

Türkiye İnsan Hakları Vakfı Yayınları (29)
Yayına Hazırlayan: Dokümantasyon Merkezi

BULUŞ Tasarım ve Matbaacılık Hizmetleri, Ankara
Tel : (0.312) 222 44 06 • Faks : (0.312) 222 44 07

ISBN 975-72-17-35-2

10.12.2002 - Ankara

Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Türk Medeni Yasasına göre kurulmuş, hükümet dışı ve bağımsız bir kuruluştur.
Statüsü 30 Aralık 1990 tarihli ve 20741 sayılı
Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

TIHV
Türkiye İnsan Hakları Vakfı

1 9 9 9
T Ü R K İ Y E
İNSAN HAKLARI RAPORU

Ankara, 2002

İÇİNDEKİLER

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI RAPORU - 1999

1 - GİRİŞ	.3
2 - KÜRT SORUNU VE OLAĞANÜSTÜ HAL UYGULAMALARI	.15
2.1 Kürt Sorunu	.15
2.2 Olağanüstü Hal Uygulamaları	.21
2.3 Kürt Sorunu ve PKK	.25
3 - YAŞAM HAKKI	.47
3.1 Ölüm Cezası	.49
3.2 Yargısız İnfaz	.55
3.3 Faili Meçhul Cinayetler	.67
3.4 Kara Mayınları	.76
3.5 Silahlı Örgütler ve Yaşam Hakkı	.79
4 - ZORUNLU GÖÇ	.91
5 - KİŞİ GÜVENLİĞİ HAKKI	.101
5.1 Kaybedilenler	.109
5.2 İşkence ve Kötü Muamele	.112
5.3 Ceza ve Tutukevlerinde İnsan Hakları	.152
6 - AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARI	.177
7 - DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ	.185
7.1 İfade Özgürlüğü	.190
7.2 İletişim Özgürlüğü	.210
8 - TOPLANTI VE GÖSTERİ ÖZGÜRLÜĞÜ	.225
9 - ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ	.233
10 - İNSAN HAKLARI SAVUNUCULARINA BASKILAR	.259

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği	SES	Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası
AİHK	Avrupa İnsan Hakları Komisyonu	SİP	Sosyalist İktidar Partisi
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi	SPY	Siyasal Partiler Yasası
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	TBB	Türkiye Barolar Birliği
AKPM	Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi	TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
ANAP	Anavatan Partisi	TCY	Türk Ceza Yasası
BBP	Büyük Birlik Partisi	TGC	Türkiye Gazeteciler Cemiyeti
BM	Birleşmiş Milletler	TİHV	Türkiye İnsan Hakları Vakfı
BMMYK	BM Mülteciler Yüksek Komiserliği	TİKB	Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi	TİKKO	Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu
CMUK	Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu	TMMOB	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
ÇGD	Çağdaş Gazeteciler Derneği	TMY	Terörle Mücadele Yasası
ÇHD	Çağdaş Hukukçular Derneği	TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
DBP	Demokrasi ve Barış Partisi	TTB	Türk Tabipleri Birliği
DGM	Devlet Güvenlik Mahkemesi	TÜRK-İŞ	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DHKP-C	Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi	YÖK	Yüksek Öğretim Kurulu
DİSK	Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu		
DSP	Demokratik Sol Parti		
DYP	Doğru Yol Partisi		
EĞİTİM-SEN	Eğitim, Bilim ve Kültür Emekçileri Sendikası		
EMEP	Emeğin Partisi		
FP	Fazilet Partisi		
GÖÇ-DER	Göç Edenler Sosyal Yardımlaşma ve Kültür Derneği		
HADEP	Halkın Demokrasi Partisi		
İHD	İnsan Hakları Derneği		
KDP	Kürdistan Demokrat Partisi (Kuzey Irak)		
KESK	Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu		
KHK	Kanun Hükmünde Kararname		
MAZLUMDER	İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği		
MGK	Milli Güvenlik Kurulu		
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi		
MİT	Milli İstihbarat Teşkilatı		
MKM	Mezopotamya Kültür Merkezi		
MLKP	Marksist Leninist Komünist Parti		
MÜSİAD	Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği		
MYK	Merkez Yürütme Kurulu		
OHAL	Olağanüstü Hal		
ÖDP	Özgürlük ve Dayanışma Partisi		
PKK	Kürdistan İşçi Partisi		
PM	Parti Meclisi		
RP	Refah Partisi		
RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu		

SUNUŞ

Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın 1999 yılı İnsan Hakları Raporu büyük bir gecikmeyle de olsa kamuoyunun bilgisine sunulmaktadır. Yıl boyunca yaşanan insan hakları ihlallerini ele alan bu rapor, TİHV Dokümantasyon Merkezi tarafından hazırlanmıştır. Bu raporda, 1999 yılında gerçekleşen insan hakları ihlalleri konusunda bilgilendirme ve geçmişe dönük bir değerlendirme olanağı sunmak hedeflenmiştir. Raporun hazırlık çalışmalarında özel kaynaklarımızdan, gazete, dergi ve diğer yayınlarda yer alan haber ya da yazılardan, TİHV'nin günlük insan hakları raporlarından, insan hakları savunucularının verdiği bilgilerden, parti, sendika ya da kitle örgütlerinin çalışmalarından ve resmi makamların açıklamalarından yararlanılmıştır.

1999 Türkiye İnsan Hakları Raporu'nda yıl içinde yaşanan insan hakları ihlalleri; "Kürt Sorunu", "Yaşam Hakkı", "Zorunlu Göç", "Kişi Güvenliği Hakkı", "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları", "Düşünce Özgürlüğü", "Toplantı ve Gösteri Özgürlüğü", "Örgütlenme Özgürlüğü" ve "İnsan Hakları Savunucularına Baskılar" ana başlıkları altında yer almıştır. Bu konular alt başlıklarla incelenmiş ve bölümlerde örnek olaylara yer verilmiştir. Örnekler o alanda yıl boyunca yaşanan gelişme ve ihlallerin tümünü kapsamamaktadır. Bu nedenle rapor değerlendirilirken 1999 yılı içinde yaşanan insan hakları ihlallerinin daha üst boyutlarda olduğu gözönünde tutulmalıdır. "Giriş" adı altında incelenen bölümde "28 Şubat Süreci", "Susurluk" ve "17 Ağustos ve 12 Kasım Depremleri" başlığı altında yılın diğer gelişmelerine de yer verilmiştir.

Raporu yayınlamamızın nedeni, 1991 yılından itibaren hazırladığımız yıllık raporlarla oluşturmayı hedeflediğimiz hafızada bir kesintiye yol açmamaktır. Çalışmalarımızda bize destek veren, belge ve bilgi aktaran herkese teşekkür ediyor, saygılar sunuyoruz.

TİHV Dokümantasyon Merkezi

1. GİRİŞ

17 AĞUSTOS ve 12 KASIM DEPREMLERİ

Türkiye’de 17 Ağustos günü saat 03.02’de merkez üssü Kocaeli olan bir deprem meydana geldi. Marmara, İç Anadolu ve Ege bölgelerinde de etkili biçimde hissedilen 7.4 büyüklüğündeki depremin ardından binlerce bina yıkıldı. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı’nın verilerine göre, 17 Ağustos ve 12 Kasım depremlerinde, 18 bin 373 kişi öldü, 48 bin 901 kişi yaralandı. Toplam 364.905 hasarlı konut ve işyeri tespit edildi. Deprem nedeniyle İzmit Körfezi’nde bulunan Tüpraş Rafinerisi’nde başlayan yangın da uzun süre söndürülemedi.

Yüzde 97’si deprem bölgesi olan Türkiye’de önceden deprem hazırlığı yapılmaması nedeniyle hükümet eleştirildi. Depremin ilk günlerinde felaketin yaşandığı yerleşim yerleri ile iletişim kurulması bile mümkün olmazken, kurtarma çalışmaları da tam gecikmeli ve yetersiz olarak gerçekleştirilebildi. Öte yandan depremin hemen ardından bölgeye götürülüp dağıtılmak üzere yardım malzemesi toplayan, yardımları götüren yüzlerce sivil inisiyatif ve muhalif siyasi parti üyesi, kurtarma çalışmalarına gönüllü katılmak isteyen kişiler yetkililer tarafından engellendi, çok sayıda kişi gözaltına alındı. Bu türden bürokratik engellerin neden olduğu gecikmeler ölü sayısının artmasında önemli etkenlerden biri oldu. Bakanlar Kurulu ise ancak 19 Ağustos günü yapılan toplantısında 7 ili “afet bölgesi” ilan edilebildi ve toplantı sonunda bu illerin valilerine olağanüstü yetkiler verildi.

Bu arada ölü sayısının artmasına bağlı olarak cesetlerin bekletilmesi ile salgın hastalık tehlikesi de başgösterdi. Bu nedenle depremin yaşandığı birçok merkezde ölümler toplu olarak gömülmeye başladı. 20 Ağustos gününden itibaren de Başbakanlık Kriz Merkezi’nin talimatları doğrultusunda kurtarma çalışmaları, enkaz kaldırma çalışmalarına dönüştürüldü.

Depremin ardından oluşturulan ve Anayasa’ya aykırı olup olmadığı tartışılan Başbakanlık Kriz Merkezi, yöneltilen eleştiriler ve tepkiler üzerine bir süre sonra

kimi yayın organlarına sansür uygulamaya başladı. Başbakan Bülent Ecevit’in depremle ilgili televizyon yayınlarından rahatsızlık duyduğunu söylemesinin ardından İçişleri Bakanlığı, 80 il valiliğine bölgelerindeki tüm TV yayınlarının izlenmesi konusunda acil mesaj gönderdi. RTÜK de deprem yayınları nedeniyle Kanal 6 televizyonuna 7 günlük kapatma cezası verdi.

Doğal afetlerin sık sık yaşandığı Türkiye’de doğal afetler için ayrılan fonlara kaynak ayrılmadığı da 17 Ağustos depreminin ardından ortaya çıktı. Bütçeye dahil edilen fonlardaki toplam tutar 650 trilyon lirayı bulurken, Tabii Afetler, Felaketler, Deprem, Gecekondu, Sivil Savunma, İskan ve Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yardım fonlarında sadece 4 trilyon 4 milyon lira bulunduğu saptandı.

Depremin ardından inisiyatif kullanmakta geciken hükümete yönelik eleştiriler yoğunlaşırken, en çok tepkiyi ise Yunanistan’ın taze kan önerisini “Saklayacak soğutucumuz yok” gerekçesi ile reddeden, Amerikan 6. Filosu’na bağlı hastane gemilerini geri çeviren, kirlilikten şikayet edenlere “Tuvaletinizi camiye yapın, duşu denizde alın” çağrısı yapan, depremin ardından kurtarma çalışmalarında aktif olarak önemli bir rol oynayan Acil Kurtarma Timi’ni (AKUT) eleştiren Sağlık Bakanı Osman Durmuş aldı.

BM yetkililerinin yaklaşık 200 bin kişinin evsiz kaldığını tahmin ettiği depremin ardından depremzedelere Kızılay Genel Müdürlüğü tarafından dağıtılan yetersiz sayıda ve yırtık çıkan çadırlar da Kızılay’ın çalışmalarını gündeme taşıdı. Kamuoyundan gelen tepkilere rağmen uzun süre görevini bırakmamakta direnen Kızılay Genel Müdürü Kemal Demir, 6 Ekim günü görevinden istifa etti. Demir’in ardından Genel Başkan seçilen Yüksel Bozer de 6 Kasım günü görevinden istifa etti.

Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) tarafından depremin maliyeti ile ilgili olarak hazırlanan ön raporda, deprem hasarının maddi karşılığının 1 katrilyon 126

trilyon 24 milyar lira olduğu, bölgede oturulamaz konut sayısının da 111 bin 851'e ulaştığı kaydedildi. Dünya Bankası yetkilileri tarafından Eylül ayı ortalarında hazırlanan depremin ekonomiye etkilerinin değerlendirildiği raporda, zarar, 5 milyar dolar yani yaklaşık 2.2 katrilyon lira olarak tahmin edildi. Bu arada Devlet Bakanı Recep Önal, 17 Ekim günü deprem felaketinin fiziki ve sosyal hasarların giderilmesi için sağlanmış bulunan dış finansman toplamının 3.405 milyar dolar olduğunu, IMF'nin deprem yardımı olarak verdiği 500 milyon doların memur ve işçi aylığı ödemelerinde kullanıldığını açıkladı. Aynı dönemde deprem yardımı için gelen yardımların da sadece 50 milyon dolarının deprem bölgesine tahsis edildiği ortaya çıktı. Öte yandan TBMM'de 3 ay süre için 23 Ağustos günü kurulan Deprem Araştırma Komisyonu üyeleri tarafından hazırlanan raporda da yerel yöneticilerin iki gün boyunca duruma müdahale edemedikleri, ölü sayısının kayıt dışı yapılan definler nedeniyle düşük olduğu, askerlerin kurtarma yardımlarında geç kaldığı, Kızılay'ın olaya geç müdahale ettiği, Kızılay kanalıyla gönderilen birçok malzemenin kullanılamaz durumda olduğu tespitlerine yer verildi. Komisyon'un 77 sayfalık nihai raporunda ise depremi felakete dönüştüren nedenler ve sorumlular hakkındaki tespitlere dikkat çekilmeden komisyon toplantı ve çalışmaları anlatıldı.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Başkanı Yavuz Önen ise 9 Eylül günü düzenlediği basın toplantısında, hükümet tarafından gündeme alınan prefabrik konut seçeneğinin sorun çözmekten uzak olduğuna dikkat çekerek, bunun rant çevrelerine yeni kaynak aktarma projeleri olarak devreye sokulmak istendiğini kaydetti. Can kayıplarının açıklanan rakamların çok üstünde olduğunu belirten Önen, TMMOB'nin deprem bölgesinde yaptığı tespitleri şöyle açıkladı:

"Adapazarı'nın yüzde 70'i kullanılmayacak hale gelmiş, 25 bin konut yerle bir olmuş, 100 bin yurttaşımız evsiz kalmış, 6 bin küçük ve orta boy sanayici, esnaf işsiz kalmıştır. Yalova, Karamürsel, Değirmendere, Gölcük, Kocaeli yerleşim kuşağında 75 bin konut oturulamaz hale gelmiş ve 300 bin yurttaşımız evsiz kalmıştır. İstanbul'da enkaz haline gelen ve ağır hasarlı binaların dışındaki yapı stoklarında durum vahimdir. İstanbul'un zemin açısından sakıncalı alanları, su havzaları, dere yatakları, dolgu alanları ve heyelanlı bölgeleri üzerinde inşa edilmiş yüzbinlerce konut deprem hasarları nedeniyle zayıflamış ve düşey yükler altında çökme riski taşımaktadır."

Bayındırlık Bakanlığı "Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Geçici İskan Tercih Eğilimleri Belirleme Çalışması"na göre depremzedelerin yüzde 57.8'inin istemediği geçici iskana yönelik prefabrik konut ihalesini 14 Eylül günü sonuçlandırdı. Konutların Kasım ayı içinde teslim edilmesi öngörülen ihalede her biri 1.5 milyar liraya malolacak 26 bin konutun yapımı için 25 firma ile anlaşma sağlandı. Bu ihalelerin de büyük bir çoğunluğunun iktidar partilerine yakın firmalara verilmesi kamuoyunda tepki ile karşılandı. Örneğin İller Bankası tarafından prefabrik konutlarla ilgili olarak açılan bir ihale, MHP Gümüşhane milletvekili Bedri Yaşar'ın şirketine verildi. Prefabrik konutların dağıtımına Ekim ayı sonlarına doğru başlandı. Ancak devletin en üst düzey görevlilerinin katıldıkları dağıtım törenlerinde, yapılan konutların birçoğunun su içinde olduğu da gözden kaçmadı.

Ekim ayı ortalarında Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi tarafından ölü sayısı 17.118, yaralı sayısı ise 43.003 olarak açıklandı. Ancak BM İnsani İşler Masası Başkanı Sergio Piazzi'nin Türk hükümetin 45 bin ceset torbası sipariş ettiğini açıklaması, hükümet tarafından verilen bu rakamların gerçekliğinin tartışılmasına neden oldu.

12 Kasım günü saat 18.57'de merkez üssü Bolu'nun Gölyaka ilçesine bağlı Cevizli köyü olan 7.2 büyüklüğünde bir deprem daha meydana geldi. Bolu'nun Düzce ve Kaynaşlı ilçelerini yoğun biçimde etkileyen depremde, 17 Ağustos depremi sonrasında hasar tespit komisyonlarının "oturulabilir" raporu verdiği binaların büyük bölümünün yıkılması can kaybını artırdı. Başbakanlık Kriz Merkezi tarafından Bolu depreminde ölenlerin sayısı 806, yaralananların sayısı ise 4.948 olarak açıklandı. Depremin ardından yetersizliği bir kez daha ortaya çıkan hükümetin Düzce'nin il yapılmasını kararlaştırılmasının ardından 3 Aralık günü Düzce il, Kaynaşlı ve Derince de ilçe yapıldı.

Bu arada IMF ile yapılan stand-by anlaşması nedeniyle çıkartılması gereken ek vergi tasarısı da "depremin ekonomi üzerinde yarattığı olumsuz etkinin giderilmesi" gerekçesi gösterilerek TBMM Genel Kurulu'nda 24 Kasım günü kabul edildi. Hükümet tarafından 736 trilyon lira beklentisi ile TBMM'ye sunduğu tasarısı, Meclis'teki önerilerle genişletilerek 2 katrilyon liraya yükseltildi. Hayatın tüm alanına yansıyan vergileri değerlendiren Maliye Bakanı Sümer Oral, sağlanan gelirlerin depremin yol açtığı hasarların giderilmesinde kullanılacağını, ancak "ekonomideki dengelerin kalıcı olarak kurulmasına da katkı sağlayacağını" söyledi.

“28 ŞUBAT SÜRECİ” “MGK-HÜKÜMET İLİŞKİLERİ”

İslamcı akımların Milli Güvenlik Kurulu’nda (MGK) “iç düşman” olarak tanımlanması ile 1997 yılında başlayan “28 Şubat süreci”, 1999 yılında da sürdü. MGK’nin asker kanadının hükümet üyeleri üzerindeki “irtica ile etkin mücadele” sağlanması yönündeki baskılarının sürdüğü bu dönemde, aralarında kapatılan RP’nin eski Genel Başkanı Necmettin Erbakan’ın da olduğu RP, Milli Gençlik Vakfı (MGV) ve Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği’nin (MÜSİAD) 28 yöneticisi hakkında “din temeline dayalı bir devlet kurmak için çalıştıkları” iddiasıyla dava açıldı. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı da FP’nin kapatılması istemi ile Anayasa Mahkemesi’ne başvurdu.

Bakanlar Kurulu’nun 15 Ocak günü yapılan toplantısında, “irticaya yönelik önlemlerin uygulanmasında” eşgüdümü sağlamak amacıyla Başbakanlık Uygulamayı Takip ve Koordinasyon Kurulu’nun (BTK) yapısında bazı değişiklikler yapıldı, alt kurul çalışmalarını yürütmek için de Başbakanlık’ta bir merkez oluşturulması kararlaştırıldı.

Başbakan Bülent Ecevit, 2 Şubat günü yayınladığı genelgede, “Türkiye Cumhuriyeti’nin temel niteliklerine karşı yürütülen rejim aleyhtarı irticai, yıkıcı ve bölücü faaliyetlerin devlet açısından açık bir tehlike oluşturduğunu” savundu. Genelgede şu talimatlara yer verildi:

“-Denetim sisteminin daha etkin olabilmesi için il valileri kaymakamların çalışmalarını özenle takip edecek ve yönlendireceklerdir.

-Dinin siyasi, ekonomik, ticari, sosyal, nüfus sağlama vb. şekillerdeki istismarı ile dini siyasallaştırma faaliyeti kesin surette önlenecek, bu konuda merkezde bakanlar, taşrada vali ve kaymakamlar gerekli önlemleri alarak yasal işlemleri tereddütsüz uygulayacaklardır. İrticai, yıkıcı ve bölücü faaliyette bulunanlar hakkında tereddütsüz gerekli yasal işlemler yapılacaktır.

-Bu bir cumhuriyeti koruma görevi olup, aynı özeni cumhuriyet savcıları da göstereceklerdir. Cumhuriyetin valisi, kaymakamı ve savcısı, işbirliği ve koordinasyon içinde mücadeleyi yürütecekler ve bu faaliyetlerde kararlılık ve istikrar esas olacaktır.

-Özellikle irticai, yıkıcı ve bölücü yayın yapan tüm radyo ve televizyonlar kurulan sistem içerisinde izlenecek, zararlı yayınlar önlenecek ve sorumluları hakkında yasal işlem hemen yapılacaktır.

-Rejimi yıkmaya yönelik faaliyetlerde bulunanların bu konuda kamu tarafından alınan önleyici önlemleri geçersiz kılmak için yeni yöntemler geliştirdikleri göz önünde bulundurulmalı ve yıkıcı ve bölücü faaliyetlerde bulunanlarla irticai faaliyetlerde

bulunanların çeşitli zeminlerde geliştirdikleri işbirliğine karşı dikkatli olunmalıdır. Tüm kamu görevlilerinin, irticai faaliyetlere karşı yürütülen mücadelede zaafiyet oluşturacak görüntüden kaçınmaları ve bilhassa kılık kıyafet yönetmeliğinin uygulanmasında hassasiyet göstermeleri gerekmektedir.”

BTK’nın 2 ay aradan sonra 5 Şubat günü yapılan toplantısında da Kurul, “tarikatların faaliyetlerine sıkı denetim getirilmesini ve gerekirse merkezlerine baskın düzenlenmesini kararlaştırdı. “Bölücü ve irticai faaliyetlerin” önlenmesi konusunda yapılan çalışmaların değerlendirildiği toplantıda, seçim çalışmalarını süresince irticai faaliyetlerin ve siyasi parti temsilcilerinin seçim konuşmalarının Başbakanlık Genelgesi paralelinde denetlenmesine özen gösterilmesi kararlaştırıldı.

Genelkurmay Başkanı Hüseyin Kıvrıkoğlu 17 Mart günü Hürriyet gazetesine yaptığı açıklamada, TBMM’de seçimlerin ertelenmesi yönünde yapılan kulis çalışmalarına dikkat çekerek, “Seçimin ertelenmesinin Türkiye’de ciddi bir kaosa yol açabileceği endişesindeyiz” dedi. Silahlı Kuvvetlerin başlangıçta erken seçime karşı olduğunu belirten Kıvrıkoğlu, “Çünkü seçime gitmeden önce bazı hayati reformların hayata geçirilmesinin, bu doğrultuda gerekli yasal değişikliklerin gerçekleştirilmesinin gerekli olduğuna inanıyoruz. Ancak geçen süre içinde bu yasal değişiklikler yapılamadı. Çünkü değişiklikleri TBMM’den geçirebilecek güçte hükümetler işbaşında olmadı.” dedi.

TCY’nin 312. maddesinin kaldırılması yönünde yürütülen çalışmaları da değerlendiren Kıvrıkoğlu, şunları söyledi:

“163. maddenin iptal edilmesi, irtica tehdidinin bugünkü ölçülere varmasının başlıca nedenidir. Halihazırdaki kanunun da irticanın büyümesini önleyemediği, gereken caydırıcılığı sağlayamadığı bir gerçek. Hal böyleyken, bu kanunun yumuşatılması, irtica tehdidinin daha büyük bir tehlikeye dönüşmesine yol açar. Bu da ülkemizi daha büyük bir kargaşa ve kaosa sürükler. Ülkemizin buna tahammülü yok. Er geç akliselim ve sağduyunun galip geleceğine inanıyoruz.”

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Kıvrıkoğlu’nun açıklamalarını, “Açıklama normaldir. Keşke biraz daha sabretselerdi, iş kendi mecrasında gitseydi” şeklinde değerlendirdi.

Genelkurmay 2. Başkanı Hilmi Özkök, 24 Mart günü Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Vural Savaş’ı ziyaret etti. Savaş görüşmede şunları söyledi:

“Dini siyasete alet etmek vatana ihanettir. Özellikle

Türk Devleti'nin irtica ile mücadelesinde elimizde uygulayabileceğimiz iki madde vardı. Birincisi 163'üncü maddedir. Bilindiği gibi bu kaldırılmıştır. 163'üncü madde anayasamızın 24'üncü maddesine uygun şekilde yeniden düzenlenmeden irtica ile mücadelelerimiz gerçekten çok zordur. İkincisi 312'inci madde. Bence 163 anayasamıza göre yeniden düzenlenmeden bu maddenin kaldırılması bir yana üzerinde oynanması dahi mahzurlu olacağı kanaatindeyim. Bir yandan başsavcılık makamı bu suçlarla bu tip partilerle uğraşmakla görevlendirilecek bir yandan da bununla uğraşmak için elimizden silahlarımız alınacak. Aydınlarımızın önemli bir kısmı adeta artist olacağız diye kandırılan kızlara dönmüşlerdir. Ve bunlar çeşitli kurumlarımızı da etkilemektedir."

Özkök de, "Kanuni konularda herhangi bir etkide bulunmak amacımız yoktur, bir destek konusu mevzubahis değildir. En büyük destekleri Anayasa'dır" diye konuştu.

27 Mart günü Genelkurmay'ın basına yansıyan raporunda da, "irticanın Türk Silahlı Kuvvetleri'ni pasifize etmeye çalıştığı" öne sürülerek, şu görüşler savunuldu:

"İrticanın oluşturduğu tehdidin ciddi bir güvenlik sorunu olduğu değerlendirilerek 28 Şubat 1997'de MGK'da görüşülmüş ve laiklik ilkesinin korunmasını öngören bir dizi karar alınmıştır.

55'inci Hükümetin yayınladığı bir Başbakanlık Genelgesi ile vali ve kaymakamlar başkanlığında il ve ilçelerde denetim sistemi oluşturulmuştur.

Bu sistem başlangıçta mülki amirlerin bir kısmının da irticai görüşe sahip olmaları nedeni ile etkin çalışmamış ise de alınan tedbirlerle son zamanlarda bazı olumlu sonuçlar alınmaya başlanmıştır.

Ancak bu süreçte irticai kesimin, gerek legal ve gerekse illegal örgütlerle toplumu lehine organize etmeyi yoğun olarak sürdürdüğü, özellikle siyasi, ekonomik ve sosyal alanlardaki yasal kazanımlarını kaybetmemek için takkiye uygulamaya başladığı, irtica ile mücadelede devleti ve TSK'ni pasifize etmeye yönelik propaganda ve eylemlere ağırlık verdiği gözlenmektedir.

Demokrasi ve insan hakları maskesi altında yürütülen bu gayretlerde demokrasinin tüm meşru vasıtaları etkili olarak kullanılmaktadır. Ayrıca elde edilen maddi imkanlarla halk iradesi satın alınmaya çalışılmaktadır."

18 Nisan seçimlerinde üçüncü parti olarak TBMM'ye 111 milletvekili ile giren FP milletvekili Merve Kavakçı'nın TBMM'de yapılan yemin törenine türbanı ile gelmesi büyük tartışmalara neden oldu.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 7 Mayıs günü FP'nin kapatılması istemiyle Anayasa Mahkemesi'nde

dava açtı. Mahkeme'ye sunulan iddianamede, FP'nin sadece Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan RP'nin değil, "dini siyasete alet ettiği için kapatılan" tüm partilerin devamı olduğu öne sürüldü. Parti yöneticilerinin yaptıkları konuşmalardan örnekler verilen 7 sayfalık iddianamede, FP Milletvekili Merve Kavakçı'nın Meclis'teki yemin törenine başörtüsünü çıkarmadan gelmesi ve yemin etmeden ayrılmasına yer verildi. İddianamede, "parti politikalarını benimsemediği anlaşılan" Aydın Menderes dışındaki milletvekillerinin, milletvekilliklerinin düşmesi ve partinin kapatılması istendi.

Haziran ayı başlarından itibaren Başbakan Bülent Ecevit'in aralarında olduğu siyasi parti üst düzey yöneticileri ile ilişkileri olduğu belirtilen Nur tarikatının önde gelen isimlerinden Fethullah Gülen'in örgütlenme çalışmaları tartışılmaya başlandı. Gülen'in taraftarlarına "Devleti ele geçirmek için sabırla çalışın. Falso yapmayın" çağrılarını yaptığı kasetler, televizyonlarda yayınlandı. Bu dönemde Emniyet ve Genelkurmay tarafından Gülen'le ilgili olarak hazırlandığı iddia edilen bir dizi rapor, kamuoyuna yansıdı. Ankara DGM Savcılığı, Fethullah Gülen hakkında soruşturma başlattı.

25 Haziran günü Genelkurmay Başkanlığı Genel Sekreterliği tarafından yapılan yazılı açıklamada, medyada yayınlanan rapor ve kasetlerin kendileri tarafından hazırlanmadığı belirtildi. MGK'ye sunulduğu öne sürülen raporlar, Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık tarafından da yalanlandı.

23 Haziran günü yapılan MGK toplantısında da "irticaya karşı mücadeleyi stratejik olarak geliştirme kararı" alındı. MGK, Bakanlar Kurulu'na "Son gelişmelerin ışığında cumhuriyet rejiminin Anayasayla belirlenmiş temel niteliklerine, Atatürk milliyetçiliği, ülkenin çağdaş uygarlık düzeyine çıkma gayretlerine karşı, yürütülen rejim aleyhtarı irticai faaliyetlerin önlenmesi amacıyla, şimdiye kadar alınan tedbirlerin stratejik bağlamda, daha da geliştirilerek, hiçbir taviz verilmeden uygulanması ve bu konudaki yasal düzenlemelerin bir an önce gerçekleştirilmesi." konusunda tavsiye kararı aldı.

MGK toplantısının ardından 28 Şubat kararları doğrultusunda hazırlanan ancak seçimler nedeniyle kadük olan 6 yasa tasarısı ivedilikle TBMM'ye gönderildi. Bu tasarılar şunlar:

-“1700 Sayılı Dahiliye Memurları Kanunu'nun 23. Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Tasarısı”

-“22.01.1990 tarihli ve 399 Sayılı Kanun Hükmü'nde Kararname'de değişiklik yapılmasına dair Kanun Tasarısı”

-“657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinde değişiklik yapılması hakkında Kanun Tasarısı”

-“Tekke ve zaviyelerle türbelerin seddine ve türbedarlıklar ile bir takım ünvanların men ve ilgasına dair Kanun’un 1. maddesi ile TCY’nin 526. maddesinin 2. fıkrasında geçen ceza miktarlarının artırımını ve bazı kisvelerin giyilemeyeceğine dair kanunun koyduğu yasaklara aykırı hareket edenlerin de 526. madde kapsamına alınarak cezalandırılmalarını öngören “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı”

-“Türk Kanunu Medenisi’nde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı”

-Devlet Denetleme Kurulu’nun vakıflarda her türlü araştırma, inceleme ve denetleme yapabilmesi konusunda görevlendirilmesinin öngörüldüğü “Devlet Denetleme Kurulu Kurulması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı”

Ancak bu tasarılar, 1999 yılı içinde ilgili komisyonlarda kabul edilip, TBMM Genel Kurulu’na getirilmedi.

Başbakan Bülent Ecevit, MGK’de alınan kararlar doğrultusunda 19 Temmuz günü ikinci bir “irtica ile mücadele genelgesi” yayınladı. Genelgede, özellikle dernek, vakıf, yurt gibi özel kuruluşların “sıkı” denetime alınması istendi.

Genelgede, “rejim aleyhtarı ‘irticai’, ‘yıkıcı ve bölücü’ faaliyetlere karşı alınan önlemlerin eş güdümünü sağlamak ve uygulamayı izlemek” üzere kurulan Başbakanlık Uygulamayı Takip ve Koordinasyon Kurulu’nun çalışmalarını etkin bir şekilde yürüttüğü ifade edildi. Genelgede, “irtica ile mücadelede yapılması gerekenler” şöyle sıralandı:

“Merkez teşkilatında Bakanlar, taşra teşkilatında vali ve kaymakamlar, dinin siyasi, ekonomik, ticari, sosyal veya diğer şekillerdeki istismarına karşı her türlü önlem alacaklar, yasalara uymadıkları belirlenenler hakkında gerekli yasal işlemler ilgili kamu görevlilerince tereddütsüz yerine getirilecektir. Kamu görevlileri irticai faaliyetler ile mücadelede zaafiyet göstermeyecekler ve özellikle kılık kıyafet yönetmeliği hükümlerini titizlikle uygulayacaklardır.

Vakıflar, özel kuruluşlar, belediyeler ve şahıslar tarafından kurulan özel öğretim kuruluşları ile özel yurt, pansiyon ve kurslar üzerindeki devletin gözetim ve denetimi ilgili ve sorumlu kamu kurumlarınca etkin bir şekilde gerçekleştirilecektir.

Ayrıca, bu kuruluşların sistemli ve etkin bir şekilde denetimini sağlayacak mevzuat düzenlemeleri yürürlüğe konulacak, yasalarla çizilen çerçevenin

dışında faaliyet gösterdikleri belirlenenler hakkında gerekli yasal işlemlerin süratle yapılmasına özen gösterilecektir.

Vali ve kaymakamlar, il ve ilçelerindeki okul çağındaki çocukların öğrenim, barınma ve kurs gereksinimlerini belirleyerek, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu’ndan da yararlanmak suretiyle gerekli önlemleri alacak; olanakların yeterli olmadığı hallerde, önlemlerin alınması için girişimlerde bulunacaklardır.

İrticai ve bölücü yayın yapan radyo ve televizyon istasyonlarına karşı ilgili devlet kuruluşları, yasaları eksiksiz bir şekilde uygulayacaklardır.”

5 Ağustos günü sona eren Yüksek Askeri Şura’da 28 Şubat 1997 tarihinde Genelkurmay 2. Başkanı olan Çevik Bir, Ege Ordu Komutanı Orgeneral Doğu Aktulga ve Harp Akademileri Komutanı Orgeneral Necati Özgen’in de bulunduğu 5 komutan emekliye ayrıldı. İslami basın organlarında komutanların emekliliği, “28 Şubat mimarlarının tasfiyesi” olarak değerlendirildi. Haberler üzerine Genelkurmay tarafından 15 Ağustos günü yapılan açıklamada, “TSK’yi dini esaslara dayalı bir devlet kurulmasının en büyük engeli olarak gören ve bu maksatla TSK mensuplarını din düşmanı gibi göstererek onun yüce milletimiz nezdindeki saygın ve en fazla güven duyulan kuruluş olma imajını zedelemeye yönelik çabalar içine girenler büyük bir ‘hıyanet ve düşmanlık’ içindedirler. TSK, ayrılmaz bir parçası olduğu yüce milleti ile tek yumruk halinde, anayasanın ve yasaların kendisine verdiği görev ve sorumluluklar çerçevesi içinde kalarak laik Cumhuriyet’in ve ülke bütünlüğünün teminatı olmaya devam edecektir.” denildi.

1999 yılında Yüksek Öğretim Kurumu’nun (YÖK) islami öğrenci ve öğretim görevlileri üzerindeki baskıları sürdürdü. YÖK Başkanı Kemal Gürüz, şubat ayında yapılan Genel Kurul’daki konuşmasında, kılık kıyafet konusundaki uygulamalarının süreceğini belirterek, “Bu konuda büyük başarı sağlandı. Türbanlı öğrenciler aydınlatıldı ve aydınlatılmaya devam edilecek. Kararlılığımız devam edecektir. Bu bir defalık birşey değildir.” dedi. YÖK bu dönemde aldığı bir kararla, Yabancı Uyraklı Öğrenci Sınavı’na (YÖS) başörtüsü yasağı getirdi. YÖK’ün disiplin yönetmeliği uyarınca yüzlerce öğrenci okuldan uzaklaştırıldı, sınavlara girmeleri engellendi, binlerce öğrenci ve öğretim görevlisi hakkında soruşturma açıldı.

SUSURLUK

“Temiz toplum, temiz siyaset” anlayışını savunanların “milat” olarak kabul ettikleri 3 Kasım 1996 tarihinde meydana gelen Susurluk kazasından sonra polis-siyasetçi-mafya üçgeninde ortaya çıkan ilişkiler ve iddialar 1999 yılında da gündemden düşmedi.

Susurluk kazasıyla ortaya saçılan kirli ilişkilerin İstanbul DGM’de görülen dava ile MİT muhbiri Tarık Ümit’in kaybolması¹ ve “Kumarhaneler Kralı” olarak bilinen Ömer Lütfü Topal’ın öldürülmesinin aydınlatılmasıyla çözüleceği umut ediliyordu. Ancak tüm bu ilişkiler, 1999 yılında da ortaya çıkartılmadı.

Susurluk’la birlikte Abdullah Çatlı’nın yakın arkadaşı olarak bir kez daha kamuoyu gündemine gelen Bahçelievler katliamı davası sanıklarından Haluk Kırıcı’nın 9 Ocak günü İstanbul Pendik’te yine aynı davanın sanıklarından Bünyamin Adanalı’nın evinde yakalanması davaya yeni bir boyut kazandırdı². Gözaltında tutulduğu sürede açlık grevi yapan ve “susma hakkını” kullandığı öne sürülen Haluk Kırıcı, 13 Ocak günü tutuklanarak Eskişehir Cezaevi’ne gönderildi. Kırıcı ile birlikte gözaltına alınan Bünyamin Adanalı ise 14 Ocak günü tutuklandı.

Kırıcı’nın DGM Savcılığı’ndaki ifadesinden³ ilginç bölümler şöyle:

-“1995 yılında yapılan seçimler sırasında, ben kaçak olarak yaşıyordum. Mehmet Ağar’ın Elazığ’dan milletvekili adayı olduğunu öğrenince, kalkıp bu kente gittim. Orada üç gün süreyle kaldım ve ülkücü görüşteki seçmenlerin, Ağar’a oy vermelerini sağlamak amacıyla kampanya yürüttüm.”

-“Bilindiği gibi İstanbul-Merter’de Abdullah Çatlı ile ortak olduğumuz bir tekstil firmamız vardı: Sultan Tekstil... Aranmamıza karşın, Çatlı ile birlikte sık sık firmaya gidiyor ve çalışıyorduk. Ancak bizim orada bulunduğumuzun ihbar edilmesi üzerine, 1994’te Bakırköy Emniyet Müdürlüğü’ne bağlı ekipler operasyon düzenlediler. Tesadüfen şirkette değildik. Müdüriyete götürdükleri arkadaşlarımızı usulen sorguladıkları için, bu işten kolayca yakamızı sıyırdık. Eğer ciddi bir sorgulama yapılmış olsaydı, daha 1994’te yakalanmış olacaktık.”

-“Tüm Türkiye’de aranırken 25 Ocak 1996’da, İstanbul-Küçükçekmece’de yakalandım. Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığı, Ankara’dan mahkeme ilamı gelene kadar nezarete tutulmamı istediği için, Asayiş Şubesi’ne götürüldüm. Orada bulunduğum sırada, avukatımın cep telefonundan Abdullah Çatlı’yı arayarak, yakalandığımı haber verdim. Bir süre sonra Korkut Eken, Asayiş Şube Müdürü Sedat Demir’e telefon etti ve bırakılmamı istedi. Bu arada bana da ‘Geçmiş olsun!..’ demeyi ihmal etmedi. Sedat Demir’in yanıtı ‘Aman ağabey, Kırıcı’yı nasıl bırakabilirim?’ olmuştu. Ancak gözetimin

gevşediğini fark edince, memurların dalgınlığından yararlanıp elimi kolumu sallayarak kaçtım...” (O tarihlerde Emniyet Genel Müdürlüğü Müşaviri olan Korkut Eken, yaptığı açıklamada Kırıcı’yı hiç tanımadığını ve Sedat Demir’e telefon etmediğini belirtmişti.)

-“Firari olduğum dönemde, yanılmıyorsam 1996 yılı başlarıydı. Yani Susurluk’taki kazadan önceydi. Sedat Bucak ile Şanlıurfa-Siverek’e gittik. O yolculukta altımızda Susurluk’taki kazadan sonra Abdullah Çatlı’nın cesedini almak için giderken kullandığım Ford Mondeo otomobil vardı. Bucaklar’ın Siverek’teki evlerinde, yaklaşık bir hafta süreyle saklandım!..”

-“Abdullah Çatlı’ya ölümünden bir süre önce bir Mikro Uzi tabanca verilmişti. Bu tabancayı yanından hiç eksik etmezdi. Ancak Susurluk’taki kazada tabanca kayboldu... Neden, bilmiyorum!” (Mikro Uzi tabancalar, Mehmet Ağar’ın Emniyet Genel Müdürlüğü döneminde Ertaç Tinar’a ait Hospro Firması aracılığıyla getirildi. İsrail’den alınan birçok silah arasında 10 adet mini, 20 adet de mikro Uzi tabanca bulunuyordu.

-“Tarık Ümit ve Ömer Lütfü Topal cinayetleriyle uzaktan yakından hiçbir ilgim yoktur. Bu olaylara katılmadım ve bilgi sahibi de olmadım. Abdullah Çatlı da bana hiçbir şey söylemedi. Rahmetli arkadaşım, bir sır küpüydü. Onun ilgisi var mıydı bilemiyorum.”Kırıcı sorgusu sırasında, Susurluk’taki kazadan sonra ortaya çıkan ilişkilerin ilk belgesi olan “sünnet düğünü fotoğrafı”nı da değerlendirdi ve o düğünde kendisinin de davetliler arasında bulunduğunu belirtti. Haluk Kırıcı, Bahçelievler Katliamı’nı da dakika dakika anlattıktan sonra kendisine yöneltilen “Şimdi pişman mısınız” sorusunu, “Evet pişmanım. Yaptığımız hayvanlıktı, vahşetti...” diyerek yanıtladı.

¹ 1995 yılının mart ayında kaybolduktan sonra arabası Silivri yakınlarında terkedilmiş olarak bulunan MİT muhbiri Tarık Ümit’in kızlarının “Ümit’in ölümünün tespiti” için açtıkları dava, nisan ayı içinde Ümit’in öldüğüne dair yeterli kanıt bulunmadığı gerekçesiyle reddedildi.

² Kırıcı ilk kez, 25 Ocak 1996 tarihinde İstanbul Bahçelievler’de bir kiraathanede oyun oynarken yakalandı. Cinayet Büro Amirliği’nden Terörle Mücadele Şubesi’ne götürülen Kırıcı, 31 Ocak 1996 tarihinde İnfaz Büro Amirliği’ne getirildi. Yedi kez ölüm cezasına hükümlü Kırıcı, 1 Şubat 1996’da sevk edildiği Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığı’nca, “ilamlar” gelinceye kadar nezarete tutulması kaydıyla, İnfaz Büro Amirliği Nezareti’ne gönderildi. Kırıcı, aynı gün akşam saatlerinde firar etti. Firarla ilgili olarak komiser Servet Atan’la polis memurları Cevat Yanar ve Nihat Demiray yargılanıp beraat etti. Kırıcı’nın firarı nedeniyle ilgili Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı’na Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcısı Muzaffer İnanlı’nın gönderdiği bir raporda da, “şahit iki polis memuru Adnan Başkurt ve Hasan Öztürk’ün daha sonra milletvekili olan eski genel müdürünün ABD’den telefon ettiği” iddiasına yer verildi.

³ 17 Ocak 1999/Hürriyet Gazetesi/Uğur Dündar

DISK Genel Başkanı Kemal Türkler'i öldürdüğü, 1978 yılında Ankara Bahçelievler'de TİP üyesi yedi gencin öldürülmesine birlikte katıldığı iddiasıyla gıyabi tutuklu olarak ölüm cezası istemi ile yargılanan Ünal Osmanağaoğlu, 9 Nisan günü İzmir'in Kuşadası ilçesinde yakalandı. 19 yıl boyunca Interpol tarafından kırmızı bültenle aranan Osmanağaoğlu'nun son 7 yıl boyunca kardeşi adına düzenlenmiş sahte kimlikle Davutlar Milli Parkı yöneticiliği yaptığı belirlendi.

TBMM Susurluk Komisyonu üyesi FP Gaziantep milletvekili Bedri İncetahtacı, 21 Kasım günü Ankara Esenboğa yolunda geçirdiği trafik kazasında öldü. İncetahtacı'nın ölümünün ardından TBMM Susurluk ve Faili Meçhul Cinayetler Komisyonları Raportörü Hakim Akman Akyürek'in 8 Aralık 1997 tarihinde İstanbul TEM yolunda trafik kazasında ölümü ile ilgili soru işaretleri bir kez daha gündeme geldi. Ancak kazaların farklı bir boyutu olduğu yönünde bir sonuca ulaşılmadı.

Benzer biçimde Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanı Kutlu Savaş tarafından hazırlanan Susurluk Raporu'nda Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım'ın kullandığı cep telefonunun sahibi olduğu belirtilen Tuğgeneral Veli Küçük'ün ilişkilerinin ortaya çıkartılması ve yargılanması yönündeki çabalar 1999 yılında da sonuç vermedi.

İzmir Barosu Çetelere Karşı Hukukun Üstünlüğü Komisyonu üyesi avukatlar 5 Şubat günü Küçük hakkında Genelkurmay Başkanlığı ve Jandarma Genel komutanlığı'na başvurdular. Avukatlar dilekçelerinde, "Çatlı ve Hoştan ile Küçük arasında yapıldığı bilinen telefon görüşmelerine ilişkin inceleme yapıldı mı? Yeşil'in kullandığı cep telefonu ile ilgili PTT nezdinde araştırma yapıldı mı? Küçük hakkında yukarıdaki iddialardan dolayı idari, adli bir soruşturma yapıldı mı?" sorularını sordular.

Avukatlar, 27 Mayıs günü de başvurularına yanıt vermeyen Genelkurmay Başkanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı hakkında dava açtılar. Avukatların dilekçesinde, Susurluk kazasında ölen Abdullah Çatlı ile Tuğgeneral Veli Küçük'ün ilişkisine dikkat çekildi. Şubat ayında yapılan başvuruya 60 günlük yasal süre içerisinde yanıt verilmeyerek istemin örtülü olarak reddedildiği belirtilen dilekçede, 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Yasa'nın 35. maddesine göre, reddedildiği tarihten itibaren yasal süresi içinde dava açıldığı vurgulandı.

Kocaeli Jandarma Alay Komutanlığı döneminde Veli Küçük'ün Abdullah Çatlı ve Sami Hoştan'la defalarca cep telefonuyla görüştüğünün tespit edildiğini hatırlatan avukatlar Çatlı'nın cenazesini Sami Hoştan'a verilmesi için Küçük'ün Balıkesir Emniyet Müdürü Nihat Camadan'ı aradığının kamuoyuna yansıdığını kaydettiler. Avukatlar, Yüksekova Çetesi davasında tanık olarak dinlenen Astsubay Hüseyin

Oğuz'un, Küçük'ün çetelerle ve Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım'la⁴ ilişkisi olduğunu ileri sürdüğünü hatırlatarak, Küçük'ün Yıldırım'ın arasında anlaşmazlık olan Cem Ersever'in yerini söylemiş olabileceği iddialarına dikkat çektiler.

Avukatlar, Kutlu Savaş'ın raporunda "Hadi Özcan çetesinin uyuşturucu trafiğinin geçiş noktası olan Kocaeli'de çetelerin ortaya çıkışı, ayrıca Jandarma Alay Komutanı Veli Küçük'ün (...) adlarının çeşitli olaylara karıştırılmış olması yorum ve spekülasyonları artırmış ve bölgenin şeytan üçgeni olarak adlandırılmasına sebep olmuştur" denildiğine dikkat çektiler. Küçük hakkındaki iddiaların son derece ciddi ve vahim olduğunu belirten avukatlar, bu iddiaların araştırılması ve yargı denetimine tabi tutulmasının "hukuk devleti" olmanın gereği olduğunu kaydettiler.

Dilekçede "General Veli Küçük hakkındaki iddialarla ilgili olarak 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yasası, 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Yasası ve 477 Sayılı Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu, Yargılama Usulü ve Disiplin Suç ve Cezaları hakkında yasa hükümleri gereğince, ilgilinin amiri ve denetim makamı olmaları sıfatıyla davalılar tarafından soruşturma emri verilmesi gerekirken, bu yapılmayarak olumsuz idari işlem tesis edilmiştir" denildi.

Ancak dava, 18 Ağustos günü Askeri Yüksek İdare Mahkemesi 2. Dairesi tarafından reddedildi. Mahkeme, davayı bozma kararında davacıların asker olmamasını gerekçe göstererek davanın çözüm yerinin genel idari yargı olduğu kararını verdi.

Adı birçok faili meçhul cinayet olayında anılan Susurluk'un kilit adlarından Mahmut Yıldırım'ın yaşayıp yaşamadığı 1999 yılında da uzun süre kamuoyu gündemini meşgul etti. 11 Eylül 1998 tarihinde İzmir'in Ödemiş ilçesi Bozdağ köyü yakınlarında bulunan cesedin Mahmut Yıldırım'a ait olup olmadığı tartışmaları 1999 yılına da taşındı. Dönemin Adalet Bakanı Hasan Denizkurdu, cesetle ilgili tartışmaların kapanması için ocak ayı içinde Yıldırım'ın ailesinin bulunarak DNA testi yapılması talimatını verdi. Ancak Adli Tıp Kurumu tarafından Yıldırım'ın, annesi, kardeşi ve oğluna yapılan DNA testleri bulunan cesedin Mahmut Yıldırım'a ait olmadığını gösterdi. Yıl içinde Yıldırım'ın yakalandığı

4 1993 yılı Kasım ayında kaybolan JITEM'in önemli adlarından emekli Binbaşı Cem Ersever ile Mustafa Deniz ve Neval Boz adlı iki istihbaratçı arkadaşı 5 Kasım 1993 tarihinde Ankara yakınlarında ölü olarak bulundu. Kutlu Savaş'ın hazırladığı Susurluk Raporu'nda olayla ilgili olarak şu bilgilere yer verildi:

"Cem Ersever'in öldürülmesi ise halen faili meçhul olaylar arasındadır. MİT'e göre; Hanefi Avcı "Mahmut Yıldırım"ı çağırarak gerekli yerlerle görüştüğünü söyleyerek, son dönemdeki faaliyetlerinden ötürü Cem Ersever'in ortadan kaldırılması gerektiğini bildirmiş, daha sonra Mustafa Deniz ve Neval Boz'a (karısı) yönelerek onların işbirliğini sağlamış onlar da Avcı'nın talimatıyla Cem Ersever'i infaz grubuna teslim etmişlerdir"

iddiaları birçok kez kamuoyu gündemine geldi ancak bunlardan hiçbirini doğrulanmadı.

Şubat ayında Yıldırım'ın yurtdışına çıktığı haberleri üzerine Emniyet Genel Müdürlüğü Interpol Daire Başkanlığı, Yıldırım hakkında Kırmızı bülten çıkartılması istemi ile Interpol Genel Sekreterliği'ne başvurdu. Yıldırım hakkında "İHD Genel Başkanı Akın Birdal suikastini azmettirdiği" ve "suç işlemek için çete oluşturduğu" gerekçesiyle verilen gıyabi tutuklama kararları gerekçe gösterilerek yapılan başvuru, 12 Mayıs günü kabul edildi. Böylece Yıldırım, Interpol'e üye 177 ülkede "Türkiye'ye iade amacıyla öncelikli" olarak aranmaya başlandı.

Bu arada Yıldırım'a Metin Atmaca adına 9 Şubat 1996 tarihinde verilen ve 4 ay sonra yenilenen turistik pasaport nedeniyle dönemin Pasaport Şube Müdürleri İbrahim Selvi, Nazmiye Berzek, Şube Müdür Yardımcısı Necdet Badem (Damcıoğlu), Başkomiser Hasan Dağdeviren, polis memuru Hasan Tahsin Gürdal, sivil memurlar Meral Gündoğan ile Hatice Şişkinioğlu hakkında yapılan soruşturma, haziran ayı içinde zamanaşımı nedeniyle kapatıldı. Dosya, Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulu'nda zamanında görüşülmediği için yargıya gidemeden kapatılmış oldu.

Susurluk Ana Davası

Susurluk kazasından sonra İstanbul DGM Savcılığı tarafından Özel Harekat Dairesi eski Başkanvekili İbrahim Şahin, özel tim görevlisi polis memurları Ayhan Çarkın, Ayhan Akça, Oğuz Yorulmaz, Ziya Bandırmalıoğlu, Enver Ulu, Mustafa Altunok, Ercan Ersoy, uyuşturucu kaçakçısı Yaşar Öz, Ömer Lütfü Topal'ın ortağı Ali Fevzi Bir, Bucak'ın şoförü Abdülğani Kızılkaya, MİT eski görevlisi Korkut Eken, DYP Şanlıurfa milletvekili Sedat Bucak⁵ ve Sami Hoştan hakkında açılan Susurluk davasına 1999 yılında devam edildi.

İstanbul 6 No'lu DGM'de 13 Ocak günü yapılan duruşmada, Mahkeme eski İçişleri Bakanı Mehmet Ağar ve 10 Ocak günü yakalanan Haluk Kırıcı'nın durumları ile ilgili gelişmelerin beklenmesini kararlaştırdı.

15 Mart günü yapılan duruşmada, Kırıcı'nın dava dosyası Susurluk ana davasıyla birleştirildi. Kırıcı, duruşmada verdiği ifadede, "Devlet birçok adamı kullanmıştır. Bu adamlar saptıktan sonra devlet bunları enterne etmiştir" dedi. 1980'den önce 'bir takım olaylara karıştığını' ve cinayet işlediğini kabul eden Kırıcı, bunlardan gurur duymadığını söyledi. Davanın diğer sanıkları ile ilgili de açıklamalar yapan Kırıcı, Sami Hoştan'ı Çatlı'nın dostu olarak tanıdığını, özel timci polisleri, 1994 yılında kendisini sürekli ziyaret etmeleri üzerine tanıdığını öne sürdü. Çatlı'nın 25 yıllık arkadaşı olduğunu söyleyen Kırıcı, Mehmet Ağar'ı, Erzurum'da Vali olduğu dönemde düğün davetiyesi vermek için gittiğinde tanıdığını, Çatlı'nın

Korkut Eken ile geçmişe dayanan dostlukları olduğunu söyledi.

1995 yılının sonuna kadar Çatlı ile ticaret yaptığını anlatan Kırıcı, 1980'den sonra eline silah almadığını ileri sürdü. Kırıcı, 1995 yılında İstanbul Asayiş Şube Müdürlüğü'nden kaçması ile ilgili olarak, Mehmet Ağar'ın Asayiş Müdürü Sedat Demir'i aradığı yönündeki iddiaların yalan olduğunu savundu.

Kırıcı, Çatlı'nın MİT ve Emniyet ile çalışmaları olduğunu ifade ederek, yurtdışında kullanıldığını kaydetti. Çatlı'nın kayıp çantasındaki evrakların bulunması halinde bütün gerçeklerin ortaya çıkacağını belirten Kırıcı, Çatlı'nın devlet iradesi dışında eylem yapmadığını savundu. Kırıcı, Çatlı'nın eylemlerini, Demirel de dahil olmak üzere en alt kademesinden en üst kademesine kadar herkesin bildiğini söyledi. Ancak DGM, Demirel ile ilgili ifadeyi tutanaklara geçirmemi.

Kırıcı, emniyette işkence gördüğünü iddia ederek, "Ama bunlarla sık karşılaştığınız için çok ciddiye almayacağınızı düşünüyorum. Bu zamanda adam öldürülse üzerinde birşey bulunmaz. Bizim zamanımızda işkence yöntemi daha farklıydı. Adli Tıp'ta tedaviye geldim, hiç birşey belli olmadı. Teknoloji çok ilerlemiş" dedi.

3 Mayıs günü yapılan duruşmada Sedat Bucak'ın 18 Nisan seçimlerinde Şanlıurfa'dan yeniden milletvekili seçilmesi nedeniyle yargılanması durdurularak, dokunulmazlığının kaldırılması için TBMM Başkanlığı'na başvurulması kararlaştırıldı.

İstanbul DGM'de 28 Haziran günü yapılan 16. duruşmada, Haluk Kırıcı'nın Susurluk davasından tahliyesine karar verildi.

27 Aralık günü yapılan duruşmada esas hakkındaki görüşünü açıklayan DGM Savcısı, Korkut Eken ve İbrahim Şahin'e TCY'nin "Suç işlemek için çete kurmak ve çeteyi yönetmek" suçuna ilişkin 313. maddesi ile yasanın "aranan suçluyu saklamak" suçuna ilişkin 296. maddesi uyarınca 4 yıl 8 ay 10 yıl arasında hapis cezası verilmesini istedi. Esas hakkında verilen görüşte, Ayhan Çarkın, Oğuz Yorulmaz, Ercan Ersoy, Enver Ulu, Mustafa Altunok, Ziya Bandırmalıoğlu, Ayhan Akça, Abdülğani Kızılkaya, Sami Hoştan, Ali Fevzi Bir ve Yaşar Öz'ün, "çete kurmak" ve "aranan kişiyi saklamak" suçlarından 4 yıllı 8 yıl, Haluk Kırıcı'nın da "çete

⁵ Dokunulmazlıkları 11 Aralık 1997 tarihinde TBMM tarafından kaldırıldığı için İstanbul DGM'de görülen "Susurluk davası"nda yargılanan Mehmet Ağar (Bağımsız-Elazığ) ve Sedat Bucak'ın (DYP-Şanlıurfa) 18 Nisan seçimlerinde yeniden milletvekili seçilmeleri üzerine yeniden dokunulmazlık kazandılar ve yargılanmaları durduruldu. Yıl içinde Ağar ve Bucak'ın dokunulmazlıklarının kaldırılması istemi ile hazırlanan fezlekeler TBMM'ye gönderildi. Ağar ve Bucak'ın durumu Anayasa-Adalet Karma Komisyonu'nda ele alındı, ancak Genel Kurul'a gelmediği için Ağar ve Bucak'ın dokunulmazlıkları kaldırılmadı.

kurmak” ve “sahte kimlik düzenlemek” suçlarından 3 yıla 7 yıl arasında hapis cezasına mahkum edilmesi istendi.

Kaza yapan araçta Emniyet Genel Müdürlüğü'ne ait susturuculu suikast silahları bulunduğu vurgulanan esas hakkındaki görüşte, “Bu silahlar ile özel nitelikli mermiler, savunma ve koruma amaçlı silahlar olmayıp saldırı ve suikast amaçlı silahlardır. Özellikleri miktar ve mahiyetleri itibariyle de vahim niteliktedir. Ayrıca, otomobil içerisinde çok sayıda mermi bulunmasına rağmen bir kısım silahların bulunmadığı görülmüştür. Bulunmayan silahların, kazanın akabinde olay yerine gelen korumalar tarafından araçtan alınmış olması mümkün bulunmaktadır” denildi.

Çatlı ve Yaşar Öz'e verilen silah taşıma ruhsatlarında Mehmet Açar'ın imzası bulunduğu bildirilen görüşte, Ömer Lütfü Topal'ın öldürülmesinde kullanılan silahta Çatlı'nın parmak izinin bulunduğu, bu olayla ilgili olarak gözaltına alınan özel tim polisleri ile uyuşturucu kaçakçısı Yaşar Öz ve ortağı Ali Fevzi Bir'in, Mehmet Açar ve İbrahim Şahin'in girişimi ile serbest bırakıldığına dikkat çekildi. Duruşma, 3 Mart 2000 tarihine ertelendi.

'Kayıp Silah' Davaları

Hospro Şirketi tarafından Emniyet Genel Müdürlüğü'ne hibe edilen malzemeler arasında yeralan 10 adet Beretta marka suikast silahı ile bu silahlara ait susturucuların kaybolması nedeniyle “görevlerini kötüye kullandıkları” iddiasıyla haklarında dava açılan dönemin Emniyet Genel Müdürlüğü İkmal Bakım Daire Başkanı Necmettin Ercan, Emniyet Müdürleri Musa Teber, Tekin Hatipoğlu, Başkomiser Nazmi Kara ve polis memuru Ömer Aydoğan'ın Ankara 6. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılanmalarına yıl içinde devam edildi.

Bu arada Mart ayı başında da İbrahim Şahin⁶, Antalya Özel Harekat Kursu Depo Sorumlusu Mustafa Büyük, Özel Harekat Gölbaşı Depo Sorumlusu Uğur Çevik, Operasyon Şube Müdürü Lütfü Eraslan, Emniyet Müdürü Şemsettin Canpolat, Sayım ve Muayene Komisyonu Başkanı Sezai Boran ile komisyon üyeleri Niyazi Pek, Arif Yıldız, Hasan Kozan ve Ali Durmuş hakkında Hospro firması tarafından hibe edilen silahların kaybolmasında “görevi ihmal ettikleri” iddiasıyla üç aydan bir yıla kadar hapis cezası istemi ile Ankara 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde dava açıldı.

4 Mayıs günü Ankara 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başlayan duruşmada ifade veren sanık Lütfü Eraslan, olay tarihinde Antalya Özel Harekat Eğitim Kursu'nda yetkili olarak görev yaptığını, Türkiye ile İsrail arasında yapılan anlaşmaya göre gelen malzemelerin kutularının İsraili eğitimciler tarafından açıldığını söyledi. Malzemelerin bir belgeyle teslim edilmediğini savunan Eraslan, eğitimde kullanılan malzemelerin dışındakileri Ankara'ya gönderdiklerini, gelen

malzemelerin listesini de İbrahim Şahin'in bilebileceğini belirtti.

Olay tarihinde komisyon üyesi olarak görev yapan Hasan Kozan ise malzemelerin kendilerine teslim edilmediğini, yaptıkları işlemin depoda bulunan malzemelerin saymaktan ibaret olduğunu söyledi.

Davanın 15 Haziran günü yapılan duruşmasında ifade veren Niyazi Pek, 1994 yılında oluşturulan muayene komisyonunda kendisine görev verilmesi nedeniyle Gölbaşı'ndaki bazı malzemelerin tespitini yaptıklarını ancak kendilerine daha önceden bir silah veya malzeme teslim edilmediğini savundu.

Diğer sanıkların benzer savunmalarından sonra söz alan Hazine avukatı Esma Koçak, aynı konuda açılan diğer davanın dosyasında, “Emniyet Genel Müdürlüğü'ne hibe edildikten sonra kaybolduğu iddia edilen silahlardan Beretta marka bir tabancanın, Susurluk kazası sonrasında DYP Şanlıurfa Milletvekili Sedat Edip Bucak'ın arabasında çıktığı” yolunda tespit bulunduğunu belirterek, iki davanın birleştirilmesini istedi.

9 Temmuz günü yapılan duruşmada ifade veren İbrahim Şahin, olay tarihinde Emniyet Genel Müdürlüğü Özel Harekat Dairesi Başkanvekili olarak görev yaptığını belirterek, yurtdışından Türkiye'ye gelen silahların kendi dairelerine değil, İkmal Dairesi Başkanlığı'na teslim edildiğini söyledi. Daha sonra bu silahları görevleri gereği teslim aldıklarını belirten Şahin, aldıkları silah ve malzemelerden hiçbirisinin kaybolmadığını iddia etti.

6 Ekim günü Ankara 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, Hospro Şirketi'nce Emniyet Genel Müdürlüğü'ne hibe edilen 10 adet 9 mm Micro Uzi, 10 adet 9 mm Micro Uzi SMG ile 10 adet 22 kalibre Beretta marka tabancalar ve bunlara ait susturucuların kaybolmasıyla ilgili olarak İbrahim Şahin'in de aralarından bulunduğu 10 sanığın Ankara 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılandığı davanın, 1998 yılında Ankara 6. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan 10 adet Beretta ile bu silahlara ait susturucuların kaybolmasıyla ilgili 5 sanığın yargılandığı diğer dava ile birleştirilmesi kararlaştırıldı.

Ancak Ankara 6. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülmesi kararlaştırılan dava, yıl içinde sonuçlanmadı.

Bağlantılı davalar

Susurluk kazasının ardından 24 Kasım 1996 tarihinde dönemin ana muhalefet partisi ANAP'ın Genel Başkanı Mesut Yılmaz'a Macaristan'da saldırdıkları

⁶ Şahin ve arkadaşları hakkında yargılama izni Danıştay 2. Dairesi tarafından 1998 yılında verilmişti. Davaya esas Danıştay'ın “lüzum-u muhakeme” kararında, İsrail'den ithal silahların bulunduğu paketlerin gümrükten çekilerek, Gölbaşı'ndaki Özel Harekat tesislerinde yetkililere teslim edilmesi ve ardından tabancaların kaybolma süreci ayrıntılarıyla yer almıştı.

iddiasıyla Ziya Korkut, Veysel Özerdem, Aydın İpekli ve İsmail Koçkaya hakkında açılan dava, 5 Mart günü sonuçlandı. Davada, “Cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak” iddiasıyla yargılanan Korkut, Özerdem ve İpekli delil yetersizliğinden beraat etti. Mahkeme, giyabi tutuklu sanık İsmail Koçkaya hakkındaki suçlamanın da eylemin yurt dışında gerçekleştirilmesi, cezasının 3 yıldan az olması ve Mesut Yılmaz’ın şikayetçi olmaması nedeniyle düşmesine karar verdi.

Yargıtay 9. Ceza Dairesi 11 Mart günü Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi eski Başkanvekili Hanefi Avcı hakkında 15 Temmuz 1998 tarihinde Ankara DGM tarafından verilen beraat kararını onadı. Avcı, MİT’e ait telefonları açıkladığı gerekçesi ile Ankara DGM’de “Devletin güvenliğine ilişkin bilgileri elde ettiği” iddiasıyla 15 yıldan az olmamak üzere hapis cezası istemi ile yargılanmıştı.

Susurluk davasının tutuksuz sanıklarından Yaşar Öz, uyuşturucu ticareti yaptığı iddiasıyla İstanbul DGM’de yargılandığı davanın 22 Mart günü yapılan duruşmasında verdiği ifadede, “Devletin en üst düzeyindeki insanlar bizi önemli operasyonlarda kullandılar. Ben de elimden geldiği kadar isteklerini yerine getirdim, pişman değilim. Mehmet Ağar nezdinde devletin üst kademesindeki insanlar rica etti” dedi. 9 Nisan günü sonuçlanan davada, Öz, 7 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum edildi.

Yaşar Öz’ün 4 Haziran 1994 tarihinde Bolu’nun Yığılca ilçesinde cesetleri bulunan işadamları Savaş Buldan, Hacı Karay ve Adnan Yıldırım’ın öldürülmesi nedeniyle yargılandığı davaya yıl içinde devam edildi. 21 Mayıs günü Düzce Ağır Ceza Mahkemesi’nde yapılan duruşmada, Mahkeme, Öz’ün tahliyesine karar verdi.

“Kumarhaneler Kralı” olarak tanınan Ömer Lütfü Topal’ın 28 Temmuz 1996 tarihinde İstanbul Sarıyer’de öldürülmesi nedeniyle Haluk Kırıcı, eski özel tim görevlisi polisler Oğuz Yorulmaz, Ayhan Çarkın, Ercan Ersoy, Mustafa Altunok, Topal’ın iş ortakları Sami Hoştan ve Ali Fevzi Bir ile sigortacı Serdar Özdağ hakkında Beyoğlu 1. Ağır Ceza Mahkemesi’nde açılan davada 1999 yılında önemli bir gelişme yaşanmadı.

16 Mart 1998 tarihinde İstanbul Üniversitesi’nden çıkan öğrencilere düzenlenen bombalı-silahlı saldırıda 7 öğrencinin ölümü ve 41’inin de yaralanması nedeniyle açılan dava da 1999 yılında Susurluk Raporu nedeniyle tıkandı. Latif Aktı, Özgün Koç ve Mustafa Doğan’ın İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi’nde yargılandığı davanın 1 Mart günü yapılan duruşmasında, müdahil avukatlar Susurluk Raporu’nun “gizli” ibareli 11 sayfalık bölümünde sanık Mustafa Doğan’ın Azerbaycan darbesinde rol aldığı yönünde bilgiler yeraldığını belirterek, raporun bu bölümünün de Mahkeme’ye gönderilmesini istedi. Mahkeme’nin de bu yöndeki kararına rağmen yıl

içinde raporun eksik bölümlerinin gönderilmemesi üzerine dava, bir kez daha kilitlendi.

Susurluk davası sanıkları ile yakın ilişkileri olduğu bilinen Ünal Osmanağaoğlu’nun 9 Nisan günü yakalanmasının ardından DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler’in 22 Temmuz 1980 tarihinde öldürülmesi nedeni ile Aydın Eryılmaz, Abdülsamet Karakuş ve İsmet Koçak ile birlikte yargılandığı dava 1999 yılında da sürdü. Osmanağaoğlu, TCY’nin 149/2. maddesi uyarınca, “Ahaliyi ayaklandırarak birbirini öldürmeye sebebiyet vermek” suçundan ölüm cezası ile yargılandığı davanın 8 Haziran günü İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi’nde yapılan duruşmasına katıldı. İlk kez yargıç karşısına çıkan Osmanağaoğlu, Kemal Türkler’i öldürmediğini, Abdullah Çatlı’yı “sadece ismen tanıdığını” iddia etti. Bahçelievler katliamı nedeniyle arandığını öğrenince 1979 yılında yasadışı yoldan yurtdışına çıktığını ve kardeşi Tamer Osmanağaoğlu’nun pasaportuyla 1992 yılında Türkiye’ye döndüğünü söyleyen Ünal Osmanağaoğlu, Kemal Türkler’in öldürülmesi nedeniyle yargılanan Aydın Eryılmaz, Abdülsamet Karakuş ve İsmet Koçak’ı da tanımadığını iddia etti. Türkler ailesinin avukatı Rasim Öz, davanın İstanbul DGM’de görülen “Susurluk Davası” ile birleştirilmesini istedi.

5 Ağustos günü yapılan duruşmada mahkemenin daha önce istediği MHP Ana Dava dosyasının gönderilmediği bildirildi. Rasim Öz, Susurluk dosyasında sanık Ünal Osmanağaoğlu ile ilgili ifadeleri bulunan Haluk Kırıcı, Mikail Şimşek ve Avni Musulluloğlu’nun bu ifadelerinin istenmesini talep etti.

Bu arada 28 Eylül günü yapılan duruşmada Mahkeme’ye Mehmet Rauf Ertürk imzası ile gönderilen bir mektupta Türkler cinayetinin Celal Adan⁷ tarafından işlendiği ve Osmanağaoğlu’nun Adan’ın akrabası olduğu için cinayeti üstlendiği öne sürüldü. Dava, 1999 yılı içinde sonuçlanmadı.

Yüksekova Davaları

Hakkari’nin Yüksekova ilçesinde 1996 yılının Eylül ayında bir araçta uyuşturucu madde yakalanması ile ortaya çıkan “faili meçhul cinayetler, işkence ile adam öldürme, adam kaçıрма, kaçakçılık” olayları ile gündeme gelen “Yüksekova Çetesi” hakkında açılan davalar 1999 yılında sürdü.

“Çete” Davası

İtirafçı Kahraman Bilgiç’in ifadeleri ile ortaya çıkartılan “Yüksekova Çetesi” hakkında Diyarbakır 4 No’lu DGM’de 14 kişi hakkında açılan dava, 1999

⁷ Ankara 1 No’lu Sıkıyönetim Mahkemesi’nde görülen MHP Ana Davası’nda Kemal Türkler’in öldürülmesinde “istihbarat yaptığı” ve MHP’liler içerisindeki “illegal teşkilatlanmayı” yürüttüğü suçlamasıyla yargılanan ancak delil yetersizliği ile beraat eden DYP İstanbul İl Başkanı Celal Adan 18 Nisan seçimlerinde İstanbul’dan milletvekili seçildi.

yılında da sonuçlanmadı. Sadece Kahraman Bilgiç'in tutuklu olarak yargılandığı davanın 18 Kasım günü yapılan duruşmasında, sanık Kurmay Albay Hamdi Poyraz'ın hakkındaki yurtdışına çıkma yasağının kaldırılması için bir dilekçe okundu. Necip Baskın'ın avukatı Yaşar Altürk, çete mensuplarından Ali İhsan Zeydan, Kahraman Bilgiç ve Hamdi Poyraz'ın daha önce savcılık ifadelerinde itiraflarda bulduklarını söyleyerek diğer sanıklarla birlikte tutuklanmalarını istedi. Dosyanın karar aşamasında olduğunu belirten Altürk, Poyraz'a uygulanan yurtdışına çıkma yasağının kaldırılmamasını istedi. Ancak Mahkeme, 23 Ekim 1997 tarihinde Poyraz hakkında verilen yurtdışına çıkış yasağını kaldırdı.

27 Ocak 2000 tarihine ertelenen davada, Kahraman Bilgiç, Hakkari Dağ Komando Tugayı eski Komutanı Hamdi Poyraz, Yüksekova Jandarma eski Tabur Komutanı Mehmet Emin Yurdakul, Yüzbaşı Nihat Yiğiter, Üsteğmen Bülent Yetüd, Astsubay Ali Kurtoğlu, Yüksekova Belediye Başkanı Ali İhsan Zeydan, belediye çalışanı Oğuz Baygüneş, özel tim görevlisi Komiser Enver Çırak, Kaşuran aşireti reisi korucu lideri İsmet Ölmez, korucu Kemal Ölmez, korucu Hasan Öztunç ile Et ve Balık Kurumu Müdürü Mustafa Koca'nın yargılandığı davada sanıkların "suç işlemek amacıyla çete kurmak (TCY 313)", "yağma ve gasp (TCY 495/1)", "askeri helikopterleri ve araçları da kullanarak uyuşturucu (TCY 403/5, 6,7) ve silah kaçakçılığı yapmak (6136 sayılı yasanın 12. maddesi)" ve "Yüksekova'da bir otele roket atmak (TCY 264/6, 8 ve TCY 251)" suçlarından cezalandırılması isteniyor.

Yüksekova Davası

İşadamı Abdullah Canan, Şemsettin Yurtseven, Mikdat Özekan ve Münir Sarıtaş'ın 1995 yılında işkence ile öldürülmesi nedeniyle Hakkari Ağır Ceza Mahkemesi'nde Mehmet Emin Yurdakul, Kahraman Bilgiç ve Nihat Yiğiter hakkında "Birden fazla kişiyi işkence yaparak öldürmek" suçlamasıyla ölüm cezası istemi ile açılan dava, 1999 yılında sürdü.

15 Temmuz günü yapılan duruşmada, cinayetlere tanık olan Yüksekova Sınır Taburu eski Komutanı Albay Kanber Oğur'un talimatla alınan ifadesi okundu. Oğur ifadesinde, çetenin öldürdüğü Canan ve köylüleri askerlerin elindeyken gördüğünü, Yüksekova Savcısı ve Kaymakamıyla birlikte olayı araştırdıkları için sürgün edildikleri bildirdi.

Hakkari Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen dava, 12 Aralık günü sonuçlandı. Mahkeme, tutuklu Kahraman Bilgiç, tutuksuz Yüksekova Tabur eski Komutanı Albay Mehmet Emin Yurdakul, Yüzbaşı Nihat Yiğiter ve Astsubay Bülent Yetüd hakkında "cinayet suçlamalarının ispatlanamadığı" gerekçesiyle beraat kararı verdi.

Gerekçeli kararda, üç köylünün cesetlerinin bulunamamış olması ve Kahraman Bilgiç'in verdiği ifadelerde çelişki bulunması nedeniyle köylülerin öldüğünün dahi kesinleşmediği, bu nedenle beraat kararı verildiği belirtildi.

Gerekçeli kararda, daha önce cinayetlere tanıklık ettiği yönünde ifade veren dönemin Yüksekova Sınır Taburu eski Komutanı ve halen Kayseri İl Jandarma Bölge Komutanlığı'nda Jandarma İstihbarat Müdürü olan Albay Kanber Oğur'un ifadelerini geri aldığı da kaydedildi.

Necip Baskın Davası

Yargıtay, Necip Baskın'ın kaçırılması nedeniyle itirafçı Kahraman Bilgiç, Özel tim görevlileri Komiser Fatih Özhan, Yusuf Azmi Aydın, Abdülkadir Bayram, korucular Abdülkerim Özcük, Osman Özpazar, Necmettin Hazeyi, Mehmet Emin Ergen ve Osman Ergen hakkında 17 Eylül 1998 tarihinde Diyarbakır 1 No'lu DGM tarafından verilen kararla ilgili incelemesini Nisan ayında tamamladı. Kahraman Bilgiç'e verilen 12 yıl 6 ay hapis cezasını onayan Yargıtay, Fatih Özhan, Yusuf Azmi Aydın, Abdülkadir Bayram, Abdülkerim Özcük, Osman Özpazar, Necmettin Hazeyi, Mehmet Emin Ergen ve Osman Ergen'e "adam kaçırmak" suçlamasıyla (TCY 499/1) verilen 14 yıl 7'şer ay hapis cezası kararını ise bozdu.

Yargıtay'ın kararının ardından Diyarbakır DGM'de yeniden görülmeye başlanan dava, 29 Aralık günü sonuçlandı. Mahkeme, Fatih Özhan adlı özel tim görevlisine TCY'nin 499/1. maddesi uyarınca 14 yıl 7 ay hapis cezası verdi. Ancak Özhan'ın memur olması nedeniyle TCY'nin 251. maddesinin uygulamasına ve 20 yıl hapis cezası verilmesine karar veren Mahkeme, Özhan'ın duruşmalardaki iyi halini gözönünde bulundurarak 16 yıl 8 ay ağır hapis cezası verdi. Mahkeme, diğer sanıkların ise beraatine karar verdi.

2. KÜRT SORUNU VE OLAĞANÜSTÜ HAL UYGULAMALARI

2.1 KÜRT SORUNU

1999 yılında devletin Kürt sorununa bakışını yine Silahlı Kuvvetlerin yaklaşımı belirledi ve Kürt sorununu terör sorununa indirgeyen yaklaşımda bir değişiklik olmadı. Dönemin Genelkurmay Başkanı Hüseyin Kıvrıkoğlu nisan ayında yaptığı bir açıklamada “PKK destekçilerinin sloganı haline gelen Kürt sorununun Türkiye’de asla olmadığını” savunarak “ülkede sadece Türkiye’yi bölmeye çalışanların yarattığı bir ‘terör sorunu’ olduğunu” ileri sürdü. Orgeneral Kıvrıkoğlu, “Türk devleti, halkı ile barışıktır. Eğer iddia edildiği gibi Türkiye’de bir Kürt sorunu olsaydı, terörle mücadelede bu denli başarılı olunamaz ve verilen binlerce şehide rağmen vatandaşlarımız hiçbir etnik ayrım gözetmeden birlikte yaşamaya devam edemezdi” dedi.

Abdullah Öcalan’ın 2 Ağustos günü yaptığı silahlı güçleri yurtdışına çekme ve silahlı mücadeleyi durdurma çağrısı ve PKK’nin buna uyma kararı alması, hükümet ve MGK tarafından bir “taktik” olarak algılandı. Genelkurmay Başkanlığı’nın “1999 Ağustos Ayı Terörle Mücadele Değerlendirmesi”nde PKK’nin yaptığı açıklamalara karşı TSK’nin “PKK ile silahlı mücadeleyi” sürdüreceği ifade edildi. PKK’nin uygulamaya koyduğu silahlı güçleri geri çekme kararının her kış döneminde uygulanan bir yöntem olduğu iddia edilen değerlendirmede “Bu yılki değişiklik, çekilmenin bir süre öne alınması ve farklı bir şekilde sunulmaya çalışılmasıdır” dendi. PKK’nin Kuzey Irak’a ya da herhangi bir başka bölgeye çekilmesinin “mevcut tehdidi” azaltmadığını savunan Genelkurmay Başkanlığı, “tek şartın tüm PKK’lilerin silahlarını bırakarak Terörle Mücadele Yasası’ndan yararlanmaları veya etkisiz hale getirilmeleri olduğunu” belirtti.

Genelkurmay Başkanlığından eylül ayı sonunda yapılan açıklamada da PKK’nin gerçekleştirdiği eylemlerin 1998 yılı eylül ayına göre yüzde 52 oranında azaldığı vurgulanırken bunun geçmişte de örnekleri görülen bir oyun olduğu ve “Terör örgütünün sıkıştığı her dönemde buna benzer taktikler uygulayarak zaman kazandığı ve bilahare kanlı

eylemlerini eskisinden daha şiddetli olarak devam ettirmeye çalıştığı, konuya duyarlı kamuoyunun bilgisi dahilindedir” denildi.

Öcalan’ın çağrısı doğrultusunda bazı PKK’lilerin silahlarıyla birlikte teslim olması girişiminin de değerlendirildiği açıklamada, şöyle devam edildi: “Sözde ‘demokratik cumhuriyete katılım’ adı altında devlete teslim edilmek istenen sembolik 20 - 25 kişilik terörist grup da bu propagandanın bir parçasıdır. Bu sembolik hareketiyle terör örgütü aslında bir yandan mevcut koşulları ve bu kapsamda yürürlüğe konmuş olan Pişmanlık Yasası’nı tam olarak silah bırakmak için yeterli görmediğini ve başka beklenti içinde olduğunu göstermekte, diğer yandan silahlı grupları elinde koz olarak tutmaya ve bu beklentilerinin karşılanması için pazarlık konusu yapmaya çalışmakta ve bir anlamda yine silaha başvurma tehdidinde bulunmaktadır. Silahlı mücadeleyi bıraktığını iddia eden örgütün, devlete ve Türk adaletine teslim olma yerine Türkiye dışına çıkma kararı almış olması bu niyetin açık bir ifadesidir.”

Türkiye’de 1050 civarında PKK militanının bulunduğu belirtilen açıklamada “geçmişte de olduğu gibi İran, Irak ve Suriye’deki terörist varlığı Türkiye için yakın tehdit olmaya devam ettiği” ve TSK’nin yurt içindeki ve dışındaki bu silahlı tehditle mücadelesinin “son terörist etkisiz hale getirilinceye kadar” süreceği bildirildi. Açıklamada ayrıca Eylül 1999’a kadar son beş yıl içinde etkisiz hale getirilen PKK’li sayısının 33.148’e ulaştığı bilgisine yer verildi. Bu açıklamanın ardından dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel de 1 Ekim günü yeni yasama yılının açarken yaptığı konuşmada silahları bırakma ve Türkiye dışına çekilmenin yetmediğini belirterek, PKK’lilere teslim ol çağrısında bulundu.

PKK Başkanlık Konseyi’nin Genelkurmay iddialarına yanıt olarak eylül ayı sonunda yaptığı açıklamada, “geliştirilen çözüm ve atılan adımların taktik değil strateji olduğu ve bir çok çevrenin kavramakta güçlük çektiği gelişmelerin zaaf değil barış ve demokrasi uğruna yapılan fedakarlıklar olduğunu” ileri sürüldü.

Açıklamada PKK'nin yeni çizgisinde ısrar edeceği, barış ve demokratik çözümün gereklerini yerine getirirken aynı zamanda teslimiyetin her biçimine karşı mücadelesini de sürdüreceği belirtildi. Genelkurmay tarafından dayatılan teslimiyete karşı "PKK hareketinin dayatılan teslimiyete tepki olarak ortaya çıkan bir hareket olduğu" belirtilen açıklamada Kürt halkının önüne teslimiyetin dışında onurlu bir yolun konması gerektiği ifade edildi.

Aydınlar, çeşitli demokratik kuruluşlar da Kürt sorununun siyasal yollardan, insan haklarına dayalı bir şekilde çözülmesi talebini dile getirmeye devam ettiler. Mehmet Uzun, Yaşar Kemal, Orhan Pamuk, Ahmet Altan ve Zülfü Livaneli'nin girişimiyle dünyanın çeşitli ülkelerinden ve Türkiye'den 60 yazar ve sanatçının imzasının bulunduğu demokratikleşme taleplerini içeren bildiri 12 Ekim günü TGC Burhan Felek Salonu'nda Yaşar Kemal tarafından okundu. "İnsanlık tarihinin en kanlı dönemlerinden biri olan 20. yüzyılın sonra ermekte olduğu" belirtilerek, "yeni yüzyıl ve insanının her türlü ayrımı reddetmek, baskı ve zulme karşı çıkmak zorunda olduğu" kaydedilen bildiri, Kürt sorununun demokratik bir adımla çözülmesi, idari ve yasal engellerin kaldırılarak, dil, kültür ve kimliğin yasal güvenceye kavuşturulması istendi.

Kasım ayında Almanya'da yaşayan 36 aydın ve yazar da Ömer Polat, Serol Teber, Kemal Yalçın ve Şakir Bilgin'in girişimiyle hazırlanan basın açıklamasıyla bildiriye destek verdi. Basın açıklamasında Aydınlar Deklarasyonu'nda dile getirilen "Demokratik bir adımla Kürt sorununu çözmek ve Türkiye'yi 21'inci yüzyılın ışık gibi parlayan, insan haklarına ve kültürel kimliklerine saygılı, uygar ve demokratik ülkesi haline getirmek" talebinin AGİT Zirvesi'nin İstanbul'da toplandığı bir dönemde özel bir önem kazandığı belirtildi. Açıklamada, yaşanan sürecin önemine dikkat çekilerek, Kürt sorunu ve demokratikleşme konusunda Türk hükümeti ve devlet yetkililerine görev ve sorumluluklarını yerine getirme çağrısı yapıldı.

Farklı siyasi kesimlerden siyasetçi, aydın ve sivil toplum örgütleri temsilcilerinden oluşan 73 kişinin katılımıyla 7-8 Kasım günlerinde Bolu'da "Demokratikleşme İçin Girişim" toplantısı düzenlendi. İdam cezasının kaldırılması, dil, kültür, inanç, vicdan, yazılı, görsel ve sözlü iletişim özgürlüğünün sağlanması, faili meçhul cinayetlerin aydınlatılması, yargısız infazların sorumlularının yargı önüne çıkarılması, sivil toplum örgütleri önündeki kısıtlama ve yasakların kaldırılması gibi istemlerin dile getirildiği toplantının ardından bir deklarasyon yayınlandı.

Türkiye'nin tüm temel sorunlarının çözümünün eksiksiz bir demokrasiden geçtiği belirtilen deklarasyonda, "Demokrasi talebi bugün toplumun çok farklı kesimleri tarafından dile getirilmektedir" denildi. Koşulların toplumsal uzlaşma bakımından

fazla olgunlaştığı kaydedilen deklarasyonda, şöyle denildi:

"Herşeyden önce silahların susması bu atmosferi sağlamıştır. Kürt sorununun ülke bütünlüğü içinde demokratik çözümü için bir fırsat yaratmıştır. Ayrıca, deprem felaketi, bütün toplumsal kesimlerde bir kardeşlik ve dayanışma havasının oluşmasına yol açmıştır. Avrupa Birliği konusundaki gelişmeler, kamuoyunda demokratikleşme yönündeki talepleri daha da yaygınlaştırmaktadır."

Deklarasyonun sonuç bölümünde ise farklı düşüncelerin tüm özgürlüklere ve haklara sahip olması, tartışmanın ve fikir alışverişinin önüne güvenlik gerekçesiyle geçilmemesi istenerek, "Herkesin düşüncesini, öfkesini ve sevincini kendi diliyle söyleyebilmesini, herkesin olduğu gibi görünmesini ve konuşmasını bir toplumun ön şartı olarak görüyoruz" denildi.

Kürt sorununda siyasal çözümü savunan unsurlar baskılarla karşılaşmaya devam etti. Demokratik Kitle Partisi (DKP), 26 Şubat günü Anayasa Mahkemesi tarafından "parti programında devletin bölünmez bütünlüğü aleyhinde hükümlere yer verildiği" gerekçesiyle kapatıldı. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 29 Ocak günü Anayasa Mahkemesi'ne HADEP'in kapatılması ve 18 Nisan seçimlerine katılmaması istemi ile başvurdu (bkz. Örgütlenme Özgürlüğü).

"Sosyo-Ekonomik" Çözüm

Kürt sorununun çözümünün bir parçası olarak görülen bölgesel geri kalmışlığın giderilmesi için ekonomik ve sosyal kalkınma programlarının gündeme getirilmesi 1999 yılında da sürdü. Ancak önceki yıllarda olduğu gibi bu programlar bölgede yaşayan insanların yaşam tarzını değiştirecek somut adımlara dönüşmedi. Askeri çözümün temel seçenek olarak görülme devam ettiği bu dönemde bütçede silahlanmaya ayrılan payın büyüklüğü değişmedi. Türkiye'nin NATO Daimi Temsilcisi Büyükelçi Onur Öymen, 7 Eylül günü "Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği ve Türk Savunma Sanayii" toplantısında yaptığı konuşmada 1998 yılında Türkiye'nin yaptığı savunma harcamasının yaklaşık 8.3 milyar dolar olduğunu bildirdi. Türkiye'nin önemli bir savunma sanayii pazarı olduğunu vurgulayan Öymen, ABD, Fransa, İngiltere, Almanya ve İtalya'dan sonra en fazla savunma harcaması yapan altıncı ülke olduğunu kaydetti.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nin (TMMOB) aylık bülteninde yer alan bir araştırmada, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 1984 yılından bu yana güvenlik nedeniyle harcanan paranın 21 katrilyona ulaştığı belirtildi. Savunmaya harcanan bu paraların yatırıma aktarılması durumunda bölgede ortaya çıkabilecek durumun ayrıntılarıyla anlatıldığı araştırmada, bu parayla Doğu ve Güneydoğu Anadolu

Bölgesi'nde başta ekonomik olmak üzere, sağlık ve sosyal alanlarda neler yapılabileceği örneklerle şöyle anlatıldı:

"22 ilde 400, 172 ilçede 50 yataklı hastane, 215 beldeye sağlık ocağı, 7 bin 724 köyde sağlık evi, 22 ilde sivil havaalanı, 1416 kilometrelik Ankara-Hakkari, 1086 kilometrelik Ankara-Kars otoyolu. 2 bin 700 kilometre uzunluğunda 1204 adet yolu olmayan yerleşim merkezine yol. Bin adet gölet, 172 ilçe ve 215 beldeye kanalizasyon, 172 ilçe ve 215 beldeye içme suyu, 22 ile kanalizasyon, 900 kilometrelik Ankara-Diyarbakır doğalgaz boru hattı, 172 ilçe ve 215 beldeye elektrik şebekesi, 172 adet ilçe küçük sanayi sitesi, 22 organize sanayi altyapısı, 80 adet meslek lisesi, 22 adet sokak çocukları merkezi, 100 adet bölge yatılı okulu, 54 adet yüksekokul, 172 adet halk kütüphanesi, 22 adet 1500 kişilik öğrenci yurdu, 172 adet 300 kişilik öğrenci yurdu, 22 adet spor salonu, 10 adet olimpik spor salonu, 100 adet açık spor tesisi, 10 adet elektrik üretecek çöp santrali, 800 kilometrelik Ankara-Diyarbakır ve 1086 kilometrelik hızlı demiryolu projesi."

Araştırmada, savaşın olmadığı bir ortamda harcanabilecek olan 84 milyar doların her kesimin yararına kullanılabileceği yatırımlara dönüştürülebilmesi durumunda sadece Güneydoğu'da değil, ülkenin her yerinde kol gezen yoksulluk ve işsizliğin hafifletilebileceği gibi, enflasyonun düşürülebilmesi, dünya ülkeleriyle rekabet edilebilmesi gibi birçok hedefe de daha kolay varılabileceği kaydedildi.

1999 yılında da işsizlik, bölgenin en önemli problemlerden biri olmaya devam etti. İş ve İşçi Bulma Kurumu Diyarbakır Bölge Müdürü Nusret Baştaş, ocak ayında yaptığı açıklamada 1998 yılı içinde kurumlarına başvuran kişi sayısının 20.843'e ulaştığını belirterek, bu başvurulardan yalnızca 396 kişinin işe yerleştirilebileceğini söyledi. Nusret Baştaş, "Başta Diyarbakır Organize Sanayi Bölgesi olmak üzere bölgedeki diğer illerde yarım kalmış diğer işletmelerin faaliyete geçmeleri gerek. Bunların gerçekleştirilmesi halinde onbinlerce kişi rahatlıkla işe yerleştirilebilir" dedi. Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odasından yapılan bir açıklamada da İş ve İşçi Bulma Kurumu müdürlüklerine Diyarbakır, Batman, Bingöl, Bitlis, Mardin, Muş, Siirt, Şırnak, Hakkari, Malatya, Elazığ ve Şanlıurfa'da yapılan başvuru sayısının 75 bine ulaştığı, bu rakamın geçen yıllara oranla yüzde 30 artış gösterdiği ve 75 bin başvurudan yalnızca yüzde 5'inin işe yerleştirilebildiği açıklandı.

Bakanlar Kurulu, 19 Şubat günü yapılan toplantıda Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde "büyük bir kalkınma atılımı" başlatılmasını kararlaştırdı. "Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde uzun yıllardır bölücü terör örgütünün yurttaşlara götürülen hizmetleri baltaladığına, yapılan yatırımları engellediğine" dikkat çeken Başbakan Bülent Ecevit,

hükümetin teşvik yasasından da yararlanarak bölgede büyük bir kalkınma atılımı başlatma kararında olduğunu söyledi.

Ecevit bu çerçevede 1 Mart günü kamuoyuna "Güneydoğu Şefkat Paketi" adıyla yansıyan yeni bir yatırım paketini açıkladı. "Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi"ni de içeren ve bölge ihtiyaçları için toplam 40.5 trilyonluk bir acil kaynak sağlamayı öngören pakette yer alan önlemler özetle şöyle:

-Adıyaman, Ağrı, Ardahan, Bayburt, Batman, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ, Erzincan, Gümüşhane, Hakkâri, Hatay, Iğdır, Kars, Mardin, Muş, Ordu, Siirt, Sivas, Şanlıurfa, Şırnak, Tunceli, Van ve Yozgat'ta yarım kalmış ve işletmeye geçememiş yatırımların ekonomiye kazandırılması, bunun için bu tesislere yatırım ve işletme kredisi olarak verilmek üzere Yatırımları Teşvik Fonu'na iki yıl içinde toplam 30 trilyon liralık kaynak ayrılması,

- İşletmelerin yatırımlarını tamamlamalarının ardından üretime geçebilmelerine destek olmak amacıyla enerji fiyatlarında indirim,

- Küçük ve orta boy işletmelerle ilgili acil destek kapsamındaki il sayısı ve bu kapsamdaki illere verilen kredi miktarlarının artırılması,

- OHAL illerinde, hayvancılık, dokuma-giyim ve ulaştırma sektörleri dışındaki sektörlerde yatırım tutarı en az 8 milyon dolar karşılığı TL olan ve 75 işçi istihdam eden komple yeni yatırımlar için düşük faizli ve uzun vadeli kredi sağlanması,

- Küçük sanat kooperatiflerini desteklemek amacıyla Geliştirme ve Destekleme Fonu'ndan KOBİ'lere düşük faiz ve uzun vadeli kredi sağlanması gibi istihdamı artırıcı tedbirlerle,

-Sağlık ve eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi, kapalı okulların açılması ve yatılı ilköğretim bölge okullarının sayı ve kontenjanlarının artırılması.

Ecevit paketle ilgili olarak 7 Mart günü Diyarbakır'da yaptığı açıklamada paketin daha öncekilerden farklı olarak yalnız kağıt üzerinde bir program olmadığını, içeriğinin de belli olduğunu ve gerçekleşmesi için gerekli bütün Bakanlar Kurulu kararları ve idari kararların hazır olduğunu söyledi. Doğu ve Güneydoğu'nun canlandırılmasına ilişkin kaynak paketinin Halkbank tarafından kullanılacak kredilerle takviye edildiğini açıklayan Ecevit böylece toplam kaynağın 300 trilyon liraya kadar yükseldiğini belirtti.

Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası tarafından hazırlanan ve Başbakan Bülent Ecevit'in Diyarbakır'a yaptığı ziyaret sırasında kendisine sunulan "Bölgesel Kalkınma Raporu"nda, bundan önce açılan paketlerden farklı olarak, hükümetin açıkladığı kalkınma paketinin kaynakları ve hedefleri

belirlenerek açıklanmış olması açısından “Temkinli de olsa olumlu karşılandığı ve uygulanabilir” olduğu belirtildi. Raporda, yeni açıklanan paket için öngörülen 40.5 trilyon liralık kaynağın belirlenen hedefi bulmasının zor olduğu kaydedildi. Yarım kalmış ya da faaliyete geçmemiş işletmeler için ayrılan ve 2 yıla yayılan 30 trilyon liralık ödeneğin 26 ili kapsamı nedeniyle yetersiz olduğu belirtilen raporda, diğer eksikler ise “Geçici bütçe ile oluşturulmuş olması, GAP ve hayvancılığı kapsamaması ile köye dönüş için öngörülen kaynağın güdük kalması” şeklinde gösterildi. Paketin içinde barındırdığı eksiklere rağmen içerik olarak doğru tespitlere yer vermesi açısından üzerinde hassasiyetle durulmasında yarar görüldüğü ifade edilen raporda bölgedeki yerel inisiyatiflerin de görüşü alınarak paketin yeniden gözden geçirilmesi istendi. Bölgenin ekonomik ve sosyal açıdan kalkınması için gerekli tedbirler ise şu şekilde sıralandı:

-Bölgenin mevcut sosyo-ekonomik envanteri çıkarılmalı, bu doğrultuda bir master plan hazırlanmalı.

-Bölgesel kalkınma hedefleri kısa, orta ve uzun vadede planlanmalı, bu çerçevede ‘Güneydoğu Kalkınma Fonu’ oluşturulmalı, bunu denetleyecek ‘Bölgesel Kalkınma Kurulu’ ile ‘Bölgesel Kalkınma Bankası’ kurulmalı.

-Bölgesel kalkınmanın itici gücü sayılan GAP yeniden ve bir bütün olarak ele alınmalı, GAP İdaresi bölgeye taşınmalı.

-GAP kapsamındaki yerel projelere yerel inisiyatiflerin görüşleri alınmalı.

-Sulama drenaj kanallarına daha fazla kaynak aktararak, bir an önce bitirilmeli.

-Bölgenin enerji nakil hatları enerji kaybının önlenmesi için süratle yenilenmeli.

-Güneydoğu’yu Doğu’ya ve Karadeniz’e bununla birlikte yeni ticaret alanları olan Kafkas ve Türki cumhuriyetlere bağlayacak otoyollar yapılmalı, Pozantı-Şanlıurfa otoyolu Diyarbakır’a bağlanmalı, bölgeye uluslararası havaalanları yapılmalı.

-Bölgenin turizminin kalkınması amacıyla turizm sektörü desteklenmeli.

-Bölgeye, bölgeyi tanıyan ve seven, halk ile devleti bütünleştirebilecek bürokratlar atanmalı, bölge sürgün yeri olarak algılanmaktan kurtarılmalı, buralarda görev yapan yöneticileri teşvik edici maddi anlamda cazip imkânlar sağlanmalıdır.

Kültür Politikaları

Hükümetin MGK politikasıyla uyumlu bir şekilde yürüttüğü “psikolojik savaş”ın bir parçası olarak Newroz’un “Türklerin Nevruz Bayramı” olarak kutlanması çabaları 1999 yılında da sürdü. İçişleri

Bakanlığı tarafından “Nevruz kutlamaları” için hazırlanan genelge ile 21 Mart günü tüm otobüsler, çarşılar ve mağazaların ‘Nevruz’u sembolize edecek flamalarla donatılması, bu konuda kitap, broşür, afiş, kartpostal ve takvim dağıtılması istendi. Nevruz konusunda konferanslar düzenlenmesi, kamuoyunu aydınlatacak konuşmalar yapılması ve gazete ve dergilerde yayınlar yapılmasını öngören genelge de ayrıca yapılacak etkinliklerde sarı, kırmızı, yeşil renklerinin kullanılması ve bu renklerin Türk renkleri olduğunun vurgulanması da dikkat çekti.

1999 yılında da bir çok ilde resmi kutlamalar dışında Newroz kutlamalarına izin verilmezken Newroz öncesi siyasi partiler, sendikalar ve demokratik kitle örgütlerine baskılar sürdü. Newroz kutlamaları sırasında İHD’den yapılan açıklamaya göre Türkiye genelinde 8174 kişi gözaltına alındı (bkz. Toplantı ve Gösteri Özgürlüğü).

Farklı dil ve kültürlerin, zenginlikten ziyade “ülkenin bütünlüğünü tehdit edici unsurlar” olarak algılanmasının bir sonucu olarak Mezopotamya Kültür Merkezi gibi Kürt kültürünü geliştirmeyi amaçlayan ve bu alanda faaliyet gösteren kuruluşlara yapılan baskılar sürdü. Bu kuruluşlarda çalışanlar “örgüte yardım ve yataklık”, ve “bölücülük propagandası yapmak” gibi suçlamalarla yargılandılar (bkz. Örgütlenme Özgürlüğü ve İfade Özgürlüğü)

Bir kültürü yaşatmanın en önemli araçlarından biri olan anadilini kullanma ve bu dilde eğitim görme hakkının tanınması bir yana bu hakkın dile getirilmesi bile bir suç olarak görülmeye devam etti. Örneğin Eğitim-Sen yöneticileri 1998 yılında düzenlenen “Demokratik Eğitim Kurultayı”ndaki çalışmaların derlendiği kitapta yer alan “Anadilde Eğitim Hakkı” başlıklı yazıdan ötürü “bölücülük propagandası” yaptıkları iddiasıyla yargılandılar (bkz. İfade Özgürlüğü). Düğünlerde, özel toplantılarda Kürtçe şarkılar söylenmesi dahi ülkenin bütünlüğünü tehdit etmeye yetti.

Nisan ayında HADEP Sultanbeyli İlçe Örgütü’nün seçim propagandası yapan ses aracında Kürtçe müzik çalındığı gerekçesiyle 14 HADEP’li gözaltına alındı.

29 Mayıs 1997 tarihinde Manisa’da katıldıkları bir düğünde Kürtçe türkü söyledikleri gerekçesiyle İzmir DGM’de yargılanan Koma Jıyan müzik grubu elemanlarından Bedri Yarşı ve Abdullah Sever 14 Ekim 1997 tarihinde sonuçlanan davada verilen 6 ay hapis ve 860 bin lira para cezasının Yargıtay tarafından onaylanması üzerine 20 Mayıs günü Manisa Cezaevi’ne konuldu.

İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi öğrencilerinin kurduğu Kültürel İletişim Kulübü (KİK) 1 Haziran günü düzenlenen konserde Kürtçe şarkı söylendiği gerekçesiyle okul idaresi tarafından kapatıldı.

HADEP Polatlı (Ankara) İlçe Başkanı Avukat Muzaffer Öztürk 18 Nisan seçimlerinde Kürtçe müzik kullandığı için “bölücülük propagandası yaptığı” iddiasıyla yargılandı. Öztürk Ankara DGM’de yargılandığı davada 10 ay hapis ve 8 milyar TL para cezasına çarptırıldı. Polatlı Asliye Ceza Mahkemesi’nde “Dernekler Yasası’na muhalefet ettiği” iddiasıyla yargılanan Öztürk’e 6 ay hapis ve 80 milyon TL para cezası verildi.

MKM İzmir Şubesi çalışanları Cezmi Yalçınkaya, Beyaz Emektar ve Nuri Turan hakkında HADEP Denizli İl Örgütü Gençlik Komisyonu tarafından düzenlenen şölenle Kürtçe türkü söyledikleri için TMY’nin 8. maddesi uyarınca açılan dava sonuçlandı. 10 Haziran günü İzmir DGM’de yapılan duruşmada, Yalçınkaya, Emektar ve Turan 1’er yıl hapis ve 6’şar milyar lira para cezasına mahkum edildi. Hapis ve para cezası ertelendi.

Mardin’in Kızıltepe ilçesine bağlı Araköy köyünde 1 Ağustos günü yapılan bir düğünde Kürtçe şarkı söyledikleri için gözaltına alınan İlhan Veske ve Adil Demir adlı sanatçılar ile düğün sahibi Ömer Karaaslan, 5 Ağustos günü tutuklandı. 3 kişi hakkında TCY’nin 169. maddesi uyarınca dava açıldı.

Bedensel Özürlüler Derneği Diyarbakır Şubesi tarafından 7 Eylül günü Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Düğün Salonu’nda depremzedelere yardım amacıyla düzenlenen moral gecesinde Kürtçe parçalar söyledikleri için Ali Aktaş, Dilek Alpaslan, Sedat Aslan ve adı öğrenilemeyen iki mahalli sanatçı 15 Eylül günü gözaltına alındı. Sanatçılar DGM Savcılığı tarafından çıkarıldıktan sonra serbest bırakıldı.

Diyarbakır’da Kürtçe şarkı söylendiği gerekçesiyle 25 Eylül günü Nilgün Düğün Salonu’na baskın düzenlendi. Salonunda kimlik kontrolü yapan sivil polisler aralarında düğün sahiplerinin de bulunduğu 17 kişiyi gözaltına aldı. 26 Eylül günü de Bağlar ilçesi YSE lojmanları yakınlarında yapılan bir düğüne panzerlerle baskın düzenleyen polisler, konukları dağıttı. Baskına gerekçe olarak Kürtçe müzik çalınması ve yerel kıyafetlerin giyilmesi gösterildi. Polisler, düğün sahibini gözaltına aldıktan 2 saat sonra serbest bıraktı.

Eğitim-Sen tarafından 7 Aralık 1998 tarihinde düzenlenen “Birlik ve Dayanışma Gecesi”nde Kürtçe şarkı söylenmesi nedeniyle Eğitim-Sen Elazığ Şube Başkanı Resul Alınak ve Şube Sekreteri Mehmet Çakan hakkında “Dernekler Yasası’na muhalefet ettikleri” iddiasıyla açılan dava 7 Ekim günü Elazığ 2. Asliye Ceza Mahkemesi’nde beraatle sonuçlandı.

Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi bünyesinde kurulan Buca Eğitim Fakültesi Öğrenci Derneği Başkanı Serpil Kaya’ya, derneğin organize ettiği açılış şenliğinde Kürtçe şarkı söylendiği için aralık ayında altı ay okuldan uzaklaştırma cezası verildi.

Diyarbakır’ın Çınar ilçesindeki Cumhuriyet İlköğretim Okulu öğretmenlerinden Oktay Ergin hakkında, “öğrencilerine Kürtçe türkü söylediği” gerekçesiyle aralık ayında dava açıldı. Diyarbakır DGM Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, Oktay Ergin’in “bölücülük propagandası yaptığı” iddiasıyla TMY’nin 8. maddesi uyarınca cezalandırılması istendi.

MKM Adana Şubesi ve HADEP Adana İl Örgütü’nün 27 Aralık 1998 tarihinde düzenlediği “Halkla Dayanışma Şenliği”nde HADEP eski il yöneticisi Arif Atalay’ın Kürtçe yaptığı konuşmayı Türkçe’ye çeviren MKM çalışanı Fehime Aslan ve Arif Atalay’a Adana DGM tarafından verilen 10’ar ay hapis cezası Yargıtay tarafından onandı.

Mersin’in Demirtaş mahallesinde 14 Kasım günü yapılan bir düğüne baskın düzenleyen sivil polisler MKM müzik gruplarından Koma Vendidad elemanları Ayten Pasin ve Kenan Şahin’i gözaltına aldı. Düğün sahibine hakaret eden polislerin düğüne katılanları da zorla dağıttığı bildirildi.

ÖDP Elazığ İl Başkanı Süleyman Yeter ve 6 kişi hakkında 1998 yılında düzenlenen konserde Ferhat Tunç’un Kürtçe şarkı söylemesi nedeniyle açılan dava beraatle sonuçlandı.

TBMM’nin internet sayfasında yayınlanan tanıtım formunda bildiği yabancı diller kısmına Arapça ve Farsça’nın yanı sıra Kürtçe’yi de yazan FP İstanbul milletvekili Mehmet Fuat Fırat, Meclis Başkanlığı’na şikayet edildi. Fırat’ın üyesi olduğu TBMM Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Başkanı Mustafa Gül, ağustos ayı başında TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut’a bir yazı göndererek bu ifadenin Meclis’in tüm kayıtlarından ve internetteki sayfadan çıkarılmasını ve Fırat hakkında gereğinin yapılmasını istedi. TBMM Başkanlığı bu tepki üzerine internet sayfasından Fırat’ın özgeçmişinde yer alan Kürtçe kelimesini çıkardı.

Hükümet 1999 yılında Türkiye’de uydu aracılığıyla izlenebilen, İngiltere’den Kürtçe yayın yapan Med-TV’nin yayınlarına son verilmesi çabalarını yoğunlaştırdı. Türkiye’nin Belçika Büyükelçisi Güner Öztekin 16 Mart günü Belçika Dışişleri Bakanlığı’na giderek temaslarda bulundu ve Ankara’nın Med-TV’nin bir an önce kapatılması talebini ilettili. Öztekin görüşmede Med-TV’nin “teröristler arasında bir iletişim organı” haline geldiğini öne sürerek, bakanlık yetkililerine televizyonun yayınları ile ilgili kasetleri ve tercümelerini verdi.

18 Mart günü Almanya’nın Ankara Büyükelçisi Hans Joachim Vergau ile İngiltere’nin Ankara Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Hugh Mortimer Dışişleri Bakanlığı’na çağrıldı. Med-TV Özgür Politika gazetesi ve Dem Ajansı’nın da gündeme geldiği görüşmelerde tüm bu kuruluşların kapatılması istendi.

Türk hükümetinin girişimleri sonucu 22 Mart günü İngiliz Bağımsız Televizyon Komisyonu (ITC) "yayınlarında şiddet çağrısı yaptığı" gerekçesiyle 1995'ten beri yayın yapan Med-TV hakkında 21 gün kapatma kararı verdi. Kararı protesto eden Kürt gazeteciler Londra'da İngiliz Parlamentosu önünde dönüşümlü olarak açlık grevi yaptı. Med-TV hakkında verilen kararı protesto amacıyla iki kişi kendini yaktı. 28 Mart günü Almanya'nın Kassel kentinde kendini yakan Orhan Aykan adlı Kürt genci ölürken, 22 Mart günü Yozgat Cezaevi'nde kendini yakan PKK davası tutuklusunu İdris Çalışkan tedavi altına alındı.¹

Uluslararası Gazeteciler Federasyonu (IFJ), Med-TV'ye geçici yayın durdurma cezası verilmesinin kaygı verici olduğunu belirterek bu cezayı protesto ettiklerini açıkladı. Med-TV'nin Avrupa'da yaşayan birçok toplumun kültür ve diline hizmet ettiğini vurgulayan IFJ, ITC'nin verdiği cezanın Türk devletinin baskıları ile bağlantılı olduğunu bildirerek, kamuoyundan bunu kabul etmemesini istedi. Açıklamada ayrıca Med-TV'nin birçok dilden yayın yaptığı, çok sayıda dini ve kültürel geleneğin korunmasına zemin yarattığı belirtildi.

ITC 23 Nisan günü oybirliği ile aldığı kararla Med-TV'nin yayın lisansını iptal etti. Komisyon'un, "Med-TV'nin bundan sonra ITC kurallarına uyabileceğinden şüphesi bulunduğu" ifade edilen kararda, 20 Kasım 1998 tarihinde 6 aylık son bir uyarı döneminin başlatıldığı hatırlatılarak, "lisans hakkının alınmasının haksız olmadığı" öne sürüldü.

Med-TV'den yapılan açıklamada, alınan kararın şüpheye yer bırakmayacak şekilde politik nitelik taşıdığı öne sürüldü. Kararın İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin ifade özgürlüğünü garanti altına alan 19. maddesinin ihlali anlamına geldiği belirtilen açıklamada, bu karardan sadece Türk devletinin hoşnut olacağı kaydedildi. Kapatma kararı üzerine Almanya, İsviçre ve İngiltere'de protesto gösterileri düzenlendi.

Med-TV'nin kapatılmasının ardından temmuz ayında Medya TV yayına başladı. Medya TV izlediği gerekçesiyle Muş'un Malazgirt ilçesine bağlı Boyçapkın köyünde 7 Ağustos günü gözaltına alınan Mehmet Dağyar adlı kişi işkence gördüğünü açıkladı. (bkz. İşkence).

Şırnak Valiliği tarafından eylül ayında Medya TV'nin izlenmesinin yasak olduğu duyuruldu. 16 Eylül günü Şırnak gazetesinde yayınlanan Valilik duyurusunda Medya TV'nin yayınlarını izleyenler ve bu yayınları izlettirenler hakkında OHAL Kanunları ve TCY maddeleri uyarınca yasal işlem yapılacağı bildirildi. İlin tek yerel radyosu Radyo Vakıf'ta da bir hafta boyunca her gün anons edilen yasak duyurusu şöyle:

"Medya TV'nin ilimiz genelindeki her türlü yayınları ve bu yayınların hangi vasıta ve şekilde hangi

mekanda olursa olsun izlenmesi ve izlettirilmesi kesinlikle yasaklanmıştır. Aksine davrananlar hakkında eylem başka bir suç oluşturmadığı takdirde 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 25. maddesi ve Türk Ceza Kanunu'nun 526. maddesine göre yasal işlem yapılacaktır ²."

Şırnak Valiliği'nin tutumuna tepki gösteren Medya TV Genel Müdürü Mehmet Emin Demir, Medya TV'nin uluslararası lisans kurumu olan SCA'dan alınan lisans ile Avrupa Yayıncılar Birliği ilkelerine bağlı olarak, yayın yaptığını uluslararası hukuk kurallarına uygun olarak yapılan bir yayının, evrensel hukuk kuralları ile çelişen OHAL yasasına dayanılarak yasaklanmasının hiçbir meşruiyeti olamayacağını kaydetti.

İHD Genel Başkan Yardımcısı Osman Baydemir de uygulamanın herhangi bir yasal düzenlemeye dayanmadığını, uydu aracılığı ile yayın yapan televizyon yayınlarının izlenmesinin yasaklanmasına ilişkin iç hukukta bir düzenlemenin olmadığını söyledi. Uygulamanın Avrupa Yayıncılık İlkeleri ve Uluslararası Avrupa Yayıncılık Sözleşmesi'ne de aykırı olduğuna dikkat çeken Baydemir şöyle konuştu:

"Şırnak Valiliği'nin böyle bir yetkisi yoktur. Ancak yazılı bir organın girişini engelleyebilirler. Televizyonu yasaklayamazlar. Sadece İran'da böyle bir uygulama görülmüştü. İnsanlar hangi kanalı izlemeleri konusunda özgür olmalıdır. Bu kültür hakkının ihlalidir. Kürtçe dilde yayın yapan başka bir televizyon da yoktur. Hem hukuki, hem de insani açıdan böyle bir uygulamayı esefle kınıyoruz."

Hükümetin yurtdışına Kürtçe üzerinde baskı olmadığını kanıtlama çabasının bir göstergesi olarak Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünce haziran ayında yayınlanan "Türkiye'de Kürtçe Basın-Yayın Faaliyetleri" başlıklı raporda Türkiye'de Kürtçe'nin serbestçe kullanıldığı görsel ve işitsel yayın organları ile ilgili şu bilgilere yer verildi: "Türkiye'de Kürtçe'nin serbestçe kullanıldığı yayın sayısı 74, Kürtçe yayın yapan gazete ve dergi sayısı 10, Kürtçe yazılmış kitap sayısı 29, Kürtçe eserler basan yayınevi sayısı dört, Kürtçe sinema filmi sayısı üç, Kürt araştırma kurumları sayısı dört, yayınlarında Kürtçe müziğe yer veren radyo sayısı ise 10." (Kürtçe'nin serbestçe kullanıldığı söylenen yayın organlarına yönelik baskılarla ilgili olarak İfade ve İletişim Özgürlüğü bölümlerine bakınız.)

¹ Ankara Numune Hastanesi'ne kaldırılan İdris Çalışkan'ın tedavisi sırasında askerler ve hastane doktorları tarafından kötü muameleyle maruz kaldığı için tedavisi tamamlanmadan cezaevine geri döndüğü öğrenildi.

² OHAL Kanunu'nun 25. Maddesi, OHAL Kanunu'na dayalı olarak alınan tedbir ve emirleri dinlemeyip, isteklerini yerine getirmeyenlere 3 aya kadar hapis cezası verilmesini öngörüyor. TCK'nın 526. Maddesi ise, yetkili mercilerin emirlerini dinlememek, kamu güvenliği ve kamu düzenini, kanun ve nizamla aykırı olmayarak verilen bir buyruğu dinlemeyen veya bu yolda alınmış bir önleme uymayan kimsenin, eylem ayrı bir suç oluşturmadığı takdirde 3 aydan 6 aya kadar hafif hapisle cezalandırılmasını öngörüyor.

Dışişleri Bakanı İsmail Cem 13 Aralık günü CNN Türk'te yaptığı konuşmada "Şu an kendi anadilimde televizyonda konuşuyorum. Her birey TV yayınında kendi anadilinde konuşabilmeli. Meseleye bireysel haklar açısından bakıyoruz. Kendi dilinde TV yayını yapmak isteyen olursa, buna mani olmayacağız." sözleriyle yeşil ışık yaktı.

Başbakan Bülent Ecevit ise bir soru üzerine bu konunun tartışılacağı yerin MGK olduğunu ve henüz

MGK'da ele alınmadığı için bu konuda bir şey söylemeyi doğru bulmadığını belirtti. Dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in 26 Aralık günü bir gazeteyle yaptığı açıklama Cem'in açıklamalarını boşa çıkardı. Türkiye'de resmi dilin dışında bir anadilin olmadığını belirten Demirel resmi dil birliğini muhafaza etmenin üniter devlet olmanın temel şartlarından biri olduğunu ve bu nedenle Türkçe dışında bir dilde eğitim, TV ve radyo yayını yapılmasının isabetli olmayacağını söyledi.

2.2 OLAĞANÜSTÜ HAL UYGULAMALARI

Güneydoğu'da sıkıyönetimin sona ermesinin ardından 19 Temmuz 1987 tarihinde 285 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Olağanüstü Bölge Valiliği kuruldu ve Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Hakkari, Mardin, Siirt, Tunceli ve Van Bölge Valiliği kapsamına alındı. Adıyaman, Bitlis ve Muş illeri de Mücavir il olarak tespit edildi. Olağanüstü Hal uygulaması Diyarbakır, Siirt, Şırnak, Hakkari, Van ve Tunceli'de 1999 yılında da 4 aylık dönemler halinde uzatılarak devam etti. TBMM'de 9 Şubat günü yapılan oylamada Olağanüstü Hal 30 Mart gününden itibaren 4 ay süreyle uzatıldı. Oylamada, FP ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu illeri milletvekilleri ret oyu kullandı. 23 Kasım günü MGK'nın aldığı tavsiye kararı uyarınca TBMM'de yapılan oylamayla da Olağanüstü Hal 1 Aralık gününden itibaren geçerli olmak üzere Siirt'te kaldırıldı ve Siirt mücavir iller kapsamına alındı. Diğer illerde ise 4 ay daha uzatıldı.

OHAL Valisi Aydın Arslan 15 Şubat günü yaptığı açıklamada Güneydoğu'da OHAL'in varlık koşullarının kalktığını, bölgede terörün kontrol altına alındığını ve OHAL'in kalkması gerektiğini belirtti. Arslan, OHAL'in yerine oluşturulacak "Devlet Planlama Teşkilatı gibi" bir alt kuruluşla bölgede ekonomik, sosyal, kültürel, sağlık ve eğitimle ilgili hizmetlerin planlı bir şekilde yürütülebileceğini söyledi. Arslan, terörün kontrol altına alındığını, ancak terörizmin koşullarının halen mevcut olduğuna da dikkat çekerek, "Teröristle mücadelede yüzde 90 oranında çok iyi yerdeyiz, ancak terörizmle mücadelede iyi değiliz. Bunda da iyi olduğumuzu söylemek için, bölgenin ekonomik, eğitim, sağlık, kültür ve psikolojik sorunlarını tümüyle çözmüş olmamız gerekir" dedi.

Terörle mücadelenin, ekonomik, sosyal ve kültürel yatırımlarla başarıya ulaşacağını söyleyen Arslan, bölgeye 1998 yılında 1 katrilyon 416 trilyon liralık yatırım yapıldığını açıkladı. Arslan, "Eskiden kamu görevlileri bile bu bölgeye gelmek istemiyordu. Ama geçen yıl tayin edilen 553 pratisyen hekimden 541'i göreve başladı. Bugün dünden daha iyi durumdayız. Yarın daha da iyi olacağız" diye konuştu.

Bölge valisine geniş yetkiler tanıyan Olağanüstü Hal Yasası bölgedeki insan hakları ihlallerine yasal çerçeve oluşturmaya devam etti. İnsan hakları ile ilgili çalışmalar yapan kuruluşların bölgede inceleme yapması 1999'da da engellendi. 24 Mayıs 1997 tarihinde Diyarbakır Valiliği tarafından "devletin bütünlüğünü tehdit edecek faaliyetlerde bulunulduğu" iddiasıyla süresiz olarak kapatılan İHD Diyarbakır Şubesi, yargılanan şube yöneticilerinin mayıs ayında beraat etmelerine rağmen 1999 yılında da açılmadı.

Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu (FIDH) Başkanı Patrick Baudoin ve Başkan Yardımcıları Saadedine Zmerli ve Karim Lanidii'nin Diyarbakır'a yapmayı planladıkları ziyaret, OHAL Valiliği tarafından yasaklama getirildi. FIDH heyeti, bu yasaklama kararı üzerine aynı gün Türkiye'yi terk etti. Konuya ilişkin bir açıklama yapan İHD Genel Sekreteri Hüsnü Öndül, Türkiye'de hem Anayasa'da hem de ilgili yasalarda önceden izin alınmaksızın dernek kurulabileceği, toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılacağı bir hak olarak yazılı olmasına karşın, bu hak ve özgürlüklerin kullanılması ile ilgili öne sürülen şartların, hakkın ancak izinle kullanılabileceğini gösterdiğini kaydetti. "Yürütme organı ve bu organa bağlı birimler ne kadar özgürlük verirse o kadar özgürsünüz demektir" diyen Öndül, OHAL rejiminin tıpkı sıkıyönetim rejimi gibi olağanüstü yönetim usullerinden birisi ve yasalara göre de geçici nitelikte olduğunu belirtti.

Bölgedeki insan hakları ihlalleri ile ilgili haberlere yer veren gazete ve dergilerin bölgeye girişleri yasaklandı. Örneğin Evrensel gazetesinin OHAL uygulaması süren illere girişi 4 Ocak, Özgür Bakış gazetesinin de 7 Mayıs günü OHAL valiliğince yasaklandı (bkz. İletişim Özgürlüğü).

Bölgede faaliyet gösteren sendikaların çok sayıda üye ve yöneticisi sürgün edilirken eylemleri de yasaklandı. Örneğin kasım ayında tüm illerde KESK'e bağlı sendikalar tarafından düzenlenen, 2000 yılı bütçesini protesto eylemleri Olağanüstü Hal Bölgesi'nde, mücavir illeri de kapsayacak şekilde yasaklandı.

Bölgedeki memurlar üzerinde artan soruşturma, ceza ve sürgün uygulamalarına dikkat çekmek amacıyla

KESK Genel Başkanı Siyami Erdem, SES, Tüm Bel-Sen, Enerji-Yapı Yol Sen, BTS, Tarım Gıda-Sen, Tüm Yargı-Sen başkanları, Eğitim-Sen, SES, Tüm Sosyal-Sen genel sekreterleri ile Haber-Sen MYK üyesinden oluşan heyet 11 Mayıs günü Diyarbakır'a geldi. Heyetin OHAL Valisi Aydın Arslan ve Diyarbakır Valisi Nafiz Kayalı ile görüşme talepleri reddedildi.

KESK Genel Başkanı Siyami Erdem yaptığı açıklamada, bölgede sendikal hareketin ciddi anlamda bir baskı altında tutulduğunu, faaliyetlerinin geriletilmesinin esas alındığını vurgulayarak şunları söyledi:

"Sendikal örgütlemeye en çok OHAL'de baskılarla karşılaştık. Türkiye'nin herhangi bir ilinde söylediğimiz bir şeyi Diyarbakır da, Urfa da söyleme hakkına sahip değiliz. KESK'in afişlerinin işyerlerinde dağıtılmasına, asılmasına izin verilmiyor. Bizim yaptığımız basın açıklamasının aynısına Diyarbakır'da soruşturma açılıyor. Burada yapılan, sendikal hareketi çökertmektir. Bu baskılar da Türkiye'nin demokrasisi önünde bir engeldir."

Siyami Erdem, Mayıs ayında Ören'de yaptığı bir başka açıklamada da OHAL Bölgesi'nde memurların yürüttüğü sendikal faaliyetin, Kürt kimlikleri nedeniyle illegal olarak gösterildiğine dikkat çekti.

23 Kasım günü Siirt dışındaki diğer illerde OHAL'in uzatılmasını protesto etmek amacıyla TÜMTİS Başkanı Sabri Topçu, KESK MYK üyesi İbrahim Kudış, Genel-İş yöneticisi İsmail Özhamarat, Türkiye Yazarlar Sendikası Yönetim Kurulu üyesi Güngör Gençay ve Haber-İş İstanbul 1 No'lu Şube Başkanı Nesim Aksakal'dan oluşan bir heyet Diyarbakır'a gitti. Diyarbakır'daki temaslarına keyfi bir şekilde bölgeye sokulmayan Yeni Evrensel ve Özgür Bakış gazetelerini ziyaret ederek başladıklarını söyleyen Levent Dokuyucu, OHAL'de "yumuşama var" denilmesine rağmen muhabirlerin bazı bölgelere sokulmadığını öğrendiklerini söyledi. Köyler üzerindeki baskıların da sürdüğünü ifade eden Dokuyucu, OHAL Yasası'na dayanılarak memurların yoğun bir şekilde sürgün edildiğini belirtti.

Koruculuk Uygulaması

"OHAL Bölgesi'nde terörle mücadelede görev yapan güvenlik güçlerine yardımcı olmak ve köylülerin kendilerini korumaları" gerekçesiyle 442 sayılı Köy Kanunu'nun 74. maddesine dayanılarak 1985 yılında çıkarılan 3175 sayılı yasayla oluşturulan koruculuk sisteminin ne olacağı 1999 yılında da belirsizliğini korudu. Korucularla ilgili bir yasa tasarısı Temmuz ayında TBMM İçişleri Komisyonu'nda görüşüldü. Köy korucularının hukuki statüleri ve görevleri ve çalışma esaslarında düzenlemeyi öngören, sosyal ve özlük haklarında iyileştirmeler yapan "Köy Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi İle Aynı Kanuna Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı" 29 Temmuz günü

TBMM İçişleri Komisyonu'nda kabul edildi. Suç oranlarında artış olan koruculara "çeki düzen" vermeyi amaçlayan yasa ile koruculara para ödülü ve ceza uygulamaları getirilmesi öngörüldü. Geçici köy koruculuğu için, "Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ve okur yazar olma, 18-45 yaş arasında bulunma, TCY 312 ve Terörle Mücadele Yasası'nın 3'üncü ve 8'inci maddelerine göre hüküm giymemiş olma" koşulu getiren tasarı, 22 ilde görev yapan 65 bin 800 korucu için bu koşulların aranmamasını hükme bağlıyor. Verilen görevlerin yerine getirilmemesi, amire saygısızlık gibi durumlarda koruculara uyarma, kınama ve ücretten kesme cezaları getiren tasarı 1999 yılında TBMM Genel Kurulu'nda görüşülmedi.

Korucuların Karıştığı Öldürme Olayları

7 Şubat günü Dargeçit'e gelen Mesut Akgündüz adlı öğretmen Dargeçit'e bağlı Sümer beldesinde koruculuk yapan İbrahim Akın tarafından öldürüldü. Vatandaşlar tarafından yakalanarak linç edilmek istenen Akın'ın güvenlik güçleri tarafından kurtarılarak gözaltına alındığı öğrenildi.

Şırnak'ın Kumçatı beldesinde Hacı Atan (50) ile askerden yeni gelen Resul Kılıç (21) 17 Mart günü öldürüldü. Babası Hacı Atan ve Resul Kılıç'ın "Yasak bölgeyi ihlal ettikleri" gerekçesiyle öldürüldüklerini belirten Hasan Atan, İHD'ye başvurdu. Olayın askeri yetkililer tarafından doğrulandığını da belirten Hasan Atan, "Babam ve diğer köylümüz sabah çalışmak için gittiler. Gece dönmediler, ama aramaya çıkamadık. Ertesi sabah Kumçatı Karakol Komutanı köylüleri topladı ve babam ile diğer köylümüzün Risol çayı yakınlarında öldürüldüğünü söyledi. Komutan buranın yasak bölge olduğunu ve giden herkesi vuracaklarını da söyledi" diye konuştu. Cinayetin Kumçatı bölgesindeki itirafçı ve korucular tarafından gerçekleştirildiğini ileri süren Atan, şöyle devam etti:

"Öldürdükten sonra kafalarını kesip karakola götürmüşler. Cesetler Risol Çayı kenarında duruyor. Şırnak Tugay Komutanlığı'na, Cumhuriyet Savcılığı'na başvurduk. Tugay Komutanlığı'nda bizimle görüşen asker 'Bunları basına bir kez terörist diye ilan ettik. Cenazelerini almanız mümkün değil. Yüz kişi de almaya gitseniz, yüzünüzü de öldürürüm' diyerek tehdit etti."

Söz konusu iki kişi OHAL Bölge Valiliği'nin 25 Mart günü yayınladığı 1999/14 sayılı açıklamasında "Kumçatı beldesi yakınlarında 17 Mart günü çıkan çatışmada öldürülen PKK'liler" olarak yer aldı. Yakınlarının cenazeleri alabilmek için yardım talebinde bulunduğu Diyarbakır Milletvekili Haşim Haşimi'nin girişimleri de sonuçsuz kaldı. Başbakan Bülent Ecevit ve Milli Savunma Bakanı nezdinde girişimlerde bulunduğunu ve öldürülen kişiler hakkında bilgi verdiğini aktaran Haşim Haşimi, "Başbakan, Genelkurmay Başkanlığı ile yaptığı görüşmeden sonra yardımcı olamayacağını söyledi" dedi.

29 Mayıs günü Batman'ın Kozluk ilçesine bağlı Yanıkaya köyü yakınlarında Berivan Bilen (10) adlı çocuk, köy yakınlarındaki petrol istasyonu çevresinde nöbet tutan korucuların açtığı ateş sonucu öldü. Olayla ilgili olarak 6 korucu gözaltına alındı. Gözaltına alınan korucuların kimliği açıklanmadı. Berivan Bilen'in amcası Muhyettin Bilen, olayı şöyle anlattı:

"Yeğenim diğer çocuklarla birlikte evden yaklaşık 30 metre ötede oynuyordu. Biz ise evde oturuyorduk. Silah sesini duyduk. Ancak ne olduğunu bilmiyorduk, çünkü buralarda sürekli silah sesleri duyuyoruz. Daha sonra diğer çocukların Berivan'ı eve getirdiklerini gördük. Olayın nasıl olduğunu bilmiyoruz. Sadece Berivan'la birlikte oyun oynayan çocuklar, korucuların kendilerine ateş açtıklarını söylediler. Olaydan sonra çocuklar ateş açan korucuların yanına gittiklerini ve 'niye ateş açtınız' dediklerini söylediler. Bunun üzerine koruculardan biri 'Ben ateş açtım. Ne olacak' demiş."

Gözaltına alınan korucular olay yerinde yapılan keşifte, çocukların oynadıkları yerden yaklaşık 150 metre uzakta bulunan bir yılan ateş ettiklerini ileri sürdüler.

Korucuların birbirleriyle ya da askerlerle çatışmaya girdikleri de görüldü. Siirt'in Şirvan ilçesine bağlı Mamedan ve Karaca köylerinde yaşayan korucular arasında 17 Kasım günü saat 09.00 sıralarında ilçe merkezinde silahlı çatışma çıktı. Arazi anlaşmazlığı nedeniyle çıkan ve yaklaşık bir saat süren çatışmada, Alaattin Esen, Fahrettin Esen ve Hayrettin Esen adlı korucular öldü, 30 korucu da yaralandı. Askerler ve polislerin araya girmesi üzerine durdurulan çatışmadan sonra ilçede sokağa çıkma yasağı ilan edildiği öğrenildi.

Şirnak'ın Beytüşşebap ilçesi Mutluca köyünde koruculuk yapan ve akraba olan Hüseyin Öter ve Recep Öter adlı korucuların 14 Haziran günü Kato Dağı'nda hareket sırasında eski bir anlaşmazlıktan dolayı birbirlerini öldürdükleri bildirildi.

Şirnak'a bağlı Balveren köyünde, korucubaşı köy muhtarı Abdullah Sanrı'nın oğlu Abdülkerim Sanrı ve Ahmet Tanık adlı korucuların 19 Ağustos günü işkenceyle öldürüldüğü öğrenildi. Sanrı ve Tanık'ın kol ve bacaklarının kırıldığı, vücutlarında sigara söndürüldüğü, boyunlarının kırıldığı ve daha sonra silahla taranarak öldürüldüğü belirlendi. İki kişinin cesetleri köye 3 kilometre uzakta bulundu. Abdullah Sanrı ve öldürülen korucuların yakını Mehmet Alkış, köyde bulunan Milli Jandarma Karakolu'nun komutanı ve askerler hakkında suç duyurusunda bulundular.

Mehmet Alkış olay gecesi kendisinin de aynı bölgede görev yaptığını belirterek, "Bulduğumuz yerin bir kilometre uzağında ve köye daha yakın olan bir yerde asker ile özel tim elemanları mevzilenmişlerdi. Saat 02.00'de Sanrı ile Tanık eve gideceklerini belirterek bizden ayrıldılar. Saat 03.00 sıralarında da asker ve

özel timlerin bulunduğu mıntıkadan silah sesleri geldi. Biz yerimizden kalkmadık" dedi. Olay yerine gittiklerinde yakınlarının tanınmaz hale gelmiş cesetleri ile karşılaştıklarını belirten Alkış, asker ya da özel tim elemanlarının da ortalıkta görünmediğine dikkat çekti. Mehmet Alkış, Şirnak Alay Komutanı'nın 28 Ağustos günü köye geldiğini ve olayın üzerine fazla gitmemeleri konusunda kendilerine baskı yaptığını ifade etti. Alkış, komutanın "Bu davanızdan vazgeçin. Aramız bozulmasın. Eğer vazgeçmezseniz, biz de öldürülenlerin PKK'lilere yardım ettikleri ve onlarla buluşmaya gittikleri için öldürüldüklerini söyleriz" dediğini kaydetti.

Diyarbakır'ın Bismil ilçesi Ahmetli köyü yakınlarında "izinsiz odun toplayan" koruculara 12 Ekim günü askerler ve korucular tarafından ateş açıldığı öğrenildi. Olayda Beşir Akgül adlı korucu öldü. İlhan Akgül adlı korucu da yaralandı. Traktörle görev yaptıkları Mardin'in Savur ilçesine dönmek üzere olan korucuların "dur ihtarına" uymadıkları ileri sürüldü.

Korucular kişisel ya da ailevi anlaşmazlıklarında da yoğun olarak silahlı şiddete başvurdular. Dargeçit'te koruculuk yapan Sabri Akın, oğlu ile evlendirmek istediği yeğeni Dilber Akın'ı istediği gerekçesiyle Mesut Akyüz adlı genci 5 Şubat günü öldürdü.

Mardin'in Ömerli ilçesine bağlı Salih köyünde, 21 Mayıs günü korucular Halim Altuğ, Hasan Altuğ, Abdülkadir Altuğ ve Kasım Altuğ ile Sait Kaya ve Zeydan Akman arasında, alacak-verecek meselesi yüzünden çıkan kavgada Hasan Altuğ (50) öldü. Halim Altuğ, Abdulkadir Altuğ, Kasım Altuğ, Münire Altuğ ve Şefika Altuğ ise yaralandı. Olayla ilgili olarak Sait Kaya, Sultan Kurt ve Zeydan Akman adlı korucuların gözaltına alındığı öğrenildi.

Korucular, kendilerine uygulamada tanınan "yetkileri" kullanarak bölgelerinde ve zaman zaman da bölgelerinin dışında, yaygın bir baskı kurmaya devam ettiler. Mardin-Diyarbakır-Mazıdağı yol ayrımı ile Mazıdağı ilçe merkezi arasındaki karayolunda yaptıkları kontrollerde korucuların yolculardan zorla para topladıkları, vermek istemeyen yolcuları ise, farklı gerekçelerle askerlere teslim ettikleri öğrenildi. 13 Haziran günü yol kesen korucuların üç aracı durdurarak yolculardan "Mehmetçik Vakfı için" para istediği ifade edildi. Minibüs şoförü B.Y. olayı şöyle anlattı:

"Mazıdağı'ndan Diyarbakır'a gidiyorduk. Çıkışta korucular durdurdu. Kimlik kontrolü yaptıkları sonra Mehmetçik Vakfı için kişi başına 1 milyon lira verilmesini istediler. Minibüste 13 yolcu vardı. 11 kişiden zorla para aldılar, sonra geçmemize izin verdiler."

Gürpınar'a bağlı Qesirk köyünde korucubaşı Raif Aslan, korucular Ayhan Aslan, Hüseyin Ateş, Selim Dizer ve Bahattin Özcan'ın, 3 yıldır köylülerden PKK adına zorla para ve koyun aldıkları iddia edildi.

Kendilerini PKK'li olarak tanıtan korucuların 15 Haziran günü akşam saatlerinde Örmeli köyüne giderek, Kitan Ateş adlı kadına ait koyuna el koydukları öğrenildi. 16 Haziran günü Ateş'in Kırkgeçit Jandarma Karakolu'na şikayeti üzerine korucuların Ateş'e 50 milyon lira verdikleri öğrenildi. Köylüler, korucuların birçok kez yol keserek yolculardan para topladığını ancak korktukları için şikayette bulunmadıklarını söylediler. Köylüler, askerlerin de korucuların faaliyetlerinden haberdar olduğunu iddia ettiler.

Şırnak'ın Güçlükönak ilçesine bağlı Fındık köyünde korucubaşı Metin Olcay, Abdurrahman Olcay, Ramazan Sütçü adlı köylünün arazisi üzerinde ev inşa etmek istedikleri, arazisini vermek istemeyen Sütçü'nün 24 Temmuz günü Abdurrahman Olcay ve birkaç korucu tarafından dövüldüğü bildirildi. Olaya müdahale eden imam Abdurrahman Ece de korucular tarafından yaralandı. Olay üzerine köyün ileri gelenlerinden Ali Ertimur'un Güçlükönak Kaymakamı'na korucular hakkında şikayette bulunduğu, ancak Kaymakamın, "Biz istediğimiz yeri alınız" karşılığını verdiği öğrenildi.

Mardin'in Midyat ilçesinden 7 Ağustos günü Mardin'deki hayvan pazarına koyun götürmek üzere yola çıkan Ercan Yılmaz ve Serhat İnal'ı, ilçe çıkışında durduran askerler, koyunlara "PKK militanlarına götürüldüğü" iddiasıyla el koydu. Buna karşı çıkan Yılmaz ve İnal, kontrol noktasında bulunan korucular tarafından dövüldü. Olayda Ercan Yılmaz, başından yaralandı. Daha sonra askerlerin, koyunları koruculara teslim ettiklerini belirten Yılmaz ve İnal, korucuların bu koyunları Mardin ve Kızıltepe'de sattıklarını, paraları da askerlerle paylaştıklarını ileri sürdüler.

Van'ın Çatak ile Gürpınar ilçesinde 16 Ağustos günü devriye gezen askerler ile Bilgi köyü korucularının çobanları tehdit ederek 600 civarında hayvana el koydukları bildirildi.

Korucular içinde silah ve uyuşturucu ticareti yapanlara da rastlandı. DYP Hakkari eski milletvekili ve korucubaşı Mustafa Zeydan toplu mermi kaçakçılığından 5 yıl hapis istemiyle yargılandı ve Diyarbakır DGM'de 28 Aralık günü yapılan ilk duruşmada delil yetersizliğinden beraat etti. Zeydan aşiretine mensup korucular Hayrullah Öztürk, İzzettin Atabak ve Kolik Batuk, 8 Temmuz 1990 tarihinde İran'dan getirdikleri binlerce mermiyi Yüksekova'ya götürürken yakalanmıştı. Mermileri Zeydan'ın talimatı ile aldıklarını söyleyen 3 korucu 6'şar yıl 8'er ay hapis cezasına çarptırılırken, Zeydan önce soruşturma dışında tutulmuş, daha sonra ise milletvekili dokunulmazlığı olduğu için yargılanmamıştı. DGM'nin kararından sonra Yargıtay 3 korucu hakkındaki hükmü onarken, Zeydan'ın yargılanması yönünde karar vermişti.

"Teşekkül oluşturarak silah ve mermi ticareti yapmak" suçundan yargılanan Abbas Babat, Sadık Bulut, Yusuf Bulut, Hasan Çelik, Abdülaziz Benek, Necmettin Benek, Mecit Benek ve Abdülmecit Benek adlı korucular 16 Haziran günü Diyarbakır DGM tarafından 5 ile 11 yıl arasında değişen hapis cezalarına mahkum oldular. Korucular, askerler tarafından kendilerine verilen mermileri ve TSK'nin Kuzey Irak'ta düzenlediği bir harekatta öldürülen PKK'lilere ait silahları sattıkları iddiasıyla yargılanıyorlardı.

Van'ın Çatak ilçesine bağlı Konalga köyünde bir evde bulunan 18 kilo esrar ile ilgili olarak Hecer Gökçe, Bapir Çiçek, Mehmet Gümüştaş, Seyvan Gümüştaş, Fethi Gümüştaş, Agit Danış ile soyadları öğrenilemeyen Beysa ve Veli adlı korucular 2 Eylül günü gözaltına alındı. 8 Eylül günü Çatak Sulh Ceza Mahkemesi'ne sevk edilen korucuların uyuşturucu ticareti yaptıkları gerekçesiyle tutuklandıkları bildirildi.

Diyarbakır'ın Kulp ilçesinde yaşayan 14 yaşındaki N.A.'ya, babası öldükten sonra evine yerleştiği korucu akrabası Abdullah Akdeniz tarafından silah zoruyla tecavüz edildi. Tecavüz olayı ekim ayında N.A.'nın hamileliğinin belirginleşmesiyle ortaya çıktı. N.A.'nın korucu olmayan yakınları olay üzerine 23 Ekim günü Kulp Merkez Jandarma Komutanlığı'na başvurarak Akdeniz hakkında şikayette bulundu. Karakola çağrılan Akdeniz'in, amcası ve köyün korucubaşı Mizbah Akdeniz'in devreye girmesiyle serbest bırakıldığı öğrenildi. 9 Kasım günü Diyarbakır Doğumevi Hastanesi'nde ölü bir bebek dünyaya getiren N.A. yakınları tarafından hastaneden alınarak Kulp'taki bir akrabasının evine yerleştirildi. N.A. akrabaları oldukları ileri sürülen iki kişi tarafından 13 Kasım günü öldürüldü. Abdullah Akdeniz hakkında yasal bir işlem yapılmazken, para vaadiyle suçlu üstlenen Muhittin Taş'ın tutuklandığı öğrenildi.

Cizre Belediye Başkanı korucubaşı Kamil Atak'ın yargılanması

1986 yılında işlenen bir cinayet nedeniyle hakkında giyabi tutuklama kararı olan Cizre Belediye Başkanı Kamil Atak 1999 yılında yargılandı. Van'da Agit Süslü ve Halil Tınıç adlı çobanların, 8 Temmuz 1986 tarihinde öldürülmesinden sonra 3 kişi tutuklanmış, 11 Kasım 1986 tarihinde Kamil Atak ve Abdülcabbar Özkan hakkında giyabi tutuklama kararı çıkartılmıştı. Dava sonucunda 2 kişi 16'şar yıl ağır hapis cezasına mahkum edilmiş, bir kişi beraat etmişti. Abdülcabbar Özkan ve Kamil Atak hakkındaki dava ise ayrılmıştı. Kamil Atak ilk olarak 1994 yılında Cizre'de halka açık oy kullanıldığı iddia edilen seçimlerde askerlerin desteği ile belediye başkanı seçilmişti. Atak hakkında 1995 yılında çobanların öldürülmesi, 1983 yılında Siirt'te başka bir öldürme olayı ve ilkokul mezunu olmadığı halde sahte diploma alması nedeniyle soruşturma açılmıştı. Ancak bu soruşturmanın

raporları İçişleri Bakanlığı'nda ortadan kaybolmuştu.

18 Nisan seçimlerinde Atak'ın yeniden belediye başkanı seçilmesi üzerine FP'li rakibi Emin Dünder Atak hakkındaki gıyabi tutuklama kararını basına açıkladı. Bunun üzerine Cizre'den ayrılan Atak, uzun süre Ankara'da kaldı. Atak'ın iki ayrı hastaneden aldığı rapor Cizre Kaymakamı Mümin Heybet tarafından onaylanarak işleme konuldu. Ankara Kızılay'daki Belediye Konukevi'nde kalan Atak, bu süre içerisinde defalarca Meclis'e gitti, Devlet eski Bakanı Salih Yıldırım ve ANAP'lı Şırnak milletvekilleriyle görüştü. Bir milletvekili Atak'ın, Ankara'da, daha önce Cizre'de görev yapan ve halen Diyarbakır JITEM Grup Komutanlığı'nda görevli Binbaşı C.Ö. tarafından korunduğunu iddia etti.

İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, 10 Temmuz günü gittiği Diyarbakır'da, Atak'ın arandığını ve yakalandığında ilgili makamlara teslim edileceğini söyledi.

Bu arada davanın tanıkları da susturulmaya çalışıldı. Çatak'a bağlı Övecek köyünde oturan tanıklardan Abdurrahman Tomay ve Cafer Taygun, askerler tarafından gözaltına alındı. İki tanık, Atak aleyhine ifade vermemeleri yönünde tehdit edildikten sonra serbest bırakıldı. Atak'ın korucu yakınları da Van'a giderek dava tanıklarının mensubu olduğu Xelilan aşireti reisi Hasan Tomay ile görüştü. Atak'ın yakınlarının Tomay'a bir araba hediye ettiği ve anlaşma üzerine Hasan Tomay'ın davanın tanıklarından Abdurrahman Tomay ve Cafer Taygun'u

31 Temmuz günü Van'a getirerek evinde hapsediği öğrenildi. Tomay iki tanığı duruşmadan bir gün önce Van Tugay Komutanlığı yetkililerine teslim etti.

Kamil Atak, "gerekli girişimler" bittikten sonra 29 Temmuz günü Van'a gelerek teslim oldu ve tutuklandı. Aynı gün Abdülcebbar Özkan da teslim oldu. 2 Ağustos günü Van Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada Atak ve Özkan olayla ilgileri olmadığını iddia ettiler. Duruşmaya asker nezaretinde getirilen tanıklar Abdurrahman Tomay ve Cafer Taygun, olay sırasında elleri bağlanarak kaçırıldıklarını ancak kendilerini bağlayanların kim olduklarını hatırlamadıklarını, Atak ve Özkan'ı da tanımadıklarını, daha önce Atak aleyhine Tahir Tomay'ın baskısı sonucu ifade verdiklerini söylediler. Duruşmada söz alan diğer tanıklar ise Atak ve Özkan'ı suçladılar. Olay sırasında kaçırılanlardan Musa Tiniç, cinayeti işleyen ve kendisini kaçırılanlar arasında Atak ve Özkan'ın da bulunduğunu söyledi. İzzettin Güçlü, Temel Tiniç ve Ahmet Güçlü de aynı yönde ifade verdiler. 4 tanık hakimın sorusu üzerine Atak ve Özkan'ı teşhis ettiler. Mahkeme, Atak ve Özkan'ın tahliyelerine karar verdi.

Atak ve Özkan 29 Kasım günü yapılan duruşmada beraat ettiler. Duruşmada olayın bir yargılamadan çok aklama olduğunu belirten Avukat Kıran hakkında ise "adliye hakaret ettiği" gerekçesiyle soruşturma açıldı.

Kamil Atak 13 Eylül günü ilkokul diploması olmadığı gerekçesiyle İlçe Seçim Kurulu tarafından görevinden alındı.

2.3 KÜRT SORUNU VE PKK

2.3.1. Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye Getirilmesi ve Yargılanması

MGK ve hükümetin 1998 yılında PKK lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanması konusunda yoğunlaşan çabaları, ekim ayında Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Atilla Ateş'in Suriye'yi hedef alan açıklamaları ve dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in "Türkiye'nin sabrının taşmak üzere olduğu" açıklamaları ile başlayan süreç 16 Şubat günü Öcalan'ın yakalanması ile son buldu. 9 Ekim 1998 tarihinde Suriye'den ayrılan ve son olarak Kenya'daki Yunanistan Büyükelçiliği'ne sığınan Abdullah Öcalan uluslararası bir operasyonla Türkiye'ye getirildi.

12 Kasım 1998 tarihinde İtalya'ya giden Abdullah Öcalan 16 Ocak 1999 tarihinde Rusya'ya gidene kadar burada kaldı.³

Türkiye, Abdullah Öcalan'ı iade etmeyerek Roma'dan ayrılmasını sağlayan İtalya'yı protesto etti. Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Faruk Loğoğlu, 18 Ocak günü İtalyan Büyükelçisi Massimiliano Bandini'yi bakanlığa çağırarak İtalyan hükümetinin

uluslararası hukuka aykırı davrandığını söyledi. İtalyan Büyükelçi Bandini ise İtalya'nın uluslararası hukuka uymadığı eleştirisini şaşkıncıyla bulduğunu vurguladı.

20 Ocak günü yazılı bir açıklama yapan İnsan Hakları İzleme Komitesi (Human Rights Watch) de Öcalan'ın ve yönettiği örgütün insanlık suçlarını, katliamlarını, yasadışı faaliyetlerini hatırlattıktan sonra böyle bir kişinin yargılanması fırsatını değerlendirmeyen Roma hükümetini kınadı. Komite'nin Avrupa ve Orta Asya Bölüm Başkanı Holly Cartner, yapılan açıklama çerçevesinde, "İtalyan hükümetinin ve genelde uluslararası topluluğun Öcalan vakasında bir fırsat kaçırdığını; vahşet uygulayanlara bunun karşılığında sorumlu tutulacakları mesajının verilmesi, uluslararası adalet sistemine İtalya'nın ve diğer ülkelerin bağlılıklarının kanıtlanması şansının kaçırıldığını" vurguladı.

ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcü Vekili James Foley de yaptığı açıklamada, "Abdullah Öcalan'ın İtalya'dan

³ İtalya 4 Ekim günü Roma İkinci İstinaf Mahkemesi'nin kararı ile Öcalan'ın Roma'da bulunduğu dönemde yaptığı siyasi statü başvurusunu kabul etti.

ayrıldığını biliyoruz. İtalya'nın seçtiği bu yolun, Öcalan'ın yargı önüne çıkarılması yolundaki amaca hizmet etmediği görülmektedir. Bundan da üzüntü duyuyoruz. Öcalan, terörizm suçlamasıyla adalet önüne çıkarılmalıdır" dedi.

18 Ocak günü Öcalan'ın Rusya'nın Nijni Novgorod kentindeki askeri bir havalimanında olduğu bildirildi. Rusya Dışişleri Bakanlığı ise 21 Ocak günü yaptığı ilk resmi açıklamada Rusya'da Öcalan'ın izine rastlanmadığını belirtti. Hükümet MGK'da 28 Ocak günü yapılan değerlendirmelerin hemen ertesinde 29 Ocak günü Öcalan'ı barındırabilecek komşu ülkeleri sert bir dille uyararak Öcalan'ın Türkiye'ye komşu bir ülke tarafından kabul edilmesi halinde, Türkiye'nin bunu "bir tahrik" olarak göreceğini ve bunun da "uluslararası hukukun kendisine tanıdığı hakları azami şekilde kullanarak reaksiyon göstermesine gerekçe teşkil edeceğini" vurguladı.

Bu arada bir açıklama yapan Abdullah Öcalan'ın avukatı Britta Boehler, müvekkilinin can güvenliği nedeniyle sürekli yer değiştirdiğini bildirdi ve Lahey'deki Uluslararası Daimi Hakem Mahkemesi'nin devreye girmesini hedeflediklerini açıkladı⁴.

Rusya'dan Yunanistan'a geçen Öcalan, 2 Şubat günü Kenya'ya gönderildi ve Türkiye'ye getirildiği 16 Şubat gününe kadar Kenya'daki Yunanistan Büyükelçisi'nin evinde barındı.

PKK lideri Abdullah Öcalan 16 Şubat günü Türkiye'ye getirildi. Öcalan konusunda ilk açıklamayı Yunanistan Hükümet Sözcüsü Dimitrios Reppas yaptı. Reppas, Öcalan'ın Yunanistan tarafından Kenya'ya gönderildiğini, Kenya'da 12 gün kaldıktan sonra Yunanistan Büyükelçiliği'nden Hollanda'ya gitmek üzere ayrıldığını ve kendisinden bir daha haber alınamadığını söyledi. Aynı saatlerde, PKK tarafından yapılan açıklamada, Öcalan'ın "yanındaki 4 kişiden ayrılarak bilinmeyen bir yere götürüldüğü ve durumun tehlikeli boyutlar arz ettiği" ifade edildi.

Öcalan'ın getirilişini Ecevit bir basın toplantısıyla duyurdu ve PKK militanlarına teslim ol" çağrısı yaptı. 16 Şubat gecesi İstanbul'a gelen Öcalan'ın avukatları Britta Boehler, Ties Prakken, Victor Kappe ile bir tercüman, Atatürk Havalimanı'nda 6 saat alıkonulduktan sonra Hollanda'ya geri gönderildi.

Son ana kadar Öcalan'ın yanında bulunan ERNK temsilcisi Şemsi Dilan Kılıç, 27 Şubat günü Atina'da düzenlediği basın toplantısında Öcalan'ın CIA, MOSSAD, Türkiye, Kenya, Rusya ve Yunanistan'ın organize ettiği "uluslararası bir komployla" teslim edildiğini ileri sürdü.

Protesto Eylemleri ve Baskılar

Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesi yurt içinde ve yurt dışında düzenlenen eylemlerle protesto edildi. Şubat ayında çeşitli kentlerde yapılan ve çok sayıda gözaltıyla sonuçlanan eylemler zaman zaman

gösterici ve polislin yaralandığı silahlı çatışmaya dönüştü.

Mardin'in Kızıltepe ilçesinde 17 Şubat günü göstericilerle polis arasında çıkan silahlı çatışmada Necmettin Kahraman adlı kişi öldü. Kahraman'ın cenazesi polis tarafından toprağa verildi. Eylemler nedeniyle İstanbul'un birçok bölgesinde gerginlik yaşanırken 20 Şubat günü Gazi mahallesinde çıkan çatışmada 5 polis yaralandı. Adana ve Mersin'de de Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı semtlerde gerçekleştirilen eylemler ve sonrasında ev baskınlarında polislin pek çok kişiyi gözaltına aldığı öğrenildi. İHD'den yapılan açıklamaya göre 16-24 Şubat tarihleri arasında 3369 kişi gözaltına alındı.

Gösterilerin ardından pek çok kişi hakkında dava açılırken yargılananlar arasında ilköğretim öğrencilerinin de bulunduğu gözlemlendi. Diyarbakır DGM Savcılığı tarafından 4 Mart günü hazırlanan iddianame de 19 Şubat günü Ünal Erkan İlköğretim Okulu önünde 70-80 kişilik bir grubun toplanarak yürüyüşe geçtikleri ve grubun A.A. (15), E.B. (14), S.A. (14), ve A.T. (16) adlı öğrenciler tarafından organize edildiği öne sürüldü. Öcalan lehine slogan attıkları öne sürülen öğrencilerin yanı sıra eyleme slogan atarak destek verdikleri iddiasıyla okul öğretmenlerinden Murat Uğuraslan ve Celal Kendal Turhan da yargılandı. Öğrenciler hakkında "yasadışı örgüt üyeliğini" düzenleyen 168/2 maddeden dava açılırken öğretmenler hakkında TCY'nin "yasadışı örgüte yardım ettikleri iddiasıyla 169. maddeden dava açıldı. Dava 1999 yılında sonuçlanmadı.

Bu süreçte HADEP'in hemen hemen tüm il ve ilçe örgütleri polis tarafından basıldı, pek çok yönetici ve üyesi gözaltına alındı. Diyarbakır'da 16 Şubat gecesi HADEP il binasını basan polis, aralarında avukatlar Sinan Tanrıku, Abdullah Akın, Selim Kurbanoglu, Mansur Reşitoğlu, Mahmut Vefa, Yusuf Tosun, Feridun Çelik, Ferda Pökerce ve Serhat Eren'in bulunduğu 34 kişiyi gözaltına aldı. Diyarbakır'da HADEP'in yanı sıra çok sayıda sendika ve kitle örgütü yöneticisi de gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar arasında, Belediye İş Sendikası Diyarbakır Şube Başkanı Vezir Perişan, Eğitim-Sen Şube Başkanı Ebubekir Çelebi, BTS Şube Başkanı Hasan Soysal, SES Şube Başkanı Hüseyin Bayrak, TMMOB Şube Başkanı Zülkuf Karatekin'in bulunduğu öğrenildi.

16 Şubat günü Batman HADEP Merkez İlçe Gençlik Komisyonu Başkanı Şirin Bağlı ve Elazığ HADEP İl

⁴ 9 Ekim günü Medya TV'de yayınlanan "1966 Yıl Sonra" adlı belgesel programda açıklanan bilgilere göre ise 16 Ocak günü Roma'dan ayrılan Öcalan Moskova'ya geçti. Ardından kendi iradesi dışında askeri bir uçakla Tacikistan'a gönderilen Öcalan 28 Ocak günü ülkeyi terk etmesi yönünde tehdit edildi. Rusya'dan ayrılan Abdullah Öcalan'ın bulunduğu yer konusunda spekülasyon haberler yayıldı. 1 Şubat günü Hollanda Radyosu Öcalan'ın Hollanda'ya gelme talebinde bulunduğunu, ancak reddedildiğini duyurdu. Türk hükümet yetkilileri yine Atina'ya gittiğini iddia etti ancak Yunanistan bu iddiaları reddetti.

yöneticisi Hıdır Kılıç evlerine yapılan baskınlarda gözaltına alındı. İstanbul HADEP Maltepe ilçe binasına düzenlenen baskında 18 kişi gözaltına alındı. 19 Şubat günü HADEP Esenler, Küçükçekmece, Avcılar, Esenler, Kadıköy, Gaziosmanpaşa ve Kağıthane ilçe örgütleri polisler tarafından basıldı.

Öcalan'ın can güvenliği ve adil yargılama hakkının sağlanması amacıyla cezaevlerinde açlık grevleri yapıldı. Açlık grevlerine PKK'lilerin yanı sıra diğer siyasi tutuklu ve hükümlüler de destek verdi. Açlık grevlerine katılanlardan Hedef Gazetesi yazarı Çetin Güneş 27 Mart günü Ankara Numune Hastanesi'ne kaldırılırken yaşamını yitirdi. 1989 yılında cezaevine giren Güneş, 1996 yılında yaptığı ölüm orucunda rahatsızlanmıştı.

Bu arada Almanya başta olmak üzere pek çok Avrupa ülkesinin yanı sıra İran, Suriye ve Lübnan'da da Öcalan için yürüyüş ve mitingler düzenlendi. Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesi üzerine çeşitli kentlerdeki Yunanistan ve İsrail'in elçilik binalarının yanı sıra Birleşmiş Milletlerin Cenevre'deki merkezi de işgal edildi ve gösterilere sahne oldu. Almanya'nın Berlin kentinde bulunan İsrail Konsoloslugu önünde 18 Şubat günü yapılan protesto gösterisi sırasında konsolosluk güvenlik görevlileri tarafından açılan ateş sonucu göstericilerden Sema Alp, Mustafa Kurt, Ahmet Acar ve Sinan Karakuş adlı kişiler öldü. 16 Şubat günü Yunanistan'ın Lahey Büyükelçiliği'ni işgal eylemiyle ilgili olarak 6 kişi "diplomatik bir sahayı yasadışı olarak işgal ettikleri ve içerdekileri rehin aldıkları" gerekçesiyle yargılandılar. Eylül ayında Lahey Bölge Mahkemesi'nde sonuçlanan davada bir kişi 2 yıl, 5 kişi ise 1'er yıl hapis cezasına çarptırıldı. Yine eylül ayında Almanya'nın Hamburg kentindeki Sosyal Demokrat Parti (SDP) binasını işgal eden protestoculardan ikisine toplam 4 yıl 8 ay hapis cezası verildi.

Kendini Yakanlar

Abdullah Öcalan'ın sığınma taleplerinin reddedilmesi, yakalanıp Türkiye'ye getirilmesinin ardından ölüm cezasına mahkum edilmesini protesto etmek için kendini yakanlar:

- 24 Aralık 1998 Muhittin Işık, Gaziantep
- 5 Ocak 1999 Ramazan Atabay, Siirt E Tipi
- 16 Şubat 1999 Kahraman Denli, Diyarbakır
- 16 Şubat 1999 Bilal Ekinci, Diyarbakır
- 16 Şubat 1999 Ahmet ....., Diyarbakır
- 16 Şubat 1999 Arzu Demiralp, Batman Kapalı Cezaevi
- 16 Şubat 1999 Yahya Figan, Ümraniye Cezaevi
- 16 Şubat 1999 Nurhak Polat, Ümraniye Cezaevi
- 16 Şubat 1999 Mazlum Öncel, Diyarbakır Cezaevi (Öldü)
- 16 Şubat 1999 Bayram Kaymaz, Nazilli E Tipi Cezaevi
- 17 Şubat 1999 Veysel Çınar, Ümraniye Cezaevi

- 18 Şubat 1999 Serpil Polat, Sakarya Cezaevi (Öldü)⁵
- 18 Şubat 1999 Hüseyin Çığ, Maraş Cezaevi
- 18 Şubat 1999 Murat Coşkun, Ceyhan E Tipi Cezaevi
- 18 Şubat 1999 Ahmet Tepe, Adıyaman Cezaevi
- 19 Şubat 1999 Bengin Kurt, Ceyhan (Adana) Cezaevi
- 22 Şubat 1999 Çiğdem Duman, Elbistan Cezaevi
- 22 Şubat 1999 Piro Ecer, Mersin
- 25 Şubat 1999 Bülent Akman, Erzurum Özel Tip Cezaevi
- 3 Mart 1999 Kenan Camelan, Ümraniye Cezaevi
- 14 Mayıs 1999 Cenani Aslanoğlu, Yunanistan
- 29 Haziran 1999 Nükhet Noyan, İstanbul
- 8 Ağustos 1999 Murat Yeşilgöz, Amasya Cezaevi (Öldü)
- 14 Ağustos 1999 Oktay Güvenç, Bayrampaşa Kapalı Cezaevi
- 23 Ekim 1999 Bedriye Yıldız, Gebze Cezaevi
- 30 Kasım 1999 Yavuz Güzel, Bartın Cezaevi (Öldü)
- 23 Aralık 1999 Hükmiye Seyhan, Rusya (Öldü)
- 27 Aralık 1999 Resul Aslan, Ümraniye Cezaevi
- 27 Aralık 1999 Halil Gönyeli, Ümraniye Cezaevi

Adalet Bakanlığı mart ayı başında yayınladığı genelge ile "Öcalan lehine girişimde bulunması olasılığı bulunan dernek, vakıf, yayın organı, kişi ve kurumlara" karşı sert önlemler alınmasını istedi. Öcalan hakkındaki soruşturma ve davalarla ilgili olarak yalnız Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi'nin açıklama yapabileceği kaydedilen genelgede Cumhuriyet başsavcılarının şu konularda dikkatli olmaları istendi:

"-Her seviyedeki kanunsuz eylemlerin yapılmasının engellenmesi ve bu konuda devlet kararlılığının gösterilmesi,

-Demokratik imkanların suiistimal edilerek topluma zararlı düşüncelerin empoze edilmesinin, bölücü çevrelerle mücadelede güvenlik güçlerine halkın verdiği desteğin zayıflatılmasına yönelik fiil ve beyanların engellenmesi,

-Doğrudan veya dolaylı olarak siyasi veya kültürel bölücülük yapan ya da tutuklu sanık Abdullah Öcalan'ı destekleyen kişiler ile vakıf, dernek ve siyasi partiler hakkında gerekli işlemlerin yapılması,

-Tutuklu sanık Abdullah Öcalan ile değişik sınıflara sahip yandaşları ve siyasi veya kültürel bölücülük yapan, ancak PKK dışında faaliyet yürüten şahısların suç teşkil eden mesaj, basın açıklaması görüntülerinin kitle iletişim araçlarında yayınlanması veya buna teşebbüs halinde yasal önlemlerin alınması veya ayrıca ilgisi sebebiyle gereğinin takdiri için RTÜK'e iletilmesi,

⁵ Serpil Polat'ın ağabeyi Ali Polat ve cenaze işlemlerini yürüten avukat Murat Çelik'in İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı Atilla Çınar ve diğer polisler tarafından makam odasına çağrılarak dövüldüğü öğrenildi. Polisler hakkında suç duyurusunda bulunuldu. Serpil Polat'ın kızkardeşi Sevim Polat ile ağabeyi Ali Polat'ın Elbistan'ın Günaltı köyündeki cenaze töreni sırasında slogan attıkları gerekçesiyle gözaltına alındığı ve Sevim Polat'ın 21 Şubat günü tutuklanarak cezaevine gönderildiği bildirildi.

-Cezaevlerindeki örgütsel eylemlere destek veren izinsiz gösteriler ile her türlü örgütsel eylemin önlenmesi,

-Vakıf, dernek ve siyasi parti adı altındaki kuruluşların terör örgütünün siyasallaşmasına dair faaliyetlerinin takip edilerek engellenmesi,

-Doğrudan doğruya siyasi ve kültürel bölücülük faaliyeti yürüttükleri tespit edilen vakıf ve derneklerin kapatılması için yasal girişimlerde bulunulması.”

Adli Süreç

Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesinin ardından başta Avrupa ülkeleri olmak üzere pek çok ülke ve kuruluş Öcalan'ın adil bir şekilde yargılanmasını talep etti. Avrupa Parlamentosu Dış İlişkiler Komisyonu bir bildiri yayınlayarak Avrupa Birliği hukukçularının gözlemci olarak davaya katılmaları ve parlamenterlerin Öcalan'la görüşmelerine izin verilmesini istedi. Türkiye'nin Avrupa Konseyi üyesi olarak ölüm cezası uygulamama yükümlülüğüne dikkat çekilen bildiri de adil ve açık bir mahkemenin de Türkiye AB ilişkileri açısından büyük önem taşıdığına dikkat çekildi. Benzer şekilde BM İnsan Hakları Komisyonu, Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi ve İnsan Hakları İzleme Örgütü yaptıkları açıklamalarda yargılamanın uluslararası standartlara uygun gerçekleştirilmesini talep ettiler.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel gelen adil yargılama çağrılarına yanıt olarak 17 Şubat günü yaptığı açıklamada bu çağrıları yadırgamadığını ancak uygar bir hukuk devleti olan Türkiye'nin bunlara bakarak yolunu tayin etmeyeceğini ve hür ve serbest yargıya sahip olduğunu belirtti.

Türkiye-Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu (KPK) Eşbaşkanı Pieter Dankert, 19 Şubat günü yaptığı yazılı açıklamada Abdullah Öcalan'ın adil yargılanması çağrısını yineledi ve ölüm cezasının uygulanmamasının güvence altına alınmasını istedi. Dankert, ayrıca DGM'lerde askeri yargıçların yer almasının bu mahkemelerin bağımsızlığı konusunda ciddi kuşklar doğurduğunu ifade etti.

Dışişleri Bakanlığı tarafından 20 Şubat günü yapılan açıklamada "Türk yargısının bağımsız olduğu" vurgulandı. Açıklamada "AB, AK ve diğer kuruluşları bu sürece yapabilecekleri en büyük katkının süreci yönlendirme iddiaları içine girmek yerine terörizmle mücadelede kendi sorumluluklarını üstlenmek olduğu" vurgulandı.

Avrupa Birliği'nin 22 Şubat günü yapılan Genel İşler Konseyi toplantısından sonra şu açıklama yayınlandı:

"Avrupa Birliği, terörizmin tüm biçimlerini kınadığını tekrar eder. Terörizme karşı meşru mücadele, insan haklarına, hukukun üstünlüğüne ve demokratik kurallara tam saygı içinde yürütülmelidir. Meşru çıkarlar, şiddet yoluyla değil, politik bir süreç yoluyla ifade edilmelidir.

AB, Abdullah Öcalan'ın tutuklanmasının ölüm, rehin alma, yıldırma ve yaygın tahribat ile sonuçlanmış olan kitlesel kargaşa ve şiddet eylemlerine yol açmış olmasını çok büyük esefle karşılamaktadır. Bu tür şiddet eylemlerinin kabul edilemez ve hiçbir şart altında hoş görülemez olduğu şeklindeki görüşünü tekrar ifade eder.

Avrupa Birliği, Türk Hükümeti tarafından verilen Abdullah Öcalan'ın adil biçimde yargılanacağı güvencesini kaydeder. Bu güvencenin, kendi seçtiği avukatlara erişim imkanıyla ve uluslararası gözlemcilerin davaya kabul edilmesiyle birlikte, bağımsız bir mahkeme önünde hukukun üstünlüğüne uygun bir açık yargılama ve adil ve düzgün muamele anlamına gelmesini bekler. Ölüm cezasına karşı olduğunu bir kez daha vurgular.

AB, Türkiye'nin toprak bütünlüğünü tamamen destekler. Aynı zamanda, Türkiye'nin, sorunlarını, insan haklarına ve demokratik bir toplumda hukukun üstünlüğüne tam saygıyla politik yollardan ve Avrupa Konseyi'nin bir üyesi olarak taahhütlerine uygun biçimde çözmesini bekler Bu bağlamda, terörizme karşı mücadeleyi politik çözümler arayışından ayırmaya ve uzlaşmayı teşvik etmeye yönelik tüm sahici çabaları memnuniyetle karşılar. Bunu desteklemek için, AB, devamlı mali yardım dahil katkıda bulunmaya hazırdır. Türkiye'nin bu sorunları bu tutum içinde ele alma çabaları, AB-Türkiye ilişkilerini ancak olumlu etkileyebilir."

19 Şubat günü Başbakan Bülent Ecevit başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu kararıyla İmralı Adası yasak bölge ilan edildi. Adaya her türlü giriş çıkışın yetkili makamların iznine bağlandığı ve her türlü deniz ve hava aracının bölgeye girişi ve uçuşunun yasaklandığı bildirildi. İmralı Cezaevi boşaltılarak mahkumlar diğer cezaevlerine nakledildi.

Abdullah Öcalan'ı sorgulamak üzere 18 Şubat günü Bursa'ya giden Ankara DGM savcılarını Nuh Mete Yüksel, Talat Şalk ve Hamza Keleş 'hava muhalefeti' nedeniyle 21 Şubat günü İmralı Adasına gidebildiler. Savcıların hazırlık soruşturması 23 Şubat günü tamamlandı. Ardından Ankara 2 No'lu DGM'nin yedek hakimi Mehmet Maraş, Öcalan hakkında MED TV'de yaptığı bir konuşma ile Adana ve çevresindeki PKK eylemleri ile ilgili olarak, "vatan hainliği yaptığı, devletin ülkesine ve egemenliğine karşı suç işlediği" iddiasıyla ölüm cezası istemiyle açılan davada verilen giyabi tutuklama kararını vicahiye çevirdi. Öcalan'ın dava dosyası 24 Şubat günü yapılan duruşmada aynı davada yargılanan diğer sanıklardan ayrıldı.

Öcalan ile görüşmek üzere Osman Baydemir, Medeni Ayhan, Ahmet Zeki Okçuoğlu ve Hatice Korkut adlı avukatlar 23 Şubat günü Mudanya'ya gitti. Kaymakamla görüşen avukatlara İmralı Yarı Açık Cezaevi İrtibat Bürosuna gidip beklemeleri söylendi. Burada kendilerine muhatap bulamayan avukatlar,

bölgede kurulan kriz masasına gönderildi. Bu sırada dört avukat, bozkurt işaretleri yapan bir grupla karşılaştı. Bunun üzerine limandan uzaklaşan avukatlar, emniyet yetkililerinden biriyle görüşüp ne yapmaları gerektiğini sordu. Ancak avukatlara yardımcı olamayacağını belirten yetkili, bu konuda bilgisi olmadığını ifade etti. Daha sonra üst düzey bir emniyet yetkilisiyle görüşmek isteyen avukatlar koruma isteğinde bulundu. Fakat avukatların konuştuğu emniyet yetkilisi de avukatların bu isteğini dikkate almadı. Bunun üzerine avukatlar, İstanbul'a dönmek zorunda kaldı. Adalet Bakanlığı ve Ankara DGM'ye başvurarak izin aldıklarını belirten Avukat Osman Baydemir, bakanlıkla görüşmelerini sürdüreceklerini kaydetti. Baydemir, "İzin belgesinin kriz masasına tebligat edildiği söyleniyor. Ancak biz kriz masası falan bulamadık. Bu nedenle bizim için gönderilen izine ulaşamadık" dedi. Öcalan avukatları ile ancak 25 Şubat günü görüşme olanağı bulabildi.

Abdullah Öcalan'ın avukatları Şubat ayı içinde AIHM'e başvurarak AIHS'nin yaşam hakkının ihlali ile ilgili 2. maddesi, kötü muamele ile ilgili 3. maddesi, kişi güvenliği ve özgürlüğünün ihlali ile ilgili 5. maddesi ve adil yargılanma ile ilgili 6. maddesinin ihlal edildiği belirtilerek tedbir alınmasını istediler. Bu başvuru üzerine AIHM 4 Mart günü, içtüzüğünün 39. maddesi 1. fıkrası uyarınca verdiği "ihtiyati tedbir" kararında, savunma hakkının önündeki engellerin kaldırılması ve adil yargılanma hakkının sağlanmasını istedi. Konunun özgünlüğü ve acilliği nedeniyle tedbir kararı alındığı vurgulanan kararda bir an önce savunma hakkını engelleyen etkenlerin ortadan kaldırılması, avukat görüş saatlerinin artırılması, avukat görüş yerinin düzenlenmesi, avukatlara yönelik aramaların hafifletilmesi, avukatların dosyayı incelemesine izin verilmesi, yargılamanın yapıldığı DGM'nin tarafsız bir mahkeme haline getirilmesi, hazırlık soruşturmasının gizliliği prensibine uygun davranılması ve soruşturma ifadelerinin basında yer almasının engellenmesi gibi bir dizi talepte bulunuldu.

Kötü muamele ile ilgili başvuruya ilgili olarak Avrupa Konseyi İşkenceyi İzleme Komitesi'nden bir heyet 2 Mart günü İmralı'ya geldi. Ziyaretlerine ilişkin izlenimlerini Mayıs ayı başında yayınlayan heyet Öcalan'ın fiziksel durumunun iyi olduğunu, kötü muameleyle tabi tutulma riskinin bulunmadığını ancak ruhsal durumunun iyi olmadığını bildirdi. Komite, Öcalan'a radyo, gazete ve kitap sağlamanın olanaklı kılınması, Öcalan'ın egzersiz ve temiz hava olanaklarının artırılması, ailesi ile görüşmelerin kolaylaştırılması ve avukatları ile uygun bir biçimde görüşebilmesi gibi taleplerde bulundu.

Ankara DGM Heyeti 5 Mart günü yaptığı toplantıda yargılamaya ilişkin usul ve esasları görüştü. Heyet çatışmalarda ölen güvenlik görevlilerinin yakınlarının da isterlerse davaya müdahil olarak katılabileceklerine karar verdi.

Öcalan'ın gıyabında yargılandığı davanın ikinci duruşması 24 Mart günü yapıldı. Ankara DGM davanın İmralı adasına nakline karar verdi. Duruşmada Öcalan'ı temsil eden avukatlardan Ahmet Zeki Okçuoğlu, yargılamanın en önemli ayaklarından savunmanın henüz oluşturulmadığını söyledi. Okçuoğlu, müvekkiliyle dört görüşmede toplam üç saat beş dakika konuştuklarını, Öcalan'ın savunma hazırlayacak koşullara sahip olmadığını ve dış dünyayla irtibatının kesik olduğunu belirtti. Okçuoğlu ayrıca Öcalan'ın halen Genelkurmay'a bağlı bir sorgu evinde tutulduğunu belirterek Öcalan'ın güvenlik görevlileriyle irtibatının kesilmesi ve Adalet Bakanlığı'na bağlı bir cezaevine nakledilmesi gerektiğini kaydetti.

Öcalan hakkında Ankara DGM tarafından hazırlanan iddianame 28 Nisan günü açıklandı. Bu iddianame ile yeni bir dava açılarak Öcalan hakkında Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen dava hariç çeşitli DGM'lerde açılan dava ve soruşturmalar da birleştirildi.⁶ İddianamede Öcalan hakkında, "Kurduğu ve örgütlediği PKK örgütünü, aldığı kararla, verdiği emir ve talimatlarla sevk ve idare ederek, devletin hakimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını, devlet idaresinden ayırmaya matuf eylemleri sabit görüldüğü" iddiasıyla TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm cezası istendi. Öcalan'ın, TCY'nin 125. maddesini ihlal ettiği açık ve tartışmasız şekilde kabul edildiğinden; her biri TCY ve diğer yasalara göre ayrı ayrı suç sayılan eylemlerinin araştırılması ve başka delil toplanması yoluna gidilmediği kaydedildi.

Öcalan'ın gıyabındaki son duruşma 30 Nisan günü yapıldı. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Türkiye Raportörü Adreas Barsoy, Hukuk Dışişleri Komisyonu Başkanı Gunnar Jansson, Uluslararası Af Örgütü temsilcisi Lesley Burley, ABD, İsviçre, Finlandiya, Hollanda, İngiltere ve Macaristan büyükelçiliklerinden temsilcilerin de izlediği duruşmada yeni iddianame dosyaya eklendi. Davada Öcalan'ın avukatlarının "Askeri yargıçların görev yaptığı DGM'lerin bağımsız olmadığı yolunda AIHM'nin verdiği karar nedeniyle" davanın durdurulması ve yetkisizlik talebinin reddine, İmralı'daki duruşmaya katılacak yerli, yabancı izleyicilerin, basın mensuplarının katılmasının DGM Başsavcılığı'nca belirlenmesine gözlemci sıfatıyla yurtdışından gelenlerin duruşmaya alınmamasına ara verilmeden yargılamanın gerçekleştirilmesine ve Öcalan'ın tutukluluk halinin devamına karar verildi.

⁶ Adalet Bakanlığı'nın Öcalan hakkında açılan davaların birleştirilmesi genelgesine rağmen Ankara DGM'ye iletilmeyen Şanlıurfa Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki 101 sanıklı dava dosyası 27 Ağustos günü Ankara 8. Ağır Mahkemesi'ne gönderildi. PKK'nin 12 Eylül öncesinde gerçekleştirdiği eylemler ile ilgili olarak sıkıyönetim mahkemesinde açılan dava sıkıyönetimin sonra ermesinden sonra Ağır Ceza Mahkemesine devredilmişti. Dava 15 Aralık günü Ankara 8. Ağır Ceza Mahkemesinde başladı.

İmralı adasındaki duruşmanın da 31 Mayıs günü yapılması kararlaştırıldı.

Avrupa Parlamentosu 6 Mayıs günü aldığı bir kararla Kürt sorunun çözümü için adım atması, demokratikleşme önünde engel olan yasaları değiştirmesi, ölüm cezasını kaldırması ve PKK lideri Abdullah Öcalan'ı adil bir biçimde yargılaması için Türkiye'ye çağrıda bulundu. Duruşmaların kamuoyuna açık olması gerektiği belirtilen kararda, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi'nin duruşmayı düzenli olarak izlemesi ve gözlemci göndermesi çağrısında bulunuldu. Kararda, savunma önündeki engellerin kaldırılması ve Öcalan'ın avukatlarına, müvekkilleri ile kesintisiz ilişki kurma imkanının sağlanması da istendi. Türkiye'de yeni kurulacak hükümetten, Kürt sorunun çözümü konusunda gerekli tüm adımların atılması istenen kararda, demokratikleşme önündeki engellerin de biran önce kaldırılması istendi.

Yargılama süreci içinde karşılaştıkları hukuksuzlukları bildirmeye devam eden avukatların taleplerini 30 Nisan günü değerlendiren AIHM Türkiye'den 30 Haziran gününe kadar savunmasını istedi. AIHM, Türkiye'ye gönderdiği yazıda Öcalan'ın savunma hakkına saygı gösterilip gösterilmediğini, askeri personelin İmralı Cezaevi'nin yönetiminde ne kadar yetkili olduğunu, suçlamaları inceleyecek olan yargılama makamının kimlerden oluşacağını, Kenya süreci ve Türkiye'ye getirildikten sonra yaşanan hukuksuzluklar ve tecrit koşullarına ilişkin iddiaların cevaplandırılmasını istedi.

Türkiye 2 Eylül günü AIHM'e verdiği savunmasında iç hukuk yollarının henüz tükenmediğini hatırlatarak Abdullah Öcalan'ın yargılanması ve gözaltında tutulması süresi içerisinde herhangi bir "hukuksuzluk" yaşanmadığını ileri sürdü. Davanın özgünlüğü nedeniyle olağanüstü bir düzenleme yapıldığı belirtilen savunmada, kamu güvenliği için bunun gerekli olduğu iddia edildi. Bu önlemlerin adil yargılamayı engellemediği de savunuldu.

İmralı Adası'ndaki cezaevine konulan Öcalan yaklaşık 4 aylık bir soruşturma ve sorgulama aşamasından sonra 31 Mayıs günü yargılanmak üzere mahkemeye çıkarıldı. Duruşmalar süresince kurşun geçirmez cam bir kafes içinde tutulan Öcalan ilk duruşmada şunları söyledi:

"Yakalandığım günden ve barış için yaşayacağım sözünü verdiğim günden bu yana kaba bir baskı, söz düzeyinde hakaret ve işkence görmediğimi belirtmek istiyorum. Bu temelde demokratik cumhuriyet ekseninde barış ve kardeşlik için devletin hizmetinde çalışma isteğimi, Türkiye Cumhuriyeti devletinin bu konuda gösterdiği saygın yaklaşımın bir gereği olarak ben de bu düzeydeki kararlılığımı saygı ile ifade etmek istiyorum. Ayrıca yakalandığımda uluslararası

devletlerden başta Yunanistan olmak üzere Rusya, kısmen İtalya ve Kenya'da dahil bunlar ulusal ve uluslararası hukuk kurallarının gereğini yerine getirmemişlerdir. Tamamen korsanvari yöntemlerle yakalanmamdaki rolleri önemlidir. Hem protesto ediyorum hem de bu nedenle yargılanmamın ve dolayısıyla savunmamın fazla bir hukuki gereği olmayacağını belirtmek istiyorum."

Daha sonra Öcalan'ın avukatları DGM'lerin tarafsız olmadığına ilişkin AIHM kararını anımsatarak, DGM'lerin yapısında değişiklik yapılanaya kadar yargılamanın durdurulmasını istediler. Bu istemin reddedilmesi üzerine Avukat Ercan Kanar ve Hasip Kaplan, "ulusal mahkemede yapılacak bir şey kalmadığını" belirterek salondan çıktılar. Ardından 139 sayfalık iddianamenin okunmasına başlandı. İddianamenin özetlenerek okunmasından sonra Abdullah Öcalan'ın sorgusuna geçildi. Sorgusunda, barış için çaba gösterdiğini ve göstereceğini anlatan Öcalan DGM Başkanı Turgut Okyay'ın, barış için ne yapabileceği sorusu üzerine "Eğer devlet sorunun çözümü için bir kanal açarsa, dağdakiler için bir af çıkarsa, PKK de kendini mevcut duruma uyarlayacaktır" dedi.

Duruşmanın ilk gününde iddianamenin okunması bitti ve Öcalan'ın savunmasına geçildi. Öcalan, 81 sayfalık savunmasında "Demokratik Cumhuriyet projesini", barış çabalarını ve bu konudaki görüşlerini dile getirdi. Savunmasında, "Kürt toplumundaki dil ve kültür özgürlüğü, sorunun can alıcı özünü teşkil etmektedir" diyen Öcalan, "askeri ve silahlı güç yaklaşımlarının" anlamını yitirdiğini, terk edilmesi gerektiğini vurguladı. Abdullah Öcalan, başta PKK olmak üzere yasadışı örgütlerin "barış"la birlikte normal siyasal ve yasal sürece kendini uyarlaması gerektiğini de savundu.

İddianamenin objektif olmadığını ve eleştirme gereğini duymadığını belirten Öcalan şöyle konuştu: "İddianameyi dinleyen sanki Kürt isyanlarını ben başlatmışım gibi anlar. Kürt meselesini ben yaratmadım. Ankara'da önümde buldum. Devlet yetkilileri 28'inci isyan diyor. Bu tarihi bir gerçektir. Kürt ve Kürdistan kelimelerini ilk ben kullanmadım. Kimi Osmanlı sultanları ve Mustafa Kemal de bu deyimini kullanmıştır."

Hukuki açıdan kendisini savunma endişesi taşımadığını vurgulayan Öcalan şöyle dedi:

"Bana göre mevcut anayasanın bile özde uygulanmadığı, ayrıca, kimlik inkarında inat edildiği bir aşamada daha çok yapılması gereken, direnmenin ahlaki ve siyasi gereğini belirtmektir. Bu, belki yargı sonucunu etkilemeyecektir. Ama, geleceğe değeri çok yüksek bir çözüm mirası bırakacaktır. Buna hep özen gösterdim."

Öcalan 1 Haziran günü yapılan duruşmada 1993 yılından itibaren PKK'nin strateji ve politikasının

"barış ve siyasallaşma" olduğunu belirtti. Devlet ile yapılan görüşmeleri içeren 45 sayfalık belgeyi mahkemeye sunan Öcalan, Turgut Özal, Mesut Yılmaz ve Necmettin Erbakan ile gönderdikleri aracılardan kanalıyla yaptıkları görüşmelerin detaylarını anlattı. Kürt sorununun kökenlerine dikkat çeken Öcalan kendisine fırsat verilmesi durumunda PKK'nin silah bırakmasını sağlama yolunda adım atmaya hazır olduğunu ifade etti. Kendisine tek tek sorulan eylemlerin hepsinden bilgisi olmadığını anlatan kendisinin strateji ve politika belirleme görevi bulunduğunu belirtti.

2 Haziran günü yapılan duruşmada Abdullah Öcalan, PKK'nin çeşitli ülkelerle ilişkileri, aldığı yardımlar ve PKK'nin eylemlerine ilişkin soruları yanıtladı. Avukat Hasip Kaplan, 2 Haziran günü yaptığı açıklamada, "savunma görevini fiilen yapamaz duruma düşürüldüğü için tamamen hukuki nedenlerle" davadan çekildiğini açıkladı. Kaplan, 31 Mayıs günü yapılan duruşmada, "DGM'lerin yapısının, AIHM kararları doğrultusunda değiştirilmesi ve bu nedenle yargılamanın durdurulması istemlerinin" DGM tarafından reddedildiğini hatırlattı. Kaplan, "davanın hukuki zeminden politik bir zemine kaydırılarak haksız bir kampanyaya çevrildiğini" kaydetti ve "Mahkeme dışında sürekli müdahaleler oldu. Özel bir yargılamaya dönüştürüldü" dedi. Kaplan, soruşturma ifadelerinin yasalara aykırı olarak basına sızdırıldığını ve suç olmasına rağmen görevliler hakkında gereğinin yapılmadığını vurguladı.

3 Haziran günü yapılan duruşmaya Öcalan'ın avukatları ile yakınları, kaldıkları otelin önünde saldırıya uğramaları ve otel sahibinin tehdit edilmesi üzerine otelden ayrılmaları nedeniyle katılmadılar. DGM Başkanı Turgut Okyay duruşma başlamadan önce yaptığı açıklamada, savunma avukatlarına ve Öcalan'ın yakınlarına mahkemenin girişimleriyle kalacak yer bulunduğunu söyledi. Duruşmada Abdullah Öcalan'ın ifadesinin alınmasına devam edildi. Öcalan "Demokratik Cumhuriyet projesinin" hayata geçirilmesi konusunda hem PKK'ye hem de Türkiye devletine çağrıda bulundu. Hükümetin barış çağrısı yapması halinde yanıt bulacağını belirten Öcalan, PKK'nin barış kongresi düzenlemesini, onursal başkanı olduğu Kürdistan Ulusal Kongresi'nden Türkiye'ye dostlukla yaklaşmasını istedi. Öcalan'a mahkeme başkanının "Demokratik cumhuriyet ve üniter devlete inanıp inanmadığı ve bu konuda parti konferansının aldığı bir karar olup olmadığı" yönündeki sorusunu çatışmalar nedeniyle iki halkın yaşadığı acılara değinerek yanıtladı ve avukatları aracılığıyla PKK Merkez Komitesi'yle kurduğu ilişki sonucunda PKK'nin de demokratik cumhuriyet temelinde barış için, parti düzeyinde bir görüş birliği olduğunu açıkladı. Okyay'ın örgüte hakimiyeti konusundaki sorusu üzerine de PKK Başkanlık Konseyi'nin kendisine bağlı olduğunu vurguladı.

4 Haziran günü yapılan duruşmada Öcalan'ın avukatları, 1993 yılında PKK'nin ateşkes ilan etmesinden önceki dönemde, Türkiye ile PKK arasında arabuluculuk yaptıkları öne sürülen Celal Talabani, gazeteci Cengiz Çandar, gazeteci İlnur Çevik, yazar Alev Alatlı, yazar Yalçın Küçük, Avukat Selim Okçuoğlu ile kapatılan RP Genel Başkanı Necmettin Erbakan, DYP Genel Başkanı Tansu Çiller ve dönemin İçişleri Bakanı İsmet Sezgin'in tanıklık yapmasını istediler. Avukatların bu istemi reddedildi.

8 Haziran günü yapılan duruşmada DGM Savcılığı'nın esas hakkındaki görüşü açıklandı. Esas hakkındaki görüşte, Öcalan'ın 1993 yılında ilan edilen ateşkestten sonra barış için çaba gösterdiği yolundaki savunmasına karşılık, "tek taraflı ateşkes ilanı, örgütün biraz daha iyi hazırlanması, siyasi ve diplomatik hamle imkanını kazanmak içindir" görüşü ileri sürüldü. Öcalan'ın savunmasında samimi olmadığı ve PKK'nin "bağımsız Kürdistan kurma" düşüncesinden vazgeçmediği iddia edilen esas hakkındaki görüşte ayrıca "Türkiye'de Kürtlere baskı yapılmadığı ve Kürtlerin inkarının söz konusu olmadığı" ileri sürüldü. Abdullah Öcalan'ın TCY'nin "bölücülük" suçuna ilişkin 125. Maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkum edilmesinin istendiği görüşün okunmasından sonra, Öcalan ve avukatlarına da savunmalarını hazırlamaları için 15 gün süre verildi.

Öcalan'ın avukatları 9 Haziran günü yazılı bir açıklama yaparak esas hakkındaki görüşü değerlendirdiler. Öcalan'ı yargılayan Ankara 2 No'lu DGM'nin, davanın başından itibaren baskı altına alındığı belirtilen açıklamada, ilgili ilgisiz herkesin televizyonlara çıkarak müvekkillerine idam cezası verilmesini ve uygulanmasını ister nitelikte konuştuğu anımsatıldı. Yargılamanın başladığı ilk günden bu yana davaya katılan müdahil avukatlarının kendilerine ve müvekkillerine sürekli hakaret ve tehditlerde bulunduğu kaydedilen açıklamada, olayın mahkeme, savcı, basın ve izleyicilerin gözleri önünde cereyan ettiği ifade edildi. Avukatlar ayrıca duruşmanın ilk gününden beri düşüncelerini aktarmalarının engellendiğine değinerek basın ve izleyicilerin gün boyu müdahiller ve müdahil avukatları ile birlikte olurken, kendilerinin ise diyalogtan mahrum bırakıldığını aktardılar.

21 Haziran günü bir basın toplantısı düzenleyen Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM) Başkanı Lord Russel Johnston, ölüm cezasının tüm üye ülkelerde kaldırılmasını savduklarını vurgulayarak, Türkiye'nin ölüm cezasını kaldırmasını umduklarını söyledi. Johnston, Türkiye'nin PKK lideri Abdullah Öcalan'ı idam etmesi halinde, AKPM'deki siyasi grupların veya üye ülkelerden birinin Türkiye'nin Avrupa Konseyi üyeliğinin askıya alınması yönünde girişimde bulunabileceği uyarısında bulundu.

Öcalan'ın yargılanmasının başlamasından kısa bir süre sonra haziran ayında TBMM, AIHM'nin

DGM'lerde askeri yargıç bulunması nedeniyle 9 Haziran 1998'de verdiği "DGM'lerde tarafsız ve bağımsız yargılama yapılamadığı" kararı uyarınca önemli bir anayasa değişikliği gerçekleştirdi. Anayasa'da yapılan değişiklikle 21 Haziran gününden itibaren DGM'lerdeki askeri üyeler yerlerini sivil üyelere bıraktılar. Öcalan davasının görüldüğü Ankara 2 No'lu DGM'nin asil üyeliğine, askeri üye Albay Abdülkadir Davarcıoğlu yerine ilk günden beri duruşmalara katılan mahkemenin yedek hakimi Mehmet Maraş getirildi.

23 Haziran günü yapılan duruşmada, sanık avukatları, Anayasa değişikliği nedeniyle yargılamanın yeniden yapılmasını istediler. Avukatların bu isteği reddedildi. Daha sonra, Abdullah Öcalan, 23 sayfalık savunmasını okudu. Savunmasında, PKK'nin ortaya çıktığı koşulları anlatan Öcalan, "federasyon" ya da "otonomi" gibi önerilerin fazla gerçekçi olmadığını, Türkiye'nin demokratikleşmesinin çözüm olacağını vurguladı. Öcalan'ın savunmasını okumasından sonra sanık avukatlarının hazırladığı 350 sayfalık savunmanın okunmasına başlandı.

Avukat Niyazi Bulgan'ın okuduğu savunmada, Öcalan'ın yakalanmasından bu yana yapılan tüm işlemlerin hukuka aykırı olduğu vurgulandı. Yargılamada Öcalan'ı suçlu ilan etmek için her türlü idari olanağın kullanıldığı, basın yayın kuruluşlarının toplumun acılarını tahrik ettiği, böylece sorunun esas kaynağının unutturulmaya çalışıldığı vurgulandı. Öcalan'ın İmralı adasında tecrit edildiği, savunmasını hazırlaması için gereken belgelere ulaşmasının engellendiği, dava dosyasını bile duruşmalar başlayana kadar elde edemediği kaydedildi.

24 Haziran günü yapılan duruşma sırasında verilen arada müdahillerin ve müdahil avukatların, Öcalan'ın avukatlarına hakaret ettiği bildirildi. Aradan sonra savunmanın okunması sırasında da müdahil avukatlardan Şevket Can Özbay⁷, sanık avukatlarına "vatan haini" diye bağırıldı. Özbay'ın bu sözlerinin tutanağa geçirilmesi sırasında müdahiller ve müdahil avukatları yine Öcalan'ın avukatlarına hakaret ettiler. Bunun üzerine DGM Başkanı Turgut Okyay, salondaki askerlere, konuşanların salondan çıkarılması talimatı verdi.

29 Haziran günü yapılan duruşmada karar açıklandı. Duruşmada son sözü sorulan Abdullah Öcalan şunları söyledi:

"Vatana ihanet suçlamasını kabul etmiyorum. Vatanın birliği için, özgür yaşam için mücadele verdiğime inanıyorum. Cumhuriyete karşı değil Demokratik Cumhuriyet için mücadele ettiğime inanıyorum. Tarihi yanlışların büyüttüğü sorun umarım çözüme ulaşır. Bu dava buna katkı sağlasın istiyorum. Bundan sonra Demokratik Cumhuriyet ekseninde adil ve gururlu bir barış ve kardeşlik için başlangıçtaki kararlı sözümü, çağrımı tekrarlıyorum. İnsanlığı, devleti ve tüm

toplumsal güçleri üzerine düşeni yapmaya çağırıyorum. Ülkenin geleceğinin savaştan değil, barıştan geleceğine inanıyorum. Herkesi selamlıyorum."

Abdullah Öcalan, TCY'nin "bölücülük" suçuna ilişkin 125. maddesi⁸ uyarınca ölüm cezasına mahkum edildi. DGM Heyeti, Abdullah Öcalan hakkında TCY'nin cezada indirimi düzenleyen 59. maddesini uygulamadı.

Ankara 2 No'lu DGM'nin Öcalan hakkında verdiği ölüm cezası kararının gerekçesi 7 Temmuz günü açıklandı. Gerekçeli kararda, Öcalan'ın ve PKK'nin "Türkiye'yi bölme ve 'bağımsız Kürdistan' kurma hayalinden vazgeçmediği" ileri sürülerek "PKK tarafından ilan edilen ateşkeslerin aldatmaca olduğu" belirtildi. Türkiye'de yasalar önünde ve uygulamada Türk-Kürt ayrımı yapılmadığı, isyanlar hariç Kürtlere baskı yapılmadığı anlatılan gerekçeli kararda, Kürtçe yasağının 1991 yılında kaldırıldığı ve Kürtçe radyo yayını yapıldığı, Kürtçe gazete ve dergilerin serbestçe satıldığı iddia edildi. Gerekçeli kararda, Öcalan'ın "ülkeyi bölme" amacından vazgeçmemesi, PKK'yi zayıflatıp çökertecek herhangi bir bilgi vermemesi, 20 yılı aşkın bir süredir PKK'yi fiilen yönetmesi ve bu dönemde PKK'nin çok sayıda eylem gerçekleştirmesi nedeniyle ölüm cezasında indirim gidilmediği vurgulandı.

PKK lideri Abdullah Öcalan hakkındaki ölüm cezası kararı, uluslararası alanda büyük tepki yarattı. Avrupa Konseyi tarafından 29 Haziran günü yayımlanan bildiriye, Türkiye'de 15, Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerde de son 2 yıldır ölüm cezasının uygulanmadığı hatırlatılarak, "Avrupa Konseyi olarak, TBMM'nin bu alandaki Türkiye'nin iyi sicilini koruyacağına güveniyoruz" denildi. Bildiriye ayrıca 1997'de yapılan Strasbourg Zirvesi sırasında Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in de, ölüm cezasının kaldırılması yolunda diğer liderlerin çağrısına katıldığı hatırlatıldı.

DGM'lerin yapısında yapılan değişikliklerin olumlu karşılandığı belirtilen bildiriye, "Diğer Avrupa ülkeleri gibi, Türkiye de insan hakları konusunda önemli mücadelelerle karşı karşıyadır, bu sorunların üstesinden gelebilmenin en iyi yolu, ortak standartlara uymaktır" denildi.

Avrupa Birliği Dönem Başkanlığı adına Almanya Dışişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada da, AB'nin ölüm cezasına karşı olduğu hatırlatıldı.

⁷ Özbay, 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra Sıkıyönetim mahkemelerinde MHP'lilerin avukatlığını yapmış ve Ankara Mamak Askeri Cezaevi'ne silah sokarken yakalanmıştı.

⁸ TCY'nin 125 maddesi şöyle: "Devlet topraklarının tamamını veya bir kısmını yabancı bir devletin hakimiyeti altına koymağa veya devletin istiklalini tenkise veya birliğini bozmaya veya devletin hakimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya matuf bir fiil işleyen kimse ölüm cezasıyla cezalandırılır."

Türkiye'deki diplomatik temsilcilerinin davayı izledikleri hatırlatılan ve duruşmaların olağanüstü bir ortamda yapıldığı belirtilen açıklamada şu görüşlere yer verildi:

"Türkiye'de 15 yıldır geçerli olan ölüm cezalarının infaz edilmemesi uygulamasının sürdürülerek, Öcalan'a verilen ölüm cezasının da infaz edilmemesini ümit ediyoruz. Türkiye'nin, AB üyeliğini hedeflediği yolundaki açıklamalarının ışığında, ölüm cezasının infaz edilmemesinin AB'nin ortak değerlerinin ve anlaşmalarının gereği olduğu dikkate alınmalıdır."

29 Haziran günü yapılan karar duruşmasına katılan Avrupa Birliği Schengen-Europol Komitesi Başkanı ve AKPM üyesi Evangelisti, İmralı Adasından dönüşünde yaptığı açıklamada, Öcalan'ın yargılanmasının adli bir dava değil, siyasi bir dava olduğunu söyledi. Yargılamanın, Türk hukukuna uygun olarak değerlendirilebileceğini, ancak Avrupa normlarına uymadığını vurgulayan Fabio Evangelisti, "Her iki tarafın şahitleri dinlenmeliydi. Somut, delillerle Öcalan'a yöneltilen bir suçlama yok. Savunma avukatlarının söylediği her şey reddedildi. Avrupa'da sanığın hakları her zaman garanti altındadır. Burada gerçekleşmedi" dedi. TBMM'nin kararı onaylanması ve bunun infaz edilmesi durumunda, Avrupa Konseyi'nin Türkiye'den uzaklaşacağını ifade eden Evangelisti, "Türkiye'nin AB'ye girmesi de Avrupa Konseyi'nde kalması da riske girer. Siyasi çözüm getirilmezse bu sorun çözülmez. Ankara'da biliyor ki, Kürt problemi Öcalan'la bitmeyecektir" diye konuştu.

Uluslararası Af Örgütü tarafından yayınlanan açıklamada, Öcalan'a verilen cezanın, "iç hukuk ve adil yargılamaya ilişkin uluslararası standartları ihlal eden bir yargılama sonunda verildiği" belirtildi. Açıklamada, Abdullah Öcalan'ın "bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından yeniden yargılanması gerektiği" vurgulandı.

Uluslararası İnsan Hakları Dernekleri Federasyonu (FIDH) da kararın uygulanmaması çağrısında bulundu.

BM İnsan Hakları Komiseri Mary Robinson yaptığı açıklamada, kararın kaygı verici olduğunu bildirdi. Robinson, açıklamasında Öcalan'ın 10 gün hiç kimseyle görüşülmeden gözaltında tutulduğunu, avukatlarıyla görüşmesinin sınırlandırıldığını ve avukatların tehdit edildiğini hatırlattı. Öcalan'a dönük suçlamaların ciddi olduğunu ancak yargılama sürecine ilişkin kaygıları bulunduğunu belirten Robinson, yargılama süreci başladıktan sonra da olsa, mahkemenin askeri üyesinin sivil üyeyle değiştirilmesinin olumlu olduğunu kaydetti.

22 Temmuz günü Avrupa Parlamentosu Genel Kurulu'nda Öcalan ve Kürt sorunu konusunda bir tavsiye kararı alındı. Tavsiye kararında, TBMM'nin ölüm cezasını kaldırması istenirken, cezanın infaz edilmesi halinde Avrupa'da ciddi bir güvenlik ve

istikrar sorunu ortaya çıkabileceği uyarısında bulunuldu. Kararda, Yargıtay'ın Öcalan hakkında verilen ölüm cezasını Türkiye'nin AIHS çerçevesinde uluslararası yasal sözleşmelere uygun olarak bozması istenirken, Öcalan'ın yargılanmasında DGM prosedürü kullanıldığı için mahkemenin adil olmadığı yönündeki şüphelerin sürdürüğüne de dikkat çekildi. Türkiye'ye Kürt halkının siyasi, toplumsal ve kültürel haklarını tanıyarak soruna bir çözüm bulması ve buna paralel olarak demokratik reformların yürütülmesi çağrısında bulunulan kararda, AP Başkanı'na, Türk hükümeti, TBMM ve Birleşmiş Milletler nezdinde girişimlerde bulunması talimatı verildi.

Başbakan Bülent Ecevit, Avrupa Parlamentosu'nun aldığı kararı Türk adaletine karışma olarak değerlendirdi ve bunun bağışlanacak bir davranış tarzı olmadığını savundu. Ecevit, 23 Temmuz günü yaptığı açıklamada Türkiye'de adaletin tamamen bağımsız olduğunu iddia ederek "Adalet, yargıya, biz hükümet olarak karışmıyoruz. Ama bazı yabancı kuruluşların, bizim bağımsız adaletimize karışmaya kalkışmaları, bağışlanacak bir davranış tarzı değildir. Bu bir milletin bağımsızlık hakkına saygısızlık kadar ileri ölçüde bir saygısızlıktır. Öcalan Davası'nda ne yapılacağını, ne yapılmayacağını, nasıl bir hareket tarzı izleneceğini Türkiye'de belirleyecek kurumlar vardır. Onların başında da yargı organı gelmektedir. Buna kimsenin karışmaya hakkı yoktur" dedi.

Uluslararası Af Örgütü'nün ağustos ayında yayınlanan "Türkiye, Adil Olmayan Bir Yargılanmadan Sonra Ölüm Cezası: Abdullah Öcalan Davası" başlıklı raporunda, Öcalan'ın adil bir biçimde yargılanmadığı belirtilerek bağımsız ve tarafsız bir mahkemede yeniden yargılanması talep edildi. Türkiye'nin ölüm cezalarını 1984 yılından bu yana uygulamadığına dikkat çekilen raporda, Türkiye'den ölüm cezasını kaldırması istendi. Türkiye'nin Avrupa Konseyi'nin bir üyesi ve AIHS'nin de imzalaması olduğu kaydedilen raporda, Türkiye sorumluluklarını yerine getirmeye davet edildi.

Af Örgütü raporunun son bölümünde yer alan önerileri arasında Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin, Öcalan'ın içinde bulunduğu tecrit koşullarının sona erdirilmesi konusundaki tavsiyelerine uyulması ve Öcalan'ın avukatlarına yönelik kötü muamele ve tehditlerin tarafsız bir şekilde araştırılması da yer aldı.

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi adına Öcalan'ın duruşmalarını izlemek üzere oluşturulan Özel Komisyon'un hazırladığı rapor Eylül ayında Genel Kurul'da yapılan oylamada onaylandı. AKPM Başkanı Lord Russell Johnston, 20 Eylül günü yaptığı basın toplantısında, "Biz Sayın Öcalan'ın mahkemesini Türkiye'nin de rızası ile özel bir komisyon kurarak izledik. Verilen ölüm cezası kararını mahkum ettik. Türk yetkili makamları

tamamiyle bunun bilincindedir. Kürt sorununa gelince Öcalan davasıyla sıkı sıkıya birbirine bağlıdır” dedi.

Komisyon tarafından hazırlanan raporda yargılamanın “adil” olduğu ancak basın, kamuoyu ve ölen asker yakınlarının siyasi baskısı altında geçtiği vurgulandı. Raporda, Türk medyasının Öcalan, avukatları ve yakınları aleyhindeki yoğun propagandasının duruşmanın seyrini etkilediği ve bu nedenle ölüm cezasından başka bir kararın beklenmediği anımsatıldı. Komisyonun bazı üyelerinin, “davanın hukuki bir vakadan çok politik dava olduğu” kanısında oldukları belirtilen yapılan raporda, başlangıçta askeri bir yargıcın davada bulunması sorunlar arasında sayıldı. Raporda, askeri yargıcın daha sonra davadan alınmasının davayı AİHS’de belirtilen ölçülere uygun bir hale getirmeye yetip yetmeyeceği konusunda ise AİHM’in belirleyici olacağı ifade edildi.

Raporda Kürtlerin haklarının tanınması, demokratik reformların yapılması ve bölgede şiddetin durdurularak barışın inşa edilmesi talep edilirken bunun için anayasal reformların şart olduğuna da dikkat çekildi. Oturumda konu ile ilgili bir konuşma yapan Türk Heyeti Başkanı Uluç Gürkan, Öcalan ile ilgili davanın yargıda bulunduğu belirterek, bu aşamada Avrupa Konseyi’nin bu konuya siyasi yaklaşmasının “çifte standart teşkil edeceğini” ileri sürdü.

Savunma Avukatlarına Baskılar

Yargılama boyunca hukuk ve demokrasinin temel prensiplerinden olan avukatın müvekkili ile özdeşleştirilmemesi prensibinin ihlal edildiği gözlemlendi. Abdullah Öcalan’ın savunmasını üstlenen avukatlar yargılama süresince gerek müdahil olarak davaya katılan “şehit aileleri” gerekse müdahil avukatların saldırısına uğradı. Öcalan ile görüşmek için Mudanya’ya gelen avukatlara defalarca MHP yanlıları tarafından linç girişimlerinde bulunuldu.

26 Şubat günü Öcalan’la yaptıkları görüşmeyi anlatmak için basın toplantısı düzenleyen avukatlardan Ahmet Zeki Okçuoğlu, Hatice Korkut ve Osman Baydemir yaklaşık 50 kişilik aşırı sağ görüşlü bir grubun saldırısına uğradı. “Apo’nun piçleri” ve “Kahrolsun PKK” sloganları atan grup tarafından tartaklanan Baydemir, hakkında gıyabi tutuklama kararı olduğu gerekçesiyle güvenlik görevlilerince gözaltına alınırken, saldırganlar olay yerinden uzaklaştırıldı. Baydemir İstanbul Emniyet Müdürlüğü’nde ifadesinin alınmasının ardından serbest bırakıldı. Toplantıda yazılı basın açıklamasını okumadan önce bir açıklama yapan Ahmet Zeki Okçuoğlu şunları söyledi:

“Günlerdir bir hukukçu ve bir avukat olarak linç girişimiyle karşılaşıyorum. Türkiye Cumhuriyeti beni korumakla yükümlü olduğu halde linç gösterileri düzenliyor. Bu devlet beni korumak zorundadır. Her

an öldürülebilirim. Ne zaman ve nerede öldürüleceğimi bilmiyorum. Bana bir şey olursa bundan Cumhurbaşkanı ve Genelkurmay Başkanı sorumludur.”

Öcalan’ın avukatlarına yapılan saldırıları kınayan ÇHD Genel Saymanı Erdoğan Kılıç, yaptığı açıklamada devletin savunma hakkına yönelik her türlü baskı ve tehdidi önlemesi gerektiğini kaydetti. Kamu hizmeti yapan avukatların aldığı işlerin niteliğine bakılmaksızın savunma aşamasında baskı ve tehditlere maruz kalmaması gerektiğini belirten Kılıç bunları önlemenin devletin “asli ve kaçınılmaz görevi” olduğunu vurguladı. Kılıç avukatlara alacağı işlere ilişkin bir yönlendirme yapılamayacağını, avukatların aldığı iş nedeniyle eleştirilemeyeceğini söyledi.

Başbakan Bülent Ecevit ise, avukatların “Can güvenlikleri olmadığı” yönündeki açıklamalarının, “son derecede yersiz” olduğunu öne sürdü. Avukatlara yönelik gösterilerle ilgili olarak her türlü önlemin alındığını savunan Ecevit, “Bağımsız Türk adaletine gölge düşürmeye hiç kimsenin hakkı yoktur” dedi.

23 Mart günü İmralı adasından dönüşte bir grubun saldırısına uğrayan Avukat İrfan Dündar 6 Nisan günü de bakaya olduğu gerekçesiyle Mudanya Askerlik Şubesi’ne götürüldü. Dündar, yaklaşık bir saat sonra serbest bırakıldı. 9 Nisan günü Ahmet Zeki Okçuoğlu ve İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin İstanbul’da bir grubun saldırısına uğradı.

Türkiye Barolar Birliği, Öcalan’ın avukatları Ahmet Zeki Okçuoğlu, Ercan Kanar, Hasip Kaplan, Mahmut Şakar ve Niyazi Bulgan’ın 12 Nisan günü yaptığı başvuru üzerine Başbakanlık, Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı’na yazı göndererek, savunma görevinin Anayasa, Avukatlık Yasası ve uluslararası sözleşmelere göre yapılması için bütün yasal koşulların sağlanmasını istedi. Öcalan’ın avukatlarıyla olabildiğince sık, uzun ve serbest görüşmelerinin sağlanması gerektiği belirtilen yazıda, Öcalan ile avukatlarının görüşmelerinde hakimden başkasının bulundurulmaması istendi. Avukatlık mesleğinin bir kamu hizmeti olduğu vurgulanan yazıda, Avukatlık Yasası’nın son maddesinde “Adli merciler ve diğer resmi daireler, avukatlara görevlerinin yerine getirilmesinde yardımcı olmakla yükümlüdürler” denildiği vurgulandı.

Yazıda, savunma ve avukatın yargının dışında kabul edilmesi durumunda yargılamanın, hukukun üstünlüğü ilkesine uygun yapıldığının kabul edilemeyeceği, mahkemenin vereceği kararların şüphe ile karşılanacağı vurgulandı. Yazıda kimsenin avukatı potansiyel suçlu kabul ederek, üstü-başı, çantası, çorapları ve ayakkabılarının aranması gibi küçük düşürücü uygulamalar yapmaya hakkı olmadığı belirtildi. Yazıda ayrıca, avukatlara müvekkille el

sıkışmayacağına, herhangi bir temasta bulunmayacağına, gerek aile efradına gerek basına, Abdullah Öcalan'la görüşmeye dair herhangi bir açıklamada bulunmayacaklarına ilişkin belge imzalatılmak istendiği belirtilerek, şöyle denildi: "Belgeleri imzalamasının istenmesi avukata ve avukatlık mesleğine karşı bağışlanmaz bir güvensizlik ve saygısızlıktır. Jandarma görevlilerinin bunu avukata imza ettirmeye hak ve yetkileri yoktur. Müdafî avukat zanlı veya suçlu değildir. Görevini yapmak isteyen bir avuktan parmak izinin alınması, bir takım belgeleri imzalamasının istenmesi, avukatı potansiyel suçlu olarak kabul etmektir. Emniyet düşüncesiyle de olsa buna kimsenin yasal hakkı yoktur, olmamalıdır."

Ankara'da 30 Nisan günü Öcalan'ın gıyabında yapılan duruşmada "şehit yakınları", mahkeme koridorunda avukatlardan İrfan Dündar'a saldırdı. Çoğunluğunu MHP yandaşlarının oluşturduğu kalabalığın elinden polisler tarafından güçlükle kurtarılan Dündar karakola sokuldu. Duruşmanın ardından DGM önünde açıklama yapan müdahil avukatlar, Öcalan'ı savunan avukatların 'vatan hainliği' yaptıklarını öne sürdüler. Bu sırada avukatlar İrfan Dündar ve Niyazi Bulgan yeniden saldırıya uğradı. Tüm savunma avukatları daha sonra can güvenlikleri olmadığı için karakola alındılar. Dışarıda gösteri yapan grubun dağılması üzerine avukatlar, yaklaşık iki saat tutuldukları karakoldan çıkarılarak bina girişinde bekleyen çevik kuvvet otobüsüne bindirildiler. Otobüsün içinde zorla marş söylemeleri istenen ve Sıhhiye'de araçtan indirilen avukatlar, çevik kuvvet polisleri tarafından dövüldü. Saldırıda başta İrfan Dündar, Derya Bayır, Ahmet Avşar ve Mükrim Tepe olmak üzere tüm avukatlar çeşitli yerlerinden yaralandı.

Saldırının ardından bir açıklama yapan İstanbul Barosu Başkanı Yücel Sayman, avukatların sistematik olarak şiddete maruz kaldıklarının doktor raporları ile sabit olduğunu kaydederek "Bunu yapan polislerin derhal görevden alınmasını istiyoruz. Failler hakkında suç duyurusunda bulunacağız. Avukatlar Adliye karakolunda tutulamazlar. Orada avukatlara bizzat yargının sahip çıkması gerekirdi" dedi.

Uluslararası Af Örgütü tarafından yapılan yazılı açıklamada da avukatlara saldırı kınandı. "Yaşanan durum avukatların ne kadar aşağılayıcı bir ortamda işlerini yapmaya çalıştıklarını göstermektedir" denilen açıklamada, Öcalan'ın avukatlarına yönelik tehdit ve saldırılarla ilgili soruşturma başlatılmaması da eleştirildi. "Müvekkilin politik görüşlerinin avukatlarla özdeşleştirilmemesi" ilkesine değinilen açıklamada, Öcalan'ın avukatlarına Birleşmiş Milletler'in temel prensiplerine göre davranılması istendi.

Avukatlar Ahmet Zeki Okçuoğlu, Hasip Kaplan, Özcan Kılıç ve Turgay Kaya 5 Mayıs günü düzenledikleri basın toplantısında, "savunma koşullarının makul sürede düzeltilmemesi halinde

davadan çekilmek zorunda kalacaklarını" söylediler. Okçuoğlu, "Avukatlara yönelen saldırılar karşısında savunma görevimizi yerine getirmemiz mümkün değildir. Savunma görevimizi yerine getirmemizi engelleyen fiili ve yasal engeller konusundaki sıkıntılarımızı basın aracılığıyla ve şikayetlerimizi başta Cumhurbaşkanı ve Başbakan olmak üzere, DGM ve Savcılık nezdinde pek çok defa dile getirdik. Resmi makamlar nezdinde yaptığımız yazılı başvurulara bugüne kadar hiçbir cevap alamadık" dedi. Okçuoğlu, avukatların savunmaya yönelik isteklerini şöyle sıraladı:

"Öcalan'ın 'tecrit ortamından' çıkarılarak yasal bir tutukevine konması, avukat görüşüne getirilen sınırlamanın kaldırılması, meslek onurunu rencide edecek arama uygulamasından vazgeçilmesi, duruşmaların linç gösterisine dönüştürülmeden, yasalara uygun biçimde yapılması, AİHM'nin 4 Mart 1999 tarihli tedbir kararı uyarınca dürüst yargılanma ve savunma hakkının sağlanması, avukatlara yönelik saldırılarda suç işleyenler hakkında soruşturma açılması, yönetim ve basın tarafından yapılan kışkırtmalara son verilmesi, avukatların resmi makamlara yazdığı yazılara yanıt verilmesi"

17 Mayıs günü Öcalan'la görüşmelerinin ardından açıklama yapan avukatlar duruşmaya az bir süre kaldığına dikkat çekerek savunmanın önündeki engellerin ve tecrit koşullarının devam ettiğini belirttiler. Avukatlar, "Bu koşullarda yapılacak bir yargılama biçimsel, savunma da sözde bir savunma olacaktır" dediler. Öcalan'a günlük gazete verilmediğini, verildiğinde ise bazı haberlerin kesildiğini belirten Ercan Kanar, "Davayla ilgili iddianame dışındaki belgeleri dahi kendisine veremiyoruz. Görüşmelerimiz çok yakın denetim ve gözetim altında yapılıyor" dedi. Kanar, devletin savunmayı tahakküm altına almaması gerektiğini yineleyerek, "Bu koşullar altında dürüst yargılamanın adından bile bahsedilemez" dedi.

İmralı'da 31 Mayıs günü yapılan ilk duruşmada, avukatlardan Hasip Kaplan ve Ercan Kanar duruşma salonunu terk ettiler. Yargılamaya ilişkin hukuksuzluk ve savunma önündeki engellerin devam etmesi nedeniyle duruşmalardan çekildiklerini açıklayan Kanar, yargının bağımsızlığını, tarafsızlığını, askeri ve idari otoritelerin yargılanma koşulları ve savunma hakkı üzerinde gölgesinin olmamasını, iddia ile savunmanın haklar ve imkanlar açısından eşit olmasını istediklerini belirtti. Hasip Kaplan da davanın, savunma avukatlarının en çok saldırıya uğradığı dava olarak tarihe geçeceğini ifade ederek "Artık savunma görevini, avukatlık meslek vakarını koruyamaz, savunamaz noktaya geldik. Kendisini savunamaz duruma düşürülen savunma avukatlarının müvekkillerini savunabilmeleri, önceden tespit edilmiş, kararlaştırılmış hızlı ve özel bir yargılamada mümkün değildir" dedi.

4 Haziran günü yapılan duruşmada PKK Başkanlık Konseyi'nin yayınladığı bildirinin okunması üzerine müdahil avukatlardan Şevket Can Özbay Öcalan'ın 11 avukatı hakkında "avukatlık yerine PKK militanlığı yaptıkları" iddiasıyla Mudanya Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulundu. Özbay dilekçesinde, savunma avukatlarından Ercan Kanar, Hasip Kaplan, Niyazi Bulgan, Mahmut Şakar, İrfan Dünder, Hatice Korkut, Mehmet Fehmi Güneş, Mükrime Tepe, Kemal Bilgiç, Ender Büyükçulha ve Doğan Erbaş'ın, "silahlı çeteye yardım ettiklerini" öne sürdü. Savunma avukatlarının duruşmada, PKK Başkanlık Konseyi bildirisini okuduklarını ve Türkiye'de iki taraflı bir savaştan ve bu savaşın karşı tarafındaki mağdurlarından bahsettiklerini söyleyen Özbay "Türkiye Cumhuriyeti'ni suçlamak ve savaşta taraf göstermek gayretine girmişlerdir. Bu tip davranışlar, PKK'yi teşvik ve tahrik eder" dedi. Özbay, Öcalan'ın avukatları hakkında TCY'nin 169. maddesi uyarınca soruşturma başlatılmasını istedi.

Savunma avukatları, duruşmalar sırasında kendilerine hakaret eden ve saldıran müdahil avukatlar hakkında bağlı buldukları barolara şikayette bulundular. Şikayet dilekçelerinde müdahil avukatlar hakkında "Avukatlık Yasası'na aykırı hareket etmek ve meslek ahlak ilkelerini yok saymak" iddiasıyla işlem yapılması istendi.

Ankara Barosu, avukatların başvurusu üzerine Şevket Can Özbay hakkında temmuz ayında soruşturma başlattı.

Öcalan'ın avukatlarından Niyazi Bulgan "yasadışı örgüte yardım ve yataklık ettiği" iddiasıyla Asrın Hukuk Bürosu'nda çevirmenlik yapan Sibel Ceylan ile birlikte yargılandı. Dava İstanbul DGM'de 25 Haziran günü yapılan ilk duruşmada beraatle sonuçlandı. Sibel Ceylan 15 Mayıs günü havaalanında "Öcalan davasıyla ilgili belgeleri yurtdışına çıkarmaya çalıştığı" iddiasıyla gözaltına alınmış ve belgeleri Avukat Niyazi Bulgan'dan aldığını söylemişti. Niyazi Bulgan duruşmada Öcalan'ın Avrupa'da da avukatları olduğunu belirterek "Sibel giderken Avukat Breugler'e verilmek üzere Ankara DGM tarafından kitap haline getirilerek basına dağıtılan, böylece tüm dünya tarafından bilinen Öcalan iddianamesini vermiştim. İddianame gizli değil" dedi.

Yargıtay Aşaması

Abdullah Öcalan'ın avukatları Niyazi Bulgan, Aysel Tuğluk, İrfan Dünder, Kemal Bilgiç ve Hatice Korkut 5 Temmuz günü Yargıtay 9. Ceza Dairesi'ne duruşmalı temyiz istemiyle başvurarak Ankara 2 Nolu DGM'nin verdiği ölüm cezası kararını temyiz etti.

Abdullah Öcalan'a Ankara DGM tarafından verilen ölüm cezasının temyiz duruşması 7 Ekim günü Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nde yapıldı. Öcalan'ın avukatlarından Kemal Bilgiç, Aysel Tuğluk, İrfan Dünder ve Ercan Kanar'ın mazeret bildirerek

duruşmaya katılmamaları üzerine temyiz duruşması 21 Ekim gününe ertelendi. 21 Ekim günü yapılan duruşmada, Abdullah Öcalan'ın "Kürt Özgürlük Sorunu ve Hukuk" başlıklı savunmasını Avukat İrfan Dünder okudu. Dünder savunmayı okuduğu sırada çatışmalarda ölen güvenlik görevlilerinin yakınlarının ve müdahil avukatlarının sözlü sataşmalarına maruz kaldı. Yargıtay 9. Ceza Dairesi Başkanı Demirel Tavitil'in savunmalardan sonra kararın 25 Kasım günü açıklanacağını söylediği sırada Öcalan'ın avukatları müdahiller tarafından tartaklandı. Gazetecileri ve müdahil avukatları binadan çıkararak polisler, savunma avukatlarını da Yargıtay'ın başka bir kapısından çıkardı.

Yargıtay 9. Ceza Dairesi, Öcalan hakkındaki ölüm cezası kararını oybirliğiyle onadı. Karar oybirliğiyle alındı. Gerekçeli kararda Öcalan'ın avukatlarının en çok itiraz ettiği konulardan olan davanın İmralı'da görülmesine değinildi. Kararda, duruşmaların İmralı'da görülmesi, 2845 sayılı kanunun 20/6. maddesindeki, "DGM davaların hızla yürütülmesi, delillerin zamanında ve eksiksiz tespiti ile güvenlik bakımından duruşmanın başka bir yerde yapılmasına karar verebilir" hükmüne dayandırıldı. Sanığa ve avukatlarına usule uygun bir şekilde savunma hakkı tanındığı savunulan kararda, idarenin bağımsız Türk Yargısına etki ettiğine dair bilgi ve belgeye de rastlanılmadığı ifade edildi.

Öcalan'ın Ankara 2 No'lu DGM Savcılığı'na, DGM Yedek Hakimliği'ne ve İmralı'daki duruşmalarda verdiği ifadelerine de büyük yer ayrılan karar metninde, Öcalan'ın "örgütün tüm eylem ve faaliyetlerinden birinci derecede sorumlu olduğuna ve iddianamede gösterilen eylemlerden daha fazlasının bu örgütçe gerçekleştirildiğine" dair ikrara yönelik anlatımlar bulunduğu belirtildi.

Kararın açıklanmasında sonra Öcalan'la görüşen İrfan Dünder, Öcalan'ın, karar konusunda "sürpriz olmadı" diyerek, daha önce de yaptığı "idama da, yaşama da hazırım" açıklamasını yinelediğini söyledi.

Avukat Doğan Erbaş ise davada hazırlık soruşturmasından itibaren yapılan hukuksuzlukları şöyle sıraladı:

- Uluslararası hukuka aykırı bir şekilde Kenya'dan kaçırılarak Türkiye'ye getirildi.

- CMUK'a aykırı olarak uzun süre gözaltına tutuldu, avukatlarıyla yasal süreye uyulmayarak geç görüştürüldü. Dünyayla irtibatı kesildi.

- Soruşturmanın gizliliği prensibi ihlal edildi.

- Öcalan'ın yargılamanın yapılacağı mahkemenin çevresindeki bir cezaevine konulması gerekiyordu. Oysa, özel bir yönetmelikle idare edilen İmralı'da tutuluyor.

- Öcalan'a ve avukatlarına savunma hazırlamak için yeterli zaman ve malzeme sağlanmayarak ya da dava dosyaları geç verilerek savunma hakkı engellendi.
- Başbakanlık Kriz Merkezi Yönetmeliği'ne bile aykırı davranılarak bir kişi için "kriz hali" ilan edildi.
- İddianamede sayılan eylemlerden doğrudan zarar görmeyenler bile "müdahil" olarak kabul edildi.
- Dava yer yönünden yetkili olan Diyarbakır'da görülmedi.
- Savcılık ile savunma makamının eşit olması ilkesi çiğnendi. Savunmanın dellilleri değerlendirilmedi.
- Yargılama sırasında görsel ve yazılı basında başlatılan ve devlet yetkililerinin de katıldığı karalama kampanyasıyla yasalarla garanti altına alınan masumiyet karinesi ihlal edildi. Bu karalamaya siyasilerin de katılması mahkemenin tarafsız ve objektif olarak karar vermesini engelledi.
- AİHM'nin verdiği karar gereğince heyette askeri üyenin olmaması gerekirdi. Davanın sonuçlanmasına yakın askeri üye heyetten çıkarılarak yerine sivil üye konuldu. Bu durumda askeri üyeninin çıkarılmasına kadar olan mahkeme kararlarının yok sayılması gerekirdi.
- Öcalan bütün eylemlerden sorumlu tutularak suçların ve cezaların şahsiliği ilkesi ihlal edildi."
- Erbaş, yargılamanın, yargının siyasal otorite tarafından baskı altına alındığı izlenimini veren bir atmosferde yapıldığını vurgulayarak, "Bu hava duruşma salonuna da yansdı. Duruşma salonuna bayraklarla girildi ve İstiklal Marşı okundu. Mahkeme üzerinde etkili olan bu uygulamalar engellenmedi" dedi. Erbaş, Öcalan'ın Kürt sorunun barışçıl çözümden yana olan tavrını açıkça ortaya koyan belgeler sunmalarına rağmen yargılamanın TCY'nin 125. maddesinden yapılmasını ve TCY'nin 168. maddesinin uygulanmasına ilişkin taleplerinin kabul edilmemesini de eleştirdi.
- Yargıtay kararı, 26 Kasım günü Ankara 2 No'lu DGM'ye gönderildi.
- Öcalan hakkındaki kararın onanmasının ardından AİHM 30 Kasım günü "ihtiyati tedbir" kararı aldı. AİHM'nin 1 Nolu Dairesi tarafından yayınlanan bildiride şöyle denildi:
- "İnsan Hakları Mahkemesi'nin ilgili dairesi, başvurunun mahkeme tarafından incelemeye alınıp alınmaması konusundaki işlemler etkin bir biçimde sonuçlandırılana kadar, ilgili devletten idam cezasının infaz edilmemesi için gerekli bütün önlemleri almasını ister."
- Bu kararla birlikte Ankara'dan resmen Öcalan'ın infazının, AİHM'deki dava sürecinin sonuna kadar bekletilmesi talep edilmiş oldu.

AİHM kararından sonra hükümeti oluşturan partilerin liderleri 30 Kasım akşamı acil bir toplantı yaptı. Toplantının bitiminde gazetecilere açıklama yapan Başbakan Bülent Ecevit şunları söyledi:

"AİHM'nin Öcalan davasıyla ilgili ihtiyati tedbir kararı tarafımıza bildirilmiştir. Yargıtay kesin hükmünü vermiş olmakla birlikte yargı süreci tam olarak tamamlanmamıştır. Karar düzeltme istemi için tanınan süre tükenmemiştir. Konu yargı kararlarıyla hükümete intikal ettiğinde değerlendirilecektir."

TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı Ertuğrul Yalçınbayır da Türkiye'nin imzaladığı uluslararası anlaşmalar uyarınca AİHM kararlarına uyma zorunluluğu bulunduğuna dikkat çekti. Avrupa Konseyi ile yapılan anlaşmalarda, Türkiye'nin idam cezaları konusunda çekince koyduğunu söyleyen Yalçınbayır, "Ancak AİHM'ndeki görüşmelerde Öcalan davasının davada meydana gelen tavır ve davranışlardan dolayı yargılamanın adil yapılmadığı iddia edilebilir. Biz bu iddialardan uzak kalmak için DGM'lerin yapısını değiştirmiştik ancak dava sırasındaki bazı olaylar ve davranışlar bu konuda sorun çıkarabilir" diye konuştu.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, aralık ayı başında yaptığı bir açıklamada Türkiye'nin ölüm cezası konusunda bir karar vermesi gerektiğini ifade ederek, "Türkiye'nin Avrupa'nın içine girmek istiyorsa orada geçerli olan şartları kabullenmesi ve AİHM kararının beklenmesi gerektiğini" belirtti.

11-12 Aralık günlerinde Helsinki'de gerçekleştirilen Avrupa Konseyi zirve toplantısında Türkiye'ye adaylık statüsü tanındı. Avrupa Parlamentosu'nun 16 Aralık günü Helsinki Zirvesi sonuçları ile ilgili olarak hazırlanan karar tasarısında Türkiye'ye adaylık statüsünün verilmesinin demokrasi ve insan hakları alanlarında ilgili gerekli reformların yapılmasına yol açacağına umut edildiği belirtildi ve Türkiye'ye ölüm cezasını kaldırması için çağrıda bulunuldu. Kararda, AP'nin Kopenhag siyasi kriterlerini karşılamaya uzak olduğu gerekçesiyle Ankara ile tam üyelik müzakerelerinin açılmayacağı görüşünü koruduğu da kaydedildi.

Öcalan'ın avukatları, 24 Aralık günü, Yargıtay kararının düzeltilmesi isteminde bulundular. Ercan Kanar, "Bu yoldan fazla umutlu değilim, ama prosedürün tamamlanması açısından bir hak olarak bu yolu kullandık." dedi.

Avukatların karar düzeltme talebine ilişkin gerekçeleri özetle şöyle:

"- Yüksek mahkeme müvekkilimizin yakalanış ve getiriliş tarzının ulusal ve ulusal üstü hukuka aykırı olduğu yönündeki temyiz itirazımıza yanıt vermemiştir. Delillerin yargılama hukuku açısından yasallığı nasıl zorunlu ise, yakalamanın da yasalara ve hukuka uygun olması o denli zorunludur. Aksi halde

adaletin elleri temiz değildir demektir. Bu davada da yargılama hukuku açısından daha ilk aşamada yasal olmayan kirli bir durum oluşmuştur.

- Tutuklama prosedüründe ceza yargılaması hukukuna uyulmadığı yönündeki itirazlarımız yüksek mahkeme tarafından yanıtlandırılmamış, dikkate alınmamıştır.

-Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi'nin müvekkil ile ilgili soruşturmayla ilgisinin yasal dayanakları açısından yaptığımız temyiz itirazı da yüksek mahkemece dikkate alınmamış, yanıtız bırakılmıştır.

-Yüksek mahkeme yargılamanın askeri yasak bölge ilan edilen ve yerel mahkemenin yargı çevresinde bulunmayan İmralı Adası'nda yapılmasına ilişkin temyiz itirazlarımızı ise ceza muhakemesi hukuk kurallarına ve ilgili yasanın esprisine aykırı bir şekilde yorumlamıştır.

-Yüksek mahkeme 'yer itibarıyla yetki' konusunda da itirazlarımızı dikkate almamış yasa ve yerleşik içtihatları göz önüne almadan onama kararı vermiştir.

-İrtibatlı dosyaların birleştirilmesi kararının yasaya uygun verilmediği yönündeki itirazlarımızla hukuka uygun gerekçelerimiz gözardı edilerek yüksek mahkemece kabul görmemiştir.

-Yüksek Mahkemece bu davada "suçsuzluk karinesi"nin ihlal edildiğine ilişkin itirazlarımız inceleme dışı bırakılmıştır.

-Dürüst yargılanma hakkının temel ilkelerinden olan "silahların eşitliği" ilkesinin bu davada yaşama geçmediğine dair itirazlarımız da yüksek mahkemenin yanıt bulmamıştır.

-Müdahale istemleriyle ilgili kararın hukuka aykırılığı konusundaki itirazlarımız da yüksek mahkemece inceleme konusu yapılmamıştır.

-Müvekkilin duruşma boyunca cam bölme içinde tutulmasının yasaya aykırılığı konusundaki itirazımız da yüksek mahkemece incelenmemiştir.

-Duruşma aleniyetinin muhakeme hukukuna uygun cereyan etmediği, tek yanlı olarak kamuoyunun idarenin istediği tarzda bilgilendirildiği yönündeki itirazlarımız yüksek mahkemece yanıtız bırakılmıştır.

-Yüksek mahkemece, DGM yasasında yapılan değişikliğin, değişiklik öncesi işlemlerin hukuka aykırılığını kaldırmadığı bu nedenle de dürüst yargılanma hakkının temel ilkelerinden biri olan yargılamanın bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkesi gereği, yerel mahkeme kararının bozularak, yargılamanın yeniden yapılması yönündeki itirazlarımız kabul görmemiştir.

-Yüksek mahkemece, yargılamanın eksik araştırmanın ürünü olduğuna dair temyiz itirazlarımız inceleme konusu yapılmamıştır.

-Yerel mahkemenin esasa ilişkin saptamalarının, bilimsel, tarihi ve sosyal gerçeklere aykırı olduğu yönündeki itirazlarımız da yüksek mahkemece değerlendirme dışı bırakılmıştır.

-Delillerin değerlendirilmesinde ceza muhakemesi hukukuna uygun yöntemlerin izlenmediği itirazımız yüksek mahkemece dikkate alınmamıştır.

-Suç vasfıyla ilgili itirazlarımız da yüksek mahkemenin öğretiye uygun bilimsel bir yanıt görememiştir.

-Yüksek mahkemenin TCK 59. maddenin yerel mahkemece uygulanmamasına ilişkin itirazlara verdiği yanıt ise gerekçesizdir."

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı karar düzeltme istemini 30 Aralık günü reddetti. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın kararında, AİHM'nin nihai kararının Türkiye aleyhine çıkması durumunda, yeniden yargılama yapılmasına gerek olmadığı, AİHM kararlarının kesinleşmiş mahkeme kararları üzerinde değişiklik yapmayı gerektirmediği savunuldu.

Bu kararlar Öcalan'ın yargılanmasında iç hukuk yolları tamamlanmış oldu. Öcalan hakkındaki dosya, Adalet Bakanlığı'na gönderildi. (Adalet Bakanlığı da 3 Ocak 2000 tarihinde dosyayı Başbakanlığa gönderdi. Hükümeti oluşturan DSP, ANAP ve MHP liderleri 12 Ocak 2000 tarihinde yaptıkları toplantıda, Öcalan hakkındaki ölüm cezası dosyasının Meclis'e gönderilmeden Başbakanlıkta bekletilmesi konusunda anlaştılar. Toplantıda, AİHM'nin Öcalan hakkında verdiği "ihtiyati tedbir" kararına "şimdilik" uyulması kararlaştırıldı.)

Af Örgütü, Yargıtay'ın cezayı onaylaması üzerine TBMM'ye cezayı onaylamaması çağrısında bulundu. Türkiye'de ölüm cezalarının yeniden infazına başlanmasının ülkedeki insan hakları mücadelesine darbe indireceğini vurgulayan Af Örgütü, bunun Avrupa'da ölüm cezasının tümüyle kaldırılması yolundaki çabalar açısından da geri adım oluşturacağını belirtti.

Kararın onanması Avrupa ülkeleri tarafından da kınandı. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM) adına Yargıtay'daki duruşmayı izleyen parlamenterlerden Gunnar Janson, yaptığı açıklamada, Avrupa Konseyi standartlarına aykırı olduğu gerekçesiyle ölüm cezasının kabul edilemez olduğunu ifade etti.

Uluslararası Helsinki İnsan Hakları Federasyonu (IHF) Direktörü Aaron Rhodes, "Bu karar, Türkiye'nin Avrupa insan hakları standartlarını uygulamada ciddi olup olmadığı konusunda bizi kaygılandırıyor" dedi. Açıklamada, ölüm cezasının onanmasının, bu cezanın kaldırılmasını üyelik koşulu olarak öne süren Avrupa Konseyi'ndeki çifte standardın artmasına neden olacağı savunuldu.

Öcalan'ın Barış Çağruları ve Ateşkes Süreci

2 Ağustos günü avukatları aracılığıyla açıklama yapan Abdullah Öcalan PKK'yi 1 Eylül'den itibaren silahlı mücadeleye son vermeye ve güçlerini barış için Türkiye sınırlarının dışına çekmeye, devlet ve toplumun tüm ilgili kurum ve yetkililerini de duyarlı ve destek olmaya çağırdı. Öcalan'ın "silahlı mücadeleye son verilmesi" çağrısı şöyle:

"Tüm Türkiye ve dünya kamuoyuna. Türkiye'de çatışma ve şiddet ortamı, insan hakları ve demokratik gelişmenin önünde engel teşkil etmektedir. Ağırıklı olarak Kürt sorunundan kaynaklanan şiddet, bunda temel rol oynamaktadır. Çıkmazı aşmak ve sorunların çözüm yolu, şiddete son vermeyi gerektirmektedir. Bu nedenle, PKK'yi, 1 Eylül 1998'den beri tek taraflı yürütmeye çalıştığı ateşkes sürecinden, 1 Eylül 1999'dan itibaren, silahlı mücadeleye son vermeye ve güçlerini, barış için sınırların dışına çekmeye çağırıyorum. Böylelikle, demokratik çözüm yolunda yeni bir diyalog ve uzlaşma aşamasının gelişeceğine inancımı belirtiyorum. Bununla birlikte, tüm devlet ve toplumun ilgili kurum ve yetkililerini, bu barış ve kardeşlik sürecinin başarısı için duyarlı ve destek olmaya, ulusal ve uluslararası hükümet ve kuruluşları da olumlu temelde yardımlaşmaya çağırıyorum."

Öcalan'ın "militanların gideceği ülke konusunda herhangi bir şey söylemediğini" belirten avukatlar, Öcalan'ın "önerinin iyice değerlendirilmesi için" arada yaklaşık bir aylık süre bıraktığını söylediler.

Öcalan'ın bu çağrısı belirlenen tarihten daha önce hayata geçirilmeye başlandı. PKK Başkanlık Konseyi Üyesi Osman Öcalan, 1 Eylül günü Medya TV'de yaptığı konuşmada, silahlı birliklerin dörtte birinin çekildiğini ve çekilme işleminin devam ettiğini bildirdi.

Genelkurmay Başkanlığı eylül ayında yaptığı açıklamada gündeme gelen barış çabalarını "son çırpınışlar" olarak nitelendirdi. Eylemlerin yarı yarıya azaldığı belirtilen açıklamada PKK'nin Türkiye için tehdit olmaya devam ettiği ileri sürüldü ve barış konusunda atılan somut adımlar "taktik" olarak yorumlandı. Eylül ayı içinde 91 operasyon yapıldığı belirtilen açıklamada 1994 yılından itibaren her yıl "etkisiz hale getirilen militan sayısının arttığı" ve son 5 yılın toplamının Eylül ayı itibarıyla 33.148'e ulaştığı ileri sürüldü. Örgütün, 1990'lı yılların başında 10 binin üzerinde olan sürekli mevcudunun ise Eylül 1999 itibarıyla bir kısmı da sakat ve yaralı olmak üzere yurt içi ve yurt dışında toplam 4 bine indirildiği savunuldu. İran, Irak ve Suriye'de bulunduğu iddia edilen PKK'lilerin, Türkiye için yakın tehdit olmaya devam ettiği ileri sürülen açıklamada, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin hedefinin, yurt içi ve yurt dışındaki bu silahlı tehdidin tamamen ortadan kaldırılması olduğu vurgulandı. PKK'nin ve örgütü destekleyen çevrelerin niyetlerinin değişmediği savunulan açıklamada, tek çıkış yolunun Pışmanlık Yasası olduğu ileri sürüldü.

PKK lideri Abdullah Öcalan, 20 Eylül günü avukatlarıyla yaptığı görüşmede "silahlı bir PKK grubunun iyiniyet gösterisi olarak Türkiye'ye gelmesini" önerdi. Öcalan'ın bu çağrısı üzerine bir barış grubunu Türkiye'ye göndereceğini açıklayan PKK Başkanlık Konseyi "Bu yeni yönelimimiz, tamamen stratejik düzeyde bir değişim ve dönüşümü ifade eden bir karara dayanmaktadır" dedi.

Milli Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakoglu yaptığı bir açıklamada Abdullah Öcalan'ın yaptığı barış çağrılarını üzerine PKK'nin silahlı gücünü sınırdışı çekmesi ve iyi niyet jesti olarak 20 kişilik bir silahlı grubun Türkiye'ye geleceğini açıklamasını samimi bulmadıklarını ve Öcalan'ın kendisini başka bir kimlikle tanıtmaya gayreti içinde olduğunu da iddia etti. Çakmakoglu, şunları söyledi:

"Bu bir taktik. Kendisini kurtarmak, bir de şimdiye kadar birçok masum insanı, 30 bin insanımızın canına mal olmuş, bu kadar şehidimizin canına mal olmuş bir hareketin sorumlusu olarak kendisini bundan sonra başka bir kimlikle tanıtmaya gayreti içerisinde. Bu kimliği, sanki barıştan yanadır, sanki Türkiye'deki bu kadar olayın müsebbibi değildir gibi gösterme gayreti içerisinde. Biz bunu samimi bulmuyoruz. Devlet büyüklerimizin söylediği gibi, silahların teslim edilmesi, Türkiye'yi terk etmiş olmaları gibi talimatının göz boyamaya yönelik olduğunu, gerçekleri yansıtmadığını, kendisine göre konunun siyasallaştırılması için bir takkiye güttüğünü söylemek istiyorum."

1 Ekim günü ERNK (PKK'nin siyasi kanadı) eski Avrupa Sözcüsü Ali Sapan, Seydi Fırat, Mehmet Şirin Tunç, İsmet Baycan, Yaşar Temur, Sohbet Şen, Gülten Uçar ve Yüksel Genç adlı PKK militanlarından oluşan "Barış ve Demokratik Çözüm Grubu" güvenlik güçlerine teslim oldu. Grubun can güvenliğini sağlamak amacıyla 29 Eylül günü Diyarbakır'da OHAL Vaililiği nezdinde girişimlerde bulunan avukatlar İrfan Dündar ve Kenan Sıdar, 30 Eylül günü yabancı ve ulusal basının da aralarında bulunduğu çok sayıda gazeteci ile birlikte Şemdinli'ye gitmek üzere Diyarbakır'dan yola çıktı. Ancak Yeniköprü Karakol Komutanı tarafından avukatlara "İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın sözlü, OHAL ve Hakkari Valiliği'nin yazılı emri ile PKK grubunu almak üzere gelen avukat, insan hakları savunucuları ve gazeteci heyetinin Hakkari il sınırlarına girişlerinin yasaklandığı" bildirildi. Avukatlar 1 Ekim günü Şemdinli'ye giderek Alay Komutanıyla görüştü. Sıdar kendileriyle görüşen generalin grubun can güvenliğinin sağlanacağına dair güvence vermesi üzerine grupta temasa geçtiklerini ve bunun üzerine grubun helikopterle getirildiğini bildirdi.

Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık, Genelkurmay Başkanlığı ve Meclis Başkanlığı'na hitaben yazılmış mektuplar taşıdıkları bildirilen grup daha sonra helikopterle Yüksekova Tümen Komutanlığı'na götürüldü. Grubun güvenlik görevlilerine teslim olma

aşamasında avukatların bulunmasına izin verilmedi. OHAL Bölge Valiliği'nden yapılan açıklamada, PKK'lilerin Pişmanlık Yasası'ndan yararlanmak için teslim oldukları belirtildi. Gruptakiler üç gün gözaltında tutulduktan sonra 4 Ekim günü Van DGM tarafından tutuklandı. Grup üyeleriyle 6 Ekim günü Van Cezaevi'nde görüşen Avukat Kenan Sidar, gruptakilerin sağlık durumunun iyi olduğunu ve gözaltında kötü muamele ile karşılaşmadıklarını bildirdi. Gruptakiler daha sonra Muş Cezaevi'ne sevk edildi.

Cezaevinden avukatlar aracılığıyla açıklama yapan grubun üyeleri barış sürecinin ilk öncüleri olarak Türkiye'ye geldiklerini ifade ederek, bunun "teslimiyet ya da pişmanlık" olarak değerlendirilmemesi gerektiğini vurguladılar. Açıklamada gelişlerinin kamuoyunda yarattığı ilginin yüksekliğine rağmen resmi devlet yaklaşımlarının, daha çok barış grubunun girişiminin üzerini kapatmaya yönelik olduğu belirtildi.

PKK lideri Öcalan, grubun gelmesinin ardından 4 Ekim günü yaptığı yazılı açıklamada, silahlı bir PKK grubunun Türkiye'ye gelmesinin samimiyyetin sonucu olduğunu vurgulayarak, demokratik cumhuriyete katılım için yasal düzenleme istedi. Öcalan, yasal engellerin kaldırılması ve yeni yasal düzenlemelerin gerçekleşmesi halinde 2000'li yıllarda PKK militanlarının yasal sürece katılım göstereceklerini iddia etti.

Van DGM Savcılığı grup üyelerinin her biri hakkında ayrı dava açtı. Grup üyelerinin birlikte hareket ettiklerini ve birlikte Türkiye'ye geldiklerini hatırlatan avukatlar Ahmet Avşar ve Kenan Sidar, ayrı ayrı dava açılmasını hukuk dışı olarak değerlendirdi. Davalarda, Ali Sapan, Seydi Fırat ve Mehmet Şirin Tunç'un "yasadışı örgüt yöneticiliği" iddiasıyla TCY'nin 168/1, İsmet Baycan, Yaşar Temur, Sohbet Şen, Gülten Uçar ve Yüksel Genç'in ise "yasadışı örgüt üyeliği" iddiasıyla TCY'nin 168/2. maddesi uyarınca cezalandırılması istendi. Davalar 1999 yılında sonuçlanmadı.

İlk grubun ardından 29 Ekim günü 8 kişilik ikinci bir grup da Avrupa'dan geldi. Viyana'dan uçakla İstanbul'a gelen Haydar Ergül (ERNK yöneticisi), Dilek Kurt (feshedilen Sürgünde Kürdistan Parlamentosu ve Kürdistan Ulusal Kongresi üyesi), Aysel Doğan (1991 seçimlerinde Tunceli bağımsız milletvekili adayı), İmam Canpolat (Kürdistan Aleviler Birliği yöneticisi), Hacı Çelik (Kürdistan Yezidiler Birliği yöneticisi), Aygül Bidav (ERNK üyesi), Yusuf Kiyak (ERNK üyesi) ve Ali Şükrü Aktaş (ERNK üyesi) siyasi polis tarafından uçağın kapısında gözaltına alındılar. İstanbul Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube'ye götürülen grup üyeleri 2 Kasım günü İstanbul DGM tarafından tutuklandı. Gruptaki kadınlar Gebze, erkekler de Kartal F Tipi Cezaevi'ne gönderildiler. İstanbul DGM Savcılığı, grup üyeleriyle görüşmek için başvuran avukatlar

Ahmet Avşar, Filiz Köstak ve İrfan Dündar'a, "İçişleri Bakanlığı'nın talimatı"na gerekçe göstererek izin vermedi.

Grup üyelerinden beşi hakkında İstanbul DGM Savcılığı tarafından dava açıldı. İddianamede Haydar Ergül, Aygül Bidav ve İmam Canpolat'a TCY'nin 168/1, Ali Şükran Aktaş ve Yusuf Kiyak'a da TCY'nin 168/2. maddesi uyarınca ceza verilmesi istendi. Dilek Kurt, Aysel Doğan ve Hacı Çelik hakkında ise "yetkisizlik" kararı verildi ve dosya Ankara DGM Savcılığı'na gönderildi. Dilek Kurt dışındaki sanıklar hakkında Türkiye'ye sahte pasaportlarla girmeleri nedeniyle Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunuldu.

İkinci Barış Grubu da, ilk grupta olduğu gibi Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık, TBMM Başkanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı'na hitaben PKK Merkez Komite imzalı dört mektup getirdi.

İHD İstanbul Şube Başkanı Av. Eren Keskin ve TOHAV Genel Başkanı Av. Edip Yıldız, 20 Aralık günü Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'e başvurarak Kartal F tipi Cezaevi'nde bulunan dört kişinin Gebze ve Ümraniye cezaevlerine sevk edilmelerini istediler. Diğer üyelerin bu cezaevlerinde tutuldukları hatırlatılan dilekçede, grup üyelerinin birbirlerinden ayrı olmaları nedeniyle ortak savunma hazırlayamadıkları belirtildi.

2 Kasım günü İstanbul Nöbetçi 4 No'lu DGM'de ifade veren barış grubu üyeleri, Öcalan'ın çağrısı üzerine "demokratik cumhuriyet projesine katkı sunmak için geldiklerini" söylediler.

2.3.2. Cevat Soysal'ın Türkiye'ye Getirilmesi

PKK'nin Avrupa'daki üst düzey yöneticilerinden olduğu iddia edilen Cevat Soysal 13 Temmuz günü MİT elemanları tarafından Moldova'dan Türkiye'ye getirildi. Soysal'ın Türkiye'ye getirildiği 21 Temmuz günü MİT'teki sorgusu tamamlandıktan sonra açıklandı. MİT tarafından yapılan açıklamada şöyle denildi:

"PKK'nın altyapısında yer alan kitle örgütlerine militan unsur hazırlamak, bu unsurlara politik ve pratik eğitim vermek, kitlesel kargaşalığı öngören PKK içerikli propaganda ve ajitasyon faaliyetlerine 'şiddet temelinde' boyut kazandırmak doğrultusunda, Avrupa ve Ortadoğu alanında yaygın çabaları gözlenen Cevat Soysal bir seyahati esnasında tespit edilerek yakalanmış ve Türkiye'ye getirilmiştir."

Cevat Soysal'ın hangi ülkede yakalandığı açıklanmazken Bülent Ecevit, Soysal'ın Almanya'da yakalandığı yönünde haberlerin ardından da Soysal'ın Almanya değil başka bir Avrupa ülkesinde yakalandığını açıkladı.

ERNK Avrupa Temsilciliği tarafından yapılan açıklamada ise Cevat Soysal'ın Moldova devleti

tarafından tutuklanarak Türkiye'ye teslim edildiği belirtildi Açıklamada, Cevat Soysal'ın PKK Avrupa Sorumlusu olmadığı, ERNK Avrupa örgütünün bir üyesi olduğu ifade edildi.

Basında çıkan bu haberler üzerine 22 Temmuz günü Türkiye'ye gelen Moldova Güvenlik Bakanı Valeriu Pasat, MİT yetkilileri ile görüştü. Görüşmenin ardından MİT, Moldova'nın Soysal'ın Türkiye'ye getirilmesinde bir rolü olmadığını açıkladı. Açıklamada, "Moldova Ulusal Güvenlik Bakanı Pasat, Cevat Soysal'ın Mayıs 1999'dan bu yana Moldova'da ikamet ettiğini, ülke dışı ve içinde çeşitli temas ve gezilerinin bilindiğini, ancak Türkiye'ye getirilmesinden kendilerinin katkılarından söz edilemeyeceğini beyanla, bu konudaki bir kısım yayınların gerçekleri yansıtmadığını belirtmiştir" denildi. Başbakan Bülent Ecevit de yaptığı açıklamada, operasyonda Moldova'nın herhangi bir katkısının olmadığını operasyonu MİT'in kendi başına gerçekleştirdiğini ileri sürdü.

Cevat Soysal'ın üzerinden Almanya tarafından verilen seyahat belgesi çıkması konusundaki soruları yanıtlayan Almanya Dışişleri Bakanı Joschka Fischer ise Soysal'ın Almanya'ya yasal yollardan yaptığı iltica başvurusunun kabul edildiğini, kendisine seyahat belgesi verildiğini ve Almanya'nın bu konuda eleştirilemeyeceğini söyledi.

Avukat Engin Cinmen yaptığı açıklamada, MİT'in Soysal'ı getirmek için düzenlediği operasyonun uluslararası hukuk kurallarına aykırı olduğunu söyledi. Suçluyu isteyen ülkenin öncelikle Interpole başvurarak bülten çıkartması gerektiğine dikkat çeken Avukat Cinmen, "Hangi ülkede ise, o ülkeye başvuru yapılır. O ülkenin emniyeti suçluyu yakalar. İadesi istendiğinde, durumuna göre iadesi yapılır" dedi. Türkiye'nin Cevat Soysal hakkında çıkardığı gıyabi tutuklama kararının da hukuk kurallarına uygunluk anlamına gelemeyeceğini vurgulayan Cinmen, "Eğer hakkında gıyabi tutuklama kararı varsa, ilgili ülkeye bildirilir ve yakalanarak, iade edilmesi istenir" dedi. Soysal'ın Almanya'ya iltica ettiği halde iade edilmesinin, hukuksuzluğu daha da arttırdığına dikkat çeken Cinmen şunları söyledi:

"Soysal'ın Türkiye'ye getirilmesinde bir başka önemli nokta daha var. Soysal, Almanya'ya iltica etmiştir. Uluslararası hukuk kurallarına göre, iltica talebinde bulunan ve talebi kabul edilen bir kişi, iltica talebinde bulunduğu ülkeden, suçu işlediği ülkeye iade edilemez. Doğal olarak, Soysal'ın Almanya'dan Türkiye'ye getirilmesi mümkün değildi. Türkiye Almanya'da bununla ilgili bir operasyon da yapamazdı."

Cevat Soysal'ın Almanya'daki avukatları Renate Schultz ve H. Eberhard Schultz, 23 Temmuz günü düzenledikleri basın toplantısında Soysal'ın MİT tarafından yakalanmadığını, Türkiye'ye teslim edildiğini belirterek AIHS ile Avrupa İade

Anlaşması'nı imzalayan Moldova'nın, politik takibata uğrayan bir kişiyi iade etme hakkına sahip olmadığını, Soysal'ı iade ederek söz konusu sözleşmeleri çiğnediğini savundular.

Uluslararası Af Örgütü Bonn Mülteciler Temsilcisi Imke Dierszen de Cevat Soysal'ın Moldova tarafından Türkiye'ye teslim edilmesini kınadı. Dierszen, "Moldova, Cenevre Antlaşması'na aykırı hareket etmiştir. Ancak Soysal tutuklanarak Türkiye'ye götürülmüştür. Artık bu aşamada bizim yapacağımız, adil bir biçimde yargılanmasını sağlamaktır" dedi.

Gazetelerde yayımlanan fotoğraflarında ayakta duramayacak kadar bitkin olduğu ve koluna giren görevlilerin yardımıyla yürüyebildiği görülen Cevat Soysal 22 Temmuz günü Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde Ankara DGM Savcısı Nuh Mete Yüksel'e ifade verdi. Sağlık durumu ağırlaşan Soysal, aynı günün akşamı Numune Hastanesi'ne götürüldü. Soysal'ın Hepatit-B kontrolü için hastaneye kaldırıldığı iddia edildi. 23 Temmuz günü Ankara DGM Yedek Hakimliği'ne çıkartılan Soysal, TCY'nin 168/1 ve Terörle Mücadele Yasası'nın 5. maddesi uyarınca tutuklandı.

Cevat Soysal'ın Ankara DGM Savcılığı'nda ve Sulh Ceza Mahkemesi'nde, MİT'te ve emniyette verdiği ifadeleri reddettiği bildirildi.

Cevat Soysal, 26 Temmuz günü Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde kendisiyle görüşen Avukat Kenan Sidar ve Avukat Ahmet Avcı aracılığıyla yaptığı açıklamada yakalanmasını şöyle anlattı:

"13 Temmuz günü akşam saat 20.00 sıralarında Moldova'nın Kişnova kentinde, telefon etmek üzere dışarıya çıktım. Telefon kulübesinin önünde 3 kişinin saldırısına uğradım. Tartaklayarak başıma bir torba geçirdiler. Çevreden birkaç kişi daha çıktı ve beni bir minibüse bindirdiler. Hiç konuşmadılar, sadece benim sorularıma karşılık, bozuk bir İngilizce ile 'Don't speak (konuşma)' diyorlardı. Üzerimde bulunan 5 bin Mark parayı, cep telefonumu, saatimi, kemerimi ve ayakkabı bağlarımı aldılar. Yaklaşık 1.5 saatlik bir yoldan sonra havaalanına geldik. Askeri bir havaalanına benziyordu. Sık sık helikopterler inip kalkıyordu. Minibüsten indirilir indirilmez bir uçağa bindirildim. Gözlerim bağlıydı. Bir kişi Türkçe 'Memlekete hoş geldin' dedi. Yaklaşık 2,5 saat sonra uçak indi. Özel bir havaalanı olduğunu sanıyorum. Sanırım MİT'e ait bir yerdi. Çünkü uçaktan indikten sonra, 10 dakika kadar yürüyerek bir binaya girdik. MİT'ten olduklarını belirten bir heyet tarafından, 21 Temmuz gününe kadar bu binada sorgulandım. Sorgu sırasında sürekli bir doktor da bulunuyordu."

Avukatlar, "Kişnova kentini iyi bildiğini ve 1,5 saatlik mesafede sivil havaalanı bulunmadığını" belirten Soysal'ın "kendisini kaçırmanın Moldovalı görevliler olduğunu özellikle vurguladığını" ifade ettiler.

Soysal açıklamasında 8 gün MİT'te, 3 gün de Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde işkence gördüğünü belirterek demokratik kurumlar hakkında yalan ifade vermeye zorlandığını anlattı. MİT tarafından "Cevat Soysal Türkiye'ye getirildi" açıklamasının yapıldığı 21 Temmuz günü Ankara Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldüğünü belirten Soysal, gördüğü işkence türlerini şöyle sıraladı:

"Vücudun çeşitli bölgelerine elektrik verme, Filistin askısına alma. Buzda çıplak yatırma, tazyikli su sıkma, muhtevasını bilmediği ilaçların içirilmesi. Çin işkencesi diye tabir edilen, ancak ayakta durulabilece kadar dar bir hücrede kafasına su damlatılması, kaba dayak."

23 Temmuz gününe kadar da Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde sorgulanan Cevat Soysal, 11 gün süren işkence sırasında iki defa hastaneye kaldırıldığını söyledi. Birinde 7 saat, birinde de 6 saat hastanede tutulduğunu anlatan Soysal, Emniyet Müdürlüğü'nde, işkence sonucu oluşan yaraların iyileştirilmeye çalışıldığını kaydetti. Soysal şunları anlattı:

"İHD, KESK, MKM, HADEP, Özgür Bakış gazetesi ve Asrın Hukuk Bürosu avukatları ile beni ilişki içerisinde göstermek, dolayısı ile bu kurumların PKK arasında bir bağlantı kurmak istiyorlardı. Tüm sorgu sürecinde, bu gerçek dışı durumu kabul etmem için işkence yaptılar. Bu kurumlarla hiçbir ilişkim olmadığını söyledim."

Türkiye'ye getirilmesinden sonra yapılan operasyonlarla hiçbir ilişkisi olmadığını vurgulayan Soysal, gözaltına alınan veya tutuklanan kişileri tanımadığını, ifadesinin de bu yönde olduğunu söyledi. Soysal, sorgu sonucunda hazırlanan 6 sayfalık ifadenin 3 sayfasını imzaladığını, geri kalan üç sayfasını ise kendi ifadesi olmadığı için imzalamadığını vurguladı.

Soysal'a sorgusu sırasında yapılan işkence nedeniyle 28 Temmuz günü Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunuldu. Avukat Kemal Sidar, Soysal'ın bedeninde halen kabuk bağlamış yaralar bulunduğunu ayrıca unutkanlık, konuşmakta zorlanma, yoğunlaşamama gibi zafiyetlerin de sürdüğünü belirtti.

Soysal 5 Ağustos günü tekrar hastaneye kaldırıldı. Avukat Bedia Buran, müvekkiline bağırsak düğümlenmesi teşhisi konduğunu belirterek Soysal'ın rahatsızlığının işkence, aç bırakma ve yoğun bir şekilde verilen ilaçlardan kaynaklandığını söyledi.

Cevat Soysal için Uluslararası Af Örgütü acil eylem kampanyası başlattı. İHD Genel Başkanı Hüsnü Öndül de 27 Temmuz günü yaptığı açıklamada, Cevat Soysal'ın gazetelerdeki fotoğraflarının ve avukatlarının tuttuğu tutanağın işkence ve onur kırıcı muamelenin yarattığı tahribatı kanıtladığını ifade etti. Öndül, cumhuriyet savcılıklarının bu durum üzerinden resen

harekete geçmeleri gerektiğini belirterek, "Resen harekete geçilmiyorsa, bu basın açıklamasının bir suç duyurusu olarak kabul edilmesini istiyoruz" dedi.

Avukatları, Cevat Soysal'ın uluslararası hukuk kurallarına aykırı bir şekilde Türkiye'ye getirilişi ve sorgulanma şekli ile ilgili olarak AIHM'e başvurular. Soysal'ın can güvenliğinin sağlanması için ihtiyati tedbir kararı isteyen avukatlar, Soysal'ın Türkiye'deki avukatları ile düzenli ve gözetimsiz görüşürülmesini ve tedavisinin kendisinin belirleyeceği bir hekim denetiminde yapılmasını talep ettiler. Başvuruyu kabul edilebilir bulan AIHM, Türkiye ve Moldova hükümetlerinden savunma istedi. Moldova, AIHM'e verdiği yanıtta Türkiye'yi suçladı. Moldova hükümeti olayla ilgisinin bulunmadığını ve Soysal'ın MİT tarafından gizli bir operasyonla yakalandığını iddia etti.

Cevat Soysal'ın reddettiği bildirilen ifadelerinin ardından Türkiye genelinde başlatılan operasyonlarda çoğu HADEP üyesi 50'yi aşkın kişi gözaltına alındı. 22 Temmuz günü İstanbul'da HADEP İstanbul İl Merkezi, Bağcılar ve Küçükçekmece ilçe örgütlerine düzenlenen baskınlarda İl Başkanvekili Veli Haydar Güleç, İl Yönetim Kurulu üyeleri Yusuf Çirik, Yusuf Çetin, Ferhat Yeğin ve Halil Salık, Bağcılar İlçe Başkanı Ümit Çelik, Şahize Çelik, İsmet Karakoç, Arif Sapan, Küçükçekmece İlçe Örgütü yöneticisi Halit Erik ve adı öğrenilemeyen 21 kişi gözaltına alındı. Polislerin, Küçükçekmece İlçe Merkezi'nde yaptığı aramada, İHD'nin TBMM'ye göndermek üzere hazırladığı ölüm cezasının kaldırılmasına ilişkin imza metinlerini de aldığı öğrenildi. Gözaltına alınanlar 24 Temmuz günü serbest bırakıldı.

Cevat Soysal'ın ifadesinde, açlık grevi yapılması ve yaygınlaştırılması talimatını verdiği ileri sürülen HADEP İzmir İl Başkanı Ali Yavuz ile Demokratik Halk Partisi (DEHAP) eski Genel Başkanı Veysi Aydın, 22 Temmuz günü HADEP il binasından ayrıldıktan sonra arabaları durdurularak gözaltına alındılar. Yavuz, 23 Temmuz günü çıkarıldığı İzmir DGM savcılığı tarafından serbest bırakıldı. "PKK'ye yardım ettiği" iddia edilen Veysi Aydın Diyarbakır DGM'nin hakkında çıkardığı giyabi tutuklama kararı nedeniyle İzmir DGM tarafından tutuklandı.

Operasyon çerçevesinde 21 ve 22 Temmuz günleri Siirt'te evlere düzenlenen baskınlarda Muzaffer Çınar, Dilek Emeç, Ferman Sağlam, Erdal Dijmen, Cevdet Erdoğan, İsmail Astam, M. İhsan Gümüşten, Seyithan Yeşilişik ve soyadı öğrenilemeyen Ekrem adlı kişiler gözaltına alındı. Tutuklama talebiyle 29 Temmuz günü mahkemeye sevk edilen 9 kişi tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı. Gözaltına alınanlardan Muzaffer Çınar'ın işkence gördüğü ve durumunun ağır olduğu bildirildi (bkz. Kişi Güvenliği).

Batman'da da 20 Temmuz günü HADEP İl Başkanı Hasan İlten, eski İl Başkanı İsmettullah Güney, HADEP üyeleri İbrahim Neyman, Cemil Yıldız ve

Eşref Çalar ile Cevat Soysal'ın ağabeyi Ziya Soysal gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan Hasan İlten ve İbrahim Neyman 27 Temmuz günü tutuklandı. Diğer kişiler serbest bırakıldı. Hasan İlten de 22 Eylül günü serbest bırakıldı.

Adana'da 22 Temmuz günü gözaltına alınan HADEP Adana İl Başkanı Eyüp Karageçi, PM üyeleri Fatma Kurtalan ve Vahdettin Emen, İl Kadın Komisyonu Başkanı Nevin Vargün 26 Temmuz günü DGM Savcılığı'na çıkarıldılar. Karageçi, Kurtalan ve Vargün serbest bırakıldı. Vahdettin Emen ise başka bir dava nedeniyle tutuklandı.

İstanbul'da 21 Temmuz günü gözaltına alınan KESK Genel Sekreteri Sevil Erol, HADEP İstanbul İl Örgütü yöneticisi Hanım Köker ve Yusuf Yılmaz 25 Temmuz günü İstanbul DGM tarafından tutuklandı. Erol ve Köker cezaevinden yaptıkları açıklamada, gözaltında polisler tarafından "tecavüzle tehdit edildiklerini" bildirdiler. Üç kişi hakkında "PKK'ye yardım ettikleri" iddiasıyla İstanbul DGM Savcılığı tarafından dava açıldı. Dava, 26 Ekim günü başladı. Duruşmada savunma yapan Sevil Erol, Hanım Köker ve Yusuf Yılmaz, Cevat Soysal'ı tanımadıklarını vurguladılar. DGM, Sevil Erol ve Hanım Köker'in tahliye edilmesine karar verdi.

Ankara'da 21 Temmuz günü gözaltına alınan HADEP eski Genel Başkanvekili Osman Özçelik ve SES eski yöneticisi Dr. Ali Kandemir 27 Temmuz günü DGM'ye çıkarıldılar. Ali Kandemir "yasadışı örgüte yardım ettiği" iddiasıyla tutuklandı. Özçelik serbest bırakıldı.

Daha sonra Ankara DGM Savcılığı Soysal, Kandemir ve Özçelik hakkında dava açtı. İddianamede, Cevat Soysal'ın 13 Mart günü İstanbul Göztepe'de Mavi Çarşı'da 12 kişinin ölümüyle sonuçlanan bombalama eylemi emrini verdiği ileri sürüldü. Cevat Soysal hakkında "vatana ihanet suçlamasıyla" TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm cezası, SES eski yöneticisi Ali Kandemir ve HADEP eski Genel Başkanvekili Osman Özçelik hakkında "PKK'ye yardım ve yataklık ettikleri" iddiasıyla TCY'nin 169. maddesi uyarınca 4 yıl altı aydan 7 yıl altı aya kadar hapis cezası istendi.

Dava 16 Eylül günü Ankara DGM'de başladı. Cevat Soysal'ın adliyeye getirilişi sırasında çekim yapmaya çalışan gazeteciler güvenlik görevlileri tarafından zor kullanılarak engellendi. Cevat Soysal savunmasında, Moldova'dan uçağa bindirildiği sırada, fotoğraflarından tanıdığı "Yeşil" kod adlı Mahmut Yıldırım'ı gördüğünü söyledi. Soysal, savunmasında, "Türkiye'ye kaçırılışımı, MİT içinde kendilerini Kuvayı Milliye olarak adlandırılan bir grup planlamış. Almanya beni bu gruba hediye etmiş, Moldova da bu planın taşeronluğunu üstlenmiştir" dedi. Cevat Soysal, Kuvayı Milliye grubunun, devletin ileri gelenlerini aldatarak, kendisini PKK'nın ikinci adamı olarak lanse ettiğini belirtti. Soysal, PKK yöneticisi değil, ERNK üyesi olduğunu söyledi.

Sorguda, elektrik, basınçlı su sıkma, buzda yatırma, askı, hücrede başa su damlatma, susuz bırakma gibi işkencelere maruz kaldığını anlatan Soysal Ankara Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube Müdürlüğü'nde ise işkence görmediğini, daha çok tedavisiyle ilgilenildiğini belirtti. PKK lideri Abdullah Öcalan'ın yargılanmasının bitmesinden 15 gün sonra getirilmesinin bir tesadüf olmadığını vurgulayan Soysal, "İşkenceli sorgular sırasında bana açıkça 'Öcalan yaptığı savunma ile bizim konseptimizi alt üst etti' dediler. Bu süreç baltalanmaya çalışılıyor. Ateşkesten sonra da bazı kanlı eylemler meydana gelmiş ve bunlar PKK'nin üstüne yıkılmaya çalışılmıştır" dedi. Ali Kandemir ise Cevat Soysal'ı tanımadığını ve kendisiyle hiçbir ilişkisi olmadığını belirtti.

15 Ekim günü yapılan duruşmada Av. Medeni Ayhan Almanya tarafından Soysal'a siyasi sığınma hakkı verilerek mültecilik statüsü tanınmış olduğu için müvekkilinin cezai sorumluluğunun Alman yasalarıyla sınırlı olduğunu savunarak Soysal'ın Almanya'ya iadesini istedi. Ayhan ayrıca Soysal'ın üzerinde yakalandığı iddia edilen bilgisayar disketlerinin MİT, JİTEM ve Ankara Emniyet Müdürlüğü'nden yazı yazmak istenmesini talep etti. Ayhan, "Başka da bir delil bulunmamaktadır. Onun için Soysal'ın, TCY'nin örgüt üyeliğini düzenleyen maddesinden yargılanması gerekir" dedi.

Soysal'ın avukatlarından Levent Kanat da soruşturmanın genişletilmesi talebinde bulundu. Kanat, "Müvekkilimiz için yargılama süreci dosyada 21 Temmuz olarak gösteriliyor. Soysal hukuk dışı yöntemlerle Türkiye'ye getirildi. Dava dosyasında Türkiye'ye getirilmeden önceki süreç yokmuş gibi davranıldı. Müvekkilim Türkiye'ye nasıl ve ne zaman getirildi. Kim teslim etti ve kim teslim aldı. Teslim tutanağında sadece 'teslim edilmiştir' diye bir ibare var. Bu kişinin kim olduğunun belirlenmesini ve tanık olarak mahkemece dinlenmesini istiyoruz" dedi.

Kanat, ayrıca, Soysal aleyhinde ifade verdiği öne sürülen ve isimleri iddianamede bulunan kişilerin dosyada sadece emniyet ifadelerinin yer aldığını belirterek, bu kişilerin savcılık ifadelerinin de istenmesini talep etti. Mahkeme, avukatların bütün taleplerini reddederek, sanıkların tutukluluk hallerinin devamına karar verdi.

Davanın 9 Aralık günü yapılan duruşmasında Osman Özçelik, MED-TV'ye yaptığı açıklamaların çoğunlukla Kürtçe olduğunu belirterek dosyada bulunan çevirilerin yeniden yapılmasını istedi. Özçelik, işlediği iddia edilen suçların Basın Affı kapsamına girdiğini savundu. Dava 1999 yılında sonuçlanmadı.

2.3.3. Şemdin Sakık'ın Yargılanması

1998 yılında Türkiye'ye getirilen PKK'nin üst düzey yöneticilerinden Şemdin Sakık ile kardeşi Arif Sakık'ın Diyarbakır DGM'de TCY'nin 125. maddesi uyarınca

yargılanmalarına 1999 yılında devam edildi. Şemdin Sakık, 3 Mart günü basına kapalı yapılan duruşmada 24 Mayıs 1993 tarihinde 33 askerin ölümüyle sonuçlanan saldırının talimatının Abdullah Öcalan tarafından verildiğini belirterek, kendisinin yalnızca emri uyguladığını ileri sürdü.

Şemdin Sakık ve Arif Sakık, 20 Mayıs günü yapılan duruşmada, ölüm cezasına mahkum oldular. Duruşmada son sözü sorulan Şemdin Sakık, "PKK ile görüş ayrılığının 1993 yılında başladığını" belirterek PKK'nin silahlı mücadelesine karşı olduğunu söyledi. Pişmanlık Yasası'ndan yararlanma için dilekçe verdiğini hatırlatan Sakık, bu amaçla dosyasının İçişleri Bakanlığı'na gönderilmesini istedi. Kısa bir aradan sonra kararı açıklayan DGM, Şemdin Sakık ve Arif Sakık'ın, TCY'nin "ülkeyi bölmeye kalkışma" suçuna ilişkin 125. maddesi uyarınca oybirliğiyle ölüm cezasına mahkum edildiğini açıkladı. Şemdin Sakık'ın Pişmanlık Yasası'ndan yararlanma talebi, yasanın yürürlükte bulunmaması nedeniyle kabul edilmezken, "örgüt içindeki konumu, eylemlerinin yoğunluğu ve vehameti" nedeniyle ceza indirimi uygulanmadı.

Diyarbakır DGM'nin 7 Temmuz günü açıklanan gerekçeli kararında Şemdin Sakık'ın duruşmalardaki itiraflarının samimi olmadığı belirtilerek "Diyarbakır DGM tarafından daha önce birçok PKK örgütü elemanı hakkında ölüm cezası verilmiş, bu cezaların bir kısmı Yargıtay tarafından onaylanarak kesinleşmiştir. Sanığın örgütte kaldığı 18 yıl içinde yaptıkları, eylemlerin çokluğu, vehameti, sürekliliği işlenen birçok suçun ayrı ayrı ölüm cezası gerektiren suçlar olması ve sanığın bilgisi ve talimatı doğrultusunda hareket ederek eylem diğer örgüt üyelerine ölüm cezası verilmiş olması nazara alınarak, sanığın da ölüm cezası ile cezalandırılması gerekeceği kanaati hasıl olmuştur. Eğer Sakık hakkında ceza indirimi uygulanarak, verilecek ceza müebbet hapis cezasına çevrilirse, bu maddenin bütün örgüt elemanlarına tatbiki gerekir." denildi.

Sakık kardeşler, temyiz başvurularında, "duruşmalardaki iyi hallerinin dikkate alınmadığını, terör örgütü PKK hakkında ayrıntılı bilgi verdiklerini" belirterek, TCY'nin "iyi hali" düzenleyen ve cezada indirimi öngören 59. maddesinin uygulanması gerektiğini öne sürdüler. Sanıklar, bu gerekçeyle mahkumiyet kararının bozulmasını istediler. Aralık ayı sonunda karar veren Yargıtay, Şemdin Sakık'a verilen ölüm cezasını onaylarken Arif Sakık hakkındaki karar "eksik soruşturma" nedeniyle bozdu. Yargıtay'ın onamaya ilişkin gerekçeli kararında Sakık'ın PKK'nin üst düzey sorumlusu olduğu belirtilerek, TCY'nin 125'nci maddesinden hüküm kurulmasında bir isabetsizlik bulunmadığı belirtildi. Gerekçeli kararda, PKK'nin, "Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne ait topraklardan bir kısmını silahlı mücadele yoluyla, devlet idaresinden ayırarak, bu bölgede Markist-

Leninist ideolojiye dayalı ayrı bir Kürt devleti kurmak amacıyla oluşturulduğu" savunularak, Sakık'ın PKK'nin en üst düzey sorumlularından biri olduğu ve yakalandığı tarihe kadar da bazı eylemlere bizzat katıldığı belirtildi. Gerekçeli kararın Arif Sakık'a ilişkin bölümünde ise katıldığı kabul edilen "1993 yılı içerisinde Muş'un merkez Eralanlı köyünden Mehmet Can Simin'in örgüte ihanet ettiği gerekçesiyle öldürülmesi eylemine ilişkin olayın etraflıca aydınlatılması ve gerçeğin kuşkuyla yer vermeyecek şekilde ortaya çıkarılması gerektiği" kaydedildi. Bu nedenle eylemle ilgili otopsi tutanağının ve diğer belgelerin araştırılması, ayrıca ölüm raporunun incelenmesi gerektiği belirtildi.

2.3.4. Silahlı Çatışmalar

TSK'nin Irak'ta sınır ötesi operasyonları ve silahlı çatışmalar 1999 yılında da sürdü. Ağustos ayında PKK lideri Abdullah Öcalan'ın çağrısıyla PKK'nin aldığı sınır dışına çekilme kararı doğrultusunda PKK güçlerinin geri çekilmesi sürerken, askerlerin müdahalesi nedeniyle yer yer çatışmalar çıktı.

1999 yılında kolluk güçleriyle PKK militanları arasında yaşanan silahlı çatışmalara ilişkin bazı bilgiler şunlar:

Mardin yakınındaki Bagok Dağı'nda 26 Ocak günü çıkan çatışmada 20 PKK militanının öldürüldüğü iddia edildi. Çatışmalar sırasında Üsteğmen Harun Cihan ve er İsmail Demircan öldü.

Tunceli yakınlarındaki Aliboğazı bölgesinde 31 Ocak günü 40 bin askerin ve 4 bin kadar korucunun katıldığı bir operasyon başlatıldı. PKK'nin Sivas ve çevresine geçiş yeri olarak kullandığı Aliboğazı ve Ovacık ilçesi arasındaki Ballı Deresi bölgesinde 1 ve 2 Şubat günlerinde sürdürülen hava destekli operasyonlar sırasında 6 PKK militanı ve astsubaylar Mustafa Delen, Ramazan Duman ve Turgay Algül ile er Ahmet Saylak öldü. Çatışmalarda 5 güvenlik görevlisi de yaralandı. Aliboğazı Akören köyünde 31 Ocak günü çıkan çatışmada ise 3 PKK militanının ve 1 güvenlik görevlisinin öldüğü bildirildi.

16 Şubat günü, TSK PKK'nin Kuzey Irak'taki Haftanın, Sinat, Pirbela, Zap, Gara, Metina ve Hakurk kamplarına yönelik operasyon düzenledi. 7 gün süren hareket sonucunda PKK'nin kayıpları hakkında herhangi bir resmi açıklama yapılmazken, askerlerin Kuzey Irak'ın çeşitli bölgelerinde konuşlandırıldığı öğrenildi.

Batman'ın Sason ilçesi yakınlarında 10 Mart günü güvenlik güçleriyle PKK'liler arasında çıkan silahlı çatışmada 17 PKK militanının öldüğü iddia edildi.

TSK tarafından 6 Nisan günü Kuzey Irak'ta bulunan PKK kamplarına yönelik askeri bir hareket başlatıldı. Yaklaşık 15 bin askerin ve 2 bin korucunun katıldığı hareket sırasında TSK birliklerinin, Kuzey Irak topraklarında 15 kilometre ilerledikleri bildirildi.

Kürdistan Demokrat Partisi'ne (KDP) bağlı peşmergelerin de destek verdiği operasyon sırasında 44 PKK militanının öldürüldüğü, 15'inin yakalandığı ileri sürüldü. Genelkurmay Başkanlığı'ndan yapılan açıklamaya göre çatışmalar sırasında Astsubay Hakkı Uyar ile erler Mehmet İnan, Yılmaz Baş, Metin Artık, Erdoğan Çöpoğlu, Ahmet Aytemur, Sebahattin Karakaplan, Zeki Yoran, Çetin Taşkın, Çetin Yardımcı öldü.

OHAL Valiliği'nden yapılan açıklamada Şırnak'ın Besta, Herekol, Kela Memi ve Süvari Halil bölgelerinde 25 Nisan günü çıkan çatışmalarda 4 PKK militanının öldüğünü, bir militanın da yakalandığı ileri sürüldü.

Diyarbakır'ın Lice ve Kulp ile Bingöl'ün Genç ilçeleri yakınlarında 28 Nisan günü başlatılan harekatta çıkan çatışmalarda Tevil Arık adlı asker öldü. Resmi açıklamada 10 PKK militanının öldüğü ileri sürüldü.

Şırnak'ın Silopi ilçesi Bilikan (Ballıkaya) köyü yakınlarında 11 Mayıs günü çıkan çatışmada 20 PKK militanının kimyasal silahla öldürüldüğü iddia edildi. PKK tarafından yapılan açıklamada, kimyasal gaz başlıklı roketlere ait parçalar ile ölen militanların cesetlerinin PKK'nin elinde olduğu belirtildi.

PKK açıklamasına göre bir mağarada öldürülen PKK militanlarının adları şöyle: Aziz Tanıt, Ercan Eroğlu, Sayın Bayram, Hasan Bekir, Yusuf Turan, Vezir Osman, Ömer Kamber, Abdurrahman Müze, Hamdi Yılmaz, Seyithan Algan, Rahime Arzu, Mizgin Muhammed, Leyla İbrahim Hüseyin, Selva Buzdağ, Meysa Şaxa, Muhammed Aliko ve Velit Muhammed Rüşo.

Alman ZDF televizyonunda 27 Ekim günü yayınlanan bir haber programında Şırnak'ta ölen PKK militanlarına karşı kullanılan kimyasal silahların Almanya tarafından Türkiye'ye satıldığı iddia edildi. Program editörü Hans Koberstein, mağarada elde ettikleri mermi kovanlarını Münih Ludwig-Maximilian Üniversitesi'nin Adli Tıp Enstitüsü Laboratuvarı'nda incelettiklerini ve mermi kovanlarında CS olarak tanımlanan kimyasal gaz bulguları saptandığını kaydetti. Programda, kimyasal gazın 1995 yılında Alman "Buck" ve "Depyfag" firmaları tarafından Alman Ekonomi Bakanlığı'nın izniyle Türkiye'ye satıldığı öne sürüldü.

OHAL Bölge Valiliği'nden yapılan açıklamaya göre, haziran ayı başında güvenlik güçleri tarafından düzenlenen operasyonlar sırasında, Hakkari'nin Yüksekova ilçesi Hisar Yaylası bölgesinde 6, Tunceli'nin Çemişgezek ilçesi Ulukale Köyü bölgesinde 4 olmak üzere toplam 10 PKK militanı öldürüldü. Çatışmalar sırasında 2 geçici köy korucusu da öldü.

Van'ın Başkale ilçesine bağlı Terazin köyü Maytepe bölgesinde 10 Haziran gecesi çıkan çatışmada 7 PKK

militanı ile Astsubay Fikret Son ile Cuma Yayla ve Emin Arı adlı erler öldü.

PKK tarafından yapılan açıklamada 25 Nisan-25 Haziran günleri arasında askerlerin toplam 102 operasyon düzenlediği, bu operasyonlara karşılık PKK'lilerin toplam 193 eylem gerçekleştirdiği bildirildi. PKK eylemlerinde 637 asker, 6 polis, 30 subay, 55 korucu, 4 ajan, 6 özel tim görevlisi, 2 MIT görevlisi, 1 başkomiser olmak üzere toplam 765 güvenlik görevlisinin öldüğü ve 144 PKK militanının öldüğü ileri sürüldü.

TSK 3 Temmuz gününden itibaren Kuzey Irak'taki PKK kamp ve mevzilerine karşı kara hareketına başladı. Savaş uçaklarının Sinaht ve Haftanın bölgelerinde bulunan PKK kamplarını bombalamasının ardından asker ve korucuların Şırnak'ın Uludere ilçesi yakınlarında bulunan Sari Ziyaret, Işıkveren, Yemişli ve Ortabağ bölgelerinden Kuzey Irak'a girdiği belirtildi. Bir hafta süren harekatta yaşanan çatışmalar ve kayıplara ilişkin resmi bir açıklama yapılmadı.

Batman'ın Sason ve Kozluk ile Diyarbakır'ın Kulp ilçesi arasındaki bölgede 18 Ağustos günü hareket başlatıldı. Harekat sırasında 20 Ağustos günü Sason'un Evdika köyü yakınlarında soyadı öğrenilemeyen Mehmet adlı korucu öldü.

Van'ın Gürpınar ilçesi yakınlarında 4 Eylül çıkan çatışmada 15 PKK militanı ile Teğmen Ş. Koray Akoğuz, Astsubay Murat Baş, erler Rifat Körtürk, Ercan Atalay, Levent Özçakmak, Ali Tekin ve Kaya Gönt öldüğü iddia edildi. PKK tarafından yapılan açıklamada ise çatışmada 20 asker ile 3 PKK militanının öldüğü ileri sürüldü.

Askeri birlikler 27 Eylül günü Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) peşmergeleriyle birlikte Kuzey Irak'taki PKK kamplarına yönelik operasyon başlattı. Savaş uçaklarının da katıldığı operasyonların PKK'nin Haftanın Kampı'nda yoğunlaştığı bildirildi. PKK tarafından yapılan açıklamada çatışmalarda 15 asker ile 2 PKK militanının öldüğü ileri sürüldü. TSK ise operasyonun sonuçları ile ilgili resmi bir açıklama yapmadı.

OHAL Bölge Valiliği, ekim ayı başında yaptığı bir açıklamada Bitlis'in Tatvan ilçesi Koçyatağı Tepe bölgesinde yaşanan çatışmada 28 PKK'li ve bir askerin öldüğünü ileri sürdü. Açıklamada ayrıca Batman'ın Beşiri ilçesi yakınlarında 4, Tunceli merkeze bağlı Gökçek köyü Samanlı mezrası bölgesinde 2, Van'ın Gevaş ilçesi yakınlarında da 2 olmak üzere toplam 8 PKK militanının öldürüldüğü bildirildi.

Bitlis'in Tatvan ve Hizan ilçeleri arasındaki Karuka bölgesinde 7 Ekim günü çatışma çıktı. Çatışmada, 8 PKK militanı ile Astsubay Ferda Köroğlu'nun öldüğü bildirildi.

Siirt'in Kurtalan ilçesine bağlı Hışhis (Gözpınar) beldesi yakınlarında 12 Kasım günü çıkan çatışmada 10 PKK militanı öldü. 6'sı yaralı 14 PKK militanı da yakalandı.

OHAL Bölge Valiliği Mardin'in Nusaybin ilçesi yakınlarında 23 ve 25 Kasım günlerinde çıkan çatışmalarda 17 PKK militanının öldürüldüğünü iddia etti.

OHAL Bölge Valiliği'nden 26 Aralık günü yapılan açıklamada TSK'ye bağlı birliklerin Şırnak Merkez Dereler bölgesinde düzenlediği hareket sırasında çatışma çıktığı belirtildi. Çatışmada 11 PKK'li ile 3 asker öldüğü öne sürüldü.

3. YAŞAM HAKKI

Türkiye’de yaşam hakkına yönelik ihlaller 1999 yılında da sistematik olma özelliğini sürdürdü. “Yargısız infaz” uygulamalarının devam ettiği bu dönemde “faili meçhul” siyasi cinayetlerdeki azalmaya karşın daha önceki yıllardaki cinayetlerin çözülmesi yönünde önemli bir adım atılmadı. 1999 yılında hükümet yetkililerinin ölüm cezasının kaldırılacağına ilişkin açıklamalarına karşın buna ilişkin herhangi bir yasal düzenleme yapılmadı.

a) Silah Kullanma Yetkisi, Polis ve Asker İntiharları

Kolluk güçlerinin eğitim yetersizliği, ekonomik nedenler, silah kullanma yetkisinin genişliği gibi gerekçelerle intiharlarına 1999 yılında da sıkça rastlandı. Asker intiharlarında ise bunu meslek olarak seçenlerde değil, kanuni olarak askerlik yapanlarda rastlandı. Ancak bunların büyük bir bölümü “intihar” iddiası olarak kaldı ve olaylar araştırılmadı.

Örneğin Ağrı’nın Doğubeyazıt ilçesinde askerlik yapan Yılmaz Başibüyük, 17 Mart günü şüpheli bir şekilde öldü. Askeri yetkililer, Başibüyük’ün ölümü ile ilgili olarak ailesine, “Yılmaz Başibüyük 17 Mart gecesi sarhoş olarak koğuşa girdi, elindeki silahla koğuşa taradı ve daha sonra kafasını duvara vurarak intihar etti” şeklinde bir açıklama yaptılar. Siverek’te askerler tarafından toprağa verilen Başibüyük, tüm girişimlere rağmen ailesine gösterilmedi. Ancak aynı gün akşam saatlerinde, ailesi tarafından mezardan çıkarılması ve cesedin incelenmesi sonucu Yılmaz Başibüyük’ün, kafatası ve göğsünün parçalandığı görüldü. Baba Başibüyük olayın ardından yaptığı açıklamada, ölümü ile ilgili kendisine herhangi bir rapor verilmediğini belirterek, olayın “infaz” olduğunu söyledi.

6 Nisan günü de Kıbrıs’ta askerlik yapan 1972 doğumlu İsmail Güneş adlı askerın cesedi, “İntihar etti” denilerek ailesine teslim edildi. Malatya Akçadağ nüfusuna kayıtlı Güneş’in, kafasına kurşun sıkarak intihar ettiği açıklandı.

Mayıs ayında siyasi iltica başvurusu yaptığı Hollanda’nın başvurusunu reddetmesi üzerine Türkiye’ye gelişinde askere alınan Savaş Çiçek (22) adlı gencin intihar ettiği iddia edildi. Kars’ın Sarıkamış ilçesinde askerlik yapan ve Tunceli doğumlu Savaş Çiçek’in 6 Ağustos günü G-3 marka bir silahla kendini vurduğu ileri sürüldü. Çiçek’in cenazesi 7 Ağustos

günü ailesine teslim edildi. Kafasının sol tarafından ateş ederek intihar ettiği iddia edilen Çiçek’in yakınları bu şekilde intihar edilmesinin olanaksız olduğunu, olayın bir “infaz” olmasından kuşkulandıklarını bildirdi.

Batman’ın Gercüş ilçesi nüfusuna kayıtlı Serhat Biçer (20), üç aydır askerlik yaptığı Ankara Deniz Kuvvetleri Komutanlığı’ndan 7 Ağustos günü çarşı iznine çıkarak firar etti. Ailesinin bulunduğu Antalya’ya gelen ve Kürt olduğu için askerde kendisine yoğun baskı yapıldığını, işkence ve haksızlıklar karşısında dayanamayarak kaçtığını anlatan Biçer, iki gün sonra 8 katlı bir binadan atlayarak intihar etti.

Ankara Gülhane Askeri Tıp Akademisi’nde (GATA) askerliğinin dördüncü ayını yapan Süleyman Aksoy’un (24) 12 Temmuz gecesi intihar ettiği öne sürüldü. Askerlik yapmamak için Almanya ve Hollanda’ya sığınma talebinde bulunan ancak başvuruları reddedilen Aksoy’un babası Ali Aksoy, oğlunun herhangi bir sorunu olmadığını söyledi.

Muş nüfusuna kayıtlı Mehmet Ruhi Emirkulu’nun Dersim Hozat’a bağlı Başibüyük Jandarma Karakolu’nda askerlik yaparken 22 Ağustos günü intihar ettiği ileri sürüldü. Emirkulu’nun ağabeyi Ferit Emirkulu, Başibüyük Karakolu’ndan kardeşinin “intihar” ettiği yönünde açıklama yapıldığını belirterek, kendisinin olay üzerine Dersim’e gittiğini ancak verilen bilgilerin çelişkilerle dolu olduğunu söyledi. Emirkulu, olayla ilgili olarak, “Karakol’dan ‘kardeşin 08.00-10.00 nöbeti sırasında intihar etti’ dediler. Kardeşim daha yeni askere gitmişti. Onun nöbet tutması söz konusu bile olamaz. Üstelik kardeşime ait hiçbir eşyasını iade etmediler.” dedi. Karakoldan yapılan açıklamaya göre, kardeşinin üzerinde olay gecesi sadece haki bir fanila olduğunu belirten Emirkulu, “Kardeşim, üstünde sadece fanila olduğu halde nöbete nasıl çıkar. Bir askerın bu şekilde nöbete çıkması mümkün değildir” dedi. Emirkulu ailesi, olaydaki çelişkileri şöyle sıraladı: “Kurşun göğüs kafesinin sol tarafından girip düz bir şekilde sırtından çıkmış. Kendini G-3 uzun namlulu silah ile vurduğu söyleniyor. Kendi kendini vursa menzıl kısa olduğundan vücutta önemli bir barut izi bırakır ve merminin yönü eğri olur. Oysa mermi, ön taraftan bir düğme kadar iz bırakmış durumda. Uzmanların anlatımına göre kurşun en az 100 metre uzaktan

ateşlenmiş. Kardeşimin eşyaları neden bize verilmiyor. Yetkililer, neden bizim cenazemize katılmak istemediler. Neden Karakol Komutanı, umursamaz bir edayla, 'Otopsi raporu elime geçerse size gönderirim' ifadesini kullandı."

Sivas Temeltepe Askeri Cezaevi'nde gardiyan asker olarak, askerliğini yapan Rıza Duvanhan'ın 17 Eylül günü akşam nöbeti sırasında intihar ettiği iddia edildi. Duvanhan'ın cenazesi tüm özel eşyaları ile birlikte aileye teslim edilirken, günü gününe tutuğu günlüğünün ise vermediği bildirildi. Duvanhan'ın, intihardan önce birkaç defa evini arayarak, "Burada bulunan başçavuş, tutuklulara işkence yapmam için baskı yapıyor. Ben ise bunu yapamayacağımı söylüyorum. Durumum hiç iyi değil, ne yapacağımı bilemiyorum" dediği öğrenildi.

Türkiye'de intihar olaylarında son yıllarda önemli bir artış göze çarparken, yapılan bir araştırma en çok intihar eden meslek grubunun polisler olduğunu ortaya koydu. 1999 yılı içinde polislerin psikolojik sorunlarının çözümüne yönelik olarak Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde görevli 13 bin Emniyet çalışanına "psikiyatrik danışma seminerleri" verilmeye başlandı.

Emniyet Genel Müdürlüğü verilerine göre, 1999'un ilk altı ayında 12 polis memuru, 1995-1999 tarihleri arasında ise 126 polis intihar etti. TIHV'in kamuoyuna yansıyan polis intiharları ile ilgili olarak belirlemelerine göre ise, 1999 yılında 12 polis memuru intihar etti. Bazı olaylarda da, polis memurları yakınlarını ya da tanıdıklarını öldürdükten sonra intihar etti.

15 Ocak günü Bayrampaşa Orta Mahallesi Şirin Sokak 11/2 numarada oturan emekli polis memuru Muzaffer Doğan (55), odasındaki pencere kancalarına kendisini ayakkabı bağıyla asarak intihar etti

19 Ocak günü Adana Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı Yüreğir İlçe Emniyet Müdürlüğü'nde görevli polis memuru Nusret Aydın, aralarında şiddetli geçimsizlik bulunduğu iddia edilen eşi Ayşe Aydın (32) ile tartıştıktan sonra silahını çekerek, eşi ve çocukları Ersin (11) ile Erhan'ı (7) vurduktan sonra intihar etti. Olaydan sadece Erhan Yiğit yaralı olarak kurtuldu.

25 Ocak günü Bursa'da emekli Emniyet Müdürü Cemal Akduygu, evinde tabancasıyla intihar etti.

9 Şubat akşamı Edirne Emniyet Müdürlüğü'nde stajyer olarak görev yapan Komiser Yardımcısı Engin Erdoğan'ın sevgilisi Gonca Onal, Erdoğan ile birlikte iken yaşamını yitirdi. Görgü tanığı olmayan olayın ardından Erdoğan, Onal'ın kendi silahını alarak intihar ettiğini iddia etti.

Antalya'da görevli polis Şenol Buldu, 4 Mart günü gittiği markette keyfi bir şekilde silahı ile oynarken silahının ateş alması sonucu Zekeriya Şehoğlu'nu öldürdü.

İstanbul Bağcılar İlçe Emniyet Müdürlüğü'nde görevli

polis memuru Bayram Badem (37), 4 Nisan günü tabancasıyla intihar etti.

Ankara Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü'nde görevli Nurettin Kurt adlı polis memuru, 8 Mayıs günü İstanbul'da nişanlısı Esmâ Kibar'ı vurduktan sonra intihar etti.

Ankara Emniyet Müdürlüğü'nden yapılan yazılı açıklamaya göre, 17 Haziran günü Ankara Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü'nde görevli olan Erkan Günaydın arkadaşları ile tartıştıktan sonra intihar etti. Günaydın'ın 9 Haziran günü 10 gün rapor aldığı öğrenildi.

5 Temmuz günü İstanbul Beşiktaş'ta görevli polis memuru silahının ateş alması sonucu başından yaralanarak öldü.

İstanbul Narkotik Şube Müdürlüğü'ne atanan Komiser Yardımcısı Erdinç Koymakçı, 14 Temmuz günü kaldığı otel odasında intihar etti.

17 Temmuz günü Amasya Garnizon Komutanlığı'nda görevli Uzman Çavuş Bülent Demirtaş, Ukrayna asıllı Valentina Kovalenko'yla kaldığı otel odasında Kovalenko'yu vurduktan sonra intihar etti.

Ankara Keçiören Merkez Karakolu'nda görevli polis memuru Murat Ülker, 22 Temmuz günü aynı karakolda görevli olan Grup Amiri Komiser Mehmet Ali Özbek ile polis memurları Gazi Kılıçarslan ve Fuat Arık'ı vurdu. Özbek, olayın ardından öldü.

Mardin Nusaybin'de 1992 yılında girdiği çatışmadan sonra boynundan aşağısı felç olan emekli polis memuru Adem Şimşek 12 Temmuz günü intihar etti. 1996 yılında malülen emekli edilen Şimşek'in emekliliği görev maluliyeti yerine adilen maluliyet sayıldığı için sorunlar yaşadığı bildirildi.

8 Ağustos günü Konya Feridiye Polis Karakolu'nda görevli 13 yıllık polis memuru Mehmet Cengiz, eşi Hülya ve çocukları Faruk ile Mustafa Akif'i öldürdükten sonra aynı silahla başına ateş ederek intihar etti.

16 Eylül günü Eskişehir'de görevli Ali Kaplan adlı polis memuru, çalıştığı karakolun karşısında intihar etti.

İzmir Hassas Bölgeleri Koruma Müdürlüğü'nde görevli polis memuru Erol Ersarı, 8 Kasım günü evinde tabancasıyla intihar etti. Ersarı'nın 17 Ağustos depreminde Adapazarı'nda oturan, ablası, eniştesi ve yeğeniyle birlikte dokuz yakınına kaybettiği öğrenildi.

Edirne'nin Yolüstü köyünde kasım ayı içinde askerden döndükten iki hafta sonra evlenen Erdinç Güven, evlendiği gece eşi ile birlikte MKE yapımı el bombasının patlaması sonucu öldü.

8 Aralık günü Erzurum'da emekli polis Hikmet Arıcıoğlu, aile üyeleri ile tartışmasının ardından silahını çekerek, kardeşi Mustafa ve üvey annesi Nuran Arıcıoğlu'nu öldürdü, babası Mehmet, yeğeni Ali İhsan ve gelini Işık Arıcıoğlu'nu da yaraladı.

3.1 ÖLÜM CEZASI

Önceki yıllarda olduğu gibi hükümet yetkililerinin ölüm cezasının kaldırılacağına ilişkin açıklamalarına karşın bu konuda herhangi bir yasal düzenleme yıl içinde de gerçekleştirilmedi. Uzun süre tartışılmasına karşın ölüm cezası 1999 yılında da kaldırılmadı. PKK lideri Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesinin ardından ölüm cezası tartışmaları Öcalan'ın ölüm cezası istemi ile yargılanması nedeniyle arttı. Uluslararası kamuoyunun Türkiye'de ölüm cezasının kaldırılması yönündeki baskılarına rağmen Türkiye, ilk maddesinde "Ölüm cezası kaldırılmıştır. Hiç kimse bu cezaya çarptırılmaz ve idam edilemez" hükmü yeralan Türkiye Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Ek 6 No'lu Protokolünü bu dönemde de imzalamadı.

18-19 Kasım tarihlerinde İstanbul'da yapılan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) toplantısı öncesinde Uluslararası Af Örgütü, Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu, Human Rights Watch'un da bulunduğu 28 sivil toplum örgütü tarafından hazırlanan deklarasyonda, AGİT ülkelerine, "Ölüm cezasının kaldırılması hedefi, AGİT bölgesinde 2000 yılında başarılmalıdır. Bu hedefin başarılmasına ilişkin bir rapor '2001 AGİT Uygulama Toplantısı'na rapor edilmelidir. Ölüm cezasının halen geçerli olduğu AGİT devletleri, ölüm cezasının kaldırılmasına kadar, infazları durdurduklarını bu zirvede ilan etmelidir" çağrısı yapıldı.

AIHM, Öcalan hakkındaki ölüm cezasının kasım ayında Yargıtay tarafından onanmasının ardından Öcalan'ın avukatları tarafından yapılan ihtiyati tedbir başvurusunu 30 Kasım günü değerlendirdi. Mahkeme, "ihtiyati tedbir" kararı alarak, Türk Hükümeti'nden AIHM'deki yargılamanın sonuna kadar cezanın infaz edilmemesi yolunda etkili önlemler alınmasını istedi.

Uluslararası Af Örgütü TBMM'ye Öcalan'ın ölüm cezasının onaylanmaması çağrısı yaptı. Af Örgütü'nden yapılan açıklamada, cezanın infaz edilmesinin 1984 yılından bu yana Türkiye'de ölüm cezası ile ilgili moratoryumu sona erdireceğine dikkat çekildi.

15 Aralık günü Helsinki Zirvesi sonuçlarının değerlendirildiği Avrupa Parlamentosu toplantısında kabul edilen kararda da, Türkiye ile ilgili olarak, "Türkiye'ye adaylık statüsü verilmesi, umut ediyoruz ki bu ülkedeki demokrasi, hukuk devleti, insan hakları ile ilgili gerekli reformların yapılmasına yol açacaktır. Türk Meclisi'ne idam cezasını derhal kaldırması için çağrıda bulunuyoruz" denildi.

Başbakan Bülent Ecevit de partisinin TBMM Grubu'nda yaptığı konuşmada, ölüm cezasının kaldırılmasının sadece AB açısından değil, zincirleme suç odaklarının ortaya çıkartılması açısından da

gerekli olduğunu söyledi. "Karanlık işlere, cinayetlere karışmış" kişilerin yurtdışında yakalandığını ancak bunların Türkiye'ye ölüm cezasının kaldırılmamış olması nedeniyle ya gönderilmediğini ya da koşullu olarak gönderildiğini belirtti.

Bu arada İHD tarafından ölüm cezasının kaldırılması için yürütülen kampanyada toplanan 600 bine yakın imza, 17 Aralık günü TBMM Başkanlığı'na sunuldu.

Türk Ceza Yasası, Askeri Ceza Yasası, Kaçakçılığın Men ve Takibi Hakkında Yasa ve Orman Yasası olmak üzere, Türkiye'de 4 ayrı yasanın 41 maddesinde ölüm cezası öngörülüyor. 1999 yılı içinde TCY'nin "ülke topraklarından bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya yönelik eylem ve faaliyetlerde bulunma" suçunu düzenleyen 125. maddesi uyarınca 332 dava açıldı. Bu davalarda 11-14 yaş grubunda 14 erkek, 15-17 yaş grubunda 21 erkek, 4 kadın olmak üzere toplam 1001'i erkek, 38'i kadın 1039 kişi yargılandı. TCY'nin "anayasal düzeni cebren değiştirmeye teşebbüs" suçunu düzenleyen 146. maddesi uyarınca açılan 78 davada 15-17 yaş grubunda 9 erkek olmak üzere toplam 246'sı erkek 67'si kadın 313 kişi yargılandı. 99 yılında "adam öldürmeye teşebbüs" suçunu düzenleyen TCY'nin 450. maddesinden açılan dava sayısında önemli bir artış görüldü. Bu dönemde açılan 523 davada 11-14 yaş grubunda 4'ü erkek, bir kadın, 15-17 yaş grubunda 30'u erkek, 6'sı kadın olmak üzere toplam 843 kişi yargılandı.

Devletin hakimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını Devlet idaresinden ayırmaya yönelik eylemlerde bulunmak suçundan TCY'nin 125'inci maddeleri gereğince ölüm cezasına ve ayrıca ömür boyu hapis cezasına çarptırılan Mehmet Yıldırım'ın tezkeresi, 26 Ekim günü Başbakanlığa iade edildi.

Mehmet Nuri Özen ve Hasan Aşkın hakkında TCY'nin 125'inci maddesi gereğince ölüm cezası verilmesine ilişkin tezkere de 5 Ekim günü Başbakanlığa iade edildi.

Yargıtay'da Görüşülen Dosyalar

-Yargıtay 9. Ceza Dairesi, ocak ayı başında 2 Temmuz 1993 tarihinde 37 kişinin ölümüyle sonuçlanan Sivas katliamı davasında idam cezalarına mahkum edilen 33 sanık hakkındaki kararı usul eksiklikleri nedeniyle bozdu. Bu sanıkların adları şöyle: Muhsin Erbaş, Harun Gülbaş, Bekir Çınar, Erol Sarıkaya, Mevlüt Atalay, Ahmet Turan Kılıç, Kenan Kale, Harun Yıldız, Zafer Yelok, Yunis Karataş, Halil İbrahim Düzbiçer, Ömer Faruk Gez, Ali Kurt, Ahmet Oflaz, Ekrem Kurt, Erkan Çetintaş, Faruk Sarıkaya, Hayrettin Gül, Harun Kavak, Süleyman Toksun, Hayrettin Yeğin, Adem Kozu, Mehmet Yılmaz, Mustafa Uğur Yaraş, Faruk Belkavli, Ömer Demir, Alim Özhan, İbrahim Duran, Etem Ceylan, Vahit Kaynar ve Turan Kaya. Daire, usul

TBMM'DE BEKLEYEN DOSYALAR	
Seyfettin UZUNDİZ	Gasp, Adam öldürmek ve 6136 sayılı yasaya aykırı hareket etmek.
Bekir GEDİK	Kasten adam öldürmek
Nizamettin ÖZOĞLU	Devletin hakimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını devletin idaresinden ayırmaya yönelik faaliyet ve eylemlerde bulunmak
Yakup KARACA	İşlediği gasp suçunun delil ve emarelerini ortadan kaldırmak ve kendisini cezadan kurtarmak maksadı ile adam öldürmek ve geceleyin mesken masuniyetini ihlal etmek, TCY 450/9, 497/1 ve 193/2
Mehmet Sait DAYAN	Devletin hakimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını devletin idaresinden ayırmaya matuf eylemlerde bulunmak
Halil YILDIRIM	Taammüden iki kişiyi öldürmek, kasten adam öldürmek ve kardeşini öldürmek
Taner KELEŞOĞLU	Emniyeti suistimal suçunu gizlemek için üç kişiyi taammüden öldürmek ve kasten adam öldürmek.
Sinan İYİT	Devletin hakimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını devletin idaresinden ayırmaya matuf eylemlerde bulunmak TCY 125, 31, 33 ve 40
Ali Osman KÖSE Rabbena HANEDAR Hasan ŞAHİNGÖZ Ali NAZİK	T.C. Anayasası'nın tamamını veya bir kısmını tağyir ve tebdil veya ilgaya ve bu kanun ile teşekkül etmiş TBMM'ye iskata veya vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs TCY 146/1, 31, 33
Murat KATRAÇ	Adam öldürmek, adam öldürmeye teşebbüs, gasp ve hırsızlık. TCY 450/7, 4, 1, 59/1-2, 497/1-2
İsmail ÖZDEMİR	Kasten adam öldürmek, adam öldürmeye tam teşebbüs, silahlı gasp ve 6136 sayılı kanuna muhalefet. TCY 495/1, 497/1, 450/9, 62, 448, 51/1
Coşkun ÖZTÜRK	Taammüden ve işkenceyle üç kişiyi öldürmek ve suç delillerini gizlemek TCY 450/7, 450/9
Hasip Mehmet ATAY	İrza geçip kızlık bozma ve adam öldürmek
Mehmet ARI Ekrem GÖKÇE	Canavarca hisle birden fazla kimseyi taammüden öldürmek. TCY450/7-9
Kadir ŞAHİN Mürsel GİRGİN	Asli maddi iştirak halinde silahlı gasp, asli maddi iştirak halinde nitelikli adam öldürme ve bu öldürme suçuna fer'i şekilde iştirak TCY 479/2, 522/1, 81/2, 31, 33, 450/9
Selmani ÖZCAN	Anayasal düzeni silah zoruyla yıkmaya cebren teşebbüs TCY 146/1, 31, 33, 36, 40
Aziz VARKAN Nadir ŞENOL	Taammüden kan gütme saikiyle birden fazla kişiyi öldürmek ve 6136 sayılı kanuna muhalefet TCY 450/4-10
Halil GÜNEŞ	Görevli memuru öldürmek TCY 450/11, 31, 33, 36, 40
Erol ÖZBOLAT	Memuru görevinden dolayı ve ideolojik amaçla tasarlayarak öldürmek ve anayasal düzeni yıkmak için kurulan silahlı çete mensubu olmak. TCY 146/1, 31, 33, 40
Celal ATALAY Birsen GÜNGÖREN	Adam öldürmek ve gasp TCY 498, 522, 64/1, 495/1, 450/9, 71, 77
Yaşar AKAN Cüneyt ERENGÜL	Başka bir suçu gizlemek için adam öldürmek TCY 64/1, 450/9

Adil İNANDI	Birden çok adam öldürmek TCY 450/5, 31, 33, 40
Mehmet PESÇİ	Taammüden adam öldürmek TCY 450/4
İbrahim ÇINAR	Alıkoymak, ırza geçmek ve suç delillerini ortadan kaldırmak için öldürmek TCY 450/9, 414/2, 80, 418/2, 430
Cemal ÇAKMAK	Ülkede mevcut anayasal düzeni silah zoruyla yıkarak yerine Marksist-Leninist ilkeye dayalı bir rejim getirmeyi amaçlayan, silahlı çete niteliğindeki TKP-ML/TİKKO örgütünün amacı doğrultusunda adam öldürmek TCY 146/1
Kemal GÖMİ	Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nı cebren ilgaya teşebbüs TCY 146/1
Burhanettin DUMAN	Adam öldürmek ve gasp TCY 450/9, 479/1, 31, 33
Aslan KAYA	Devletin hakimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını devletin idaresinden ayırmaya yönelik silahlı eylemde bulunmak TCY 125
Ali AZAKLI Mustafa NAMLI	Taammüden ve canavarca bir his zevki ve işkence ile adam öldürme ve geceleyin silahlı gasp TCY 450/9, 64/1, 497/1, 522/1
Ali SEZGİN	Diğer bir suçu hazırlamak ve kolaylaştırmak için adam öldürmek ve silahlı gasp TCY 450/7, 497/1, 522, 81/2-3
Çağatay ÇELİKEL	Adam öldürmek ve gasp TCY 450/4-7, 495/1
Abdurrahim AKALP	Yasadışı PKK terör örgütü üyesi olmak ve örgüt amacı doğrultusunda eylemlere katılmak TCY 125
Mehmet FİDANCI Mehmet Sıddık BİÇER	Devletin hakimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını devletin idaresinden ayırmaya yönelik silahlı eylemde bulunmak TCY 125
Ali TEKE	Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nı ilgaya teşebbüs TCY 146/1
Yusuf AKBABA Türkan İPEK Mehmet DARGA Celal TÜRK Salih GÜN Zübeyir PAKSOY Yusuf ÇABUK	Devletin hakimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını devletin idaresinden ayırmaya matuf eylemlerde bulunmak ve yasa dışı PKK örgütünün sair efradı olmak TCY 125
Mehmet BABÜR	Silahla fiilen taarruz sonucu üstünün ölümüne neden olmak ACK (Askeri Ceza Kanunu) 91/4
Zekeriya AYDIN	İrza tasaddi suçunu gizlemek için adam öldürmek TCY 450/9

eksikliği olarak, sanıkların "nüfus cüzdanlarındaki mühürlerin okunmaması ve soyadlarındaki çelişkiyi" gösterdi.

-28 Nisan 1995 günü İstanbul'da Gülcan Akgündüz adlı kadını öldürdüğü gerekçesiyle Çağatay Çelikel hakkında Bakırköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde verilen ölüm cezası Yargıtay tarafından onandı. Çağatay Çelikel hakkındaki dosya TBMM'ye gönderildi.

-Yargıtay, "PKK üyesi oldukları" iddiasıyla Ethem Karahan, Abdullah Başka, Ethem Karakol, Abdülgani Onat ve Tacettin Turan adlı kişilere Diyarbakır DGM

tarafından verilen ölüm cezasını mayıs ayı içinde bozdu.

Sonuçlanan Davalar

-1997 yılında Adana'da Nuray Karabulut adlı kadını öldürdüğü gerekçesiyle yargılanan Hilmi Yaşlı, ikinci kez ölüm cezasına mahkum edildi. Adana 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 1 Mart günü görülen duruşmada, mahkeme heyeti ilk kararında direndi ve yeniden ölüm cezası verdi. Hilmi Yaşlı, 4 Haziran 1998 tarihinde sonuçlanan davada da ölüm cezasına mahkum olmuş, ancak karar Yargıtay tarafından bozulmuştu.

-Sivas'ta 29 Ekim 1996 tarihindeki intihar saldırısını gerçekleştiren 3 PKK'li'den biri olduğu iddiasıyla yargılanan Hasan Ateşçi, 16 Nisan günü Erzurum DGM tarafından ölüm cezasına çarptırıldı. Eylemde, Güler Otaş ve Hacı Can adlı PKK'lilerle birlikte polis memurları Rüstem Demirbaş, Ali Yüce ve Adem Tut ile Osman Polat adlı kişiler yaşamını yitirmişti.

-Diyarbakır DGM'de yargılanan PKK'nin eski üst düzey yöneticilerinden Şemdin Sakık ile kardeşi Arif Sakık, 20 Mayıs günü yapılan duruşmada, ölüm cezasına mahkum oldular. Duruşmada son sözünü sorulan Şemdin Sakık, "PKK ile görüş ayrılığının 1993 yılında başladığını" belirttiikten sonra PKK'nin silahlı mücadelesine karşı olduğunu söyledi. Kısa bir aradan sonra kararı açıklayan DGM, Şemdin Sakık ve Arif Sakık'ın, TCY'nin "ülkeyi bölmeye kalkışma" suçuna ilişkin 125. maddesi uyarınca oybirliğiyle ölüm cezasına mahkum edildiğini açıkladı. DGM heyeti "sanığın örgüt içindeki konumu, eylemlerinin yoğunluğu ve vehameti" gerekçesiyle cezada indirim uygulamadı. Bir süre önce, PKK lideri Abdullah Öcalan aleyhine tanıklık yapabileceğini belirterek DGM'ye başvuran Şemdin Sakık, PKK'nin çok sayıda eylemini yönetmek ve katılmakla suçlanıyordu ve yargı sürecinde avukatlarını azletmişti.

-İstanbul DGM'de "PKK adına para topladığı" iddiasıyla yargılanan Mehmet Güzel adlı kişi 2 Haziran günü yapılan duruşmada, TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkum edildi.

-8 Ekim 1978 tarihinde Ankara'nın Bahçelievler semtinde Türkiye İşçi Partisi (TİP) üyesi Serdar Alten, Latif Can, Salih Gevence, Faruk Ercan, Efraim Ezgin, Osman Nuri Uzunlar ve Hürcan Gürses'in öldürülmesi nedeniyle açılan dava 1 Kasım günü Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı. 19 yıl arandıktan sonra 10 Nisan günü İzmir Kuşadası'nda yakalanan Ünal Osmanağaoğlu savunmasında, "katliam davasından yargılanmanın ruhunu derinden yaraladığını" söyledi. Sanık avukatlarının savunmalarından sonra kararını açıklayan Mahkeme Başkanı Mehmet Koçak, Ünal Osmanağaoğlu ve 1995 yılı sonlarında yakalanan Bünyamin Adanalı'nın, yedişer kez ölüm cezasına mahkum edildiğini ve cezaların ayrı ayrı infaz edilmesine karar verildiğini açıkladı. Mahkeme, 1990 yılı sonlarında Türkiye'ye girerken yakalanan ve bir süre tutuklu kalmasının ardından ortadan kaybolan Mahmut Korkmaz ve Kadri Kürşat Poyraz hakkındaki dosyaları ise ayırdı. 3 Kasım 1996 tarihinde Susurluk'ta meydana gelen kazada ölen Abdullah Çatlı hakkındaki dava ise düştü.

Yıl İçinde Ölüm Cezası İstemiyle Açılan Davalar

-Ankara DGM Savcılığı, 1998 yılının aralık ayı sonunda açtığı davada, gazeteci-yazar Uğur Mumcu'nun öldürülmesi nedeniyle Abdullah Argun Çetin hakkında TCY'nin 450/4, 65/3 ve 313. maddeleri uyarınca ölüm cezası istedi.

-İstanbul Eminönü'ndeki Mısır Çarşısı'nda 9 Temmuz 1998 tarihinde 7 kişinin ölümü, 127 kişinin yaralanmasıyla sonuçlanan patlama nedeniyle İstanbul DGM tarafından 1998 yılının aralık ayı sonunda 15 sanık hakkında dava açıldı. Sanıklardan Pınar Selek, Abdülmecit Öztürk, Alaattin Öget, Kübra Sevgi ve İsa Kaya hakkında TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm cezası, diğer 10 sanığın ise 3 yıla 31 yıl arasında değişen hapis cezasına mahkum edilmesi istendi.

-Siyasi sığınma talebi ile İtalya'da bulunan PKK lideri Abdullah Öcalan ve bazı PKK yöneticileri hakkında Med TV'de yaptıkları konuşmalarda "vatana ihanet ettikleri, devletin egemenliğine karşı suç işledikleri" iddiasıyla TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm cezası istemiyle 5 Ocak günü Diyarbakır DGM tarafından dava açıldı. Ölüm cezası istemiyle haklarında dava açılan PKK yöneticilerinden bazılarının isimleri şöyle: Kani Yılmaz, Ali Haydar Kaytan, Abdurrahman Çadırcı, Sakine Polat.

-İstanbul'da Fatih Belediyesi eski Başkanı Saadetin Tantan'a suikast girişiminde buldukları ve "Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi (DHKP/C) üyesi oldukları" iddiasıyla tutuklanan Veli Dikme ve Fikret Kara hakkında 13 Ocak günü İstanbul DGM Savcılığı tarafından ölüm cezası istemiyle dava açıldı.

-13 Ocak günü İstanbul DGM Savcılığı, 4 Ocak günü tutuklanan radikal İslamcı İBDA-C örgütünün lideri olduğu iddia edilen Salih Mirzabeyoğlu (Salih Rıza Erdiş) hakkında ölüm cezası istemiyle TCY'nin 146/1. maddesi uyarınca dava açtı. İddianamede, Salih Mirzabeyoğlu ve Saadetin Ustaosmanoğlu, Mehmet Fazıl Aslantürk'ün "yasadışı örgüte üye oldukları" iddiasıyla TCY'nin 168/2. maddesi uyarınca, Hüsnü Göktaş'ın ise "örgüte yardım yataklık ettiği" iddiasıyla TCY'nin 169. maddesi uyarınca cezalandırılması istendi.

-14 Ocak günü İstanbul DGM'de 4 Ekim 1998 tarihinde İstanbul Ümraniye'de anaokulu öğretmeni Serpil Yeşilyurt'un tecavüz edilerek öldürülmesi ve annesi Hanım Yeşilyurt'un da ağır şekilde yaralanması suçlamasıyla tutuklanan Serdar Kaçmaz (18) ile İsmail Çolak (18), İ.A. (17) ve S.T. (14) hakkında ölüm cezası istemi ile dava açıldı.

-5 Ocak günü Hüseyin Akbaş adlı kişiyi öldükleri gerekçesiyle Kürşat Kıyak ve Selami Saygı hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından mart ayı başlarında ölüm cezası istemiyle dava açıldı.

-Ankara DGM Savcılığı, Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan Refah Partisi (RP) Genel Başkanı Necmettin Erbakan ile RP, Milli Gençlik Vakfı (MGV) ve Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) yöneticileri hakkında mart ayı içinde dava açtı. Sanıkların "din temeline dayalı bir devlet kurmak için çalıştıkları" ileri sürülen iddianamede, Necmettin Erbakan'ın, başbakanlığı döneminde "Kürtçü İslamcı

örgütlerle temasa geçtiği" öne sürüldü. İddianamede Abdullah Öcalan'ın 22 Şubat 1999 tarihli savcılık ifadesinde Erbakan hakkında "Necmettin Erbakan 1996 yılında başbakan olduktan sonra Suriye'de devletin yakın adamı olan Ağa kod adlı Mervan Zerti ve Suriye'de bulunan benim adamım Delil kod vasıtasıyla bana mesaj gönderdi. Bu mesajda, Güneydoğu'ya ekonomik, siyasi, kültürel açılımlar yapacaklarını, bunun için barış sağlanması ve ateşkes ilanını istiyordu. Ben de kendisine aynı şahıslar vasıtasıyla mektup gönderdim. Önerisini olumlu bulduğumu, kabul ettiğimi bildirdim." dediği bildirildi. İddianamede, "şeriatçı militanlar yetiştiren kurumlar" olduğu gerekçesiyle MGTV ve MÜSİAD'ın da kapatılması istendi. İddianamede, RP eski Genel Başkan Yardımcısı Ahmet Tekdal ile eski milletvekilleri Şevki Yılmaz, Hasan Hüseyin Ceylan ve İbrahim Halil Çelik hakkında, Türk Ceza Yasası'nın 146. maddesi uyarınca ölüm cezası istendi.

-PKK üyesi oldukları ve intihar saldırısı düzenlemeyi planladıkları" iddia edilen Adem Nikbay ve Necip Kurtcebe adlı kişiler hakkında 25 Ocak günü ölüm cezası istemiyle dava açıldı.

-Diyarbakır DGM Savcılığı, "PKK üyesi oldukları" iddiasıyla Fethi Demir, Firaz Turgan, Fatma Engin, Sevgi Demir ve Ümrân Turan adlı kişiler hakkında 25 Mart günü TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm cezası istemiyle dava açtı.

-İstanbul DGM Savcılığı, 13 Mart günü İstanbul Göztepe'de Mavi Çarşı adlı iş merkezine molotof kokteyli atarak 13 kişinin ölümüne neden olduğu iddia edilen Metin Yamalak adlı kişi hakkında 6 Nisan günü, daha sonra yakalanan Ergin Atabay, Abdullah Günay ve Azime Işık adlı kişiler hakkında ise 30 Nisan günü ölüm cezası istemiyle dava açtı.

-Ankara DGM Savcılığı, Çankırı'da 5 Mart günü Çankırı Valisi Ayhan Çevik'e yönelik bombalı saldırıyı düzenledikleri iddiasıyla tutuklanan Kemal Ertürk, Lale Açık, Nihat Konak ve Bülent Ertürk hakkında nisan ayı sonunda TCY'nin 146. maddesi uyarınca "ölüm cezası istemiyle" dava açtı. İddianamede Şener Kökten, Özgür Deniz Demirdiş, Sevinç Güden, Selahattin Yurdaer, Murat Demirdiş, Turan Açık ve Arap Deniz hakkında da "örgüt üyesi oldukları" iddiasıyla 15 yıla 22 yıl 6'şar ay arasında hapis cezası istendi.

-Kartal Cumhuriyet Savcılığı, İstanbul Kartal Endüstri Meslek Lisesi'nde Hüseyin Ağırman adlı öğretmeni öldüren, Şebnem Serttaş adlı öğrenciyi de ağır yaralayan Murat Kurt adlı öğrenci hakkında 15 Mayıs günü ölüm cezası istemiyle dava açtı.

-Malatya DGM Savcılığı, Malatya İnönü Üniversitesi'nin başörtülü öğrencilerin okula alınmamasına ilişkin genelgesi üzerine 7 Mayıs günü yapılan gösteri ve ardından düzenlenen operasyonlarda gözaltına alınan 43'ü tutuklu 75 kişi

hakkında 31 Mayıs günü dava açtı. DGM Savcılığı'nın iddianamesinde 51 sanık hakkında "anayasal düzeni zorla değiştirmeye kalkıştıkları" iddiasıyla TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezası, 24'ü hakkında da 5 yıla 15 yıl arasında hapis cezası istendi.

-Diyarbakır DGM tarafından Şırnak'ın Uludere İlçesi'ne bağlı Ballı Köyü'nde görev yapan Cemil Kayıcı, Mehmet Kaya, Muhsin Kayar, Abdullah Yıldırım, Ahmet Kayar, Lezgin Kayar ve Mehmet Varış adlı korucular hakkında "PKK'ye yardım ettikleri" iddiasıyla TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm cezası istemi ile dava açıldı.

-İstanbul DGM Savcılığı, 18 Haziran günü "Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu (TİKKO) üyesi oldukları" ileri sürülen 12 kişi hakkında dava açtı. İddianamede, Binnaz Demirbaş, Cem Demirbaş ve Haydar Ceylan adlı sanıkların ölüm cezasına mahkum edilmesi istendi.

-Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesini protesto amacıyla İstanbul'daki Atrium adlı iş merkezinin otoparkına bomba yerleştirdiği iddia edilen Hakim Yavaş ve itirafçı Abbas Dal adlı kişilerin yargılanmasına 29 Haziran günü İstanbul DGM'de başlandı. Ölüm cezasına mahkum edilmesi istenen Hakim Yavaş, 21 Mart günü gözaltına alınmıştı.

-Bursa'da, Mert Güven adlı kişi hakkında babası Erhan Güven ve annesi Mine Güven'i, Balat ormanında para karşılığında öldürttüğü iddiasıyla TCY'nin 448., 449. ve 450. maddeleri uyarınca "taammüden adam öldürmek" suçundan 30 Haziran günü ölüm cezası istemiyle dava açıldı.

-Yargıtay'ın ocak ayındaki bozma kararının ardından Sivas'ta 2 Temmuz 1993 tarihinde 37 kişinin öldürülmesi nedeniyle açılan davaya 16 Temmuz günü Ankara DGM'de devam edildi. Duruşmada esas hakkındaki görüşünü açıklayan DGM Savcılığı, 33 sanık hakkında TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezası istedi. Savcılık, 1 sanığın 15 yıldan, 4 sanığın 20 yıldan az olmamak üzere hapis cezasına mahkum edilmesini, 11 sanığa 7 yıl 6 ayla 22 yıl 6 ay arasında, bir sanığa da 2 yıl 6 ayla 15 yıl arasında hapis cezası verilmesini istedi.

-İstanbul Küçükçekmece'de eşi Nezahat Agocuk ve Mümin Akar adlı kişiyi öldürdüğü gerekçesiyle Özcan Agocuk adlı kişi hakkında ölüm cezası istemiyle 14 Temmuz günü dava açıldı.

-İstanbul Kemerburgaz'da "fidye almak için kaçırdığı Mustafa Yılmaz adlı çocuğu 24 Nisan günü öldürdüğü" ileri sürülen Abdullah Aksel adlı kişi hakkında da ölüm cezası istemiyle 17 Temmuz günü dava açıldı.

-18 Temmuz günü, haziran ayında İstanbul Sarıyer'de 11 aylık oğlu Fatih Toy'u, boğazını keserek öldüren Ömer Toy hakkında ölüm cezası istemiyle dava açıldı.

-İstanbul DGM Savcılığı, 20 Temmuz günü Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği (TKKB) üyesi oldukları iddiasıyla Sırrı Usta ve Ramazan Şevket Yılmaz adlı kişiler hakkında TCY'nin 146/1. maddesi uyarınca ölüm cezası istemiyle dava açtı.

-Ankara DGM Savcılığı, PKK'nin Avrupa'daki yöneticilerinden olduğu iddiasıyla Moldova'dan Türkiye'ye getirilerek tutuklanan Cevat Soysal hakkında "vatana ihanet suçlamasıyla" TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm cezası istemiyle 11 Ağustos günü dava açtı.

-Adana'da kardeşi Özer Demiralay'ı öldürdüğü iddiasıyla Alkan Demiralay adlı kişi hakkında ağustos ayı ortalarında ölüm cezası istemi ile dava açıldı.

-İstanbul Merter'de Aynur Gündoğdu adlı kişiyi öldürdüğü iddiasıyla Zeynep Biçer adlı kişi hakkında 14 Ağustos günü ölüm cezası istemiyle dava açıldı.

-İstanbul'da Gürel Aydın adlı kişinin öldürülmesi için emir verdiği iddiasıyla yeraltı dünyasının ünlü adlarından Nihat Akgün; Gürel Aydın'ı öldürdükleri iddiasıyla da Ömer Nadir Toksoy ve Mahmut Kızıldil hakkında 31 Ağustos günü ölüm cezası istemiyle dava açıldı.

-İstanbul DGM Savcılığı, 5 Eylül günü "Marksist Leninist Komünist Parti (MLKP) üyesi oldukları ve 3'ü polis toplam 5 kişiyi öldürdükleri" iddiasıyla Metin Turgut, Barış Albay, Haydar Akbaba, Serdar Güzel ve Murat Başusta adlı kişiler hakkında "Anayasal düzeni silah zoruyla değiştirmeye teşebbüs ettikleri" gerekçesiyle TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezası istemi ile dava açtı.

-Bangladeş'in Ankara Büyükelçiliği Askeri Ataşesi Şerif-ül İslam'ın hizmetlisi Rahman Hafizar hakkında, büyükelçinin eşi Kısmet ve oğlu Şirajus Salehin'i öldürdüğü gerekçesiyle 21 Eylül günü ölüm cezası istemiyle dava açıldı.

-Askeri Savcılık tarafından, Siirt Komando Tugayı'nda görevli 5 astsubay ve 3 sivil memur hakkında "tugaydan çaldıkları silah ve cephaneleri İstanbul'da "Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (DHKP-C) örgütü militanlarına sattıkları" iddiasıyla eylül ayı ortalarında ölüm cezası istemiyle dava açıldı. Hazırlanan iddianamede astsubaylar Necdet Kazan, Mehmet Akkaya, Erkan Baki, İlyas Baykut, Erdin Çapar ile sivil sanıklar Mehmet Yılmaz, Hasan Akbaş ve Ertan Öztürk hakkında Askeri Ceza Kanunu ve TCY uyarınca ölüm cezası istendi.

-İstanbul Cumhuriyet Savcılığı 6 Ekim günü İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Hasan Coşkun'u öldürdüğü ileri sürülen Bülent Baransel adlı kişi hakkında ölüm cezası istemiyle dava açtı.

-Adana'nın Yüreğir ilçesinde 5 Ekim günü Murat Bektaş ve Erdiç Aslan adlı kişilerin öldürüldüğü ev baskınından kurtulan Mustafa Köprü hakkında ölüm cezası istemiyle dava açıldı.

-Zonguldak Cumhuriyet Savcılığı, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Türk-İş) Genel Sekreteri ve Genel Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Şemsi Denizer'i 6 Ağustos günü öldürdüğü iddiasıyla Cengiz Balık adlı kişi hakkında 29 Ekim günü ölüm cezası istemiyle dava açtı. İddianamede, Balık'ın TCY'nin 450. maddesi uyarınca ölüm, Balık'a yardım ettiği ileri sürülen Engin Girgin adlı kişinin de 20 yıldan az olmamak üzere hapis cezasına mahkum edilmesi istendi.

-İstanbul'da 13 Eylül günü Şehriban Coşkunfırat adlı genç kızı "şeytana kurban etmek amacıyla öldürdükleri" gerekçesiyle Zinnur Gülşah Dinçer, Ömer Çelik ve Engin Arslan adlı kişiler hakkında 28 Ekim günü ölüm cezası istemiyle dava açıldı.

-İstanbul Bayrampaşa Cezaevi'nde iki mafya grubu arasında 20 Eylül günü çıkan ve 7 kişinin ölümü ile sonuçlanan olayla ilgili olarak Hakan Çillioğlu adlı suç örgütü lideri hakkında 3 Kasım günü 8 kez ölüm cezası istemi ile dava açıldı.

-Ankara Cumhuriyet Savcılığı, aralık ayı başında Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ne 26 Eylül günü yapılan saldırının ardından 85 mahkum hakkında dava açtı. Savcılığın iddianamesinde, Burdur Cezaevi'nde bulunan Cemal Çakmak hakkında ölüm, diğer mahkumlar hakkında da 12 yıla 47 yıl arasında hapis cezası istendi.

-Kasım ayında Van'ın Çatak ilçesi yakınlarında yakalanan 15 PKK militanı hakkında Diyarbakır DGM Savcılığı tarafından 6 Aralık günü açılan davada, Fuat Dolan (itirafçı), Niyazi Dolan, Aydın Çelik, Serdar Deviren, Salih Saykan, Özgür Azat İnci, Ayten Gülsüm ve İhsan Altun hakkında TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm cezası istendi.

-17 Nisan 1992 tarihinde İstanbul Kadıköy'de bir eve düzenlenen baskında, Hüseyin Kılıç, Satı Taş ve Ahmet Ercüment Özdemir'in öldürülmesi nedeniyle 14 polis hakkında 20 Aralık günü dava açıldı. Kadıköy Cumhuriyet Savcılığı tarafından olaydan yaklaşık 7 yıl sonra açılan davada, Özel Harekat Dairesi eski Başkanvekili İbrahim Şahin, Ziya Bandırmalıoğlu, Arif Tütüncü, Sever Ulu, Ahmet Cemal Arslan, Ali Tunçbilek, Ahmet Faik Şahbudak, Osman Eriş, Erdal Akman, Şahin Arslan, Erhan Yamancıoğlu, Sami Çerçi, Alaattin Parmaksızoğlu ve Mustafa Ordu adlı polislerin yargılanmasına karar verildi. İddianamede, polislerin Türk Ceza Yasası'nın ölüm cezası öngören 450/5. maddesi uyarınca cezalandırılması, ancak Polis Vazife ve Salahiyetleri Yasası'nın dikkate alınarak cezalarda indirim yapılması istendi.

3.2 YARGISIZ İNFAZ

Yargısız infaz olarak değerlendirilen ev ve işyeri baskınları, dur ihtarına uymayanlara ateş açma, rasgele ateş açma, sağ yakaladıktan sonra öldürme uygulamaları 1999 yılında da sürdü. Yargısız infaz olaylarında en az 63 kişi öldü.

Yargısız infaz olaylarında güvenlik kuvvetlerinin silah kullanma yetkisini daha da genişleten Terörle Mücadele Yasası'ndaki değişiklik, (Bkz. TİHV 1997 İnsan Hakları Raporu) 6 Ocak günü Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildi. TMY'ye eklenen "Teslim ol emrine itaat edilmeyerek kaçmaya veya silahlı mukabeleye yeltenilmesi hallerinde, kolluk kuvveti görevlileri, doğrudan ve duraksamadan hedefe ateş etme yetkisine sahiptir." şeklindeki madde, Yüksek Mahkeme tarafından uluslararası yasal düzenlemelere aykırı olduğu gerekçesi ile ve oybirliğiyle iptal edildi.

İl İdaresi Yasası'na ek yaparak askeri birlik komutanlarına geniş yetki tanıyan düzenlemeyi de iptal eden Mahkeme, iptal kararlarıyla oluşacak yasal boşluğun giderilmesi için hükümete bir yıllık süre tanıdı.

İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir PKK lideri Abdullah Öcalan'ın 16 Şubat günü Kenya'dan Türkiye'ye getirilmesinin ardından yayınladığı telsiz mesajında olası eylemlere karşı "olaylara karışanların ayaklarından vurularak yakalanmasını" istedi. İstanbul Valiliği'nin açıklamasında da "Vatandaşlarımızın can ve mal güvenliğine karşı yapılan her türlü eylemlere anında yasaların imkan verdiği en şiddetli şekilde karşılık verilecektir." denildi.

Güvenlik görevlilerinin yargısız infaz uygulamaları nedeniyle yargılanma sürelerinde bu dönemde de azalma olmadı. Birçok yargısız infaz olayı nedeniyle dava açılmazken, Savcıların can güvenliği olmadığı gerekçesiyle soruşturma yapmadığı olaylara da rastlandı.

Bunlardan biri DYP Tunceli Milletvekili Kamer Genç'in, İnal Cila (11) adlı çobanın öldürülmesi olayını TBMM gündemine getirmesi ile ortaya çıktı. Çocuğun Tunceli'nin Ovacık ilçesine bağlı Söğütlü köyünde 25 Eylül günü bir jandarma tarafından öldürülmesini Meclis Genel Kurulu'na getiren ve İçişleri Bakanı Tantan'a da yanıtlaması istemi ile soru önergesi veren Genç, Cumhuriyet Savcısı'nın kendisine "Can güvenliğim yok. O nedenle olay yerinde tahkikat yapamadım. Olay yanlışlıkla olmuş" dediğini aktardı.

İçişleri Bakanı Tantan, Genç'e 6 Aralık günü verdiği yazılı yanıtta, küçük çocuğun yanlışlıkla öldürüldüğünü açıkladı. Tantan yanıtında özetle şöyle dedi:

"34. İç Güvenlik Tugay Komutanlığı 3. İç Güvenlik Taburu'na bağlı birlikler tarafından icra edilen operasyonlar esnasında, arazinin makilik ve görüş mesafesinin az olması nedeniyle, çalılıklardan sızmaya benzer seslerin gelmesi ve görüntü alınması üzerine, olay bölgesine P. Onb. F.A. tarafından keşif ateşi açılmıştır. Bunun neticesinde, aynı bölgede çobanlık yapmakta olan Cemal oğlu 1988 doğumlu İnal Cila isimli şahsın kazaen öldüğü anlaşılmıştır. Ovacık Cumhuriyet Başsavcılığı'nca gerekli otopsi yapılmıştır. Piyade Onbaşı ile ilgili olarak güvenlik kuvvetleri mensubu olması nedeniyle, 285 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (OHAL Valiliği'nin Kuruluşu) gereğince, Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanun hükümlerinin uygulanması gerektiğinden, Cumhuriyet Başsavcılığı, Piyade Onbaşı F.A. hakkında görevsizlik kararı vermiş, soruşturma evrakı yetkili ve görevli Ovacık İlçe İdare Kurulu'na sevk edilmiştir..."

Tantan, Cila'nın ailesine "devletin diyeti" olarak 750 milyon lira, 40 kilo kuru erzak, çay, şeker ve sigara, 10 koyun ve 1 koç yardımı yapıldığını bildirdi.

Yargısız İnfaz Davaları

Gazi Olayları

İstanbul Gazi mahallesinde 1995 yılının mart ayında 19 kişinin ölümüyle sonuçlanan olaylarda silah kullandıkları belirlenen Süleyman Memişçi (Komiser), Ali Doğan, (Emniyet Amiri), Adem Albayrak, Mehmet Gündoğan, Hamdi Özata, Hasan Yavuz, İsa Bostan, Sedat Özemir, Hayrullah Şişman, Metin Çakmaz, Yakup Murat, Uğur Duran, İbrahim Serdar, Orhan Durmuş, Mehmet Türk, Mustafa Keleş, Selçuk Biçer, Ali Ulukaş, Yetkin Korkut ve Ahmet Türkmen adlı polislerin" savunma sınırlarını aşarak, faili belli olmayacak şekilde adam öldürmek" suçundan, 24 yıldan az olmamak üzere hapis cezası istemiyle yargılanmasına Trabzon Ağır Ceza Mahkemesi'nde 29 Ocak günü devam edildi. Duruşmada Mahkeme Başkanı, olaylarda ölen Fadime Bingöl ve Sezgin Engin'in cesetlerinden çıkan mermi çekirdeklerinin İstanbul Adli Tıp Kurumu'na gönderilmesi gerekirken, polis emaneti altında kaybolduğunu açıkladı. Mermi çekirdeklerinin emanetten nasıl alındığının ya da nasıl kaybolduğunun belli olmadığını belirten Mahkeme, "Kayıpların bulunması, sorumlularının hakkında yasal işlem yapılması için Cumhuriyet Savcılığı'ndan talepte bulunulmasının istenmesine" karar verdi.

5 Mart günü yapılan duruşmada, olaylarda ölen Fadime Bingöl ve Sezgin Engin'in vücudundan çıkan mermi çekirdeklerinin kaybolması nedeniyle tartışma yaşandı. Kanıtların bulunmasını, kaybedenler hakkında yasal işlemlerin başlatılmasını isteyen

müdahil avukatlar, “adil yargılama hakkı”nın ihlal edildiğini belirterek, davanın İstanbul’a alınmasını istediler. Davanın olaylarda ölen ve yaralanan herkesi kapsamadığını vurgulayan müdahil avukatlar, tüm mermi çekirdeklerinin inceleme sonuçlarının alınmasını talep ettiler. Mahkeme, emanetten kaybolan mermi çekirdeklerinin bulunabilmesi için Fatih Cumhuriyet Başsavcılığı’na yazı yazıldığını açıkladı.

9 Nisan günü yapılan duruşmada, müdahil avukatlardan Cemal Yücel, davanın 4 yıldan beri devam ettiğini belirterek, mahkemenin ara kararlarının uygulanmamasının davayı uzattığını vurguladı. Duruşmada, sanık avukatlarından İlhami Yelekcı’nın Cemal Yücel’in konuşmasına “susturun bu avukatı” diyerek sözlü satışmada bulunması üzerine, ölenlerin yakınları ile avukatlar arasında tartışma çıktı. Mahkeme heyeti, Gazi mahallesindeki keşfin Gaziosmanpaşa Asliye Ceza Mahkemesi tarafından yapılmasına karar verdi.

Davanın 14 Mayıs günü yapılan duruşmasından önce Özgür Bakış gazetesi muhabiri Faruk Aktaş ve davaya müdahil olarak katılan bazı kişiler, İlhami Yelekcı’nın korumaları tarafından salona alınmadı. Duruşmada, müdahil avukatlardan Remzi Kazmaz, İstanbul Gaziosmanpaşa’da yapılması öngörülen keşfi, Eyüp Ağır Ceza Mahkemesi’nin değil, Trabzon Ağır Ceza Mahkemesi’nin yapmasını istedi. Remzi Kazmaz ayrıca, duruşmadan önce müdahillerin ve gazetecilerin karşılaştıkları engellemeler konusunda mahkemenin önlem almasını istedi. Olaylar sırasında öldürülen Reis Kopal’ın üzerinde halen kan bulunan giysilerinin mahkemeye delil olarak verildiği duruşmada, mermi çekirdeklerinin, Fatih Cumhuriyet Savcılığı tarafından İstanbul DGM’ye gönderildiği bildirildi.

17 Haziran günü yapılan duruşma ise sadece 15 dakika sürdü. Duruşmada, mermi çekirdeklerinin Trabzon Cumhuriyet Savcılığı’na ulaştığı duyuruldu. Bunun üzerine söz alan müdahil avukatlardan Cemal Yücel, Sezgin Engin ve Fadime Bingöl’ün vücutlarından çıkarılan mermi çekirdeklerinin polislerin silahlarıyla karşılaştırılmasını istedi. Polislerin avukatı İlhami Yelekcı ise mermi çekirdeklerinin, olaylar nedeniyle İstanbul DGM’de görülen davanın sanıkları üzerinde yakalandığı ileri sürülen silahlarla karşılaştırılmasını istedi. Müdahil avukatlar bu isteme, Yelekcı’nın davayı uzatmaya çalıştığını belirterek karşı çıktılar. Mahkeme, mermilerin polislerin silahlarıyla karşılaştırılmasına karar verdi.

Gazi Mahallesi’nde keşif, olaylardan dört yıl sonra 2 Temmuz günü Gaziosmanpaşa 3. Asliye Mahkemesi tarafından yapıldı. Keşfe 12 tanık ile sanık polislerden Sedat Özemir, İsa Bostan, Orhan Durmuş ve Selçuk Biçer katıldı. Müdahil avukatların keşif sırasında tanıkların “korkmadan ifade verebilmeleri için”

polislerin çevreden uzaklaştırılması talebini kabul etmeyen Hakim, “izdiham” gerekçesiyle gazetecileri uzaklaştırdı. Keşifte ilk olarak, katliamda kızı Dilek Şimşek’i kaybeden baba Ali Şimşek, Mehmet Gündüz’ün öldürülüşüne tanıklığını anlattı: “Cemevi’nin önünde kum yığını vardı. Ben oradaydım. Sabaha doğru bir panzerden projektör tutuldu. Sonra ateş ettiler. Mehmet Gündüz vurularak kumun üzerine düştü.”

Gazi Cemevi Başkanı Mahmut Türkmen ve Cemevi yönetici Hıdır Elmas da, Mehmet Gündüz’ün öldürülmesine ilişkin aynı yönde tanıklık yaptılar.

Öldürülen Mümtaz Kaya’nın annesi Sevgili Kaya da, “Bir sürü resmi polis, 3-4 tane de sivil polis vardı. Sivil polislerin ellerinde uzun silahlar vardı. Onlar vızır vızır insanların üzerine ateş ediyordu. Oğlum da ben de kaçıyordum. Baktım oğlum düştü. Benim önüme düştü.” dedi. Sanık polislerin avukatı İlhami Yelekcı ifade veren tanıkları sürekli “iftira” atmakla suçlayınca gerginlik yaşandı.

16 Temmuz günü yapılan duruşmada ise Eftal Camcı adlı polisin ifadesi okundu. Camcı ifadesinde, olaylar sırasında polislerin hepsinde uzun namlulu tüfekler gördüğünü söyledi. Bunun üzerine müdahil avukatlar, İstanbul Emniyet Müdürlüğü’ndeki tüm uzun namlulu silahların balistik incelemesinin yapılmasını istediler. Ancak bu istem reddedildi.

23 Eylül günü yapılan duruşmada, keşfin sonuç raporu okundu. Mermi çekirdeklerinin Adli Tıp Kurumu tarafından yapılan balistik incelemelerine ilişkin raporun beklenmesi için duruşma ertelendi.

19 Kasım günü yapılan duruşmada, Adli Tıp Kurumu’nun olayların kaset ve fotoğraflarının incelenmesine ilişkin raporu okundu. Raporunda, “Elinde uzun namlulu silah, kot pantolonlu ve kot montlu kişi her ne kadar saç yapısı, vücut şekliyle Adem Albayrak’a benzese de görüntü net olmadığı için, söz konusu kişinin Adem Albayrak olup olmadığı net olarak belirlenememiştir.” denildi. Rapor üzerine söz alan müdahil avukatlardan Gülizar Tuncer, Mehmet Ağar’ın Adalet Bakanlığı dönemindeki kadrolaşma nedeniyle Adli Tıp Kurumu’nun tarafsız olmadığını belirtti. Tuncer, “Fotoğrafi çeken gazeteciler, tanıklar, yaralananlar sanığı teşhis etti. Hatta soruşturma sırasında fotoğrafları götürdüğümüz Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcısı bile ‘bu bizim polisimiz Adem’ demişti. İddianamede de ‘her ne kadar kabul etmese bile söz konusu kişi tıpa tıpa Adem Albayrak’a benzemektedir’ denmişti. Bu raporu kabul etmiyoruz.” dedi.

Aralık ayı içinde yapılan duruşmalarda da dava karara bağlanmadı.

Olayların Yıldönümü

Olayların yıldönümünde yapılacak gösteri nedeniyle mahalleyi 11 Mart akşam saatlerinden itibaren

ablukaya alan polisler, bin kadar kişiyi gözaltına aldı. 12 Mart günü anma gösterisinin yapılacağı İsmetpaşa caddesine giden ara yollarda barikat kuran polisler, gazetecileri tehdit ettiler ve Radyo Umut muhabirleri Nurcan Aslan, Şengül Derin, Yön FM muhabiri Eylem Tepe ile adı öğrenilemeyen Halkın Günlüğü dergisi muhabirini gözaltına aldı. Polisler, sokaklarda toplananları da havaya ateş açarak dağıttı. Gazi mahallesinde polislerin 500'ün üzerinde kişiyi gözaltına aldığı bildirildi. Polisin engellemesine karşın Gazi Cemevi önünde toplanan bir grup anma törenini gerçekleştirdi.

Mecbure Genç, Üznire Genç

15 Mayıs 1996 tarihinde Batman'ın Kozluk ilçesine bağlı Eyromiye (Çargeçit) köyü çıkışında pusu kurarak, ikisi de hamile olan Mecbure Genç ve Üznire Genç'in öldürülmesi nedeniyle Mehmet Seyid Acar adlı korucu hakkında "tahammüden adam öldürme" iddiasıyla Batman Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan dava, 22 Ekim 1998 tarihinde sonuçlandı. Faik Alduk isimli başka bir korucunun daha önce Acar'ın arabaya pusu kurarak ateş ettiğine ilişkin ifade verdiği duruşmalarda, balistik incelemeleri gözönüne alan Mahkeme heyeti, Acar'ın beraatine karar verdi. 1998 yılı içinde temyiz edilen karar, Yargıtay, tarafından 1999 yılında onandı.

Sebahat Karataş, Eda Yüksel, Taşkın Usta

İstanbul Çiftelhavuzlar'da, 16 Nisan 1992'de bir eve düzenlenen baskında Sebahat Karataş, Eda Yüksel ve Taşkın Usta'nın öldürülmesi nedeniyle 22 polis hakkında açılan davaya, 28 Ocak günü Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşmada Mahkeme, kullanılan silahların balistik incelemeye alınmasını kararlaştırdı.

1 Temmuz günü yapılan duruşmada, sanık polislerin avukatı İlhami Yelekçi, inceleme kararına itiraz ederek, "Olay sırasında kullanılan silahların ve boş kovanların balistik incelemeleri daha önce yapılmıştı. Yeniden inceleme yapılmasına gerek yoktur. Balistik raporları dosyada mevcuttur" dedi. Mahkeme heyeti ise balistik inceleme kararında direndi. Yıl içinde önemli bir gelişme yaşanmayan dava, 2000 yılına ertelendi.

15 Haziran 1995 tarihinde İstanbul Kadıköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlayan dava, daha sonra "güvenlik" gerekçesiyle Kayseri'ye gönderilmişti. Davada Reşat Altay (Emniyet Müdür Yardımcısı), İbrahim Şahin (Özel Harekat Dairesi eski Müdürü), Ahmet Vasfi Kara (İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'nde müdür), Abdullah Dindar, Mehmet Şakir Öncel, İsmail Alıcı, Adnan Taşdemir(komisör), Ruhi Fırat, Arslan Pala, Mehmet Düzgün, Adalet Üzüm, Mehmet Baki Avcı(14 Ekim 1994 tarihinde öldü), Şenel Karaman, Mesut Yağcıoğlu, İsmail Türk, Ali Türken, Yahya Kemal Gezer, Zülfikar Çiftçi, Sönmez Alp, Ayhan Çarkın,

Salih Tonga ve Yaşar Karaçam adlı polisler yargılanıyor. "kastı aşan adam öldürme" suçlamasıyla açılan davada, polisler hakkında "verilen emri yerine getirdikleri ve çatışma sırasında silah kullanmak zorunda kaldıkları" göz önüne alınarak meşru müdafaa hükümlerinin uygulanması isteniyor.

Hüseyin Kılıç, Satı Taş, Ahmet Ercüment Özdemir

17 Nisan 1992 tarihinde "Hüseyin Kılıç, Satı Taş ve Ahmet Ercüment Özdemir'in öldürülmesi nedeniyle 7 yıl aradan sonra 19 Aralık günü 14 polis hakkında ölüm cezası istemiyle dava açıldı.

Kadıköy Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, operasyonu yöneten Özel Harekat Dairesi eski Müdürü İbrahim Şahin, Ziya Bandırmalıoğlu, Arif Tütüncü, Sever Ulu, Ahmet Cemal Arslan, Ali Tunç Bilek, Ahmet Faik Şahbudak, Osman Eriş, Erdal Akman, Şahin Aslan, Erhan Yamancıoğlu, Sami Çerçi, Alaattin Parmaksızoğlu ve Mustafa Ordu adlı polisler hakkında TCY'nin 450/5 uyarınca ölüm cezası istendi. Sanık polisler hakkında "faili belli olmayacak şekilde adam öldürme" suçunu düzenleyen ve 20 yıla kadar ağır hapis cezasını öngören TCY'nin 463.maddesi hükümlerinin uygulanması istendi.

Ayşe Nil Ergen, Ayşe Gülen

İstanbul Kozyatağı'ndaki bir eve 1992 yılının nisan ayında düzenlenen baskında Ayşe Nil Ergen ve Ayşe Gülen'in (Uzunhasanoğlu) öldürülmesi nedeniyle, Kadıköy eski Emniyet Müdürü Ziya Özdemir ve 15 polis hakkında TCY'nin 450/5, 463 ile "meşru müdafaa" hükümünü düzenleyen 49. maddesi ile 251, 281. maddeleri uyarınca "müstakil faili belli olmayacak şekilde adam öldürmekten" açılan davaya, 9 Eylül günü Kadıköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşmada, ifadesi alınamayan üç polis hakkında gıyabi tutuklama kararı verildi. 1999 yılında önemli bir gelişmenin yaşanmadığı dava, 2000 yılına ertelendi.

Mehmet Topaloğlu, Besat Ayyıldız (Selahattin Akıncı), Bülent Dil

28 Ocak 1998 tarihinde Adana'nın Yüreğir ilçesi Kiremithane mahallesinde düzenlenen ev baskınında Kurtuluş gazetesi Adana Temsilcisi Mehmet Topaloğlu, Besat Ayyıldız ve Bülent Dil'in öldürülmesi nedeniyle Nurettin Bülbül¹, Haydar Erol ve Suat Köse adlı polisler hakkında "kastı aşarak birden çok adam öldürmek" suçlamasıyla TCY'nin 452. maddesi uyarınca açılan dava, 2 Kasım günü Adana 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı. Dava, 1999 yılı içinde sonuçlanmadı.

Olayın ardından Bülent Dil'in ailesi operasyona katılan 28 polis hakkında suç duyurusunda bulunmuş,

¹ Haydar Erol ve Nurettin Bülbül adlı polisler, 5 Ekim günü Adana'da Murat Bektaş ve Erdinç Aslan adlı kişilerin öldürülmesi nedeniyle açılan davada da aynı suçlamayla yargılanıyorlar.

bu polislerden 25'i hakkında takipsizlik kararı verilmişti.

Bu arada Topaloğlu'nun ölüm yıldönümünde yapılmak istenen anma töreni de polis tarafından zor kullanarak engellendi. Elektrik Mühendisleri Odası Adana Şubesi'nde düzenlenmek istenen anmaya panelist olarak İHD Adana Şubesi Başkanı Süleyman Kılıç, Medya-Sen Adana Şube Başkanı Murat Yıldız ve Genel-İş Bölge Başkanı Mustafa Acet katılacaktı. EMO Adana Şubesi'ni ablukaya alan polisler anmada dia gösterisi yapmaya gelen Kamil Şanverdi, Murat Aktaş ve Yılmaz Genç adlı gazeteciler ile Kemal Gürsoy, Tekin Gürsoy, Murat Ercanlı, Ali Yüksel'i gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar kimlik tespiti yapıldıktan sonra serbest bırakıldı.

28 Ocak gecesi Adana'da gerçekleştirilen ev baskınında, Kurtuluş gazetesi Adana Temsilcisi Mehmet Topaloğlu ile Besat Ayyıldız ve Bülent Dil adlı kişilerin öldürülmesi üzerine polisler hakkında suç duyurusunda bulunan Avukat Zeki Rüzgar ile olaya ilişkin haberin yer aldığı Emek gazetesi Yazışları Müdürü Ahmet Ergin ve sahibi Halit Keskin hakkında "terörle mücadelede görev alanların kimliklerini açıkladıkları" iddiasıyla Terörle Mücadele Yasası'nın 6/1. maddesi uyarınca açılan davaya 2 Şubat günü Ankara DGM'de devam edildi. 12 Ocak günü başka bir dava nedeniyle tutuklanan ve hakkında "örgüt üyesi olduğu" iddiasıyla Türk Ceza Yasası'nın 168/1. maddesi uyarınca dava açılan Zeki Rüzgar'ın katıldığı duruşma, dosyadaki eksikliklerin tamamlanması için ertelendi. Bir önceki duruşmada (8 Eylül 1998) DGM Başkanı Orhan Karadeniz, Terörle Mücadele Yasası'nın 6/1. maddesinin para cezası öngördüğünü anımsatmış ve 100 milyon lira para cezası ödenmesi halinde davanın açılmamış sayılacağını açıklamıştı. Ancak, Zeki Rüzgar, para cezası ödemeyi reddetmişti.

Davanın 16 Mart günü Ankara DGM'de yapılan duruşmasında, Rüzgar'ın avukatları, Rüzgar'ın yargılandığı başka bir davada, DGM Başkanı Orhan Karadeniz ve askeri Yargıç Albay Erman Başağ'ın davadan çekildiğini anımsattılar. Avukatlar, "tarafsız bir yargılama yapılmayacağı" düşüncesinde oldukları için reddi hakim talebinde bulundular. İstemi reddeden DGM heyeti, Avukat Ender Büyükçulha'ya "gereksiz yere reddi hakim talebinde bulunduğu" gerekçesiyle 2 milyon 130 bin lira para cezası verdi.

Mustafa Dölek

24 Haziran 1995 tarihinde Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesine bağlı Küçük Cennetpınarı köyüne düzenlenen baskında Mustafa Dölek adlı kişiyi öldürdüğü gerekçesiyle yargılanan Soner Ağbaba adlı özel tim görevlisi, şubat ayında Ankara 8. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 1 yıl 1 ay 10 gün hapis cezası ve ceza süresi kadar da memuriyetten men cezasına mahkum edildi. Mahkeme 'bir daha suç

işlemeyeceği'ne kanaat getirildiği gerekçesiyle her iki cezayı da erteledi. Ankara 8. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 11 Mayıs 1998 tarihinde yapılan duruşmada, Soner Ağbaba aynı cezaya mahkum olmuş, ancak karar Yargıtay tarafından "ceza süresi kadar memuriyetten men cezası" verilmediği için bozulmuştu.

Olaydan sonra Türkiye'yi terk ederek İsviçre'ye yerleşen Dölek ailesinin, AİHM'ye açtığı dava ise 1999 yılı içinde tamamlanmadı.

İrfan Ağdaş

Kurtuluş gazetesi dağıtımcısı İrfan Ağdaş'ın İstanbul Alibeyköy'de 13 Mayıs 1996 tarihinde öldürülmesi nedeniyle Birol Mıdık, Abdurrahman Yolcu, Aytekin Kayhan adlı üç polis hakkında açılan davaya Eyüp 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 16 Şubat günü devam edildi. Duruşmada, olay günü, boş kovan tutanaklarını tutan polislerden E.A, olay yerine, çatışma anonsu üzerine gittiğini, olay yeri tespit tutanağında nitelikleri yazılı 17 adet boş kovan tutanağını tuttuklarını ve bunu mahalli karakola teslim ettiklerini belirtti.

Ağdaş ailesinin avukatlarından Metin Narin ise, telsiz çözümlene bantlarında, elinde siyah poşet olan birinin koşarken vurulduğu anonsunun yapıldığını "silahlı çatışma"nın söz konusu olmadığını, E.A.'nın ifadelerini kabul etmediğini söyledi. Narin, ekspertiz raporlarındaki mermi markalarının, boş kovan tutanağında yer almadığını, olay günü orada bulunmayan silahlara ait olduğunu söyledi. Narin, boş kovan tespit tutanağının polis memuru A.Y. tarafından yapıldığını ifade ederek, 5 polis memurunun soruşturmayı yanlış bir şekilde yönlendirdikleri gerekçesiyle haklarında Savcılığa suç duyurusunda bulunulmasını talep etti.

Davanın 19 Nisan günü yapılan duruşmasında Savcı, müdahil avukatların polislerin tutuklanması yönündeki istemlerini reddetti. Bu arada Mahkemeye şu deliller sunuldu:

"Polisler, 'Çatışma yaşandı ve bu çatışma sırasında Ağdaş'ı sırtından vurduk' ifadesini verdiler. Ancak ATK raporunda Ağdaş'ın kalbinden ve sol dirseğinden kurşun çıkarıldığı tespit edildi.*Tutanakta ele geçirilmeyen silahlara ilişkin mermiler var. Ekspertiz raporlarında olan mermi markaları, boş kovan tespit tutanağında yer almıyor.*Polisler sürekli olarak çatışma olduğunu söylediler. Ancak, polis telsizi çözüm bantlarında, elinde siyah poşet olan birinin koşarken vurulduğu anonsu yapıldı. 'Bu çözümlerde silahlı çatışma' yaşandığına dair anons bulunmuyor."

1999 yılı içinde de sonuçlanmayan davada, üç polis memuru hakkında TCY'nin 448. ve 463. maddeleri uyarınca "faili belli olmayan şekilde adam öldürmek" ve "kasten adam öldürmek" suçlamasıyla 12 ile 15 yıl arasında hapis cezası isteniyor.

Süleyman Örs

9 Haziran 1997 tarihinde İstanbul Gaziosmanpaşa'da Süleyman Örs'ün öldürülmesi nedeniyle hakkında dava açılan Sami Şen adlı polisin yargılanmasına, 2 Mart günü İstanbul Eyüp 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Tutuksuz yargılanan Sami Şen hakkında, ifadesinin alınabilmesi için daha önce verilen gıyabi tutuklama kararı kaldırıldı. Bu arada Mahkemeye delil olarak sunulan telsiz konuşmalarında, "25 40 konuşuyor merkez. Çatışma olduğu bilinen yer. Bütün arkadaşlar sarmış, kontrolleri altında, bütün çevreye yayılmış durumdadır. Ancak üzerindeki yüksek gerilim hattı nedeniyle fazla yaklaşmıyoruz. Ancak ev kontrol altında.

Merkez: 81 14 arkadaşlara söyle 45 77 şahsı kömürlüğe sıkıştırmış. Kömürlükteymiş şu anda .... (konuşmalar anlaşılıyor) Bırak merkez gebersin.

Merkez: Arkadaşlar siper alsınlar tamam, ... (Konuşmalar anlaşılıyor) Öldürmek.

... (Konuşmalar anlaşılıyor) 'Öldürün o fareyi. 0... çocuğunu' 'Adil abinin intikamını alın'" şeklinde ifadeler yer aldı.

Müdahil avukatlar telsiz konuşmalarının çözümlerinde, öldürme için teşvik olduğunu belirterek, "Zaruret sınırını aşır kasten adam öldürme söz konusudur. Ayrıca olay günü görev listelerine bakıldığında Sami Şen'in ismine rastlanmamaktadır. Bu nedenle sanık polis memurunun tutuklanmasını ve telsizde öldürme telkininde bulunan memurlar hakkında da yasal işlem yapılmasını istiyoruz" dedi. Avukatlar ayrıca Örs'ün giysilerinin gönderilmesi için yazılan yazılara cevap vermeyen kamu görevlileri hakkında suç duyurusunda bulunulmasını istedi. Duruşmaların uzun aralıklarla yapılmasının AİHM'nin "adil yargılanma hakkı"na ilişkin maddesine aykırı olduğunu belirten avukatlar, duruşmaların daha sık yapılmasını da talep etti.

Davanın 28 Nisan günü Eyüp 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmasında tanık olarak dinlenen Avni Karadurmuş adlı polis, Örs'ün "Teslim ol" çağrısını duymadığını ve Örs'ü çatışmadan sonra ölü olarak görmediğini ileri sürdü. Mahkeme Karadurmuş'a, Savcılıkta verdiği ifadede, Örs'ün "Teslim ol" çağrısını duyduğu ve Örs'ün cesedini gördüğünü söylediğini anımsattı. Duruşma, Örs'e ait giysilerdeki kurşun giriş çıkış deliklerinin incelenmesi için ertelendi.

12 Temmuz günü yapılan duruşmada tanıklık yapan Ali Kasım Kırgıl adlı polis, olay günü bir yaralama olayı nedeniyle bir kişiyi aradıklarını, bu sırada Süleyman Örs'ü kuşkulananak durdurduklarını söyledi. Kırgıl, Süleyman Örs'ün kendilerine birkaç el ateş ettikten sonra kaçtığını iddia etti.

Davanın 29 Aralık günü yapılan ve 10 dakika süren duruşmasında da, yargılanan polis Sami Şen'in tutuklanması istemi reddedilerek, dava 2000 yılına ertelendi.

Davada, Sami Şen hakkında "kastı aşan ve faili belli olmayacak bir biçimde adam öldürmek" suçlamasıyla TCY'nin 448 ve 463. maddeleri uyarınca 6 ile 8 yıl arasında ağır hapis cezası isteniyor.

Hamdin Salgın, Gülistan Özdemir

17 Nisan 1998 tarihinde İstanbul Fatih'te bir eve düzenlenen baskında Hamdin Salgın (18) ve Gülistan Özdemir (15) adlı gençlerin öldürülmesi nedeniyle Siyasi Şube Müdür Yardımcısı Şefik Kul ile polisler Şaban Düzer, Erol Tekten, Salih Palamir, Ahmet Toprak, Rüştü Güneş, Sualp Bayrak ve Sami Şen adlı polislerin "faili belli olmayacak şekilde adam öldürmek" suçundan yargılandığı davaya 22 Nisan günü İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşmada tanık olarak dinlenen Ömer Duman adlı polis, eve giren polislerin "teslim ol" çağrısında bulunduğunu ve bunun ardından da çatışma çıktığını iddia etti. Duruşmada müdahil avukatlar, Ümraniye Cezaevi'nde bulunan Gülseren Özdemir'in tanık olarak dinlenmesini istedi.

PKK davasından tutuklu ve TCY'nin 125. maddesine göre ölüm cezası istemi ile yargılanan Gülseren Özdemir ise 24 Haziran günü yargılandığı İstanbul 1 No'lu DGM'de, polislerin Fatih'te yaptığı ev baskınında 15 yaşındaki kardeşi Gülistan Özdemir'i kendisi yerine öldürdüğünü söyledi².

Davanın 14 Eylül günü yapılan duruşmasında tanık olarak dinlenen İ.K. adlı polisin, olayı hatırlamadığını söylemesi üzerine söz alan müdahil avukat Eren Keskin, "Biz davanın bir an önce sonuçlanması için dinlenilmeyen diğer tanıkların ifadelerine başvurulmasından vazgeçilmesini istiyoruz. Nasıl olsa onlar da bir şey hatırlamayacaklar" dedi. Mahkeme de polislerin tanık olarak dinlenmesinden vazgeçti.

Davanın 16 Kasım günü yapılan duruşmasında Savcı'nın, sanık polislerin "kendilerini korumak için ateş ettikleri" gerekçesiyle beraat kararı verilmesini değerlendiren Mahkeme, polislerin beraatine karar verdi.

Veysi Özel

Diyarbakır'ın Hani ilçesi Çardaklı (Çema) köyü yakınlarında 17 Kasım 1994 tarihinde askerler

² Polis yetkilileri tarafından olayın hemen ardından yapılan açıklamada, öldürülen kişilerin kimliğini Hamdin Salgın ve Gülseren Özdemir olarak belirtmiş ve ikisinin de daha önce Ümraniye'de bir polisin öldürülmesi iki polisin de yaralanması eylemine katıldığını açıklamıştı. Ancak olayın hemen ardından Hamdin Salgın ile birlikte öldürülen kişinin Gülseren Özdemir değil, onun 15 yaşındaki konfeksiyon işçisi kardeşi Gülistan Özdemir olduğu ortaya çıkmıştı. Polisin söz konusu baskında, evde çatışma yaşandığını da öne sürmesine rağmen, Fatih Savcısı olayın hemen ardından yaptığı incelemede, evde çatışma yaşandığına dair bir bulguya rastlamamıştı.

tarafından öldürülen Veysi Özel'in (13) ailesi, 14 Mayıs günü AIHM'e başvurdu.

Diyarbakır İdari Mahkemesi'nde açtıkları davanın, 4 buçuk yıl sonra ancak bilirkişi aşamasına geldiğini belirten Veysi Özel'in amcası Mecail Özel, avukatlarının davayı, 'makul süre aşıldığı' gerekçesiyle AIHM'e götürdüklerini söyledi.

Fuat Erdoğan, Elmas Yalçın, İsmet Erdoğan

İstanbul Beşiktaş'taki bir kafeteryaya 28 Eylül 1994 tarihinde düzenlenen baskında Avukat Fuat Erdoğan, İsmet Erdoğan ve Elmas Yalçın'ı öldüren Hilmi Kalaycı, Şefik Kul, Mustafa Karabulut, Ramazan Ayan adlı dört polis hakkında açılan dava, İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 1999 yılı içinde sürdü. "Görev ifası sırasında birden ziyade kişinin faili belli olmayacak şekilde ölümüne neden olmak" suçlamasıyla haklarında TCY'nin 450/5, 463, 281, 31, 33, 49/1-3 veya 50'inci maddelerine göre ceza istenen sanık polislerin katılmadıkları duruşmalar sonrasında dava, 2000 yılına ertelendi. Sanıklardan Mehmet Baki Avcı adlı polis memurunun 14 Ekim 1994 tarihinde ölümü nedeniyle hakkında açılan dava ise düşmüştü.

Nabi Akyürek, Selma Çıtak, Mehmet Salgın, Sabri Atılmış, Hasan Kasa

İstanbul'un Okmeydanı semtindeki Perpa İş Merkezi'nde bulunan bir kafeteryaya 13 Ağustos 1993 tarihinde yapılan baskında işyeri sahibi Nabi Akyürek, Selma Çıtak, Mehmet Salgın, Sabri Atılmış (16), Hasan Kasa'nın öldürülmesi nedeniyle 9 polisin yargılandığı dava 21 Aralık günü sonuçlandı. İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, Ercüment Yılmaz, Ali Çetkin, Hasan Erdoğan ve Kadir Uçar adlı polisler "olayda silah kullanmadıkları gerekçesiyle beraat etti. Mahkeme, diğer sanıklar Ayhan Çarkın, Hüseyin Doğrul, Ömer Kaplan, Ayhan Özkan ve Selim Kostik'i ise önce TCY'nin "kasten adam öldürmek" suçuna ilişkin 450/5. maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkum etti. Ceza daha sonra, TCY'nin "verilen görevi yerine getirirken yasanın ya da yetkili organın belirlediği sınırı aşanlara" verilecek ölüm cezasının indirilmesine ilişkin 50. maddesi uyarınca 8 yıl hapis cezasına çevrildi. Bu ceza da "suçun görev sırasında işlenmesi" ve "failin belli olmaması" gibi gerekçelerle 3 yıl 10 ay 20'şer gün hapis cezasına indirildi.

Murat Can, Alpay Denizhan

İstanbul Kağıthane'de 12 Mart 1998 tarihinde "çalıntı olduğu iddia edilen bir arabayla polisten kaçarken trafik kazasında öldükleri" açıklanan ancak daha sonra vurularak öldürüldükleri bildirilen Murat Can (21) ve Alpay Denizhan (22) adlı kişileri vuran polisler hakkında Şişli Cumhuriyet Savcılığı tarafından 13 Şubat günü dava açıldı. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada, İstanbul Kağıthane Emniyet Müdürlüğü'nde görevli polis memuru Uğur Taşdemir hakkında "adam öldürmekten" 8 yıla,

Mehmet Çıplak hakkında ise "amacı aşan etkili eylem" suçlamasıyla 4 aya kadar hapis cezası isteniyor.

Volkan Koç

4 Aralık 1998 tarihinde İstanbul Dolapdere'de Volkan Koç (18) adlı kişiyi "dur ihtarına uymadığı" gerekçesiyle vuran Adil Kökkaya adlı polis hakkında "adam öldürmek" suçundan açılan davaya Beyoğlu 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 1999 yılı içinde devam edildi. Tanık olarak ifade veren Mertan Sessiz adlı kişi, olay günü Volkan'a damatlık almaya giderken polis memurlarının önlerini kestiğini ve kendilerinden kimliklerini çıkarmalarını istediklerini söyledi. Polislerin ellerine kelepçe takmak istediklerini belirten Sessiz, şöyle konuştu:

"Ancak Volkan, düğünü olduğundan ellerine kelepçe vurmam istemedi. Polisler ısrar edince Volkan cebinden çıkardığı çakıyı kendi boğazına dayadı ve adım adım yürümeye başladı. Bunun üzerine polis Adil Kökkaya tabancasını çıkararak Volkan'a bir el ateş etti. Bu kurşun Volkan'ın kalbine isabet etti. Kökkaya ve yanındaki diğer polis Hüsamettin Çetinkaya ayakları ile Volkan'a vurarak 'Sakin ölme, ölme' diye bağırıyorlar. Sonra yaralı olan Volkan'ı minibüse attılar"

Volkan Koç'un ailesi, polislerin evlerine gelerek kendilerini tanıklık yapmamaları için tehdit ettiklerini açıkladı. Dava 1999 yılında sonuçlanmadı.

Utku Topçuoğlu

İzmir'de 1997 yılında hırsızlık yaptığı ileri sürülen Hacı Fındık'la girdiği silahlı çatışmada Fındık'ı yaralayan ancak olay yerinden geçmekte olan Utku Topçuoğlu'nun ölümüne, Nazmi Nalçı'nın da yaralanmasına neden olan Haluk Seren adlı polise 3 yıl 4 ay ağır hapis ve 1 milyon lira para cezası verildi. 24 Mayıs günü İzmir 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, Hacı Fındık'a da 2 yıl 4 ay hapis ile 860 bin lira para cezası verildi.

Tayyip Üzüm

Bodrum'da 19 Ekim 1997 tarihinde Tayyip Üzüm adlı inşaat işçisinin öldürülmesi nedeniyle 1998 yılı içinde Bilal Payam adlı er hakkında açılan dava, 17 Şubat günü sonuçlandı. Muğla Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada, Bilal Payam, "Tayyip Üzüm kaçarken ateş ettiği ve yaralama kastıyla davrandığı" gerekçesiyle 1 yıl 1 ay 10 gün hapis cezasına mahkum edildi.

1999 Yılında Öldürülenler

Yılmaz Elüstü, Mehmet Elüstü

Bingöl'ün Genç İlçesi Cumhuriyet Mahallesi'nde 17 Nisan akşamı Yılmaz Elüstü (17) ve Mehmet Elüstü (19) adlı iki genç özel tim görevlileri tarafından öldürüldü. CHP Genç İlçe Başkanı Mesut Değer'in akrabaları oldukları belirtilen gençlerin, evlere

muhtarlık seçimi için oy pusulaları dağıttıkları bildirildi. HADEP Genel Merkezi'nden yapılan açıklamada, iki gencin güvenlik görevlileri tarafından gözaltına alınmak istendiği, mezarlığa kaçan gençlerin silahla tarandıktan sonra el bombası ile parçalandıkları iddia edildi. İki gencin cenaze töreninden sonra İlçe Tabur Komutanı ve Emniyet Müdürü'nün gençlerin ailelerinin evine giderek "olayın yanlışlık sonucu meydana geldiğini söyledikleri ve özür diledikleri" öne sürüldü. Emniyet tarafından yapılan açıklamada ise söz konusu kişilerin PKK militanı olduğu ve güvenlik görevlileriyle girdikleri silahlı çatışmada öldükleri iddia edildi.

Cem Selçuk Akgül, Sadık Mamati

4 Haziran günü İstanbul'da ABD konsoloslukuna saldırı hazırlığı içinde oldukları iddia edilen iki kişi polisler tarafından öldürüldü. Tarlabası'ndaki konsoloslukun karşısındaki bir inşaata saat 06.00 sıralarında iki kişinin girdiği "ihbarı" üzerine olay yerine giden polisler iki kişi tarafından ateş açıldığı ve söz konusu kişilerin çatışma sonucu öldürüldükleri iddia edildi. Emniyet yetkilileri, olaydan sonra öldürülen kişilerin adlarının Onur Bilge (24) ve Nedim Akgün (37) olduğunu açıkladı. Ancak, daha sonra adı Nedim Akgün olarak açıklanan kişinin Cem Selçuk Akgül, Onur Bilge olarak açıklanan kişinin de Sadık Mamati olduğu belirlendi. Cem Selçuk Akgül'ün 1993 yılında Edirne Yarıaçık Cezaevi'nden firar ettiği öğrenildi.

Halkın Hukuk Bürosu'ndan 5 Haziran günü yapılan açıklamada, "Gözyaşartıcı bomba veya gaz bombası kullanarak onları sağ yakalayabilirlerdi. Bodrum katının çıkışındaki merdiveni götürdükleri için kaçacak yerleri yokmuş. Olay yerinde çatışma yaşandığını gösteren kurşun izleri bulunmuyor. Bomba kullanılmış. Bu açıkça bir yargısız infazdır" denildi. Halkın Hukuk Bürosu avukatları, 10 Haziran günü olaydan sorumlu oldukları iddiasıyla İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir, Müdür Yardımcısı Atilla Çınar, Siyasi Şube Müdürü Şefik Kul ve operasyona katılan polisler hakkında suç duyurusunda bulundu.

Akgül'ün cenazesi, 7 Haziran günü İstanbul Alibeyköy'de toprağa verildi. Cenaze törenine müdahale eden polis, Akgül'ün yakınlarının da aralarında bulunduğu yaklaşık 150 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlardan Turgay Aydar, Hüseyin Aykanat, Mustafa Erol, Afet Süreyya Eren, Kadri Güven, Oya Başaran, Deniz Metin, Sevilay Çalışkan, Murat Karaca, Nebahat Aslan, Yener Özbek, Derya Karahan adlı kişiler daha sonra tutuklandı.

İHD İstanbul Şubesi tarafından hazırlanan raporda, "Çatışmanın çıktığı iddia edilen bina Amerikan Konsoloslukunun karşısında ve bir ilköğretim okulunun yanındadır. İnşaat kaba halde olup, üst katlara çıkan demir kapının kilitli olduğu görülmüştür.

Çıktığı iddia edilen çatışmanın bodrum katta gerçekleştiği, bodrumdaki kolonlarda halen kan izlerinin mevcut olduğu görülmüştür. Bodrum katının merdiven kısmında büyük bir çöküntü oluştuğu ve bu çöküntüye bir bombanın neden olduğu ihtimali kuvvetlidir" denildi.

Olayla ilgili olarak İstanbul Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube'de görevli Sami Şen, Selim Orhan Doğan ve Rüştü Güneş adlı polisler hakkında 1999 yılı içinde dava açıldı.

Fariz Yakacı, Ercan Yakacı, Rezzak İnanç, Raif Uyan, Mehmet Gök, Fırat Esin

2 Ağustos akşamı Diyarbakır'ın Silvan ilçesine bağlı Çiğdemli köyü yakınlarında bir minibüse kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından ateş açıldı. Olayda, Ercan Yakacı (18), Fırat Esin (19), Mehmet Gök (19), Raif Uyan, Rezzak İnanç (19) ve Fariz Yakacı (8) öldü, Filit İnanç, İhsan Gök, Hadi Esin, Salim Gök, Semih Gök, İbrahim Bilmez, Ramazan Söker, M. Şah Gök ve Ayfer Gök adlı kişiler yaralandı. Resmi açıklamada saldırının PKK militanları tarafından gerçekleştirildiği iddia edildi. HADEP'ten yapılan açıklamada, Çiğdemli köyünün, köylülerin korucu olmaya zorlanması üzerine büyük ölçüde boşaldığı ve köyde yaşayanların çoğunlukla HADEP yanlısı oldukları bildirildi. Açıklamada, saldırının Silvan Jandarma Alay Komutanlığı'na yaklaşık 10 dakikalık mesafede gerçekleştiğine de dikkat çekildi.

Olayın ardından İHD Genel Başkan Yardımcısı Av. Osman Baydemir, İHD Bölge Temsilcisi Hanefi Işık, Diyarbakır Barosu Yönetim Kurulu üyeleri Av. Arif Altunkalem ve Av. Reyhan Yalçındağ, Tıp Fakültesi Hastanesi'ne kaldırılan yaralılarla görüşerek, bir rapor hazırladı. Yaralılardan M.Şah Gök, Filit İnanç, Salim Gök ve Dr. Yusuf Yağmur ile yapılan görüşme sonunda hazırlanan raporda şu bilgilere yer verildi:

"Saldırıya maruz kalanlar, herhangi bir kişi veya kesimle düşmanlıklarının olmadığı gibi, korucu da olmadıklarını belirtmişlerdir. Görüşmeler sırasında tüm yaralıların ve yaralı yakınlarının olayın failleri hakkında yorum yapmaktan kaçındıkları, saldırı mahallinin Silvan Alay Komutanlığı'na ancak 10 dakika (yaklaşık 1,5 km) uzaklıkta olduğu anlatımlarından anlaşılmuştur. Sis perdesi henüz aralanmış olmamakla birlikte karanlık güçlerin geçmişte Güçlükönak'taki gibi saldırılarla benzerlik arz etmektedir. Yaralılara müdahalenin geç yapılması düşündürücüdür."

Yaralılardan İhsan Gök, 4 Ağustos günü yaptığı açıklamada, saldırıyı yapanların üniformalı olduklarını kaydederek, şunları söyledi:

"Korucu olmamız için baskı vardı. Ancak bizler hiç kimseyle bir sorunumuz olmadığı için kabul etmiyorduk. Saldırının olduğu gün tarladan dönüyorduk. Bir süre yol aldıktan sonra, yol

kenarında yaktıkları ateşin başında üç kişi gördük. Ateşin ışığıyla gördüğümüz kişiler silahlı ve üniformalıydılar. Yaklaştığımız sırada yolun ortasına gelip araca ateş etmeye başladılar. O sırada sağımızdan solumuzdan ve arkadan da ateş açılmaya başlandı. Araba bir anda kan gölüne döndü. Saldırı yaklaşık 10 dakika sürdü. Silah sesleri kesilince, kapıları açıp sürünerek dışarı çıktık. Hafif yaralanan iki kişi köye haber verdi. Olaydan iki saat sonra köylüler gelip bizleri hastaneye kaldırdı. Bunu yapanları herkes biliyor.”

12 Ağustos günü PKK'nin siyasi kanadı ERNK tarafından dağıtılan bildirimlerde, katliamın kendi güçlerince yapılmadığı ifade edildi.

Ahmet Özgezer, Osman Kınay, Hasan Yılmaz

23 Ağustos günü İzmir'in Bayındır ilçesine bağlı Çamlı köyü Yakapınar ovasında Ahmet Özgezer'e ait eve yapılan baskında Ahmet Özgezer, Osman Kınay ve Hasan Yılmaz adlı kişiler öldü. Olayda Ahmet Özgezer'in oğlu Lokman Özgezer (16) ve özel tim görevlisi Komiser Mustafa Kemal Özsüphandağı yaralandı. Gözaltına alınan Lokman Özgezer, tedavi edilmek üzere hastaneye kaldırıldı.

Olayın ardından açıklama yapan İzmir Emniyet Müdürü Hasan Yücesan, söz konusu kişilerin “PKK militanı olduğu” ve “teslim ol” çağrısı üzerine ateş açtıklarını iddia etti.

Çevrede yaşayanlar Lokman Özgezer'e ateş açan polislerin daha sonra Özgezer ailesinin bulunduğu çadıra girdiğini ve içeride bulunan kişileri taradığını belirttiler. Bayındır ilçesine bağlı Kızılcaova köyü muhtarı Durmuş Sabancı da Ahmet Özgezer'in üç yıldır bölgede tarla kiraladığını ve çiftçilik yaptığını söyledi. Aynı gün gözaltına alınan Ahmet Özgezer'in eşi ve çocukları 24 Ağustos günü serbest bırakıldı.

Olayla ilgili olarak İHD ve ÇHD tarafından 26 Ağustos günü olay yerinde inceleme yapıldı. Hazırlanan raporda, evde çatışma yaşandığına ilişkin bir bulguya rastlanmadığı belirtilerek, “olayın yargısız infaz” olduğu kaydedildi.

Murat Bektaş, Erdinç Aslan

Adana'nın Yüreğir ilçesi Akıncılar mahallesinde bir binaya 5 Ekim gecesi saat 20.30 sıralarında baskın düzenleyen polis, girdiği evdeki kişilerin üzerine ateş açtı. Ateş sonucu Murat Bektaş adlı kişi öldü. Aynı kattaki başka bir daireye de baskın düzenleyen polisler, burada da Erdinç Aslan adlı kişiyi öldürdü, evde bulunan Mustafa Köprü ise gözaltına alındı.

Olayın ardından Murat Bektaş'ın eşi Kezban Bektaş yaşadıklarını şöyle anlattı: “Eşim, Tunceli'de asker olan kardeşimle telefonda konuşurken kapımız tekmelendi. Kapı kırıldı ve üzerimize yayılım ateşi açıldı. Eşim başından vurularak kanlar içinde yere

yığıldı. 3 yaşındaki oğlum Uğurcan'la birlikte kendimi koltukların arkasına attım. Ateş sırasında kurşunlardan ikisi sağ kolumu sıyırmış, ama hiç farkında olmadım. Eşimi vuran polis, arkasında duranlara, 'Durun burada bir kadınla çocuk var' diye bağırdı ve üzerime doğru 5-6 kurşun daha sıktı. Daha sonra karşıdaki daireye girdiler ve ateş açtılar. Dışarı çıkmak istedim ama izin vermediler. Beni çocuğumla birlikte, aşağı dairede oturan ev sahibimiz Mevlüt Zeren'in evine kilitlediler.”

Murat Bektaş, 6 Ekim günü toprağa verildi. Evin sahibi Mevlüt Zeren ise Murat Bektaş'ın 1,5 yıldır kiracısı olduğunu, diğer evin ise 15 gün önce iki genç tarafından tutulduğunu ve gençlerin bir haftadır evde kaldıklarını söyledi.

Adana Emniyet Müdürü Şükrü Yetimoğlu, 7 Ekim günü düzenlediği basın toplantısında, olay günü binaya bazı şüpheli kişilerin girip çıktığı yolundaki telefon ihbarı üzerine operasyonun gündeme geldiğini iddia etti. Yetimoğlu, polislerin “teslim ol” çağrısında bulunduğunu da ileri sürdü. Emniyet Müdür Yardımcısı Muzaffer Çetinkaya ise olaydan sonra yaptığı açıklamada, öldürülen Erdinç Aslan ile gözaltına alınan Mustafa Köprü'nün üç-dört aydır izlendiğini söylemişti. Öldürülen Aslan'ın Kurtuluş dergisi muhabiri olduğu öğrenildi³.

Murat Bektaş'ın eşi Kezban Bektaş, 8 Ekim günü polisler hakkında suç duyurusunda bulundu. Bektaş, Adana Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulduktan sonra yaptığı açıklamada, eşinin suçsuz yere öldürüldüğünü söyledi. Bektaş “Kocam ömrü boyunca hiçbir suçtan ne karakola gitti ne de cezaevine girdi. Kocam hücre evinde değil, kendi evimizde benim ve çocuğumuzun gözleri önünde vurularak öldürüldü. Emniyet suçunu kabul etsin.” dedi.

Ev baskınında öldürülen Erdinç Aslan'ın babası da polisler hakkında suç duyurusunda bulundu. Aslan ailesinin avukatı Alper Saral tarafından Savcılığa verilen suç duyurusu dilekçesinde, polislerin kapıyı kırıp içeri girdikleri sırada Erdinç Aslan'ın cep telefonundan ablası Gülay Aslan'ı aradığı ve o andaki durumlarıyla ilgili bilgi verdiği belirtildi. Dilekçede, “Bu görüşmenin sonlarında Erdinç kendisini yakalayan polislere, ‘bırakın beni’, ‘defolun gidin’ gibi sözler söylemiş ve sonrasında görüşme kesilmiştir. Bu sözlerden de anlaşıldığı üzere polisler ilk anda Erdinç'i sağ olarak yakalamışlardır. Daha sonra öldürmüşlerdir.” denildi. Dilekçede, Erdinç Aslan'a ait cep telefonunun da kaybolduğu, polisler tarafından hazırlanan olay yeri inceleme tutanağında cep

³ Baskın sırasında yerel yayın yapan KTV adlı televizyon kanalının kameramanı Aydın Güçlü ve yerel Ekspres gazetesi Haber Müdürü Yavuz Yavuz gözaltına alındı. Aydın Güçlü'nün olay sırasında çektiği görüntüler, polisler tarafından imha edildi.

telefonuna rastlanmadığı vurgulandı. Dilekçede, olay günü saat 21.35 sıralarında Erdinç Aslan'ın, ablası Gülay Aslan'ı arayıp aramadığının cep telefonu hizmeti veren şirketlerin kayıtlarından incelenmesi istendi.

Baskında sağ olarak yakalanan ve ardından tutuklanan Mustafa Köprü ile konuşan avukatı, Köprü'nün Murat Bektaş ile ilgili olarak, "Bizimle hiçbir ilgisi yoktu. Eve girip çıkarken karşılaşırsak selamlaşıyorduk. Onun dışında hiçbir ilgimiz, ilişkimiz yoktu" dediğini aktardı⁴.

Murat Bektaş ve Erdinç Aslan'ın öldürülmesi nedeniyle Başkomiser Fevzi Mustan ile Ali Erdurucan, Eyüp Yalçınkaya, Muammer Topaç, Haydar Erol ve Nurettin Bülbül adlı polisler, 13 Ekim günü akşam saatlerinde Savcılıkta ifade verdi. Polislerin ifadelerinde, Adana Emniyet Müdürü Şükrü Yetimoğlu'nun olaydan sonra yaptığı açıklamanın aksine, "Elindeki telefonun silah sandığımız için ateş açtık" dedikleri öğrenildi. Polisler ifadeleri alındıktan sonra tutuklanmaları istemiyle sevk edildikleri Nöbetçi Sulh Ceza Mahkemesi tarafından serbest bırakıldı. Savcılığın bu karara 14 Ekim günü itiraz etmesi üzerine, Nöbetçi Asliye Ceza Mahkemesi, "üst mahkeme" sıfatıyla polisler hakkında gıyabi tutuklama kararı verdi.

Bu arada infaz olayı ile ilgili olarak haklarında gıyabi tutuklama kararı çıkartılan Başkomiser Fevzi Mustan, Ali Erdurucan, Eyüp Yalçınkaya, Muammer Topaç, Haydar Erol ve Nurettin Bülbül adlı polisler 18 Ekim günü teslim oldu. Polisler Savcılıkta ifadeleri alındıktan sonra tutuklanarak cezaevine gönderildi. Bu arada savcılık tarafından adliyeye çağrılan Kezban Bektaş, eşini öldüren polis olarak Ali Erdurucan'ı teşhis etti.

Tutuklanan polislerin avukatlarının bir üst mahkemeye yaptığı itirazı değerlendiren Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesi, 19 Ekim günü Ali Erdurucan adlı polis dışındaki diğer beş polisin tahliye edilmesine karar verdi.

Kasım ayı başlarında Bektaş ve Aslan'ın öldürülmeleri nedeniyle altı polis hakkında dava açıldı. Adana Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede Nurettin Bülbül, Eyüp Yalçınkaya, Haydar Erol ve Ali Erdurucan adlı polis memurlarının 24 yıla 30 yıl, Başkomiser Fevzi Mustan ve Muammer Topaç adlı polis memurunun ise 6 yıla 15 yıl arasında hapis cezasına mahkum edilmesi istendi. İddianamede, her iki evin basılması anlatıldıktan sonra Murat Bektaş'ın "ateş açtığı" sağ ve sol elindeki kurşun deliği dışında, başında sol gözün üstünden başlayarak kafasının parçalandığı belirtildi. İddianamede, "bu yaranın karanlıkta ve rastgele atışla meydana getirilemeyeceği" vurgulanarak, Nurettin Bülbül, Eyüp Yalçınkaya, Haydar Erol ve Ali Erdurucan'ın "Bektaş'ı kasten öldürdüğü" vurgulandı.

İddianamede, Fevzi Mustan, Nurettin Bülbül ve Muammer Topaç'ın da "görevi sağ olarak ele geçirip yargılamayı yapacak makam önüne çıkarmak olduğu halde, Erdinç Aslan'ı meşru müdafaa sınırlarını aşarak öldürdükleri" belirtildi.

Davanın 2 Aralık günü Adana 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan ilk duruşmasında ifade veren sanık polisler, "teslim ol" çağrısında bulduklarını ve içerden ateş edildiği için iki eve de girmek zorunda kaldıklarını iddia ettiler. Öldürülen Murat Bektaş'ın eşi Kezban Bektaş ise polislerin ifadesini yalanladı. Evin sadece dış kapısının kilitli olduğunu anlatan Kezban Bektaş, "Birileri bağırıyordu. 'Kapıyı açın' dedi. Ağza alınmayacak küfürler yağdırıldı. Biz sarhoş olduğumu sandık. Işıklar açıldı. O sırada kapı açıldı. Ali Erdurucan, 'çekil kadın' dedi ve ateş etmeye başladılar. Kocam, vurulduğunda telefonun üzerine düşmüştü. Kapıyı kırdıklarını duydum. Bize 'teslim ol' çağrısı yapılmadı, sadece ateş açtılar. Nurettin Bülbül ve Ali Erdurucan'ın ateş ettiklerini gördüm. Kocamın cesedini önce bir arabaya koyarak götürdüler, az sonra geri getirdiler. Diğer eve girdiklerini ise silah seslerinden anladım. Oraya girerken de uyarı yapmadılar." dedi.

Duruşmayı izlemek için Adana Adliyesi'ne gelen Tavrı dergisi Yazışmaları Müdürü Yasin Ali Türkeri, derginin Antakya muhabiri Deniz Şah ile Cantekin Uçar, Tamer Kazan, Zeki Helveren, Mehmet Oral Mutlu ve Süleyman Özal adlı kişiler gözaltına alındı. Dava, 2000 yılına ertelendi.

DUR İHTARI VE RASGELE ATEŞ AÇMA

9 Şubat günü İstanbul Merter'de araba çaldığı iddia edilen kişileri izleyen polislerin ateş açması sonucu, olayla ilgisi olmayan Nail Çaylıkoca (20) adlı genç öldü. Edinilen bilgiye göre, Ahmet Kutsi Tecer Caddesi'nde araba çaldıkları ileri sürülen iki kişiye polisler tarafından ateş açıldı. Bu sırada caddede bulunan Nail Çaylıkoca da başından vuruldu. Çaylıkoca olay yerinde öldü. Savcılık, Çaylıkoca'nın ölümüne neden olan kurşunun hangi silahtan çıktığının belirlenmesi için kapkaççıları kovalayan ekipteki 3 polis memuru İslam Baltürk, Yakup Kayhan ve Osman Arabacı'nın silahlarını balistik incelemeye gönderdi. Yakup Kayhan, tutuklama istemiyle sevk

⁴ 5 Ekim günü Murat Bektaş ve Erdinç Aslan adlı kişilerin öldürüldüğü ev baskınından kurtulan Mustafa Köprü, daha sonra tutuklandı ve ardından hakkında ölüm cezası istemi ile dava açıldı. 15 Aralık günü Adana DGM'de başlayan davada, Mustafa Köprü'nün itirafçı olmak istediğini açıklaması üzerine duruşmaya, Köprü ve avukatı dışında kimse alınmadı. Duruşma, Mustafa Köprü'nün itirafçılık isteğinin incelenmesi için ertelendi. Ancak Köprü'nün itirafçılık başvurusunu değerlendiren Erdinç Aslan'ın avukatı ÇHD Adana Şube Başkanı Mustafa Çinkılıç, infaz sonrası Köprü'nün bir iki gün içinde Osmaniye Cezaevi'ne götürüldüğünü belirterek, "Bu kişinin hem Adana dışına bir cezaevine gönderilmiş olması hem itirafçı olması ve yargılanması sırasında huzura getirilip orada ifadesinin alınmaması bir sürü soru işaretini doğuruyor. Acaba sanık itirafçılık yasaından yararlanmak için polisleri koruyan bir ifade mi verdi" dedi.

edildiği Bakırköy Nöbetçi Sulh Ceza Mahkemesi'ne verdiği ifadede, olayı sonradan öğrendiğini ileri sürdü ve "Ben anonsları takip ediyordum. Osman bana arabanın kaçtığını söyledi. İnip bir el havaya, 2 el de arabanın tekerine ateş ettim. O sırada arkadan 2 el ateş sesi duydum" dedi. Mahkeme, Kayhan'ı, tutuksuz yargılanmak üzere serbest bıraktı. Gerekçe olarak da şahsın "sabit ikametgah sahibi olması"nı ve balistik raporunun gelmemesini gösterdi. Kayhan hakkında açılan dava 8 Eylül günü Bakırköy 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı. Duruşmada, Kayhan'ın tutuklanması istemi reddedildi. Savcılık, İslam Baltürk ve Osman Arabacı adlı polisler hakkında da takipsizlik kararı verdi.

16 Şubat günü Şırnak'ın Cizre ilçesinde, köy korucusunun "dur" ihtarına uymayan bir genç, açılan ateş sonucu öldürüldü. Edinilen bilgiye göre, otomobille evine giden 17 yaşındaki Mehmet Nahil'e, nöbet tutan geçici köy korucusunun "dur" ihtarına uymayınca ateş edildi. Ağır yaralanan Nahil, kaldırıldığı devlet hastanesinde yaşamını yitirdi. Kimliği açıklanmayan köy korucusu gözaltına alındı.

17 Mart günü İstanbul Bahçelievler Kocasinan semtinde Fuat Ünlü adlı kişi polisler tarafından vuruldu. Ünlü'nün Kocasinan mahallesindeki bir mağazaya bomba atmaya hazırlandığı sırada, kendisinden kuşkulanan polisler ateş açtığı ve çıkan çatışmada öldüğü iddia edildi. Olayda, bir polis hafif yaralandı. Ünlü'nün yanında bulunan biri kadın iki kişinin ise kaçtığı ileri sürüldü.

Olayla ilgili olarak hazırlanan otopsi raporunda, Ünlü'nün vücuduna sağ el işaret parmağı, sağ omuz ile öldürücü nitelikte olan sağ kasık ve sol kulak arkasından toplam 4 kurşun aldığı belirtildi. Otopsi raporunda Ünlü'nün ölüm nedeni olarak, kurşun yaralanmasına bağlı kafatası parçalanması, etraf kemikleri kırılması ve beyin kanaması ile iç organ delinmesi gösterildi.

Ünlü'nün öldürülmesi nedeniyle Erol Tekten, Ayhan Özkan ve Şaban Düzer adlı polisler hakkında açılan dava, 12 Ekim günü Bakırköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı. Sanık polislerin katılmadığı duruşmada, Ünlü ailesinin avukatı Eren Keskin, Cumhuriyet Savcısı Salih Sol tarafından hazırlanan iddianameye itiraz ettiklerini bildirdi. Keskin, Ünlü'nün üzerinde bulunduğu öne sürülen TNT kalıbı, fünye ve tabancalarda, Fuat Ünlü'nün parmak izi bulunmadığını belirtti. Keskin'in, polislerin tutuklanmasını istemi reddedildi. Fuat Ünlü'nün "terörist" olarak nitelendiği iddianamede, "polislerin, kendilerini korumak için ateş ettikleri" ileri sürüldü. İddianamede, polisler hakkında TCY'nin "Görev gereği infazı zorunlu olan bir emri icra eden faile işlediği fiilden dolayı ceza verilmez" hükmünü içeren 49. maddesinin uygulanması istendi.

19 Mart günü İstanbul'un Merter semtinde Hamza Baş (19) adlı kişi polisler tarafından vuruldu. İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından yapılan açıklamada, polisin "şüpheli" iki kişiye kimlik sorduğu, bunun üzerine bu kişilerin polise ateş açtıkları, çatışma sonucunda Hamza Baş'ın öldürüldüğü, diğer kişinin ise kaçmayı başardığı iddia edildi.

26 Mart günü Hakkari'nin Çukurca ilçesi Çıgılı köyünde, askerlerin "dur" ihtarına uymadığı gerekçesiyle bir köy korucusu öldürüldü. Irak'tan, Türkiye'ye küçükbaş hayvan sokarken vurulduğu belirtilen korucunun isminin Halit Ediş (35) olduğu öğrenildi.

25 Mart günü Van'da Şeyhmus Karakoyun (29) adlı kişi polisler tarafından öldürüldü. Polis yetkilileri, PKK'nın üst düzey yöneticilerinden olduğunu iddia ettikleri Şeyhmus Karakoyun'un, saat 15.30 sıralarında polis ekibini görünce kaçmaya başladığını ve "dur" ihtarının ardından da polisler silahla karşılık verince çıkan çatışma sonucu öldüğünü ileri sürdüler.

İstanbul Kadıköy'de 12 Nisan günü polislerin "dur" ihtarına silahla karşılık verdiği öne sürülen Ali Kemal Gündoğdu adlı kişi öldürüldü. Araba çaldıkları iddia edilen Ali Kemal Gündoğdu, Hasan Çüney, Sezgin Güven ve Fuat Kılavuz adlı kişilerin polislerin "dur" ihtarına karşı ateş açtıkları ve Gündoğdu'nun çatışma sırasında öldüğü, diğer 3 kişinin ise yakalandığı ileri sürüldü.

İran'ın Urmiye kentine bağlı Rezgi köyünden mazot satmak üzere Şemdinli'nin Kayalar (Katuna) köyü Alatu mezrasına gelen Poormela Berzan (25), Cengiz Poormela (25), Wehbi Gilanîzadeh (18), Kamfer Gilanîzadeh (20), Xayıp Poormela (13), Xayıp Adil (20) ve Cuma Ergoşi (20), 7 Mayıs günü asker ve özel tim elemanları tarafından öldürüldü. İran hükümeti olay üzerine Türkiye'yi protesto etti.

7 Mayıs günü İstanbul Göztepe'de araba çaldığı iddia edilen bir kişinin, polisin "dur" ihtarına uymayarak kaçtığı ancak araba ile kaza yaptıktan sonra yaya olarak kaçarken kafasından vurularak öldürüldüğü bildirildi. Ancak öldürülen kişinin kimliği belirlenemedi⁵.

16 Mayıs akşamı Van'ın Özalp ilçesi Çardak köyü yakınlarında sınırı kaçak yollarla geçmek isteyen İran vatandaşı bir grup Kürt kaçakçı ile köyde nöbet beklemekte olan askerler arasında saat 22.00 sıralarında çatışma çıktı. Yaklaşık 15 dakika süren çatışmada adı öğrenilemeyen bir kaçakçı öldü, biri yaralı 16 kaçakçı da gözaltına alındı. Ölen kaçakçının cenazesi İranlı yetkililere teslim edilirken, diğer kaçakçılar gözaltına alındı. Çatışmada kaçakçılara ait

⁵ 10 Mayıs günü de İstanbul Kadıköy'de polis ile hırsız arasındaki kovalamacada meydana gelen kazada, 2 kişi öldü, 3 kişi yaralandı. Bağdat Caddesi'nde devriye görevi yapan polis ekiplerinin, "dur" ihtarında bulunduğu bir aracın sürücüsünün kaçarken, çarptığı takside bulunan Gülay Safkan ile Yılmaz Şenekat öldü.

700 küçükbaş hayvana askerler tarafından el konulduğu, 400 dolayında hayvanın ise kaybolduğu öğrenildi.

Van'ın Başkale ile Saray ilçeleri arasındaki sınır bölgesinden Türkiye sınırını geçmek isteyen yaklaşık 45 kişilik bir gruba 19 Mayıs günü askerler tarafından ateş açıldı. Olayda, Eriş Muhammed Salih (17), Azaze Nagada (57), Azaze Muhammede (24) Nasare Tarane (30), Ekber Muhammed, Muhammed Şerif ile adları öğrenilemeyen Sercile, Bahtiyar ve Aras soyadlı kişiler öldü, Hıyamet Muhammed (20), Heriş Muhammet Salih (17), Abdurrahman Hasan (30), Berhar Muhammet (22) ve Heva Yızdie adlı yaralılar ise Van Devlet Hastanesi ile Araştırma Hastanesi'ne kaldırıldı. Grubun, Türkiye'ye geçmek isteyen İran ve Irak vatandaşı Kürtler olduğu bildirildi.

Edinilen bilgilere göre, Van Emniyet Müdürlüğü yabancılar şubesinde tutulan mülteciler verdikleri ifadelerde, İran'dan Başkale'nin Uğurlu (Beblesan) köyüne tanımadıkları kişiler tarafından getirildiklerini burada korucular Ramazan Bilici, Süleyman Demir, Muhammet Bilici, Cafer Bilici ve Reis Özgür tarafından alınarak Keklikdüzü Köyü'ne götürüldüklerini söylediler. Mülteciler, "Biz korucuyuz, kimse size bir şey demez" diyerek kendilerini götüren Keklikdüzü korucularının, üzerlerindeki 20 bin doların yanı sıra saat, altın ve benzeri ziynet eşyalarını da alarak ortadan kaybolduklarını belirttiler. Hemen sonra da, askerlerin ateşine maruz kaldıklarını anlattılar. Yabancılar Şubesi'ndeki 36 mülteci, ifadeler üzerine, 25 Mayıs günü Keklikdüzü köyüne götürülerek korucularla yüzleştirildi. Yüzleştirmenin ardından Süleyman Demir, Muhammet Bilici ve Cafer Bilici adlı korucular gözaltına alındı, köydeki 70 korucunun silahına ise "sınırı kaçak geçenlere yardım ettikleri" gerekçesiyle el konuldu.

Tokat'ın Almus ilçesine bağlı Kapıcı köyünde Ali Demir adlı köylünün özel tim görevlileri tarafından öldürüldüğü bildirildi. 19 Mayıs günü köye gelen özel tim görevlilerinin Hüseyin Gül, Mehdi Gül ve Kamil Güngör adlı köylülerin evlerini boşaltarak köye yerleştiklerini ve sokağa çıkma yasağı ilan ettiklerini açıklayan köylüler, 21 Mayıs gecesi saat 01.30 sıralarında evinden çıkan Ali Demir'in, özel timlerin açtığı ateş sonucu öldürüldüğünü bildirdiler. Köylüler, Ali Demir'in akli dengesinin bozuk olduğunu kaydettiler.

29 Mayıs günü Batman'ın Kozluk ilçesine bağlı Yanıkaya köyü yakınlarında Berivan Bilen (10) adlı çocuk, köye yakınlarındaki petrol istasyonu çevresinde nöbet tutan korucuların açtığı ateş sonucu öldü.

13 Haziran günü İstanbul Bahçelievler'de "hırsızlık amacıyla arabaların kapılarını kurcaladıkları" ileri sürülen 3 kişiye polisler tarafından ateş açıldı. Ateş

sonucu yaralanan Savaş Yılmaz hastanede öldü. Tuncer Pasinoğlu ve Özer Murat adlı kişilerin gözaltına alındığı bildirildi. Polis yetkilileri, söz konusu üç kişiye "dur ihtarına" uymayarak kaçmaya çalıştıkları için uyarı ateşi açıldığını ileri sürdüler.

6 Temmuz günü Batman'ın İluh mahallesindeki 10 Nisan Polis Karakolu yakınlarında kimliği belirlenemeyen bir kişi öldü. Polis yetkilileri, PKK militanı olduğunu iddia ettikleri 35 yaşlarındaki bu kişinin, intihar saldırısı düzenlemek amacıyla saat 21.10 sıralarında karakola yaklaştığını ancak "dur ihtarına" uymadığı için nöbetçi polisler tarafından açılan ateş sonucu öldüğünü ileri sürdüler.

Çanakkale'nin Çarşı caddesindeki Erdemir Pasajı içinde bulunan av malzemeleri bayiine 9 Temmuz günü hırsızlık amacıyla giren İhsan Parlak'ın (21), olay yerine polisin gelmesi üzerine intihar ettiği iddia edildi. Edinilen bilgiye göre, av malzemeleri bayiinde hırsızlık yapıldığı ihbarı alan polis, olay yerine geldi. Dükkanında bulunan kişiye polisin "teslim ol" çağrısının ardından içerden birkaç el silah sesi duyuldu. Daha sonra işyerine giren polisler, İhsan Parlak'ın cesedi ile karşılaştı. Hırsızın üzerinden çıkan ehliyet ile ordu mensubu yakınlarına verilen kimliğin sahte olduğu açıklandı.

İstanbul'da 10 Temmuz günü Kadriye Çelik adlı kişi polisler tarafından öldürüldü; İstanbul Gaziosmanpaşa Karadeniz mahallesinde araba hırsızlığı yaptığı ileri sürülen Kadriye Çelik adlı kişiye, kendisini izleyen polisler tarafından Sultançiftliği'nde ateş açıldı. Bacağından ve sırtından yaralanan Çelik, hastanede öldü. Kadriye Çelik'in yanında bulunan İsmail Çor adlı kişinin ise kaçtığı belirtildi. 28 Kasım günü Eyüp Cumhuriyet Savcılığı, Çelik'i "bilerek öldürdükleri" iddiasıyla 8 polis hakkında 15 yıla kadar hapis istemiyle dava açtı.

10 Temmuz günü İstanbul Avcılar'da araba hırsızlığı yaptığı iddia edilen Dursun Savaşır adlı kişinin polislerden kaçarken bir inşaata girdiği ve 6. kattan düşerek öldüğü iddia edildi. Savaşır'a kaldırıldığı hastanede ilk müdahaleyi yapan Dr. Metin Çakırkaya, Dursun Savaşır'ın 10 Temmuz günü saat 13.25'de vücut fonksiyonları tümüyle durmuş olarak getirildiğini, vücudun dışında darp, kesik ya da yara bulunmadığını, ölüme iç kanamanın neden olabileceğini söyledi.

14 Temmuz günü Kadıköy'de polisten kaçarken kaza yapan 2 kişiden biri öldü, diğeri de ağır yaralandı. Araba çaldıktan sonra izleyen polislerin "dur" ihtarına uymayarak kaçan kişiler, direksiyon hakimiyetini kaybederek bir ağaca çarptılar. Kazada, üzerinden Serkan Kurt adına kredi kartları çıkan kişi olay yerinde öldü, İbrahim Kılıç ağır yaralandı.

Ankara'nın Beypazarı ilçesinde, birliğinden firar eden Erşan Uysal adlı er 2 Ağustos günü jandarmalar tarafından vurularak öldürüldü. Astsubay Mustafa

Oluçay kumandasında yol denetimi yapan jandarma ekipleri, Beypazarı'nın Köst köyü yakınlarında bir otomobili durdu. Otomobilde bulunan Erşan Uysal (21), kimliğinin üzerinde olmadığını, birliğinden izinli olarak geldiğini söyledi. Belgelerinin Beypazarı'ndaki evinde olduğunu belirten Uysal, jandarma nezaretinde ilçeye getirildi. İstiklal mahallesinde kaçtığı ileri sürülen Erşan Uysal, jandarmaların açtığı ateş sonucu vuruldu. Olay yerinde ölen Uysal'ın Van'da askerlik yaptığı ve 31 Temmuz günü firar ettiği açıklandı. Uysal'ın daha önce de iki kez firar ettiği ileri sürüldü.

Hezil çayı üzerinden kendi yaptıkları botlarla Türkiye'ye geçmek isteyen mültecilere, 23 Ağustos günü sınırda devriye gezen askerler tarafından açılan ateş sonucu İbrahim Emina (24) olay yerinde öldü, Rizan Dikan (31) adlı mülteci yaralandı.

31 Ağustos günü Bitlis'in Tatvan ilçesine bağlı Köprücük köyü yakınlarında Bahattin Çelik (15), polisler tarafından vurularak öldürüldü. Koruculuk yapan Bahattin Çelik'in üzerinde silah bulunduğu ve polislerin "dur ihtarı"na uymadığı ileri sürüldü. Köy muhtarının oğlu Çelik'e ateş eden Tarkan Toraman adlı polis gözaltına alındı. Olayda Bahattin Çelik'in yanında bulunan Nedim Çelik adlı kişi de hafif yaralandı.

Mazot satmak için İran'dan Hakkari'nin Şemdinli ilçesine giden 3 İranlı'nın askerler tarafından öldürüldüğü ileri sürüldü. Edinilen bilgiye olay şöyle gelişti: 2 Eylül günü Türkiye sınırını geçen 8 kişinin üzerine Şemdinli'ye bağlı Alan mezrası yakınlarında askerler tarafından ateş açıldı. Ateş sonucu adları öğrenilemeyen 3 kişi öldü, ikisi ağır olmak üzere 5 kişi yaralandı. Bölgede bulunan köylülerin cenazeleri almak üzere olay yerine gittikleri, ancak askerlerin tehditleri üzerine geri döndükleri bildirildi.

İzmir'in Karabağlar semtinde polislerin "dur ihtarı"na uymadığı ileri sürülen Gürcan Köküz (18) adlı kişi öldürüldü. 12 Eylül günü meydana gelen olayda, hakkında hırsızlık suçundan gıyabi tutuklama kararı olduğu belirtilen Gürcan Köküz'ün polislerden kaçarken bir evin çatısına çıktığı, uyarı ateşine rağmen durmayınca, Karabağlar Karakolu'nda görevli polis memuru Seydi Kartal tarafından vurulduğu bildirildi. Köküz'ü öldüren Kartal, 14 Eylül günü İzmir 5. Asliye Ceza Mahkemesi'nde ifade verdi. Kartal'ın ifadesinde "İhbar üzerine olay yerine gittim. Şahıs kaçıyordu. Uyarı ateşi açtım durmadı. Bir evin çatısına çıktı. Peşinden giderken ayağım takıldı ve elimdeki silah patladı" dediği öğrenildi. "Dikkatsizlik ve tedbirsizlik sonucu ölüme neden olmakla" suçlanan Seydi Kartal'ın tutuksuz yargılanmasına karar verildi.

7 Ekim günü Zeytinburnu'nda, kaçan 3 oto hırsızından biri, polisin açtığı ateş sonucu öldü. Polis yetkilileri, "dur" ihtarına uymadığı gerekçesiyle öldürülen Hayrettin Fedai'nin oto hırsızlığı ve birçok suçtan sabıkalı olduğunu öne sürdü.

Diyarbakır'ın Bismil ilçesi Ahmetli köyü yakınlarında "izinsiz odun toplayan" koruculara 12 Ekim günü askerler ve korucular tarafından ateş açıldı. Olayda Beşir Akgül (43) adlı korucu öldü, İlhan Akgül adlı korucu da yaralandı. Traktörle görev yaptıkları Mardin'in Savur ilçesine dönmek üzere olan korucuların "dur ihtarı"na uymadıkları ileri sürüldü. Olayda altı korucu da gözaltına alındı.

27 Ekim gecesi İstanbul Zekeriyaköy'de "dur ihtarı"na uymadığı ileri sürülen bir araca askerler tarafından ateş açılması sonucunda Mehmet Yasin Sanlak (19) adlı kişi öldü. Edinilen bilgiye göre, Zekeriyaköy'e minibüsle eşya götüren Mehmet Yasin Sanlak ve Mehmet Kırıcı adlı kişiler, Zekeriyaköy çıkışındaki yol yapım çalışması nedeniyle tali yola girdiler. Sanlak ve Kırıcı'ya, 5. Füze Filo Üs Komutanlığı arazisine girdiklerini anlayıp geri döndükleri sırada nöbet tutan asker tarafından ateş açıldığı öğrenildi.

4 Kasım günü Van'ın Saray ilçesinin İran sınırına yakın kesimlerinde kaçakçı oldukları ileri sürülen 3 kişinin üzerine ateş açan askerler, 1 kişiyi öldürdü, 1 kişiyi de yaraladı. İlçenin Keklikdüzü Köyü Çayır Deresi mevkiinde jandarma ekipleri, İran'dan Türkiye'ye kaçak yollarla giriş yaptıkları ileri sürülen 3 atlının üzerine ateş açtı. Söz konusu 3 kişiye "dur" ihtarına uymadıkları gerekçesiyle ateş edildiği ileri sürülürken, açılan ateşte Abbas Tan (47) adlı kişi öldü, kimliği tespit edilemeyen diğer bir kişi ise kaçtı.

Şanlıurfa'nın Suruç ilçesi yakınlarındaki Türkiye-Suriye sınırında, askerlerin açtığı ateş sonucu 2 kaçakçı öldü. Sınırın sıfır noktasında bulunan Fıstıklı köyü yakınında, 10 Kasım günü 23.00 sıralarında sınırı geçmek isteyen 3 kişi, "dur" ihtarına uymadıkları gerekçesiyle, askerler tarafından tarandı. Olayda, Mahmut Yıldızoğlu ile Mehmet Şimşek öldü. Kimliği belirlenemeyen diğer kişi ise kaçtı.

25 Kasım günü Hatay'ın Yayladağı ilçesinde Suriye'den Türkiye'ye girmek isteyen Bangladeş uyruklu Moha Abu Tamer (33) adlı kişi "dur ihtarına uymadığı" gerekçesiyle askerler tarafından öldürüldü.

29 Kasım günü Tunceli ile çevredeki köyler arasında yolcu taşımacılığı yapan EMEP Pertek İlçe Yönetim Kurulu üyesi Süleyman Ekrem, yolcularını bıraktıktan sonra dönerken arabasına PKK militanı olduğu iddia edilen 3 kişi bindi. Minibüse, Pırınçlı köyü yakınlarında askerler tarafından ateş açıldı. Açılan ateş sonucunda Süleyman Ekrem ile PKK militanı olduğu iddia edilen üç kişinin öldüğü bildirildi. 1 Aralık günü Tunceli'nin Pertek ilçesinde toprağa verilen Ekrem için EMEP Pertek İlçe Örgütü önünde yapılmak istenen anma törenine askerler izin vermedi.

Ekrem'in annesi Güllü Ekrem 3 Aralık günü intihar etti. Sabah saatlerinde evden ayrılan Güllü Ekrem'in evin arkasındaki bir ağaca kendisini astığı öğrenildi.

OHAL Bölge Valisi Gökhan Aydın'ın olayın ardından yaptığı açıklamada, "Süleyman Ekrem'in 1991 yılında

TDKP/HK örgütüne yardım ve yataklık yapmak suçundan tutuklandığı, 1997 yılında PKK'ye yardım ve yataklık suçundan gözaltına alındığına dair arşiv bulunmaktadır. Ekrem dahil 4 kişinin güvenlik güçlerine ateş açtığı, araçta 4 uzun namlulu silah ele geçirildiği anlaşılmıştır" dedi..

IHD Elazığ Şubesi tarafından hazırlanan inceleme raporunda, Pertek ilçesi Kacarlar köyünde oturan Süleyman Ekrem'in babası Mehmet Ekrem'in, olaya ilişkin şu açıklamalarına yer verildi: "29 Kasım akşamı saat 18.00 sularında, ellerinde silah bulunan dört kişi evimize geldi. Oğlum Süleyman'ı zorla yanlarına alarak gittiler. Yarım saat sonra silah sesleri duyduk. Ardından gece yarısı askerler evimize gelip arama yaptılar. Bir şey bulamayınca da çekip gittiler. Ben 'Oğlum nerede' diye sorduğumda ise, 'Yarın öğrenirsin' dediler. Bir kuşku girdi içime. Sonra öldürüldüğünü öğrendik."

IHD raporunda, askerler tarafından taranan minibüste bulunan PKK'lilerden birinin yaralı olduğu halde kaçmayı başardığı, ancak olaydan iki gün sonra yakalandığı belirtilerek, "Bu PKK'linin yakalandıktan bir süre sonra cesedi Devlet Hastanesi Morgu'na kaldırılmıştır" görüşüne yer verildi.

Raporda, Süleyman Ekrem'in yakınları ve bazı kişilerin anlatımları ile minibüsün olay yerinde çekilen fotoğraflarından yola çıkılarak, "Minibüs, yönü köye ters istikamette, yolun tam ortasında ve çok düzgün bir şekilde stop edilmiş. Ve el freni çekilmiş durumdadır. Bu durum bize minibüse ateş edildiğinde, minibüsün seyir halinde olmadığı kanaatini vermiştir. Bu durum bir infaz kuşkusu yaratmaktadır. Ve öyle düşünüyoruz ki, istenseydi bu

kişiler sağ olarak yakalanabilirlerdi" görüşüne yer verildi.

Ekrem'in yakınları askerler hakkında suç duyurusunda bulundu. Ekrem'in eşi Güllü Ekrem ve babası Mehmet Ekrem Pertek Cumhuriyet Savcılığı'na 10 Aralık günü yaptıkları başvuruda, "Süleyman Ekrem bölgede yıllardır yolcu taşıyor. Arabasının plakası ve rengi güvenlik güçlerince iyi biliniyor. Olayla ilgisiz ve masum olan Süleyman Ekrem'in sağ yakalanması mümkünken öldürülmesi hukuka aykırıdır" denildi

18 Ocak günü İstanbul Şişli'de, bir arabanın camını kırarak içerdeki çantayı aldıktan sonra kaçmaya başlayan Yüksel Aydın'ın, "dur" ihtarına uymaması nedeniyle uyarı ateşi açıldığı ve Aydın'ın cinsel organından vurularak yaralandığı bildirildi.

20 Haziran günü İstanbul'da Yener Bince adlı kişi, İstanbul 1'inci Trafik Şube Müdürlüğü'ne bağlı Muhammet Hanifi Koşker adlı polislin ateş açması sonucu ağır yaralandı. Sivil giyimli Koşker'in kimlik sormasının ardından Bince'ye üç el ateş ederek yaralandığı bildirildi. Yener Bince olayın ardından yaptığı açıklamada, polislerin gözaltına aldığı arkadaşlarının ifadelerini değiştirmeleri için küfür ve dayığa maruz kaldıklarını bildirdi. Öte yandan olayın resmi kayıtlara, Bince ve arkadaşlarının içkili olarak çevreyi rahatsız ettikleri şeklinde geçtiği öğrenildi.

17 Temmuz günü Irak sınırını kaçak olarak geçmeye çalışan Sabah Rizgar (26) askerlerin açtığı ateş sonucu yaralandı.

İstanbul Zeytinburnu'nda 14 Ağustos günü polislerin "dur ihtarına" uymadıkları iddia edilen Selim Dik ve Hakan Özeyin adlı kişiler polislerin ateş açması sonucu yaralandı.

3.3 FAİLİ MEÇHUL CİNAYETLER

"Faili meçhul" siyasal cinayetlerdeki azalma 1999 yılında da sürdü. Ancak bu dönemde daha önceki yıllara oranla Olağanüstü Hal Bölgesi'nde ağırlıklı olmak üzere Hizbullah cinayetlerinin oranı arttı. OHAL Valiliği'nin verilerine göre bu dönemde Hizbullah'a yönelik olarak yapılan 267 operasyonda 1366 kişi gözaltına alındı, bunlardan 946'sı serbest bırakılırken 420'si tutuklandı.

1999 yılında da daha önceki yıllardan gelen faili meçhul cinayetlerin çözülmesi yönünde önemli bir adım atılmadı, birçok olayla ilgili olarak soruşturma tamamlanmadığı için dava açılmadı ya da açılan davalarda önemli bir aşama kaydedilemedi.

Örneğin Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi tuvaletinde 24 Aralık 1997 tarihinde asılı olarak bulunan Ali Serkan Eroğlu'nun ölümünün ardından Eroğlu'nun öldürüldüğü Adli Tıp tarafından kanıtlanmasına karşın soruşturma sürdüğü için dava açılmadı. Eroğlu'nun Avukatı Gül Kireçkaya soruşturmanın faili meçhul

olarak hâlâ sürdüğünü belirtirken, AİHM'e Eroğlu'nun babasının vekalet vermemesi nedeniyle başvuru yapılmadığını bildirdi.

3 Haziran 1994 tarihinde Kürt işadamları Savaş Buldan, Hacı Karay ve Adnan Yıldırım'ı öldürdüğü iddiasıyla Yaşar Öz hakkında 1999 yılında Düzce Ağır Ceza Mahkemesi'nde TCY'nin 450/4. maddesi gereğince "Tasarlayarak ve planlayarak taammüden adam öldürmek" suçundan ölüm cezası istemi ile dava açıldı. Ancak Öz 21 Mayıs günü tahliye edildi. Müdahil avukatlardan Sinan Tanrıkuolu olayla ve dava ile ilgili olarak yaptığı açıklamada, dönemin Başbakanı Tansu Çiller'in sanık olarak yargılanmasını talep ettiklerini belirterek, "Bu talebimiz yerine getirilmedi. Çiller, 'Elimizde PKK'ye yardım eden Kürt işadamlarının listesi var. Hesap soracağız' demişti. Çiller'in sözleri suça azmettirdi." dedi. Tanrıkuolu, Susurluk raporunun davanın görüldüğü Düzce Ağır Ceza Mahkemesi'ne gönderilmesini istediklerini ancak Başbakanlık'ın bu istemi yerine getirmediğini bildirdi.

28.01.1999/Hürriyet/Enis Berberoğlu

Polise yargısız infazın tehlikesi

Fail-i meçhul cinayetler, ülkenin güvenlik ve yargı gücünü sınavan erken uyarı sistemi gibi kabul edilmelidir. Çünkü fail-i meçhul cinayet yoktur. Failinin meçhul kalması uygun görülen suçlar vardır.

Polis ve yargı organları, suç veya suçlular arasında tercih kullanamaz. "Bu suç kamu yararınadır, görmezden gelelim" diyemez.

Gerçek cumhuriyet düşmanları aranıyorsa, en muhtemel adaylar adalet meleğinin göz bağını çözüp tavlama için göz kırpanlardır.

* * *

Dün bu köşede 1997'nin son günlerinde Avcılar'da çifte infaza kurban giden iki uyuşturucu sabikalısının öyküsü anlatıldı. İnfazlar, Hollanda polisinin uluslararası uyuşturucu kaçakçısı Hüseyin Baybaşın'ın telefonlarını dinlemesi ile aydınlatıldı.

Avcılar'da öldürülen birisi İranlı, diğeri Türk iki kişinin Hüseyin Baybaşın'den aldıkları 3 milyon mark karşılığında uyuşturucu göndermedikleri için öldürüldükleri ortaya çıktı.

Polisin katil adayları arasında Kemal Sarıtaş'ın ismi geçti. Baybaşın'ın nisan ayında Hollanda'da tutuklanmasının ardından Türkiye'de mal varlığına el konulan Sitoçi ailesinden Kemal Sarıtaş, 1991 yılına kadar Almanya'da bulunan ailesinin yanında yaşadı.

İngiltere'de uyuşturucu kaçakçılığı suçlamasıyla yakalandı. Kemal Sarıtaş, Baybaşın'ın yakalanmasından iki ay kadar sonra haziran ayı ortasında öldürüldü. Kemal Sarıtaş'ın İspanya'da yaşayan kardeşi hemen Türkiye'ye döndü, on beş gün sonra o da öldürüldü. Sarıtaş cinayetleriyle ilgili olarak ortaya Hüseyin Uzun'un ismi atıldı. Senaryoya göre Baybaşın'ın ekibindeki anlaşmazlık bu iki infaza yol açtı.

Hüseyin Uzun, her nedense iki cinayetten aylar sonra polise teslim olmak ihtiyacını duydu. İfadesinde cinayetleri reddetti, bazı polisleri suçladı. Ardından şubede öldü, intihar denildi.

* * *

Çifte infazla başlayan öyküdeki karışık trafiğin neresinden başlasanız, mecburi istikamet polisi gösteriyor...

Fail-i meçhulleri aydınlatmayan polisten özellikle suçun üstünü örtüyor diye kuşkulanan yersiz mi? Kırk yılın başında kendi isteğiyle itirafta bulunan Hüseyin Uzun ölecek başka yer bulamadı mı?

Sorular bitmez...

Ama bir de madalyonun öbür yüzü var. Suçlanan polisler, hep başarılı narkotik mazarisine sahip isimler... Yani uyuşturucu kaçakçılarıyla ölümüne mücadele verdiği inandığımız kadroların meçhul kahramanları...

Uyuşturucu kaçakçılarının bazen kurşunla, bazen haysiyet infazı ile ortadan kaldırmaya çalıştıkları polisler. Ve bu polislerin isimleri ne yazık ki ancak sabıkalı kaçakçıların ağzından suçlamayla birlikte duyulduğunda kamuoyuna mal oluyor, geçmiş zaferleri tozlu raflarda kalıyor.

Her sepette çürük elma olabilir, sepeti tehlikeye atabilir.

Ama suçlanan polislerle ilgili soruşturmanın adil ve çok hızla tamamlanması gereklidir... Suçlular cezalarını çeksinler, masumsalar daha da bilinmiş olarak uyuşturucu mücadelesine dönsünler...

Fail-i meçhulün özü yargısız infazdır.

Polise dönük yargısız infaza da karşı çıkmalıyız.

Adalet herkese lazım.

Tanrıkulu, "Başbakanlık yargıya gölge düşürmüştür.

Aslında cinayetler devlet katında aydınlatılmıştır. Olay kamuoyundan gizlenmektedir. Cinayetlerin çözülmesi Türkiye'de bir dönemin aydınlatılmasının da başlangıcı olacaktır. Bu cinayetlerin çözülmesi Türkiye demokrasisine önemli katkı sunacak" değerlendirmesini yaptı.

Abdi İpekçi

1 Şubat 1979 tarihinde Milliyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni ve Başyazarı Abdi İpekçi'nin öldürülmesi davasında aradan geçen 20 yıla karşın önemli hiçbir gelişme yaşanmadı. İpekçi'nin kızı Nükhet İpekçi İzet, ölüm yıldönümünde yaptığı konuşmada, "anma toplantılarının çok anlamsız" olduğunu belirterek, "Bizim sadece bu günlerde sergilediğimiz dayanışmayı katiller her gün sergiliyor.

Konuşacaklarımızı hep konuştuk. Her yerde konuştuk. Ben artık hukukun yolunda yenilgiyi temsil ediyorum. Ben size yeni ne söyleyebilirim? Sadece babamın katillerini tebrik etmek istiyorum. Onları bu kadar başarılı kılan toplumun, hukuk devletinin bir ferdimiz. Babamın katledilişinin 20. yılı tüm katillerine kutlu olsun. Zafer sizindir." dedi.

İpekçi'nin öldürülmesi olayına karıştığı savıyla hakkında dava açılan Oral Çelik'in yargılanmasına ise 9 Şubat günü devam edildi⁶. Çelik'in katıldığı İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki duruşmada, Mahkeme başkanı, MİT Müsteşarlığı'na gönderilen, Yalçın Özbey ile görüşen iki MİT görevlisiyle ilgili yazıya yanıt geldiğini belirtti. Yanıtta, sözkonusu görevlilerin adlarının ve adreslerinin 'ne amaçla'

⁶ Oral Çelik, Milli Savunma Bakanlığı'nın talimatıyla beraat kararının onaylandığı 18 Kasım gecesi "askerliğe elverişli değildir" raporunun yeniden incelenmesi amacıyla yeniden gözaltına alındı.

Çelik, İpekçi davasından "delil yetersizliği" gerekçesiyle beraat ederken, 22 Kasım günü hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 12 yıla kadar ağır hapis istemi ile dava açıldı. Cumhuriyet Savcısı Bülent Ünlüsoy tarafından hazırlanan iddianamede, Çelik ile arkadaşları Nebi Doğan'ın 11 Kasım günü eğlenmek için gittikleri Büklüm Sokak'taki bir gazinoda beğendikleri Svetlona Gromova Aleksandır adlı dansçı kızı rızası dışında zorla kaçırdıkları ve Çelik'in bürosuna getirdikleri kaydedildi. İddianamede, sanık Çelik'in dansçı kızın ırzına geçmek istediği belirtilerek, bu sırada sanığın cep telefonunun çalması üzerine, müşterinin bu fırsattan yararlanarak bürodan kaçtığı, durumu da güvenlik güçlerine bildirdiği anlatıldı. İddianamenin son bölümünde, sanık Oral Çelik hakkında, TCY'nin "zorla kadın kaçırma" hükmünü içeren 429/1, "tam teşebbüs" fiilini düzenleyen 62, "zorla ırza tecavüz" başlığını taşıyan 416/1 maddeleri uyarınca 1 yıl 6 aydan 12 yıla kadar ağır hapis istenirken, arkadaşı Nebi Doğan için de 5 yıla kadar hapis talep edildi.

istendiğinin bildirilmemesi gerekçe gösterilerek mahkemeye iletilmediğini belirten mahkeme başkanı, görüşmenin ses bantlarının ise MİT Müsteşarlığı'na, muhafazasına gerek kalmayan evrakın imhası yönündeki yönetmelik uyarınca yok edildiğinin bildirildiğini ifade etti. Daha sonra söz alan müdahil avukat Turgut Kazan, emniyet ve MİT'in soruşturmayı kilitlemek istediğini savunarak devletin mahkeme ve savcılıktan gerçeği sakladığını ileri sürdü.

Oral Çelik, 28 Mayıs günü İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada beraat etti. Karar, "sanığın cinayeti planladığına ve olaya bizzat katıldığına ilişkin kesin ve inandırıcı delil olmadığı" gerekçesiyle verildi. İpekçi'nin kızı Nükhet İpekçi, İpekçi ailesinin avukatları ile Çelik'in avukatı İlhami Yelekçi'nin katıldığı duruşmaya, Oral Çelik asker olduğu için katılmadı. Duruşmada, müdahil avukatlar esas hakkındaki görüşlerini açıkladılar. Avukat Turgut Kazan, "Çetenin ilk cinayetlerinden olduğu anlaşılan İpekçi cinayeti için, siyasal kararlılık gerekiyordu. Başta Cumhurbaşkanı, hükümet, muhalefet ve Meclis bütün karanlık noktaların aydınlığa çıkarılmasını istemeliydi ki, sağlıklı bir soruşturma yürütülebilirdi. Oysa, tersi yapıldı. Önce ortaya çıkan tanıkla oynandı. Sonra bir ifadenin imha edildiği açıklandı. Gariptir, çok önemli bir cinayetin failini sorgulamaya giden iki MİT görevlisi onun ne söylediğini hatırlamıyordu. Her şey bazı ilişkileri örtbas etmek üzere kurulmuştu." dedi. Kazan, Mehmet Ali Ağca'nın İtalyan Versailles Mahkemesi'nce alınan ifadesinde İpekçi cinayetinde Oral Çelik ile birlikte olduğunu söylediğini anımsattı. Kazan, Oral Çelik'in MİT tarafından 28 Ekim 1997 günü alınan ifadesine göre, Mehmet Ali Ağca'ya İpekçi cinayetini üstlenmesi halinde kendisine yardım edeceği ve haptisten kaçırılacağı sözü verdiğini belirtti. Oral Çelik'in Avukatı İlhami Yelekçi ise, müvekkilinin böyle bir suç işlemiş olsa Türkiye'ye gelmek istemeyeceğini iddia etti. Verilen aradan sonra Mahkeme Heyeti, Oral Çelik'in beraat ettiğini açıkladı. 1991 yılında açılan davada 1994 yılında o sırada yurtdışında olan Oral Çelik hakkında gıyabi tutuklama kararı verilmişti. 14 Eylül 1996 tarihinde İsviçre'den Türkiye'ye iade edilen Oral Çelik, 16 Eylül 1996 tarihinde tutuklanmış ve 10 Ocak 1997 tarihinde de tahliye edilmişti. 7 Haziran 1979 tarihinde Nevzat Yıldırım adlı öğretmeni öldürdüğü gerekçesiyle Malatya Ağır Ceza Mahkemesi'nde tutuklu olarak yargılanan Oral Çelik, bu davanın da "dosyanın kaybolmasından" sonra beraatle sonuçlanması üzerine 22 Ocak 1997 tarihinde serbest bırakılmıştı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi de 18 Kasım günü Çelik hakkında verilen beraat kararının temyiz istemini inceleyerek, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın "onama" görüşü doğrultusunda Başkan ve 4 üyenin oyuyla yerel mahkemenin verdiği beraat kararını oybirliği ile onadı. 1. Ceza Dairesi'nin onama gerekçesinde, Oral Çelik'in bütün aşamalarda inkara yönelik savunmalar yaptığı hatırlatıldı.

Abdi İpekçi'nin öldürülmesinin en önemli sanıklarından Mehmet Şener hakkındaki gıyabi tutuklama kararı 16 Ağustos günü zamanaşımı nedeniyle kaldırıldı. Mehmet Şener'in avukatının İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'na başvurusu üzerine, Şener hakkındaki gıyabi tutuklama kararı kaldırıldı ve soruşturma da yine zamanaşımı nedeniyle takipsizlik kararıyla kapatıldı. İpekçi'nin öldürülmesinin ardından İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi tarafından Mehmet Şener hakkında 11 Temmuz 1979 tarihinde, "cinayetin planlanmasında bulunduğu, sanıkları cinayete teşvik ve tahrik ettiği, olayda kullanılan silahı temin ettiği ve bu silahı eylemden sonra sakladığı" iddiasıyla gıyabi tutuklama kararı çıkarılmıştı. Mehmet Şener 1982 yılında İsviçre'de Abdullah Çatlı ile birlikte uyuşturucu kaçakçılığı suçundan yakalanmıştı. Üzerinden Durmuş Unutmaz adına düzenlenen sahte pasaport çıkan Şener 1983 yılında delil yetersizliğinden serbest bırakılmıştı. Şener, 1983 yılı eylül ayında yine İsviçre'de eroin ile yakalanmış ve bir süre cezaevinde kaldıktan sonra serbest bırakılmıştı. Abdi İpekçi'nin öldürülmesi nedeniyle hakkında dava açılan Mehmet Ali Ağca daha sonra askeri cezaevinden kaçmış, "sanıklara yardım ettiği" iddiasıyla askeri mahkemede yargılanan Yavuz Çaylan ise hüküm giymiş ve cezasını tamamladıktan sonra serbest bırakılmıştı. Şener hakkındaki tutuklama kararının kaldırılmasının ardından 25 Ağustos günü Türkiye'ye döndü.

İpekçi'nin öldürülmesi davasının baş sanığı ve Papa 2. Jean Paul'e 13 Mayıs 1981 tarihinde suikast girişiminde bulunan Mehmet Ali Ağca, şubat ayında Papa'ya gönderdiği mektupta, ya affedilmesi ya da Türkiye'ye iade edilmesi için girişimde bulunmasını istedi. Ağca, Türkiye'nin Roma Büyükelçisi Necati Utkan'a yazdığı mektupta da, Türkiye'ye dönmek istediğini belirterek, İpekçi davası nedeniyle gıyabında verilen hapis cezasını da çekmeye hazır olduğunu belirtti. Ağca'nın cumhurbaşkanı tarafından affı ve Türkiye'ye iadesi için 1996 yılından beri bir dizi siyasi ve adli girişimlerde bulunan avukatı Magistrelli de yaptığı açıklamada, "Artık yapacak başka bir şey kalmadı. Adalet Bakanı Oliviero Diliberto'nun Ali'nin Türkiye'ye iadesi ile ilgili evrak imzalamasını bekliyorum" dedi.

Bu arada ekim ayı sonlarında İpekçi suikastinin kilit isimlerinden Yalçın Özbey'in Almanya'da yakalandığı iddia edildi. Almanya Interpol Dairesi'nin Türkiye'ye bir teleteks mesajı gönderdiği ve bu mesajda da uyuşturucu nedeniyle yakalandığı belirtilen Özbey'in Türkiye'ye iade edilebileceği, bunun için gerekli olan evrakların gönderilmesinin istendiği belirtildi. Ancak İçişleri Bakanı Sadettin Tantan daha sonra yaptığı açıklamada, Özbey'in gözaltında olmadığını bildirdi.

Almanya İçişleri Bakanlığı Sözcüsü Christian Arns, Abdi İpekçi suikastine katılmakla suçlanan Özbey'in Türkiye'ye iade edilebileceğini söyledi. Arns,

Almanya'dan siyasi sığınma hakkı isteyen Özbey'e Alman mahkemesinin ret cevabı verdiğini belirterek, Türkiye'nin yasalarında değişikliklere gitmesi ve uzun süredir idam cezası uygulamaması nedeniyle, Özbey'in nihai aşamada Türkiye'ye iade edilebileceğini ifade etti.

Bu arada Türk mediasından çeşitli isimlerle telefon görüşmesi yapan Özbey, Avrupa ülkelerinde serbestçe dolaşabildiğini, yalnızca Türkiye tarafından arandığını, İnterpol'ün Kırmızı Bülteni'nin zamanaşımına uğradığı için seyahatlerinde herhangi bir engelle karşılaşmadığını söyledi. Özbey, "lade edebilirlerse, etsinler. Benim Almanya ile bir bağlantım yok. Belki de bu olanlar bazı şahısların taktik oyunudur. Pek çok alternatif var" dedi⁷.

Uğur Mumcu

Gazeteci-yazar Uğur Mumcu'nun 24 Ocak 1993 tarihinde bombalı saldırı sonucu öldürülmesi⁸ ile ilgili olarak beş yıl boyunca sürdürülen soruşturma sonucunda 1998 yılının son günü ilk dava açıldı. Mumcu'nun tasarlanarak öldürülmesine katıldığı ve bu amaçla oluşturulan çetenin üyesi olduğu gerekçesiyle, Abdullah Çetin Argun hakkında TCY'nin 450/4, 65/3 ve 313. maddeleri uyarınca ölüm cezası istemi ile bir iddianame hazırlandı. Ancak iddianamede, çetenin diğer üyelerinin kimler olduğu, başka eylemlerde bulunup bulunmadıkları ve Uğur Mumcu suikastindeki asıl failerin kimler olduğu konusunda herhangi bir bilgi yer almadı.

1997 yılı içinde Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı tarafından yapılan suç duyurusu üzerine ifadesi alınan ve suikastte kullanılan füyeyi kendisinin hazırladığını iddia eden Abdullah Argun Çetin hakkında açılan davaya, 8 Ocak günü Ankara DGM'de başlandı. İlk duruşmada, Çetin, İtalya'da NATO kampında eğitim gördüğü ve Azerbaycan'da radikal islamcılara bomba eğitimi verdiği yolundaki ifadelerini kabul etti. Suikast öncesi Uğur Mumcu'nun evinin bulunduğu sokakta keşfe katıldığını yineleyen Çetin, "Ama hedefin kim olduğunu bilmiyordum, ben sadece meyil araştırması yaptım" demesi üzerine, Mahkeme Başkanı, "Nasıl keşif yapıyorsun, adam bilmez mi kime suikast yapacağını? Oranın meyilli olduğunu bilmek için uzman olmak niye gereksin" dedi. Mahkeme Başkanı'nı yanıtlayan Çetin de, "O tarihlerde baskı altındaydım. Dışarda da beni öldürecekler. Bunları sonra açıklayacağım. Ama ben yalnız yargılanmamalıyım" diye konuştu. Savcının, "Kimin yargılanması gerekir?" sorusuna da Çetin, "Onlar kendilerini biliyorlar. MİT Yasası'nın 26. maddesine sığınıyorlar" yanıtını verdi. Duruşma, Çetin'in ifadelerinde adı geçen Eyüp Aşık'ın danışmanı ve Ankara Emniyet Müdürü Cevdet Saral'ın kardeşi Hızır Saral'ın tanık olarak dinlenmesi, Abdullah Argun Çetin'in akli dengesinin yerinde olup olmadığının belirlenmesi için Bakırköy Ruh ve Sinir

Hastalıkları Hastanesi'ne sevkine ve bir bomba uzmanıyla mahkemede yüzleştirilmesine karar verilerek ertelendi.

23 Mart günü yapılan duruşma, İstanbul DGM'den istenen dosya yerine başka bir dosya gönderildiği için ertelenirken, Çetin'in "suçu işlediği iddia edilen tarihte cezai ehliyetinin olup olmadığına dair" Ankara DGM'nin tarafından Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nden istenen rapor 9 Nisan günü tamamlandı. Raporda, Abdullah Argun Çetin'in cezai ehliyetinin olduğuna karar verildiği belirtildi.

Davanın 17 Haziran günü yapılan duruşmasında, Argun'un bomba yapımı konusundaki ifadelerine dayanılarak hazırlanan bilirkişi raporu okundu. Emniyet Genel Müdürlüğü Kriminal Polis Laboratuvarları uzmanı Cengiz Özdemir tarafından hazırlanan raporda, Çetin'in "yaşamında hiç bomba görmediği, bilgilerinin yanlış ve tutarsız olduğu" görüşü savunuldu. Yine Cengiz Özdemir tarafından hazırlanan ve iddianameye dayanak oluşturan 3 Aralık 1998 tarihli raporda ise, "Abdullah Argun Çetin'in bomba konusunda teorik bilgi sahibi olduğu, ancak eğitim verebilecek kapasitede olmadığı" belirtilmişti.

6 Temmuz günü yapılan duruşmada ise Çetin'in akli dengesinin yerinde olup olmadığının belirlenmesi için Adli Tıp Kurumunda 3 hafta gözlem altında tutulmasına karar verildi.

FAİLİ MEÇHUL SİYASİ CİNAYETLER

TİHV'in 1999 yılında işlenen faili meçhul cinayetlere ilişkin derlediği bilgiler şöyle:

Ahmet Taner Kışlalı

Cumhuriyet gazetesi köşe yazarı, eski Kültür Bakanı ve İletişim Fakültesi öğretim üyesi Ahmet Taner Kışlalı, 21 Ekim günü Ankara'da bombalı saldırı sonucu öldü. Sabah saat 09.30 sıralarında Ankara Çayyolu Engürü Sitesi'ndeki evinden çıkan Kışlalı,

⁷ Hürriyet Gazetesi Yazarı Enis Berberoğlu 3 Kasım günü "Belgesi yakalandı Özbey hâlâ serbest" başlıklı köşe yazısında Özbey'in iadesi ile ilgili belgeye yer verdi. Berberoğlu, Almanya'nın Özbey'i tanık olarak koruduğunu ve gözden çıkaramadığını belirtti. 12 Eylül askeri darbesinin ardından Almanya'ya geçen Özbey'in Alman istihbaratı tarafından kullanıldığını anlatan Berberoğlu, Özbey'in Almanya'da 1983 yılında sahte pasaport, sahte belge ve mühürler ile yakalandığına, ancak kısa sürede serbest bırakıldığına değindi. Özbey'in, Abdullah Çatlı ve Oral Çelik'i Papa suikastını KGB'nin gerçekleştirdiğini söylemeleri konusunda ikna etmesi için serbest bırakıldığı belirtilen yazıda, Roma Mahkemesi'nde Abdullah Çatlı ile yüzleşen Özbey'in bunu itiraf ettiğine yer verildi. Berberoğlu, Almanya'nın, Özbey'e 'Birinci derecede tanık' statüsü tanıdığına dikkat çekti.

⁸ Cumhuriyet gazetesi yazarı Uğur Mumcu'nun ölüm yıldönümünde anma töreni düzenlemek isteyen CHP İskenderun ilçe yöneticileri hakkında dava açıldı. İskenderun Savcılığı tarafından mart ayı sonlarında hazırlanan iddianamede, CHP İskenderun İlçe Başkanı Fuat Esmer, İlçe Sekreteri Bestami Çorapçı, belediye başkan adayı Gazanfer Dik ve İbrahim Çebişi'nin Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'na aykırı davrandıkları ileri sürüldü.

arabasının üzerinde duran naylon poşeti almak isterken bir patlama meydana geldi. Patlamada Kışlalı'nın sol kolunun koptuğu öğrenildi. Kışlalı, hastaneye kaldırılırken öldü. Bayındır Hastanesi Başhekimi Doç. Dr. Nuri Özgirgin, Kışlalı'nın saat 10.02'de hastaneye getirildiği sırada kalp ve solunum fonksiyonlarının durmuş olduğunu söyledi.

Olay yerinde yapılan inceleme sonucunda el yapımı bombanın, hareket ettirilince patlayan bir düzeneğe sahip olduğu anlaşıldı. Ankara İl Jandarma Alay Komutanı Albay Kemal Bayalan, "saldırıyı üstlenen oldu mu?" sorusuna "İBDA/C olduğu söyleniyor" yanıtını verdi. Ahmet Taner Kışlalı'nın öldürülmesi sivil toplum örgütleri ve siyasi partiler tarafından tepkiyle karşılandı. Cumhuriyet gazetesi Genel Yayın Koordinatörü Hikmet Çetinkaya, olay üzerine yaptığı açıklamada, saldırıdan sonra öğle saatlerinde kendisini arayan bir kadının, saldırıya karıştığını öne sürdüğü bir kişinin adını verdiğini söyledi. Çetinkaya, adını güvenlik görevlilerine ilettiği bu kişinin "bilinen ve aranan" bir kişi olduğunu söylemekle yetindi. İHD Genel Başkanı Hüsnü Öndül tarafından yapılan açıklamada da, saldırının "Türkiye'nin demokratikleşme doğrultusundaki genel yönelimini provoke etmeye ve demokratikleşme isteklerini bastırmaya yönelik" olduğu vurgulandı.

Kışlalı'ya yönelik bombalı saldırının ardından olay yerinde bulunan bomba parçaları Jandarma Genel Komutanlığı Kriminal Laboratuvarı'nda incelendi. Jandarma yetkilileri, basit bir düzeneğe sahip, ancak güçlü bombanın harekete duyarlı olduğunu bildirdiler. Soruşturma çerçevesinde İstanbul'da "radikal İslamcı örgütlerle ilişkisi olduğu" iddia edilen çok sayıda kişi gözaltına alındı. Bu kişilerden çoğu ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakıldı. Ancak, Cumhuriyet gazetesi Genel Yayın Koordinatörü Hikmet Çetinkaya'ya gelen bir telefon ihbarı üzerine gözaltına alınan İbrahim Hasip Mengi ve Mengi'yi ihbar eden kadının da gözaltında uzun süre tutuldukları bildirildi. Mengi'nin 1979 yılında üniversite öğrencisi olduğu dönemde, "İslamcı-milliyetçi" bir örgütün İstanbul sorumlusu olduğu belirtildi. Aynı yıl bir bombalı saldırı nedeniyle Cumhuriyet gazetesinde adı geçen Mengi'nin gözaltına alındığı, ancak serbest bırakıldığı bildirildi. Bu arada bir Türk teknesinin 21 Ekim gecesi Yunanistan'ın Sakız adasına kimliği belirlenemeyen bir kişiyi yasadışı yollardan bırakmasının da Kışlalı suikastıyla ilgili olduğu iddia edildi. Edinilen bilgiye göre, yolcuyu bırakıp Türkiye'ye dönerken Yunan sahil muhafaza botu tarafından tekneye ateş açılması sonucu Mustafa Orhan adlı gemici öldü, Refik Güneş adlı gemici ise gözaltına alındı.

Kışlalı, 23 Ekim günü Ankara'da toprağa verildi. Kışlalı için Meclis, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, Büyük Tiyatro ve Cumhuriyet gazetesi önünde ayrı ayrı tören düzenlendi. Törene, siyasi partiler, dernekler ve binlerce kişinin yanı sıra

Genelkurmay Başkanlığı'nın emriyle Ankara'da görev yapan tüm subay ve astsubaylar da üniformalarıyla katıldı.

İncelemelerini derinleştiren jandarma ve polis uzmanlarının bomba parçaları üzerinde yaptıkları inceleme sonucunda, bombanın hangi örgüt tarafından hazırlandığı konusunda kesin bir kanıya varılamadığı bildirildi. Jandarma Genel Komutanlığı Kriminal Laboratuvarı'ndaki çalışmalarda patlayıcının metal bir içecek kutusuna yerleştirildiği, dışının kazak parçasıyla sarılıp gazeteyle paketlenildiği saptandı. Patlayıcının harekete duyarlı olduğu ve plastik patlayıcının yanı sıra TNT de kullanıldığı anlaşıldı. Patlayıcının emniyetinin Serkisof tip köstekli eski bir saatle tamamlandığı, parça tesirli olması için 5'lik çivinin yanı sıra metal msket kullanıldığı bildirildi. Uzmanlar, çivi ve metal bilyenin, PKK ve sol örgütler, saat emniyetli bombanın İBDA-C dahil birçok yerli örgüt tarafından kullanıldığını belirtti.

Yetkililer, gözaltına alınan kişilerin saldırıyla doğrudan bir bağlantısının kurulmadığını ancak, soruşturmayı yönlendirebilecek bilgilere sahip olduklarını bildirdiler. Yetkililer, radikal İslamcı İBDA-C örgütünün saldırıyla bağlantısı yönünde somut bir bulgu edinilemediğini de vurguladılar. Bu arada suikaste karıştıklarından şüphelenilen üç İranlı, yurtdışına çıkmak isterken Ankara'da gözaltına alınarak sorgulandı. İran, üç kişinin resmi görevli olduğunu ileri sürerek, Türkiye'yi protesto etti. Öte yandan Kışlalı'nın Bakanlık yaptığı dönemden sonra korunmak için ya da bir tehdit nedeniyle koruma istemek için başvuruda bulunmadığı bildirildi.

Cumhuriyet gazetesi yazarlarından Cüneyt Arcayürek'in açıkladığı ve Kışlalı'yı da kapsayan 'ölüm listesi'nin istihbarat arşivinde olmadığı ortaya çıktı. Arşivde, Akit ve İBDA-C'nin yayın organı niteliğindeki Furkan'ın Kışlalı'yı hedef gösterdikleri sayıları da bulunamadı. Akit, Kışlalı fotoğrafı üzerine çarpı işareti koyarak verdiği 'Kemalist azya aldı' başlıklı haberi, 12 Mayıs günü yayımlamıştı. Furkan dergisinin Kışlalı'yı hedef gösterdiği sayısı da yine mayıs ayında çıkmıştı.

Bu arada "İBDA-C'nin yayın organı olduğu" iddia edilen Furkan dergisine 26 Ekim günü yapılan baskında 9 kişi gözaltına alındı. Bu kişilerden 5'i 27 Ekim günü serbest bırakıldı. Kışlalı suikasti 27 Ekim günü yapılan Milli Güvenlik Kurulu toplantısında da ele alındı.

"Ahmet Taner Kışlalı'yı terör örgütlerine hedef gösterdiği" gerekçesiyle 28 Ekim günü İslami eğilimli Akit gazetesine polisler tarafından baskın düzenlendi. Gazetenin Bağcılar'daki merkezine yapılan baskında, 2 panzer, çevredeki binaların çatılarına yerleştirilen keskin nişancılar ve 5 otobüs dolusu polis görev aldı. Binada aramayı ise 50 kadar sivil polis gerçekleştirdi. Dört saat kadar süren arama sonucunda, gazetenin

Genel Yayın Yönetmeni Mustafa Karahasanoğlu ile hukuk müşaviri Ali İhsan Karahasanoğlu gözaltına alındı. Mustafa Karahasanoğlu ve Ali İhsan Karahasanoğlu, emniyette iki saat kadar gözaltında tutulduktan sonra serbest bırakıldı. Baskın sırasında, gazete binasının çevresinde Akit gazetesini desteklemek için gösteri yapan bir grup ise polisler tarafından uzaklaştırıldı. 13 Mayıs günü yayımlanan sayısında, 12 Mayıs günü Kışlalı'nın Malatya'daki türban eylemleri ile ilgili olarak yazdığı "Hayvanlar, Çocuklar ve Merve'ler" başlıklı yazısı nedeniyle Kışlalı'nın üzerine çarpı işareti atılmış fotoğrafı ve "Yuh pişkin zorba" yazısı yayınlanmıştı. Bunun üzerine Cumhuriyet gazetesi, Akit gazetesi hakkında suç duyurusunda bulunmuştu. Suç duyurusu nedeniyle Bağcılar Cumhuriyet Savcılığı tarafından açılan soruşturmanın İstanbul DGM Savcılığı'na devredildiği öğrenildi. Mustafa Karahasanoğlu, serbest bırakıldıktan sonra, hakkında "karşılıksız çek vermek" suçundan açılan bir dava nedeniyle yeniden gözaltına alındı. Mustafa Karahasanoğlu 30 Ekim günü İstanbul 1. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından serbest bırakıldı. Karahasanoğlu'nun ifadesinin alındığı sırada Adliye önünde Akit gazetesini desteklemek için gösteri yapan bir grup, Sabah gazetesi muhabiri Türkan Hiçyılmaz'ı yumrukladı, Interstar muhabiri Funda Özsoy ve Show TV muhabiri Muharrem Çağlar'ı da tartakladı.

İstanbul'da "radikal İslamcı İBDA/C örgütüne üye oldukları" iddiasıyla gözaltına alınan 14 kişiden Mahmut Çankar, Ali Yiğit, Ufuk Altıntaş, Yahya Yıldırım, Sadi Zengin ve Cem Yılmaz, 1 Kasım günü İstanbul DGM tarafından tutuklandı. Polis yetkilileri, gözaltına alınanların Kışlalı suikastıyla bağlantısının kurulamadığını bildirdiler.

İslami eğilimli Akit gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Mustafa Karahasanoğlu ve Yazışmaları Müdürü Murat Balıbey hakkında "Ahmet Taner Kışlalı'yı terör örgütlerine hedef gösterdikleri" iddiasıyla İstanbul DGM Savcılığı tarafından Terörle Mücadele Yasasının 6. maddesi uyarınca dava açıldı.

Saldırıya katıldığı iddiasıyla bir hafta süreyle Ankara İl Jandarma Alay Komutanlığı'nda sorgulanan Cansu G. (16) adlı genç kız 30 Ekim günü Ankara DGM tarafından "Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu (TİKKO) üyesi olduğu" iddiasıyla tutuklandı. Cansu G.'nin gözaltında "saldırısı kendisinin de aralarında bulunduğu bir grup tarafından gerçekleştirildiği" yolunda ifade verdiği, ancak Ankara, Polatlı ve Çorum'da ifadelerini doğrulayıcı nitelikte yer göstermeler yapamadığı bildirildi. İçişleri Bakanı Sadettin Tantan da, Cansu G.'nin Kışlalı suikastı nedeniyle değil başka suçtan tutuklanarak cezaevine gönderildiğini söyledi. Cansu G.'nin Ankara DGM'ye sevk edilmeden önce "akli dengesinin yerinde olduğuna" ilişkin rapor alındığı öğrenildi. Cansu G.'nin Ankara DGM Yedek Hakimliği'nce tutuklanması nedeni, yetkililer tarafından, "Güvenlik kuvvetlerini

meşgul etmekten. Bizim 2-3 günümüzü aldı ve çok uğraştırdı. Olayın tam hareketli bir bölümünde bizim istikametimizi değiştirdi" şeklinde açıklandı⁹.

Konya'nın Akşehir ilçesinde "radikal İslamcı İBDA/C örgütünün yöneticilerinden olduğu" iddiasıyla gözaltına alınan Mustafa Kılıç adlı kişi 20 Kasım günü Ankara DGM tarafından tutuklandı. Metris Cezaevi'nde İBDA-C lideri Salih Mirzabeyoğlu ile aynı koşu da kalan ve Konya'da gözaltına alınan Kılıç'ın ifadesinde Bosna'da Usame Bin Ladin'e bağlı "El Mücadele Grubu" içinde savaştığını açıkladığı bildirildi. Kılıç'ın, İranlı diplomatların kendisiyle bağlantı kurduğunu da itiraf ettiği belirtildi.

Bu arada Kışlalı'ya saldırı olayı ile ilgili olarak açılan soruşturmada "adı daha önce duyulmamış radikal İslamcı bir terör örgütünün açığa çıkarıldığı" iddia edildi. Polis yetkilileri, "Selefi" adlı örgütün kurucusu olduğunu ileri sürdükleri Mehmet Emin Akın adlı kişi ile birlikte 15 kişinin gözaltına alındığını bildirdiler. Gözaltına alınanlardan Mehmet Emin Akın, Abdullah Halas, Olcay Kapan, Ekmel Uzunkaya ve Fazıl Bostan adlı kişiler 26 Kasım günü Ankara DGM tarafından tutuklandı. Diğer 11 kişi ise tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

Atilla Osmanoğlu

25 Mart 1996 tarihinde Diyarbakır'daki işyerinde kendilerini polis olarak tanıtan iki kişi tarafından gözaltına alındıktan sonra kendisinden bir daha haber alınamayan Atilla Osmanoğlu'nun, Şırnak'ın Silopi ilçesi Başköyü civarında ölü bulunduğu bildirildi. İdil (Şırnak) Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 4 Ocak günü Atilla Osmanoğlu'nun yakınlarına gönderdiği "30 Mart 1996 tarihinde Silopi'de kimliği tespit edilemeyen bir erkek cesedinin bulunduğu ve cesedin Atilla Osmanoğlu'na ait olabileceği" yönündeki yazı üzerine, 6 Ocak günü Şırnak'ın İdil ve Silopi ilçelerine giden İHD Genel Başkan Yardımcısı Osman Baydemir, İHD GYK Üyesi Hanefi Işık ve Atilla Osmanoğlu'nun yakınlarının girişimleriyle bir rapor hazırlandı.

Raporda, Atilla Osmanoğlu'nun kaybolmasının ardından babası Muhyettin Osmanoğlu'nun Diyarbakır DGM Savcılığı ve Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'ne başvurduğu, ancak kendisine, oğlunun "gözaltına alınmadığı" yanıtı verildiği belirtildi. Raporda, İdil Cumhuriyet Savcılığı'nda fotoğraflardan cesedi teşhis etmeye çalışan Muhyettin Osmanoğlu'nun net bir kaniye varamadığı, bunun üzerine Silopi'ye gidildiği, ancak Silopi Cumhuriyet Savcılığı'ndaki fotoğraflardan da net bir teşhis yapılamadığı, cesedin üzerindeki kazak ile bir poşet

⁹ Saldırı nedeniyle gözaltına alınan Cansu G. (16) adlı genç kızın yargılanmasına 21 Aralık günü Ankara DGM'de başlandı. Duruşmada, Cansu G.'nin tutuksuz yargılanmak üzere tahliyesine ve akıl hastası olup olmadığının belirlenmesi için hastaneye sevkine karar verildi.

içerisinde bulunan eşofmanın Osmanoğlu'na ait olduğunun eşi tarafından ifade edildiği, ancak cesedin özellikle yüz bölgesindeki tahribat nedeniyle tam bir teşhisin oldukça güç olduğu belirtildi. Raporunda cesetle ilgili bulgular şöyle sıralandı: "...otopsi raporunda cesedin kafa bölgesinde sol kulaktan çene üstü alt dudak orta hizasına kadar yumuşak dokunun tamamen kesildiği, yine kafa bölgesinde pek çok kesik ve kırık tespit edildiği, cesedin çene altı hizasında boyuna doğru askı izinin bulunduğu ve ölümün askı ile darp cebirlerden meydana geldiği tespitlerinde bulunulmuştur."

Başta otopsi raporu olmak üzere, etkili bir soruşturma çabasının olmadığı kaydedilen raporda, giysilerin emanete alınmadığı, korunmadığı, yine dosyada cesedin nereye gömüldüğünün belirtilmediği anlatıldı. Olayın çözülmesi için samimi bir çaba gösterilmediği vurgulanan raporun sonuç kısmında ise şu tespitlere yer verildi: "Kimliği henüz kesin olarak tespit edilmemekle birlikte, özellikle eşinin giysilere yönelik teşhisi, cesedin Atilla Osmanoğlu'na ait olabileceği kanısını güçlendirmektedir. Ancak ceset resmi yetkililerce varlığı inkar edilen bir kayıba aittir. 6 Ocak günü Silopi'de yapılan girişimler sırasında, Mehmet Fındık, Ömer Fındık, Ömer Kartal isimli şahısların 31 Aralık 1995 tarihinde; Kerevan İrmez 9 Ekim 1995 tarihinde; Yahya İpek'in ise 23 Temmuz 1998 tarihinde; Mehmet Mungan'ın ise 18 Temmuz 1998 tarihinde kayıp oldukları tespit edilmiştir. Bu kayıplara ilişkin yapılan suç duyurusu üzerine açılan soruşturmada ilerleme kaydedilememiştir. Genel olarak bölgede gözaltı kayıplarının infaz yerinin Silopi-Cizre-İdil üçgeni olduğu kanısı gittikçe güçlenmektedir. Kasım 98-Ocak 99 tarihleri arası bölgede yaptığımız tüm çalışmalar Silopi-Cizre mezarlıkları dışında toplu mezar olduğu iddiası oldukça güçlü bir kanaat haline gelmiştir. En kısa zamanda merkezi bir soruşturma organının oluşturulması aciliyetini korumaktadır."

Kenan Hidiroğlu

DISK'e bağlı Genel-İş Sendikası Zonguldak Şube Sekreteri Kenan Hidiroğlu (42), 6 Ocak günü evinin bahçesinden geçen su kanalında ölü bulundu. Zonguldak Belediyesi'nde işçi olarak çalışan Hidiroğlu'nun evinin üç gün önce yandığı ve işe gelmediği için arandığı bildirildi.

Ademi Efe

İzmir Bornova Hayrettin Duran Lisesi 3. sınıf öğrencisi 17 yaşındaki Ademi Efe, 12 Ocak günü okuduğu lisenin su deposunda asılı olarak bulundu. 7 Ocak'tan itibaren kendisinden haber alınamayan Efe'nin, asılı olduğu ipin koptuğu ve tekrar bağlandığı belirlendi.

Zübeyir Özkartal

Diyarbakır Sur Beldesi'sinde 18 Ocak akşamı Zübeyir Özkartal (40), uğradığı silahlı saldırı sonucu öldü.

Fıraç Yıldız

Batman'da imamlık yapan Fıraç Yıldız (30) adlı kişi 19 Ocak günü evinin önünde uğradığı silahlı saldırıda öldü.

Kemal Türk

28 Eylül 1998 tarihinde Diyarbakır'ın Çermik ilçesinde Fethi İpek adlı kişiyi öldürdükleri ve çete kurarak uyuşturucu ticareti yaptıkları gerekçesiyle Çermik Jandarma Kaçakçılıkla Mücadele Şube Müdürü Yüzbaşı Coşkun Bayar, astsubay Levent Toğrul, uzman çavuşlar Serdar Karabulut, Mehmet Yüksel ve Mustafa Alnak ile Ali Yıldız'ın yargılandığı davada tanık olarak dinlenmesi kararlaştırılan Kemal Türk adlı jandarma muhbiri şubat ayında ölü bulundu. Fethi İpek'in yakınlarının avukatı Hüseyin Tayfun, Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde ağzına tek kurşun sıkılmış olarak bulunan Türk'ün Yüzbaşı Coşkun Bayar lehine ifade vermediği için öldürtüldüğünü ileri sürdü.

xxx

Diyarbakır Saraykapı Cezaevi yakınlarında 7 Şubat günü kimliği belirlenemeyen bir erkek cesedi bulundu.

Ali Çağatay

Mersin'in Yenipazar mahalesinde 18 Şubat günü evinin önünde silahlı saldırıya uğrayan Ali Çağatay adlı kişi öldü.

Veysi Selimoğlu

Diyarbakır'da 25 Şubat günü Hizbullah davasından arandığı belirtilen Veysi Selimoğlu (28) adlı kişi kimliği belirlenemeyen üç kişinin silahlı saldırısı sonucu öldü.

Murat Baytemur

3 Mart günü Diyarbakır Dağkapı semtinde Murat Baytemur adlı kişi, kimliği belirsiz iki kişinin silahlı saldırısı sonucu öldü.

Ali Gün

2 Mart günü Kırşehir'in Çiçekdağı ilçesinde yol kenarında Yozgat'ın Çekerek ilçesinde terzilik yapan Ali Gün(30) adlı kişinin cesedi bulundu. Emniyet yetkilileri, Gün'ün işkence gördüğünü, kollarının kırıldığını, kafasına ateş edilerek öldürüldüğünü açıkladı.

İskender Uçar

Tunceli'nin Mazgirt ilçesi Darikent beldesinde 12 Mart günü İskender Uçar adlı halk ozanı öldürüldü.

Hasan Baytemur

14 Mart günü Diyarbakır'ın Bağlar semtinde kimliği belirlenemeyen kişilerin silahlı saldırısına uğrayan Hasan Baytemur adlı kişi öldü. Hasan Baytemur'un kardeşi Murat Baytemur da 3 Mart günü öldürülmüştü.

xxx

Mardin'in Kızıltepe ilçesinde mart ayında bir eve düzenlenen baskında, bir erkeğe ait olduğu anlaşılan bir iskelet bulundu. Yetkililer, evin radikal İslamcı Hizbullah örgütüne ait olduğunu bildirdiler.

Önder Onat

29 Mart günü Batman'da silahlı saldırıya uğrayan Önder Onat (27), olay yerinde yaşamını yitirdi.

Sait Çelik, Cüneyt Kutlu

13 Nisan günü Tunceli-Erzincan karayolunu kesen silahlı kişiler tarafından götürülen Sait Çelik (27) ve Cüneyt Kutlu'nun (17) cesetleri 14 Nisan günü bulundu. Söz konusu iki kişinin MHP'li oldukları bildirildi.

Hasan Hüseyin Mercan, Yıldırım Taş

10 Mayıs günü İstanbul'un Avcılar ilçesi Deniz Köşkler mahallesinde bir evde Yıldırım Taş ve Hasan Hüseyin Mercan adlı kişilerin cesetleri bulundu. Öldürülen kişilerin DHKP-C üyesi olduğu ileri sürüldü. Evin, Aysel Alhan adlı kişiye ait olduğu bildirildi. Polis yetkilileri, Aysel Alhan'ın evi bir ay kadar önce Serap Şan kimliğini kullanarak kiraladığını açıkladılar. Taş ve Mercan'ın daha önce "DHKP-C üyesi oldukları" iddiasıyla gözaltına alındıkları öğrenildi.

Hüseyin Tuncer, Enver Aktaş, Ali Aslan

Konya-Antalya yolu Akyokuş bölgesinde 26 Mayıs gününden itibaren birer gün arayla Muş Adil Yazar İlköğretim Okulu öğretmeni Hüseyin Tuncer (28), Enver Aktaş ve Ali Aslan adlı kişilerin cesetleri bulundu. Üç kişinin Hizbullah yanlısı olduğu iddia edildi.

Kenan Aşçı

İstanbul Beykoz'da 26 Mayıs günü öldürüldüğü belirlenen Kenan Aşçı adlı kişinin cesedi 30 Mayıs günü bulundu.

xxx

1 Haziran günü İstanbul Gazi Mahallesinde başına tek kurşun sıkılmış olarak 19 yaşlarında bir erkek cesedi bulundu.

Hasan Kahraman

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde okuyan Hasan Kahraman (23) 11 Haziran günü saat saat 23.30 sıralarında Bahçelievler Soğanlı Mustafa Kemal caddesi Hayırlı Sokak 14 numaralı bina önünde üç kişinin silahlı saldırısına uğradı. Başına isabet eden kurşunla ağır yaralanan Kahraman, hastaneye kaldırılırken yolda öldü. Kahraman'ın TİKKO üyesi olduğu iddia edildi.

Osman Kaya

21 Haziran günü Mardin'in Nusaybin ilçesinde Osman Kaya (40) adlı kişi uğradığı silahlı saldırı sonucu öldü. Kaya'nın Hizbullah örgütü yanlısı olduğu belirtildi.

Abdülcelil Güngör

Şırnak'ın Güneyyaka köyü yakınlarında 24 Haziran günü Abdülcelil Güngör isimli bir kişinin kurşunlanmış cesedi bulundu. Güngör'ün PKK'ye yardım ve yataklık ettiği gerekçesiyle yargılandığı davada, Mayıs ayı içinde 3 yıl 9 ay hapis cezasına çarptırıldığı, Diyarbakır'da mahkemeye yaptığı itirazın ardından da 20 Haziran gününden itibaren kayıp olduğu bildirildi.

Kalabalık Yıldırım

1999 yılı başlarında kaybolan Ağrı'ya bağlı Eski Harman köyündeki Başimi Aşireti'nin reisi Kalabalık Yıldırım'ın cesedi 30 Haziran günü Ağrı merkeze bağlı Çobanbey köyü yol ayrımında bulundu.

İbrahim Halil Gülen

19 Temmuz günü İbrahim Halil Gülen adlı kişi, Diyarbakır Balıkcılarbaşı semtindeki Ulucami önünde kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından silahla vurularak öldürüldü.

xxx, xxx, xxx

Antalya, Kırklareli, Edirne'de Temmuz ayı içinde kimlikleri tespit edilemeyen üç ceset bulundu. Antalya'da, ihbar üzerine Manavgat Irmağı'nın Küçük Şelale mevkiinde cesedi bulunan kişinin, 40 yaşlarında bir erkek olduğu bildirildi. Kırklareli'nin Vize ilçesine bağlı Kışlacık köyünde cesedi bulunan kişinin ise Romanya veya Bulgaristan uyruklu olabileceği belirtildi. Edirne'de de, Meriç Nehri'nde 25-30 yaşlarında, 1.70 boylarında, 85 kilogram ağırlığında bir erkek cesedi bulundu.

Erdoğan Beyazgül

Tunceli'nin Ovacık ilçesi Tornova köyü yakınlarında 3 Ağustos günü Erdoğan Beyazgül adlı otel işletmecisi kurşunlanarak öldürüldü.

Süleyman Kılıç, Mehmet Emin Biter

Batman Bağlar mahallesinde 3 Ağustos gecesi kimliği belirsiz kişilerin silahlı saldırısına uğrayan Süleyman Kılıç ve Mehmet Emin Biter adlı kişiler öldü. Kılıç ve Biter'in katili olduğu iddiasıyla bir hafta sonra yakalanan Mehmet Salih Kızılırmak'ın yargılanmasına 20 Ekim günü başlandı. Kızılırmak, duruşmada cinayet iddialarını reddederken, avukatı Oktay Bağatır da, müvekkilinin gözlerindeki rahatsızlık nedeniyle fiziken söz konusu suçu işleyemeyeceğini söyledi. Bu arada Kızılırmak'ın evinde bulunan silahın balistik incelemesinin sonucuna göre olayda kullanılan silah olmadığı belirlendi. Dava 9 Kasım gününe ertelendi.

Salih Kızılırmak'ın kızı Bahar Kızılırmak, babasının olay günü saat 23.00'te evde olduğunu belirterek, "Öldürülen kişiler babamın çok yakın arkadaşlarıydı. Gözaltında babama olayı zorla kabul ettirmişler. Savcılıkta reddetti." dedi. Öldürülen Kılıç'ın oğlu Aydın Kılıç da, cinayeti Kızılırmak'ın işlediğine inanmadıklarını belirterek, "Bize göre cinayet planlı olarak işlendi. O zavallıyı bulup üzerine yaktılar. Bize 'Salih yapmıştır' dediler. Herhangi bir delil göstermediler. Polis 'Baban HADEP'lilerle ilişkideydi biliyor muydun?' diye sordu. HADEP bir siyasi partidir ve ilişkide olması da normaldir dedim. Sonra 'Hizbullah olamaz mı?' dediler. Onu da reddettim. Faili bulmanız gerekir yoksa fail devlettir dedik. Ortaya bu sonuç çıktı" dedi.

xxx

Bingöl'de 8 Ağustos günü gözlerinden ve alınından kurşunlanmış 45 yaşlarında elleri ve ayakları bağlı, sağ elinin bir parmağı kesik bir erkek cesedi bulundu.

Ali Dündar

MHP Diyarbakır Merkez İlçe eski Başkanı Ali Dündar (43) 16 Ağustos günü kimliği belirlenemeyen bir kişi tarafından öldürüldü. Diyarbakır Valisi Nafiz Kayalı, "Hizbullah üyesi oldukları" iddia edilen beş kişinin gözaltına alındığını, olayda kullanılan silahın da daha önce Hizbullah tarafından iki kişinin öldürülmesinde kullanıldığını belirlendiğini söyledi. Ali Dündar'ın daha önce polis olduğu ve özel hareket timinde görev yaptığı, bir çatışmada yaralanması üzerine emekliye ayrıldığı bildirildi.

Şeyhmus Yıldırım

Diyarbakır'ın Erimli köyü yakınlarında, Dicle nehri kenarında 7 Eylül günü bir erkek cesedi bulundu. Elleri ve ayakları kelepçelenmiş ve bir poşetin içine konulmuş cesedin, çürüdüğü için tanınmaz hale geldiği bildirildi. İlk incelemede, kimliği belirlenemeyen kişinin işkence gördüğü ve iple boğularak öldürüldüğü belirlendi. Daha sonra ölen kişinin 8 gün önce kaçırılan Yıldırım Petrol'ün sahibinin oğlu Şeyhmus Yıldırım(21) olduğu belirlendi.

İhsan Tunç

HADEP Adana İl Örgütü Yenibey Mahalle Komisyonu Başkanı İhsan Tunç (45), 8 Eylül günü öldürüldü. Akşam saatlerinde evine dönen İhsan Tunç'a iki kişinin ateş ettiği öğrenildi.

Mahmut Ergün

19 Eylül günü Diyarbakır'ın Balıkcılarbaşı semtinde Mahmut Ergün adlı kişi, kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından silahla öldürüldü. Mahmut Ergün'ün Hizbullah yöneticilerinden olduğu, Hizbullah üyesi

olduğu" gerekçesiyle 1994 yılında bir süre gözaltında tutulduğu öğrenildi.

Ahmet Uluğ, Hasan Duran

Diyarbakır'da 5 Ekim günü Ahmet Uluğ, 8 Ekim günü de Hasan Duran adlı kişiler kimliği belirlenemeyen kişilerin silahlı saldırısı sonucu öldü. Öldürülenlerin, Diyarbakır DGM'de "radikal İslamcı Hizbullah örgütüne üye olmak ve yardım etmek" iddiasıyla yargılandıkları bildirildi. Polis yetkilileri, Hizbullah örgütünün İlim ve Menzil kanatları arasındaki çatışmalarda, yılın ilk dokuz ayında 13 kişinin öldürüldüğünü bildirdiler.

Faik Demir, Nurettin Bozkurt

5 Ekim günü Bingöl merkeze bağlı Bahçeli köyünde Faik Demir ve Nurettin Bozkurt adlı kişiler uğradıkları silahlı saldırıda öldü, saldırıda Sami Demir adlı kişi ise yaralandı.

Yılmaz Kara

Diyarbakır Bağlar beldesinde 13 Ekim günü Yılmaz Kara (22) adlı kişi, kimliği belirlenemeyen kişilerin silahlı saldırısı sonucu öldü.

Abdülhalik Alpay, Hasan Kurt

19 Kasım günü Diyarbakır'a bağlı Keskinağaç köyü yakınlarında Abdülhalik Alpay (27) ve Hasan Kurt (24) adlı kişiler kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından öldürüldü. Olay günü çalıştıkları Tekel fabrikasından çıkan Alpay, Kurt ve adı öğrenilemeyen bir işçinin yolunun maskeli kişiler tarafından kesildiği, çıkan tartışmadan sonra Alpay ve Kurt'un öldürüldüğü , diğer işçinin ise kaçımayı başardığı bildirildi.

Ökkeş Beyazlat

Hatay'ın İskenderun ilçesinde 1998 yılında kaybolan Ökkeş Beyazlat adlı kişinin cesedi, mezarlıkta gömülü bulundu. Arkadaşlarıyla çıktığı yemekten sonra kendisinden bir daha haber alınamayan Beyazlat'ın ailesini 19 Aralık günü arayan kimliği belirsiz bir kişi Beyazlat'ın, İskenderun Karaağaç Asri Mezarlığı'nda gömülü olduğunu söyledi. Durumun polise bildirilmesi üzerine nöbetçi savcı nezaretinde açılan 4 kişilik aile mezarlığında, 5 ceset olduğu görüldü. Ailesi, üzerindeki giysiler, ayakkabı ve yüzükten Ökkeş Beyazlat'ın cesedini teşhis etti.

Sulhattin Kızıldaş

MHP Van Merkez İlçe 2. Başkanı Sulhattin Kızıldaş, 6 Aralık günü kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından öldürüldü.

xxx

30 Aralık günü Diyarbakır'a bağlı Büyükkadı ve Özekli köyleri arasındaki çöplükte, işkence edildikten sonra yarıya kadar toprağa gömülmüş 25 yaşlarında bir erkek cesedi bulundu.

3.4 KARA MAYINLARI

1999 yılında da daha önceki yıllarda olduğu gibi mayın patlamaları, sahipsiz bomba ve top/roket mermilerinin kurcalanması sonucu TIHV'in belirlemelerine göre çoğunluğu çocuk olmak üzere 37 sivil yaşamını yitirdi, en az 45 kişi de yaralandı.

1999 yılında mayınların temizlenmesi ile ilgili en önemli gelişme Ottawa Anlaşması'nın 1 Mart günü resmi olarak yürürlüğe girmesi oldu. İmzalanma aşamasına gelinceye kadar büyük tartışmalara neden olan Anlaşma, başlıca üretici ülkelerin destek vermemesine rağmen, 1997 yılında Nobel Barış Ödülü'nü alan 'Uluslararası Mayınları Yasaklama Kampanyası'nın Başkanı Joel Williams'ın yaptığı konuşma ile 'resmen' yürürlüğe girdi. Anlaşma, mayınların kullanım, üretim ve satışını yasaklarken, eldeki stokların da imha edilmesini öngörüyor.

Anlaşmayı imzalamayan tek NATO ülkesi konumunda bulunan Türkiye'nin ise beş yıl içinde imza koymayı planladığı belirtildi.

*Dünyada her 20 dakikada bir kişi, kara mayınları yüzünden hayatını kaybediyor.

*Kurbanların yüzde 90'ı, çoğunu çocukların oluşturduğu siviller.

*Yılda ortalama 26 bin kişi mayınlar yüzünden ölüyor.

*Mayınlar, bu yüzyılın başından beri kullanılıyor.

*Bir mayının maliyeti yaklaşık üç dolar.

*Bir mayının imha edilmesi ise yaklaşık bin dolara maloluyor.

*Mayın döşeli 70'i aşkın ülkenin çoğunda sıcak çatışma yaşanmıyor.

*Askeri uzmanlar temizlenmesi gereken kara mayını sayısını 70 ile 110 milyon olarak gösteriyorlar.

*Tüm bu mayınlardan kurtulmanın faturası ise yaklaşık 30 milyar dolar olacak.

*Dünyada topraklarında en çok mayın gömülü ülke 24 milyonla Mısır.

Öte yandan Meclis Milli Savunma Komisyonu, ağustos ayı içinde Bulgaristan ile 'Anti-personel mayınların kullanılması ve ortak sınıra yakın bölgelerdeki anti-personel mayınların temizlenmesi ve imha edilmesini' öngören anlaşmayı kabul etti. Komisyonunda konuşan Dışişleri Bakanlığı temsilcisi, anlaşma için teklif götürülen Yunanistan'ın yanıt vermediğini, Gürcistan'ın ise ülkesinden Rus birliklerinin çekilmesinin ardından mayınların yasaklanması için anlaşmaya hazır olduklarını bildirdi. Türk tarafının Suriye, İran ve Irak'a ise benzer bir öneri götürmediği bildirildi.

Mayın taramasında kullanılan köylüler

Tekevler ve Kel Hasan köylülerinin durumu

Batman'ın Sason ilçesine bağlı Tekevler ve Kelhasan köylerinde 1996 yılının aralık ve 1997 yılının şubat aylarında güvenlik görevlileri tarafından mayınlı arazide zorla dolaştırıldıklarını açıklayan köylülerin yaptıkları başvuruların ardından açılan soruşturmada, 99 yılında da önemli bir gelişme yaşanmadı.

Açılan soruşturma çerçevesinde haziran ayı başında 26 köylünün üçüncü kez ifadeleri alındı. Önce Sason Adliyesi'ne giden köylüler daha sonra İlçe Jandarma Karakolu'na yönlendirildiler. Burada köylülerin ifadelerini alan ve davadan vazgeçmelerini isteyen karakol komutanı, davanın bundan sonra Batman Ağır Ceza Mahkemesi'nde görüleceğini belirterek, duruşma tarihini de kendilerine iletileceğini söyledi.

Ancak olaydan sorumlu olduğu iddiasıyla Sason Jandarma Komando Birliği'nde görevli Üsteğmen Hakan Başakçı hakkında Sason Cumhuriyet Savcılığı tarafından açılan soruşturma 21 Eylül günü takipsizlikle sonuçlandı.

A. Baki Korkmaz

Genç'ten Bingöl yönüne 9 Mayıs günü Süleyman Beğendi yönetimindeki yolcu minübüsü ile gitmekte olan yolcular, Genç'ten 20 kilometre uzaklıkta Çeltiksuyu mevkiinde, özel hareket timi elemanları tarafından durduruldu. Edinilen bilgiye göre, kimlik kontrolü yapan özel hareket tim elemanları kırsal alanı iyi bilenlerin kendileriyle gitmesini istedi. Yolcuların inmemesi üzerine İzzet Bahar, Cemal Çimenli, Ramazan Hadır ve A. Baki Korkmaz, araçtan indirilerek zorla götürüldü. Gün boyu kırsal alanda gezdirilen yolculardan İzzet Bahar, Cemal Çimenli ve Ramazan Hadır 10 Mayıs günü araçtan indirildikleri noktaya yakın bir yerde serbest bırakıldı. Ancak Korkmaz'dan uzun süre haber alamadı. Kardeşi Mehdi Korkmaz, olayı 13 Mayıs günü Bingöl ve Genç Savcılıklarına bildirdiğini belirterek, kardeşi ile birlikte kobay olarak kullanıldıktan sonra serbest bırakılan İzzet Bahar, Cemal Çimenli ve şoför Süleyman Beğendi'nin de tanıklık yapacağını savcıya ilettilerini, ancak kardeşinin gözaltına alındığının kabul edilmediğini söyledi.

Korkmaz, 23 Mayıs günü ilçe merkezi yakınlarında serbest bırakıldı. Korkmaz'ın bulunmasının ardından açıklama yapan Mehdi Korkmaz, kardeşinin ilçeye yürüyerek ulaştığını belirterek, şöyle konuştu:

"Telefonla bizi aradı ve bulunduğu yerden aldık. Konuşamıyordu, perişan haldeydi. Gözaltına alınırken ne iş yaptığını sormuşlar, çoban olduğunu söyleyince de kırsal alana götürüp günlerce gezdirmişler. Mayın

bulunan yerlerde yürütmüşler. Sığınaklara önce onu göndermişler. Beş gün Lice’de askerlere ait bir yerde hücrede kalmış. Diğer zamanlarda hep kırsalda yürütmüşler. Gözaltındayken timler ağabeyime ‘Kismet olursa ailenle tanışırız. Her yeri ayağa kaldırdılar’ demişler.”

Beş köylüye kobaylık

Bingöl’ün Solhan ilçesinden il merkezine 28 Temmuz günü sabah saatlerinde giden bir yolcu minibüsü Dallitepe bölgesi yakınlarında Bingöl İl Jandarma Komutanlığı’na bağlı askerler tarafından durduruldu. Araçta kimlik kontrolü yapan askerler Remzi Çiçek, Vedat Güzel, Cuma Kerpiç, Adnan Ekinci ve adı öğrenilmeyen bir yolcuyla gözaltına aldı. Minibüs yoluna devam ederken, gözaltına alınan yolcular Bingöl ile Solhan arasındaki kırsal alanda içinde gıda maddeleri bulunan iki sığınağın yanına götürüldü. Bombalı tuzak bulunması ihtimali üzerine yolcuları buraya zorla sokan askerler, yolcular çıktıktan sonra kendileri girerek içerde arama yaptı. Askerler daha sonra da sığınakları bombalarla imha etti.

Davalar

Erzurum İdare Mahkemesi, Milli Savunma Bakanlığı’nı çöpte bulunduğu top mermisiyle oynarken yaşamını yitiren Serhat Sarıdemir’in ailesine 2 milyar 853 milyon lira tazminat ödemeye mahkum etti. 25 Nisan 1998 tarihinde Erzurum 29 Mekanize Piyade Tugay Komutanlığı Maksutefendi Mahallesi Mimar Sinan Kışlası yakınlarında çöplükte bulunduğu top mermisinin patlaması nedeniyle ölen 7 yaşındaki Serhat’ın ailesinin MSB hakkında açtığı dava ekim ayı başında sonuçlandı.

Anne Nebahat ve baba Sebeki Sarıdemir’in vekili Avukat Tuncer Aktaş, açtıkları dava ile ilgili olarak, “Ailenin ‘destekten yoksun kalması’ nedeniyle, Anayasa’nın 125. maddesi son fıkrasındaki ‘İdare, kendi eylem ve işlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür’ hükmünü göz önüne alarak dava açtık. Cismim Mimar Sinan Kışlası’na ait olduğu ve tespit edilemeyen bir yolla tel örgülerin yakınındaki çöplüğe atıldığı ortadadır” dedi.

Davalı idare ve bağlı kurumların gerekli önlemleri almadığını vurgulayan Aktaş, idarenin hizmet kusuru nedeniyle Serhat’ın yaşamını yitirdiğini kaydetti.

Bu arada Maksutefendi mahallesinde 17 yılda 19 çocuğun patlamamış mermi ile oynarken öldüğü bildirildi.

Patlamalar

9 Ocak günü akşam saatlerinde Ankara Valiliği’nin Sincan’da yaptırdığı Kültür Merkezi’nde akşam saatlerinde bir patlama oldu. İnşaat şantiyesinin yerle bir olduğu patlamada bir çocuk öldü, ikisi yaralandı. Polis, olay yerinde çok sayıda fünye buldu.

Patlamada, şantiye çevresinde oyun oynayan Samet Uğraş (9) kaldırıldığı hastanede yaşamını yitirken, İslam Toy (10) ve Mehmet Hışır (11) isimli çocuklar yaralandı.

14 Mart günü Diyarbakır’ın Hani ilçesinde, buldukları bir el bombasıyla oynayan üç çocuktan Tugay Ergin (10) öldü, Suat Evin (7) ve Servet Evin (8) adlı kardeşler ağır yaralandı.

13 Mayıs günü Batman’ın Kozluk ilçesinde Uğur Erçe (10) adlı çocuk çöplükte bulunduğu bombanın patlaması sonucu öldü. Aynı gün Erzurum’da askeri çöplükte buldukları roket mermisini kurcalayan Kenan Oğuz (9), Ferdi Oğuz (2), Deniz Oğuz (12) ve Cansu Oğuz (6) adlı kardeşler öldü, çocukların babası Mirza Oğuz ile kızkardeşleri Semra Oğuz yaralandı

Van’ın Başkale ilçesi yakınlarında 27 Mayıs günü bir kamyonetin yola döşenen mayına çarpması sonucunda, Keleş Atabey (20) adlı kişi öldü, kamyonet sürücüsü Yadıla Atabey(32) ağır yaralandı.

Mayıs ayı sonlarında Şırnak’ın İkiçce köyü yakınlarında korucuları taşıyan traktör PKK’lilerin döşediği mayına çarptı. Patlamada traktör sahibinin oğlu Şerif Yıldırım (4) ve Ahmet Demir (14) öldü. Patlamada 8 korucu ile tim komutanı yaralandı.

6 Haziran günü Hakkari’nin Şemdinli ilçesine bağlı Konur köyü yakınlarında bir minibüsün mayına çarpması sonucu Halit Kaplan, Cemal Kaplan, Tayyar Kaplan, Tahir Demir ve Şahin Demir adlı korucular ile aynı köyden Kerim Vermez öldü, 5 korucu da yaralandı. PKK’nin askeri kanadı ARGK tarafından yapılan açıklamada, mayının PKK tarafından döşenmediği öne sürüldü.

Haziran ayı başlarında Bitlis’in Ahlat ilçesi yakınlarındaki Nazik gölü kıyısında buldukları el bombasıyla oynayan çocuklardan Yusuf Demir öldü, kardeşi Halis Demir’in kolu koptu, diğer kardeş İsmet Demir’in de bacaklarından yaralandığı öğrenildi.

5 Temmuz günü Hakkari’nin Durankaya Beldesi’nde belediyeye ait yolcu minibüsünün mayına çarpması sonucu, sürücü Kerem Demir öldü. Emin Bayram, Aziz Bayram ve Yusuf Ayva adlı korucular ile yolculardan Ali Çivi ve Asiye Kuş yaralandı.

“PKK üyesi oldukları” iddiasıyla Hatay’ın İskenderun ilçesinde gözaltına alınan Murat Tekin, Nevzat Çelik, Çetin Yıldırım, Emin Yıldırım adlı kişilerle birlikte gözaltına alınan Ahmet Geçgil’in 22 Temmuz günü PKK’ye ait malzemelerin yerini göstermesi için güvenlik görevlileri tarafından götürüldüğü Kırıkhan ilçesi Taşoluk köyü yakınlarında mayına basarak öldüğü açıklandı.

Elazığ’da 1 Ağustos günü 8. Kolordu’ya bağlı askeri birliklerin atış alanı olarak kullandıkları Şehi Tepe bölgesinde buldukları havan topu mermisiyle oynayan

8 çocuktan Fırat Çiçek (13), Onur Şahin (15) ve Sedat Karakoç (14) öldü, Ersin Yalçın (12), Ergün Haydaroğlu (11), Engin Haydaroğlu (12), Alican Dönmez (13) ve Kubilay Gökteş (13) yaralandı. Aynı gün Bitlis'in Çalıldüzü köyünde buldukları el bombasıyla oynayan M. Sıddık Temel öldü, iki kişi de ağır yaralandı.

Ağustos ayı sonlarında Hakkari'nin Yüksekova ilçesi kırsalında mayın patlaması sonucu 1 kişi öldü, 1 kişi yaralandı. Edinilen bilgiye göre, Karlı köyü yakınında koyun otlatan Selami Ak (20) adlı kişi mayına bastı. Mayının patlaması sonucu Selami Ak öldü, yanında bulunan Nizam Süer de yaralandı

28 Eylül günü Şırnak Uludere'nin Taşdelen köyünden odun toplamak için kırsal kesime giden Hadi Çetin'in kullandığı plakasız traktör daha önce yola döşenen mayına çarptı. Mayının patlaması sonucu traktör sürücüsü Hadi Çetin ile yanında bulunan Ramazan Dünder ve Abdulkerim Zeybek öldü.

26 Eylül günü sabah saatlerinde Bingöl'ün Genç ilçesinden Modan (Meşedalı) köyüne gitmekte olan traktör mayına çarptı. Patlama sonucu sürücü Cihan Kaya öldü, Remzi Kaya ile Hasan Yılmaz adlı kişiler yaralandı. Yaralılar, Bingöl Devlet Hastanesi'ne kaldırıldı. İlçe sakinleri, yollara gelişi-güzel döşenen mayınların yaşamlarını tehdit ettiğini belirterek, yolların mayınlardan temizlenmesi gerektiğini bildirdiler. Bingöl Devlet Hastanesi kayıtlarına göre, Genç'e bağlı köylerde son bir ay içinde meydana gelen mayın patlamalarında 2 kişi ölümler, 8 kişi de yaralandı

Siirt'in Eruh ilçesinde bir genç, 29 Eylül günü arazide bulduğu el bombasının patlaması sonucu öldü. Yapılan resmi açıklamaya göre, ilçe yakınındaki bir arazide odun toplayan Selahattin Akan (19), bulduğu el bombasını kurcalamaya başladı. Akan, bu sırada elindeki bombanın patlaması sonucu, olay yerinde öldü

17 Ekim günü Mardin'in Ömerli ilçesi Sivritepe köyü yakınlarında bir traktörün mayına çarpması sonucu Ahmet Güneş (24) adlı kişi öldü. Ramazan Güneş ve Mehmet Kul adlı köylüler de yaralandı.

30 Ekim günü Batman'ın Yavuz Selim mahallesinde bulduğu bir bombayla oynayan Mesut Nas (10) adlı çocuk öldü.

12 Aralık günü Diyarbakır'ın Kulp ilçesine bağlı Demirli köyü yakınlarında bulduğu bir el bombasıyla oynayan Şemsettin Bayram (13) adlı çocuk, bombanın patlaması sonucu öldü. Aynı gün Diyarbakır'ın Eğil ilçesine bağlı Selman köyü yakınlarında da Osman Demir (14) adlı çocuk, kurcaladığı mayının patlaması sonucu yaralandı.

30 Aralık günü Siirt'in Şirvan İlçesi'nde, mayına basan

İsa Genç (18), olay yerinde yaşamını yitirdi.

Yaralananlar

3 Ocak günü Hatay Erzin'e bağlı Üçköz yaylasında mayına basan Halil Ergül adlı kişi yaralandı. Ergül'ün sağ ayağı ameliyatla kesildi.

3 Ocak günü Adana Asri Mezarlıkta buldukları el yapımı bombanın patlaması sonucu sekiz yaşındaki Ahmet Demir ve Ahmet Aslan adlı iki çocuk yaralandı.

Mardin'in Midyat ilçesine bağlı Site (Çaypınar) köyü kırsalında 16 Nisan günü hayvanlarını otlatan Ramazan Gevaş (13) bulduğu havan mermisinin patlaması sonucu ağır yaralandı

11 Mayıs günü İbrahim Tatlı, 40. Piyade Alayı'nın havan hedef bölgesinde, bir adet 81 mm'lik patlamamış havan mermisi buldu. Tatlı'nın hurdacıya satmak üzere evine getirdiği ve bahçede yaktığı ateşte eritmeye çalıştığı havan mermisi, infilak etti. İbrahim Tatlı, yara almadan kurtuldu

Diyarbakır'ın Kulp ilçesi yakınlarında 10 Haziran günü bir minübüsün yola döşenen mayına çarpması sonucunda, Mustafa Sucu ve Yasin Bakay yaralandı.

Siirt'in Pervari ilçesine bağlı Belanoluk (Hişet) köyünden 19 Temmuz günü ilçe merkezine gelmekte olan, Fazıl Batıhan yönetimindeki minibüs, Geçittepe mevkiinde, mayına çarptı. Olayda, araç sürücüsü Fazıl Batıhan, araçta bulunan Hüseyin Acar ile askerden izinli geldiği bildirilen Halit Batıhan (20) yaralandı. Yaralılar, Pervari Devlet Hastanesi'nde tedavi altına alınırken, mayının kimler tarafından döşendiği öğrenilemedi.

Bu arada 30 Ekim günü Türkiye-Yunanistan sınırını geçmeye çalışan 5 Kuzey Iraklı göçmen mayın tarlasında öldü. Yunanistan polisi tarafından yapılan açıklamada, Meriç nehrini aştıktan sonra Kipi sınır noktası yakınlarında mayın tarlasına giren 35 kişiden 10'unun da yaralandığı bildirildi.

9 Kasım günü Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığı'na ait çöplükte oynarken buldukları bombayı kurcalayan 13 ve 10 yaşındaki iki kardeş bombanın patlaması sonucu yaralandı. Edinilen bilgiye göre, Dicle Üniversitesi Kampüsü'nü şehir merkezine bağlayan Fiskaya köprüsü mevkiindeki İl Jandarma Komutanlığı'na ait çöplükte oynayan 13 yaşındaki Muhtedesen ile Serdar Kaday (10) adlı kardeşler çöplükte bir bomba buldular. Kaday kardeşler, ne olduğunu anlayamadıkları bombayı taş ile ezmeye çalışınca bomba patladı. Meydana gelen patlama sonucu yaralanan iki kardeş, çevredekiler tarafından Diyarbakır Devlet Hastanesi'ne kaldırıldı. Yaraları hafif olduğu belirtilen Kaday kardeşler, tedavileri yapıldıktan sonra, polis tarafından olay yerine götürülerek inceleme yapıldı.

Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Ortopedi ve Travmatoloji Bölüm Başkanı Prof.Dr. Serdar Necmioğlu, Ağustos ayı içinde yaptığı açıklamada, yaralanma vakalarının 1992-1993 yıllarında yoğunlaştığını, 1995'ten sonra ise düşüş yaşandığını bildirdi. Necmioğlu, köy ve patika yollarına döşenen anti-tank ve kırsal kesime döşenen anti-personel mayınlar nedeniyle son beş yıl içerisinde 210 kişinin yaralandığını bildirdi. Yine aynı dönemde 64 kişinin kısa menzilli, 274 kişinin de uzun menzilli silahlarla yaralanması ile birlikte sayının 548'e çıktığını anlatan Necmioğlu, bunların 209'unun sakat kaldığını bildirdi.

1995'ten sonra özellikle anti-tank ve anti-personel mayın yaralanmalarında düşüş görüldüğünü ifade eden Necmioğlu, bunda gelişen teknoloji ile döşenmiş olan mayınların dedektörlerle tesbit ederek imha edilmesinin etkili olduğunu belirtti.

3.5 SİLAHLI ÖRGÜTLER VE YAŞAM HAKKI

Silahlı örgütlerin sivillere ve kamu görevlilerine yönelik saldırıları önceki yıllara göre azalmakla birlikte 1999 yılında da sürdü. Bu tür olaylar içinde en dikkat çekicileri, Çankırı Valisi Ayhan Çevik'i hedefleyen bombalı saldırı ve İstanbul'da Mavi Çarşı adlı mağazaya düzenlenen saldırı oldu.¹⁰

Sivillere Yönelik Saldırılarda Ölenler

4 Ocak günü, Şanlıurfa'da Mahir Köşk adlı kahvehane kimliği belirsiz kişiler tarafından otomatik silahla tarandı. Saldırıda Reşit Aktabur ve Fevzi Aktabur öldü. Saldırıda Ali Dağmacı adlı kişi de ağır yaralandı.

23 Ocak günü İstanbul Samandıra'da kahvehaneye iki ses bombası atıldı. Saldırının ardından kaçanları kovalayan Şaban Akbaş adlı kişi, vurularak öldürüldü. 30 Ocak günü düzenlenen bir operasyonda ses bombasını attığı ve Akbaş'ı öldürdüğü iddia edilen Adem Öztürk ve İsmet Elmas ile 5 PKK'li yakalandı.

Diyarbakır'ın Genç ilçesinde bir kahvehane 25 Şubat gecesi saat 22.00 sıralarında kimliği belirlenemeyen bir grup tarafından tarandı. Olayda, Cihan Bozkır, Halim Kandemir ile Mehmet Sanık adlı kişiler öldü. Saldırıda Aydın Sağ, Veysel Sağ, Hikmet Tezer, İbrahim Tezer ile Hüseyin Bağlı adlı kişiler de yaralandı.

Çankırı Valisi'ne Bombalı Saldırı

4 Mart günü Çankırı'da çalıntı olduğu belirlenen bir arabaya yerleştirilen bombanın patlaması sonucunda 4 kişi öldü, Çankırı Valisi Ayhan Çevik de yaralandı. Sabah saatlerinde Vali Ayhan Çevik'in arabası geçerken, bir tüpgaz bayı önünde duran çalıntı arabaya yerleştirilen bombanın patlaması sonucunda, arabada bulunan koruma polisi Nurettin Cinsoy ile olay yerinden geçmekte olan Fatma Dönmez ve Emrah Ersoy adlı lise öğrencileri öldü. Saldırıda yaralanan Alpay Evirgen adlı kişi ise 14 Mart günü Ankara Numune Hastanesi'nde öldü¹¹.

Bombalı saldırıyı düzenleyenlerden biri olduğu iddia edilen Kemal Ertürk (Mustafa Eren) Eskişehir'in Sivrihisar ilçesinde; kuzeni Bülent Ertürk de İstanbul'da 6 Mart günü gözaltına alındı. Lale Açık adlı kişi ise TIKKO üyesi olduğu iddiasıyla mart ayı içinde Tokat'ta gözaltına alındı. Bu arada patlamanın ardından Çankırı'da yapılan kontrollerde şüpheli

görüldükçe gözaltına alınan 18 kişinin olayla ilgisinin bulunmadığı ortaya çıktı.

Kemal Ertürk 13 Mart, Bülent Ertürk ve Lale Açık ise 14 Mart günü Ankara DGM tarafından tutuklandı. Ankara DGM Savcılığı, 30 Nisan günü Kemal Ertürk, Bülent Ertürk, Lale Açık ve Nihat Konak hakkında TCY'nin 146. maddesi uyarınca "ölüm cezası istemiyle" dava açtı. İddianamede Şener Kökten, Özgür Deniz Demirdiş, Sevinç Güden, Selahattin Yurdaer, Murat Demirdiş, Turan Açık ve Arap Deniz hakkında da "örgüt üyesi oldukları" iddiasıyla 15 yıllı 22 yıl 6'şar ay arasında hapis cezası istendi.

Tutuklanarak Eskişehir Cezaevi'ne konulan Bülent Ertürk ve Kemal Ertürk mayıs ayı sonlarında "can güvenlikleri olmadığı" gerekçesiyle süresiz açlık grevine başladılar ve Ankara 1 No'lu DGM'de başlayan davada, ifade vermeyi reddettiler.

Öte yandan İstanbul'da ağustos ayı başlarında TKP/ML-TIKKO üyesi olduğu ve saldırıya katıldıkları iddiasıyla Muharrem Horoz ve Yalçın Özbek adlı kişiler tutuklandılar.

Saldırıya katıldığı iddia edilen Mesut Deniz adlı kişi de 5 Ekim günü Samsun'un Havza ilçesi yakınlarında yapılan yol kontrolünde gözaltına alındı. Deniz, 12 Ekim günü de Ankara DGM tarafından tutuklandı. Ankara DGM Başsavcılığı, Deniz hakkında TKP/ML TIKKO üyesi olduğu ve saldırıda bombayı kullanan kişi olduğu iddiasıyla TCK'nin 146/1. maddesi uyarınca ölüm cezası istemi ile dava açtı.

İstanbul'da yakalanan Horoz ve Özbek hakkındaki dava da 1999 yılı içinde Ankara'da süren ana dava ile birleştirildi. Dava, 1999 yılı içinde tamamlanmadı.

10 Mart günü öğle saatlerinde İstanbul Bakırköy'de bulunan Caroussel adlı alışveriş merkezinin önünde bekleyen bir takside bomba patladı. Patlama sonucu taksi sürücüsü Ufuk Akdoğan öldü, Yasemin Yıldırım, Abdullah Başer, Yaşar Kaygusuz, Mustafa Kaygusuz, Önder Mutlubulut, Feridun Eryurt, Cengiz Devrim ve Veysel Beran (12) yaralandı.

¹⁰ Bu bölümde PKK dışındaki silahlı örgütlerin eylemleri değerlendirilmiştir.

¹¹ Saldırıdan sonra Ayhan Çevik'in Tekirdağ'ın Hayrabolu ilçesinde yaşayan anne ve babası ile görüşmeye giden İhlas Haber Ajansı muhabiri Ali Yörük geçirdiği trafik kazasında öldü.

Mavi Çarşı

İstanbul Göztepe Fahrettin Kerim Gökay Caddesi'nde bulunan Mavi Çarşı adlı alışveriş merkezine 13 Mart günü molotof kokteyli atılması üzerine çıkan yangında 13 kişi öldü, ikisi ağır altı kişi de yaralandı. Saat 16.30 sıralarında bir arabayla mağazaya gelen 4 kişinin düzenlediği saldırıda ölenlerin adları şöyle: Mağaza sahibi İbrahim Taslı, çalışanlar Ayşe Akın, Seval Balcı, Zeynep Nezahat Beyazgül, Şen Yeşildağ, Meltem Özkılıç, Filiz Soydemir, İlknur Keleş, Neşe Rusçuk, Fevziye Şahinöz, müşteriler Ümit Ayyürek, Sonnur Atalay, Hüsnü Kenar. Olayda, Remziye Şahinöz, Selami Demirci, Senem Ayyürek, Tolga Ak ve Hakan Savcı adlı kişiler de yaralandı. Saldırısı kimlerin ya da hangi örgütün gerçekleştirdiği konusunda net bir bilgi olmamasına karşın gazetelerde, saldırının PKK yanlıları tarafından gerçekleştirildiği ileri sürüldü. Hürriyet ve Sabah gazeteleri ile bazı televizyon kanallarında ayrıca, İHD de "sadece teröristleri savunmakla" suçlandı. İHD Genel Sekreteri Hüsnü Öndül olayın ardından yaptığı açıklamada, sivillere yönelik saldırılarda, basında İHD'nin açıklamalarına yer verilmediği ve derneğin sürekli suçlandığına dikkat çekti. Avrupa'da yayımlanan PKK yanlısı Özgür Politika gazetesinin internet sayfalarında saldırı üstlenilmedi. Ancak, saldırının "Milliyetçi Kürt İntikam Güçleri" adlı örgüt tarafından üstlenildiği ifadesi yer aldı.

Saldırının ardından yaklaşık 100 kişi gözaltına alındı. Mavi Çarşı'ya molotof atanlara yardım ve yataklık ettiği iddiasıyla 18 Mart günü yakalanan İsmail Ekinci, 19 Mart günü tutuklanarak, cezaevine gönderildi. Mavi Çarşı'ya molotof kokteyli atarak 13 kişinin ölümüne neden oldukları ve aynı gün Atrium alışveriş merkezinde bir arabanın altına bomba koydukları ileri sürülen Neytullah (Beytullah) Getiren, Hakim Yavaş, Ayetullah Yavaş, Veysi İyi ve Ali Yeşiltepe adlı kişiler gözaltına alındı. Emniyet Genel Müdürü Necati Bilican, 23 Mart günü düzenlediği basın toplantısında, Hakim Yavaş ve Ayetullah Yavaş'ın Caroussel ve Atrium alışveriş merkezlerine bomba koyduklarını öne sürdü. Bilican, Getiren, İyi ve Yeşiltepe'nin ise Mavi Çarşı'ya molotof kokteyli attıklarını iddia etti¹².

Saldırıya katıldığı öne sürülen Metin Yamalak adlı kişi de mart ayı sonunda Mersin'de gözaltına alındı. Yamalak, 6 Nisan günü İstanbul DGM tarafından tutuklandı. Bu arada, Emniyet Genel Müdürü Necati Bilican'ın saldırganlardan biri olduğunu iddia ettiği Neytullah Getiren'in avukatı Gülizar Tuncer, 31 Mart günü yaptığı açıklamada, Neytullah Getiren, Veysi İyi ve Ali Yeşiltepe hakkında İstanbul DGM'nin verdiği tutuklama kararlarında, sadece "yasadışı örgüt üyeliği ve örgüte yardım" suçlamasının bulunduğunu söyledi. Tuncer, Getiren, İyi ve Yeşiltepe'nin dosyasında, Mavi Çarşı saldırısına ilişkin bir ibare olmadığını vurguladı.

İstanbul DGM Savcılığı Yamalak hakkında ölüm cezası istemi ile dava açtı. Eyleme katıldıkları iddia edilen Azime Işık, Ergin Atabay ve Abdullah Günay adlı kişiler hakkında da 30 Nisan günü İstanbul DGM

Savcılığı tarafından ölüm cezası istemi ile dava açıldı. Yamalak, Işık, Atabay ve Günay hakkında açılan davaya 14 Temmuz günü İstanbul DGM'de başlandı. Yamalak, sorgusunda HADEP yöneticisi olduğu için polislerin kendisine komploları kurduğunu söyledi.

Davanın 3 Aralık günü yapılan duruşmasında, savunmasını yapan Metin Yamalak, HADEP Gençlik Komisyonu'nda çalıştığını ve defalarca gözaltına alındığını belirtti. Polisler tarafından sürekli tehdit edildiğini ifade eden Metin Yamalak, 5 Mart günü seçim çalışmaları için Mersin'e gittiğini, olayı da televizyondan öğrendiğini söyledi. HADEP'te çalıştığını belirten Abdullah Günay, 24 Nisan günü polisler tarafından kaçırıldığını ve ifadesinin işkence altında alındığını ifade etti. Sanıklardan Ergin Atabay ise yoğun bir biçimde işkence görmesine karşın ifade vermediğini anlattı. Duruşmada tanık olarak dinlenen Belgin Açkaniran, Metin Yamalak gözaltına alındıktan sonra emniyette kendisine bir robot resim gösterildiğini belirterek, "Ben, resimden benzetemediğimi, kendisini görmem gerektiğini söylediğimde polisler bana, 'Bu kişi 10 günde 15 kilo zayıfladı. Görsen bile tanıyamazsın' diyerek göstermediler" dedi. Tanık Ahmet Büyükkayıkçı ise saldırganların yüzlerinin açık olduğunu ve "Bana adının Metin Yamalak olduğunu söyledikleri bir robot resim gösterdiler. Ben onu benzettim" dedi. Büyükkayıkçı daha sonra Ergin Atabay'ı göstererek Metin Yamalak olduğunu söyledi. Yargıcın, tutanaklarda geçen "Sanıkların bir araçla geldiği" yolundaki ifadesini hatırlatması üzerine de Büyükkayıkçı, "Onları ben söylemedim, polisler kendileri yazdı" dedi. Avukat Eren Keskin ise tanık ifadelerinin dosyadaki çelişkileri ortaya çıkardığını belirtti. Dosyada adının geçtiğini anımsatan Keskin, "Ben sürekli tehdit edilen bir insanım. Dosyada adımın geçmesi bu olayın tamamen bir komplo olduğunu gösteriyor." dedi. Dava, 2000 yılına ertelendi.

13 Aralık günü Azime Işık'ın kardeşi Çimen Işık, Yasin Adıbak adlı kişi ile birlikte "PKK üyesi olduğu" iddiasıyla İstanbul DGM tarafından tutuklandı.

16 Mart günü Hatay'ın Kırıkhan ilçesi yakınlarında yabancı plakalı bir arabada meydana gelen patlamada Bulgaristan vatandaşları Dimitri Dimitrov ve Jivkov İvanov öldü.

Sivas'ın Suşehri ilçesi Aksu köyünde Celil Gür ve Bayram Acar adlı iki köylü, 5 Nisan gecesi ormanlık alanda boğulmuş olarak bulundu.

3 Mayıs günü Sivas'ın Koyulhisar ilçesi yakınlarında üç araç kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından durduruldu. Yolcuları aşağıya indiren grup, Ali Yıldırım (19) ve Ali Kaya adlı kişileri öldürüp, Hasan Yaylacı'yı yaraladıktan sonra olay yerinden uzaklaştı.

¹² 18 Temmuz günü Moldova'dan Türkiye'ye getirilen PKK'nin üst düzey yöneticilerinden Cevat Soysal hakkında ölüm cezası istemi ile açılan davanın iddianamesinde, Mavi Çarşı'ya yapılan bombalama eyleminin emrini Soysal'ın verdiği öne sürüldü.

Erzurum'un Çat ilçesi yakınlarındaki Köy Hizmetleri Bakımevi'ne 11 Mayıs gecesi baskın düzenleyen silahlı bir grup, Cevdet Polat adlı bekçiyi öldürdü, Salih Güven, Nejdet Özbay, Fuat Çeçen ve Mustafa Kurt adlı görevlileri yaraladı.

Elazığ'ın Yenimahalle semtinde bir kahvehaneye 1 Temmuz gecesi kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından ateş açıldı. Saldırıda, Ferhat Bulut, Şükrü Tuna, İdris Yeter ve Bilal Cömert adlı kişiler öldü, Levent Gülkan, Murat Çiçek, Nihat Orhan, Mehmet Aslan, Serdar Yavuz ve Fatih Kanter adlı kişiler yaralandı. Olayın ardından düzenlenen operasyonlarda Şükrü Kaymaz ile kimliği belirlenemeyen bir PKK militanı öldürüldü. Çıkan çatışmada Hüseyin Mustafa Demircan adlı polis memuru da yaralandı.

İstanbul Avcılar Deniz Köşkler mahallesinde bir parka 4 Temmuz günü bırakılan bombanın patlaması sonucunda Faik Handemir (39) adlı kişi öldü, yedisi ağır 25 kişi yaralandı. Saat 22.45 sıralarında meydana gelen patlamada ağır yaralananların adları şöyle: Şaban Gören, Batuhan Gören, Şefik Gören, Arife Yıldız, Erkan Karaca, Derya Handemir (Faik Handemir'in eşi), İskender Handemir (Faik Handemir'in oğlu).

14 Temmuz günü Erzincan'ın Refahiye ilçesi Aydoğan köyü yakınlarında Hakan Akçağöz, Ahmet Akçağöz, Vedat Akçağöz ve Fatih Doğan adlı köylüler kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından öldürüldü. Olayda, Murat Ayyıldırım adlı köylü de yaralandı.

İstanbul Kadıköy'de seyyar satıcılık yapan Erkan Çam adlı kişi, 26 Temmuz günü silahlı kişilerin saldırısı sonucu öldü. Erkan Çam'ın Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (DHKP-C) militanları tarafından öldürüldüğü iddia edildi. Kadıköy'de tezgahlarlık yapan Ziya Adıgüzel de, 27 Temmuz akşamı Kadıköy Postanesi önünde bacağından vuruldu. İki olayın ardından saldırıların bağlantılı olduğu ve kendilerini DHKP/C'li olarak tanıtıp para isteyen kişilerce gerçekleştirildiği iddia edildi.

Yaralananlar

11 Şubat gecesi, İstanbul İstiklal Caddesinde bulunan İstanbul Barosu'nun bulunduğu Baro Han'ın önüne konulan bombanın patlaması sonucu Celal Demirci ve İbrahim Boğaçhan adlı kişiler yaralandı.

19 Şubat günü Beyoğlu Tarlabası bulvarında toplanan bir grup, Taksim-Koca Mustafa Paşa hattında çalışan İETT otobüsüne ellerindeki taş ve sopalarla saldırdı. Saldırıda, yüzüne taş isabet eden Ahmet Altın adlı kişi yaralandı.

İstanbul Etiler'de bulunan Harward Cafe'ye 25 Şubat akşamı iki el bombası atıldı. Saldırıda, Müge Sungur, Çetin Tuğal ve Murat Görkay adlı kişiler yaralandı.

İstanbul Esenler'de bulunan bir kahvehaneye 28 Şubat akşamı biri kadın 4 kişi tarafından atılan parça tesirli

el bombasının patlaması sonucu Kazım Kalaycı, Kenan Kalaycı, Mustafa Yılmaz, İbrahim Kalaycı, Erdal Demir, Ahmet Yılmaz, Sadettin Sezgin, Yıldırım Durur, İbrahim Çiftçi, Zeki Çokaçkan, Cumhuriyet Gürsoy, Ergun Gürsoy, Ahmet Kalaycı, Erdur Yılmaz adlı kişiler yaralandı.

Mart ayı başında Ankara Gaziosmanpaşa'da parkeden bir aracın altına yerleştirilen bombanın patlaması sonucu bir kadın yaralandı.

14 Mart günü İstanbul Yenibosna'da bir kamyonun altına konulan bombanın patlaması sonucu, Selçuk Sancak (17) ve Soner Aksoy adlı kişiler yaralandı.

Ankara Uğur Mumcu caddesi üzerindeki bir araca 15 Mart günü molotof kokteyli atıldı. Patlama sırasında yoldan geçmekte olan Semra Özmen adlı kişi, yaralandı.

İstanbul Ümraniye'de bulunan Erzincanlılar Derneği'nin lokaline 18 Mart gecesi bomba atıldı. Saldırıda, Duran Ay, Dursun Soydaş, Nazım Acar ve Fazıl Gürbüz adlı kişiler yaralandı.

16 Mayıs günü Hatay'ın Dört Yol ilçesi Atatürk caddesi üzerinde bulunan bir kahvehaneye düzenlenen bombalı saldırıda, Ramazan Çubuk, İsmail Orhan, Gökşun Tor, Gökhan Tezgahtür, Selami Işık, Mahir Sosyal ve Hakan Yılmaz adlı askerler ile İbrahim Avcı, Rifat Kutlu ve Mehmet Aksoy adlı müşteriler yaralandı.

İstanbul Kadıköy'de Masal Bar'a 2 Haziran gecesi yapılan bombalı saldırı Alman uyruklu Patric Klein ile eşi Süreyya Klein yaralandı. Saldırının İBDA-C militanları tarafından düzenlendiği iddia edildi.

4 Temmuz günü İstanbul İP İl Başkanlığı'na gelen Abdüsselam Tural adlı kişi, binada bulunan Hüseyin Mert ve İsmail Aydemir adlı iki partiliyi bıçakla yaraladı.

Van'da 11 Temmuz günü belediye binasının alt katında bulunan bir pastaneye konulan bombanın patlaması sonucu Muammer Bayrakçı, Orhan Arslan, Nedim Karakaya, Emin Aras, Kenan Şahin, Nezir Haktanır, Faruk Binici, Mehmet Ali Ağataş, Hüseyin Aras, Alaattin Yurdakul (Yurdakalan), Remzi Menteş, Sıddık Karagülle, Metin Kalkan, Nurten Kalkan, Şerife İşgör, Mehmet İşgör adlı kişiler yaralandı.

12 Temmuz günü İstanbul Şirinevler'de bir dolmuş konulan bombanın patlaması sonucunda Funda Sokur ve Cemal Özdemir adlı kişiler yaralandı.

Şanlıurfa'nın Siverek ilçesinde, 5 Ağustos gecesi Rıdvan Başabaş'ın evine açılan ateş sonucu Rıdvan Başabaş ve kızı F. B. (15) ağır yaralandı.

25 Ağustos günü Diyarbakır'dan Mardin'in Derik ilçesine giden yolcu minibüsüne kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından açılan ateş sonucu Hikmet Güneş adlı yolcu yaralandı.

İstanbul'da 10 Eylül günü Şişli'de bulunan Başbakanlık Hazine Dış Ticaret Müsteşarlığı Marmara Bölge Müdürlüğü binasında akşam saatlerinde meydana gelen patlamada biri ağır 23 kişi yaralandı. Aynı gün Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Unkapanı'ndaki bölge müdürlüğü binasında da bir bomba bulundu. Saldırıları DHKP-C üstlendi.

İstanbul Şişli'de 6 Ekim günü İktisadi Kalkınma Vakfı'nda patlayan bomba nedeniyle binanın önünden geçen Yalçın Balkış, Remziye Çelik, İlknur Ark, Zennure Akpınar, Serap Köprülü, Zarifiye Erbaş, İbrahim Erbaş ve Nevin Yılmaz adlı kişiler hafif yaralandı.

İstanbul Kadıköy Kozyatağı'nda bulunan Carrefour adlı alışveriş merkezinin alkollü içkilerin satıldığı bölümüne yerleştirilen bombanın 19 Aralık günü patlaması sonucu Ayfer Sağbılı adlı kadın hafif yaralandı. Daha sonra alışveriş merkezinin otoparkında da bir patlama meydana geldi. Saldırısı, İBDA/C örgütü üstlendi.

Kaçırılanlar

Mersin'in Tarsus ilçesinin Benlizade Camii İmami Ahmet Aydın, Hizbullah militanı olduğu ileri sürülen kişiler tarafından 19 Mart günü kaçırıldı. Ahmet Aydın'ın eşi Fatma Aydın, eşinin Hizbullah tarafından tehdit edildiğini belirterek, "Hizbullah üyeleri eşimden, cami kapısının akşam namazından yatış namazına kadar olan sürede açık bırakılmasını istiyorlardı. Ancak eşim yasalara aykırı olduğu için bu isteği yerine getirmedi. Yaz aylarından itibaren bu tartışmalar arttı. Eşime 'böyle devam edersen seni yok ederiz' diyorlardı." dedi. Aydın'ın kaçırılmasının ardından düzenlenen operasyonlarda gözaltına alınan 11 kişiden 5'i tutuklandı.

13 Şubat günü Tokat'ın Erbaa ilçesinde 13 Şubat günü 10 TKP-ML TİKKO militanı, Mustafa Aydın ve Selahattin Öztürk adlı kişileri kaçırdı.

TOKAT'ta bulunan Tokbeksan beton şantiyesini 25 Nisan akşamı basan 6 TİKKO militanı, şantiyedeki araçları ateşe verdikten sonra Cihangir Uygun ve Abdullah Cinger adlı bekçileri kaçırdı.

Muş merkeze bağlı Alaniçi köyüne 6 Mayıs gecesi baskın düzenleyen PKK'liler Abdülkerim Gültekin (55) ve oğlu Bayram Gültekin'i kaçırdı.

Van'a bağlı Sarmaç köyünde görev yapan Cengiz Tan ve İbrahim Tanrıoğlu adlı öğretmenler, PKK militanları tarafından 16 Mayıs günü kaçırıldı.

Hakkari'nin Çukurca ilçesi Ağaçdibi köyü yakınlarında ekim ayı sonlarında PKK militanları tarafından kaçırılan 6 korucu aralık ayı başlarında serbest bırakıldı. Koruculardan Bedel Korkmaz'ın dönerken yolda öldüğü bildirildi.

Kaçırma olayları kasım ayından sonra önemli bir artış gösterirken, bu süreçte Zehra Eğitim ve Kültür Vakfı

Genel Başkanı İzzettin Yıldırım, Mehmet Salih Dündar, Mehmet Sait Avcı, İsmail Aksoy, Ramazan Yaşar, Cihangir Gufrandi (Gaffari) Negiş, Mehmet Kanlıbıçak, Ahmet Atçı, Ömer Çınar, Şuayip Yetiş, Kadri Tüzer, Mehmet Sümbül adlı kişiler Hizbullah militanları tarafından kaçırıldılar.

Öldürülen Asker, Polis

24 Mart günü İstanbul Esenyurt'ta bir jandarma aracına kimliği belirsiz kişiler tarafından ateş açıldı. Olayda Hikmet Ünal adlı asker öldü.

Van il merkezinde 1 Temmuz günü polis noktasına düzenlenen saldırıda 1 polis öldü, 1 polis de yaralandı. 2 Temmuz gecesi de Van-Özalp karayolunun 7. kilometresinde bulunan polis noktasına, kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından açılan ateşte Ayhan Sarıçiçek adlı polis öldü, Hasan Basu adlı polis ise yaralandı.

Sakarya'da kahvehane işleten Muzaffer Gürsakarya adlı emekli polis memuru, 18 Temmuz gecesi evinin önünde kurşunlandı. Vücuduna 14 kurşun isabet eden Gürsakarya olay yerinde öldü.

İntihar eylemleri

Batman'da Nezahat Boyacı adlı PKK militanı, vücuduna gizlediği bomba ile polis karakoluna intihar saldırısı düzenledi. 5 Mart günü saat 14.30 sıralarında Şehit Kaplan Kıran Polis Karakolu'nun önüne gelen militan, polislerin uyarısı ve engellenmesiyle karşılaşınca üzerindeki bombayı patlattı. Patlamada militan ölürken, Yakup Eken adlı bir polis ile İsmetullah Dövek adlı kişi ve isimleri öğrenilemeyen iki çocuk yaralandı.

20 Mart günü Van'da Tacidin Şahin adlı PKK militanı, vücuduna gizlediği bomba ile Van Bölge Trafik Müdürlüğü yakınlarında intihar eylemi düzenledi. Eylemde Tacidin Şahin öldü, Özer Sönmez ve Ferhat Çahan adlı polis memurları ile Veysi Öz adlı kişi hafif yaralandı.

İstanbul Taksim Meydanı'nda 27 Mart günü Meral Mamyak adlı PKK militanının intihar saldırısında, PKK militanı öldü, 11 kişi yaralandı. Saat 12.40 sıralarında, meydana bekleyen polis otobüsüne yaklaşan bir kadın, otobüse 20 metre kala polisler tarafından durduruldu. Bunun üzerine ellerini kaldırarak bekleyen kadın, polisler yaklaşınca elindeki bombaları patlattı. Saldırıda, polis memurları Duran Gökçek, Mustafa Tokalaş ve Yılmaz Erdoğan ile Alparslan Göktay (31), Akın Günaydın (39) Ezgi Gürlevik (12), Çiğdem Kılıç (Gürlevik-22), Serpil Ercan (24), Esma Yurdakul (21) Göksal Uysal (16) ve soyadı öğrenilemeyen Mustafa adlı bir çocuk yaralandı. Olaydan hemen önce PKK militanının yanında bulunan biri kadın iki kişinin kaçtığı öne sürüldü.

Tunceli yakınlarındaki Erdemli köyünde 4 Nisan günü Canan Akgün (27) adlı kişi üzerindeki bombanın

patlaması sonucu öldü. Polis yetkilileri tarafından yapılan açıklamada, Akgün'ün, üzerine sardığı zaman ayarlı bombanın erken patladığının anlaşıldığı bildirildi.

5 Nisan günü Bingöl Valisi Süleyman Kamçı'ya Baki Tatlı adlı PKK militanı tarafından bombalı intihar saldırısı düzenlendi. Baki Tatlı ve Nuray Balülken (16) adlı çocuğun öldüğü saldırıda, 4'ü polis, 20 kişi yaralandı. Vali Süleyman Kamçı saldırıdan yara almadan kurtuldu. Olay şöyle gelişti:

Vali'nin saat 13.30 sıralarında valilik önünde makam aracından indiği sırada iki kişi olduğu öne sürülen PKK militanlarından biri koşarak valiye yaklaştı ve üzerindeki bombayı patlattı. Patlama sonucunda PKK militanı ile Nuray Balülken adlı çocuk öldü. PKK militanının valinin bulunduğu yere attığı el bombaları da etkisiz hale getirildi. Saldırıda, polis memurları Erden Ekşi, Ahmet Keleş, Ahmet Tokgöz, Ahmet Şentürk, makam şoförü Faik Şenlik ile çevrede bulunan Zehra Baylaz, Bilal Bugurlu, Nurettin Erden, Osman Bulut, Salih Atala, Zeynep Baluken, Gülşah Baylaz, Hatun Doymuş, Yaşar Turan, Hakan Doğru, Aydın Azak, Mücahit Yolagelen, Hüseyin Ayata, Rahmi Solhan ve Mehmet Şenlik adlı kişiler yaralandı.

Hakkari'nin Yüksekova ilçesinde Vali Nihat Canpolat'ın makam arabasına 8 Nisan günü bombalı intihar saldırısı düzenlendi. İran uyruklu Turab Muhammedi (21) adlı PKK militanı ile makam şoförü Çetin Deniz'in öldüğü saldırıda 5 kişi yaralandı. Saat 15.50 sıralarında Yüksekova Cengiz Topel caddesi üzerinde meydana gelen saldırıda, Vali Canpolat, Hakkari İl Jandarma Alay Komutanı Albay Tahir Çebi, koruma polisi Nesim Saz ve makam şoförü Çetin Deniz ile 2 kişi yaralandı. Canpolat ile adları öğrenilemeyen 2 kişi tedavileri ayakta yapıldıktan sonra taburcu edildi. Çebi, Deniz ve Sav ise helikopterle Van Tıp Fakültesi Araştırma Hastanesi'ne kaldırıldı. Çetin Deniz hastaneye kaldırılırken öldü. Olayın ardından Yüksekova'da sokağa çıkma yasağı konuldu.

2 Haziran günü Şırnak 23. Jandarma Tümen Komutanlığı yakınlarında bir patlama meydana geldi. Patlamanın, intihar saldırısı düzenleyeceği ileri sürülen bir PKK militanının, Tümen Komutanlığı yanındaki tarlasında çalışan Halit Bayar adlı korucu tarafından durdurulunca üzerindeki bombayı erken patlatmasından kaynaklandığı öne sürüldü. Patlamada, korucunun yanında bulunan kızı Ceylan Bayar'ın (7) yaralandığı bildirildi. Bir PKK militanının da olay yerinden yaralı olarak kaçtığı iddia edildi.

Adana Emniyet Müdürlüğü'nün Mali Şube ve Telsiz Haber Merkezi'nin bulunduğu binaya 5 Temmuz günü bir PKK militanı tarafından vücuduna gizlediği bomba ile intihar saldırısı düzenledi. Patlamada ölen militanın kimliği belirlenemezken, Hasan Genç,

Levent Beler, Bayram Kuru, Yaşar Doğan, Mehmet Telsiz, Nuri Conker, Hasan Akça, Alay Rençber, Nermin Yıldırım, Erdoğan Aslan, Hüseyin Köse adlı polisler ile Ahmet Taşa, Alaattin Özkıran (12) ve Salih Çelik adlı kişiler yaralandı.

İntihar saldırısı nedeniyle 14 kişi hakkında açılan dava 14 Aralık günü Adana DGM'de sonuçlandı. Davada, Ruşen Tabancı ve Nusret Pirinççioglu "PKK üyesi oldukları" gerekçesiyle 12 yıl 6'şar ay, Mevlüt Karayığıt, Hüsnü Çilgen ve Şahibe Gergersoy "PKK'ye yardım ettikleri" gerekçesiyle 3 yıl 9'ar ay hapis cezasına mahkum edildi. Tutuksuz yargılanan Uğur Gürü, Bedri Şen, Mithat Aksu, Mahmut Gergersoy ve Hamza Aktaş ise beraat etti.

Tunceli Merkez Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü binasının yanında bulunan polis noktasına 27 Ağustos günü 22.15 sıralarında intihar saldırısı yapmak istediği belirtilen Veli Şen adlı militan, polis noktasına 75 metre kala üzerindeki bombanın patlaması sonucu öldü. 20 yaşındaki Şen'in TIKKO üyesi olduğu açıklandı.

Öldürülen itirafçı

23 Temmuz günü İstanbul Sarıgazi'de Halil Taş (39) adlı kişi evinde silahla öldürüldü, eşi Hanife Taş ise yaralandı. Halil Taş'ın "muhabirlik yaptığı gerekçesiyle" Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu (TIKKO) militanları tarafından öldürüldüğü iddia edildi.

17 Eylül gecesi İstanbul Maltepe Gülsuyu mahallesindeki evinde silahlı saldırıya uğrayan Cavit Çiftçi adlı kişi, 18 Eylül günü tedavi gördüğü hastanede öldü. Cavit Çiftçi'nin "TIKKO üyesi olduğu" iddiasıyla Ceyhan Cezaevi'nde iken itirafçı olduğu bildirildi. 1996 yılındaki ölüm orucuna katılan Cavit Çiftçi'nin itirafçı olduktan kısa bir süre sonra serbest bırakıldığı öğrenildi.

12 Ekim günü Amasya'nın Suluova ilçesine bağlı Soku köyünde Hasan Şahin adlı köylü kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından öldürüldü. Hasan Şahin'in, TIKKO militanlarını güvenlik görevlilerine ihbar ettiği gerekçesiyle öldürüldüğü ileri sürüldü.

Daha Önceki Yıllardan Süren Davalar

Mısır Çarşısı

İstanbul Eminönü'ndeki Mısır Çarşısı'nda 9 Temmuz 1998 tarihinde 7 kişinin ölümü, 127 kişinin yaralanmasıyla sonuçlanan patlama nedeniyle 1998 yılının aralık ayı sonunda 15 kişi hakkında dava açıldı. İstanbul DGM Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, sanıklardan Pınar Selek¹³, Abdülmecit

¹³ 1998 yılı içinde Pınar Selek hakkında "yasadışı örgüt üyeliği" iddiasıyla TCY'nin 168/2. maddesi uyarınca açılan ikinci davaya 10 Şubat günü İstanbul DGM'de başlandı. Selek, duruşmada ifadesinin işkence altında alındığını bildirdi. Bu davanın diğer 15 sanıklı dava ile birleştirilmesine karar verildi.

Öztürk¹⁴, Alaattin Öget, Kübra Sevgi ve İsa Kaya hakkında Türk Ceza Yasasının 125. maddesi uyarınca ölüm, Baran Öztürk, Heval Öztürk, Ercan Alır, Maşallah Yağın, Delibaş Arat, Menderes Öget, Erkan Öget, Hasan Kılıçdoğan, Alican Öget ve Suat Kaya'nın ise 3 yıla 31 yıl arasında değişen hapis cezasına mahkum edilmesi istendi.

Mısır Çarşısı davasına 14 Nisan günü İstanbul DGM'de başlandı. Duruşmada savunmasını yapan sosyolog Pınar Selek, "Kürt ve Türk halkı arasındaki uçurumu anlamaya çalıştığını ifade ederek, "Özellikle PKK lideri Abdullah Öcalan'la görüşmek istiyordum. Bu partiyi anlamak için gerçekte Abdullah Öcalan'ı anlamak gerekiyordu. Bu araştırmaya başladığımda burada yargılanacağımlı biliyordum, ama bu derece büyük bir komplo tahmin etmemiştim" dedi. Pınar Selek, Beyoğlu'nda çalıştığı atölyede bomba ve bomba yapımında kullanılan malzemeler bulunduğu iddialarını kabul etmedi. Sanıklardan Abdülmecit Öztürk de, Mısır Çarşısı'ndaki patlamanın bombadan kaynaklandığına inanmadığını belirterek, "Eğer bombaysa bu caniliktir, kınıyorum" dedi. Diğer sanıklar da haklarındaki iddiaları reddederek itirafçı olmadıklarını, bu nedenle kaldıkları Kırklareli Cezaevi'nden başka bir cezaevine nakledilmelerini istediler.

Davanın 5 Temmuz günü yapılan duruşmada ifade veren bomba uzmanı Nazmi Nuri Çelik patlamada bomba bulgusuna rastlamadıklarını belirterek, "3 gün boyunca ne bir saat, ne bir pil, ne de bir kablo parçası bulabildik. Ölen ve yaralananların üzerinde de patlamanın bombadan kaynaklandığına dair hiçbir iz ya da parça elde edemedik. Her şeyden önemlisi, bir patlama merkezi bulamadık. Bu patlamanın nedeni eğer bir bomba olsaydı, orada en az 50 santim derinliğinde çukur oluşması gerekirdi. Patlamanın, büfedeki tüplerden kaynaklanan gaz sıkışması sonucu olduğuna dair rapor hazırladık." dedi. Pınar Selek ise, olaydan iki gün sonra gözaltına alındığını, ancak kendisine patlamayla ilgili hiçbir soru yöneltilmediğini söyledi. Selek, bilgisayar disketlerinde PKK ve Abdullah Öcalan'la ilgili araştırmaları bulunduğunu belirterek, "O dönemki çalışmalarım, Öcalan davasında gündeme gelen konuları doğruladı. Savaştan çıkarı olanlar, beni sosyal olarak öldürmek istiyorlar. Tepkili değilim, çünkü ülkemi çok seviyorum. Etkili olmak istiyorum" dedi. Kırklareli Cezaevi'nde bulunan sanıklar da, cezaevinde savunma hazırlayamadıklarını belirterek, Gebze ya da Ümraniye cezaevlerine sevkedilmek için 31 Haziran günü açlık grevine başladıklarını belirttiler.

Bomba uzmanı Çelik'in duruşmadaki ifadesinin ardından İstanbul Emniyet Müdürlüğü yetkilileri de Mısır Çarşısı'nda bomba patladığını savundular. Emniyet yetkilileri, bomba yapımında kullanılan TNT'nin yarattığı yüksek ısının ve olay sonrasında yaşanan karmaşanın bomba kalıntılarını yok

edebileceğini ileri sürdüler. İstanbul ve Ankara'daki üç ayrı laboratuvarında yapılan incelemelerin, patlamanın TNT'den kaynaklandığını gösterdiğini belirten polis yetkilileri, sanıkların da "emniyetteki sorgularında suçlarını itiraf ettiklerini" kaydettiler. Olaydan sonra Nazmi Nuri Çelik ve bomba imha uzmanı polisler tarafından hazırlanan 9, 10 ve 13 Temmuz 1998 tarihli tutanaklarda "bomba izine rastlanmadığı" belirtildi. Polis Kriminal Laboratuvarı raporuna dayanılarak hazırlanan ekspertiz raporunda ise "patlayıcı yapımında kullanılan aseton fazında nitroselüloz artıkları ve nitrit iyonları bulunduğu" ifade edilerek, "Ancak, Ünlüoğlu Büfe'de meydana gelen patlamanın, gazlardan mı, bombadan mı, yoksa tehlikesi tahmin edilemeyen bir maddenin büfe içinde uzun süre kalması ve o gün için ona etki eden herhangi bir şeyin isabet etmesi sonucu mu meydana geldiği anlaşılamamıştır. Büfe içinde ve çevresinde bombaya ait olabilecek herhangi bir parçaya rastlanmamıştır" denildi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Fen Bilimleri Ana Bilim Dalı tarafından hazırlanan raporda da patlamanın, LPG tüplerinden değil nitroselüloz içeren patlayıcı maddeden kaynaklandığı belirtildi.

Davanın 13 Eylül günü yapılan duruşmasında, Selek'in gözaltına alınmasıyla, Selek'in çalıştığı atölyede bomba bulunmasına ilişkin tutanaklar arasında önemli bir çelişki olduğu ortaya çıktı. Sanıkların, Kırklareli ve Ümraniye cezaevlerindeki koşulların uygun olmadığını belirterek ifade vermedikleri duruşmada tanık olarak dinlenen Komiser Selim Öztürk ile Yusuf Hacıoğlu ve Mustafa Kara adlı polisler, ayrıntıları hatırlayamadıklarını ama tutanakların doğru olduğunu söylediler. Hüseyin İslamoğlu adlı komiser yardımcısı "Sokak Sanatçıları Atölyesi"nde sanıklardan Pınar Selek'in yer göstermesi üzerine bomba bulduklarını söyledi. Sanık avukatları ise polislerin operasyonu hatırlamadıkları halde doğru olduğunu nereden bildiklerini belirterek, tanık ifadelerine tepki gösterdiler. Bu arada Pınar Selek'in babası Avukat Alp Selek, kızının 11 Temmuz 1998 tarihinde saat 18.00'de yakalandığına dair bir tutanak tutulduğu, 12 Temmuz 1988 tarihinde de atölyeye götürüldüğünü dair bir tutanak daha olduğunu vurguladı. Ancak, söz konusu bombaların incelenmesi için düzenlenen teslim tutanağının 11 Temmuz 1988 tarihinde saat 05.00'de düzenlendiğini ifade eden Alp Selek, "Bu tutanaklara baktığınızda, henüz sanık yakalanmadan

¹⁴ Olaydan sonra gözaltına alınan Abdülmecit Öztürk'ün İstanbul DGM Savcılığı'nda 15 dakika arayla iki farklı ifade verdiği ortaya çıktı. Hürriyet gazetesinde yer alan habere göre, Abdülmecit Öztürk, DGM Savcısı Engin Baltacı'ya verdiği ilk ifadede, "Maltepe Orduevi ve Küçükkyalı 50. Yıl Parkı'nın bombalanması olayını kabul ediyorum. Ancak Mısır Çarşısı'yla bir alakam yok. Eğer bu olayla bir bağlantım kurulursa idam edilmeye razıyım" dedi. İfade sonrası bir odada polislerle 15 dakika kadar yalnız kalan Abdülmecit Öztürk, yeniden ifade vermek istedi. Öztürk ikinci ifadesinde, poliste verdiği ifadeyi kabul etti ve bombayı olaydan bir gece önce Pınar Selek ile hazırladıklarını ve hedefi de Selek'in seçtiğini söyledi.

ve bombalar bulunmadan bombaların incelenmeye başlandığı ve sanığın parmak izinin tespit edildiğini göreceksiniz. Buraya gelen tanık polisler, tutanaklarının doğru olduğunu söylüyorlar. Ancak, tutanakların doğru olmadığı bu şekilde ortaya çıkıyor.” Selek’in avukatlarından Bahri Belen de tutanaklara göre, Selek’in atölyedeki aramadan 13 saat sonra gözaltına alındığının anlaşıldığını ifade etti.

6 Aralık günü yapılan duruşmada, Mısır Çarşısı’ndaki işyerlerinde çalışan Bahri Şahin, Ramazan Vurgun ve İsmail Alver adlı kişiler dinlendi. Dava, 1999 yılı içinde tamamlanmadı.

Sabancı Suikasti

9 Ocak 1996 tarihinde işadamı Özdemir Sabancı (55), Haluk Görgün (43) ve sekreter Nilgün Hasefe’nin (40) öldürülmesi nedeniyle Mustafa Duyar, Fehriye Erdal, İsmail Akkol, Ercan Kartal hakkında TCY’nin 146/1. maddesi uyarınca ölüm cezası istenen, avukat Metin Narin, Fatma Erdem, Ejder Güngör, Mehmet Gökmen, Ferhan Taş, Nazlı Güngör, Murteza Deveci ve Melek Akkaya hakkında ise “örgüte yardım ettikleri” iddiasıyla açılan davaya, 26 Ocak günü İstanbul DGM’de devam edildi. Duruşmada tanık olarak dinlenen Sabancı Center’in güvenlik görevlilerinden Galip Akbaş, olay günü sanıkların içeri sokmadan önce kimlik bilgilerini bilgisayara girdiğini ve A Kapısı’nda arandıkları için üst araması yapmadan içeri aldığını söyledi.

Bu arada davanın sanıklarından itirafçı Mustafa Duyar, 15 Şubat günü Afyon Cezaevi’nde öldürüldü. (Bkz. cezaevlerinde ölümler) Davanın 6 Nisan günü yapılan duruşmasında ifade veren Ercan Kartal, Duyar’ın öldürülmesi için Sabancı ailesinin emir verdiğini iddia etti. Kartal, olayın DHKP-C ile bir ilgisinin olmadığını savundu.

8 Haziran günü yapılan duruşmada, Murteza Deveci ve Ferhan Taş adlı sanıklar tahliye edildi.

Suikast davasının aranan sanıklarından ve hakkında giyabi tutuklama kararı bulunan Fehriye Erdal, 26 Eylül günü Belçika’nın Brugge kentinde “Neşe Yıldırım” adına düzenlenmiş sahte bir pasaportla yakalandıktan sonra tutuklandı. Musa Asaoğlu, Kaya Saz ve Hasan Ekici ile birlikte yakalanan Erdal, Brugge hapishanesine sevk edildi. Adalet Bakanlığı’nın Erdal’ın Türkiye’ye iade edilmesini talep eden dosyası, Belçika Dışişleri Bakanlığı’na 3 Kasım günü verildi.

Davanın 4 Kasım günü İstanbul DGM’de yapılan duruşmasında, Erdal’ın Türkiye’ye iadesi için Belçika adli makamlarına gönderilen yazı okundu. Erdal’ın TCY’nin 146. maddesini içeren idam cezasıyla yargılanarak hakkında giyabi tutuklama kararı olduğu belirtilen yazıda, Erdal’ın Türkiye’nin onaylamış olduğu anlaşmalarda tanımlanan hak ve güvencelerden yararlanacağı garantisi verildi. Av. Metin Narin ise, Erdal’ın iadesine ilişkin olarak, “Bu

kadar işkencenin, ihlallerin olduğu bir ülkeye iade beklenmemeli” diye konuştu. Duruşmada Ercan Kartal 4 yıl önce gözaltına alındığında gördüğü işkencenin izlerini vücudunda hâlâ taşıdığını belirterek, işkence sonucu bacağına oluşan yanık izini mahkeme heyetine gösterdi ve Adli Tıp’tan aldığı işkence raporlarını mahkemeye sundu. Duruşma, Fehriye Erdal’ın iadesine ilişkin Belçika makamlarına gönderilen yazının beklenmesi için ertelendi.

Bu arada Fehriye Erdal’ın avukatı Raft Jespers, 16 Aralık’ta Belçika makamları nezdinde Erdal için siyasi sığınma başvurusunda bulduklarını açıkladı.

The Marmara Oteli

İstanbul The Marmara Oteli’ne 30 Aralık 1994 tarihinde attıkları bombayla gazeteci-yazar Onat Kutlar ile arkeolog Yasemin Cebenoyan’ın ölümüne neden olduğu ve PKK üyesi oldukları iddiasıyla 20 sanığın İstanbul 3 No’lu DGM’de yargılanmasına, 1999 yılında yapılan duruşmalarda devam edildi.

1 Şubat günü İstanbul 3 No’lu DGM’de yapılan duruşmaya tutuklu sanıklar, Abdülcelil Kaçmaz, Abdullah Yunus, Hasan Kızılkaya, Hamit Şen, Kemal Aydın ve itirafçı sanık Hicran Kaçmaz katıldı.

DGM Cumhuriyet Savcısı, itirafçı sanık Deniz Demir ile Hicran Kaçmaz, Hasan Kızılkaya ve Abdülcelil Kaçmaz hakkında TCY’nin 125. maddesi uyarınca ülke topraklarını bölmeye çalıştıkları iddiasıyla ölüm cezası, Zeydin Güleç, Nimet Kaçmaz, Abdullah Çolak, Ömer Filizer, Sait Aytemiz, Abdulkadir Er, Abdulrezzak Aydın, Ramazan Güllü ve Mehmet Ali Güneşli hakkında ise örgüte yardım yataklık yaptıkları iddiasıyla 4.5 yıldan 7.5 yıla kadar ağır hapis cezası istedi. Savcı, Mehmet Şah Altan, Abdulhalik Yunus ve Mehmet Uğurlu adlı sanıklar hakkında ise delil yetersizliğinden beraat kararı verilmesini istedi.

Dava, 1999 yılı içinde sonuçlanmadı.

Aşırı Sağ Grupların Saldırıları

Aşırı sağ grupların saldırıları 1999 yılında da sürdü. Bu dönemde lise öğrencilerine ve liselerdeki örgütlenmelere yönelik sivil baskı ve saldırılarda önemli ölçüde artış görüldü. Sağ görüşlülerin üniversite öğrencilerine yönelik saldırılarının yanı sıra 1999’un seçim yılı olması nedeniyle güvenlik güçleri ve sağ görüşlülerin HADEP başta olmak üzere sol partilere yönelik saldırılarında da artış görüldü.

CHP Erzincan milletvekili Mustafa Kul’un soru önergesine şubat ayı başında yanıtlayan dönemin İçişleri Bakanı Cahit Bayar, 1998 yılında üniversitelerde meydana gelen olaylarla ilgili 45 aşırı sağ görüşlü öğrencinin yakalandığını, bunlardan ikisinin tutuklandığını bildirdi. Saldırıya uğrayan öğrenciler hakkında herhangi bir rakam vermekten kaçınan Bayar, “Sol terör örgütleri legal yayınlarında ‘Ülkücü öğrencilerin sistemli bir şekilde solcu

öğrencilere saldırdıkları, polisin bu saldırıları yapan ülkücü öğrencileri adeta teşvik ettiği, koruduğu, solcu öğrencilerin kendilerini korumak durumunda kalan, hatta saldırıya uğrayan taraf oldukları, polis tarafından gözaltına alındıkları' şeklindeki iddialarla, ülkeyi bir kargaşa ortamına çekmeyi planladıkları değerlendirilmektedir" dedi.

1999 yılında çoğu öğrencilere yönelik olmak üzere aşırı sağ görüşlülerin saldırılarında en az 64 kişi yaralandı, saldırıların ardından hemen hepsi sol görüşlü olmak üzere en az 170 kişi gözaltına alındı. Hollanda'nın Groningen şehrinde 24 Nisan günü İbrahim Alagöz, sağ görüşlüler tarafından silahla taranarak öldürüldü, saldırıda Hacı Resul Baran da yaralandı. Olayların ardından 3 kişi gözaltına alındı. 1 Haziran günü de Almanya'nın Köln kentinde Almanya Göçmen İşçiler Federasyonu Merkezine saldıran ülkücüler, Erol İspir adındaki dernek çalışanını öldürdüler.

Olaylar

22 Aralık 1998 tarihinde Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Fizik Bölümü'nde MHP yanlısı öğrenciler sol görüşlü öğrencilere saldırdı. İki öğrencinin yaralandığı olayda aşırı sağcı öğrencilerden biri silah çekerek havaya ateş etti. Sol görüşlü öğrencilerin sığındığı binaya da saldıran öğrenciler polisler tarafından dağıtıldı. Okul binasının kapılarını kapatan sol görüşlü öğrenciler, okula gelen polislerin ayrılmasını ve basın açıklaması yapmalarına izin verilmesine istediler. Öğrencilerin okulu boşaltmamaları üzerine polisler, okulun arka kapısından binaya girerek 40 öğrenciyi gözaltına aldı.

İstanbul Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde 30 Aralık 1998 tarihinde MHP yanlısı yaklaşık 20 kişilik bir grubun sol görüşlü öğrencilere saldırması sonucunda Ümit Karaaslan adlı öğrenci yaralandı.

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde 4 Ocak günü yaklaşık 30 kişilik aşırı sağ görüşlü grup, satır, döner bıçakları, taş ve sopalarla sol görüşlü öğrencilere saldırdı. Çatışmada, 5'i sol görüşlü 8 öğrenci yaralandı, yaklaşık 10 kişi gözaltına alındı. İletişim Fakültesi öğretim elemanları, sekiz kez aramalarına karşın polislerin olaydan ancak bir saat sonra okula geldiğini söylediler. Olayların ardından sol görüşlü öğrenciler polis koridorunda okuldan çıkarılırken İletişim Fakültesi'nde sınavlar ertelendi. Yaralı öğrencilerden satır parmağı kesilen Hüseyin Asal, kafasına satır ve sırtına bıçak darbesi alan Hasan Güler, Abdullah Demir, Kudret Özen, İrfan Yirmibeş, Ekrem Hacıhasanoğlu, Ümit Karahasan, Hüseyin Dağ ve Hüseyin Asa Hastaneye kaldırıldı.

12 Ocak günü Şanlıurfa Harran Üniversitesi'nde okuyan sol görüşlü öğrenciler MHP'lilerin saldırısına uğradı. MHP'lilerin saldırısında Ali Yavaş ve soyadı öğrenilemeyen Berat adlı öğrenciler yaralandı. Olayın ardından Faysal Sarıyıldız, Gazi Gürbüz, İsmet Turgut,

Uğur Aktaş, Ferda Aktaş, Eyüp Kanat, Muammer Özdil, Sedat Önalın, soyadları öğrenilemeyen Berat, Taner, Mustafa, Kenan ve adları öğrenilemeyen 4 sol görüşlü öğrenci gözaltına alındı.

İstanbul Ümraniye Endüstri Meslek Lisesi Müdür Yardımcısı Zeynel Polat, 12 Mart günü MHP'li olduğu bildirilen kişilerin saldırısına uğradı. Saat 08.00 sıralarında okula gelen Zeynel Polat'ı bıçakla kasığından yaralayan kişiler daha sonra kaçtılar. Olayın duyulması üzerine okul önünde toplanan Eğitim-Sen üye ve yöneticileri de polisler tarafından dağıtıldı. Eğitim-Sen 2 No'lu Şube Sekreteri Vedat Odabaşı da gözaltına alındı.

12 Şubat günü Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi kantininde MHP yanlısı öğrencilerin saldırısına uğrayan Hüseyin Özdemir adlı öğrencinin burnu kırıldı. Özdemir, daha sonra Dekanlığa suç duyurusunda bulundu.

Malatya İnönü Üniversitesi'nde, şubat ayı sonlarında MHP yanlılarının saldırısında Serdar Fedia ve Deniz Dağ isimli öğrenciler yaralandı. Saldırgan gruptan olduğu bildirilen Salih Bayrak ve soyadı öğrenilemeyen Turan isimli ülkücüler hakkında herhangi bir işlem yapılmadığı bildirildi. Bayrak'ın adı, Ümit Cihan Tarho'nun öldürülmesi olayında da geçmişti.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğrencisi ÖDP Gençlik Kolları üyesi Ercan Kalender, 23 Mart günü sınav çıkışında 10 kadar MHP'linin saldırısına uğradı. Başından satır yaralanan Kalender'e kaldırıldığı Esnaf Hastanesi Acil Servisi'nde 20 dikiş atıldı.

27 Mayıs günü Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde (DTCF) MHP yanlısı öğrenciler sol görüşlü öğrencilere sopalarla saldırdı. Okulun tarih bölümünün bulunduğu katta başlayan olay, diğer bölümlerden öğrencilerin de katılımıyla büyüdü. MHP'lilerin saldırısı sonucunda Aydın Kıvrak, Şerife Aslan, Didem Eriş, Murat Önür ve Aytekin Akar adlı öğrenciler yaralandı

28 Mayıs günü de saldırıya karışan iki MHP'li, bir grup öğrenci tarafından dövüldü. Öğle saatlerinde okuldaki MHP'lilerin lideri konumundaki Ertuğrul Düz ve MHP'li öğrenciler, bahçede bulunan sol görüşlü öğrencilerin üzerine bıçak çekerek yürüdüler. Bunun ardından, okulda bulunan polisler sol görüşlü öğrencileri dövere gözaltına aldı. Polisin, okulun Tiyatro Bölümüne sığınan öğrencilerin üzerine cam kırıkları attığı ve öğrencilere silah çektiği bildirildi. Olaylar sırasında toplam 71 öğrenci gözaltına alındı. 27 Mayıs günü çıkan olaylarda yaralanan Aydın Kıvrak ve Murat Ömür adlı öğrenciler ise hastaneden taburcu edildikten sonra sabah saatlerinde gözaltına alındı. Bu öğrencilerin Seğmenler Karakolu'nda MHP'li öğrencilerle yüzleştirildiği ve Halil Ferah, Fatih Küçük ve Ertuğrul Düz adlı MHP'lileri teşhis ettikleri bildirildi. Ancak, bu kişiler Savcılığa

çıkartılmadan serbest bırakıldı. Saldırıları nedeniyle Yüksel Caddesi'ndeki İnsan Hakları Anıtı önünde yapılan basın açıklamasına da müdahale eden polisler, İHD Ankara Şube yöneticilerinden Gökçe Yılmaz ve Saadet Erdem ile Uğur Keskin, Ali Güldönmez, Seçil Erdem, Murat Cankara, Suphi Öztaş, Hüseyin Sağlam, Sinan Cem Uzungeç ve Yener Esen adlı öğrencileri gözaltına aldı. İnsan Hakları Anıtı önünde gözaltına alınanlar ile 28 Mayıs akşam saatlerinde DTCF'de gözaltına alınan öğrencilerden 41'i 29 Mayıs günü serbest bırakıldı. Bu arada DTCF'deki sınavlar da 5 gün süreyle ertelendi.

8 Nisan günü Manisa Celal Bayar Üniversitesi'ne gelen 15 MHP yanlısı, Fen Edebiyat Fakültesi öğrencisi Güngör Kızılkaya'yı iki yerinden bıçakladı. Saldırganlar olayın ardından bir araçla okuldan kaçtılar.

İstanbul Üniversitesi (İÜ) Edebiyat Fakültesi'nde 15 Nisan günü ÖDP afişini asmak isteyen Selami Akçam'a, BBP'li Yavuz Tilki ve beraberindeki BBP'liler saldırdı. Akçam Hastaneye kaldırıldı. Saldırımı protesto amacıyla düzenlenen yürüyüşe müdahale eden polis, 41 öğrenciyi gözaltına aldı.

Hacettepe Üniversitesi'ne bağlı Ankara Meslek Yüksek Okulu'nda 26 Nisan günü aşırı sağ görüşlüler, bıçakla öğrencilere saldırdı. Saldırıda Çağda Çitkaya bıçakla karnından, 7 öğrenci de sopayla yaralandı. Çitkaya kaldırıldığı Hacettepe Üniversitesi Hastanesi'nde karaciğerinin delinmesi nedeniyle ameliyat edildi. Saldırıya katılan ülkücülerden ikisi, kaçtıkları sınıfta bir grup sol görüşlü öğrenci tarafından dövüldü. Bu öğrenciler daha sonra yaralı halde polis tarafından götürüldü. Okuldaki olayın yatışmasının ardından yaralanan arkadaşlarının yanına giden İsmail Türker ve Kasım Okan Özçelik adlı iki öğrenci ise polislin gözleri önünde aşırı sağ görüşlüler tarafından dövüldü.

Van'da 12 Mayıs günü adli bir olay nedeniyle gözaltına alınan ve bir gece sonra çıkarıldığı Savcılık tarafından serbest bırakılan Muammer Kalçık adlı kişi MHP'liler tarafından kaçırılarak, dövüldüğünü açıkladı. Gözaltından çıktıktan sonra Adliye'de bulunan MHP'liler tarafından zorla Ülkü Ocaklarına götürülen Kalçık'ın sağ kolu çıktı, burnu ve iki parmağı kırıldı. Kalçık'ın ağabeyi Necmi Kalçık, aynı gün akşam saatlerinde serbest bırakılan Kalçık'ın nüfus cüzdanına da el konulduğunu, kardeşinin kimliğini almak üzere Ülkü Ocaklarına gittiğini, ancak MHP'lilerin vermediklerini söyledi. Necmi Kalçık, kardeşinin suç duyurusunda bulunmaması ve hastaneye gitmemesi yönünde tehdit edildiğini bildirdi.

Halk müziği sanatçıları Dilaver Eren, Yılmaz Çelik ve Erdal Erzincan'ın, İstanbul'da 12 Mayıs günü kaset çalışması yaparken, MHP'liler tarafından evlerine ateş açıldı. Saldırı sonucunda ağır yaralanan Dilaver Eren hastaneye kaldırıldı. Yılmaz Çelik ve Erdal Erzincan

ise hafif yaralandı. Olaydan sonra gözaltına alınan Ayhan Şakar'ın bozkurt işareti yaparak "Ben ülkücüyüm" dediği bildirildi. Mahkemeye sevk edilen Ayhan Şakar tutuklandı.

Denizli'de S.C adlı lise öğrencisi MHP yanlısı oldukları ileri sürülen kişiler tarafından kaçırılarak işkence gördüğünü açıkladı. Daha önce de MHP'liler tarafından kaçırıldığını ve tehdit edildiğini anlatan S.C., Mayıs ayı içinde 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı çalışmalarına katıldığı Denizli stadyumunun arkasında durdurularak kollarına ve bacalarına bıçakla, "Ülkücü hareket engellenemez, MHP" yazısı yazıp; MHP'nin amblemi olan üç hilali kazıdıklarını kaydetti.

Kastamonu Eğitim Fakültesi'nde aşırı sağ görüşlüler, 27 Mayıs akşamı Kredi ve Yurtlar Kurumu yurdu kantininde Mustafa Karakuş ve Tuncay Nuraliş adlı öğrencilere saldırdılar. Olayın ardından Nuraliş, gözaltına alınırken, bilincini kaybeden Karakuş'un ise hastaneye kaldırıldığı bildirildi.

Kırşehir Kaman'da Sami Sağır adlı öğretmen, öğretmenlik yaptığı okulda 31 Mayıs günü aralarında lise son sınıf öğrencilerinin de olduğu 15 kişilik bir grubun saldırısına uğradı. Sağır, yediği dayanın ardından 10 günlük iş göremez raporu aldı.

İzmir'in Buca ilçesi Gürçeşme Lisesi'nde 8 Haziran günü okul çıkışında 30 kişilik MHP'li bir grup öğrencilere saldırdı. Yaralanan 8 öğrenciden Erkan Günay, Erhan Bekmez ve Ulaş İldan'ın kafa ve burunları kırıldı.

Esenler İbrahim Turhan Lisesi'nden 99 yılında mezun olan İstanbul Demokratik Lise Birliği (İDLB) üyesi Erhan Taş ile Murat adlı bir öğrenci, Haziran ayı ortalarında MHP yandaşlarının saldırısına uğradı. Taş vücudunun çeşitli yerlerinden yaralanırken, Murat adlı öğrenci de hafif yaralandı.

Aydın'ın Sultanhisar ilçesinde HADEP üyesi Sabahattin Karabulut ve Aytaç Karakuş adlı kişiler 1 Ağustos gecesi MHP'lilerin bıçaklı ve sopalı saldırısına uğradı. Saldırıda yaralanan Karabulut ve Karakuş tedavileri tamamlandıktan sonra gözaltına alındı. Saldırının, Emniyet Müdürlüğü binasının karşısında bulunan parkta gerçekleştiği halde polislerin müdahale etmediği bildirildi.

İzmir'in Erenler mahallesinde 3 Ağustos günü Nihat Demirtaş, Zeynel Türkmen, Vedat Demirtaş ve Kemal Oktay Aydın adlı gençler, yolda Bayraklı Ülkü Ocağı'na üye oldukları iddia edilen 15-20 kişilik grubun bıçaklı saldırısına uğradı. Saldırıda Vedat Demirtaş sağ kolundan, Kemal Oktay Aydın ise omzundan yaralandı.

İstanbul'un Bağcılar ilçesi Yenimahalle'de 7 Ağustos günü bir grup MHP'linin, mahalle sakinlerine saldırısında, Ali Arslan, Ejder Vurgun, Hasan İlhan ve Ayhan Ekinci yaralandı.

20 Ekim günü Karadeniz Teknik Üniversitesi Giresun Eğitim Fakültesi'nde sol görüşlü öğrenciler MHP yanlısı öğrencilerin saldırısına uğradı. Olayda, Doğuş Kahramantürk ve soyadı öğrenilemeyen Eyüp adlı öğrenciler yaralandı.

Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencisi Bülent Çelebi, 20 Aralık günü MHP yanlısı öğrenciler tarafından dövüldü.

Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde sol görüşlü öğrenciler 21 Aralık günü, MHP'lilerin saldırısına uğradı. Sabah saatlerinde sınavlar için okula gelen öğrencilere saldıran MHP'lilere polislerin müdahale etmediği olayda yaralanan öğrencilerden Ahmet Ergin Ciritçi, Sabir Canbaz ve İbrahim Bilmez hastaneye kaldırıldı. Öğrencilerden birinin satırta, diğerlerinin de demir çubukla yaralandığı saptandı. 22 Aralık günü de MHP'lilerin saldırısı sonucu 5 öğrenci yaralandı.

Davalar

Aysel Çelikel

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Aysel Çelikel'i telefonla tehdit etmekten öğrenci Zafer Özbek hakkında 7 Mart günü dava açıldı. Çelikel'in Cumhuriyet Savcılığı'na yaptığı suç duyurusundan 10 ay sonra açılan davada, sanık Özbek'in TCY'nin 188/3, 191/2 ve 273'üncü maddeleri uyarınca gizli örgüt gücünü kullanarak tehditten 2 yıl 8 ay hapis cezasına çarptırılması istendi.

Deniz Top

7 Eylül 1998 tarihinde Ege Üniversitesi kampüsünde, İslamcı öğrencileri eleştiren "Türban Neyi Örtüyor?" adlı kitapçığı satan Deniz Top adlı öğrenciyi bıçakla yaralayan Metin İrmak adlı kişi hakkında "adam öldürmeye teşebbüs ettiği" iddiasıyla TCY'nin 448'inci maddesi uyarınca 24 yıl ağır hapis cezası istemiyle açılan dava, 3 Kasım günü sonuçlandı. İzmir 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada, İrmak 2 yıl 2 ay hapis cezasına mahkum oldu.

Kenan Mak

Bolu İzzet Baysal Üniversitesi öğrencisi Kenan Mak'ın 2 Mayıs 1998 tarihinde MHP'liler tarafından bıçaklanarak öldürülmesi nedeniyle 21 kişi hakkında açılan davaya, Bolu Valiliği'nin güvenlik gerekçesiyle yaptığı başvuru üzerine İzmir 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 6 Ocak günü devam edildi¹⁵. Davanın tek tutuklu sanığı Soner Akgül (17) ilk kez katıldığı duruşmada, Kenan Mak'ı kendisinin öldürdüğünü ve o sırada başka kimsenin olmadığını söyledi. Soner Akgül, Ülkü Ocakları'nda yaptıkları bir toplantının bitiminde dışarı çıktıkları sırada, Mak'ın kendilerine elinde bir bıçakla saldırdığını iddia ederek, kısa süren bir kavgadan sonra Mak'ın elinden aldığı bıçakla bir kaç kez vurduğunu söyledi. Soner Akgül, daha sonra Ülkü Ocakları temsilciliğine

çıkışını ve bıçağı da balkona bıraktığını ileri sürdü. Mak'ın avukatları Soner Akgül'ün daha önce Bolu Emniyet Müdürlüğü'nde verilen ifadesinde, Mak'ın etrafında bıçaklı bir kaç kişinin daha olduğunu söylediğini anımsatarak, olayla ilgili video bantının izlenmesini talep ettiler. Mahkeme, Soner Akgül'ün tutukluluk halinin devamına karar vererek, duruşmayı erteledi. Davada, Kenan Mak'ı bıçakladığı ileri sürülen Soner Akgül hakkında "kasten adam öldürmek" iddiasıyla 24 yıla 30 yıl arasında, tutuksuz yargılanan 15 MHP'linin de "kavgaya karıştıkları" iddiasıyla 6 ayla 6 yıl 6 ay arasında hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor. İddianamede, olay sırasında Kenan Mak'ın yanında bulunan arkadaşı Mustafa Orhan ile Kenan Mak'ı hastaneye kaldıran Sezai Koçyiğit ile Ferit Öncel'in de aynı iddiayla cezalandırılması isteniyor.

Mak'ın öldürülmesi davasının 10 Mayıs yapılan duruşmasında müdahil avukatlardan Nedim Değirmenci, Bolu Adli Tıp Kurumu'nun hazırladığı otopsi raporuna itiraz ettiklerini ve İstanbul Adli Tıp Kurumu'na başvurduklarını söyledi.

9 Haziran günü yapılan duruşmada ise Mak ailesinin avukatları, Adli Tıp Kurumu'nda yapılan otopsinin eksik olduğuna ilişkin İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı Başkanlığı tarafından hazırlanan raporu mahkemeye verdiler. Müdahil avukatlar, yeniden otopsi yapılmasını istediler.

Davanın 8 Temmuz günü yapılan duruşmasında, müdahil avukatları Mak'ın öldürülmesi esnasında çekilen video görüntülerinin mahkeme heyeti tarafından izlenmesini daha önce de talep ettiklerini, ancak mahkeme heyetinin, kasetin kimler tarafından çekildiğinin belli olmadığı gerekçesiyle bu tekliflerini reddettiğini belirterek, mahkeme heyetinin kaseti izlemesini ve dosyaya eklenmesini istediler. Savcı ise son mütalaasını okuyarak, tutuklu sanık Soner Akgül'ün TCY'nin 448, 52/1,31,33, 40. maddeleri ile davanın diğer sanıklardan Abdullah Ayan, Kürşat Şahin'in 454/3-4, Galip Ayyıldız, Resul Güven'in 456/4,464/3, Özay Gündüz'ün 464/4-4 ve ismi belirtilmeyen diğer sanıkların da TCY'nin 463. maddeleri uyarınca ayrı ayrı cezalandırılmalarını talep etti. Öte yandan Mak Davası nedeniyle HADEP Konak İlçe Örgütü'ne giriş ve çıkışlar, polisler tarafından engellendi.

Mak'ın öldürülmesi nedeniyle açılan dava, 8 Eylül günü İzmir 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı.

¹⁵ Mak'ın avukatlığını yapan ÇHD İzmir Şube Başkanı Nedim Değirmenci, İHD İzmir Şube Başkanı avukat Ercan Demir, ÖDP İzmir eski İl Başkanı Cemal Çakıcı, ÖDP Yönetim Kurulu üyesi Hacı Yılmaz, EMEP yöneticilerinden Cezmi Yağcınkaya, Selver Altun, memur sendikalarına üye Firuzan Ayhan Özkaya, Ramiz Sağlam ile izleyicilerden Ahmet Teymurtaş, Hatice Necla Şengül, Niyazi İletmiş, Ecevit Piroğlu, Haydar Cenani hakkında 11 Eylül 1998 tarihinde adliye binası önünde izinsiz gösteri yaptıkları iddiasıyla İzmir Asliye Ceza Mahkemesi'nde 1 ile 3 yıl arasında değişen hapis cezası istemi ile dava açıldı.

Davanın tek tutuklu sanığı Soner Akgül, son savunmasında, Kenan Mak ve arkadaşlarının Ülkü Ocakları önünden geçerken “adeta PKK propagandası yaptıklarını” ve bunun üzerine kavga çıktığını söyledi. Akgül, Kenan Mak’ı öldürmek istemediğini, sadece elindeki bıçağı alıp olayı yatıştırmayı amaçladığını iddia etti. Daha sonra kararını açıklayan mahkeme heyeti, Soner Akgül’e 15 yıl hapis cezası verdi. Tutuksuz yargılanan diğer MHP’liler, Abdullah Ayan, Fahrettin Tunç, Kürşat Şahin, Özay (Rıza) Gündüz, Galip Ayyıldız, Resul Güven, Fatih Yıldırım, Bülent Eken, Tuncay Yılmaz, Hüseyin Aktekinoglu, Mustafa Emin Yardak, Kürşat Duygul, Erhan Bayram, Serkan Karadeniz, Fazıl Ali Merdanol ve Erhan Altun’a verilen 3 ayla 6 ay arasında değişen hapis cezaları, paraya çevrilerek ertelendi. Olay sırasında Kenan Mak’ın yanında bulunan arkadaşı Mustafa Orhan’a verilen 25 gün hapis cezası da paraya çevrilerek ertelendi. Olaydan sonra Kenan Mak’ı hastaneye kaldıran Serdar Koçyiğit, Sezai Koçyiğit ile Ferit Öncel ise beraat etti.

Ümit Cihan Tarho

Malatya İnönü Üniversitesi öğrencisi Ümit Cihan Tarho’nun 11 Ocak 1998 tarihinde öldürülmesi¹⁶ nedeniyle açılan davaya, 14 Ocak günü Malatya Ağır Ceza Mahkemesi’nde devam edildi. Mahkeme heyeti, yapılan araştırmada ele geçirilen 2 ayrı bıçaktan olayda hangisinin kullanıldığının belirlenmesi için İstanbul Adli Tıp Kurumu’ndan istenen raporun beklenmesine ve dosyadaki bazı eksikliklerin tamamlanması için duruşmanın ertelenmesine karar verdi. Saldırı nedeniyle Kadri Kılıç (tutuklu), Caner Öztürk (tutuklu), Bedri Yaylagül, Mehmet Fatih Gökalp, Mehmet Hanefi Azdikoğlu, Muhammed Şahiner, Korkut Özalp, Levent Mutlu ve Memuş Dünder hakkında dava açılmıştı.

Davanın 8 Mart günü yapılan duruşmasında, Adli Tıp Kurumu tarafından mahkemeye gönderilen raporda Ümit Cihan Tarho’nun, öldürme suçunu üzerine alan Caner Öztürk tarafından değil, Kadri Kılıç’a ait bıçakla öldürüldüğü belirtildi.

Davanın, 2 Haziran günü yapılan duruşmasında ise, sanıklardan Kadri Kılıç’ın savunması alındı. Kadri Kılıç, “kendisinin mahkum olacağına inanmadığını, bu nedenle bugüne kadar sustuğunu” belirterek itiraflarda bulundu. Kadri Kılıç, Tarho’yu kendisinin değil, Salih Bayrak, Caner Öztürk ve Hanifi Azdikoğlu’nun öldürdüğünü iddia etti. Daha sonra söz alan müdahil avukatlar, Salih Bayrak hakkında dava açılmadığını anımsatarak, Caner Öztürk’ün gözaltında alınan ifadesinde Salih Bayrak’ın adının geçmesine karşın bu kişinin ifadesi bile alınmadan serbest bırakıldığını belirttiler. Avukatlar, Salih Bayrak hakkında suç duyurusunda bulunulmasını istediler.

29 Haziran günü yapılan duruşmada, sanık Kadri Kılıç, bugüne kadar suçlu olduğuna dair kanıt olmaması nedeniyle gerçekleri kısmen gizlediğini ve 16 aydır tutuklu bulunduğunu belirterek, olayı şöyle

anlattı: “Ben otobüsten indikten sonra, olay yerinde Erdal Çıtkır ile kavga etmeye başladım. Diğer taraftan Caner Öztürk ile maktul de kavga etmeye başladı. Caner Öztürk’ün elinde başlangıçta bıçak vardı. Kavga sırasında ikisi de yere düştü. Okuldan tanıdığım ve Caner’in kavgada altta kaldığını gören Salih Bayrak ile Hanifi Azdikoğlu, Caner’i kurtarmak düşüncesiyle maktule bıçakla vurdular. Ayağa kalkan Caner’in de, elindeki bıçakla maktule bir darbe vurduğunu gördüm. Daha sonra üçü, maktülü oradan bir apartmanın girişine götürdüler. Orada ne oldu görmedim.” Caner Öztürk de, konuyla ilgili olarak ifade vermek için avukatı ile görüşmek istediğini belirterek, süre istedi. Sanıkların tutukluluk hallerinin devamına karar veren mahkeme, duruşmayı erteledi.

Malatya Ağır Ceza Mahkemesi’nde 10 Kasım günü yapılan duruşmada Kadri Kılıç’ın verdiği yazılı savunma okundu. Kılıç savunmasında, olaydan MHP’yi sorumlu tuttu. Daha önce verdiği dilekçelerin mahkemeye ulaştırılmadan Malatya E Tipi Cezaevi yönetimi tarafından MHP Malatya örgütüne bildirildiğini öne süren Kılıç, bu dilekçeler nedeniyle baskı gördüğünü söyledi. Kılıç, savunmasında olaydan, davanın tutuksuz sanıklarından Salih Bayrak’ın sorumlu olduğunu ancak, MHP’nin girişimleri ile olayın dışında tutulduğunu da kaydetti.

10 Aralık günü yapılan duruşmada, duruşmada, müdahil avukatlar Yıldız İmrek, Aydın Erdoğan, Doğan Karaoğlu, Muharrem Kılıç ve Yılmaz Sunar ile tutuklu sanıklar Kadri Kılıç ve Caner Öztürk hazır bulunurken, bir önceki duruşmada mahkemeye çağırılması kararlaştırılan Salih Bayrak ise duruşmaya gelmedi. Geçen duruşmada mahkemeye ek savunma vererek ilginç itiraflarda bulunan Kadri Kılıç, Salih Bayrak’ın mahkemeye getirilmesi durumunda söylediklerinin doğruluğunun ortaya çıkacağını belirtti. Dava, 2000 yılına ertelendi.

Bilal Vural, Hakim Atik

4 Mayıs 1998 tarihinde İstanbul’un Seyrantepe mahallesinde Bilal Vural (20) ve Hakim Atik (18 Mayıs 1998 tarihinde hastanede öldü) adlı kişileri öldürdükleri gerekçesiyle Murat Çap (17) ve Doğan Çakmak (18) adlı kişiler hakkında açılan dava 1 Şubat günü İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi’nde sonuçlandı. Mahkeme, Doğan Çakmak’ı önce ölüm cezasına mahkum etti. Ceza daha sonra 25 yıl hapis ve 1 milyon 500 bin lira para cezasına çevrildi. Murat Çap ise TCY’nin 464. maddesi uyarınca 3 yıl hapis cezasına mahkum edildi, ancak Çap’ın yaşının küçük olması ve duruşmadaki “iyi hal”ini değerlendiren Mahkeme heyeti, Çap’ın cezasını 1 yıl 8 ay hapis cezasına çevirdi.

¹⁶ 11 Ocak 1998 tarihinde oruç tutmadığı için öldürülen İnönü Üniversitesi öğrencisi Ümit Cihan Tarho’nun ölümünün 1. yıldönümü nedeniyle mezarı başında yapılmak istenen anma törenine polis müdahale etti. Tarho’nun mezarının çevresinde barikat kuran polisler yaklaşık 700 kişiyi tartaklayarak dağıttı ve 30 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar 12 Ocak günü çıkarıldıkları Mahkeme tarafından ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakıldı.

4. ZORUNLU GÖÇ

1990'lı yıllarda gündeme gelen köy boşaltma uygulaması 1999 yılında da azalmakla birlikte sürdü. Olağanüstü Hal Bölgesi ve olağanüstü halin gayri resmi biçimde uygulandığı diğer bölgelerde en az 3500 köy ve mezra tamamen ya da kısmen boşaltıldı. Yaşam ortamlarından koparılan ya da sürülen yaklaşık 3 milyon kişi, barınma, beslenme, sağlık, eğitim sorunlarıyla yüz yüze geldiler. Yetkililer çoğunluğu Kürt olan bu insanların yaşadığı sorunlara duyarsız kalmaya devam ettiler. Zorunlu göç uygulamasının yarattığı sorunlar ve çözüm yolları konusunda 1999 yılında da önemli bir gelişme yaşanmadı. Zorunlu göç mağdurlarının iradesi dışında üretilen "Köy-Kent" gibi projeler kamuoyuna tek çözüm yolu olarak sunuldu.

4.1. Boşaltılan ve Yakılan Köyler

1999 yılında gündeme gelen bazı uygulamalara ilişkin bilgiler şöyle:

1996 yılında Hakkari Valiliği tarafından "güvenlik" gerekçesiyle boşaltılan Çukurca'nın Uzundere beldesi, İçişleri Bakanlığının kararıyla 11 Ocak günü feshedildi. Beldelerinin feshedildiğini öğrenen Uzundereliler, 12 Ocak günü Hakkari'de gösteri düzenledi. Slogan atarak Hakkari Valiliği'ne yürüyen yaklaşık 150 kişiye Valilik önünde polis müdahale etti. Olayda 8 kişi gözaltına alındı.

19 Ocak günü Mardin'in Nusaybin ilçesine bağlı Güvenli (Xırbike) köyü "PKK'lilere yardım ettikleri" iddiasıyla askerler tarafından boşaltıldı. Güvenli köyü yakınlarındaki İlkadım (Hebise) köyünün de büyük bir bölümünün boşatıldığı, köyde sadece yaşlı insanların kaldığı bildirildi. Ocak ayı ortalarında askerler tarafından basılan her iki köyde, köylülerin dövüldüğü ve koruculuğu kabul etmeleri için tehdit edildiği ileri sürülmüştü. Güvenli ve İlkadım köylülerinin başta Nusaybin ilçe merkezine yakın olan Küçük ve Büyükkardeş köyleri, Nusaybin ve Kızıltepe ilçe merkezleri ile Adana ve Mersin'de bulunan yakınlarının yanlarına göç ettiği öğrenildi.

16 Mayıs günü Baharlar (Barav) köyüne düzenlenen baskında muhtar Bahri Narin ve bazı köylüler gözaltına alındı. Askerlerin, köyün bir hafta içerisinde boşaltılmasını istedikleri bildirildi. Hasat toplamak için bir hafta süre isteyen, ancak bu talepleri kabul edilmeyen köylülerin, köyü 23 Mayıs günü terk etmek

zorunda kaldıkları öğrenildi. Hayvanlarını köyde bırakan ailelerden 16'sı ilçeye bağlı Dalani ve Bawert köylerine, 5'i Lice ilçe merkezine, 10'u da Diyarbakır'a yerleşti. Köylüler, köyde bıraktıkları hayvanlarına yem vermek ve hasatlarını toplamak için Jandarma Tabur Komutanı Hakkı Deveci'den izin aldıklarını belirttiler.

Diyarbakır'ın Çınar ilçesine bağlı Kürekli (Kenisipi) köyüne 20 Mayıs günü askerler tarafından düzenlenen baskında köy sakinlerine korucu olmamaları durumunda köyün 5 gün içerisinde boşaltılacağı söylenildi. Köylülerin 25 Mayıs günü köyden ayrıldığı bildirildi.

1994 yılında boşaltılan Siirt'in Eruh ilçesine bağlı Hilela (Hilla) köyünün 29 Ağustos günü askerler tarafından "Köylüler izinsiz olarak köye gidiyor" gerekçesiyle yakıldığı ve köyde bulunan tüm evler ile bağ ve bahçelerin tahrip edildiği öğrenildi.

Erzincan'ın Kemaliye ilçesine bağlı Balkırı köyünün ekim ayında boşaltıldığı, köyün boşaltılmasının ardından 27 Ekim gecesi 100 kadar evin de yakıldığı öğrenildi. Köyün, 1998 yılında zorla koruculaştırılan köylülerin koruculuğu bırakmak istemeleri üzerine boşaltıldığı iddia edildi.

1997 yılında boşaltılan ve 15 ailenin geri döndüğü Mardin'in Ömerli ilçesine bağlı Tavuklu (Xirbe Mirişka) köyüne 18 ve 22 Kasım günlerinde baskın düzenlediği öğrenildi. Askerler tarafından 22 Kasım günü düzenlenen baskında ev ve ahırların yakıldığı, köydeki hayvanların da tarandığı bildirildi.

1998 yılında boşaltılan Diyarbakır'ın Lice ilçesine bağlı Kıpçak köyüne bağlı Hesena, Kola ve Xırpağı mezralarına askerler tarafından haziran ayında baskın düzenlendiği bildirildi. Baskında bir süre önce meydana gelen bomba patlamasından sorumlu tutulan köylülerin mezraları boşaltmaları istendi. Bunun üzerine köylülerin 17 ve 20 Haziran günlerinde mezraları boşalttıkları bildirildi. Köylülerin Lice ve Üçdamlar (Bawerde) köyünde bulunan yakınlarının yanına yerleştikleri öğrenildi.

Van'ın Başkale ilçesine bağlı Sevkan köyüne, haziran ayı ortalarında baskın düzenleyen askerlerin köylülerini, "PKK'ye yardım etmekle" suçlayarak göçe zorladıkları, köylülerin karşı çıkmaları üzerine 28

Haziran günü düzenlenen baskında köyü zorla boşalttıkları bildirildi. Köylülerin Başkale ve Van'a yerleştikleri, beraberlerinde getirdikleri yaklaşık 2 bin küçük ve büyükbaş hayvanının ise Başkale ilçe merkezi dışında tutulduğu öğrenildi.

Van'ın Erciş ilçesine bağlı Kewşen köyüne askerler ve korucular tarafından 5 Mayıs günü düzenlenen baskında 12 evin yakıldığı bildirildi. 2 yıl önce koruculuğu bıraktıkları öğrenilen köylülerin "PKK'ye yardım yataklık ettikleri" gerekçesi 25 Mayıs günü köyü boşalttıkları ve Erciş'e yerleştiği bildirildi.

Diyarbakır'ın Hani ilçesi Gömeç (Huri) köyüne 30 Haziran günü baskın düzenlendiği ve askerlerin köyün boşaltılmasını istediği öğrenildi. Boşaltma kararına itiraz eden köylülerin askerler tarafından dövüldüğü ve 15 köylünün de gözaltına alındığı bildirildi. Köylüler 1 Temmuz günü köyü boşaltarak ilçe merkezine ve ilçeye bağlı Kırım (Qadışt) köyündeki yakınlarının yanına yerleştiler. Köyün boşaltılmasının ardından askerlerin tarladaki ekinleri de yaktıkları bildirildi.

Van'ın Başkale ilçesine bağlı 15 haneli Uludurak ile 9 haneli Kesendere köyüne haziran ayında askerler tarafından düzenlenen baskında PKK'lilere yardım ettikleri ileri sürülerek tehdit edilen köylüler, 6 Temmuz günü göç etti. Köylülerin bir kısmının Yüksekova'nın Işıklı köyüne, bir kısmının da Van'a yerleştiği öğrenildi.

Diyarbakır'ın Lice ilçesine bağlı Kırılan köyüne temmuz ayı başında baskın düzenleyen askerlerin köylüleri tehdit ettiği ve köyü bir hafta içerisinde boşaltmalarını istedikleri bildirildi. Bunun üzerine köylülerin Çalabük köyüne taşındıkları öğrenildi.

4.2. Köylülere Yönelik Diğer Baskılar

Bazı yerleşim birimlerinde, korucu olmayan bazı ailelerin göç ettirilmesinin yanı sıra gıda ambargosu ve tarımsal faaliyetlerin engellenmesi gibi uygulamalar 1999 yılında da sürdü. PKK militanlarının "lojistik desteğini kesmek" gerekçesiyle uygulanan gıda ambargosu ve tarımsal faaliyetlerin yasaklanması köylülerin göç etmesiyle sonuçlandı. İçişleri Bakanı Sadettin Tantan ağustos ayında DYP Tunceli milletvekili Kamer Genç'in Tunceli'deki gıda ambargosu ile ilgili sorusunu "gerek Tunceli, gerekse diğer illerde uygulanmış gıda ambargosu hakkında kayıtlara geçen herhangi bir bilgiye rastlanmadığı" şeklinde yanıtladı.

Gıda Ambargosu

Bingöl'ün Yayladere ilçesine bağlı Hasköy, Cönek, Maran, Şexan, Anzeving, Avtariç ve Zeyneli köyleri ile Elazığ'ın Karakoçan ilçesine bağlı yaklaşık 40 köye haziran ayı başında gıda ambargosu uygulanmaya başladığı öğrenildi. Yayladere'ye bağlı köylere araç giriş ve çıkışlarının da haftada bir yapılmasına izin verildiği bildirildi.

Kığı Karakoçan Adaklı Yayladere Yedisu Sosyal Yardımlaşma ve Kültür Derneği (KAYYDER) 12-19 Temmuz günleri arasında Elazığ ve Bingöl ile Karakoçan, Kığı, Adaklı, Yayladere ve Yedisu ilçelerinde incelemelerde bulundu. Vali yardımcılarını, kaymakam ve belediye başkanlarıyla görüşen KAYYDER ve yöre dernekleri yöneticileri, söz konusu bölgeye ilişkin bir rapor hazırladı. Raporda, "Kığı, Karakoçan, Adaklı, Yayladere, Yedisu ilçeleri ve köylerinde yıllardan beri sürdürülen gıda ve ihtiyaç sınırlandırılmasının haziran ayının başından itibaren had safhaya ulaştığı" belirtilerek, şu ifadelerle yer verildi:

"Özellikle Yayladere ilçesinden sonra bulunan köylere haziran ayı boyunca haftada bir gün araç giriş-çıkışına izin verilmiştir. Bu bölgede yaşayanlar haftalık gıda ve ihtiyaç maddelerini izin belgeleri ile almaktadırlar. Ancak izin belgesi ile alabildikleri gıda ve ihtiyaç maddeleri çok az olduğundan köylerde açlık sınırına gelinmiştir."

İzin belgesiyle alınabilen gıdaların asker, polis ve özel timlerce köylere götürülmesinin engellendiği de belirtilen raporda, tatile gelen insanların söz konusu uygulamalar nedeniyle izinlerini keserek geri döndükleri kaydedildi. Köylerde yaşayanların sağlık sorunlarının gün geçtikçe arttığı vurgulanan raporda, özellikle yaşlıların sürekli kullandıkları ilaçlarını köylere getirmelerine de izin verilmediğine dikkat çekildi. Yörede yaşayan insanların can güvenliklerinin kalmadığı, eğitim hizmetlerinin tamamen durduğu, seyahat özgürlüğüne ve mülkiyet haklarına önemli ölçüde kısıtlamalar getirildiği belirtilen raporda sorunların acil olarak çözülmesi istendi.

Hakkari, Siirt, Van, Bingöl ve Diyarbakır'da da bazı köylere gıda ambargosu uygulandığı bildirildi.

Seyahat Özgürlüğünün Kısıtlanması

1998 yılının sonlarından itibaren Siirt'in Eruh ilçesine bağlı Bağgöze beldesinde belde dışına çıkmak isteyenlerin askeri yetkililerden izin almak zorunda oldukları bildirildi. Belde sakinleri Bağgöze Jandarma Karakolu'na, köylüler ise bağlı buldukları karakollara bir gün önceden başvurarak gidecekleri yer, gidış nedenleri, kalacakları süre gibi bilgileri bildirmekle yükümlü oldukları belirtilen uygulamada başvuruların söz konusu bilgileri karakollarda bulunan seyahat defterine işlettikten sonra, seyahat etmelerinde sakınca bulunmadığına dair belge aldıkları ve bu belge olmaksızın belde dışına çıkamadıkları öğrenildi.

Mardin'in Savur ilçesi Sürgücü beldesine bağlı Soylu (Deriş) köyü sakinlerinin, köy dışına çıkmaları, hayvanlarını satmaları, hastalarını hastaneye götürmelerinin izne bağlandığı öğrenildi. Köye akşam saat 18.00'den itibaren giriş yasaklandı. Acil durumlarda karakol komutanının insafına kaldıklarını söyleyen köylüler, bu gibi durumlarda izin

verilmediğinde sabahı beklemek zorunda kaldıklarını belirttiler. Bir köylü karşılaştıkları uygulamaları şöyle anlattı:

“Köye 8 saat içinde dönemediğimiz takdirde, o gün dışarıda kalıyoruz. Kaldığımızda ise ya çevre köylerdeki ya da ilçe merkezindeki yakınlarımızın yanına gidiyoruz. Ertesi gün döndüğümüzde de karakola çağrılıp sorgulanıyoruz. Çoğu zaman kaba dayaktan geçiriliyoruz.”

Yakınları köyde bulunanların misafir olarak gelişi de karakolun iznine bağlandı. İzin verilmeyen kişiler, köydeki yakınını ziyaret edemiyor. Son olarak 20 Eylül günü Mersin’den, köydeki annesi ve kardeşlerinin ziyaretine gelen Abdulhalim Emen adlı kişi, bir günlük ziyaretten sonra askerler tarafından ertesi gün köyden uzaklaştırıldı. Askerlerin köydeki hayvanları da sık sık saydığını belirten köylüler, hayvanlarda doğum ve ölümlerin yaşanması halinde ise mevcut sayıyı karakola bildirmek zorunda bırakıldıklarını söylediler.

Diyarbakır’ın Hazro ilçesinde düzenlenen askeri operasyon nedeniyle ilçe halkının 3 gün boyunca abluka altında tutulduğu öğrenildi. Ramazan Bayramının ilk günü olan 19 Ocak günü çıkan çatışmanın ardından Silvan’a giden Hazro yolunun kesildiğini ifade eden Hazrolular, Hazro’ya dönüş noktasında askerlerin panzerlerle üç gün boyunca beklediğini anlattılar. Diyarbakır’dan gelen araçların yanısıra, Diyarbakır’a giden araçların da geri gönderildiğini ifade eden Hazrolular, “Köylerden ilçe merkezine gidiş gelişler yasaklandı. Bu nedenle çoğumuz Diyarbakır’daki mezarlıklarda bulunan yakınlarımızın mezarına gidemedik. İl merkezinde ve diğer bölgelerde bulunan yakınlarımızı göremedik” dediler.

Siirt’in Eruh ilçesine bağlı Halidiye köyüne 10 Eylül güne baskın düzenleyen askerlerin, köylülerin köy dışına çıkmalarını yasakladığı bildirildi. Köylülerden biri olayla ilgili olarak yaptığı açıklamada askerlerin kendilerini, “Teröristlerin köye geldiklerini gördük. Siz de onlara yemek vermişsiniz. Bundan böyle köyün dışına çıkmamızı yasaklıyorsunuz. Hayvanlarınızı da ahırda besleyin. Buna uymazsanız kötü olur” şeklinde tehdit ettiğini söyledi

Siirt’te yol kontrollerinin eylül ayı içinde arttırıldığı bildirildi. Siirt’ten Eruh’a gitmek isteyen bir kişinin ilçeye ulaşınca kadar 4 ayrı yerde aramadan geçirildiği ve ilçe girişindeki polis noktasında ise, nüfus kaydı Eruh olmayanların ilçeye sokulmadığı ya da gideceği evin adresi, telefon numarası ve kaç gün kalacağı kaydedildiği öğrenildi. İlçede ayrıca temmuz ayı başında askerlerin görüş alanı dışında bulunan bölgelerde hayvan otlatma yasağı da getirildi.

Tarım ve Hayvancılığın Engellenmesi

Mardin’in Derik ilçesinde köylülere ait arazilerde

sığınak arayan askerlerin ürünlere zarar verdiği bildirildi. Zarar tespiti için 17 Mayıs günü noter görevlisi ile birlikte arazilerine gitmek isteyen Hasan Kaya, Mehmet Can, Hikmet Balçın ve adları öğrenilemeyen 2 köylüye izin vermeyen askerler Kaya ve Can’ı gözaltına aldı.

1996 yılından itibaren Siirt’in Bağgöze beldesi ile bağlı köylerde asker ve korucuların denetiminde yapılan hasattan elde edilen ürünlere el konarak karakolda depolandığı öğrenildi. Sadece 10.00 ile 15.00 saatleri arasında hasat yapmalarına izin verildiğini belirten bir çiftçi, topladıkları ürünü de Bağgöze Jandarma Karakolu’na teslim ettiklerini belirterek “Buğdaylar geçen yıllarda karakolda ya da sağlık ocağında toplanıyordu. Ancak sağlık ocağına 1997 yılından itibaren korucuların yerleştirilmesi nedeniyle karakola yakın ve boş olan evlerde toplanmaya başlandı. Hububatlar daha sonra aile sayımıza göre haftada bir ya da ikişer teneke veriliyor. Daha fazlasını almamıza izin verilmiyor” dedi.

Eruh ilçesine bağlı köylerde de hasadın asker ve korucuların denetiminde yapıldığı, Eruh Jandarma Karakolu’ndan izin alınmasına rağmen hasada günde sadece 4 saat müsaade edildiği bildirildi. İzin almadan hasada gidenlerin ise karakola götürülüp dövüldüğü ileri sürüldü.

Diyarbakır’ın Hazro ilçesindeki arazilerine girmesine 3 yıldan bu yana izin verilmeyen Selim Beyaztaş adlı köylü ekim ayı sonlarında Toplumsal Hukuk Araştırma Vakfı (TOHAV) Diyarbakır Temsilciliği’ne başvurdu. Köydeki arazisinde bulunan değirmenin tahrip edildiğini, bin 500 kavak ağacı ve 500 meyve ağacının kesildiğini belirten Beyaztaş, zararının karşılanması için vakıftan girişimlerde bulunmasını istedi.

1995 yılında boşaltılan Diyarbakır’ın Lice ilçesine bağlı Duru (Durkam) köyünden Diyarbakır’a göç eden Mehmet Bansi, 25 Temmuz günü askerler tarafından kendisine ait ekinler ile bağ ve bahçelerin toplanamayan ürünleriyle birlikte ateşe verildiğini belirterek İHD’ye başvurdu.

Yayla Yasağı

Erzurum Valisi Ahmet Kayhan tarafından mart ayında kaymakamlıklara gönderilen genelgeyle “bölücü terör örgütüne lojistik desteği ortadan kaldırmak” amacı ile Erzurum’un otlak ve meralarının dışarıdan gelecek göçerlere yasaklandığı, gezginci arıcıların yayla ve meralardan faydalanmalarının ise izine bağlandığı öğrenildi. Genelgede, “yasadıışı terör örgütü mensuplarının özellikle Erzurum’un güney ilçelerini ve kırsalını, ‘cephe alanı’ olarak kullandığı, geçen yıllarda teröristlerin göçerler ve arıcılarla devamlı ilişki içinde buldukları, çadırlarında barındırdıkları, erzak ve lojistik destek ve istihbari bilgi temin ettikleri, zaman zaman da yapılan eylemlerde de göçerlerin kullanıldığı” öne sürüldü.

Ağrı ve Kahramanmaraş'ta da yaylalara gidilmesi yasaklandı. Ağrı Valiliği'nin, 9 Nisan günü aldığı bir kararla "1999 yılı içerisinde diğer illerden gelecek her türlü göçere il hudutlarında yaylalarda hayvancılık, otlatma ve iskan faaliyetlerini" yasakladığı öğrenildi. Karar üzerine göçerlerin büyük bir kısmının kış aylarını geçirmek için yerleştikleri Siirt'teki yetkililer, mahalle muhtarlarını "göçerlerin Ağrı'ya gitmelerine izin vermemeleri" yönünde uyardı. Kahramanmaraş Valiliği de il sınırları içerisindeki yayla, mera ve otlakların kullanımını yasakladı. Valilik, kararın; "PKK'nin göçer hareketlerinden yararlanarak barınma, lojistik destek sağlama ve eleman temin etme faaliyetlerinin önlenmesi amacıyla" alındığını duyurdu.

Siirt'in Pervari ilçesine bağlı Ayvalıbağ (Tanür) köylülerinin yaylaya çıkmaları yasaklandı. Pervari Kaymakamlığı ve İlçe Piyade Tabur Komutanlığı tarafından alınan karar Ayvalıbağ köyüne iletildi.

200 ailenin, yaklaşık 20 bin küçük ve büyükbaş hayvanı beslediği Van'ın Gürpınar ilçesi sınırları içindeki Keşişgol yaylasına 7 Haziran günü askerler tarafından baskın düzenlendiği öğrenildi. Baskında, "köylülerin PKK'lilere yiyecek yardımı yaptıkları" ileri sürülerek yaylanın boşaltılması istendi. Bunun üzerine köylüler 9 Haziran'dan itibaren yaylayı boşaltmaya başladı.

Adıyaman'ın Çelikhan ilçesine bağlı Pınarbaşı (Bulam) beldesi, Aktaş, Balıkburnu, Kurudere ve Çalgan köylerinde de yayla yasağı getirildiği öğrenildi. Geçimlerini hayvancılıkla sağlayan köylüler, yasağın kaldırılması için Kaymakamlık, Emniyet Müdürlüğü ve İlçe Jandarma Komutanlığı'na yaptıkları başvurulardan sonuç alamadıklarını söylediler.

Gaziantep'in İslahiye ilçesi Kayabaşı köyü yakınlarında 28 Mayıs günü çıkan çatışmanın ardından Hasanlök, Tandır, Pesti, Kerkük köyü ile Altınüzüm Beldesi sakinlerinin Hınzırlı, Ovacık ve Karagöz yaylalarına çıkmalarının "PKK'lilere erzak yardımı yapıldığı" iddiasıyla askeri yetkililerce yasaklandığı öğrenildi. Köylülerin tarla ve bahçelerine gidebilmek için de karakoldan izin almaları zorunlu hale getirildi.

Kars'ın Selim ilçesine bağlı Yaylacık köyünde bulunan İğdır'lı yaylacılar, özel tim görevlilerinin kendilerine işkence yaptığını, tehditle para istediğini ve kadınlara sarkıntılık ettiğini belirterek, eylül ayında İçişleri Bakanlığı'na başvurular. Ali Varol, Mecit Aktaş, Hasan İnanır, Kemal Abakaya, Boran Figan ve Beşir Bakış adlı köylüler bakanlığa verdikleri dilekçede, yasal işlemleri yaparak çıktıkları Yaylacık köyünün Alobey yaylasında özel hareket tim elemanlarının "zulmüne" maruz kaldıklarını belirttiler. Göle Jandarma Tabur Komutanlığı'na bağlı 15 kişilik özel hareket tim grubunun yayladaki çadırlarını sık sık bastığını ifade eden yaylacılar, dilekçelerinde şunları söylediler:

"Yaylaya ihale bedeli olan 1 milyar 600 milyon lirayı ve hayvanlar için gereken 875 milyonu ödeyerek gittik. Ancak yaylaya çıktığımızdan beri bir özel tim grubu bizi sürekli rahatsız etmektedir. Mayıs ayında 15 günde bir gelip hakaret ederlerken, son iki aydır haftada bir kaç kez gelerek bizi dövüyorlar, sıraya dizerek çırılçıplak soyuyorlar, namusumuza ailelerimizin yanında hakaret ediyorlar. 'Karılarınızı analarınızı sinkaf edeceğiz, bize 4 milyar vereceksiniz. İki milyarı Yaylacık köyü muhtarı Binalı Yılmaz'a, iki milyarı da bize vereceksiniz. Yoksa sizi burada barındırmayacağız' diyerek baskı ve işkence yapmaktadırlar."

Hayvan ticaretinin yasaklanması

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 13 Eylül günü Van, Hakkari, Ağrı, Şırnak ve İğdir valiliklerine gönderdiği bir genelge ile sınırda yapılan hayvan ticaretini yasakladı, bölgedeki hayvan pazarları da kapatıldı. Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsni Yusuf Gökalkp, yaptığı açıklamada hastalıklı hayvanların PKK'nin kontrolünde sınırdan geçirildiğini ve PKK'nin bu hayvan geçişlerinden dolayı yılda 30 trilyon lira gelir elde ettiğini iddia etti.

Van, Ağrı, Şırnak, Hakkari ve İğdir'ın en önemli geçim kaynağı olan hayvan ticaretinin yasaklanması bölgede tepkilere yol açtı. Gökalkp'ın öne sürdüğü gerekçelerin doğru olmadığını belirten tüccarlar, yasağın, bu işten geçimini sağlayan 10 bin kişinin işsiz kalmasına, en önemlisi de geçim kaynakları giderek azalan bölge açısından ekonomik ambargoya yol açtığını vurguladılar.

Hayvan ticaretinin yasaklanması kapsamında kaçak hayvanların tespit edilmesi amacıyla kasım ayı başında da hayvanlara küpe takılması uygulaması başlatıldı.

Van'ın Başkale ilçesinden, 20 Mayıs günü aldıkları 2 bin koyunu kamyonlarla Siirt'e getirmek isteyen Tahir Aydın, Hasan Kaplan, Hüseyin Kaplan, soyadları öğrenilemeyen İlyas, İbrahim ve Sadık adlı göçerlerin koyunlarına, ilçe çıkışında arama yapan askerlerce el konulduğu bildirildi. Hasan Kaplan, kontrol sırasında askerlerin önce kendilerinden sağlık raporu istediğini belirterek, şunları anlattı:

"Hoşap'ta Veteriner olmadığından Gürpınar ilçesindeki veterinerden aldığımız sağlık raporunu gösterdik. Bunun üzerine bu kez de 'Bunlar PKK'nın koyunlardır. Buradan geçirmenize izin vermeyeceğiz' diyerek koyunlarımızı kamyonlardan indirdiler. Orada başlarına asker bırakarak 3 gün tuttular. Daha sonra da ilçedeki koruculara teslim ettiler. Şimdi koyunlarımız korucuların elinde."

Tüm başvurularına rağmen koyunlarını alamadıklarını anlatan Kaplan, 30 Mayıs günü Hoşap Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulduklarını bildirdi.

Güneydoğu Anadolu Canlı Hayvan, Su Ürünleri ve Mamülleri İhracatçıları Birliği Başkanı Rüştü Yıldız kasım ayında yaptığı açıklamada, Lübnan ve Suudi Arabistan'a mayıs ayında 609, haziran ayında 364, temmuz ayında 350 bin dolarlık ihracat yapılabildiğini, ağustos, eylül ve ekim ayında ise ihracatın tamamen sıfırlandığını söyledi.

Hayvan otlatma yasağı

Siirt'in Eruh ilçesine bağlı köylerde mayıs ayından itibaren hayvan otlatma yasağı getirildi. Yasak kapsamında kimi zaman Eyne beldesine bağlı Kekliktepe (Xalidiye) köyünde olduğu gibi köylülerin de köy dışına çıkmaları engellendi. Kekliktepe köyüne, 3 Haziran günü baskın düzenleyen askerlerin köylüleri de tehdit ettikleri öğrenildi.

9 Haziran günü izinsiz otlattıkları gerekçesiyle Siirt'in Eruh ilçesine bağlı Basixre köylülerine ait koyunların askerler tarafından top atışına tutulduğu ve 6 koyunun telef olduğu öğrenildi.

4.3. Zorunlu Göç Mağdurlarının Sorunları ve Ayrımcı Uygulamalar

Yaşama ortamlarından, evlerinden, tarlalarından uzaklaştırılan ya da uzaklaşmak zorunda kalan zorunlu göç mağdurları göç ettikleri yerlerde insanca yaşam koşullarına sahip olamadılar. Eğitim, sağlık gibi konularda gönüllü kuruluşların yetersiz kalan çabaları dışında destek göremeyen zorunlu göçmenler hem siyasi hem de adli konularda "potansiyel suçlu" ya da "terörist" olarak görüldüler. Zorunlu göçmenler göç ettikleri yerlerde de tehditlere ve saldırılara maruz kaldılar.

Özellikle Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesinin ardından bu olaylar yoğunlaştı. Örneğin Kocaeli'de yaşayan zorunlu göç mağdurları Valiliğin ilde "huzur operasyonu" bahanesiyle geliştirdiği

uygulamaların doğrudan hedefi haline getirildiklerini belirterek evlerinin basıldığını kaydettiler.

Zorunlu göç mağdurları çoğu zaman da Kürt oldukları için iş bulamadılar veya buldukları işlerden "bölücü" oldukları iddialarıyla çıkarıldılar.

Mağduriyetlerinin giderilmesi için hiçbir çabanın olmamasının yanısıra zorunlu göçmenlerin bir şekilde göç ettikleri yerde yaşam mücadelesine devam etme çabaları da engellendi. Bu engellemeler İstanbul'un İkitelli'ye 4 kilometre uzaklıktaki Ayazma semtinde olduğu gibi mağdurların yerleştiği mahallelere su, yol gibi en temel belediye hizmetlerinin götürülmemesi şeklinde olabildiği gibi yerleştikleri gecekonduların ya da çadırların yıkılması şeklinde de gerçekleşti. En çok göç alan şehirlerden İzmir'e bağlı Torbalı- Subaşı beldesinde satın aldıkları arsalar üzerinde çadırlarda yaşayanlar belediye tarafından hayvanlarının belde sakinlerini rahatsız ettiği gerekçesiyle tahliye edilmek istendiler. Zorunlu göç mağdurları ise HADEP'e oy verdikleri için baskıyla karşılaştıklarını ileri sürdüler.

Yine İzmir'de Konak belediyesine bağlı Abdi İpekçi mahallesinde çoğu göç eden Kürtlere ait 83 gecekondu 13 Temmuz günü yıkıldı. Yıkıma karşı çıkmaya çalışan gecekondu sahiplerine polis müdahale etti.

Köyleri yakılan ve boşaltılanların yerleştirildiği Diyarbakır Piriçlik Jandarma Karakolu yakınlarındaki 500 Evler semtinde yaşayanlar, 18 Nisan günü yapılan seçimlerde oy kullanmak için seçmen listesine yazılmadılar. 500 Evler semtinde bulunan bir askeri yetkilinin, mahalle muhtarının mühürüne el koyduğu ve muhtarlık makamında oturmasına izin vermediği öğrenildi. 500 Evler semtinde bulunan zorunlu göç mağdurları, daha önceki seçimde de oy kullanmadıklarını söylediler.

Siirt'in Alan Mahallesi muhtarı Şakir Şalapbulur'un yaptığı açıklamalar bir yumak halinde olan sorunları şu şekilde özetliyor: "Mahallemizin nüfusu 15-20 bin dolayındadır. Bu sayının % 35'i- % 40'ı zorla göç ettirilen insanlardan oluşuyor. Mahallemiz büyük oranda altyapı sorunları olan bir mahalle. Yollarımız yok denecek kadar az. İnsani yaşam koşulları çok düşük. Göç eden insanlar çok kötü şartlar altında yaşıyorlar. Yazları batı metropollerine gidip mevsimlik işçi olarak çalışıyorlar. Kış aylarında ise çalışacak iş bulamadıkları için, yazın biriktirebildikleri paralarla geçinmeye çalışıyorlar. Ciddi boyutlarda sağlık sorunları yaşıyor ve bu insanları sıkıntıya sokuyor. Yaşam koşulları çok ağır; aileler çok kalabalık ve hepsi birarada yaşam mücadelesi veriyor. Herhangi bir sağlık güvenceleri yok. İnsanlar yeşil kart için başvuruda bulunuyorlar ama herhangi bir sebeple gözüne alınmış veya kısa bir süre cezaevine girmiş ama daha sonra mahkemede beraat etmiş insanlara yeşil karttan yararlanma hakkı verilmiyor. İnsanların büyük çoğunluğu göz altına alınmış veya kısa bir süre cezaevine girmişler. Bulduğumuz ortamda gözüne alınmayan kalmamış denebilir. Bu durum sağlık sorunlarının giderilebilmesinin önünde büyük bir engel olarak duruyor. Mahallemizde bir tane sağlık ocağı bile yok. Yalnız bir tane okul var ve yetmiyor. İnsanlar çocuklarını okula gönderemiyor; çünkü çocuklar ailenin geçim kaynağı durumunda. Göç mağdurlarının büyük çoğunluğu, çocuklarının okuyup daha iyi bir yaşama kavuşmaları için bir şeyler yapmaya çalışıyorlar ama imkanları el vermiyor. Okullarda "ödenek yok" diye okulun tüm giderlerini, kırılan camların parası gibi, çocuklardan istedikleri paralarla temin ediyorlar. Bu insanların evinde kırılacak bir camları bile yok. Çünkü, kendileri evlerinde cam yerine naylon kullanıyorlar. Çocuklarda psikolojik sıkıntı doğuyor, arkadaşları istenilen parayı getiriyor ama onlar getiremeyince kendilerini eksik hissediyorlar. İnsanlar psikolojik sorunlar yaşıyorlar; daha önce kendileri üretici konumundayken ürettikleri besinlerden bugün yararlanamıyorlar. Göç etmeden önce ürettikleri besinleri alamıyorlar. Örneğin eskiden üzüm yetiştirirken, bugün evlerine bir kilo üzüm bile alamıyorlar. Bu da insanlarda özellikle aile reislerinde psikolojik rahatsızlıklar yaratıyor." Göç-Der Bülteni Mart 1999

Benzer bir uygulama Van'da da yaşandı. Van'da mahalle muhtarlıklarının zorla göç ettirilen Kürtlerin seçmen kütüklerine yazılmaları için gereken ikametgah kağıtlarını keyfi olarak vermediği bildirildi. HADEP Van İl Başkan Vekili Salih Acar, yaptığı açıklamada, çalışmalarda zorluklarla karşılaştıklarını belirterek yazılmayanların tespiti için çalışan HADEP'lilerin, polisler tarafından tehdit edildiklerini bildirdi.

Fındık toplamak için Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden Karadeniz'e giden işçilerin Ordu'ya girmesine yine izin verilmedi. Ordu Valiliğinden ağustos ayı başında yapılan açıklamada şöyle denildi:

"Gelen işçilerin, sadece sel tehlikesi ve çöp alanı olması nedeniyle kendi can ve mal güvenlikleri açısından Melet Irmağı havzasında konaklamalarına müsaade edilmemektedir. Bunun dışında işçilerin anlaşma yaptıkları fındık üreticilerinin bahçelerinde veya gösterecekleri meskenlerde konaklamalarına herhangi bir kısıtlama getirilmemiştir. Sadece yasal zorunluluk olan, 1774 sayılı kimlik bildirme kanununa göre kimlik tespiti yapılması kararlaştırılmıştır."

4.4. Köye Dönüş Uygulamaları

Hükümetin girişimleri

İlk olarak 1995 yılında gündeme gelen "Köye Dönüş Projesi" çerçevesinde 27 Ocak 1998 tarihinde yayınlanan Başbakanlık Genelgesinde geri dönüşün isteğe bağlı olacağı, iskana açılacak yerleşim birimlerinin seçiminde ek güvenlik önlemi gerekmeyenlere öncelik verileceği ve köylerini terk eden vatandaşlara kent merkezinde konut ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik "kendi evini yapana yardım dahil" her türlü desteğin sağlanacağı esasları temel olarak belirlenmişti. Bu proje dahilinde hükümet öncelikli olarak "Kendi Evini Yapana Yardım Metodu" uygulamasını başlatmış, ancak Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nce yapılan açıklamaya¹ göre 1998 yılında Bingöl ilinde 8 köyde başlatılan program "ailelerce benimsenmediğinden" uygulanamamıştı. Aynı açıklamaya göre 1999 yılında projenin Başbakanlıkça karşılıksız devlet yatırımı şeklinde olması kararlaştırıldı ve 1 trilyon lira ödenek ayrıldı. Bitlis, Muş, Tunceli ve Hakkari'de 9 köyün etüdü tamamlanarak ayrılan ödeneklerin tamamı İl Özel İdarelerine gönderildiği de belirtilen açıklamada ayrıca Hakkari'de iki köyün inşaatının da devam ettiğine yer verildi.

1999 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile GAP Bölge Kalkınma İdaresi'nin Yatırım Programı'na "Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi" ile "Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Alt Bölge Gelişme planı" adı altında iki ayrı proje daha eklendi. "Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi" acil uygulama projesi olarak kabul edildiğinden İdare tarafından 1999 yılında başlatıldı ve ilk etapta Diyarbakır ve Şırnak'ta

incelemeler yapıldı. Şırnak'a bağlı Kaymakamçeşme'de 70 konut tamamlandı ve 68 ailenin geri dönüşü sağlandı.

Göç-Der Başkanı Mahmut Özgür, yaptığı açıklamada bölgenin ekonomik paketlerden çok, demokratik hak ve özgürlüklere ihtiyacı olduğunu söyleyerek bölgede geri dönüşün koşullarının oluşmadığını vurguladı. Savaşın hala sürdüğünü, hala Kürtlerin dilinin, kültürünün inkarının gündemde olduğunu belirten Özgür şunları söyledi:

"Görüştüğümüz göç mağdurları çadırlarda yaşayan, metropollerde bodrum katlarında aç sefil hastalıklarla boğuşan insanlar, kendi kimliklerinin tanınmasını istiyorlar. Çünkü, göç nedenlerinin bu olduğunu biliyorlar. Devletin şefkat propagandaları ile bu sorun çözülüyor. Bu insanlar bunun bilincindedir. Başta bölgedeki operasyonların bitmesi, koruculuk sisteminin ortadan kaldırılması lazım. Koruculuk sisteminin kaldırılmasına yönelik hükümetin tek bir açıklaması yok. Bölgede faaliyet gösteren ve halka yönelik şiddet uygulamalarının odağı olan özel tim operasyonları tüm varlığı ile devam etmekte. Kürt sorunu bittiyse neden hâlâ koruculuk, OHAL kaldırılmıyor, gıda ambargosu, yayla yasağı devam ediyor. Bütün bunlar sorunların bitmediğini, savaş koşullarının devam ettiğini gösteriyor. Tüm bunlar sürdükçe göç mağdurlarının geri dönüş koşulları da oluşmaz."

Stratejik Köy Uygulamaları

1997 yılında gündeme gelen "Köy-Kent" olarak adlandırılan "stratejik" köylerin birleştirilerek cazibe merkezleri haline getirilmesi çabalarına 1999 yılında da devam edildi. Uygulamalardan bazı örnekler şöyle:

1993 yılında boşaltılan ve sakinlerinin büyük bir bölümünün Kuzey Irak'a göç ederek Etruş Kampı'na yerleştiği Hakkari'nin Çukurca ilçesine bağlı Üzümlü köyü yakınlarında "örnek köy" adı altında bir stratejik köy oluşturulacağı bildirildi. Üzümlü (Deştan) köyünde, yer tespiti ve teknik inceleme yapıldı. Bayındırlık ve İskan, Tarım, Köy Hizmetleri, Karayolları, TEDAŞ ve Telekom gibi kuruluşların temsilcilerinden oluşturulan heyet yaptığı inceleme sonunda, Üzümlü köyü yakınında 'Örnek Köy Projesi'nin uygulanmasını ve Ticaret Merkezi kurulmasını kararlaştırdı. Yetkililer, altyapı çalışmalarına ağustos ayında başlanacağını, projenin tamamlanmasıyla bölgedeki dağınık yerleşim birimlerinin bir araya toplanacağını, köylerinden göç edenlere yeni yerleşim imkanı sağlanacağını kaydetti.

Köylerini boşaltarak Van il merkezinin değişik mahallelerine yerleşen Nordiz bölgesi köylülerinin karşı çıkmalarına rağmen Aşkan ve Mervana köylerinde oluşturulması planlanan "stratejik köy"lere yerleştirilmesi için zorla liste oluşturulduğu bildirildi. Köylüler, Aşkan köyü eski muhtarı İsmet Koçak ve korucubaşı Reşit Koçak'ın istekleri dışında kendi

isimlerini içeren bir liste oluşturduklarını aktardılar. Köylüler, Gıravî aşiret reisi Rıza Ertaş ve İhsan Ertaş'ın da aynı şekilde Mervana köyünde planlanan stratejik köy için liste oluşturduklarını kaydettiler.

'İskan Yasasında değişiklik öngören Yasa Tasarısı'

İlk olarak 1996 yılında ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz'ın başbakanlığı döneminde hazırlanan ancak ertelenen İskan Yasası 1999 yılında yeniden gündeme geldi. Temmuz ayında TBMM'ye sunulan tasarı da 2510 Sayılı İskan Kanununun yürürlükten kaldırılması, konunun günün şartlarına uygun olarak yeniden düzenlenerek, göçmenlerin göçebelerin, yerleri kamulaştırılanların ve milli güvenlik nedeniyle yerlerinin değiştirilmesine karar verilenlerin iskanı ile köylerde iç iskanın ve fiziksel yerleşimin düzenlenmesine yönelik uygulama esas ve şartları ve alınacak tedbirleri öngörüldü. Göç mağdurlarının uğradığı maddi ve manevi zararların karşılanıp karşılanmayacağı belirtilmeyen tasarı da göç mağdurlarının devletin gösterdiği bölgelerde iskan edilmeyi kabul etmemeleri durumunda, hak sahiplilik durumlarının mahalli iskan komisyonu tarafından iptal edilebilmesi. "Hak sahibi ailelerin Başbakanlığın gösterdiği yerlerde iskan edilmeyi kabul etmemeleri halinde hak sahiplilik durumları mahalli iskan komisyonunca iptal edilir. Bu durumdaki aileler ikinci bir iskan talebinde bulunamazlar." şeklinde düzenlendi.

Göç mağdurlarının sorunlarını çözmekten uzak olarak nitelendirilen tasarı, 1999 yılında Meclis gündemine gelmedi.

Tasarıyı değerlendiren Diyarbakır Milletvekili Haşim Haşimi tasarının halkın sosyal yapısını gözönünde bulundurmadan hazırlandığına işaret ederek şunları söyledi:

"Başarıya ulaşması mümkün değil. Bölgeye dönük projeleriniz varsa, bölge halkının sosyal yapısını, kültürünü, her şeyi gözönünde bulundurmak zorundasınız. İlk başta şu sorulması gerekiyor: Bu bölgede niçin bir çok mezra ve köy kurulmuş? Birbirine akraba olan, birbirini tanıyan bir köy halkı, çeşitli nedenlerle çatışıyor ve bir kısım halk küsüp gidip başka bir yerde bir mezra kuruyor. Bölgenin sosyal yapısı gereği akrabalar bile bir arada duramıyor. Durum böyleyken, değişik değişik yerlerden, bölgelerden, mezheplerden, aşiretlerden halkı bir arada tutarsanız, bu iş başta yürümez."

Göç-Der Genel Başkanı Mahmut Özgür de tasarının çözüm getiremeyeceğini savundu. Kürt sorununa bakış açısının hiçbir zaman değişmediğini vurgulayan Özgür:

"Bizim talebimiz, mevcut taslağın değiştirilerek, göç mağdurlarının kendi köylerine geri dönüşüne zemin verir hale getirmek, buna imkan tanımadır." dedi.

Özgür, tasarının basına yansıdığı şekliyle bir çözüm tasarısı olmadığını belirterek, şunları söyledi:

"Aksine bu taslak, 1934 yılında çıkarılan Mecburi İskan Kanunu'nun bir devamıdır. Yenilenmiş bir halidir. Şu an boşalan binlerce köye geri dönüşe hiçbir katkısı olmayacak. Hiçbir çözüm içermiyor" "Örneğin tasarının bazı maddeleri 'yeniden yerleşim' diyor. Nerede ve nasıl olacağı belirtilmiyor. Oysa insanların talepleri kendi köylerine dönmektir. İnsanların ihlal edilen hakları söz konusudur. Mülkiyet hakkı, yerleşim hakkı, seyahat hakkı, bireysel haklar. Bizim temel amacımız, ihlal edilen bu hakların iadesidir. Bu insanlar yeni bir yere, Köy-Kent veya Merkezi Köy denilen projeler çerçevesinde iskana tabi tutulmaları, hem yasal açıdan yeni bir ihlaldir. Ekonomik ve sosyal açıdan da mümkün değildir. Çünkü insanlar tarlasından, evinden, sosyal çevresinden uzak bir bölgeye yerleştiği zaman, bu insanlar tarla ister, iş ister, kalacak yer ister. Bunlar temin edilse bile bu insanların sosyal çevreleri yok ortada. Arkadaşları, akrabaları, dostları, tanıdıkları yok orda. Dolayısıyla böyle bir projede ancak insanlar zorlanarak tutulabilir."

30 Kasım günü Güneydoğu Gazeteciler Cemiyeti'ni ziyareti sırasında açıklamalarda bulunan OHAL Bölge Valisi Gökhan Aydın, köye dönüşün sağlanması için tespit çalışması yaptıklarını, bu çalışmalar tamamlandıktan sonra, dönmek isteyenlerin köylerine gönderileceklerini belirtti. Kent yaşamına alışan kişilerin çoğunun geri dönmek istemediğini öne süren Aydın, "Ancak dönmek isteyenler de var. Tespit çalışmalarımız tamamlandıktan ve şartlar da sağlandıktan sonra dönmek isteyen vatandaşlarımızı köylerine göndereceğiz. Devlet olarak bunu sağlamak için tüm imkanlarımızı kullanacağız" dedi. Bölge kalkınmasının Türkiye'nin kalkınması üzerinde olduğunu iddia eden Aydın, "Türkiye genelinde kalkınma hızı yüzde 5, Diyarbakır başta olmak üzere Mardin, Şırnak ve Şanlıurfa'da kalkınma hızı yüzde 7'dir. Yine KOBİ kredileri için 10 trilyonluk bir ödenek ayrılmış. Bunun 1,5 trilyonu Diyarbakırlı yatırımcılar tarafından kullanılıyor" dedi. Son iki yıl içinde bölgeye yatırım yapmak isteyen işadamları sayısında artış olduğunu ifade eden Aydın, organize sanayi bölgesinde 40 fabrika temelinin devam ettiğini, 13'ünün ise tamamlandığını söyledi. Enerji kesintisi konusuna da değinen OHAL Bölge Valisi Aydın, dünyada birçok çevreci örgütün karşı çıktığı nükleer santrallerin bölgede kurulmasını önerdi.

Zorunlu Göç Mağdurlarının Geri Dönüş Girişimleri

Haziran ve kasım aylarında Göç-Der'e dilekçe ile başvurarak köyüne dönüş ortamının yaratılmasını ve maddi zararlarının tazminini talep eden yüzlerce ailenin dilekçeleri İçişleri Bakanlığı ve TBMM Başkanlığı'na iletildi. Benzer şekilde çok sayıda ailenin de Hadep İzmir İl Örgütü'ne başvurarak köylerine dönmek istediklerini açıkladıkları bildirildi.

HADEP İzmir İl Başkanı Ali Yavuz aralık ayında yaptığı açıklamada, PKK lideri Abdullah Öcalan'ın barış çağrılarının ardından geçen süre içinde köye dönüş istemlerinin yoğunlaştığına dikkat çekerek 4 ay içinde yaklaşık bin kişinin geri dönme talebiyle kendilerine başvurduğunu belirtti. Yavuz, geri dönüşte barınma, yerleşim ve köy boşaltmaları nedeniyle oluşan hukuksal sorunların çıkacağını dile getirerek, insanların her türlü olumsuzluğu göze alarak dönmek istediklerini vurguladı.

HADEP Siirt İl Örgütü'ne 27 Kasım günü düzenlenen baskında köye dönüş isteklerine ilişkin 55 dilekçe ve TÜSIAD'ın hazırladığı raporlara el konuldu. Siirt HADEP İl Başkanı Ahmet Konuk, "Baskından 4 gün önce de köyüne dönmek istediklerini hazırladıkları dilekçelerle Göç-Der Genel Merkezi'ne bildiren il yöneticimiz Ali Timurtaş ve Merkez İlçe Başkanımız Abdurrahman Taşçı ile Muhyettin Timurtaş, Abdurrahman Timurtaş, Halil Selçuk, Hasan Selçuk, Abdullah Selçuk, A. Bari Selçuk, İbrahim Öner, Şükrü Öner, Abdullah Öner ve Ahmet Erzen adlı kişiler evlerine yapılan baskınlarda gözaltına alınarak Emniyet Müdürlüğü'nde 3 gün boyunca sorgulanmışlardır." dedi.

Geri dönmeyi deneyen zorunlu göç mağdurları köylerine döndükten sonra yine baskı ile karşı karşıya kaldılar. Nisan ayında tarlalarını ekmek üzere köylerine dönen Batman'ın Sason ilçesine bağlı Şexika köyü sakinlerinin askerler tarafından köyü terk etmeleri için tehdit edildikleri bildirildi. Şexika köylüleri, askerlerin korucu olmaları için uyguladığı baskılar nedeniyle 1993 yılında çeşitli yerlere göç etmişlerdi.

Ocak ayında Şırnak'ın Cizre ilçesine bağlı Yeşilyurt köyüne yeniden yerleşmek için gelen köylüler ile köydeki korucular arasında çatışma çıktığı bildirildi. Çatışmada Bahattin Madak adlı kişinin ağır yaralandığı ve 30 köylünün gözaltına alındığı öğrenildi.

1993 yılında askerler tarafından boşaltıldıktan sonra yakılan Diyarbakır'ın Hazro ilçesine bağlı Çiftlikbahçe (Helhel) köyüne haziran ayı başından itibaren geçici olarak yerleşen 90 aileye köye yerleşme izni verildi. Hazro Jandarma Tabur Komutanı'nın "daha önce devlete karşı suç işlediklerini iddia ettiği ve kuşkulandığı" köylülere yerleşme iznini vermediği öğrenildi.

Deprem bölgelerine göç eden köylülerin bir kısmı da 17 Ağustos depreminden sonra memleketlerine döndü. HADEP İzmit Merkez İlçe Başkanı Mehmet Şah Tekiner, depremi takip eden 10 gün içinde hem deprem korkusu yaşayan hem de devletten yardım göremeyen yaklaşık 500 ailenin bölgeye geri döndüğünü ve çok sayıda ailenin de Adana, Mersin ve İzmir gibi illere, akrabalarının yanına gittiğini söyledi. Tekiner, geri dönen ailelerden büyük

çoğunluğunun daha önce köyleri yakılıp yıkıldığı için buralara göç ettiğini, bir kısmının köylerinin hala iskana açılmadığını belirtti. Tekiner, göç eden köylülerin kendilerinden köylerinin iskana açılması için devlet nezdinde girişimlerde bulunmalarını istediklerini söyledi.

4.5. Zorunlu Göç ve İltica Hakkı

Asya ve Avrupa ülkeleri arasındaki sığınmacı trafiğinde önemli geçiş noktalarından biri olan Türkiye'de 1999 yılında da önceki yıllarda olduğu gibi binlerce kişi "kaçak göçmen" oldukları gerekçesiyle yakalanıp sınır dışı edildi. Çok sayıda göçmen ve sığınmacının göç yollarında öldüğüne dair haberler basına yansdı.

Türkiye'nin mülteci sorununun altında yatan en temel neden olan yasal düzenlemelerde de bir değişiklik yapılmadı. Türkiye 1954 Cenevre Sözleşmesi'ne koyduğu çekince nedeniyle Avrupa dışından gelenlere mülteci statüsü tanımıyor. Avrupalı olmayan mültecilere üçüncü bir ülkeye yerleştirilmelerine kadar geçici sığınma hakkı tanıyan 1994 Sığınma Yönetmeliği de uygulamada çok sayıda sığınmacıyı sığınma prosedürlerinin dışında bırakmaya devam ediyor. Bu düzenlemeye göre Türkiye'ye kaçak yollarla giren kişiler en fazla 5 gün içerisinde en yakın mülki amirliğe başvurmak zorunda. Bu şekilde başvuranların çok azına "geçici sığınmacı" statüsü verilerek Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar belli bir süre kendi olanaklarıyla Türkiye'de yaşamalarına izin veriliyor.

Aralık ayında İzmir Barosu ve BMMYK tarafından Türkiye ve dünyadaki mülteci sorununun tartışıldığı "Türkiye Bağlamında Mülteci Hukuku" konulu seminer düzenlendi. Türkiye'nin mültecilik sorununa yaklaşımı üzerinde duran BMMYK Ankara Temsilciliği Hukuk Bölümü Başkanı Furio De Angelis, "Türkiye sözleşmeye coğrafi çekince koyan tek ülke. Türkiye, 1951 Sözleşmesi'nin hükümlerini sadece Avrupa'dan gelen mülteciler için kabul etmiştir" dedi. BMMYK Ankara Temsilciliği'nde görevli Av. Fahrünnisa Akbatur da Türkiye'ye İran ve Irak gibi ülkelerden gelen insanların sığınma talebinde bulduklarını belirterek, "Sığınma talebinde bulunan kişiler, çıkarıldıkları mahkeme tarafından sınır dışı edilemezler. Sınırdışı etme kararı İçişleri Bakanlığı tarafından verilir" dedi.

Resmi kayıtlara göre 1999 yılında, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nın sorumluluk alanlarında toplam 47.529 "kaçak göçmen" yakalandı. BMMYK verilerine göre Türkiye'ye 1999 yılında 6 bin 606 kişi sığınma talebinde bulundu.

Türkiye'de sığınmacı ve göçmen trafiğine karşı alınan önlemler, 1999 yılında da yakalanan kişilerin gözaltına alınarak sınır dışı edilmesinden ibaret kaldı.

1999 yılında gemi, otobüs veya TIR'larla Türkiye'den Avrupa ülkelerine kaçmaya çalışan çok sayıda yabancı göçmen gözaltına alındı. Resmi kaynaklara göre Edirne'de, 1999 yılının ilk 10 ayında kaçak yollardan sınırı geçmek isteyen 14 bin 837 yabancı uyruklu gözaltına alındı. Gözaltına alınanların 3 bin 546'sı Irak, 5 bin 493'ü İran, bin 415'i Bangladeş, 2 bin 265'inin de Pakistan uyruklu olduğu bildirildi.

İnsan hakları kuruluşları bu dönemde de sığınmacı ve göçmenler konusundaki devlet politikalarını eleştirmeye devam ettiler. Ağustos ayında İzmir'den İtalya'ya gitmek isteyen yakalanan 200 mültecinin sınır dışı edilmesi üzerine Mazlum-Der İzmir Şubesi tarafından yapılan açıklamada İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 14. maddesinde yer alan "Herkesin bir zulüm ve baskı karşısında başka ülkelere sığınma hakkından yararlanma hakkı vardır" ilkesine aykırı hareket edildiği belirtildi. Mültecilerin sınır dışı edilmesiyle mülteci hukukundaki en temel prensip olan "Non-Refoulement" (geri gönderilmeme) kuralının çiğnendiğini kaydedilen açıklamada insan ticareti yapan mafyanın mültecileri ihbar ettiğini ileri sürüldü. Açıklamada, "Türkiye bu kişilere mülteci statüsü vermeseydi geçici iskan sağlamalıdır." denildi.

Türkiye'nin yanı sıra Kuzey Irak ve İran göçmenlerinin Avrupa ülkelerine kaçak olarak girme çabalarına karşın Avrupa hükümetlerinin giderek artan iltica akınını durdurma arayışları devam etti. Avrupa Parlamentosu, 23 Mart günü onayladığı bir karar ile Kuzey Irak ve bölgeye komşu ülkelere Avrupa Birliği'ne gelen yasadışı göçmenler konusunda daha sağlıklı bir eylem planı belirlenmesini istedi. Kararda Kuzey Irak ve çevre bölgelerden Avrupa Birliği'ne gelen insanların bazılarının, güvenliklerinin tehlikede olması nedeniyle bir kısmının ise daha iyi ekonomik koşullar arayışıyla göç ettikleri belirtilerek Avrupa Birliği'ne göç eden mülteciler konusunda genel bir program ve eylem planının benimsenmesi gereği üzerinde durdu. Kuzey Irak ve komşu bölgelerinden göçün, suç örgütleri ve ticari amaçlı kişiler tarafından organize edildiğine de dikkat çeken parlamento, AB Konseyi'nin konu hakkında Türkiye'ye danışma tavrını da eleştirdi ve "Türkiye'nin, konumundan kaynaklanan rolünü, Kuzey Irak'tan kaçan göçmenlerin ilk sığınağı olduğunu kabul ettiğini, bu çerçevede insan haklarına saygı gereğinin

hatırlatılması gerektiğini" savundu. Türkiye'ye gelen göçmenler için organizasyon ve ilk ağırlamanın BM Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından ele alınması gerektiğini savunan Avrupa Parlamentosu, "bu mültecilerin, kendi kültürlerine yakın bölgelerde ağırlanmalarının yararlı olacağını, sadece Türkiye ile değil, bölgedeki diğer ülkelerle de temas kurulması gerektiğini" savundu.

Göçmen ve Sığınmacıların Yaşam Hakkı

Basında yer alan haberlere göre 1999 yılında Türkiye toprağından geçen mülteci adaylarından en az 10 kişi vurularak hayatını kaybetti.

Van'ın Başkale ile Saray ilçeleri arasındaki sınır bölgesinden Türkiye sınırını geçmek isteyen İran ve Irak vatandaşı Kürtlerden oluşan yaklaşık 45 kişilik bir gruba 19 Mayıs günü askerler tarafından ateş açıldı. Olayda, Eriş Muhammed Salih (17), Azaze Nagada (57), Azaze Muhammede (24) Nasare Tarane (30), Ekber Muhammedi, Muhammed Şerif ile adları öğrenilemeyen Sercile, Bahtiyar ve Aras soyadlı kişiler öldü, 5 kişi de yaralandı.

Mültecilerin, Türkiye'ye Saray'a bağlı Keklidüzü köyü korucuları tarafından getirildiği ve ardından askerlere ihbar edildiği bildirildi. Olaydan yaralı olarak kurtulan mülteciler Van Emniyet Müdürlüğü'nde verdikleri ifadede, İran'dan Başkale'nin Uğurlu köyüne tanımadıkları kişiler tarafından getirildiklerini, buradan Ramazan Bilici, Cafer Bilici, Süleyman Demir, Muhammed Bilici ve Reis Özgür tarafından Keklikdüzü köyüne götürüldüklerini söylediler. Mülteciler, "Biz korucuyuz, kimse size bir şey demez" diyen korucuların olay yerinde, üzerlerindeki 20 bin dolar, saat ve altın gibi değerli eşyaları aldıktan sonra ortadan kaybolduğunu, hemen sonra da üzerlerine ateş açıldığını söylediler. Van Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şubesi'nde tutulan 36 mültecinin 25 Mayıs günü Keklikdüzü köyüne götürülerek korucularla yüzleştirildiği, mültecilerin korucuları teşhis etmesi üzerine Cafer Bilici, Süleyman Demir, Muhammed Bilici'nin gözaltına alındığı, korucuların evlerinde de mültecilere ait değerli eşyaların bulunduğu öğrenildi.

25 Kasım günü Hatay'ın Yayladağı ilçesinde Suriye'den Türkiye'ye girmek isteyen Bangladeş uyruklu Moha Abu Tamer adlı kişi "dur ihtarına uymadığı" gerekçesiyle askerler tarafından öldürüldü.

5. KİŞİ GÜVENLİĞİ HAKKI

KİŞİ GÜVENLİĞİ HAKKI

Türkiye’de 1999 yılında kişi güvenliğinin korunması yönünde yeterli olmamakla birlikte bazı adımlar atıldı. İşkence yapan kamu görevlilerine verilen hapis cezalarının artırılmasına yönelik yasal düzenleme, Devlet Memurları Kanunu’nda yapılan değişiklikler bu kapsamda değerlendirilebilir. Ancak bu dönem içinde işkence yapan kolluk görevlileri hakkında soruşturma açılması ve yargılanması aşamalarında yaşanan eksikliklerin giderildiğinden sözedebilmek yine mümkün olmadı. Ceza ve tutukevlerine yönelik baskıların arttığı 1999 yılında cezaevlerine yapılan operasyonlarla muhalif toplum kesimlerinin büyük tepkilerle karşıladığı “F tipi” cezaevlerine geçişin zemini hazırlandı.

a) Yasal Düzenlemeler

Danıştay 10. Dairesi 1999 yılı içinde 1 Ekim 1998 tarihinde yürürlüğe giren “Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği”nin 8’inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “utanma duygusunu rencide edecek nitelikte ise” ibaresinin, “onbeş yaşını doldurmuş, ancak onsekiz yaşını doldurmamış olanların hazırlık soruşturması kolluk kuvveti tarafından yapılabilir” hükmünü içeren 18. maddenin 2. fıkrasının ve 21. maddesinin son cümlesinde yer alan “Dosya içeriğinin müdafî tarafından incelenebilmesi Cumhuriyet Savcısının vereceği karara bağlıdır” hükmü hakkında yürütmeyi durdurma kararı verdi.

Yönetmeliğin 1998 yılında yayınlanmasının ardından Ankara Barosu, İzmir Barosu ve Türkiye Barolar Birliği tarafından hukuka aykırı olduğu iddiasıyla dava açıldı. Danıştay’ın 21. maddenin son cümlesinin yürütülmesinin durdurulması ile ilgili kararında, “Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nun 143. maddesinde; müdafinin hazırlık evrakını incelemesi ve istediği evrakı almasının bir hak olarak tanımlanması karşısında, dava konusu yönetmeliğin 21. maddesinin son cümlesinde, yasanın 143. maddesinin, bu hakkın, hazırlık soruşturmasının gayesini tehlikeye düşürecek hallerde cumhuriyet savcısının talebi üzerine sulh hakiminin kararıyla kısıtlayabileceği yolundaki düzenlemesine uygunluk bulunmamaktadır” denildi.

“Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği”nin bazı

maddelerinde öngörülen değişiklikler, 15 Ağustos günü Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Değişikliğe göre, kadınların üst araması sadece bir kadın görevli tarafından yapılacak. Yönetmelikte ayrıca, çocukların DGM’nin görev alanına giren suç soruşturmaları da dahil soruşturma sırasında bir avukatın yardımından yararlanmalarına olanak tanındı.

b) Türk Ceza Yasası’ndaki Değişiklikler

1999 yılında insan hakları alanında atılan en önemli adımlardan biri TCY’nin 243. ve 245. maddelerinde yapılan değişiklik oldu. İşkenceyle mücadele etmek amacıyla hazırlanan yasa tasarısı 10 Ağustos günü TBMM’de görüşüldü. Görüşmede, Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk’ün “işkenceyi teşvik ettiği” gerekçesiyle itiraz ettiği ve tartışmalara neden olan İçişleri Komisyonu bünyesinde oluşturulan alt komisyonun işkence suçuna ilişkin cezalarda indirim öngören düzenlemesi, kabul edilmedi. Alt Komisyon Başkanı Yaşar Topçu ile Hikmet Sami Türk arasında sert tartışmalar yaşandığı görüşmede, Genel Kurula Hikmet Sami Türk tarafından hazırlanan tasarının gönderilmesi oy çokluğu ile kabul edildi.

Tasarıda, “işkence yapan, zalimane, gayri insani veya haysiyet kırıcı uygulamalarda bulunan” kamu görevlilerine, 1 yıldan 8 yıla kadar ağır hapis ve memuriyetten men cezası verilmesi, güvenlik görevlilerinin “kötü muamele yapmaları veya cismen eza vermeleri halinde” 5 yıla kadar hapis cezası verilmesi öngörüldü. İşkenceyi gizleyen ya da gerçek dışı rapor hazırlayan sağlık görevlileri hakkında 6 aydan 2 yıla kadar ağır hapis ve 100 milyondan 300 milyona kadar ağır para cezası verilebilmesinin öngörüldüğü tasarıda, gerçek dışı raporların çıkar karşılığı verilmesi durumunda ise cezanın 3 yıldan 5 yıla kadar artırılabilmesi getirildi.

TİHV Başkanı Yavuz Önen tasarısı ile ilgili olarak yaptığı değerlendirmede, TCY’de değişiklik öngören tasarının tek başına yeterli olmayacağını kaydederek, Memurin Muhakematı Kanunu’nun da değiştirilmesi gerektiğini söyledi. Önen, suç işleyen kamu görevlilerinin sorgulanması, yargılanması ve suçlu sabit cezalandırılmasının beklendiğini söyledi. Hükümetin bu yönde getirdiği önerilerin

desteklenmesi gerektiğini kaydeden Önen, “Fakat Türkiye uygulamasında yasalarla, yaşanan arasında çok büyük çelişki ve çatışma var. Burada siyasi iradenin olumlu bir noktaya gelmiş olması kuşkusuz güzel bir şey” diye konuştu.

Türkiye'nin gerçek anlamda polis devleti haline geldiğini belirten Önen, “Polis adeta yargıç yerine konmuş. Teşkilat bu konumunu bir çırpıda bırakmak istemeyecektir. Bir direniş olacaktır. O nedenle eğitimin ve siyasi iradenin denetiminin sürekli çalışması lazım” değerlendirmesini yaptı. Yavuz Önen, insan hakları sorununun daha kapsamlı ele alınması gerektiğini belirterek, şöyle konuştu:

“Memurin Muhakematı Kanunu'nda soruşturma açılmasının koşulları çok ağır. Vali bir komisyon kuruyor, bu komisyon görevli hakkında soruşturma açılıp açılmamasına karar veriyor. Burada da objektif bir durum yakalamak, otomatik işleyen bir süreç yaratmak lazım. Memurin Muhakematı Kanunu'nun da buna uygun duruma getirilmesi lazım ve soruşturma sırasında görevliye görevinden el çektilmesi lazım.”

26 Ağustos günü TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilen tasarı, 29 Ağustos günü Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Düzenleme ile işkence, işkence ve Onur Kırıcı Muamelelerin Önlenmesine Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi doğrultusunda yeniden tanımlanarak, TCY'nin 243, 245 ve 354. maddelerindeki cezalar artırıldı. TCY'nin 243 ve 245. maddelerindeki cezalar işkencede 8 yıl ağır hapse ve kötü muamelede 5 yıl hapse çıkartıldı. İşkence veya kötü muamele yapıldığını gizlemek ya da bir suçun işlendiğini gizlemek için gerçeğe aykırı sağlık raporu verilmesinin de TCY'nin 354. maddesine eklenen bir fıkra ile 4 yıldan 8 yıla kadar hapis cezası verilmesi öngörüldü.

c) Pişmanlık Yasası

Kamuoyunda “İtirafçılık Yasası” olarak bilinen ve “örgütü çöktecek bilgi vermek şartıyla teslim olanlara” ceza verilmemesini ya da ceza indirimini öngören “Pişmanlık Yasa Tasarısı” 11 Ağustos günü TBMM Başkanlığı'na sunuldu. Güvenlik görevlilerini öldüren ya da yaralayanların bu yasadaki yararlanmamasının öngörüldüğü tasarıdan örgüt kurucu ve yöneticilerinin de yararlandırılmaması öngörüldü. Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan yasa tasarısının gerekçesinde, “Halen terör örgütlerinin çok sayıdaki mensubunun anılan kanundan yararlanmak için taleplerinin bulunması ve devam eden iç güvenlik hareketi sonucunda dağılmaya başlayan terörist grupların çözülmesinin hızlandırılması için 3419 Sayılı Kanununun 1. maddesinin yeniden düzenlenmesi ve yürürlük süresinin altı ayla sınırlı tutulması öngörülmektedir. Ayrıca, 4085 sayılı kanunla yeniden düzenlenen 1. maddenin yürürlükten kalktığı 8.7.1995 tarihinden

bugüne kadar geçen süre içinde 3419 Sayılı Kanun'un kapsamında kalan suçları işleyenlerin ve bu suçlardan mahkumiyet hükmü alanların da bu kanundan yararlanmalarını sağlamaları amaçlanmaktadır.” denildi.

TBMM Genel Kurulu'nda 26 Ağustos günü kabul edilen ve Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından onaylanan Pişmanlık Yasası 29 Ağustos günü Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Yasa, siyasi ve ideolojik amaçla kurulan silahlı örgüt mensubu olanlardan, yasalarda suç sayılan fiileri işlemeyenlerle, yasanın yayımlanmasından önce işlenen suçlara katılmakla beraber hakkında tahkikata başlanmayanlardan kendiliğinden teslim olanlara “örgütü çöktecek bilgi verme” şartı ile ceza verilmemesini öngörüyor.

6 ay boyunca yürürlükte kalacak olan Pişmanlık Yasası'na göre, “silahlı örgüt kuranlar ile böyle bir örgütü yönetenler ile bizzat silah kullanarak güvenlik güçleri mensuplarından birini veya diğer bir kimseyi öldürmek ve yaralamaktan suçlu bulunanlar” yararlanamayacak. Yasadan yararlanmak isteyenler, işledikleri suçu ve örgüt üyelerini yetkili makamlara ihbar ederse, ölüm cezası yerine 9 yıl, müebbet ağır hapis cezası yerine 6 yıldan az olmamak üzere ağır hapis cezasına çarptırılacak. Yasanın yayımından sonra işlenen suçlara katılanlar da, haklarında tahkikat başlamadan önce teslim olup suç ve örgüt hakkında bilgi verip silahlarını teslim ederse ceza indiriminden yararlanabilecek. Ceza indiriminden örgüte yardım ve yataklık edenler de yararlanacak.

Yasanın geçici maddesi ile en son pişmanlık yasının yürürlükten kalktığı 1995 yılından sonra güvenlik güçlerine teslim olarak itiraflarda bulunanlara da kademeli olarak ceza indirimi getirildi. Haklarında son soruşturma yapılanlarla, mahkumiyetleri kesinleşenler, 3 ay içinde itiraflarda bulunan ve itiraflarının doğru olduğu anlaşılanlara verilen ölüm cezası 20 yıla, müebbet hapis cezası da 15 yıldan az olmamak üzere ağır hapis cezasına indirilecek, diğer cezalar da üçte bir oranında düşürülecek.

Son soruşturma aşamasında itiraflarda bulunanlara da idam yerine 15, müebbet hapis cezası yerine 10 yıldan az olmamak üzere ağır hapis cezası verilecek, diğer cezalar dörtte bir oranında indirilecek. Daha önce çıkarılan pişmanlık yasında hükümlerinden yararlananlar, bu yasanın kapsamı dışında bırakıldı.

İlk Pişmanlık Yasası 1988 yılında çıkartılmış, 3419 Sayılı Yasa ile yapılan düzenleme iki yıl yürürlükte kalmıştı. 1995 yılında çıkartılan “Pişmanlık yası” ise 4 ay süre ile yürürlükte kalmıştı.

d) Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Yasa

Osmanlı Devleti döneminde 1913 yılında çıkarılan Memurin Muhakematı Hakkında Kanun'un

yürürlükten kaldırılarak memurların yargılanmasını hızlandırması amaçlayan “Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Yasa” tasarısının görüşülmesine 19 Kasım günü TBMM’de başlandı. Muhalefet partilerinin engelleme çabalarına karşın, suç işleyen memurlar hakkında soruşturma açılmasını amirin iznine bağlayan yasa maddesi benimsendi. Görüşmeler sırasında ANAP milletvekilleri Ertuğrul Yalçınbayır ve Ekrem Pakdemirli’nin “ağır cezayı gerektiren suçüstü halleri ile işkence suçlarında herhangi bir soruşturma iznine gerek olmadan memurların yargılanmasına” ilişkin önergesi, koalisyon ortağı ANAP, MHP ve DSP milletvekillerinin oylarıyla reddedildi. Tasarı, 2 Aralık günü TBMM Genel Kurulu’nda görüşülerek kabul edildi. Yasa, 3 Aralık günü de Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girdi.

Yasa, Türk Silahlı Kuvvetleri, yargı mensupları, öğretim elemanları gibi özel soruşturma ve kovuşturma yöntemlerine tabi olanlar dışındaki kamu personeline uygulanacak. Yasaya göre, memurların yargı güvencesi sadece görev sebebiyle işlenen fiillerle sınırlandırılıyor. Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali ise genel hükümlere tabi olacak. Memurlar ve kamu görevlileri hakkında ihbar ve şikayet olması durumunda, haklarında soruşturma açılıp açılmayacağına karar verme yetkisi bir üst makama bırakılıyor. Ancak memurların asılsız isnat ve ihbarlarla suçlanmasını önlemek için de haklarında yapılacak ihbar ve şikayetlerde kişi ve olay belirtilmesi zorunluluğu getiriliyor. Ceza kovuşturması açılmadan önce ilgili memur hakkında ön inceleme yapılacak. Ön incelemeyi yapanlar gerektiğinde hakkında inceleme yapılan kişinin de ifadesini alarak bir rapor düzenleyip yetkili makama sunacak. Yetkili

makam, bu rapora göre soruşturma izni verilip verilmeyeceğine karar verecek. Yasada belirtilen süreler içinde herhangi bir karar verilmediği takdirde, soruşturma izni verilmiş sayılacak. Soruşturma izni veya itirazın kabulü durumunda dosya görevli Cumhuriyet Savcılığı’na gönderilecek. İzin üzerine ilgili başsavcılık CMUK ve diğer yasalardaki yetkilerini kullanarak hazırlık soruşturmasını yürütecek ve sonuçlandıracak. Bu karara karşı itiraz yolları da açık tutulacak. Kanun, memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında kin, garez veya hakaret için asılsız ihbarda bulunduğu belirlenmesi halinde, bu kişiler hakkında Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından resen soruşturma açılabilir. Asılsız ihbar ve şikayetlerden mağdur olan memurlar, haksız isnatta bulunanlara karşı tazminat davası açabilecek.

e) TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

18 Nisan seçimlerinden önceki dönemde İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu’nun yaptığı çalışmalarla ilgili olarak hazırlanan rapor, 1999 yılında da TBMM Başkanlığı’na sunulmadı. Çok sayıda cezaevinde hem mahkûmlar hem de yöneticilerle görüşülerek hazırlanan kapsamlı raporda, cezaevlerinde bulunan işkence aletlerine yer verilmiş ve sorumlular hakkında suç duyurusunda bulunulmuştu. Raporda cezaevlerinde alınması gereken önlemlere de değinilmiş, ancak bu rapor, kamuoyundan gelebilecek tepkilerden “çekinildiği iddiasıyla”, Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt tarafından TBMM Başkanlığı’na verilmemişti. Bununla ilgili bir açıklama yapan Pişkinsüt ise raporun siyasi kaygılarla açıklanmamasının söz konusu olamayacağını savunarak, raporun seçim dönemine rastlaması nedeniyle açıklanmadığını söyledi.

Yazılamayan raporda neler var?

Komisyonun, 10 bin sayfalık döküm elde edilen araştırmasında şu tespitler yer almıştı:

Komisyon çalışmaları sırasında işkence aletleri bulunurken, işkence gören mahkûmlar saptandı ve cezaevlerindeki yaşam koşullarının olumsuzluğuna ilişkin ifade ve fotoğraflar elde edildi.

Şanlıurfa’da bir ağanın traktörünü çalan mahkûmun kötü şekilde dayak yemiş olduğunu gören komisyon, başkanından tutanak memuruna kadar ortak bir suç duyurusu hazırlayarak savcılığa verdi. Yapılan araştırma sonucunda mahkûmun dayak yediğini söylediği karakol kayıtları bulundu, ancak adli tıptan ‘sağlam’ raporu verildiği belirlendi. Cezaevi doktorunun dayak nedeniyle yaralı olduğunu belirten bir belgeyle mahkûmu teslim aldığı ortaya çıktı. Bunun üzerine dava açıldı, ancak ilk duruşmada işkence gören kişi, dayak yemediğini ifade edince dava düştü.

Komisyon Muğla’da son dakikada karar verip bir karakola girdiğinde kapının arkasında ayak parmaklarına geçirilmek üzere kablolardan halkaların bile hazır olduğu manyetolu telefon buldu. Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt arkasını döndüğünde bütün polislerin ortadan kaybolduğunu gördü. Karakolda güçlkle bir kadın polis bulundu ve işkence aletlerinin bulunduğu ilişkin bir tutanak tutuldu. Pişkinsüt’ün isteği üzerine polisler çağrıldı ve beş polis tutanağı imzaladı. Pişkinsüt’ün basında çıkan açıklamalarından sonra İçişleri Bakanlığı olayı araştırdı. Sema Pişkinsüt’te bulunan işkence aletlerinin fotoğrafları bakanlık uzmanlarına gösterildi.

Mahkûmlar, cezaevi yöneticileri olmadan yapılan görüşmelerde komisyon üyelerine, işkence gördüklerini anlattı. Bazı gardiyanların kendilerini çırılçıplak soyduklarını, sırtlarına binerek kendilerini yarıştırdığını, arkada kalana ise insanlık dışı muamele yapıldığını öne sürdüler.

Bazı mahkûmlar da, gardiyanların rüşvet aldığını, can güvenlikleri olmadığı için kendilerini korumak amacıyla şiş gibi aletler bulduklarını, sıcak su bulunmadığını, kış ayında camları kırık koşullarda kaldıklarını ifade etti.

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde yaşanan katliam nedeniyle Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi ve Bayrampaşa Cezaevi'nde yaşanan olayları araştırmak üzere bir alt komisyon kurulmasına karar verdi. Alt komisyon, devlet yöneticileri, gardiyanlar, tutuklu ve hükümlüler ile mahkum yakınlarıyla görüştüktan sonra hazırlayacağı raporu komisyona sunacak.

Meclis İnsan Hakları Komisyonu'nun 7 Ekim günü yaptığı toplantıda Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde yaşananlar ele alındı. Toplantıdan sonra bir açıklama yapan Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, Adalet Bakanlığı yetkililerinin, mahkumların kendi silahlarından çıkan saçmalarla öldüğü yolunda bilgi verdiğini söyledi. Adalet Bakanlığı yetkililerinin olayların ölümle ve daha sert sonuçlanmaması için bugüne kadar Jandarmanın olaylara müdahale ettirilmediğini kaydettiklerini de söyleyen Pişkinsüt, "Ancak olayların başından itibaren jandarmanın arama çalışmalarına katılması bu noktaya gelinmesini engelleyebilirdi. Bize verilen bilgiler resmi ya da olması gereken bilgiler olabilir. Bu konuda yerinde incelemeler de yapılacak" dedi.

TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyelerinin sorularını yanıtlayan Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ali Fuat Ertosun, tutukluların firar etmek amacıyla adli tutukluların koşu alanını işgal ettiklerini ileri sürerek, istihbaratın kendilerine emniyet, jandarma ve istihbarat birimlerinden 2 Eylül'den sonra gelmeye başladığını belirtti. "Devletin cezaevlerine hakim olmadığını" söyleyen Ertosun, "Mahkumlar cezaevinde mahkeme kurmuş, karar veriyor. Sorgulamalar videoya çekilip dışarı gönderiliyor" dedi.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ise, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde yaptığı incelemeler sonunda 10 kişinin ölümüyle sonuçlanan operasyonun yapılma gerekçesi olarak gösterilen "tünel kazıldığı" iddialarını inandırıcı bulmadı. Tünelin, dışarıya doğru açılmadığına işaret eden komisyon üyeleri, böyle bir tünelden dışarıya çıkılamayacağı saptamasında bulundular. Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde sayım vermeme eyleminin olaylardan 1 ay önce başladığını bildiren alt komisyon üyeleri, olaylardan 2 gün önce cezaevi müdürünün izne ayrılmasını ve hâlâ görevine dönmemesini "kuşku" buldular.

Alt Komisyon üyeleri Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ndeki yaralıların yanısıra olayda yaralandıktan sonra başka cezaevlerine gönderilen tutuklu ve hükümlüler ile de görüştü. Ancak komisyonun bu konudaki çalışmaları da 1999 yılı içinde tamamlanamadı.

f) Adli Tıp

İşkencenin önlenmesi ve faillerinin bulunmasında önemli bir rol oynayan Adli Tıp Raporlarının

hazırlanması aşamasında hekimler üzerindeki baskılar 1999 yılında da sürdü. Türkiye genelinde Adli Tıp Uzmanı yetersizliği sorununun çözümüne yönelik olarak herhangi bir adımın atılmadığı bu dönemde hekimlerin bağımsız olarak çalışabileceği özerk bir yapı oluşturulması yönünde de bir gelişme sağlanmadı.

Türk Tabipleri Birliği Başkanı Füsun Sayek, Şubat ayında yaptığı açıklamada, daha çok yasal düzenlemelerdeki boşluklar nedeniyle Türkiye'de adli raporların diğer ülkelerden farklı verildiğine dikkat çekti. Sayek, adli raporların hekimin bağımsız olduğu mekanlarda hazırlanması gerektiğini vurguladı.

Şubat ayı başlarında Avrupa Konseyi tarafından yapılan açıklamada, gözaltında işkence ve kötü muamelenin önüne geçilebilmesi için otopsi kurallarının üye ülkelerle uyumlu hale getirilmesi istendi. Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen metinde, otopsinin nerede ve ne şekilde yapılacağı ayrıntılı biçimde yeralırken, üye ülkelerin, bu kuralların işleyişini gözetlemek için kendi içlerinde denetim mekanizmaları kurması öngörüldü. Ancak Türkiye'de Adli Tıp Kurumu'nda uluslararası standartlara uygun düzenlemeler yapılması bir yana zaten az sayıda olan Adli Tıp hekimleri üzerindeki baskılar daha da arttı.

Cumhur Akpınar

Adli Tıp Kurumu hekimlerinden ve Ankara Tabip Odası (ATO) eski yöneticisi Cumhuriyet Akpınar, 8 Ocak günü Halkın Hukuk Bürosu avukatlarından Zeki Rüzgar'ın gözaltına alınmasının ardından Rüzgar'ın telefon defterinde adı bulunduğu gerekçesiyle Ankara'da gözaltına alındı.

Tutuklu Aileleri ve İnsan Hakları İçin Dayanışma Yardımlaşma Derneği (TİYAD) Başkanı Ayşe Betül Gökoğlu ve Ali Ercan Gökoğlu ile birlikte gözaltına alınan Akpınar, 13 Ocak günü çıkarıldığı Ankara DGM tarafından tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı. Hakkında "Adli tabiplik raporları yoluyla örgüte yardım ettiği" iddiasıyla TCY'nin 169. maddesi uyarınca dava açılan Akpınar, Ankara DGM Savcısı'nın itirazı üzerine 15 Ocak günü tekrar gözaltına alınarak tutuklandı. Akpınar, önce Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ne ardından da Kırşehir Cezaevi'ne gönderildi.

ATO tarafından yapılan açıklamada, "Adli Tıp Kurumu hekimlerinden Cumhuriyet Akpınar, mesleğindeki dürüstlüğü ile tanınan bir meslektaşımızdır. Akpınar'ın meslek faaliyetindeki performansının bazı kişi ve kurumları rahatsız ettiği açıktır. DGM Savcılığının bu uygulaması, mesleğini uygulamaktan başka kaygısı olmayan tüm hekimlere yönelik bir gözdağı olarak görülmelidir. Hekimler baskı nereden gelirse gelsin, hazırladıkları raporlara, hekimlik yeminini unutmadan imza atmaya devam edeceklerdir." denildi.

Ankara DGM Cumhuriyet Başsavcılığı, şubat ayı başında Ankara Adli Tıp Kurumu doktoru Cumhuriyet Akpınar ve avukat Zeki Rüzgar'ın da aralarında bulunduğu 4 sanık hakkında, "anayasal düzeni silahlı mücadele ile yayararak Marksist-Leninist ilkeler doğrultusunda bir düzen kurmak isteyen DHKP-C mensubu oldukları ve bu örgüte yardım ettikleri" iddiasıyla 4 yıl 6'şar ay ile 22 yıl 6'şar ay arasında hapis cezası istemiyle dava açtı.

4 Mart günü Ankara 1 No'lu DGM'de başlayan davanın ilk duruşmasında, Mahkeme Başkanı Orhan Karadeniz ile asker üye Erman Başol, DHKP-C adli yasadışı örgütün "ölüm listesinde" bulduklarını iddia ederek "suçtan zarar görmüş kişiler" sıfatıyla davadan çekilmek istediler. Karadeniz ve Başol'un yerine Tanju Güvendiren ve Süreyya Gönül getirildi. Yeni üyelerden Süreyya Gönül'ün de aynı gerekçeyle davadan çekilmek istediğini belirtmesi üzerine durumu inceleyen Ankara 2 Nolu DGM, Mahkeme Başkanı Orhan Karadeniz ve diğer iki yedek üyenin davadan çekilme taleplerini kabul etmedi. Bunun üzerine yeniden Orhan Karadeniz başkanlığında başlayan duruşmada, müdahil avukatlar davadan çekilerek tavrını belirtmiş bir heyetle adil yargılama yapılamayacağını ifade ederek "reddi hakim" talebinde bulundular. Mahkeme avukatların bu talebini kabul etmedi.

Davanın 5 Mart günü yapılan duruşmasında savunma yapan Rüzgar, DGM Savcısı Nuh Mete Yüksel ve Ankara TEM'e bağlı polislerin kendisine kurduğu bir komplo sonucu tutuklandığını belirtti. Duruşmada, Ayşe Betül Gökoğlu, gözaltında işkence gördüğünü belirterek, yaşadıklarını anlattı.

Gözlerinin bağlanarak banyo gibi bir yere götürüldüğünü belirten Gökoğlu, polislerin soyunma talebine karşılık vermeyince de 3-4 polisin üzerine doğru atlayarak zorla üzerini soyduğunu ve tazyikli su sıktıklarını anlattı. Polislerin tecavüz etmekle tehdit ettiğini, fenalaşınca da bayan bir polisin kendisini giydirecek hücreye götürdüğünü belirten Gökoğlu, kendisine işkence yapan polisleri göz bağının açılması ile gördüğünü söyledi. Gökoğlu, "Bu işkenceciler dünkü duruşmada salondaydı. Bugün de duruşma kapısının arkasında bekliyorlar. Bunları teşhis edebilirim. Bu sözlerimin bir suç duyurusu olarak kabul edilmesini istiyorum" dedi. Avukatların da müdahalesiyle bu sözlerin tutanağa geçmesi sağlandı.

Duruşmanın öğleden sonraki bölümünde savunmasını yapan Akpınar, "Hiçbir terör örgütü ve yasadışı örgüt sempatzanı ve üyesi değilim. Cumhuriyet'in temel ilkelerine inanan bir insan illegal bir örgütün sempatzanı olamaz" dedi. Mahkeme heyeti, Akpınar'ın tahliyesine, diğer sanıkların tutukluluk hallerinin devamına karar vererek, duruşmayı erteledi.

Akpınar'ın yargılandığı dava, 30 Aralık günü sonuçlandı. Duruşmada, tümü tutuksuz olan Cumhuriyet

Akpınar, Zeki Rüzgar, Ayşe Betül Gökoğlu ve Ali Ercan Gökoğlu suçsuz olduklarını belirterek, beraatlerine karar verilmesini istedi. Mahkeme, Zeki Rüzgar, Ayşe Betül Gökoğlu ve Ali Ercan Gökoğlu'nu, "yasadışı silahlı çetenin sair efradı olmak suçu sabit görüldüğünden" 15'er yıl ağır hapis cezasına çarptırdı. Akpınar hakkında beraat kararı verildiğini bildiren Mahkeme Başkanı, ceza verilen 3 kişinin yurtdışına çıkışlarının da yasaklandığını kaydetti.

Nur Birgen

İşkence izlerine karşın sağlam raporu veren Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Dairesi Başkanı Dr. Nur Birgen¹ ise TTB'nin 6 ay meslekten men cezasına karşın Adalet Bakanlığı'nın tasarrufu nedeniyle görevinden alınmadı. Birgen hakkında, "Beyoğlu Adli Tıp Kurumu'nda görevli olduğu sırada, 13 Temmuz 1995 tarihinde gözaltına alınan ve 5 gün gözaltında tutulan Mahir Karaçam, Bülent Güzel, Barış Arslan, Gülsare Akkuş, Fikret Korkmaz, Tekin İme ve Aşur Tavşan'a vücutlarındaki belirgin darp izlerine karşın sağlam raporu verdiği" gerekçesiyle açılan davaya 15 Ocak günü Beyoğlu 9. Asliye Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşmada, müdahil avukat Metin Narin, Nur Birgen'in 1 Haziran 1998 tarihinde Türk Tabipleri Birliği tarafından 6 ay süreyle meslekten men edildiğine ancak bu kararın uygulanmadığına ilişkin bir dilekçeyi mahkemeye sundu.

Bu arada Adalet Bakanlığı ise Birgen hakkında TTB tarafından verilen 6 ay meslekten men cezasının uygulanmayacağını ileri sürdü. Adalet Bakanlığı kararın uygulanmamasına gerekçe olarak, Birgen'in Adli Tıp Kurumunda memur olarak görev yapmasını gösterdi. TTB Genel Sekreteri Eriş Bilaloğlu ise, Adalet Bakanlığı ve Adli Tıp Kurumu Başkanlığı'nın TTB Kanunu'nu yanlış yorumladıklarını belirterek, "Meslekten men cezasıyla Birgen'in devlet memurluğundan çıkartılması istenmiyor. Ancak, TTB'nin aldığı kararla birlikte, Birgen'in aktif biçimde mesleğini icra edemeyeceği geri görevlerde çalıştırılması gerekiyor" dedi.

Davanın 5 Temmuz günü yapılan duruşmasında tanık olarak dinlenen Beyoğlu Adli Tabipliğinde görevli memurlar Sinan Ağca ve Erol Tetik, tabipliğe getirilenlere kontrol edilmeden rapor verildiğini söylediler. Ağca, olay günü gelenlerden ikisi hariç diğerlerinin, vücutlarında darp izi bulunmadığı

¹ Nur Birgen'in görevden alınması için 21 Ağustos 1998 tarihinde Adli Tıp Kurumu'na dilekçe veren Dr. Cem Cemal İşıyapan hakkında "Nur Birgen'e görevi nedeniyle hakaret ettiği" iddiasıyla TCY'nin 482. ve 273. maddeleri uyarınca 4 yıla kadar hapis cezası istemi ile dava açıldı. Dava, 9 Haziran günü Fatih 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başlayan dava, 99 yılı içinde sonuçlanmadı.

Dr. Cem Cemal İşıyapan ile birlikte dilekçe veren Avukat Metin Narin, hakkında da Birgen'e hakareten dava açılması için Adalet Bakanlığı'na gönderilen yazıya yanıt eylül ayında geldi. Adalet Bakanlığı, Fatih Cumhuriyet Savcılığı'na Narin hakkında dava açılabilme iznini verdi.

gerekçesiyle muayene edilmediğini söyledi. Avukat Metin Narin de, Nur Birgen'in söz konusu kişilere üzerlerinde kan izi olmasına karşın sağlam raporu verdiğini belirterek "Sağlam raporu aldıktan bir gün sonra DGM Adli Tabipliğinden toplam 17 gün rapor aldılar. Nur Birgen kasıtlı olarak onlara sağlam raporu verdi. Bu nedenle görevi ihmalden değil, suistimalden yargılanmalıdır" dedi.

Bu arada İstanbul Tabip Odası tarafından Adalet Bakanlığı ve Adli Tıp Kurumu Başkanlığı'na temmuz ayı içinde gönderilen mektupta, Birgen'e TTB tarafından verilen 6 ay meslekten men cezasının bir an önce uygulanması, cezayı uygulamayanlar hakkında ise idari soruşturma başlatılması istendi. Mektupta, "Dr. Nur Birgen'in hala 3. İhtisas Dairesi'nin başında bulunması meslek onurumuzu zedelemektedir" ifadesine yer verdi.

Birgen, Meclis tarafından kabul edilen ve 28 Ağustos günü yürürlüğe giren "memur sicil affı" ile işkenceyi gizlediği için kendisine verilen 6 ay meslekten men cezasından kurtuldu.

Birgen'in işkenceyi gizlediği gerekçesiyle yargılandığı dava ise 1999 yılı içinde sonuçlanmadı.

Eda Güven

Yargıtay 4. Ceza Dairesi, Aydın'ın İncirliova Sağlık Ocağı doktoru Dr. Eda Güven hakkında gözaltına alınan 3 kişiye "işkence yapıldığı" şeklinde rapor vererek, "görevini kötüye kullandığı" gerekçesiyle yargılandığı davanın ilk duruşmasında "derhal beraatine" hükmeden İncirliova Sulh Ceza Mahkemesi kararını onadı.

Yerel Mahkeme'nin beraat kararını temyiz eden İncirliova Cumhuriyet Savcısı'nın istemini

değerlendiren Yargıtay 4. Ceza Dairesi, mayıs ayı içinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın tebliğnamesine uygun olarak temyiz istemlerini esastan reddederek, yerel mahkemenin beraate ilişkin kararını hukuka ve yasaya uygun bularak oybirliği ile onadı.

Nevin Semerci

Çorum'un Oğuzlar ilçesinde, hırsızlık yaptığı iddiasıyla gözaltına alınan Mustafa Bakırcı adlı kişide 'darp izine rastlandığı ve kırık şüphesi' tanısı ile rapor veren sağlık ocağı doktoru Nevin Semerci hakkında, "gerçek dışı rapor vermek ve adli görevi ihmal" iddiasıyla 3 yıla kadar hapis istemi ile açılan dava 12 Mayıs günü Oğuzlar Asliye Ceza Mahkemesi'nde başladı.

19 Mart günü, gözaltına alınan Mustafa Bakırcı (23) adlı kişi polisler tarafından götürüldüğü sağlık ocağında Nevin Semerci tarafından muayene edildi. Dr. Semerci, muayene sonucunda hazırladığı raporda, "Künt travmaya (vurma ve çarpma) bağlı kolda, yüzde ve sırtta 4-5 santimetre çaplarında ekimoz (morartılar), çenede, sağ kulak kepçesinde, sol diz altında ekimoz mevcuttur. Hayati tehlikesi yoktur. Geçici hekim raporudur. Ancak kürek kemiğinde ve üst çenede çatlak ve kırık olabilir" bulgularına yer verdi ve Mustafa Bakırcı'yı kesin rapor verilmesi için Çorum Devlet Hastanesi'ne sevketti. Burada yapılan muayenede ise Bakırcı'da, kırıklara rastlanmadı. Çorum Devlet Hastanesi'nde düzenlenen raporda, bu durum "fracture ya da acil patoloji saptanamadı" biçiminde ifade edildi. Dr. Nevin Semerci hakkındaki iddianameyi hazırlayan savcının ise tıbbi bir terim olan "fracture" sözcüğünü yanlışlıkla "faktör" olarak algıladığı ve bunu "gerçek dışı rapor hazırlanması" biçiminde yorumladığı belirtildi. İddianamede ayrıca,

4 Aralık günü Diyarbakır Barosu, Diyarbakır Tabip Odası ve TIHV Diyarbakır Temsilciliği tarafından düzenlenen "İşkence Karşısında Hekimlerin ve Hukukçuların Sorumluluğu" konulu panelde özetle şu sonuçlara varıldı:

*İşkenceyi önlemek ve faillerini adalet önüne çıkarmak, en başta devletin görevidir. Bu yükümlülük, iç hukukumuzun bir gereği olduğu gibi, taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerin de bir gereğidir. Tüm insanlığa karşı işlenmiş sayılan bu insanlık dışı suçlar karşısında, kesin tutum almak, insan yaşamı ve savunma hakkı ile ilgili iki mesleğin mensupları olan biz hekim ve hukukçuların mesleki etik değerlerinin de gereğidir.

*Yıllardır işkenceyi diğer insanlık dışı uygulamaların önlenmesi gerekçesiyle birçok yasal düzenleme yoluna gidilmiş, ancak uygulamada yapılan değişiklikler amacına uygun ve gereği gibi yaşama geçirilmemiştir. Ceza Muhakemeleri Usul Yasasında yapılan ve zanlı haklarının korunmasında ciddi birtakım değişiklikler öngören düzenlemeler uygulamada, işkence faillerini koruyan, neredeyse işkence mağdurlarının aleyhine bir mekanizmaya dönüşmüştür. İşkence, zanlıların kovuşturulmasında temel bir sorgulama yöntemi ve ikrar elde etme aracı olarak yaygın bir uygulamadır. İşkence, daha çok devlet aleyhine işlenen suçların soruşturulması sırasında yakınma konusu yapıldığından, 3842 sayılı yasa ile, başta müdafinin ifade sırasında hazır bulunması olmak üzere, genel suçlardan farklı olarak birçok konuda getirilen ayırıcı ve işkenceyi teşvik edici hüküm yürürlükten kaldırılmalıdır.

*Gözaltı süreçlerinde yapılan sağlık kontrolü sonucunda düzenlenen Adli Tıp raporları, işkencenin önlenmesinde ve işkence faillerinin kovuşturulmasında önemli bir delil niteliğindedir. Uygulamada işkence bulgularının kayıtlara geçirilmemesi için hekimlere çeşitli şekillerde baskı yapılmakta, gerçek dışı raporlar düzenlenmektedir. Ülke genelinde mevcut Adli Tıp uzmanı yetersizliği nedeniyle fiilen bu görevi adli tıp konusunda uzman olmayan pratisyen hekimler yerine getirmektedir. Aynı zamanda, bir devlet memuru olan hekimler, çoğu kez görevlerini gereği gibi yerine getirememektedir. Adli tıp uzmanı sayısı artırılmalı, her türlü baskıya karşı özerk olabilecekleri bir statüye kavuşturulmalıdır.

*Genel olarak insan haklarının tüm alanlarında, özellikle de işkence yasağı ihlalinin önlenmesinde, işkence mağdurlarına hukuki ve tedavi hizmetlerinde, insan hakları örgütü ve savunucularının rolü son derece önemlidir. İnsan hakları örgütleri ve savunucularına yönelik baskılara son verilmelidir.

rapora 'künt travmanın' ne zaman ve hangi nedenle oluştuğunun yazılmaması da "gerçek dışı rapor düzenlemeye" gerekçe gösterildi.

25 Mayıs günü yapılan karar duruşmasında, Dr.Semerci'nin beraatine karar verildi.

TTB Yüksek Onur Kurulu, Mayıs ayı içinde 13 hekimle "hasta haklarını ihlal ettikleri" gerekçesiyle 15 günle 6 ay değişen sürelerde meslekten men cezası verdi. Bu hekimlerden Dr. Kemal Mintaş, Dr. Mustafa Özgür, Dr. Zekeriya Gür, Dr. Doğan Mermi, Dr. Halil Şaştım ve Dr. Yılmaz Tırpan, "gerçeğe aykırı rapor düzenledikleri, işkence izlerinin gizlenmesine yardımcı oldukları, adli muayeneyi güvenlik görevlilerinin yanında yaptıkları" için birer ay meslekten men edildiler.

g) Dinleme ve İzleme Uygulamaları

TBMM Genel Kurulu'nda 29 Temmuz günü kabul edilerek 30 Temmuz günü de Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Yasası" ile gizli ses ve görüntü kaydının yapılmasına olanak sağlandı. "Bilgisayarların da izlenmesi"nin de hükme bağlandığı yasa dinleme için şu hüküm öngörüldü:

"Kanunda öngörülen suçları işleme veya bunlara iştirak yahut işledikten sonra faille her ne surette olursa olsun yardım veya aracılık veya yataklık etme kuşkusu altında bulunan kimselerin kullandıkları telefon, faks ve bilgisayar gibi kablolu, kablosuz veya diğer elektromanyetik sistemlerle alınan veya iletilen sinyalleri, yazıları, resimleri, görüntü veya sesleri ve diğer nitelikteki bilgiler dinlenebilir."

Yasada, dinlemeye veya kayıtların incelenmesine, hakimin en çok üç ay için karar verme yetkisinin bulunduğu belirtilerek, bu sürenin üçer aydan fazla olmamak üzere en çok iki defa artırılabilmesi öngörüldü. Yasada ayrıca, çıkar amaçlı suçlar kapsamına giren suçların soruşturmasında, suç işlediklerinden kuşku duyulanların ikametgahlarının, işyerlerinin ve kamuya açık yerlerdeki faaliyetlerinin izlenebilmesine, ses ve görüntü kaydı yapılmasına ve kamu görevlilerinin "gizli görevli" olarak kullanılmasına olanak tanındı. Gizli görevli, gerektiğinde örgüt içine sızarak gözetlemek, izlemek, örgüte ilişkin her türlü araştırmada bulunmakla yükümlü olacak, görevlendirildiği örgütün işlediği suçlardan sorumlu tutulmayacak ve kimliği saklı tutulacak.

1999 yılında uluslararası normlara aykırı telefon dinleme kararları alındı. Örneğin Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nün başvurusu üzerine Diyarbakır DGM Kasım ayı içinde PKK lideri Abdullah Öcalan'ın avukatı Kenan Sidar'ın ev, işyeri ve cep telefonlarının dinlenmesi kararı verdi. Karara tepki gösteren Kenan Sidar, "Eskiden beri Avrupa sözleşmelerine uyulmuyor. Bu kararla bir anlamda vekil-müvekkil

arasındaki ilişki deşifre edilecektir. Hakkımda çıkarılan bu rahatsız edici kararın bir an önce geri alınmasını istiyorum." dedi.

1999 yılında Türk hukuk sistemindeki yasal düzenlemelere dayanmadan gerçekleştirilen bir dizi telefon dinleme olayı ortaya çıktı. İstanbul Narkotik Şube eski Müdürü Ferruh Tankuş'un nisan ayında Emniyet Genel Müdürü Necati Bilican'ın oğlu Murat Bilican'ın telefon kayıtlarından bahsederek, "Murat Bilican, devletin cep telefonunu kullanarak 2.5 milyarlık faturayı da yine devlete ödetiyor" açıklamalarının ardından açılan soruşturma çerçevesinde Murat Bilican'ın kullandığı telefon kayıtlarının Ankara Emniyet Müdürlüğü İstihbarat Şubesi görevlileri tarafından incelendiği ve ayrıntılı konuşma dökümlerinin alındığı belirlendi. Bu arada belgelerin kamuoyuna yansımada Fethullah Gülen raporunu hazırlayan Ankara Emniyeti'nin "Fethullahçı çevreler" tarafından yıpratılmak istenmesinden kaynaklandığı iddia edildi.

Mayıs ayı başında usulsüz olarak telefon dökümleri aldığı belirlenen Ankara Emniyet Müdürlüğü İstihbarat Şube'den sorumlu Müdür Yardımcısı Osman Ak, İstihbarat Şube Müdürü Ersan Dalman ve Zafer Aktaş görevden alınarak, istihbarat dışı görevlere atandı. Olayla ilgili olarak İçişleri Bakanı Sadettin Tantan 31 Mayıs günü soruşturma açtırdı.

İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın talimatıyla, İçişleri Bakanlığı Mülkiye Büşmüfettişleri tarafından Mayıs ayında hazırlanan raporda, Ankara Emniyet Müdürlüğü'nün sekizinci katında oluşturulan dinleme merkezinde Mayıs 1998-Mayıs 1999 tarihleri arasında 963 kişinin sadece telefon dökümlerinin alınmadığı aynı zamanda yasadışı olarak telefonlarının dinlendiği bildirildi.

Raporda, Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık, Genelkurmay Başkanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Milli Güvenlik Kurulu, bakanlar, milletvekilleri, gazeteciler, belediye başkanları, büyük holding patronları, Emniyet Genel Müdürü, İstanbul Emniyet Müdürü, Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığı'nın telefonlarının savcı ve hakim kararı olmaksızın kanunsuz olarak dinlendiği kaydedildi.

Üç telefon dinleme sistemi ile dinlendiği tespit edilen toplam 1160 telefon numarasıyla 1997, 1998 ve 1999 yıllarında dinlenmesi için mahkeme kararı alınmış olan ve belirlenen listede mevcut telefon numaralarının İstihbarat Daire Başkanlığı'nın üç görevlisi tarafından bilgisayar ortamında karşılaştırılması sonucunda; mahkeme kararı alınmadığı halde dinlenen telefon sayısının 86'sı çeşitli partilere, derneklere, sendikalara, şirketlere, gazetelere ait olduğu, 36'sı ankesörlü telefon olduğu, üçü isim ve adresi tespit edilemeyen, 835'i de gerçek kişilere ait olmak üzere toplam 963 olduğu belirlendi.

Raporda, Ankara Emniyet Müdürü Cevdet Saral'a

bağlı olarak çalışan Ankara Emniyet Müdür Yardımcısı Osman Ak, İstihbarat Şube Müdürü Ersan Dalman, İstihbarat Müdür Yardımcısı Zafer Aktaş'ın başını çektiği bir grup polisin dinleme yaptıklarının belirlendiği belirtildi.

Açılan soruşturma çerçevesinde haziran ayı başlarında Ankara Emniyet Müdürü Cevdet Saral, Emniyet Genel Müdür Yardımcısı Halil Tuğ, Ankara Emniyet Müdür Yardımcısı Vekili Osman Ak, Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanı Sabri Uzun, Ankara Terörle Mücadele Şube Müdürü Ersan Dalman, Ankara Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdür Yardımcısı Zafer Aktaş, Ankara İstihbarat Şubesi'nde Komiser Yardımcısı Dündar Özbayrak, ile Yavuz Sağdıç, Tolga Yılmaz adlı komiserler ile Salih Aydemir, Elif Şahmetoğlu adlı polis memurları görevden alındı.

Temmuz ayı içinde de soruşturmayı yürüten müfettişlerin hazırladıkları raporlar doğrultusunda aralarında Emniyet Genel Müdürü Necati Bilican'ın da olduğu 44 görevli hakkında soruşturma başlatıldı.

Danıştay 2. Dairesi, İçişleri Bakanlığı tarafından Eylül ayı içinde 38 emniyet görevlisi hakkında gönderilen soruşturma dosyasını 19 Ekim günü karara bağladı. Danıştay aralarında Ankara Emniyet eski Müdürü Cevdet Saral'ın da bulunduğu 38 emniyet görevlisinin TCY'nin "görevi ihmal" ve "görevi kötüye kullanma" suçlarından yargılanmalarına karar verdi. Danıştay, 25 Ekim günü de görevlerini ihmal ettikleri gerekçesi ile Emniyet eski Genel Müdürü Necati Bilican ile Emniyet Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu eski Başkanı Halit Karabulut'un TCY'nin 230. maddesine göre yargılanmalarına karar verdi.

Telefon izleme kayıtlarını içeren dosyaları bilgisayardan sildikleri, izleme dökümlerinin fotokopilerini çekip şube dışına çıkarttıkları ve bilgisayarda yüklü gizli bilgileri yedekleyerek özel arşivlerine aldıkları iddiasıyla 'görevlerini kötüye kullanmak' iddiasıyla Ankara 20. Asliye Ceza Mahkemesi'nde Osman Ak, Ersan Dalman ve Zafer Aktaş'ın yargılandığı dava, 6 Aralık günü sonuçlandı. Mahkeme, üçüncü duruşmada verdiği kararda, Osman Ak ve Ersan Dalman'ı delil yetersizliğinden beraat ettirdi. Tanık ifadelerini 'varsayım' olarak niteleyen mahkeme, Zafer Aktaş'ı altı ay hapse mahkûm etti. Ancak Aktaş'ın cezası, önce 1/6 oranında indirildi, sonra paraya çevrildi ve ertelendi.

Ankara Emniyet Müdürlüğü tarafından 1998- 1999 yılları arasında telefon dökümleri izlenen ve telefon konuşmaları dinlenen kişilerden bazıları şunlar:

Yargıtay 8. Ceza Dairesi üyeleri Yusuf Kenan Doğan, Muhittin Mihçak, Ahmet Köksal

Başbakanlık, MGK, Cumhurbaşkanlığı, DTP telefonları
Hüsamettin Özkan (Başbakan Yardımcısı)
Salih Yıldırım (Devlet Bakanı)
Hikmet Uluğbay (Milli Eğitim Bakanı)

Metin Bostancıoğlu (Milli Eğitim Bakanı)
Zekeriya Temizel (Maliye Bakanı)
Ersin Taranoglu (Orman Bakanı)
Metin Gürdere (Devlet Bakanı)
Rıfat Serdaroglu (Devlet Bakanı)
Işın Çelebi (Devlet Bakanı)
Ulaştırma Bakanlığı Özel Kalem
Murat Başesgioğlu (ANAP),
Tevfik Diker (ANAP),
İrfan Köksalan (ANAP),
Şinasi Altınar (ANAP),
Enis Sülün (ANAP),
Ahmet Derin (FP),
Saffet Arıkan Bedük (DYP),
Ali Uyar (ANAP),
Ahmet İyimaya (DYP),
Osman Çilsal (DYP),
Ahmet Derin (FP),
Fikri Sağlar (CHP),
Mustafa Bayram (FP),
Mehmet Sağlam (DYP),
Sedat Bucak (DYP),
Ataullah Hamidi (ANAP),
Önder Kırılı (CHP),
Tekin Enerem (DYP)
Ali Haydar Veziroğlu (Barış Partisi Genel Başkanı)
Tuncay Özkan (Kanal D Genel Yayın Yönetmeni)
Bedri Baykam (CHP PM eski üyesi-ressam)

Çankaya Belediyesi eski Başkanı Doğan Taşdelen'in telefonlarının yanısıra Eşi İlksen Taşdelen, oğlu Alper Taşdelen, annesi Ane Taşdelen, kızkardeşi Gülsen Taşdelen, erkek kardeşleri Ali Ekber Taşdelen, Ahmet Taşdelen

Emin Çölaşan (gazeteci)
Mine Kırıkkanat (gazeteci)
Koray Düzgören (gazeteci)

Öte yandan benzer bir dinleme olayı da İstanbul'da ortaya çıktı. Ankara'da süren soruşturmanın bir ayağı da Mayıs ayı içinde İstanbul'a kaydırıldı. Bu çerçevede yasadışı yollardan, aralarında milletvekilleri, işadamları ve sanatçıların da bulunduğu ünlü kişilerin telefonlarını dinledikleri ve kayda aldıkları iddiasıyla Senkron TV'nin sahibi Levent Altınay gözaltına alındı.

Emniyet'te günlerce sorgulanan Altınay ve adamlarının ifadeleri doğrultusunda sanatçı Sibel Can, 10 Mayıs günü gözaltına alındı. Can, eski eşi Hakan Ural'la Ural'ın babası Selçuk Ural'ın bir televizyon kanalında yayınlanan telefon görüşmelerini içeren kasetle ilgili sorgulandı.

Altınay'ın Dolmabahçe Turizm A.Ş. sahibi, KENT TV'de ortak olduğu işadamı Mustafa Süzer tarafından Dolmabahçe'deki "Gökkafes" inşaatıyla ilgili yazıları nedeniyle Perihan Mağden ve Oktay Ekinci'yi dinlettirdiği ileri sürüldü. Ancak Süzer, bu iddiaları yalanladı.

Dinleme skandalını organize ettiği belirlenen Murat Peker ve Önal Peker 8 Mayıs günü dinleme yaptıkları yerleri polise gösterdiler. Sanıkların yurt dışından getirdikleri özel dinleme cihazları ile birçok kişiyi dinleyerek şantaj amaçlı kaset doldurduğu ortaya çıktı. İçişleri eski bakanı Meral Akşener'in bir basın toplantısında açıkladığı Hürriyet Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök ile dönemin Devlet Bakanı Güneş Taner'in konuşmalarını bu çetenin kaydettiği belirlendi.

Dinleme çetesinin yurt dışından getirdiği modern cihazları kullanarak özel programlanmış bilgisayarlar aracılığıyla internete girdikleri buradan da Turkcell ile Telsim'in kullandığı uyduya çıkarak bilgisayar şifrelerini açtıkları belirlendi. Bu şekilde uydunun güvenlik şifresini açan çetenin, istedikleri telefon numaralarını bilgisayar kullanarak uyduya yükledikleri ve bütün telefon görüşmelerini kaydettikleri ortaya çıktı.

İstanbul DGM, mayıs ayı içinde Levent Altınay'ın aralarında olduğu 11 sanık hakkında "haberleşme hürriyetine aykırı davranmak" iddiasıyla dava açtı.

İstanbul 1 No'lu DGM'de 23 Temmuz günü yapılan başlayan davaya, tutuklu yargılanan Mehmet Levent Altınay, İhsan Peker, Selçuk Yılmaz, Önal Peker, Murat Peker, Özgür Keleş ve Korkmaz Değirmenci ile tutuksuz yargılanan Emine Gülerman, Volkan Dalgakıran, Mehmet Yavuz Denizmen ve Devrim Erin katıldı. Duruşmada ifade veren Mehmet Levent Altınay savunmasında, tutuklu Murat Peker'in, elindeki bir kaseti kendisine ulaştırdığını anlattı. Altınay, "Kaseti dinlediğimde haber değeri taşıdığını düşündüm, ancak kullanmadım. Kaseti, elime geçtikten 1.5 ay sonra yayınladım" dedi. Murat Peker de, Altınay'ın kendisinden, "Perihan Mağden ve Sibel Can hakkında bilgi toplamasını" istediğini söyledi, kendisine zaman zaman telefon dinlenmesi için bazı talepler geldiğini, söyledi. Tutuksuz yargılanan Emine

Gülerman ise, eşiyile ilgili şüpheleri olduğunu, bu nedenle Murat Peker'e başvurup, "kocasının izlenmesini" talep ettiğini söyledi. Peker'in bir süre sonra, kocasının bir görüşmesine ilişkin hazırladığı kasedi kendisine verdiğini anlatan Gülerman, bu kaset karşılığı Peker'e bin 200 dolar ödediğini kaydetti.

Mahkeme, Murat Peker ve Önal Peker'in tutukluluk hallerinin devamına karar vererek davanın diğer tutuklu sanıkları İhsan Peker, Selçuk Yılmaz, Mehmet Levent Altınay, Özgür Keleş ve Korkmaz Değirmenci'nin tahliyesini kararlaştırdı.

12 Ekim günü yapılan duruşmada, Murat Peker ve Önal Peker'in tahliyesine karar verildi. Tutuklu sanığın kalmadığı dava, 1999 yılı içinde sonuçlanmadı.

1999 yılında telefon dinleme olayına bir başka örneği de Anayasa Mahkemesi'nde FP'nin kapatılma davasında sunulan delil oluşturdu. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Mahkeme'ye ek delil olarak kapatılan RP'nin son Genel Başkanı Necmettin Erbakan'ın 18 Nisan seçimleri öncesinde FP'li TBMM Başkanvekili Yasin Hatipoğlu yaptığı telefon görüşmesinin kaseti sunuldu. Anayasa Mahkemesi'nde "yasadışı dinleme yoluyla elde edilen bir telefon kaydının delil olarak sayılıp sayılmayacağı" tartışıldı. Ancak dava, 1999 yılı içinde sonuçlanmadı.

Bu arada 1998 yılının aralık ayında düzenlediği basın toplantısında, Hürriyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök, Ankara Temsilcisi Sedat Ergin ile ANAP'lı eski Ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı Güneş Taner, Yargıtay üyesi Ahmet Köksal'ın telefon konuşmalarını açıklayan DYP Genel Başkan Yardımcısı Meral Akşener yıl içinde 'haberleşmenin gizliliğini ve kişilik haklarını çiğnediği' gerekçesiyle Ankara 21. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde yargılandı. 21 Ekim günü sonuçlanan davada, Mahkeme Akşener'in yasal faizi ile birlikte Hürriyet Gazetesi Ankara Temsilcisi Sedat Ergin'e 15 milyar lira tazminat ödemesini kararlaştırdı.

5.1 KAYBEDİLENLER

1994 yılından itibaren azalma eğilimi gösteren kaybedilme olaylarında 1999 yılında yeniden artış görüldü. Daha önceki yıllarda kaybedilme olaylarında şüpheler kolluk güçleri, kontgerilla üzerine yöneltilirken, 1999 yılındaki kayıp olaylarında kaybedilen kişilerin kimlikleri doğrultusunda dikkatler daha çok Hizbullah üzerinde yoğunlaştı.

1999 yılında kayıpların bulunması ya da kayıptan sorumlu olduğu iddia edilen kişilerin cezalandırılması yönünde herhangi bir adım atılmadı. Örneğin adli bir olay nedeniyle aranan Murat Yıldız adlı kişinin 23 Şubat 1995 tarihinde İzmir Bornova İlçe Emniyet Müdürlüğü'ne teslim olduktan sonra kaybolması nedeniyle Tahir Şerbetçi ve Şah İsmail Öztürk adlı polisler hakkında TCY'nin "görevi ihmal suçuna" ilişkin 250/1. maddesi uyarınca açılan dava 1999 yılı

inde de tamamlanmadı. Gebze 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen davanın 5 Mayıs günü yapılan duruşmasında, müdahil avukatı Erhan Pekçe, "silahla havaya ateş ettiği" gerekçesiyle aranan Murat Yıldız'ın Bornova'da teslim olduğunu iki gün sonra polis nezaretinde Gebze'ye götürülürken "feribottan atladığının iddia edildiğini ve bir daha kendisinden haber alınmadığını" anımsattı. Pekçe, kendi isteğiyle teslim olan birinin intihar etmesinin olanaklı olmadığını belirterek keşif yapılmasını istedi. Ancak bu talebi reddedildi.

Mahkeme, 16 Haziran günü yapılan duruşmada da, davada bir gelişme sağlanmadığını belirterek Murat Yıldız'ın annesi Hanife Yıldız'dan davadan vazgeçmesini istedi.

Yıldız'ın avukatı Ercan Pekçe de, mahkeme heyetinden, tanıkların bir an önce dinlenmesini isteyerek, "Bugüne kadar keşif yapılması için üç kez talepte bulunduk. Sanık polisleri soru sormamız engellendi. Yıldız'ın kelepçeleri çözüldükten sonra aniden feribottan atlaması söz konusu değil. Atladığını kimse de görmemiş. Yıldız'ı İzmir'den getiren komiser Tahir Şerbetçi ve polis memuru Şah İsmail Öztürk'ün harcırahı yazılmamış. Ayrıca Yıldız'ın İzmir Emniyet Müdürlüğü'nde ifadesi yok. Yıldız gözaltında öldürüldü. Muhtemelen, Şerbetçi ile Öztürk, yanlarına başka birini alarak Murat Yıldız'ın yerine koyup, feribotta kelepçelerini çözmek kaydı ile serbest bıraktılar" diye konuştu.

Bu arada kayıp yakınları ve insan hakları savunucularının Hasan Ocak, Rıdvan Karakoç ve Ayşenur Şimşek'in gözaltına alınmalarının ardından cesetlerinin kayıplar mezarlığında bulunmalarından sonra ilk kez 27 Mayıs 1995'te Galatasaray Lisesi'nin önünde başlattıkları oturma eylemine 1999 yılının Mayıs ayında 200. haftasında ara verildi.

1999 Yılında Kaybedilenler

1999 yılı sonu itibarıyla kendisinden haber alınamayan kişilerle ilgili olarak TIHV'in belirlemeleri şöyle:

Ahmet Küçükdal

Atatürk Üniversitesi Ağrı Eğitim Fakültesi öğrencisi Ahmet Küçükdal'dan ekim 1998 tarihinden itibaren haber alınamadı. Uzun süre haber alamadıkları Küçükdal'ı aramak üzere Ağrı'ya giden yakınları buradan da herhangi bir sonuç elde edememeleri üzerine İHD ve Mazlum-Der'e başvurdu.

İbrahim Sarı, Hanifi Kılıç

Diyarbakır Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Sekreteri İbrahim Sarı, 4 Şubat günü iş çıkışında kaçırıldı. Sarı'nın arkadaşları iş çıkışında arabasına benzin aldıktan sonra kendisini bir daha görmediklerini belirterek, Sarı'nın arabasının ise ertesi gün farklı bir semtte bulunduğunu açıkladı. Sarı'nın kaybolması ile ilgili olarak resmi makamlara yapılan başvurulardan da 1999 yılı sonu itibarıyla bir sonuç alınamadı.

Aynı üniversitenin hastanesinde temizlik işçisi olarak çalışan Hanifi Kılıç da aynı gün kayboldu. Kılıç ile ilgili olarak yıl sonu itibarıyla herhangi bir bilgi alınamadı.

M.Selim Sansarkan

Diyarbakır'da M. Selim Sansarkan adlı kişiden 23 Mayıs'tan sonra bir daha haber alınamadı. İHD'ye başvuran Sansarkan'ın kardeşi Hidayet Sansarkan, kırtasiyecilik yapan ağabeyinin 23 Mayıs günü yanına aldığı bazı eşyaları yeni açtığı dükkana götürmek üzere ayrıldığını, kendisinden daha sonra haber

alamadıklarını bildirdi. 4 Haziran günü Cumhuriyet Başsavcılığı'na başvurduğunu anlatan Sansarkan, "Savcı bana 'belki kafasına esmiş, bir yere gitmiş' cevabını verdi. Bir yere gitmiş olamaz. Çünkü kimliği, pasaportu ve bir miktar parası dükkandaki masanın çekmesinde duruyor. Savcılığa sonradan iki kez daha dilekçe ile başvurdum. Ama hiç bir sonuç alamadım" diye konuştu.

Hüseyin Bayburt

Adana Çukurova İlahiyat Fakültesi öğrencisi Hüseyin Bayburt adlı kişinin 21 Haziran günü üniversiteden evine dönmek üzere yola çıktığı ve bir daha kendisinden haber alınamadığı bildirildi. Hüseyin Bayburt'un babası Mehmet Bayburt yaptığı açıklamada, Hüseyin Bayburt'un kaybolmadan bir hafta önce bazı kişiler tarafından izlendiğini bildirdi. Bayburt, oğlunun durumu ile ilgili olarak yaptığı resmi başvurulardan olumlu ya da olumsuz bir yanıt alamadığını açıkladı. Hüseyin Bayburt'un durumu ile ilgili olarak 1999 yılı içinde herhangi bir bilgi alınamadı.

İsmail Eren

Diyarbakır'ın Kayapınar beldesinde 18 Nisan seçimlerinde FP'den belediye başkan adayı olan İsmail Eren'den 12 Ağustos gününden itibaren bir daha haber alınamadı. Mazlum-Der'e başvuran Avukat Sıtkı Zilan yaptığı açıklamada, imamlık yapan Eren'den 12 Ağustos günü akşam namazının ardından bir daha haber alınamadığını, İl Emniyet Müdürlüğü'ne ve Jandarma Komutanlığı'na yaptığı başvurulardan da sonuç alınamadığını bildirdi.

Aydın Esmer

Diyarbakır'ın Kulp İlçesine bağlı Karabaluk köyünden, 10 Eylül günü gittiği Muş merkeze bağlı Kızılağaç köyünden çıktıktan sonra Aydın Esmer adlı kişiden bir daha haber alınamadı. Esmer'in yakınlarının, Muş ve Kulp Cumhuriyet başsavcılıklarına ayrı ayrı yaptıkları başvurular sonuçsuz kaldı. Esmer'in ağabeyi Necat Esmer 12 Ekim günü İHD'ye başvurdu. Başvurusunda, kardeşinin kaybolduğu bölgede aynı gün askeri operasyon olduğuna dikkat çeken Esmer, "Daha önce birçok kez gözaltında işkenceden geçirilmişti" dedi.

Başvurusunda, kardeşinin kaybolan katırını aramak üzere gittiği Kızılağaç köyünde korucu Siracettin Zengin'in evinde 4 gün kaldıktan sonra kendilerini telefonla aradığını belirten Necat Esmer, "Telefonda döneceğini söyledi. Ama bir daha geri dönmedi" dedi. Bunun üzerine amcasının oğlu Nusret Esmer ile birlikte Kızılağaç köyüne giderek kardeşinin izini bulmaya çalıştıklarını belirten Esmer şunları söyledi:

"Kardeşimin evinde kaldığı Siracettin Zengin ile görüştük. Siracettin Zengin bize kardeşimin Şenyayla bölgesinden Kulp'a gitmek üzere sabah erkenden çıktığını söyledi. Zengin, aynı gün ise askerler ile birlikte Şenyayla bölgesinde operasyona çıktıklarını

anlattı. Zengin'in anlattığına göre, sabah çıkarken kardeşime kendi ayakkabılarını vermiş ve operasyon sırasında arazide bu ayakkabının izlerini bulmuş."

Kaybolan kardeşinin 1993 yılından bu yana defalarca gözaltına alındığına dikkat çeken Necat Esmer "Kardeşim bu gözaltılar sırasında iki defa Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü Çevik Kuvvet Müdürlüğü'ne getirilerek işkenceden geçirildi. Her iki sefer de savcılıkta serbest bırakıldı. En son ağustos ayında gözaltına alındı. Kulp'tan Diyarbakır'a götürdüler. DGM'de serbest bırakıldıktan sonra gördüğü işkenceden dolayı 10 gün yatakta kaldı. İyileşince de Kızılağaç köyüne gitti ve bir daha dönmedi." dedi.

Uluslararası Af Örgütü, 29 Ekim günü Diyarbakır'ın Kulp ilçesinde 5 hafta önce kaybolan ve devlet güçleri tarafından gözaltına alındığı iddia edilen Aydın Esmer'in akıbetini açıklamasını istedi ve acil eylem çağrısı yaptı. Af Örgütü, Esmer'in can güvenliğinden endişe edildiğini de açıkladı.

Aydın Esmer'in Kulp'ta ikamet ettiğine dikkat çekilen Af Örgütü, Esmer'in Muş'un Kızılağaç ilçesinden Kulp'taki evine dönerken kayıplara karıştığı belirtildi. Af Örgütü, "Aydın Esmer'in aynı gün bölgede gerçekleşen askeri operasyonda gözaltına alınmış olmasından ya da öldürülmüş olmasından endişeleniyoruz" dedi.

Aydın Esmer için yapılan tüm yasal girişimlerin sonuçsuz kaldığını da belirten Af Örgütü, Kızılağaç Jandarma Komutanı'nın ise, Esmer'in akıbetini soran yakınlarını, "O bir teröristti, o yola gitti. Eğer siz de terörist iseniz o yoldan giderseniz" şeklinde tehdit ettiğini anımsattı.

Şerif Uprak, Bayram Uprak

Mersin'de kullanılmış beyaz eşya alım satımı yapan Şerif (33) ve Bayram Uprak (28) adlı iki kardeşten 26 Temmuz gününden itibaren haber alınmadığı bildirildi. 4 Ekim günü bir açıklama yapan avukat. Hamza Yılmaz, gelişmeleri şöyle anlattı: "26 Temmuz günü saat 11.00 sularında uzun boylu, kot pantolonlu, tişörtlü ve güneş gözlüğü takmış bir kişi Uprak kardeşlerin dükkanına gelerek, kendisinde kullanılmış beyaz eşya bulunduğunu ve satmak istediğini söylemiş. Her iki kardeş de mallara bakmak için dükkandan ayrılmışlar. Belediye binası önünde bir tanıdıkları ile karşılaşarak, Pozcu tarafına doğru gittiklerini söylemişler. Bu tarihten sonra iki kardeşten bir daha haber alınamamıştır."

Uprak ailesine, Uprak kardeşlerin emniyette olduğu ve yakında serbest bırakılacağına söylendiğini hatırlatan Yılmaz, "Uprak ailesi, bir aracı ile Orhan Taşanlar'a durumu bildirmiş. Taşanlar da İçel Valisi Şenol Engin'i arayarak durumla ilgili bilgi isteyince Vali Engin, emniyette bir grubun bulunduğunu, bu grubu kendilerinin de denetleyemediğini, bu iki kardeşin de bu grubun elinde olduğunu ve Mersin-Tarsus arasında bir yerde tutulduğunu ve kurtarmaya çalıştıklarını söylemiş" diye konuştu. Ancak Şerif ve

Bayram Uprak'ın durumu ile ilgili olarak 1999 yılı içinde herhangi bir bilgi edinilemedi.

İzzet Aksoy, Mehmet Hamdi Yücel, Nilüfer Sancı, Gaffur Gökalp

Adıyaman'ın Gerger ilçesi Belediye Başkanı İzzet Aksoy ve beraberindeki Mehmet Hamdi Yücel, Gaffur Gökalp ve Nilüfer Sancı'dan 10 Ekim gününden itibaren haber alınmadığı bildirildi. Adıyaman Valisi Kadir Çalışıcı yaptığı açıklamada, Aksoy'un, 10 Ekim'de kendi kullandığı belediyeye ait 02 AK 257 plakalı otomobille ilçeden ayrıldığını ve otomobilin ertesi gün Valilik park alanında bulunduğunu söyledi. Aksoy'un ilçeden ayrılırken beraberinde Nilüfer Sancı, Mehmet Yücel ve Gaffur Gökalp isimli 3 kişinin daha bulunduğu belirlendiğini kaydeden Çalışıcı, "Başkan ve beraberindekilerden şu ana kadar hiçbir bilgi elde edilemedi. Yapılan çalışmalardan sonuç alınamadı" dedi. Aksoy, Yücel, Sancı ve Gökalp'ten 1999 yılı sonu itibarıyla herhangi bir bilgi alınamadı.

Ömer Çınar

İHD İstanbul Şubesi'nde bir açıklama yapan Serdar Çınar, kardeşi Ömer Çınar'dan 17 Kasım gününden beri haber alınmadığını bildirdi. Kapatılan DEP'in Siirt merkez ilçe örgütü eski başkanı olan Ömer Çınar'ın durumu ile ilgili olarak 1999 yılı sonu itibarıyla bilgi edinilemedi.

Mehmet Sümbül

Tefeci Nesim Malki'nin öldürülmesini organize ettiği iddiasıyla yargılandığı davada tahliye edilen Mehmet Sümbül'ün 8 Ekim günü kaybolduğu bildirildi. Sümbül'ün eşi Mine Sümbül yaptığı açıklamada, eşinin "Avukatlarımla ve akrabalarımla görüşmek için İstanbul'a gidiyorum" diyerek 8 Ekim günü ayrıldıktan sonra kendisinden bir daha haber alamadığını bildirdi. Sümbül'den 1999 yılı sonu itibarıyla herhangi bir haber alınamadı.

İzzettin Yıldırım

Zehra Eğitim ve Kültür Vakfı Başkanı İzzettin Yıldırım'ın 29 Aralık akşamı kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından evinden kaçırıldığı bildirildi. Vakıf yetkilileri, Yıldırım'ın evine akşam saatlerinde sivil giyimli iki kişinin geldiğini, burada bir süre tartıştıktan sonra Yıldırım'ı kendiler ile birlikte götürdüğünü bildirdiler. Yıldırım'ın götürülmesinden yaklaşık 2 saat sonra, bazı kişilerin evine geldiğini ve her tarafı didik didik aradıktan sonra ayrıldıklarını belirten vakıf yetkilileri, evin kapısının kırılmadığını ve muhtemelen bir anahtar ile açıldığını belirttiler. Vakıf yetkilileri o saatten sonra Yıldırım'ın cep telefonunun da kapatıldığını ve kendisinden herhangi bir haber alınmadığını açıkladı. Yıldırım'ın avukatı Yusuf Bedirhanoglu da konuyla ilgili İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nü aradıklarını, ancak bir sonuç elde edemediklerini söyledi. Av. Bedirhanoglu, ayrıca Üsküdar Savcılığı'na giderek konuyla ilgili suç duyurusunda bulundu.

5.2 İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE

Özellikle toplumun muhalif kesimlerini hedef alan kolluk güçlerinin sistematik işkence uygulamaları 1999 yılında da sürdü. 18 Nisan seçimleri nedeniyle sol partiler üzerinde baskıların arttığı bu dönemde bu partilerin üye ve yöneticilerine yönelik işkence olgularında da artış olduğu gözlemlendi. İşkence ve kötü muamelede bulunan kamu görevlilerinin cezalandırılmasını düzenleyen TCY'nin 243. ve 245. maddelerindeki ceza artırımını öngören değişiklik 26 Ağustos günü TBMM Genel Kurulu'nda kabul edildi. Aralık ayında da "Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Yasa" çıkartıldı. Ancak yapılan düzenlemeler, makyajdan öteye geçemediği için işkence ve kötü muamelenin azalması yönünde bir gelişme sağlanamadı.

yargılanmalarının önündeki engellerin kaldırılması ve soruşturmaların daha inandırıcı olması talep edildi.

Raporda, suçluların cezasız kalmasına yardımcı faktörler arasında; "oluşan korku dalgası", "tanıkların sindirilmesi", "eksik polis kayıtları", "tıbbi kanıtların gizlenmesi" ve "savcıların tereddütleri" gösterildi. Yargılanmanın yapılması durumunda bile, beraat oranının çok fazla olduğuna dikkat çeken raporda, Türk makamlarına "Gözaltı kayıtlarının uygun tutulması ve incelemeye açık olmasının sağlanması; işkence iddialarıyla ilgili şikâyetler, yargılamalar, kararlar ve hükümlerin dosyalanması ve işkenceyle ilgili tıbbi kanıtların saklanması yasak sayılmasının sağlanması; sorumlu bulunanların yargılanmasının ve

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Vural Savaş, işkenceyle suçlananların izne gerek olmadan yargılanabileceğine dikkat çekti ve şu değerlendirmeyi yaptı:

"Görevliler de yanlış uygulama içinde. Memurlar hakkında genel bir yasa var, çeşitli yasalarda ise istisnalar var. CMUK'un 154. maddesi bunlardan en önemlisi. Polislerin üç türlü görevi var: Birincisi idari görev, evrak işleri, getir götür işleri. İkincisi önleyici zabta görevi, yürüyüş olursa onu önlemek, zanlıları karakola götürmek. Bu görev sırasında da kötü muameleler yapılabiliyor, televizyonlarda izliyoruz. Bu iki görev sırasında işlenen suçlar, MMHK'ya tabi. Yani bu görevleri sırasında suç işleyen polislerin yargılanması izne bağlı.

Polislerin üçüncü görevi ise, adli görevdir. CMUK'un 154/3 fıkrasına göre polislerin adli görev sırasında işlediği suçlar, MMHK'ya tabi değil. Bu madde özel maddedir ve öncelikle uygulanmalıdır. İşkence suçu TCY'nin 243. maddesinde düzenlenmektedir. Bu suçun oluşması için, işlenmiş bir suç olacak, ardından o suçu açığa çıkartmak için işkence yapılmışsa bu maddeye göre yargılanacak. Bu suçlar, adli görevle ilgili suçlardır, yani savcıya bağlı yapılan görev sırasında işlenen suçtur. Değiştirilmek istenen MMHK'da da böyle kabul edilmiştir. Bu şu demektir; birisine suçunu söyletme için işkence yapanların yargılanması için izne gerek yoktur."

Uluslararası Af Örgütü tarafından nisan ayı içinde yayınlanan "Türkiye İzleme, Soruşturma ve Yargılama Sorumluluğu" başlıklı raporda, işkencecilerin yargı önüne çıkarılmadığına dikkat çekilerek, hükümlerinin hak ihlalleri karşısındaki tavrı eleştirildi. Raporda, "Hükümetlerin, bugüne kadar yasa uygulayıcı ve memurlarca gerçekleştirilen işkence, kötü muamele, gözaltında kayıp ve ölüm olayları karşısında gösterdikleri gönül rahatlığı şaşırtıcıdır" denilerek, kamu görevlilerinin işledikleri suçlar nedeniyle

bu davalarda yargı sürecini engelleyen tüm yasal engellerin kaldırılmasının sağlanması" gibi önerilerde bulunuldu.

Başbakan Bülent Ecevit, 25 Haziran günü yayınladığı "İnsan Haklarına Saygı" başlıklı genelgesinde, "Türkiye, insan hakları ve temel özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesini, Anayasa'da ifadesini bulan insan haklarına saygılı, demokratik, laik sosyal hukuk devleti ilkelerinin bir gereği olarak görmektedir" dedi.

TİHV Başkanı Yavuz Önen'in İşkence Görenlerle Dayanışma Günü nedeniyle yaptığı basın açıklaması

Değerli İnsan Hakları Savunucuları,

İşkence Görenlerle Uluslararası Dayanışma Gününde, dayanışma görevlerimizi bir kez daha ifade etmek istiyoruz.

İşkence, yalnızca Türkiye'de değil, dünyanın pek çok ülkesinde yaygın bir problem olarak sürmektedir. Özgürlüğünden

yoksun bırakılan pek çok kişi, bilimsel yöntemler ve ileri teknoloji araçları kullanılarak işkenceye maruz bırakılmaktadır.

İşkenceye karşı mücadele ile birlikte, işkence yöntemlerinde de son elli yılda akıl almaz ve pervasız bir ilerleme gözlemlenmektedir.

İşkence, öncelikle tüm insanlığın sorunudur. İşkenceye karşı mücadele, insan türünün bugünü ve yarını için yapılan bir mücadeledir; hemen bugün, burada, bizler tarafından yapılması gereken bir mücadeledir.

İşkenceye karşı duyarsızlık, insan türünün, insan kişiliğinin, insan toplumunun kuyusunu kazın bir suskunluktur. İşkencenin en temel amaçlarından biri de, mağduru konuşturmadan çok, toplumu susturmaktır. İşkenceye karşı duyarsızlığın hüküm sürdüğü her yerde kişi, kalabalıkta tek başına kalmaya mahkum edilmeye çalışılmaktadır. İşkenceye karşı dayanışma eylemi, bu mahkumiyeti tersine çevirmeyi amaçlar.

Birleşmiş Milletler, 12 Aralık 1997 tarihinde 26 Haziran gününü, İşkence Görenlerle Dayanışma Günü olarak ilan etti.

İşkenceye Karşı Sözleşme, 26 Haziran 1987'de yürürlüğe girmiştir.

12 Eylül 1980'den beri Türkiye'de en az 1 milyon kişinin doğrudan işkence mağduru olduğu tahmin ediliyor. Türkiye İnsan Hakları Vakfı'na, kurulduğu 1990 yılından bugüne kadar tedavi ve rehabilitasyon amacıyla yaklaşık 4.686 başvuru yapıldı.

İşkence ve kötü muamele iddiaları hakkında gereken kanuni işlemlere vakit geçirilmeden başlanılacağı ifade edilen genelgede, şöyle denildi:

“Böylelikle, bu tür iddiaların gereken ciddiyetle soruşturulmadığı, işkence veya kötü muamele yaptığı öne sürülen kamu görevlileri hakkında soruşturma açılmadığı veya soruşturmaların etkin bir şekilde sürdürülmediği yönündeki eleştirilere ve bu suretle ülkemizin itibarının zedelenmesine mahal verilmeyecektir”

Kamu kurum ve kuruluşlarında sürdürülen hizmet içi eğitim programlarında insan hakları eğitimine daha geniş yer verileceği savunulan Genelgede, yönetmeliğin eksiksiz uygulanmasının sağlanması için başta vali, kaykama ve cumhuriyet savcılarının olmak üzere mülkiye müfettişleri, jandarma komutanları ve emniyet müdürlerinin kendi alanları ile ilgili olarak habersiz kontroller yapmaları, giderilen eksikliklerin giderilmesi için önlem almaları, kusuru görülen yetkililer hakkında gerekli işlemlerin yapılması ve bunlarla ilgili olarak hazırlanan raporların ilgili Bakanlıklara göndermeleri istendi. Genelgede, hazırlanan raporların sonuçları hakkında İçişleri ve Adalet Bakanlıklarının 1 Ekim tarihinden itibaren de üç ayda bir düzenli olarak Başbakanlık Koordinatör Üst Kurulu'na yazılı bilgi vermesi öngörüldü.

Türk hükümeti, aralık ayı içinde Avrupa İşkence ve Kötü Muameleyi Önleme Komitesi tarafından 1998 yılında yayınlanan Türkiye raporuna yanıt gönderdi. Yanıtta, insan hakları alanında düzeltilmesi gereken sorunlar savunulurken, “düzeltme” olarak da yapılan yasal değişiklikler ve yayımlanan genelgeler gösterildi. Karakol ve gözaltı merkezlerinin iyileştirilmesine yönelik önemli adımlar atıldığı iddia edilen yanıtta, işkence ve kötü muamele yaptığı iddiasıyla hakkında idari ve cezai soruşturma açılan personel sayısı konusunda bilgi verildi. Komite'nin talebi doğrultusunda, İzmir Buca, Ünye ve Mersin Cezaevi'ndeki fiziki koşullarla ilgili iyileştirmeler yapıldığının ayrıntılı bir biçimde anlatıldığı yanıtta, tutuklulara yönelik katliamlara değinilmedi. Yanıtta, Türkiye'nin Komite'nin ilgi alanına giren konularda eksiklikleri olduğu kabul edilirken, ancak Türk hükümetinin en önemli hedeflerinden birinin bu sorunlara çare bulmak olduğu iddia edildi.

Avrupa İşkence ve Kötü Muameleyi Önleme Komitesi tarafından 1998 yılının haziran ayında Türkiye ile ilgili yayınlanan raporda, cezaevlerindeki koşullar eleştirilerek, cezaevi ve karakollarda kötü muamelenin devam ettiği belirtilmişti.

Bu arada İHD İstanbul Şubesi, işkenceye uğrayanlara yapmaları gerekenler konusunda öneriler sunan bir broşür hazırladı. İHD İstanbul Şubesi tarafından hazırlanan broşürde, işkenceye uğrayanlara hemen bir avukatla iletişime geçmeleri, savcılığa işkence

yapanlar hakkında suç duyurusunda bulunmaları, adli tabiplikten sağlık raporu almaları gibi bir dizi öneride bulunuldu.

TİHV Diyarbakır Temsilcisi Av. Sezgin Tanrıkulu, haziran ayı içinde yaptığı açıklamada, bölgede gözaltında işkencenin tüm hızıyla devam ettiğini belirterek, kendilerine çok sayıda başvuru yapıldığını söyledi. Bu başvurular arasında daha önce hiç karşılaşmadıkları işkence yöntemleri olduğunu belirten Av. Tanrıkulu, yeni işkence yöntemlerini şöyle sıraladı:

“Mağdurların kafasına poşet geçirilip havasız bırakılarak kişide, ‘ölecekmiş’ hissi yaratılıyor. Yine mağdurlar zemine yatırılıp kolları arkadan bağdaş hale getirilip üzerine ağırlık bırakılıyor. Kişi bir süre sonra kollarını kaybettiğini düşünüyor. Bu, sonradan büyük acılara neden oluyor.” Elektrik verme, askıya alma, haya sıkma gibi işkence yöntemlerinin sık sık uygulandığını anlatan Av. Tanrıkulu, öyle ki elektrik ve askı işkencesinden geçirilmeyenlerin, “işkence görmediklerini” söyler hale geldiklerine dikkat çekti.

Tanrıkulu, Diyarbakır'daki eksikliklerinin özel şartlardan dolayı “alternatif rapor” verecek kurul oluşturamamaları olduğunu belirterek, şöyle devam etti: “Uzman hekimler ve Tabipler Odasına bağlı hekimlerin çoğu devlet hastanelerinde çalıştığı için bu mümkün olamadı. Talebi olan mağdurlara Adana, İzmir ve Ankara'daki merkezlerimiz aracılığıyla rapor düzenlenebiliyor. TİHV'in raporları hem ulusal ve hem de uluslararası mahkemelerde özel delil olarak kabul edilmektedir. En son Yargıtay, Manisa davasında TİHV raporlarının dikkate alınması gereken raporlar olduğunu belirtti.”

a) TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu

TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri 1999 yılı Raporu'nda işkenceden kaynaklanan rahatsızlıkların tedavisi için 686 kişinin başvurduğu bildirildi. 1999 yılında yapılan başvuruların büyük bir bölümünün emniyet merkezlerinde işkence gördüğü belirtilirken, “işkence yapılan yer” sorusuna herhangi bir gözaltı merkezi ya da cezaevi dışında “diğer” yanıtını verenlerin sayısında 1998 yılına göre yüzde 100 artış olduğu bildirildi. 686 kişiden değerlendirmeye alınan 649 kişiden 595'inin siyasi nedenlerle gözaltına alındıklarında işkence gördükleri belirlendi. Rapora göre işkence nedeniyle başvuruda bulunanların büyük bir çoğunluğunu 19-25 yaş grubundaki gençler oluşturuyor.

Tedavi merkezlerine başvuran toplam 686 kişiden 649'unun verdiği bilgiler esas alınarak hazırlanan raporda en çok 19-25 yaş grubundaki gençlere işkence yapıldığı belirtildi. 210'u kadın 649 kişinin verdiği bilgilere dayanılarak hazırlanan istatistiki veriler, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde (301 kişi) ve Doğu Anadolu Bölgesi'nde (131 kişi) doğanların daha çok işkence ile karşılaştığını ortaya koydu. Raporda,

“Bu durumun en önemli nedenlerinden biri bu bölgelerde yoğun olarak yaşanan etnik kimliğe yönelik baskı ve işkence uygulamalarının göç ettikleri bölgelerde de sürdürülmesidir” değerlendirmesi yapıldı.

İşkence gören kişilerin, iş-sosyal konumları ve eğitim düzeylerine ilişkin bilgiler de verilen raporda, TİHV tedavi ve rehabilitasyon merkezlerine başvuran kişilerin nerede işkence gördükleri konusunda şu bilgilere yer verildi.

“Başvuruların yüzde 20.8’i (135 kişi) son karşılaştıkları işkence uygulamasını, Olağanüstü Hal Bölgesi sınırları içerisinde gördüğünü belirtmiştir. Siyasal nedenle işkence gördüğünü belirten başvuruların oranı yüzde 91.7 (595 kişi) olarak belirlenirken, başvuruların yüzde 8.3’ü (54 kişi) siyasal olmayan nedenlerle işkence gördüğünü beyan etmiştir. Önceki yıllar ile karşılaştırıldığında siyasal olmayan nedenlerle işkence görerek TİHV’ye başvuranların sayısında anlamlı bir artış olduğunu söylemek mümkündür. Buna karşın adli nedenlerle işkence görenlerin başvurular arasındaki oranının azlığı, bu grubun gözaltı koşullarının iyiliğinden çok, hak arama konusundaki çekingenlikleriyle ve TİHV’yi yeterince tanımamasıyla ilgili olduğu söylenebilir. Son işkence sürecinin yaşandığı yer açısından yapılan değerlendirmede ilk sırayı önceki yıllarda olduğu gibi yüzde 48.5 (315 kişi) ile Emniyet Merkezleri almıştır. Ancak “diğer” başlığında izlenen anlamlı artış (bir önceki yıla göre yüzde 100 oranında) dikkat çekicidir. Artışın kaynağı büyük oranda resmi olmayan gözaltı ve kaçırma olaylarıdır. Bu durum üzerinde dikkatle durmak ve önlemler geliştirmek önümüzde sorun alanı olarak durmaktadır.”

İşkence yöntemleri de anlatılan raporda, gözaltında en çok karşılaşılan işkence yöntemlerinin başında hakaret (642 kişi) ve dayak (608 kişi) geldiği belirtildi. Rapora göre, gözaltında en çok uygulanan işkence yöntemleri şöyle:

Hakaret (642 kişi), Dayak (608 kişi), Kendisine yönelik başka tehditler (539 kişi), Öldürme tehdidi (432 kişi), Göz bağlama (424 kişi), Soğuk zeminde bekletme (348 kişi), Yeme içmenin kısıtlanması (347 kişi), İşeme ve dışkılamanın engellenmesi (317 kişi), İşkenceye görsel/işitsel tanıklık ettirme (305 kişi), Yakınlarına yönelik tehditler (290 kişi), Hücrede tecrit (270 kişi), Saç, sakal, bıyık yolma (259 kişi), Gürültülü müzik ya da marş dinletme (259 kişi), Soyma (224 kişi), Cinsel taciz (219 kişi), Uyumama (209 kişi), Basınçlı/soğuk su (186 kişi), Elektrik (159 kişi), Vücudun tek bir noktasına sürekli vurma (149 kişi), Aşırı fiziksel aktiviteye zorlama (136 kişi), Anlamsız istemlere itaat etmeye zorlama (136 kişi), Haya burma (131 kişi), Askı (123 kişi), Ajanlık teklifi (108 kişi), Havasız bırakma (102 kişi), Yakınlarının yanında işkence yapma (91 kişi), Yalancı infaz (89 kişi), Falaka (81 kişi), Yakma (29 kişi), Buz üzerine yatırma (23 kişi), Tecavüz (16 kişi), Diğer (135 kişi).

“TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 1999”a göre, 649 kişiden 247’si sadece fiziksel, 37’si sadece ruhsal yakınmalarla vakfa başvururken, 365 kişi hem fiziksel hem de ruhsal rahatsızlıklardan şikayetçi oldu. Rapordaki verilere göre, işkence gören kişilerin muayenesi sonucunda fiziksel sorunlarda ilk sırayı 387 kişi ile kas iskelet sistemindeki rahatsızlıklar aldı. Bunu 112 kişi ile sindirim sistemi rahatsızlıkları izledi.

İşkenceden kaynaklanan ruhsal sorunların başında anksiyete (sıkıntı) ve “uykuya dalma ya da sürdürme güçlüğü”nün geldiği vurgulanan raporda, işkence gören kişilerin psikiyatrik kontrolleri sonucunda en çok rastlanan ruhsal sorunun Vietnamlı Sendromu olarak da bilinen Travma Sonrası Stres Bozukluğu olduğu belirtildi. 17 Ağustos Marmara depreminden etkilenenlerde de sıklıkla görülen Travma Sonrası Stres Bozukluğu’na TİHV’ye başvuranların 154’ünde rastlandı.

Raporun sonuç bölümünde ise işkence ve işkence gören kişilerin tedavisi konusunda özetle şu değerlendirmeye yer verildi:

1999 yılında başvuruda bulunan 686 kişiden değerlendirmeye alınan 649 kişinin yüzde 55’inin (357 kişi) 1999 yılı içerisinde işkence görenler olması, ülkemizde işkencenin sistematik olarak uygulandığı iddialarını destekleyicidir.

Adli nedenlerle gözaltına alınanlara da işkence uygulandığı, TBMM İnsan Hakları Komisyonu’nun ziyaretleri sırasında saptanmış ve inceleme raporları ile kamuoyuna duyurulmuştur.

Gözaltı sürelerinin uzunluğu işkence uygulamalarını kolaylaştırıcı bir rol oynamaktadır. Gözaltı süresinin OHAL Bölgesi dışında 7 gün ile sınırlandırılması bir kazanım olarak değerlendirilebilir. Ancak tek başına sorunu çözmekten çok uzak olduğu 7 günlük gözaltı süreçlerinde yaşananlardan açıkça anlaşılmaktadır. Gözaltına alınma anından itibaren savunman bulundurma hakkının ayrımsız uygulanması, gözaltı süresinin 24 saat ile sınırlanması acil olarak yürürlüğe konulmalıdır. Başvurularımız arasında savcılığa çıkarılmaksızın serbest bırakılanlar ile savcılık ya da mahkeme tarafından serbest bırakılanların toplam başvuruların yüzde 70.7’sini oluşturması, gözaltı kurumunun keyfi kullanımını tartışmaları içerisinde değerlendirilmelidir.

İşkence yöntemleri arasında, gözle görülen izler bırakmayan uygulamaların, psikolojik işkence yöntemlerinin ön plana çıktığı ancak elektrik şoku ve askı gibi işkence yöntemlerinin de sistematik olarak uygulandığı anlatımlardan anlaşılmaktadır. İşkencenin önlenmesi ve işkence bulgularının tıbbi raporlarla saptanması tartışmalarında, görüntüleme yöntemlerinin etkin kullanımı ve psikolojik değerlendirmenin adli rapor formu içerisindeki yeri bu gelişmeler karşısında özel bir önem kazanmaktadır.

Adli tıp uzmanlarının uzmanlık eğitimi programları ile adli tabip olarak görev yapan tüm hekimlerin mezuniyet sonrası eğitim programlarının gözden geçirilmesi de bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır.

Siyasal iktidarlar genel söylemlerinin aksine, işkencenin önlenmesi için etkin yaklaşımlar geliştirmemektedir. İşkencenin önlenmesi ve işkence suçunu işleyenlerin caydırıcı şekilde cezalandırılması için siyasal irade ortaya konulması, işkence uygulayıcılarını cesaretlendiren yaklaşımlardan vazgeçilmesi samimi bir yaklaşım için ön koşul olarak görülmelidir. İşkence yaptığı konusunda önemli bilgi ve delil bulunan kişilerin bile valiler ve içişleri bakanlığı yetkilileri tarafından korunmaya çalışılması işkence uygulamalarını teşvik edici rol oynamaktadır.

1999 yılı içerisinde, cezaevlerinden çok sayıda hükümlü ve tutuklu, sağlık sorunlarını mektupla ya da avukatları aracılığıyla ileterek yardım talebinde bulunmuştur. Yakınmaların önemli bir kısmı, işkence ve kötü muamele ile ilişkili bulunmasına karşın, iletişim ve hizmet sunumunda karşılaşılan güçlükler nedeniyle yeterince yardımcı olunamamıştır.

1996 yılında yaşanan yaygın açlık grevi ve ölüm orucu eylemleri sonrasında yetersiz ya da yanlış tedavi edilmeye bağlı yaşamsal sağlık sorunları olan çok sayıda tutuklu ve hükümlü halen cezaevlerinde bulunmaktadır. Bu insanların tedavi edilebilmeleri için, CMUK 399. maddenin işletilmesi girişimlerinde bulunulması öncelikli olmak üzere, çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Tutuklu ve hükümlülerin tedavi amacıyla başvurdukları hastanelerde insan onuruna aykırı davranışlarla karşılaşmaları 1999 yılı içerisinde bir sorun alanı olarak öne çıkmıştır. Hekimlerin meslek ahlakına ve insan haklarına aykırı uygulamalarda bulunmaya zorlanmaları, karşı çıkan hekimlere yönelik idari ve adli mekanizmalar kullanılarak uygulanan baskılar, TIHV ve Türk Tabipleri Birliği gündemlerinde önemli bir yer tutmuştur. Adalet, İçişleri ve Sağlık Bakanları tarafından imzalanan "Cezaevleri Protokolü" ile insan haklarına aykırı pek çok düzenleme yapılmıştır.

Başvuranlarda işkence ile ilişkili pek çok tanı saptanmasına karşın bunların adli raporlara yansıtılmamış olması, adli rapor süreçleri, Adli Tıp Kurumu, işkencenin önlenmesinde hekim sorumluluğu kapsamında değerlendirilmelidir. Adli Tıp Kurumunun yapısal sorunları yanında bu alanda görev yapan hekimlerin eğitimi, hekimler üzerindeki baskılar karşısında korunma mekanizmalarının geliştirilmesi önemli gündem maddeleri arasındadır.

b) Gözaltında Ölenler

Süleyman Yeter

5 Mart günü Sömürsüz Bir Dünya İçin Dayanışma

Gazetesi'ne düzenlenen polis baskınında gözaltına alınan DİSK'e bağlı Liman Tersane Gemi Yapı Onarım İşçileri Sendikası (Limter-İş) Eğitim Uzmanı Süleyman Yeter (37), İstanbul Emniyet Müdürlüğü Siyasi Polis Merkezi'nde 7 Mart günü öldü. İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir, Yeter'in ölümünün ardından yaptığı açıklamada, "İlk bulgular kalp krizini gösteriyor" dedi.

Yeter'e 8 Mart günü otopsi yapıldı. Otopsiye katılan avukatlar Yeter'in vücudundaki bulguları şöyle anlattılar:

"Alın sağ ve sol tarafında bir santimetre çapında etrafı mor, henüz kabuk bağlamamış iki ayrı yara, çenenin sol tarafında 1.5 santimetre çapında etrafı mor kabuk bağlamamış yara, boynun ön tarafında bütün bölgeye yayılmış şişlik ve yoğun kızarıklık, karnın sağ tarafında böbreklere yakın kısımda el büyüklüğünde kızarıklık, bu kızarıklığın alt kısmında beş santimetre uzunluğunda cilt altında kanamayı andıran morluk, sağ el bilek kısmında iki santimetre çapında ve sağ dirsek üstünde bir santimetre çapında yara ve morluk, sağ ayak bileğini çevreler şekilde tahriş edilmiş alan ve bu alana yayılmış aralıklı yaralar, sırtta her iki kürek kemiği üzerinde yaklaşık 10'ar santimetre çapında belirgin kızarıklıklar"

Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesi tarafından Süleyman Yeter'in öldürülmesinden hemen sonra hazırlanan 'ön otopside' Yeter'in boynunda darp ve cebir izine rastlandığının belirtilmesinin ardından uzman heyet, 6 ay üzerinde çalıştığı "otopsi raporunu" eylül ayı sonunda tamamladı. Raporunda, Süleyman Yeter'in gözaltında boğazının sıkılarak, boyun kemiğinin kırılması suretiyle öldürüldüğü belirtildi. Yeter'in boyun bölgesinde derin darp ve ekimozlara rastlandığı kaydedilen otopsi raporunda, ölümün "boyuna tazyik uygulanarak boyun kemiklerinin kırılması" sonucu olduğu açıklandı. Yeter'in boyun bölgesi dışında vücudunun diğer bölgelerinde fazla darp izine rastlanmadığı ifade edilen otopsi raporunda, Yeter'in, vücudunda ölümüne neden olacak başkaca bir bulguya rastlanmadığı vurgulanarak, ölümün yapılan işkence dışında başka bir nedenle gerçekleşmiş olmasının imkansız olduğu kaydedildi.

Yeter ailesinin avukatları ve sendikacılar, 9 Mart günü İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir, Terörle Mücadeleden Sorumlu Emniyet Müdür Yardımcısı Atilla Çınar, Siyasi Polis Müdürü Şefik Kul ve Siyasi Şube'de görevli polisler hakkında suç duyurusunda bulundular. Suç duyurusunda polislerin "işkence sonucu adam öldürmek" suçundan yargılanması istendi. Bu arada Süleyman Yeter'in eşi Ayşe Yeter, eşinin daha önce de gözaltına alındığını belirterek, son gözaltına alınmasında polislerin eşini "bu sefer sağ çıktınız ama bir dahaki sefer kurtulamayacaksınız" şeklinde tehdit ettiklerini açıkladı.

Daha sonra İHD İstanbul Şubesi'nde açıklama yapan avukatlar Gülseren Yoleri, Keleş Öztürk ve Metin Narin, 1997 yılında Yeter ve 19 kişiye işkence yaptıkları gerekçesiyle 8 polis hakkında açılan davanın 29 Nisan günü devam edeceğini hatırlattılar. Avukatlar, duruşmada işkence mağdurlarının polislerle yüzleştirileceğini bildirdi.

İstanbul Barosu tarafından 24 Mart günü yapılan açıklamada da "Yeter'in son gözaltına alınması olayı ile 29 Nisan günü yapılacak teşhis duruşması arasında bir bağlantı olduğu, gözaltına alınanın teşhisi engellemek amacıyla matuf bulunduğu" dikkate alınması gerektiği vurgulandı. Açıklamada, Yeter'in, anlatımlara göre, gözaltına alınırken, gözaltı listesine adının ısrar üzerine ve zorlamayla yazdırılmasının da şüpheleri artırdığı kaydedildi.

Yeter'le birlikte gözaltına alınan Bayram Namaz, İHD İstanbul Şubesi'nde 25 Mart günü bir açıklama yaptı. Namaz, Yeter'in öldürüldüğünü DGM Savcısının kapısında öğrendiğini ve polisler "Siz yaptınız" dediğini polislerin, "İnsan bu. Ne olacağı belli olmuyor. Sen buradan çıktığında arabanın biri çarpar, ölürsen onu da mı bizden bileceksiniz?" yanıtını verdiğini söyledi.

Yeter'in ölümünden sonra Siyasi Şube'de görevli polislerin Türkiye'ye sığınan rejim muhalifi Askarov Zeyneddin Abdurrasuloviç'e Yeter'in ölümünü üstlenmesi için baskı yaptıkları ortaya çıktı. Polislerin Abdurrasuloviç'e "Gözaltında Süleyman Yeter ile tartıştığını ve ona yumruk attığını, birbirinizi tartaklamanız sonucu öldüğünü söyle, senin hakkında dava açtırırız ve böylece idamla yargılandığın ülkene iadeni engelleriz" önerisi götürdükleri bildirildi.

Özbekistan Cumhurbaşkanı İslam Kerimov'a suikast girişiminde bulduktan sonra Türkiye'ye sığınan Askarov Zeyneddin Abdurrasuloviç'in önce bu öneriyi kabul ettiği ve Bayrampaşa Özel Tıp Cezaevi'nde Fatih Cumhuriyet Savcısı'na bu yönde ifade verdiği öğrenildi. Süleyman Yeter'in avukatı Keleş Öztürk, Abdurrasuloviç'in pişmanlık duyarak ifadesini daha sonra geri aldığını, İHD İstanbul Şubesi'ne başvurarak polisin teklifini açıkladığını belirtti. Öztürk, Abdurrasuloviç'in ifadesini geri almasından iki gün sonra 25 Nisan günü "ölüm cezasının infazının gerçekleştirileceği bilindiği halde" Özbekistan'a gönderildiğini söyledi. AIHM, Abdurrasuloviç'in başvurusu üzerine, hakkındaki ölüm cezası kararı nedeniyle Özbekistan'a iade edilmemesi için karar almıştı.

Askarov Zeyneddin Abdurrasuloviç'in Bayrampaşa Cezaevi'nde 22 Nisan günü İHD yetkilileriyle yaptığı görüşmede yazıp imzaladığı dilekçe 22 Haziran günü açıklandı. Dilekçede Abdurrasuloviç, "Süleyman Yeter, kendisine her gün elektrik, buz, askı gibi işkence yapıldığını söylüyordu. Uğur adlı polisin özellikle işkence yaptığını söylüyordu. 'Ben buradan

sağ çıkmayacağım. Eğer ölürsem sorumlusu Uğur adlı polistir' diyordu." dedi.

Dilekçede özetle şunlar anlatıldı:

"Polislerden biri bana, 'Bana bak, sen yabancısın. Bizim elimizdesin. Yanlış ifade verersen seni de Süleyman Yeter gibi yaparız. Ona göre ifade ver' diye tehdit etti. Daha sonra Savcı ifademi aldığı sırada polislerden biri beni göstererek, 'Bu Süleyman Yeter'i dövmüştü' dedi. Ben de aynen kabul ettim. Çünkü mahkeme benim iademe karar vermişti. 'Eğer kabul edersem mahkeme benim iademi durdurur' diye, 'Ben bir yumruk attım' dedim. Aslında şubede işkenceyle öldü. Beni de öldürmesinler diye polis işkencesini söylemedim. AIHM, iademi süresiz durdurduğu için ben bu gerçekleri söyledim."

Fatih Cumhuriyet Savcılığı, eylül ayı sonlarında Yeter'i, gözaltında işkenceyle öldürdükleri gerekçesiyle Terörle Mücadele Şubesi'nde görevli 16 polis hakkında dava açılması için fezleke hazırladı. Fezleke, İstanbul Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'nün düzenlediği bir operasyonda, MLKP örgütü mensubu oldukları iddiasıyla İsmet Yurtsever, Yalçın Demir, Celal Meral ve Süleyman Yeter'in gözaltına alındığı belirtildi. Adli Tıp Kurumu tarafından düzenlenen raporda, Yeter'in, gözaltında gördüğü işkence nedeniyle öldüğü kaydedildi. Olayda doğrudan ya da dolaylı irtibatı bulunan, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'nden Sorumlu Emniyet Müdür Yardımcısı Atilla Çınar'ın da bulunduğu 16 emniyet görevlisinin, operasyon ve sorgulama esnasında zanlıya zorla suçunu söyletme için işkence yaparak, ölümüne neden oldukları öne sürüldü.

Yeter'in gözaltında ölümü nedeniyle üç polis hakkında 30 Eylül günü dava açıldı. İstanbul Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, Siyasi Şube'de görevli Komiser Yardımcısı Ahmet Okuducu ile polis memurları Mehmet Yutar ve Erol Erşan hakkında, TCY'nin 422/1 ve 243. maddeleri uyarınca "öldürme kastı taşımayan darp sonucu ölüme neden olmak" ve "kötü muamele" suçlarından 8 ile 16 yıl arasında hapis cezası istendi.

Süleyman Yeter'in eşi Ayşe Yeter ve avukatları 28 Ekim günü Beyoğlu Ağır Ceza Mahkemesi'ne bir dilekçe vererek, Fatih Cumhuriyet Savcılığı'nın, Yeter'i işkenceyle öldüren ve aralarında Emniyet Müdür Yardımcısı Atilla Çınar, Siyasi Şube Müdürü Şefik Kul'un da bulunduğu toplam 12 polis hakkında verdiği takipsizlik kararına itiraz etti.

Bu arada Yeter'in avukatı Gülseren Yoleri, iddianameyi hazırlayan İstanbul Cumhuriyet Savcısı Hasan Eker'in kendisine "İşkence ile adam öldürmek çok kötü bir şey. Sicillerine bir şey bulaşması kötü bir şey. O sebeple bir polisin soruşturmaya uğraması dahi çok kötü. Onların bu kara lekeyi daha sonraları silmeleri çok zor. O yüzden ben olabildiğince az polis hakkında dava açtım." dediğini aktardı.

Ahmet Okuducu, Mehmet Yutar ve Erol Erşan'ın yargılanmasına ise 29 Kasım günü İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlandı. Ankara'da görev yaptığı öğrenilen sanık polislerin katılmadığı duruşmada ifade veren Yeter'in eşi Ayşe Yumlu Yeter, gözaltına alındıktan sonra eşiyle görüşmek için başvurduğunu ancak buna izin verilmediğini, bir buçuk gün sonra da ölüm haberini aldıklarını belirtti. Eşinin bilinçli olarak öldürüldüğünü öne süren Yeter, "İşkence yapan polislerden sadece 3 tanesi yargılanıyor, diğerleri hakkında takipsizlik kararı verildi. Ben bu polislerin de yargılanarak cezalandırılmasını istiyorum." dedi. Yeter ailesinin avukatı Ercan Kanar da, soruşturmanın göstermelik olduğunu belirterek Süleyman Yeter'i gözaltına alan tüm ekibin soruşturmaya dahil edilmesini ve polislerin tutuklanmasını istedi. Savcının da katıldığı bu görüş uyarınca mahkeme heyeti, Siyasi Şube'de görevli Komiser Yardımcısı Ahmet Okuducu ile polis memurları Mehmet Yutar ve Erol Erşan hakkında gıyabi tutuklama kararı verdi.

Emniyet Genel Müdürlüğü'nden 1 Aralık günü yapılan yazılı açıklamada, 1990-1997 yılları arasında dört kez gözaltına alınan Yeter'in ölümü üzerine idari soruşturma açıldığı, bu çerçevede 3 polisin 19 Ağustos günü görevden uzaklaştırıldığı belirtildi.

27 Aralık günü İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşma öncesinde polisler Yeter'in yakınlarını salondan uzaklaştırmak istedi. Bu sağlanamayınca, salonu dolduran sivil polisler, müdahiller ve izleyicilere yer bırakmadı. Gerginliğin tırmanması üzerine mahkeme salonuna giren polisler tüm izleyicileri dışarı çıkardı. Mahkeme, Ayşe Yumlu Yeter, Mustafa Yeter, avukatları ve sanık polislerin avukatı İlhami Yelekçi dışında kimseyi duruşma salonuna almadı. Müdahil avukatlardan Ercan Kanar, gıyabi tutuklu polislerin yakalanmamasının, emniyetin sanıkları koruduğunun göstergesi olduğunu belirterek, görevini yapmayan emniyet mensupları hakkında yasal işlem yapılmasını istedi. Bu talep reddedildi. Dava, 2000 yılına ertelendi.

Musa Cabar

Mardin'in Nusaybin ilçesine bağlı Duruca köyü yakınlarında şubat ayında çıkan bir çatışmadan sonra gözaltına alındığı ve gözaltında işkence gördüğü öğrenilen Musa Cabar (60) adlı kişi 2 Nisan günü öldü. Bir oğlu PKK militanı olduğu ve evinin altında sığınak bulunduğu iddiasıyla gözaltına alınan Musa Cabar'ın gözaltında 2 hafta kaldığı, bu süreçte vücudunda kısmi felç görüldüğü bildirildi. Cabar serbest bırakıldıktan sonra tedavisi sürerken yaşamını yitirdi.

Rasim Kayra

18 Haziran günü Adana'nın Hürriyet mahallesindeki evine baskın düzenleyen polisler tarafından N.K.² ve Ayhan Kayra isimli yakınları ile birlikte gözaltına

alınan Rasim Kayra'nın cesedi 24 Haziran günü Hatay'ın Dört Yol ilçesi yakınlarında bulundu.

Rasim Kayra'nın annesi Zeynep Kayra, 22 Haziran günü İHD Adana Şubesi'ne ve Cumhuriyet Savcılığı'na oğlunun durumu hakkında bilgi almak için başvurduğunu, Savcının "Oğlunuz 25 Haziran günü Savcılığa çıkar" dediğini aktardı. Kayra'nın babası Kasım Kayra ise 22 Haziran gecesi Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldüğünü ve oğlu gözaltına alındığında el konulan arabalarının iade edildiğini belirterek, "24 Haziran günü saat 11.00'de yeniden Emniyet Müdürlüğü'ne çağırıldım. Polisler bana 'Biz oğlunu JITEM'e teslim ettik. Oğlun Dört Yol'da bir çatışmada öldü. Git cesedini al' dediler. Bunun üzerine Dört Yol Devlet Hastanesi'ne gittik ve cenazemizi aldık." dedi. Rasim Kayra'nın sağ kolunun kopuk olduğu ve vücudunda çok sayıda kurşun yarası bulunduğu öne sürüldü.

İHD Adana Şube Başkanı Süleyman Kılıç, Kayra'nın gözaltına alındığının Emniyet Müdürlüğü Gözaltı İzleme Birimi tarafından kabul edildiğini belirtti. Anadolu Ajansı ise, Rasim Kayra'nın Dört Yol'a bağlı Kuzuculu beldesi Şen Mahmut Yaylası'nda mayına basarak öldüğünü, olayda iki güvenlik görevlisinin de yaralandığını duyurdu.

Bu arada 18-20 Haziran günlerinde Rasim Kayra ile birlikte gözaltına alınan Bedri Tan, Ömer Aytış, Nezir Aytış ve Mehmet Sadık Yılmaz (58) adlı kişiler 25 Haziran günü tutuklandı. Bilal Kocabay ve Seyithan Güven adlı kişiler ise serbest bırakıldı. Gözaltında işkence gördüğünü açıklayan Mehmet Sadık Yılmaz, 20 Haziran günü gözaltına alınan diğer kişilerle birlikte muayene için Devlet Hastanesi'ne götürüldüklerini belirterek, şunları anlattı:

"Hastaneye 01.00-02.00 sıralarında götürüldük. Rasim de vardı. Ben tanıımıyordum ancak polisler 'Rasim' diye çağırıyorlardı. Hastaneden döndükten sonra hiç görmedim. Mahkemeye çıkarıldığımızda hakim Nezir Aytış'e bir fotoğraf göstererek 'Bunu tanıyor musun?' dedi, ben de hastanede gördüğüm kişinin Rasim olduğunu anladım"

Kayra'nın ölümü nedeniyle herhangi bir yasal işlem yapılmadığı öğrenildi.

Mehmet Şentürk

İstanbul Pendik'te 10 yaşında bir kızı tecavüz ettiği iddiasıyla polis tarafından gözaltına alınan Mehmet Şentürk (56) 28 Haziran günü, tatbikat için götürüldüğü dükkanında intihar etti. Polisin iddiasına göre Şentürk, polislerle birlikte içeri girdiğinde, lambayı yakma bahanesiyle, yandaki odaya girdi.

² 24 Haziran günü Hatay'ın Dört Yol ilçesi yakınlarında cesedi bulunan Rasim Kayra ile birlikte gözaltına alınan N.K. (14) adlı kız çocuğu işkence gördüğünü açıkladı.

Karanlıktan faydalanarak dolapta duran kısa namlulu av tüfeğini alan Şentürk, kendisini vurdu. Kalbinden yaralanan Şentürk, hastaneye kaldırılırken öldü.

Mustafa Koca

6 Temmuz günü Çanakkale'nin Yenice ilçesinde "aşırı alkollü olduğu" iddiasıyla gözaltına alınan Mustafa Koca (45) karakolda öldü. 6 Temmuz günü sabah saatlerinde sahibi olduğu kahvede gürültü yapan Mustafa Koca, şikayet üzerine gelen polisler hakaret ettiği iddia edilerek dövüldü. Koca hastaneye kaldırılırken yaşamını yitirdi. Otopsi sonucunda Mustafa Koca'nın başında ve vücudunda darp izlerine rastlandığı bildirildi.

Koca'nın ölümü ile ilgili olarak açılan soruşturma çerçevesinde karakolda görevli 2 polis ve bir bekçi açığa alındı. 7 Temmuz günü Mustafa Koca'nın cesedine Bursa'da otopsi yapıldı. Koca'nın kardeşi Şeref Koca, yaptığı açıklamada, "Ağabeyimin ölümünün ardından Yenice Karakolu'na giderek polislerle götüştüm. Polisler, ağabeyimin kafasını duvara vurması sonucu öldüğünü söylediler. Adli Tıp raporuna göre ise, ağabeyimin künt batın travmasına bağlı ince bağırsak mezosunun parçalanması sonucu iç kanama geçirerek yaşamını yitirdiği belirlendi. Ayrıca kafasında çok fazla darbe var" dedi.

Çanakkale Valisi Mehmet Seyman, Koca'nın başını duvarlara vurarak kendisini öldürdüğünü öne sürdü. Seyman, "Bu kişi Cumhuriyet Savcılığı'nın talimatıyla önce Yenice Sağlık Ocağı'na alkol muayenesi için sevk edilmiş. Tekrar nezarethaneye getirilen Koca, taşkınlık yapmaya devam edip başını duvarlara çarpmaya başlayınca, görevli polislerce yeniden sağlık ocağına götürülmüş. Yapılan konrolden sonra Çan Devlet Hastanesi'ne sevk edilen kişi yolda hayatını kaybetmiştir." dedi.

Açığa alınan polislerden Niyazi Çağlar 8 Temmuz günü tutuklandı. "Görevi ihmal" gerekçesiyle açığa alınan polis Nihat Çırık ve bekçi Akif Gürgen serbest bırakıldı. Çırık, daha sonra emekliye ayrılırken Gürgen'in de tayini çıktı. Bu arada Çağlar'ın Koca'nın öldürüldüğü tarihte Yenice Emniyet Müdürlüğü'ne vekalet ettiği ortaya çıktı.

Koca'nın eşi Düriye Koca 10 Temmuz günü Yenice Cumhuriyet Savcılığı'na polisler hakkında suç duyurusunda bulundu. Koca'nın polisler tarafından dövüldüğüne tanık olan Şeref Birgül, olayla ilgili olarak "Dışarıdan feryatlar geliyordu, pencereden çıkıp baktığımızda uzun boylu, iri yapılı bir polis elleri arkadan kelepçeli bir haldeki Mustafa Koca'ya sürekli vuruyordu." dedi.

Temmuz ayı ortalarında İçişleri Bakanlığı tarafından olayı araştırmak üzere iki müfettiş görevlendirildi. Koca'nın ölümüne sebep oldukları iddiasıyla Yenice Emniyet Müdür Vekili Niyazi Çağlar ile bekçi Akif Gürgen hakkında 2.5 ile 7.5 yıl hapis cezası istemiyle dava açıldı.

Alpaslan Yelden

İzmir Emniyet Müdürlüğü Cinayet Masası Faili Meçhul Olayları İnceleme Birimi tarafından 2 Temmuz günü gözaltına alınan Alpaslan Yelden (37), 15 Temmuz günü Yeşilyurt Devlet Hastanesi'nde öldü.

Alpaslan Yelden'in babası Halil Yelden, oğlunun Alman uyruklu eski kız arkadaşının 1997 yılında ölmesi nedeniyle gözaltına alındığını ve 5 gün sonra oğlunu hastanede koma halinde bulduğunu söyledi. Yelden'in 3 Temmuz günü kendisini "pratisyen doktor" olarak tanıtan bir kişi tarafından hastaneye getirildiği ve bu kişinin Yelden'i "yolda bulduğunu" söylediği öğrenildi. Yelden'in hastane kayıtlarına "kimliği belirsiz erkek" olarak geçtiği bildirildi. Polis yetkilileri Yelden'in gözaltında düştüğünü ve başını yere çarptığını öne sürdüler. Yelden ailesinin avukatı Türkan Aslan ise "Yelden'in karın bölgesinde ve kuyruk sokumunda morluklar, başında darp ve travma izleri var. Düşme veya çarpma sonucu meydana gelmiş bir ölüm değildir" dedi. Halil Yelden, polisler hakkında suç duyurusunda bulundu.

Yelden'in ölümü nedeniyle 7 polis hakkında soruşturma açıldı. Avukat Türkan Aslan, "Başkomiser İbrahim Peker ve Komiser Hakan Ergüden ifadelerinde, müvekkilimi gözaltına aldıklarını kabul etmişler, ancak işkence suçlamasını kabul etmemişler. Müvekkilimin sinirlendiğini, garip hareketler yaparak yere düştüğünü, daha sonra Yeşilyurt Devlet Hastanesine götürdüklerini söylemişler." dedi. Aslan, polislerin açığa alınması için İzmir Valiliğine başvurduğunu bildirdi.

Aslan, Alpaslan Yelden'in 3 Temmuz günü Devlet Hastanesinde yapılan muayenesinde "vücudunda darp izi yoktur" şeklinde rapor verildiği gerekçesi ile raporu hazırlayan Dr. Alim Mutlu hakkında da İzmir Tabip Odasına suç duyurusunda bulundu. Aslan, Yelden'in vücudundaki işkence izlerinin gözaltından 13 gün sonra düzenlenen ölüm raporunda bile tespit edildiği belirterek, Mutlu tarafından verilen raporun sahte olduğunu vurguladı.

Olaydan sonra nöbetçi Cumhuriyet Savcısıyla birlikte otopside bulunduğunu belirten Avukat Suat Çetinkaya ise şunları söyledi:

"Müvekkilimin cesedini morgda gördüm. Kafasının arkasında, sol omzunda ve kuyruksokumunda morluklar vardı. Vücuttaki bu olgular ölü muayene tutanağına geçirildi. Ayrıntılı raporun verilmesi için ceset, Ege Üniversitesi Adli Tıp Kurumu'na gönderildi. Adli Tıp Kurumu'nca vücuttan alınan parçaların incelenmesinden sonra her şey ortaya çıkacak. Müvekkilim hastaneye getirildiğinde acil serviste ilk muayeneyi yapan doktorlar, hastanın karın bölgesinde morluklar olduğunu söylemişler. Ancak bu bulguların tutanağına geçmediğini öğrendik."

Yelden'in 6 Ekim günü açıklanan otopsi raporunda, vücudun çeşitli yerlerine sert cisim ile vurulduğu belirtildi. Raporda, mağdurun beyninin ileri derece hasarlı olduğu belirtilerek, böbrek ve dolaşım yetmezliği sonucu öldüğü ifade edildi.

22 Temmuz günü İzmir Barosu, Yelden'in gözaltında ölümüne ilişkin soruşturmanın sağlıklı yürütülmesi ve sonuçlanması için olaya adı karışan polislerin görevden uzaklaştırılması istemiyle İzmir Valiliğine ve İzmir Cumhuriyet Savcılığı'na bir dilekçe ile başvurdu. Başvuruda, "İddialarının kanıtlanması halinde, sorumluluğu olan kamu görevlileri bakımından, cezai yaptırımların yanı sıra disiplin yaptırımlarının da uygulanması gerekmektedir. İsnat edilen eylem; ilgililerin sorumluluk derecesine göre 657 sayılı Devlet Memurları Yasası'nın 125/E maddesine göre, 'devlet memurluğundan çıkarma' ve 23 Mart 1979 tarih ve 7/17339 sayılı Emniyet Örgütü Disiplin Tüzüğü'nün 8/39 maddesi uyarınca da 'meslekten çıkarma' cezasını gerektiren eylemlerdendir" denildi.

Temmuz ayı sonlarında Yelden'in öldürülmesiyle ilgili soruşturma dosyası, İzmir Valiliği'nin talimatıyla, soruşturmayı yürüten Emniyet Müdür Yardımcısı Fahrettin Coşkun'dan alınarak, polis müfettişleri Nejat Akar ve İbrahim Şahintürk'e verildi. Bu arada İçişleri Bakanlığı tarafından da olayı araştırmak üzere iki müfettiş gönderildi. Müfettişlere ifade veren Faili Meçhul Olayları İnceleme Araştırma Birim Amiri Başkomiser İbrahim Peker'in, 1997 yılında bir başka işkence olayı nedeniyle de yargılandığı ve İzmir 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin, 1997/50 esas, 1998/223 sayılı karar kararı ile "Cürmü söyletmek üzere işkence yapmak" suçundan, TCY'nin 243/1, 59/2 ve 647-6 maddeleri uyarınca 10 ay hapis, 2 ay 15 gün memuriyetten men cezasına mahkum edildiği ve dosyanın Yargıtay'da beklediği öğrenildi.

Yelden'in ölümü nedeniyle açılan soruşturma çerçevesinde, Başkomiser İbrahim Peker, Komiser Hakan Ergüden ve polis memuru Muharrem Çetinkaya 4 Ağustos günü açığa alındı. Yelden ailesinin avukatlarından Türkan Aslan, Yelden'i sorgulayan ekipteki polislerden bir bölümünün halen görevde olduğunu ve bu polislerin delilleri karartabilecekleri endişesi taşıdıklarını belirterek, "Savcılıkta, Alpaslan Yelden'i gözaltına alan ve sorgusuna katılan polislerden yedi isim var. Bu isimlerden sadece İbrahim Peker ve Hakan Ergüden açığa alındı. Ancak, İsmail Aktaş, Kamil Aka, Hikmet Kudu, Uğur Koca ve Zeki Gündoğdu ile ilgili herhangi bir işlem yapılmadı." dedi. Aslan, açığa alınan Muharrem Çetinkaya'nın adının kendi verdikleri listede olmadığını, Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından görevlendirilen müfettişler Nejat Akan ve İbrahim Şahintürk tarafından yürütülen idari soruşturma sırasında ortaya çıktığını kaydetti.

Yelden'in ölümü nedeniyle ekim ayı başlarında 10 polis hakkında dava açıldı. İzmir Cumhuriyet Savcılığı

tarafından hazırlanan iddianamede, Başkomiser İbrahim Peker, komiser yardımcılarını Tarkan Gündoğdu ve Hakan Ergüden ile polis memurları Muharrem Çetinkaya, Ali Aykol, Hikmet Kudu, Yusuf Oyan, Uğur Koca ve Nevzat Sağoğlu hakkında "Yelden'e suçunu söyletmek için işkence yaparak ölüme sebebiyet vermek" iddiasıyla 15 yıla kadar, Başkomiser Cemil Bulut hakkında da "görevi savaştırmak" iddiasıyla 3 aydan bir yıla kadar hapis cezası istendi.

10 polis hakkında açılan davaya ise 9 Aralık günü İzmir 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlandı.

Şaban Cadıroğlu

Van'da Çarşı Karakolu önünde seyyar satıcılık yapan Şaban Cadıroğlu (14) adlı çocuk, polisler tarafından dövülerek öldürüldü. Aynı yerde seyyar satıcılık yapan Abdullah Kurt, başka yerde tezgah kurmaları için bir süredir baskı yapan polislerin 16 Ağustos günü kendilerini döverek tezgahlarını dağıttığını belirtti. Kurt, "Son bir aydır polis baskı uygulamaya başladı. 16 Ağustos günü de iki polis, dört kişinin eşyalarını dağıttı. Bu sırada Şaban eşyalarını alıp kaçmak isterken sarışın bir polis onu tekmelemeye başladı. Şaban fazla kaçamadan yere düştü. Ben ve arkadaşım yanına gittik. Nefes alamıyorduk. Polis bırakıp gitti. Ben ve arkadaşım Yusuf onu bir araca bindirerek hastaneye götürdük. Ancak ölmüştü." dedi.

Daha sonra polisler tarafından karakola götürüldüklerini ve kendilerine tutanak imzalatıldığını söyleyen Kurt, ifadelerini alan Savcının kendilerine "İftira atıyorsunuz" dediğini iddia etti. Cadıroğlu'nun babası Süleyman Cadıroğlu da, polislerin "ölümün kalp krizi sonucu olduğuna dair rapor vermesi için" doktorlara baskı yaptıklarını ileri sürerek Abdullah Lenk adlı doktorun "darp izine rastlanmadığını ancak ölümün kuşkulu olduğu" gerekçesiyle cesedi otopsi için Diyarbakır'a gönderdiğini bildirdi.

Bu arada cesedin morgdan alınması sırasında hastane önünde bekleyenlerin protestolarını engelleyen polisler, yaklaşık 30 kişiyi gözaltına aldı. Cadıroğlu'nun cenaze törenine sadece beş kişinin katılmasına izin veren polis, cenazeyi kaldırmak isteyen 100 kişilik gruba müdahale ederek, 3 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar daha sonra serbest bırakıldı.

Olaydan sonra kaldırıldığı Van ve Diyarbakır devlet hastanelerinde otopsi yapılmayan Cadıroğlu'nun iç organları otopsi yapılmak üzere İstanbul'a gönderildi. Ailenin avukatlığını üstlenen Abdulmenaf Kıran, soruşturma ve dava açılması aşamasında zorluklarla karşılaştıklarını belirterek, "Cadıroğlu davasında polisin adı geçiyor. Bu nedenle zorluklarla karşılaşacağız. Olay yerinde bulunan iki tanığa ulaştık. Bunların ifadelerini aldık. Dava dosyasına koymak üzere ifadeleri tasdik ettirmemiz gerekiyordu. Van'da bulunan üç notere de gittim. 'Bu ifadeler devlet

aleyhinde. Sonra başımız belaya girer' diyerek tasdik etmediler. Bu tanıkların mahkemede istedikleri bir şekilde ifade vermeyecekleri ortada. Tehdit edilecekler, baskı altına alınacaklar, bir insanın yaşamına mal olan dava böylece geçirilecek." dedi.

Cadıroğlu'nun öldürülmesine tanık olan 8 kişi ile Şaban Cadıroğlu'nun babası Süleyman Cadıroğlu, 22 Ekim günü Van Emniyet Müdürlüğü'nde ifade verdiler. Abdülrezzak Kurt, Adil Kurt, Hacı Kurt, Nazmi Kurt, Yusuf Kurt, Abdullah Kurt, Veysi Kurt ve Ramazan Özer adlı tanıklar, ifadelerinde "Şaban Cadıroğlu'nu polis öldürdüğünü" söylemeleri üzerine dövüldüklerini, kafalarının duvara vurulduğunu ve polisler tarafından hazırlanan ifadeleri imzalamaya zorlandıklarını bildirdiler. Baba Cadıroğlu da, Asayiş Şube Müdürü Sadettin Bora'nın "davacı olmaması için kendisini ikna etmeye çalıştığını" bildirdi.

Açılan soruşturma çerçevesinde 1999 yılı içinde tanıklarla yüzleştirilmeyen Seyit Demir ve Mustafa Sivacı adlı polisler hakkında "Lüzum-u Muhakame" kararı çıktı. Ancak sanık polislerin itirazı üzerine dava Danıştay'a gönderildi. Danıştay'dan 1999 yılında bu konuda herhangi bir karar çıkmadı.

Mehmet Solmaz

Uyuşturucu kaçakçılığı yaptığı iddiasıyla gözaltına alınan Mehmet Solmaz adlı kişi 24 Eylül günü İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde öldü. Mehmet Solmaz'ın 6. kattan atlayarak intihar ettiği öne sürüldü.

Bir tırda yakalanan 166 kilogram eroini Hollanda'ya kaçırmak isteyen şebekenin organizatörü olduğu iddiasıyla gözaltına alınan Mehmet Solmaz, ifadesinin alınması için B Blok 6. katta bulunan ekipler amirinin odasına çıkarıldı. Hangi odada olduğunu anlamaması için eşofmanı kafasına geçirilen Mehmet Solmaz'ın, yanında bekleyen polis dalgınlığından yararlanarak açık duran pencereden atladığı iddia edildi. Mehmet Solmaz, olay yerinde öldü. Bu arada Mehmet Solmaz'ın atladığı odanın, 6. katta pencerelerinde demir olmayan tek oda olduğu öğrenildi.

Yakınları, daha önce 9 kez gözaltına alınan Solmaz'ın, "Konuşmak ve para vermek istemediği için polis tarafından aşağıya atıldığını" öne sürerken, polis yetkilileri Solmaz'ın ölüm korkusu içinde olduğunu ve mal sahibini ele vermemek için intihar etmiş olabileceğini iddia ettiler.

Solmaz'ın ölümü ile ilgili olarak Fatih Nöbetçi Cumhuriyet Savcılığı soruşturma başlattı. İstanbul Emniyet Müdürü Özdemir yaptığı açıklamada, "Arkadaşlarımız güzel bir operasyon yaptılar. Basın açıklamasını bizzat ben yaptım. Daha sonra şahsın görevli personelimizin elinden kurutulmuş, ani bir intiharda bulunması bizleri de üzdü. Bununla ilgili adli ve idari soruşturma devam ediyor" dedi.

IHD İstanbul Şubesi tarafından yapılan açıklamada, Solmaz'ın ölümünün şüpheli olduğunu bildirildi.

Açıklamada, "Emniyette gözaltında bulunan birilerinin, intihar ettiğine inansak dahi; O'nun intihar etmeye sevk edecek kadar korkutulmuş olması çok düşündürücüdür" denildi. Açıklamada, şu görüşlere yer verildi:

"Kaldı ki, Mehmet Solmaz'ın gözlerinin bağlı olması da 'serbest iradesi'nin baskı altında olduğunun açık göstergesidir. Emniyet binalarında, yalnız adım atmalarına dahi izin verilmeyen sanıkların, 6. kattan atlayacak kadar süreyi buldukları da inandırıcı değil. Olay tüm yanlarıyla şüphelidir."

Solmaz'ın ölümünde ihmali olduğu belirlenen İstanbul Narkotik Şube'de görevli Başkomiser Murat Şahin, Emniyet Amiri ve Şube Müdür Yardımcısı Mahmut Karabulut ve polis memuru Salman Gökhan Gür hakkında ekim ayı başlarında TCY'nin 230/1 maddesi uyarınca 3 aydan 1 yıla kadar hapis cezası istemi ile dava açıldı. Fatih Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, sanık Mehmet Solmaz'ın bazı itiraflarda bulunacağına dair haber üzerine, gözü bağlı olarak Narkotik Şube Müdürlüğü Ekipler Amiri Murat Şahin'in 6. kattaki odasına getirildiği belirtildi. İddianamede, "Sanık Müdür Muavini Mahmut Karabulut ve Ekipler Amiri Başkomiser Murat Şahin, MİT mensuplarının çağrısına uyarak odayı bir süre için terk ederken, Mehmet Sormaz'ı hiçbir önlem almadan görevli olmayan polis memuru Salman Gökhan Gür nezaretine bırakarak görevlerini ihmal etmişlerdir" denildi.

Fehmi Kaplan

"Aşırı içkili olduğu" gerekçesiyle 14 Kasım gecesi Erzurum'un Narman ilçesinde gözaltına alınan Fehmi Kaplan (45) adlı kişi gözaltında öldü. Gözaltına alındıktan sonra rahatsızlandığı için sağlık ocağına götürülen Fehmi Kaplan'ın daha sonra yeniden Emniyet Amirliği'ne getirildiği ve 15 Kasım sabahı nezarethanede cesedinin bulunduğu bildirildi. Kaplan'ın işkence sonucu öldüğünü savunan yakınları Narman Emniyet Amirliği önünde protesto gösterisi yaptı. Narman Kaymakamı Levent Kılıç ise Fehmi Kaplan'a işkence yapılmadığını, ölüm nedeninin intihar ya da kalp krizi olabileceğini ileri sürdü.

Fehmi Kaplan'ın kardeşi Vehbi Kaplan, abisi öldürüldükten sonra olaya intihar süsü verildiğini savunarak, "Abimi gözaltına aldıktan bir saat sonra sağlık ocağına götürüyorlar ve orada 3 iğne vuruyorlar. Sonra baygın şekilde nezarete götürüyorlar. Ertesi gün 'gelin kardeşiniz hasta' dediler. Karakola gittikten sonra öldüğünü söylediler. Kendisini astığını söyledikleri yer, bir metre yükseklikte. Orada kendisini asma imkansız. Ayrıca kendisini asarken kullandığını söyledikleri kemere baktık, o da abime ait değil. Vücudunda darp izleri gördük. Kendisini asma için hiçbir nedeni yoktu. Üstelik bize haber vermeden önce ilçeye çevik kuvvet ve jandarma takviyesi yapmışlardı. Her tarafta önlem almışlardı. Bunlar kuşkulu şeyler." dedi.

Kaplan'ın ölümü nedeniyle Erzurum Valiliği'nce adli ve idari soruşturma açtı, Emniyet Genel Müdürlüğü de polis başmüfettişi görevlendirdi. Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yapılan yazılı açıklamada, "Olay yerine giden ekipler, alkol raporu alınması için Fehmi Kaplan'ı sağlık ocağına götürdü. Narman Merkez Sağlık Ocağı Tabipliği, Fehmi Kaplan hakkında 'dahili ve harici muayenesi normal, vücudunda darp ve cebir izi yok ve şahsın ileri derecede alkollü' olduğunu belirten bir rapor verdi. Daha sonra karakola götürülen Kaplan, saat 06.00 sıralarında, karakol nöbetçisine 'gözlem odasına geçmek ve orada yatmak istediğini' söyledi. Kaplan'ı eski polis memuru olduğu için tanıyan karakol nöbetçisi izin verdi, hatta gözlem odasının kapısı açık bırakıldı. Kaplan, sabah saat 07.30 sıralarında kontrol edildi ve gözlem odasının kapısına kemeriyle kendisini asarak intihar ettiği görüldü. Durum Cumhuriyet Savcılığı'na bildirildi. Savcılığın isteği üzerine Kaplan'ın cesedi saat 10.00 sıralarında olay yerinden kaldırılarak ilçe sağlık ocağına, buradan da Aziziye Tıp Fakültesi'ne gönderildi." denildi. Açıklamada, Kaplan'a yapılan otopside "yüzeysel olarak herhangi bir darp ve cebir izine rastlanmadığı" öne sürüldü.

İbrahim Ay

3 Aralık günü Mardin'in Dargeçit ilçesine bağlı Altıyol köyünde gözaltına alınan İbrahim Ay (72) adlı köylünün işkence sonucu öldüğü iddia edildi.

Edinilen bilgiye göre, akşam saatlerinde köye baskın düzenleyen askerler İbrahim Ay'la birlikte, Şerif Ay, Fahrettin Ay, Selim Aktaş, Latif Aydoğdu adlı köylüleri ve Hamit Erik, Ali Kaya adlı korucuları gözaltına aldı. Altıyol Jandarma Karakolu'nda dipçik darbeleriyle dipçikle dövülen ve kafasından yaralanan İbrahim Ay'ın fenalaşması üzerine Dargeçit Devlet Hastanesi'ne götürüldüğü ve burada öldüğü bildirildi. Otopsi için Diyarbakır Devlet Hastanesi'ne götürülen Ay, daha sonra Altıyol köyünde toprağa verildi. Ay'la birlikte gözaltına alınan köylüler, İbrahim Ay'ın öldüğünün anlaşılması üzerine askerlerin kendilerine "kafasını duvara çarparak fenalaştığı" yolunda tutanak imzalatmaya çalıştığını ancak bunu kabul etmediklerini bildirdiler. Ay'ın akrabası Fahrettin Ay, cesedi yıkadıkları sırada, başında ve vücudunun çeşitli yerlerinde darp izleri gördüklerini söyledi. Fahrettin Ay, olayın duyulması üzerine köye gelen Dargeçit Cumhuriyet Savcısı ve Emniyet Müdürü'nün kendilerine davadan vazgeçmelerini önerdiklerini anlattı. İbrahim Ay'ın kızı Cirva Keleş ise babasının ölümünden Karakol Komutanı ile kendilerine sürekli baskı yapan Kemal Kaya, Ali Kaya ve Hamit Erik adlı korucuların sorumlu olduğunu ileri sürdü.

Ay'ın ölümünün ardından askerlerin köye dört kez baskın düzenleyerek, Ay'ın yakınlarını davacı olmaları durumunda köyü boşaltacakları yönünde tehdit ettikleri öğrenildi.

Medine Öncel

Diyarbakır'da gözaltına alınmamak için 7. kattan atlayan Medine Öncel adlı kadın öldü. Edinilen bilgiye göre olay şöyle gelişti: 14 Temmuz günü saat 03.00 sıralarında Diyarbakır Bağlar ilçesinde Ekrem Öncel adlı kişinin evine polisler tarafından baskın düzenlendi. Binanın dış kapısını kırdıktan sonra 7. kattaki eve çıkan polisler, Ekrem Öncel'in kızı Medine Öncel'i gözaltına almak istediler. Medine Öncel ise gözaltına alınmamak için pencereden atladı.

Ekrem Öncel olayı şöyle anlattı: "Biz, hava sıcaklığı nedeniyle damda uyuyorduk, 5 polis geldi. Biri maskeliydi ve komando elbisesi giymişti, diğerleri sivildi. Beni ve eşimi damdan indirerek dairenin kapısını açmamı istediler. Medine için geldiklerini, onu emniyete götürceklerini söylediler. Kızlarım uyuyordu. Polislerin sesiyel uyandılar. Polisler silahlarını doğrultarak salonda beklediler. Ben Medine'ye sakin olmasını söyleyip, giyinmesini istedim. Medine, 'Baba ne olur bırakma, bunlar beni götürmesin. Beni bu defa öldürürler' dedi. Ben de, sakin olmasını, serbest bırakacaklarını söyledim. Ama bir türlü sakinleşmedi. Çok titriyordu. Medine ve öbür kızım Devran giyindikten sonra salona geldiler. Medine aniden koşmaya başladı. Salonun yanındaki odaya giderek pencereye doğru gitti. Annesi arkasından koştu ama yetişemedi. Kendisini pencereden aşağı attı."

HADEP üyesi Medine Öncel'in 16 Kasım 1998 tarihinde HADEP Diyarbakır il binasına düzenlenen baskında gözaltına alındığı ve 12 gün boyunca işkence gördüğü bildirildi. Aynı baskında gözaltına alınan Hamit Çakır adlı kişi de Emniyet Müdürlüğü'nde işkence sonucu ölmüştü.

Ekrem Öncel'in polisler hakkında yaptığı suç duyurusu üzerine açılan soruşturma, temmuz ayı sonunda takipsizlikle sonuçlandı. Cumhuriyet Savcısı Ümit Yüksel, soruşturma sonucunda Medine Öncel'in paniğe kapılarak kendini attığı, olayda polislerin kusurlarının bulunmadığı ve soruşturmaya gerek olmadığına karar verdi.

Gözaltında ölüm davaları

Baki Erdoğan

Baki Erdoğan'ın 21 Ağustos 1993 tarihinde Aydın Emniyet Müdürlüğü'nde işkence sonucu ölümü nedeniyle 6 polisin yargılanmasına Yargıtay'ın ilk kararı bozması üzerine yeniden başlandı.

Aydın 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde "efrada kötü muamele ve işkence sonucu ölüme neden olmak" suçundan yargılanan ve 21 Nisan 1998 tarihinde 5 yıl 6 ay 20'er gün hapis cezasına mahkum edilen Emniyet Müdür Yardımcısı İbrahim Türedi, Ayhan Erdal, Abdurrahman Çetinkaya, Cahit Sandıkcı, Ali Kumal, Siyasi Şube Müdürü Necmettin Aydıncı adlı polisler hakkındaki karar, Yargıtay tarafından 23

Aralık 1998 tarihinde “eksik soruşturma” gerekçesiyle bozulmuştur.

Yargıtay, sanık vekillerince temyiz aşamasında kanıt olarak sunulan, “Zafere Yürüyen Devrimci Gençlik” dergisinde yayımlanan “Baki Erdoğan’ın epilepsi hastası olduğu “na ilişkin haberi, bozma gerekçeleri arasında saymıştır.

Yargıtay’ın bozma kararının ardından davaya 11 Mayıs günü Aydın 1. Ağır Ceza Mahkemesi’nde yeniden başlandı. 24 Haziran günü yapılan duruşmada Mahkeme, Baki Erdoğan’ın gördüğü işkence sonucu yaşamını yitirdiği kanısına vararak, sanıkları ikinci kez 5 yıl 6 ay 20’şer gün ağır hapis cezasına çarptırdı. Mahkeme ayrıca, sanıkların ömür boyu memuriyetten men edilmesini de karara bağladı.

Aydın 1. Ağır Ceza Mahkemesi’nin Erdoğan’ın öldürülmesi ile ilgili olarak TCY’nin 452. maddesi uyarınca 6 polis hakkında verdiği karar 28 Aralık günü Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından bozuldu.

Öte yandan Aydın’da, Baki Erdoğan’ı işkenceyle öldürdükleri için yargılanan polislerin 21 Nisan 1998 tarihindeki duruşmasından sonra, davayı izleyen gazetecilerin polisler tarafından dövülmesi nedeniyle polisler, gazeteciler ve avukatlar hakkında açılan davaya da 1999 yılı içinde devam edildi.

Cengiz Aksakal

Yargıtay, Artvin’in Şavşat ilçesinde 18 Ekim 1980 tarihinde Cengiz Aksakal’ın, gözaltında işkenceyle öldürülmesi nedeniyle dönemin II Jandarma Alay Komutanı Üsteğmen Ferit Ildırar ile Merkez Jandarma Karakol Komutanı Astsubay Mecdi Cengiz hakkında “işkenceyle adam öldürdükleri” gerekçesiyle Ardahan Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen ikişer yıl birer ay hapis cezasını 22 Aralık 1998 tarihinde onadı.

Ancak Ardahan Ağır Ceza Mahkemesi, temmuz ayı içinde sanıkların suçu işlemediklerine ilişkin yeni kanıtlar gösterdiği gerekçesiyle iki yıllık hapis cezasının infazını erteledi ve ‘yargılamanın iadesine’ karar verdi.

Mahkeme, 2 Temmuz günü bu istemi yenileme kararı aldı. Kararda, sanıkların suç tarihinde başka yerde operasyonda olduklarına ilişkin kimi tanık ifadeleriyle, Yargıtay’ın ‘üzerinde tahrifat yapılmıştır’ dediği belgede aslında tahrifat yapılamayacağı yönündeki Jandarma Genel Komutanlığı yazısını dikkate aldığı bildirildi.

Üç ayrı ilde görülmesi, dört değişik karar verilmesi ve 19 yıl boyunca tamamlanamayan dava şu aşamalardan geçti:

İlk dava Erzurum Sıkıyönetim Mahkemesi’nde üç polis hakkında açıldı. Mahkeme, Askeri Yargıtay’ın bozması üzerine sanıkları beraat ettirirken Üsteğmen Ferit Ildırar ile Astsubay Mecdi Cengiz hakkında suç duyurusunda bulundu.

Artvin Ağır Ceza Mahkemesi’nde komutanlar hakkında açılan dava 1992 yılında ‘maktule sorguda işkence yapıldığı, önceden mevcut hastalığına işkencenin de eklenmesi sonucu öldüğü anlaşılmıştır’ kararıyla bitirildi, sanıklar dört yıl ikişer ay hapis cezasına çarptırıldı.

Yargıtay 8. Ceza Dairesi, kararı ‘eksik soruşturma’dan bozdu. Yeni yargılamada ‘maktule suçunu söyletmek için işkence yapılmıştır, ancak sanıkların bizzat işkence yaptıkları kanıtlanamamıştır’ gerekçesiyle komutanlar beraat ettirildi. Yargıtay, kararı bu kez sanıkların mevzuat gereği Adalet Bakanlığı’ndan izin alınmadan yargılandığı gerekçesiyle bozdu.

1994’te bu kez Ardahan Ağır Ceza Mahkemesi’nde dava açıldı. Mahkeme, 1997’de ‘yapılan işkencelere talimat vermek, yer tedarik etmek ve göz yummak suretiyle işkence suçuna katılmak’ suçlarından sanıkları önce beşer yıl hapse çarptırdı. Bu ceza, ‘sanıkların faili belli olmayan ölüm fiilinde fer’i fail oldukları’ gerekçesiyle ve ‘sanıkların kişilik ve sosyal özellikleri’ de dikkate alınarak iki yıl birer aya indirildi.

Welathan Gülşenoğlu

Welathan Gülşenoğlu (19) adlı üniversite öğrencisini 22 Mart 1994 tarihinde “gözaltında tutulduğu Kasımpaşa Polis Karakolu’nda silahla öldürdüğü” iddiasıyla Abdullah Bozkurt adlı polis hakkında açılan davaya yıl içinde devam edildi. İstanbul Beyoğlu 1. Ağır Ceza Mahkemesi’nde 2 şubat günü yapılan duruşma, tanık polis memuru Mehmet Bozdağ’ın ifadesi alınmadığı için ertelendi. Yıl içinde sonuçlanmayan dava, 2000 yılına ertelendi.

Newroz Bayramı nedeniyle İstanbul’un Kasımpaşa semti Bahariye Caddesi’nde 22 Mart 1994 tarihinde öğle saatlerinde düzenlenen izinsiz gösteriden sonra gözaltına alınan Welathan Gülşenoğlu götürüldüğü Kasımpaşa Karakolu’nda öldürülmüştü. Resmi açıklamada, Gülşenoğlu’nun gözaltına alınan diğer kişilerle birlikte getirildiği karakolda, yanında bulunan tabancayı çektiği ve bu sırada bir polis memuru tarafından vurulduğu öne sürülmüştü.

Ali Rıza Ağdoğan

Ali Rıza Ağdoğan’ın gözaltında gördüğü işkence nedeniyle 17 Şubat 1991 tarihinde ölümü nedeniyle 6 polis hakkında açılan dava, Yargıtay’ın ilk kararı bozması üzerine 9 Mart günü yeniden başlandı. Polislerin avukatı İlhami Yelekçi, Yargıtay kararı uyarınca davanın düşürülmesini isterken Ağdoğan ailesinin avukatları sanıkların cezalandırılması görüşünü savundular. Duruşma polislerin ifadelerinin alınması için ertelendi. 6 Şubat 1998 tarihinde Beyoğlu 1. Ağır Ceza Mahkemesi’nde sonuçlanan davada, polisler Fezullah Ardıç, Ramazan Kılıç, Hüseyin Yılmaz ve Mustafa Şahinoğlu beraat etmiş, Seydi Yapıcı ve Recep Uçar adlı polisler ise 5 yıl 6 ay

20 gün hapis cezasına mahkum edilmişti. Yargıtay ise, "işkence suçunun zamanaşımı süresi 5 yıl olduğu için davanın düşmesi gerektiği" görüşüyle kararı bozmuştu.

17 Mayıs günü İstanbul Beyoğlu 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada ifade veren emekli Başkomiser Seydi Yapıcı, Yargıtay'ın bozma kararına uyularak işkence suçlamasıyla yargılanmaması gerektiğini savundu.

25 Ekim günü sonuçlanan davada, ilk kararında direnen Mahkeme, "iradeleri dışında adam öldürmeye tam teşebbüs" suçlamasıyla Seydi Yapıcı ve Recep Uçar adlı polisler 5 yıl 6 ay 20 gün hapis cezası verdi.

Ali Rıza Ağdoğan, 13 Şubat 1991 tarihinde protesto amaçlı kepenk kapattığı iddiasıyla gözaltına alındıktan sonra İstanbul Beyoğlu Ekipler Amirliği'nin 3. katından atılmıştı. Ağdoğan 17 Şubat 1991 tarihinde de hastanede ölmüştü.

Birtan Altunbaş

Birtan Altunbaş adlı gencin 1991 yılında işkence sonucu ölümü nedeniyle 10 polislin yargılandığı dava, aradan yaklaşık 8 yıl geçtikten sonra 18 Mart günü yeniden başladı. Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmaya sanık polislerden sadece Tansel Kayhan katıldı. Tansel Kayhan, olay tarihinde Birtan Altunbaş'ı Ahmet Yüzbaşıoğlu ve Mehtap Özkul adlı kişilerle birlikte gözaltına aldığını ve Siyasi Şube'ye teslim ettiğini, sorguya ise katılmadığını iddia etti. Duruşmada aynı tarihlerde gözaltında bulunan Murat Böbrek adlı kişi de tanık olarak dinlendi. Murat Böbrek, gözaltında "Birtan" adlı bir kişiye yoğun işkence yapıldığına tanık olduğunu söyledi. Aynı tarihlerde Siyasi Şube nezarethanesinde görev yapan İhsan Uçum adlı tanık da Altunbaş'ın rahatsız olduğunu gördüğünü bildirdi. İhsan Uçum, durumu yetkililere bildirdiğini, bunun üzerine Birtan Altunbaş'ın nezarethanedan alındığını ve bir daha geri getirilmediğini anlattı. Duruşma, emekli olan iki sanığın adreslerinin belirlenmesi için 30 Nisan gününe ertelendi. Birtan Altunbaş, Ankara Hacettepe Üniversitesi'nde 10 Ocak 1991 tarihinde gözaltına alınmış ve 16 Ocak 1991 tarihinde Gülhane Askeri Hastanesi'nde ölmüştü. Ankara Cumhuriyet Savcılığı tarafından açılan davada, mahkeme, "sanıkların memur olması nedeniyle" dosyayı Ankara İl İdare Kurulu'na göndermişti. Daha sonra yargı ve Ankara İl İdare Kurulu arasında oluşan "olumsuz görev uyuşmazlığı" nedeniyle dosya Yargıtay'a gönderilmişti. Yaklaşık 8 yıl sonra Yargıtay, polislerin yargılanmasına karar verdi. TCY'nin "işkence" suçuna ilişkin 243 ve 245 ile "öldürme" suçuna ilişkin 452. maddeleri uyarınca yargılanan polislerin adları şöyle: İbrahim Dedeoğlu(18 Nisan seçimlerinde MHP Karaman Milletvekili adayı), Sadi Çalı, Ahmet Baştan, H. Cavit Orhan, Süleyman Sinkil, Tansel Kayhan,

Talip Taşdan, Mehmet Kırkıcı, Muammer Eti ve Naif Kılıç.

Duruşmada, sanık polisler Birtan Altunbaş'ın neden öldüğünü bilmediklerini söylediler.

İbrahim Dedeoğlu, davada ilk kez 15 Temmuz günü yapılan duruşmada ifade verdi. Dedeoğlu, Birtan Altunbaş'ın vücudundaki izlerin, "yakalandığı andan siyasi polis merkezine getirilinceye kadar geçen sürede" meydana geldiğini iddia etti. Dedeoğlu, kendisi hakkında defalarca işkence iddiasıyla dava açıldığını belirterek, "Devlete yapacağım hizmetler engellenmek isteniyor" dedi.

Davanın 15 Ekim günü yapılan duruşmasında, Mahkeme, duruşmalara katılmayan Naif Kılıç ve Ahmet Baştan adlı polisler hakkında giyabi tutuklama kararı verdi.

Davanın 30 Kasım günü yapılan duruşmasında, bir önceki duruşmada haklarında giyabi tutuklama kararı alınan Ahmet Baştan ile Naif Kılıç'ın yakalanmalarına ilişkin tevkif müzekkeresine cevap alınmadığının açıklandı. Mahkeme, Altunbaş'ın gözaltı dönemine ilişkin Emniyet'in "Zimmet Defteri"nin Mahkeme'ye ulaştığını bildirdi. Dava, 2000 yılına ertelendi.

Memik Yazar

Memik Yazar (19) adlı genci 16 Kasım 1998 tarihinde Gaziantep Emniyet Müdürlüğü'nde işkence ile öldürdükleri iddiasıyla Başkomiser Köroğlu Kırac, komiser yardımcısı Yakup Kılıç ile polisler Fikri Şirin, Mustafa Aygül, Davut Bodur, Şeyhmus Murat Kaya ve Hasan Biçer hakkında 29 Aralık 1998 tarihinde TCY'nin 243. maddesi uyarınca 10 yıla kadar hapis ve memuriyetten men cezası istemi ile dava açıldı.

Davaya 14 Ocak günü Gaziantep 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlandı. Duruşmaya haklarında giyabi tutuklama kararı bulunan ve 13 Ocak günü teslim olan Köroğlu Kırac, Yakup Kılıç, Mustafa Aygül, Şeyhmus Murat Kaya, Davut Bodur, Hasan Biçer ve Fikri Şirin katıldı. Gazecilerin alınmadığı duruşmada, tanıklık yapan Memik Yazar'ın babası Şevket Yazar, "Bana gelip 'oğlun zehirlendi' dediler. Hastaneye gittiğimde ise doktorlar 'zehirlenme değil, işkence görmüş' dediler. Takdiri size bırakıyorum" dedi. Duruşmada, tanık olarak dinlenen GaziGaziantep Devlet Hastanesi'nde görevli Dr. Erkan Mahsereci ise Yazar'ı yakalandığı gün muayene ettiğini ve darp izine rastlamadığını ileri sürdü. Duruşmada, Memik Yazar ile birlikte gözaltına alınan Nihat Oğuz ve Gökhan Yılmaz'ın tutuklu polislerle yüzleştirilmesine karar verildi.

Dava, 1999 yılı içinde tamamlanmadı.

Bayram Duran

Bayram Duran adlı kişinin, İstanbul Gaziosmanpaşa Gazi Karakolu'nda 16 Ekim 1994 tarihinde ölmesi

nedeniyle karakol eski amiri Ahmet Şengül ile polisler Abdullah Çavuşoğlu, Halit Ak, Mevlüt Salgar, Ahmet Aşçiel, Ayhan Köşger ve İsmail Usman hakkında açılan davaya 23 Haziran günü Denizli Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Polislerin TCY'nin 452/2. maddesi uyarınca 6 yıla kadar hapis cezasına mahkum edilmesi istendiği dava, 1999 yılı içinde sonuçlanmadı.

İsmail Saydam(Saylan)

19 Eylül 1998 tarihinde Bursa'da gözaltına aldıkları İsmail Saydam (Saylan) adlı kişiyi döverek öldürdükleri gerekçesiyle dört polis hakkında açılan dava 11 Ekim günü sonuçlandı. Bursa 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, Turan Sönmez, İbrahim Merdivenli ve Şevket Asar "delil yetersizliği" gerekçesiyle beraat etti. Tamer Kumru adlı polise ise "kasıt olmadan ölüme sebebiyet vermek" suçundan 4 yıl 2 ay hapis cezası verildi.

Sinan Demirbaş

14 Temmuz 1995 tarihinde Elazığ'da gözaltına alınan Sinan Demirbaş adlı üniversite öğrencisinin ölümü nedeniyle açılan davaya 17 Kasım günü Elazığ 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yeniden başlandı. 30 Kasım 1998 tarihinde sonuçlanan davada Bünyamin Gök adlı polis 14 yıl hapis cezasına mahkum edilmiş, polisler Erdoğan İnal, Veysi Aslan, Hasan Çetinkaya, Nazif Yazar, M. Faruk Uzel, Zihni Derin ve Mehmet Karamemetoğlu ise "delil yetersizliği" gerekçesiyle beraat etmişti. Yargıtay, kararı 26 Mayıs günü bozmuştu. Duruşma, kararın açıklanması için 2 Şubat 2000 tarihine erteledi.

Mehmet Yavuz

1998 yılında hırsızlık yaptığı iddiasıyla Diyarbakır'da gözaltına alındıktan sonra Adana Emniyet Müdürlüğü'ne götürülen Mehmet Yavuz'un gözaltında ölümüyle ilgili olarak komiser Murat Göldaş hakkında verilen 1 yıl 8 aylık hapis cezası 8 Aralık günü Yargıtay 8'inci Ceza Dairesi tarafından onandı. Göldaş'ın avukatlarının itiraz başvurusunu değerlendiren Ceza Dairesi, Adana 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nin "suçunu söyletmek için işkence sonucu ölüme sebebiyet vermek" suçundan verdiği cezaı onadı.

Yavuz'un avukatı İHD Genel Başkan Yardımcısı Osman Baydemir, "Sanıklar bir kişi değildi. Birden fazlaydı. Kendi aralarında anlaşıp bir kişiyi seçtiler. Diğerleri de şu anda görevleri başında. Bu kişiler gözaltına alınan herkes için bir tehlike arz etmektedir. Bundan Adana Emniyet Müdürlüğü ile İçişleri Bakanlığı da sorumludur. İşkencenin belgelenmesini de önemsiyorum. Adana İdare Mahkemesi'nde tazminat davası açtık. Davada adil bir sonuç alabileceğimizden kaygı duyuyoruz. İşkenceyi yapan görevlilerin rehabilitasyon merkezlerinde tedavi edilerek, işkenceden vazgeçirilmeleri gerekir" dedi.

Emin Yıldırım

7 Ocak 1996 tarihinde Diyarbakır'ın Çermik ilçesinde Emin Yıldırım (67) adlı kişiyi döverek öldürdüğü gerekçesiyle Çermik İlçe Jandarma Komutanı Binbaşı Sezai Akgün hakkında açılan dava sonuçlandı. 15 Haziran günü Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada Sezai Akgün, "kötü muamelede bulunduğu" gerekçesiyle TCY'nin "kötü muamele" suçuna ilişkin 245. maddesi uyarınca 2 ay hapis cezasına mahkum oldu. 7 Ocak 1996 tarihinde gece saatlerinde ilçenin Kale-Çukur mahallesinden silah sesleri gelmesi üzerine Emin Yıldırım'ın dükkanına giren Binbaşı Sezai Akgün, silah seslerinin nereden geldiğini sormuş, bilmediğini söyleyen Emin Yıldırım'ı dövmüştü. Yıldırım, yaklaşık 20 gün sonra Diyarbakır Devlet Hastanesinde öldü. Yıldırım'ın eşinin suç duyurusunda bulunması üzerine Akgün hakkında "kastı aşan eylem sonucunda adam öldürmek" suçlamasıyla dava açıldı. Olay tarihinde yüzbaşı olan Sezai Akgün, 1996 yılı Ağustos ayında binbaşılığa terfi ettirildi.

Bu arada Yıldırım'ın avukatı Mustafa Özer, davayı 1998 yılında AİHM'e gönderdiklerini ve AİHM'in Yıldırım olayı ile ilgili 98/40074 Numaralı dava ile ilgili olarak kabul edilebilirlik kararı verdiğini bildirdi. Özer, Mahkeme'nin kararına temyiz ettiklerini de kaydetti.

Yücel Özen

12 Kasım 1991 tarihinde İstanbul'da "hırsızlık" iddiasıyla gözaltına alınan Yücel Özen adlı kişinin 24 Kasım 1991 tarihinde işkence sonucu ölmesi nedeniyle 7 polis hakkında açılan davaya Beyoğlu 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yıl içinde devam edildi. Davanın 21 Ekim günü yapılan duruşmasında, esas hakkında görüşünü açıklayan Cumhuriyet Savcısı, Yücel Özen'in düşme sonucu değil şiddetli travma sonucu öldüğünün anlaşıldığını söyledi. Savcı, Ahmet Güngör, Abdullah Süzer, Hasan Kirman, Yavuzhan Boran, Nafiz Aktaş, Ünal Canlı ve Veysel Atası adlı polislerin 8 yıl ağır hapis cezası ile cezalandırılmalarını istedi. Dava, 1999 yılı içinde tamamlanmadı.

Fethi İpek

28 Eylül 1998 tarihinde Diyarbakır'ın Çermik ilçesinde Fethi İpek adlı kişiyi öldürdükleri ve çete kurarak uyuşturucu ticareti yaptıkları gerekçesiyle haklarında dava açılan Çermik Jandarma Kaçakçılıkla Mücadele Şube Müdürü Yüzbaşı Coşkun Bayar, astsubay Levent Toğrul, uzman çavuşlar Serdar Karabulut, Mehmet Yüksel ve Mustafa Alnak ile Ali Yıldız'ın yargılanmalarına Diyarbakır DGM'de 6 Mayıs günü devam edildi. Duruşmada, daha önce tanık olarak dinlenmesi için karar alınan jandarma muhbiri Kemal Türk'ün şubat ayı içinde Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde ağzına tek kurşun sıkılarak öldürüldüğü ortaya çıktı.

Fethi İpek'in yakınlarının avukatı Hüseyin Tayfun, Kemal Türk'ün Yüzbaşı Coşkun Bayar lehine ifade vermediği için öldürüldüğünü ileri sürdü. Coşkun Bayar'ın avukatı Yaşar Altürk ise Kemal Türk'ün öldürülmesi ile ilgili soruşturmayı yürüten Binbaşı Zahit Engin ve uzman çavuşlar Cemal Yaşar ile Mahir Balcı'nın gizli oturumda dinlenilmesini talep etti. Talebin kabul edilmesi üzerine duruşma 15 dakika gizli yapıldı. Duruşmada tetikçi olduğu ileri sürülen Ali Yıldız ise Fethi İpek'in uzman çavuşlar Mehmet Yüksel ve Serdar Karabulut tarafından para karşılığında öldürüldüğünü söyledi. Ali Yıldız, uzman çavuşlara ait cep telefon numaralarını mahkemeye sunarak, araştırılmasını istedi.

Ali Yıldız, 10 Haziran günü yapılan duruşmada ise Fethi İpek'i kendisinin öldürdüğünü belirterek şunları anlattı:

"Olay günü Fethi İpek benim yanıma geldi ve beraber arabaya bindik. Yanımızda uzman çavuşlar Serdar Karabulut ve Mehmet Yüksel de vardı. Tartışma sırasında İpek'in boyun bölümüne iki bıçak sapladıkten sonra kafasına da Amerikan yapımı el bombası ile vurdum. İpek olay yerinde öldü. Daha sonra uzman çavuşlar İpek'i arabadan atarak, patika yolun kenarına bıraktı. Bıçağı olay yakınlarında, el bombasını da evimin yakınlarına sakladım. Ben bunları askerlikten kurtulmak için yaptım. Biz çete falan değiliz. Kaçakçılık şubesi beni peçete gibi kullandı."

Dava, 27 Eylül günü sonuçlandı. Diyarbakır DGM'de yapılan duruşmada sanıklar hakkında "uyuşturucu kaçakçılığı ve suç işlemek için çete kurmak" suçlamasından beraat kararı verildi. Ancak, Coşkun Bayar ve Levent Toğrul'a "tasarlayarak adam öldürmeye azmettirmek", Serdar Karabulut, Mustafa Alnak, Mehmet Yüksel ve Ali Yıldız'a da "tasarlayarak adam öldürmek" suçlarından TCY'nin 450/4. maddesi uyarınca ölüm cezası verildi. Ceza daha sonra ömür boyu hapis cezasına çevrildi.

İsmet Yencilek

İzmir'de 31 Aralık 1998 tarihinde gözaltına alındıktan sonra polis otosunda ölen ve otopsi raporunda darp sonucu öldüğü anlaşılan İsmet Yencilek'in (68) ailesinin polisler hakkında yaptığı tüm girişimler sonuçsuz kaldı.

İzmir Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunan Yencilek'in yakınlarının, polislerin yargılanması için başlattığı girişimler sonuçsuz kaldı. Gözaltına alındığında eşinin cebinde astım ilaçları olduğunu belirten Gülbeyaz Taşyurt, polislerin "Cinayeti üzerlerinden atmak" istedikleri için böyle bir açıklama yaptıklarını belirtti.

Yencilek'i döverek gözaltına alan İzmir Emniyeti Araştırma Büro Amirliği'nde görevli polisler Hüseyin Altuntaş ile Reşat Birlik hakkında, herhangi bir

soruşturma açılmadı. Polislerin cezalandırılması için başta İçişleri Bakanlığı olmak üzere, Cumhurbaşkanlığı, Adalet Bakanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü'ne dilekçe gönderdiklerini belirten Yencilek'in oğlu Duran Yencilek, tüm girişimlerinin sonuçsuz kaldığını kaydetti. Ancak bu süreçte Duran Yencilek'in polisler tarafından tehdit edilmesi ve dövülmesi nedeniyle yaptığı başvurulardan vazgeçtiği öğrenildi.

Metin Yurtsever

20 Kasım günü HADEP Kocaeli İl Örgütü binasında devam eden açlık grevine yapılan polis müdahalesinde dövüldükten sonra Siyasi Şube'de sorgulanan ve gördüğü işkencenin ardından kaldırıldığı Kocaeli Üniversitesi Hastanesi'nde yaşamını yitiren Yurtsever'in ölümü nedeniyle 1999 yılı içinde herhangi bir dava açılmadı.

Hamit Çakır

16 Kasım 1998 tarihinde HADEP Diyarbakır İl örgütü binasında devam eden açlık grevine yapılan müdahalede gözaltına alınan ve işkence nedeniyle ölen Hamit Çakır'ın ölümü nedeniyle 1999 yılı içinde suç duyurusunda bulunuldu. Suç duyurusu üzerine 130 polis hakkında soruşturma açıldı, ancak yıl içinde polisler hakkında herhangi bir dava açılmadı.

c) Çocuklara İşkence

E.A. (17)

Almanya'da 10 Mart günü gözaltına alınan ve 12 Mart günü Türkiye'ye teslim edilen E.A. (17) adlı çocuğun İstanbul Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube'de işkence gördüğü bildirildi. Ümraniye Cezaevi'nden Yaşar Çelik, Sait Üçlü ve Ramazan Morkoç tarafından yapılan açıklamada, E.A.'nın 15 Mart günü yarı baygın bir halde cezaevine getirildiği belirtildi. Açıklamada, E.A.'nın "askıya alma, basınçlı su sıkma, elektrik verme, falaka, poşette nefessiz bırakma, tek başına kirli-havasız ve karanlık bir hücrede tutma, ormana götürüp başına silah dayayıp ölümle tehdit etme, testislerini sıkma" gibi işkencelere maruz kaldığı belirtildi. Açıklamada, "Gördüğü işkencelerden dolayı şu an arkadaşımızın her iki kolu tutmamakta, nefes alıp vermekte zorlanmakta, üst solunum yollarında enfeksiyon görülmekte, testislerinde şişme ve ekimoz ve yine vücudunda kaba dayak sonucu yaygın ekimoz-morluklar bulunmakta, uykusuzluk ve uykuda sayıklama gibi rahatsızlıklar yaşamaktadır." denildi.

Ö.Ş. (12)

İHD Adana Şubesi'nde 8 Nisan günü basın açıklaması yapan Beycan Ş., evinin polisler tarafından basıldığını ve Ö.Ş.'nin, "Kağıt satan bir çocuğu göstereceğiz" denilerek gözaltına alındığını söyledi. Beycan Ş., oğlunun evden alındıktan sonra kanala götürüldüğünü ve burada kendisine işkence yapıldığını belirtti. Adana Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda

bulduğunu ifade eden Beycan Ş., oğlunun sağlık durumunun kötü olduğunu kaydetti.

Y.S. (13), S.S. (10)

Erzurum Merkez Çocuk Yuvası'nda kalan biri 10, diğeri 13 yaşındaki iki ilköğretim Okulu öğrencisi kız çocuğuna tecavüz edildiği bildirildi. 4 Mayıs günü bir açıklama yapan Erzurum Vali Yardımcısı Fahrettin Göncü, Yuva Müdürü Kenan İrşi'nin Kazım Karabekir İlköğretim Okulu'nda okuyan ve Merkez Çocuk Yuvası'nda kalan S.S. ve Y. S. adlı iki kimsesiz kız kardeşe tecavüz etmekten, açığa alındığını söyledi.

Göncü "Çocuklardan Y. S. 13 yaşında, küçük kardeşi S.S. ise 10 yaşında. Uğradıkları tecavüz olayı üzerine bu iki kardeş yuvaya gitmeyerek sokakta' kalmışlar." dedi.

Yapılan soruşturma sonucunda, yuva görevlilerinin de aralarında bulunduğu beş kişi tutuklandı.

N.K. (14)

Adana Emniyet Müdürlüğü'nde gözleri bağlı, çınlıçiplak bağlanarak işkence yapılan N.K.'nin annesi Saadet K., 25 Haziran günü İHD'ye başvurdu.

N.K. yaptığı açıklamada, evlerinin 18 Haziran günü sivil polislerce basıldığını³ ve götürüldüğü Adana Emniyet Müdürlüğü'nde işkenceye maruz kaldığını söyledi. Polislerin kafasına topuklu ayakkabıyla vurduklarını belirten N.K, "Vücuduma hiç vurmadılar, hep kafama vuruyorlardı. Çok kötü küfür ettiler" dedi. Daha sonra dayısı Şeref Bakır'ın evine götürüldüğünü oradan da Adana Emniyet Müdürlüğü'nde sorguya alındığını kaydeden N.K. şöyle dedi:

"Önce gözlerimi bağladılar, beni bir yere götürdüler. Üzerimdeki giysilerin hepsini çıkardılar. Odada kimler olduğunu görmüyordum ama tuhaf sesler duydum. Sürekli saçımı çekiyorlardı. Kafamda bir toka bile bırakmadılar ve bana 'sen 14 yaşında değilsin bize yalan söylüyorsun, 20 yaşındasın' diyorlardı"

Daha sonra üzerinin giydirilerek başka bir odaya, bodrum gibi bir yere gözleri bağlı olarak götürüldüğünü ifade eden N.K, "Bir adam sürekli yanındakilere 'onu bana getirin onu .....' diyordu. Çok kötü küfür ettiler" dedi. N.K, sivil polislerin kendisini peşini bırakmayacakları şeklinde tehdit ettiklerini de kaydetti.

Saadet K. de, "Eve yapılan baskında, benim kafama vurdular ve 'kızma söyle cephaneleri nereye koyduğunu söylesin' diyorlardı. Ne cephaneliğinden bahsettiklerini sorduğumda küfür ettiler" diye konuştu.

S.Ş. (17), F.Ç. (19), N.A. (17), Ü.I. (13), A.P., B.T.(19)

Haziran ayı sonlarında İstanbul Sefaköy'de "hırsızlık" iddiasıyla gözaltına alınan 13-19 yaşlarındaki 7 çocuğa götürüldükleri karakolda işkence yapıldığı bildirildi. S.Ş (17), F.Ç (19), N.A. (17), Ü.I. (13), A.P. adlı çocukların da aralarında bulunduğu çocuklara

adli tabiplik tarafından 7 günlük rapor verildi.

Gözaltına alınan çocuklardan S.Ş'nin ağabeyi Dursun Ş.; gözaltında kardeşini görmeye gittiğinde S.Ş.'nin "ayakta duramayacak halde" olduğunu söyledi.

Kardeşine cinsel tacizde bulunulduğunu da ifade eden Dursun Şentürk, çocuklardan çeşitli suçları üstlenmelerinin istenildiğini kaydetti.

Gözaltına alınanlardan ikisinin sokak çocuğu diğerlerinin de düşük gelirli ailelerin çocukları olduğunu anlatan Şentürk, polislerin kendisini de "seni de içeri atarız" diye tehdit ettiklerini vurguladı. Dursun Ş., polislerin kendilerinden ve bazı çocukların ailelerinden para istediğini de öne sürdü.

Dört gün Asayiş Şube Müdürlüğü Hırsızlık Büro Amirliği'nde gözaltında tutulan çocuklardan S. Ş (17) ve F.Ç (19), olay gününü şöyle anlattı:

"Arkadaşımız B.T. 26 Haziran günü bir otomobile gelerek bizi aldı. Araba çalınıymış, biz arkadaşımızı ehliyetiz biliyorduk. Peşimize bir polis takıldı. Ondan kaçarken, bir polis aracına çarptık ve iki polislin yaralanmasına neden olduk. Ondan sonra bizi Küçükçekmece Araştırma Amirliği'ne götürdüler. Burada tekme, tokat, coplarla bize vurdular. 'Arkadaşlarınızı söyleyin' dediler. Biz de hiç suçları olmadığı halde S.Ş., N.A. (17) ve Ü.I.'nın (13) adlarını verdik. Onları da evlerinden aldılar."

Aynı gün Gayrettepe'ye götürüldüklerini belirten F.Ç sözlerini şöyle sürdürdü:

"Bize hırsızlık yapıyorsunuz' deyip suçları üzerimize almamızı istediler. Elektrik verdiler, soyup soğuk su tuttular. Ters ve düz asıyorlardı, falakaya yatırıyorlardı. Hala yürüyemiyorum. Yumurtalıklarımızı sıktılar. A.P bu yüzden idrarını bile yapamıyor. İşkence sırasında da sürekli küfür ve tehdit ettiler. Bize 'Savcılıktan 10 gün izin aldık, işkence çekeceksiniz' dediler. Üçer, dörder kişilik gruplar halinde işkenceye geliyorlar. Bir grup gidince yerine diğeri geliyor. Gözlerimiz bağlı olduğu için kendilerini göremiyorduk. Ben falakaya yatırıldığımda aralıktan sakallı birini görebildim. Tahminim 7 kişiydiler. 'Suç duyurusunda bulunursanız şüpheli olarak alınır, aynı işkenceleri yeniden çekersiniz' diye bizi korkuttular."

S.Ş de, diğer arkadaşlarıyla aynı işkenceyi gördüğünü belirterek, "Gayrettepe'ye götürdükten sonra işkenceye aldılar. Bize 'söyleyin, kurtulun' diyorlardı. Suçumuz yok neyi, nasıl kabul edelim. Birçok suç üzerimize yıkılmışlar. Kendi hazırladıkları ifadeleri bize işkence zoruyla imzalattılar" diye konuştu.

E.G. (14)

14 yaşındaki E.G. adlı çocuk, Adana'da Özgür Bakış gazetesinin dağıtımını yaparken, 13 Temmuz günü

³ N.K. ile birlikte gözaltına alınan Rasim Kayra'nın cesedi, 24 Haziran günü Hatay'ın Dörtyol ilçesi yakınlarında bulundu.

polisler tarafından dövüldüğünü bildirdi. İki sivil polis tarafından zorla arabaya bindirilerek dövüldüğünü ve gazete dağıtmaması için tehdit edildiğini kaydeden E.G., araba hareket halindeyken aşağıya atıldığını söyledi.

Z.D. (16), Y.E. (17), H.İ.C. (17), Y.Y. (17)

Çanakale Bayramiç lisesi öğrencileri Z.D., Y.E., H.İ.C., Y.Y.'nin 30 Nisan günü 1 Mayıs öncesi düzenlenen 'huzur operasyonu' çerçevesinde gözaltına alındıklarında işkence gördükleri bildirildi. "Yasadışı örgüte üye olmak, yataklık yapmak" ve "silahlı çete oluşturmak" iddiasıyla çıkarıldıkları mahkeme tarafından tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılan öğrencilerin dosyası, görevsizlik nedeniyle İstanbul 5 No'lu DGM'ye gönderildi. Z.D. yaptığı açıklamada, gözaltında gördükleri baskı sonucunda kendilerine ne söylenirse kabul ettiklerini kaydetti. Z.D., "Hepimiz çok korktuk ve kötü davranışlara maruz kaldık" diye konuştu.

R.T. (15)

Özgür Bakış gazetesinin Batman'da dağıtımını yapan R.T. (15) 18 Temmuz günü polisler tarafından gözaltına alındığını, iki saat süreyle dövüldüğünü ve tehdit edildiğini bildirdi. Saat 17.00 sıralarında Batman Devlet Hastanesi önünden polisler tarafından arabaya bindirilerek gözlerinin bağlandığını ve Batman Çayı kenarında ıssız bir bölgeye götürüldüğünü söyleyen R.T., burada dövüldüğünü ve gazete dağıtımcılığına devam ederse öldürülmekle tehdit edildiğini bildirdi. R.T., polislerin kendisini yine gözleri bağlı olarak devlet hastanesi önünde serbest bırakıldığını anlattı.

S.G. (13)

İzmir Karşıyaka'da "hırsızlık yaptığı" iddiasıyla Eylül ayı sonlarında gözaltına alınan S.G. adlı kız çocuğu, işkence gördüğünü açıkladı. İzmir Kemeraltı'nda gözaltına alındığını ve götürüldüğü Bozyaka Emniyet Müdürlüğü'nde dövüldüğünü anlatan S.G., dayak sonucu kulağında başlayan ağrı nedeniyle 6 Ekim günü Yeşilyurt Devlet Hastanesi'ne gittiğini bildirdi. S.G., hastane önünde kendisini daha önce gözaltına alan polislerle karşılaştığını, "muayene olmak ve rapor almak" için geldiğini söyleyince tekrar gözaltına alındığını belirterek, şöyle konuştu:

"Ellerimi bağlayarak soydular. Daha sonra vücuduma güldüler. Bir de küfür ediyorlardı. Bana 'Şikayet edersen döveriz. Bir suç yükleyip cezaevine atarız' dediler. Yeni parası kaybolan bir kadını yanıma getirdiler, polisler 'bu hırsızdır, senin paranı bu çalmıştır' dediler. Savcılığa çıkarıldım, savcıya da bana kötü davranıldığını" söyledim"

E.Ö. (15), Ş.Ö.

İstanbul'da komşularından topladıkları bir kamyon yardım malzemesini Gölcük Gözlemeleme

Çadırkent'teki depremzedelere dağıtırken gözaltına alınarak işkence gören 9 kişiden 4'ü, 6 Ekim günü İHD İstanbul Şubesi'nde düzenledikleri basın toplantısında, yaşadıkları işkence ve kötü muameleyi anlattı.

Yardımları hangi örgüt adına dağıttıkları yönünde sorgulandıklarını söyleyen işkence mağdurlarından Selcan Dağ (22), "Beni saçlarımdan tutup bir hücreye attılar. Bir polis 'Biz işkence yapıyoruz, burası deprem bölgesi, seni öldürüp bir enkazın altına atarız, kimse de hesap sormaz' dedi. Kulağıma ve parmaklarımın ucuna tel bağlayıp elektrik verdiler. Sonra çırılçıplak soyup tazyikli su sıktılar. Başıma poşet geçirip nefessiz bıraktılar. Bu yaklaşık 10 saat boyunca sürdü" diye konuştu.

Kendisi ve kız arkadaşlarına bu işkencelerin yanısıra cinsel tacizde bulunulduğunu, erkek arkadaşlarının hayalarının sıkıldığını belirten Dağ, işkence sırasında hücre odasının açık bırakıldığını bu nedenle karşıdaki nezaret odasında tutulan çocukların yaşadıklarına tanık olduğunu söyledi.

Bütün işkenceleri gördüğünü söyleyen E.Ö. de, "Selcan ablanın saçından çekiyorlardı. Selcan abla sürekli bağırıyordu. Polisler 'Sana da elektrik veririz, seni öldürürüz' dediler. Çok korktum, midem bulandı kustum" diye konuştu.

Gözaltında işkenceye maruz kalan Türkan Ö'nün oğlu Ş.Ö. de, "Anneme işkence ediyorlardı, sesi geliyordu, bağırıyordu. Çok korktum ağladım" dedi.

d) Cinsel İşkence

Türkiye'de cinsel işkence ve tecavüz nedeniyle diğer işkence olgularında olduğu gibi güvenlik görevlileri hakkında 1999 yılında da dava açılmadı. Suç duyurularının hemen hepsi "takipsizlikle" sonuçlandı. 1997 yılında kurulan Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Bürosu'na 1999 yılı sonu itibarıyla toplam 115 kadın başvurdu. Bunlardan 114'ü gözaltında cinsel taciz ve tecavüze uğradığını belirtti. Bu suçları işleyenlerden 91'inin polis, 22'sinin de jandarma olduğu belirlendi. Büro tarafından hazırlanan raporlar, mağdurlarının çoğunluğunu Kürt kadınlarının oluşturduğunu ve Türkiye'de taciz ve tecavüzün gözaltında bulunan kadınlara yönelik bir işkence biçimi olarak sistematik olarak kullanıldığını da ortaya koydu.

Bu dönemde işkencenin önlenmesi ya da sorumluların yargılanması⁴ yönünde adım atılmazken, tecavüze uğrayan mağdurlar için düzenlenen yardım

⁴ 10 yaşındaki R.K. adlı çocuğa dört ay boyunca silah zoruyla tecavüz eden Süleyman Askan adlı korucu, Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde "15 yaşını bitirmeyen küçüğün tehdit kullanmak suretiyle müteselsilen ırzına geçip kızlığını bozmak, silahla şartlı tehdit, geceleyin mesken mahsuniyetini ihlal ve 6136 sayılı yasaya muhalefet" iddiasıyla yargılandığı davada, 1997 yılında "delil yetersizliği" gerekçesiyle beraat etti.

kampanyaları ise dava konusu oldu. Örneğin 1997 yılında bir korucunun tecavüzüne uğrayan R.K. adlı kız çocuğunun ailesine maddi yardım toplama kampanyasına destek veren İHD Diyarbakır Şubesi yöneticileri hakkında 15 Haziran günü dava açıldı.

Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, İHD Diyarbakır Şubesi tarafından 8 Nisan 1997 tarihli faks bildirisinde, Emlak Bankası'nda Osman Kaya adına açılmış hesaba yardım yapılması çağrısında bulunduğu belirtilerek, bildiriden sonra yardım hesabına çeşitli kişi ve kurumlarca değişik meblağlarda para yatırıldığı ifade edildi. İddianamede, İHD'li yöneticilerin "izin almaksızın yardım topladıklarının anlaşıldığı" gerekçesiyle 2860 Sayılı Yasa'nın 29'uncu maddesi uyarınca cezalandırılmaları istendi.

G.B.

20 Aralık 1998 tarihinde İstanbul Bahçelievler'de siyasi polis tarafından gözaltına alınan G.B.'nin (24) gözaltında tecavüze uğradığı ocak ayı sonunda açıklandı. 12 gün gözaltında kaldıktan sonra "PKK üyesi olduğu" iddiasıyla İstanbul DGM tarafından tutuklanan G.B.'nin avukatları Eren Keskin ve Fatma Karakaş tarafından yapılan açıklamada, "Müvekkilimiz gözaltında tutulduğu Siyasi Şube'de, önce gözleri bağlanarak, çıırılıplak soyulmuştur. Ardından iki gün boyunca çıplak bir haldeyken önce sıcak sonra soğuk tazyikli su altında tutulmuştur. Bu süre zarfında sürekli dövülen G.B., askıya alma dahil her türlü işkenceden geçirilmiştir. Gözaltına alındığının üçüncü gününde de, kendi anlatımına göre bir polisin tecavüzüne uğramıştır." denildi.

Avukatlarının verdiği bilgilere göre, gözaltına alındığı ilk dört gün Savcılığa bildirilmeyen G.B., gözaltına alındığı kayıtlara geçirildikten 8 gün sonra İstanbul DGM'ye çıkarıldı. G.B.'ye, mide kanaması geçirdiği ve omuzlarında askı izleri olduğu halde, Adli Tıp Kurumu'nda Doktor Gökhan Batuk tarafından işkence görmediğine dair rapor verildi. Raporunda, "Muayene sessiz bir ortamda sağlandı. Hekim ve hasta yalnızdı. Muayene, giysileri kısmen çıkartılarak yapıldı." denildi. G.B., avukatları aracılığıyla kendisine tecavüz eden ve işkence yapan polisler hakkında Fatih Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

Avukat Fatma Karakaş ağustos ayı içinde yaptığı açıklamada, G.B.'nin tecavüz sonrasında ortaya çıkan strese bağlı mide ülseri ve jinekolojik rahatsızlığı nedeniyle bir süre Bayrampaşa Cezaevi Hastanesinde fiziki tedavi gördüğünü, ancak askerlerin baskısı nedeniyle tedavisini yarım bıraktığını bildirdi. Karakaş, maruz kaldığı tecavüz nedeniyle psikolojik rahatsızlıkları ortaya çıkan G.B.'nin, temmuz ayında tedavi için Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi Psikolojik Travma Merkezi'ne (PSTM) sevk edildiğini, askerlerin muayene sırasında G.B.'nin doktorla

başbaşa görüşmesine izin vermediğini, doktorun ısrarı sayesinde muayenenin gerçekleştirilebildiğini söyledi.

G.B.'nin temmuz ayı sonlarında tekrar merkeze götürüldüğünde askerler tarafından kafasının duvarlara vurularak dövüldüğünü anlatan Karakaş, G.B.'ye tecavüz eden polis hakkında Fatih Cumhuriyet Savcılığı'na yapılan suç duyurusunun takipsizlikle sonuçlandığını bildirdi. Karakaş, buna yaptıkları itirazın da Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından reddedildiğini kaydetti.

G.B.'nin durumunun ağırlaşmasına karşın tedavisinin 1999 yılı sonu itibarıyla yapılmadığı bildirildi.

Z.A.

4 Aralık 1996 tarihinde "PKK üyesi olduğu" iddiasıyla İzmir'de gözaltına alındıktan sonra 10 Aralık 1996'da İzmir DGM tarafından tutuklanarak Gebze Cezaevi'ne gönderilen Z.A.'nin tedavisi 1999 yılı içinde askerlerin muayene odasına girmesi nedeniyle yarıda kaldı. Z.A. hakkında kasım ayı içinde İstanbul Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi Psikososyal Travma Merkezi tarafından "psikolojik rapor" düzenlendi. Psikiyatri Anabilim Dalı Psikososyal Travma Programı Polikliniği'nde 7 ay içinde, 3 seans olarak yapılan muayene sonucu, Z.A.'nin tecavüze uğradığı psikolojik raporla belgelendi. Raporunda şu bulgulara yer verildi:

"Hasta, fizik bütünlüğünü tehdit eden fiziksel, psikolojik ve cinsel travmatik olaylar yaşandığını bildirmiştir. Travmatik olay tekrar tekrar anımsanmakta ve bu durum sıkıntı vermektedir. Olayla ilgili düşünce ve konuşmalardan kaçınma çabası vardı. Travmatik olayları aktarması istendiğinde bunu büyük bir kaygı içinde ve yer yer ağlayarak aktarabilirdi. Etkinliklere karşı ilgi belirgin olarak azalmıştır. Uykuya dalmakta ve sürdürmekte güçlük tarif edilmektedir. Düşüncelerini belirli bir konu üzerinde yoğunlaştırmakta zorluğu mevcuttur. Ruhsal durum muayene ve klinik psikolojik değerlendirmelerinde, hastanın bildirdiği travmatik yaşantıların ardından gelişen belirtiler, DSM-IV (Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı) sınıflandırmasına göre, Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) kronik form tanısına uymaktadır. Travmatik yaşantıları değerlendirmekte kullanılan psikolojik testlerden (PCL-C ve IES) aldığı yüksek puanlar da klinik tanımı destekler niteliktedir."

L.Ç.

21 Temmuz 1995 tarihinde Ankara Siyasi Şube'de gözaltında tutulduğu 15 gün içinde tecavüze uğrayan L.Ç., PKK'ye üye olduğu iddiasıyla tutuklu bulunduğu Sakarya Cezaevi'nden, mayıs ayı sonlarında tedavisinin yapılması ve tecavüze uğrayıp uğramadığına ilişkin raporun alınması amacıyla Bakırköy Çocuk ve Kadın Tutukevi'ne gönderildi. Muayene odasına jandarmaların da girmesi nedeniyle L.Ç.'nin tedavisi tamamlanamadı.

Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Bürosu avukatlarından Eren Keskin L.Ç.'ya tecavüz olayı ile ilgili suç duyurusunun takipsizlikle sonuçlandığını hatırlatarak, "Olayın üzerinden uzun zaman geçtiği için tecavüzün meydana gelip gelmediğinin belirlenebileceği tek yer bu PSTM'dir. Psikolojik rapor delildir. Bildiğimiz gibi daha önce tecavüze uğrayan bir başka mağdur Şükran Aydın buradan aldığı raporla AİHM'de 'Türkiye'yi mahkum ettirdi. Bu davayı da AİHM'e götürdük" dedi.

Hanım Baran

1994 yılında işkence gören daha sonra da kanser tanısı konduğu için cezası ertelenerek Ümraniye Cezaevi'nden salıverilen Hanım Baran, 31 Aralık günü evinde öldü.

Baran, ekim ayı başında 1994'te 12 gün boyunca gözaltında tutulduğu Tarsus Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube'de kendisine ağır işkence yapan ve copla tecavüz eden polisler hakkında suç duyurusunda bulundu. Baran adına başvuru yapan avukatlar Eren Keskin, Fatma Karakaş ve Şafak Yıldız, suç duyurusu dilekçelerinde, işkenceci ve tecavüzcü polis ve amirlerinin TCY'nin 243, 416 ve 421. maddelerine göre cezalandırılmalarını istedi. Avukatların suç duyurusu dilekçelerinde işkenceyle ilgili şu ifadelerle yer verildi:

"1994 yılında gözaltında kaldığı süre içinde, görevli polis memurları tarafından gözleri bantla kapatılmış ve gözaltı süresince hiç açılmamıştır. Mağdur, gözaltının ilk 5 günü boyunca çırılçıplak tutulmuş, 6 defa kollarından askıya alınmış, askıda iken kendisine cinsel organından, göğüs uçlarından ve parmaklarından elektrik verilmiştir. Ayrıca mağdurun cinsel organına soğuk ve tazyikli su sıkılmıştır. Sonraki süreçte bir polis elinde bulunan copu mağdurun makatına sokmuştur. Mağdur bu olayı 'copun belime kadar geldiğini hissettim' sözleri ile açıklamaktadır."

Baran'ın yaşadığı işkenceler nedeniyle yaşamsal bir tehlike içinde olduğu vurgulanan dilekçede, gözaltında bulunduğu sırada görev yapan polislerin ifadelerinin alınması, ibraz edilecek doktor raporlarının dikkate alınması, 1995 yılında Tarsus SSK Hastanesi'nden mide ameliyatı geçirdiğine ilişkin kayıtlar ile 4 Temmuz 1999 tarihi itibarıyla İ.Ü Çapa Tıp Fakültesi Onkoloji Bölümü ve Okmeydanı SSK Hastanesi Onkoloji servislerindeki kayıtların istenmesi" talep edildi.

Bu arada Af Örgütü'nün 24 Haziran günü Baran'ın durumu ile ilgili olarak yaptığı acil eylem çağrısının ardından Üsküdar İnfaz Savcılığı, temmuz ayı başında 14 aylık cezaevinde olan Baran'ın cezasını bir yıl erteleyerek tahliyesine karar verdi. Baran daha sonra hastaneye kaldırıldı.

F.B.

22 Ekim 1998 tarihinde Mersin'de "PKK üyesi olduğu"

iddiasıyla gözaltına alınan F.B., gözaltında kaldığı 4 gün boyunca şişeye oturtulmak suretiyle tecavüze uğradığını, elektrik, askı, tazyikli su ve cinsel tacize maruz kaldığını açıkladı. Ekim ayında Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Bürosu avukatlarına başvurarak, yardım talebinde bulunan F.B., gözaltında yaşadıklarını şöyle anlattı::

"Mersin'de 22 Ekim 1998'de akşam saat 20.00 sıralarında bir arkadaşımın birlikte arabadan indirerek sivil bir arabaya bindirdiler. Polisler daha yolda elle cinsel tacizde bulundu. Mersin Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube'ye götürüldük. Gözlerimi bağlayarak çırılçıplak soydular. Askıya alıp göğüs uçlarımdan, parmaklarımdan ve cinsel organımdan elektrik verdiler. Üç-dört defa askıya alıp indirdiler. Sonra tuvalete götürüp kafamı bir kovanın içine soktular. Bunu uzun süre tekrarladılar."

Daha sonra gözleri bağlı bir şekilde, boş bir araziye götürüldüğünü, polislerin "Kaç, biz sana atış yapacağız" dediklerini, ancak kaçmadığını belirten F.B., burada uzun süre dövüldükten sonra yeniden eski yerine getirildiğini söyledi. F.B., "Beni bu kez pis bir yere attılar. Ağır kokular geliyordu. Daha sonra hücreye geri getirdiklerinde her tarafıma dışkı bulaştığını gördüm. Daha sonra tekrar askıya aldılar. Cinsel organımdan elektrik verdiler. Çok şiddetli kanama geçirdim. 'Öldü' deyip indirdiler. Sonra benimle birlikte gözaltına alınan arkadaşımı oraya getirdiler. Ona, 'tecavüz et' dediler. Kabul etmeyince, çok kötü bir şekilde dövüldüler. O da çırılçıplaktı. Hayalarını sıktılar. Onu götürdükten sonra tanımadığım, gözaltındaki başka bir kişiyi getirdiler. Ona da aynı şekilde tecavüz etmesini söylediler. O da kabul etmeyince aynı şekilde işkence yapıp götürdüler." dedi.

Kanamasının uzun süre devam etmesi nedeniyle Mersin Devlet Hastanesi'ne kaldırıldığını, bir iğne vurulduktan sonra emniyete geri götürüldüğünü söyleyen F.B., maruz kaldığı tecavüz ile ilgili olarak şunları anlattı:

"Orada 'Hacı' dedikleri bir polis vardı. Bir ara gözümdeki bandaj sarktı, onu gördüm. İri yarı bir adamdı. Görsem yine tanırım. İşte o, beni saçlarımdan tutarak işkence odasına götürdü. Askıya aldı. Burnumdan elektrik verdi, sonra boğazımı sıktı. 3-4 kez burnumdan elektrik verdiler. Burnumdan ve ağızımdan kan geldi. Kafamı uzun süre soğuk suyun altında tuttular. 'Böyle yapmazsak delirirsin' dediler. Sonra yeniden başka bir odaya aldılar. O 'Hacı' dedikleri adam beni yere yatırdı. 'Sana tecavüz edeceğim' dedi. Bir süre taciz etti. Sonra 'Sen Alevisin, murdarsın, sana tecavüz etmeyeceğim' dedi. Bir şişenin üzerine oturttu. Saçımdan tutarak, birkaç kez kaldırıp indirdi. Makatımda şiddetli kanama oldu. Daha sonra bayıldım. Gözümü açtığımda hücredeydim, her tarafım kan içindeydi."

F.B.'nin psikolojik durumun kötü olduğunu, kanamalarının da halen aralıklarla devam ettiğini söyleyen Fatma Karakaş, F.B.'nin gözaltına alındığı dönemde Mersin Emniyet Müdürlüğü'nde görev yapan polisler hakkında suç duyurusunda bulunacaklarını bildirdi.

25 Ekim 1996 tarihinde Bursa'da da gözaltına alınan F.B., 48 saat kaldığı Bursa Emniyet müdürlüğü Siyasi Şube'de de cinsel tacize maruz kalmış, serbest bırakıldıktan sonra TIHV İzmir Şubesi'nde psikolojik tedavi görmüştü.

F.B., Mersin Sulh Ceza Mahkemesi tarafından tutuklanarak Mersin Cezaevi'ne konuldu. 12 Kasım 1998 tarihinde Adana E Tipi Kapalı Cezaevi'ne sevkedilen F.B., 17 Ağustos günü "PKK'ye yardım ve yataklık ettiği" iddiasıyla TCY'nin 169. maddesi uyarınca 3 yıl 9 ay hapis cezasına çarptırıldı. Adana'da kaldığı bir yıl boyunca kanamaları nedeniyle sık sık hastaneye kaldırılan F.B., ekim ayı başında da Nevşehir Cezaevi'ne sevkedildi.

N.C.S., F.D.P.

İskenderun'da 6 Mart günü gözaltına alınan⁵ F.D.P. ve N.C.S. (15) adlı genç kızların, gözaltında tecavüze uğradıkları ve işkence gördükleri belirlendi. Edinilen bilgiye göre, Eğitim Sen Şube Başkanı Temim Samanoğlu'nun kızı N.C.S. evine düzenlenen baskında gözaltına alındı. F.D.P. ise evde olmadığı için polisler, babası Hüseyin Polattaş'a "Kızınız hakkında ihbar var. Eve gelince iki dakika Emniyete uğrasın, ifadesini alıp serbest bırakacağız" diyerek evden ayrıldılar. F.D.P., eve gelince babası tarafından Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldü. 5 gün süreyle sorgulanan F.D.P., daha sonra yaptığı açıklamada yaşadıklarını şöyle anlattı:

"İçeri girer girmez gözlerimi kapattılar. Sonra küçük bir odaya aldılar, tekme tokat dövmeye başladılar. 'Babanın emekliliğine bir yıl var. Ya bu eylemleri yaptığını kabul edersin ya da babanın emekliliğini yakarız.' diye tehdit ettiler. Sonra 'soyun' dediler. Korktum soyundum. Bir süre sonra 'giyin' dediler. Aradan bir süre geçti. Bir polis, 'pantolonunu ve çoraplarını' çıkar dedi. Yine korkudan çıkardım. Ayaktaydım. Resmi giyimli bir polis, 'öne eğil' dedi. Ardından makatıma bir şey soktu. Uzun tırtıklı bir şey. O sırada kanama oldu. İki büklüm oldum. Onlar sopalarla vurarak 'dik dur' diyorlardı.

Ailelerin girişimi üzerine N.C.S. ve F.D.P. 9 Mart günü İskenderun Devlet Hastanesi'ne götürüldü. Burada genç kızları muayene eden Dr. Bahar İşık Köse "sağlam" raporu verdi. Yeniden Emniyet Müdürlüğü'ne götürülen genç kızlara, 12 Mart günü İskenderun 1 Nolu Sağlık Ocağı'nda Dr. Ahmet Alpan ve İskenderun Doğum Hastanesi'nde de Dr. Tayfur Saygılı tarafından "sağlam" raporu verildiği bildirildi. Genç kızlar daha sonra tutuklandı.

N.C.S. ve F.D.P.'ın yaşadıklarını yakınlarına anlatmaları üzerine devreye giren Türk Tabipleri

Birliği Merkez Konseyi tarafından hazırlanan raporlarda, F.D.P.'nin "hakaret, öldürme tehdidi, soğuk zeminde bekletme, işeme ve dışkılamanın engellenmesi, dayak, çıplak bırakma ve tecavüz" gibi işkencelere de maruz kaldığı, dişinin vurma sonucu kırıldığı, psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklarının sürdüğü bildirildi. Raporlarda, N.C.S.'nin de benzeri yöntemlerle işkence gördüğü ve rahatsızlıklarının sürdüğü kaydedildi. TTB tarafından hazırlanan raporda, daha önce N.C.S. adına düzenlenen beş, F.D.P. adına düzenlenen üç raporun bilimsel açıdan geçersiz olduğu ve bu raporları veren doktorlar hakkında inceleme başlatıldığı bildirildi.

Bu arada İçişleri Bakanı Sadettin Tantan 10 Kasım günü yaptığı yazılı açıklamada, iddiaların gerçekleri yansıtmadığını ileri sürdü. Tantan, sorgunun her aşamasının, İskenderun Cumhuriyet Başsavcılığı'nın bilgi, talimat ve denetimleri çerçevesinde gerçekleştiğini belirterek, "Sanık aileleri bilgilendirilmiş ve hatta asılsız iddiaları ileri süren kızlardan N.C.S. babası Temim S. ve annesi ile iki kez İlçe Emniyet Müdürü'nün makamında görüştürülmüştür. Sanıklar hem gözaltına alındıkları ve hem de adliyeye çıkarıldıkları tarihte doktora sevk edilerek, gerek bakirelik ve gerekse darp ve cebir yönünden bir emareye rastlanmadığı tıbbi raporlarla belirlenmiştir." dedi.

Tantan, genç kızlara verilen ancak Tabip Odası raporları ile çürütülen raporları da delil olarak kullandı. Tantan, "Tecavüz ve işkenceye uğradığını iddia etmesi üzerine, F.D.P., Cumhuriyet Savcılığı tarafından İskenderun Devlet Hastanesi'ne sevk edilmiş, uzman doktorlarca yapılan muayene sonucu 'darpa-cebir ve fiili livata' bulgularına rastlanılmadığı raporu verilmiştir. Savcısından yargıncına kadar tüm sistem, masum insanları olmadık işkence ve ağır cezalara mahkum ediyormuş gibi propaganda rüzgarı estirilmeye çalışılmaktadır" dedi.

İskenderun Cumhuriyet Savcılığı tarafından açılan soruşturma kapsamında, Adana E Tipi Cezaevi'nde bulunan genç kızların ifadesi 23 Kasım günü Adana Cumhuriyet Savcılığı'nda talimatla alındı. F.D.P. ve N.C.S.'nin "Gözlerimiz bantlı olduğu için bize işkence yapanları görmedik. Karşılaştığımız davranışlarla ilgili ayrıntılı bilgiyi yazılı olarak İskenderun Cumhuriyet Savcılığı'na gönderdik." dedikleri öğrenildi.

Genç kızların avukatı Bülent Akbay, Hatay Emniyet Müdürlüğü tarafından yapılan açıklamada yer alan 6 Nisan tarihli "fiili livata uğramadıkları" yolundaki raporun sahte olduğunu bildirdi. Akbay, raporda imzası bulunan Devlet Hastanesi doktoru Bedii Kurt

⁵ F.D.P. ve N.C.S.'nin de aralarında bulunduğu Yusuf Öntaş, Mehmet Şirin Kaplan, Müslüm Doğan, Abdulcabbar Karabey, Özgür Yaşar hakkında "PKK üyesi oldukları, PKK'ye yardım ve yataklık ettikleri ve molotofkokteyli saldırı düzenledikleri" iddiasıyla açılan dava, 4 Kasım günü sonuçlandı. Adana DGM'de yapılan duruşmada, N.C.S. 12 yıl 13 gün, F.D.P. de 12 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum oldu.

hakkında Hatay Tabip Odası'na ve savcılığa suç duyurusunda bulduklarını belirterek "Kızlar, bu doktorla karşılaşmadıklarını ve o tarihte sevklerinin olmadığını söylediler. Yaptığımız inceleme sonucunda, hastane defterinde de kızların o tarihte hastaneye getirildiklerine dair kayıt olmadığını gördük." dedi.

F.D.P. ve Samanoğlu 27 Kasım günü Adana Adli Tıp Kurumu'nda yeniden muayene edildiler. Dört hekim tarafından muayene edilen N.C.S.'nin sırtında ekimoz bulunduğu, F.D.P.'in ise iki dişinin kırık olduğu ve psikolojik bunalım geçirdiği bildirildi. Ancak, dört doktorun yaptığı muayene sonucu üç ve 10'ar günlük "iş göremez" raporu verilen N.C.S. ve F.D.P.'de aradan uzun süre geçtiği için kesin işkence izi belirlenemediği bildirildi. F.D.P. ve N.C.S. bunun üzerine 3 Aralık günü TİHV'e başvurarak, işkence tarihlerinin tespitine ilişkin sintigrafi çekilmesini ve vücuttan doku alınarak incelenmesini talep ettiler.

Soruşturmayı yürüten İskenderun Cumhuriyet Başsavcısı Mehmet Mutlu Eker ise 22 Aralık günü F.D.P. ve N.C.S.'nin yaşadığı olaylar sırasında Siyasi Şube'de görevli olan polis memurları hakkında takipsizlik kararı verdi. Mağdurların avukatları Eren Keskin ve Bülent Akbay, 30 Aralık günü Hatay Ağır Ceza Mahkemesi'ne sunulmak üzere İskenderun Cumhuriyet Savcılığı'na takipsizlik kararına itiraz dilekçesi verdi.

F.Ç.

Batman Cezaevi'nde bulunan F.Ç., Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Bürosu avukatlarına Mardin'de 6 yıl önce 21 gün gözaltında tutulduğu JİTEM'de tecavüze uğradığını açıkladı.

Mardin'de 13 Eylül 1993 günü, bir ihbar sonucu kaldığı eve yapılan baskında gözaltına alındığını belirten F.Ç., ildeki JİTEM binasının bahçesine götürüldüğünü, halkın gözleri önünde dövüldüğünü ve elle taciz edildiğini anlattı. Bazı olayları kabul etmesi için 3-4 saat süreyle JİTEM'de dövüldüğünü söyleyen F.Ç., "Sonra bir jandarma elime bir tabanca verdi ve 'kendini öldür' dedi. Ben de kabul ettim. 'Böyle aşağılanmaktansa ölüm daha iyidir' dedim. Kafama dayayıp tetiği çektim. Ama içinde mermi yoktu" dedi.

Daha sonra JİTEM binasına alındığını ifade eden F.Ç., burada yaşadıklarını ise şöyle anlattı: "Hemen gözlerimi bağladılar. Çırılçıplak soyarak copla dövmeye başladılar. Sonra askıya aldılar. Kafamı duvarlara vurdular. Bana bazı kağıtlar getirip, 'imzala' dediler. Ben de imzalamadım. Sonra hücreye bir yatak ile benzin getirdiler. 'Sana tecavüz edeceğiz. Sonra da yakacağız' dediler. Daha sonra çıplak iken içlerinden birisi elini cinsel organıma sokarak tecavüz etti. Acı içinde kıvrandım."

Gözaltında 21 gün kaldıktan sonra Mardin Devlet

Hastanesi'ne götürülülen F.Ç., kendisine bekaret kontrolü yapıldığını ve "kızlık zararının tahrip olduğunu"nun belirlendiğini ifade etti. F.Ç., hastaneden sonra sevk edildiği DGM tarafından tutuklanarak, cezaevine konulduğunu bildirdi.

M.K.

"MLKP üyesi olduğu" iddiasıyla 1998 yılının eylül ayında gözaltına alınan ve beş kişiyle birlikte İstanbul DGM'de tutuklu olarak yargılanan M.K. adlı kadın, gözaltında tutulduğu Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube'de polislerin kendisine tecavüz ettiğini açıkladı. 8 Aralık günü yapılan duruşmada, İnan Ulaş Gezici ve Barış İnan adlı tutuklu sanıklar da gözaltında işkence gördüklerini bildirdiler. DGM, polisler hakkında suç duyurusunda bulunmaya karar verdi.

M.K.'nin açıklamalarının ardından 23 Aralık günü Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yapılan açıklamada, İstanbul'da yapılan operasyonlarda M.K.'nin 12 kişiyle birlikte gözaltına alındığı daha sonra 14 Eylül 1998'de sevk edildiği İstanbul DGM tarafından 3 kişiyle birlikte tutuklanarak cezaevine gönderildiği belirtildi. Açıklamada, gözaltındayken ağır işkencelere uğradığını ve tecavüze maruz kaldığını söyleyen M.K.'nin açıklamalarının "Kamuoyu oluşturmak amacıyla yönelik olduğu" iddia edildi.

Sevil Erol, Hanım Köker

PKK'nin Avrupa'daki üst düzey yöneticilerinden olduğu bildirilen Cevat Soysal'ın verdiği iddia edilen ifadeler doğrultusunda 21 Temmuz günü KESK Genel Sekreteri Sevil Erol ve HADEP İstanbul İl Örgütü yöneticisi Hanım Köker gözaltına alındı. Erol ve Köker, 25 Temmuz günü İstanbul DGM tarafından tutuklandı. Erol ve Köker, cezaevinden yaptıkları açıklamada, gözaltında polisler tarafından "tecavüzle tehdit edildiklerini" bildirdiler. Sevil Erol, PKK ve Cevat Soysal ile herhangi bir ilişkisinin olmadığını belirttiği açıklamasında, Cevat Soysal'ın üzerinde kendisinin telefon numarası bulunduğu iddiasıyla tutuklandığını belirtti. İstanbul DGM'de 26 Ekim günü yapılan duruşmada, Erol ve Köker'in tahliyesine karar verildi.

Bu arada Erol ve Köker'in gözaltında cinsel taciz, 'tecavüz ve ölüm tehdidi' ile psikolojik işkence yapan polisler hakkında yapılan suç duyurusu takipsizlikle sonuçlandı. Fatih Savcısı Zekai Özbek, 8 Kasım günü suç duyurusu hakkında mağdurların ve tanıkların ifadesini almadan "delil yetersizliği" gerekçesiyle takipsizlik kararı verdi.

Ş.G.

İstanbul'da Yapı Sanatevi bünyesinde faaliyet gösteren Grup Kutup Yıldızı müzik topluluğunun üyesi Ş.G.'in 14 Aralık günü polisler tarafından kaçırıldığını, tecavüze uğradığını ve işkenceye maruz kaldığı bildirildi. Saat 21.30 sıralarında evine giderken

Okmeydanı Köprüsü yakınlarında sivil polis olduğu belirtilen bir kişi tarafından kaçırılan Ş.G., yaşadıklarını şöyle anlattı:

“Köprünün altındaki merdivenleri çıkarken bir kişi ağzımı kapatarak beni aşağıdaki boş, çimenlik alana çekti, ortalıkta kimse yoktu. O sırada başkalarına ‘tamam’ dercesine el işareti yaptı. Bağırma başlarken, ağzımı kapatarak boğazımı sıktı. Bir süre boğuştuk, sonra taş gibi sert cisimlerle kafama vurmaya başladı. Yere düştüm. Yeniden bağırınca kafama bir silah dayadı. ‘Sus gebertirim. Söyle bakayım, kimlerle çalışıyorsun. Hangi örgüte üyesin. Hangi işleri yaptınız. Kod adın ne?’ dedi. Tanımadığım bazı isimler vererek, onların nerede olduklarını, ne iş yaptıklarını sordu. Tanımadığımı söyleyince, tecavüz etmekle tehdit etti. Hiç konuşmadım. Sonra her tarafıma rasgele vurmaya başladı. Bir ara elbiselerimi çıkarmaya başladı. Direnince boğazımı sıktı. Sonra kafama vurdu, bağırardım ama kimse duymadı. Artık tepki veremeye hale geldim ve tecavüz etmeye başladı. Sonrasını hatırlamıyorum.”

Daha sonra kafasına bir daha vurulunca ayıldığını belirten Ş.G., o kişinin kendisini sürükleyerek biraz uzağa çektiğini, ardından, “Defol buradan. Kimse seni görmesin” dediğini söyledi. Bir süre sonra toparlandığını anlatan Ş.G., “Her tarafım kan içindeydi. Güçlkle yerden kalktım. Sürüklenerek yola çıktım. Arabaları durdurmaya çalıştım. Daha sonra bir araba durdu. Sorduğumda saat 23.00 falan olmuştu. Arabada da kendimi kaybettim. Sonra beni Şişli Etfal Hastanesi’ne götürmüş. Gözümü orada açtım.” dedi. Daha önce bir çok kez gözaltına alındığını belirten Ş.G., kendisine ilk saldıran kişiyi gördüğünde tanıyacağını vurguladı. Ş.G., üzerindeki 40 milyon liranın alındığını da kaydetti. 15 Aralık günü Adli Tıp Kurumu’na götürülen Ş.G., muayene edildikten sonra Çapa Tıp Fakültesi Cerrahi Acil Servisi’ne sevk edildi ve gözündeki kan pıhtılaşması nedeniyle hastaneye yatırıldı.

Ş.G., kaldırıldığı hastaneden 16 Aralık günü kendi isteğiyle taburcu oldu. Ancak kısa bir süre sonra fenalaşması üzerine yeniden hastaneye kaldırıldı. Aynı gün İHD İstanbul Şubesi’nde düzenlenen basın toplantısında konuşan Avukat Göksel Arslan, “Ş.G. daha önce birçok kez gözaltına alınmış birisi. Kendisi faillerin polis olduğu konusunda emin. Ayrıca Ş.G. bir süre önce trafik kazası geçirmiş ve belinden ameliyat olmuştu. Hala belinde platinler var. Fail, sürekli Ş.G.’nin belinden yukarısına vurmuş. Demek ki bu, Ş.G.’nin ameliyat geçirdiğini bilen birisi.” dedi.

Arslan, raporların Ş.G.’nin boyun, kafa ve kollarında ağır tahribat olduğunu gösterdiğini belirterek ilk raporların tecavüzü doğruladığını bildirdi. Grup Kutup Yıldızı üyelerinden Mehtap Kuruçay da, son birkaç aydır grup üyeleri üzerindeki polis baskısının yoğunlaştığını söyledi.

Bu arada basın toplantısı sırasında derneğe gelen polislerle, İHD yöneticileri arasında tartışma yaşandı. Beyoğlu Emniyet Amiri, “Böyle rasgele bütün polis teşkilatını zan altında bırakıyorsunuz. Varsa belgeniz ortaya çıkarın. Ortalıkta bir sürü, kendine polis süsü veren adam var. Polisin sürekli ‘işkenceci, tecavüzcü’ olarak yansıtılmasından rahatsız oluyoruz.” dedi. Şube Başkanı Eren Keskin ise, olayda polisten kuşkulandırılmasının doğal olduğunu, bunun aksini kanıtlanmanın polisin görevi olduğunu söyledi.

Şişli Cumhuriyet Savcılığı, 16 Aralık günü olayla ilgili olarak soruşturma açtı. Aynı gün Savcılığa ifade veren Ş.G. daha sonra Adli Tıp Kurumu’na sevk edildi. Adli Tabiplik, Ş.G.’ye 25 günlük rapor verdi. Raporunda, Ş.G.’nin hayati tehlikeye maruz kaldığını bildirildi. Ş.G.’nin avukatı Göksel Arslan da, soruşturmanın “fail meçhul” olarak açıldığını, Ş.G.’nin biraz iyileşmesinden sonra fotoğraflardan zanlıların teşhisi yoluna gidileceğini söyledi.

Ş.G.’nin maruz kaldığı tecavüz ve işkenceyi protesto etmek üzere 19 Aralık günü Galatasaray Lisesi önünde basın açıklaması yapmak isteyen Kutup Yıldızı, Dokumacılar Müzik Topluluğu, Yapı Sanatevi ve Köşebaşı Tiyatro Topluluğu üyeleri zor kullanılarak dağıtıldı. Yaklaşık 50 kişilik grubu döverek dağıtan polisler 20 kadar kişiyi gözaltına aldı.

Bu arada FP Milletvekili Mehmet Bekaroğlu, 22 Aralık günü İçişleri Bakanı Sadettin Tantan’ın yanıtlaması istemi ile bir soru önergesi verdi. Ş.G.’nin kaçırıldıktan sonra bir arsaya götürülerek, sorguya çekildiği ve bayıltılıncaya kadar dövüldükten sonra tecavüze uğradığını belirten Bekaroğlu, önergesinde, “Kendisine yöneltilen soruların içeriğine bakılırsa bu durum, basit bir tecavüz olayına benzemiyor” dedi.

Bekaroğlu önergesinde İçişleri Bakanı Tantan’dan şu soruları yanıtlanmasını istedi:

“1- Bu olayın soruşturması ne aşamada, olayın failleri tespit edildi mi?

2- Olayın siyasi bir yöne var mı? İddia edildiği gibi sanatçı Ş.G.’nin sorgulama biçimi polis sorgusuna benziyor mu?

3- Okmeydanı gibi işlek bir yerde böyle olayların yaşanması, yeterli güvenlik tedbirlerinin alınmadığı intibai veriyor. O saatlerde, o bölgede güvenlik sağlayan polis devriyesi yok muydu? Bu devriyeler olayı farkedemediler mi?

4- Avrupa Birliği’nin kapısındaki Türkiye’de yaşanan bu ve benzeri insan hakları ihlalleri cana, mala, namusa, kimliğe ve kişiliğe yönelik bu tip saldırıların önlenmesi için ne gibi tedbirler alınıyor?”

Ş.G.’nin yaşadıkları nedeniyle 23 Aralık günü suç duyurusunda bulunuldu. İstanbul’daki çeşitli kültür merkezlerinde ve müzik gruplarında çalışan yaklaşık 50 kişinin İstanbul Cumhuriyet Savcılığı’na suç duyurusu dilekçelerini verdikten sonra yaptığı basın

16.02.1999/ Cumhuriyet/Oral Çalışlar

Gözetiminde Tecavüz Utancı...

Önümde bir mektup duruyor. Bir kadın tutuklu yollamış. Günlerdir mektubu okuyup, ne yapmam gerektiğine karar veremiyorum. Asiye Güzel Zeybek, polis tarafından gözetim altına alındıktan sonra cinsel tecavüze uğradığını anlatıyor. Zeybek'in mektubunu okuyunca, İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir' in gazetecilerle sohbet sırasında, Haluk Kırıcı soruşturmasında anlattıklarını anımsadım. Özdemir, Haluk Kırıcı'nın konuşmadığını ve açlık grevi yaptığını söylemiş ve ondan doğru dürüst bir ifade alamadıklarını öne sürmüştü. Biz gazeteciler de, "Türk polisinin sorgulama konusunda çok yetenekli" olduğunu anımsatmıştık.

Lafı uzatmadan, Asiye Güzel Zeybek'in cezaevinden yolladığı mektubu, biraz kısaltarak sizlere aktarıyorum:

"Merhaba;...Yaklaşık iki yıldır tutukluyum. Tutuklanmadan önce gazetecilik yapıyordum... Sosyalist bir gazetede, Atılım gazetesinde çalışıyorum. Sosyalist bir gazete olunca doğal baskınları, gözetimleri yaşadım. Bütün yaşadıklarımın rağmen cezaevinden çıkınca gazetecilik yapmaya devam edeceğim..."

"En son 22 Şubat 1997 tarihinde evim basılarak gözetim altına alındım. Tekme, tokat yağmuru altında Vatan Caddesi'ndeki İstanbul Terörle Mücadele Şube'ne götürüldüm. Evim polisler tarafından basıldığında ne ev arama tutanağı gösterildi, ne de 'niçin, neden' sorularına cevap verildi. Aldığım cevap, hakaretler, küfürler ve dayak oldu. Avukatımı arama talebime verilen cevap ise, 'Burası Siyasi Şube kızım, burada kimse seni duymaz, kurtaramaz' oldu. CMUK'u hatırlattığımda ise 'O, burada geçersiz' dediler." "Daha neden getirildiğimi anlamadan, işkence odasına alındım. Eğer kadınsanız, gözetiminde yaşadığınız ilk şey cinsel tacizdir. Kısa bir süre sonra neden gözetim altına alındığımı anladım. Atılım gazetesinin MLKP'nin yayın organı olduğu iddiasıyla beni ve gazete çalışanlarını yakalayıp getirmişlerdi."

"Tanımadığım birçok insan hakkında, kendi istedikleri doğrultuda ifade vermemi istiyorlardı. Bunu yapmayacağımı, tanımadığım insanlar hakkında, onları suçlayıcı ve yalan ifade veremeyeceğimi söyledim. Bundan sonrası benim için tam anlamıyla kâbustu, karabasandı. Tekrar işkence odasına alındım. O çok bilinen işkence yöntemlerinden birini yaşadım. Askıya alındım, düz askı ve ters askı. Üzerimdeki her şey zorla, dayakla çıkartıldı. Ters askıdayken, duyduğum en son söz, 'İndirin, yatırın yere' oldu." "Bu sözü duymamla kendimi yerde bulmam bir oldu. Zorla, dayakla yatırıldım yere ve işkence yapan polislerden birinin tecavüzüne uğradım. 29 yaşındayım, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Antropoloji Bölümü'nde okudum. Ve evliyim. Bundan sonrasını yazıya dökmek zor. Gözetiminde 13 gün kaldım. Tecavüze uğradıktan sonraki günler hafızamda yok gibi, yarı yarıya bulanık. Neler yazdırıldı, neler imzalatıldı, bunların hepsini mahkemeye çıktığımda öğrendim." "Şubeden sonra Kırklareli Cezaevi'ne gönderildim. Yaklaşık beş ay kaldım. Hiç kimseyle konuşmadan, hiç kimseye anlatmadan. Ailemin ve avukatlarımın yardımıyla Gebze Cezaevi'ne geldim... Yaşadıklarımı anlatmak zorundaydım. Benden sonra başka insanların bunları yaşamaması için. Yaşadıklarımın hesabını sormak için. Hiçbir koşulda, sadece ben değil, hiçbir insan böyle bir muameleyi hak edemez. İddia edildiği gibi bir 'militan' bile olsam, kaldı ki değilim, her şeyden önce insanım ve bunu hak etmedim."

"Yaşadıklarımı DGM'de anlattım. Hastaneye sevk edilmemi ve tedavi olmam gerektiğini anlattım, suç duyurusunda bulundum. Üzerinden uzun bir zaman geçtiği için ispatlamam mümkün değildi. DGM her defasında bu talebimi geri çevirdi. Ben de cezaevi aracılığıyla hastaneye gitmenin yollarını aradım. Önce Gebze Devlet Hastanesi Psikoloji Bölümü'ne oradan da Çapa Tıp Fakültesi Psikiyatri-Psiko Sosyal-Travma Bölümü'ne sevk yaptırmayı başardım. Tedavimin yapıldığı bölümün en önemli özelliği tecavüzü, 'Tecavüzü yaşayan kişi üzerindeki etkilerinden yola çıkarak' kanıtlanması."

"Haziran 98'den Aralık 98'e kadar cezaevi idaresiyle hiçbir sorun yaşamadan bütün randevularıma düzenli olarak götürüldüm. Kasım ayında rapor aldım, tekrar suç duyurusunda bulundum, mahkeme raporu delil olarak kabul etti ve olay basına yansıdı. Basına yansıdıktan sonra ve de özellikle mahkemenin bu raporu kabul etmesiyle, cezaevi tarafından randevularıma götürülmedim..."

"Benim yaşadıklarım es geçilecek şeyler değil. Eğer bunun peşini bırakırsam, başka insanların da, benzer şeyler yaşamasının önünü açmış olacağım. Türkiye'de elimdeki delillere, tanıklara rağmen açtığım davayı kaybedersem, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuracağım. Bu işkenceyi yapanlar cezalarını çekmek zorundalar."

"Yaşama tekrar sıkı sıkı tutunmak istiyorum. Tutuklanmadan önceki yaptığım işi çok seviyorum ve çıkınca tekrar gazetecilik yapmak istiyorum. Hayata dair, geleceğe dair planlarım olsun istiyorum. Bunun için tedavilere devam etmek zorundayım..."

"Tecavüze uğradım ama utanmıyorum. Kelimelerle anlatılamayacak kadar korkunç bir şey. Ama utanmıyorum, çünkü utanması gereken ben değilim..." Asiye Güzel Zeybek böyle yazıyor mektubunda. Utanması gereken o değil, peki ya biz bu ülkenin insanları ne yapacağız?

açıklaması ise polisler tarafından engellendi. Ancak suç duyurusunun ardından herhangi bir dava açılmadı.

e) Köy ve Ev Baskınlarında İşkence

Amber Karakoyun

Van'da oturan Amber Karakoyun'un evi 18 Ocak günü saat 03.00'te polisler tarafından basıldı. Karakoyun, baskın sırasında polislerin evde bulunanları dövdüğünü ve tehdit ettikten sonra evi terkettiğini söyledi.

Abduselam Bal

Batman'ın Kozluk ilçesine bağlı Bekirhan beldesi Samanyolu (Kanike) köyünde Abduselam Bal'ın evine asker ve polisler tarafından 18 Mayıs günü baskın düzenlendi. Evde kısa bir arama yapan asker ve polisler Bal'ın, gözlerini bağlayarak falakaya yatırdı. Baskında, Bal'ın oğlu Erhan Bal (10) da dövüldü. Vücudunda morluklar meydana gelen ve yürümekte zorluk çeken Abduselam Bal, daha sonra gözetim altına alınarak Batman Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldü. Burada ifadesi alınan Bal, aynı gün Savcılığa çıkarılmadan serbest bırakıldı.

İHD Batman Şubesi'ne maruz kaldığı işkenceyi anlatan Bal, karakol komutanı hakkında, Kozluk Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu ve Batman Devlet Hastanesi'nden 3 günlük iş göremez raporu aldı. 1993 yılında askerlerin koruculuk dayatması nedeniyle Aydın'ın Nazilli ilçesine göç ettiğini kaydeden Bal, 1998 yılının ağustos ayında ağabeyi Halit Bal ile köylerine geri döndüklerini belirtti.

Bal, geri döndükten sonra da sık sık Bekirhan Jandarma Karakolu'na çağrıldığını, burada tehdit edildiğini bildirdi.

Newroz Dayan, Murat Dayan, Azat Dayan, Welat Dayan, Haşem Dayan, Hediye Dayan, Erdal Dayan, Abdülvahap Dayan, Abdülbahi Dayan

İçel'in Tarsus ilçesinde 6 eve jandarmalar tarafından baskın düzenlendiği ve evlerdeki 6 çocuğa dayak atıldığı bildirildi. Dayan ailesi, 24 Mayıs günü İHD'ye yaptığı başvuruda, evlere düzenlenen baskınlarda eşyaların tahrip edildiği ve Newroz (3), Murat (4), Azat (3), Welat (3) ve Haşem (7) adlı çocukların tekmelerle dövüldüğünü bildirdiler. Baskınlarda, Hediye, Erdal, Abdülvahap ve Abdulhadi Dayan'ın gözaltına alındığı öğrenildi.

Sinan Sıcak

Almanya'dan Şanlıurfa'nın Viranşehir ilçesine bağlı Nergiz köyüne tatilini geçirmek için gelen Sinan Sıcak adlı kişi, 28 Mayıs günü köyü basan askerler tarafından dövüldüğünü açıkladı. Üç saat süresince köy meydanında dövüldüğünü anlatan Sinan Sıcak, 8 Haziran günü Viranşehir 1 No'lu Sağlık Ocağından üç günlük rapor aldığını ve Viranşehir Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunduğu söyledi.

Mehmet Altıntaş

İHD İstanbul Şubesi'nde 25 Haziran günü açıklaması yapan Mehmet Altıntaş, Van'ın Gevaş İlçe Merkez Jandarma Komutanı Erol Alımcı tarafından kendisine sürekli ajanlık teklifi edildiğini bildirdi. Altıntaş, teklifleri reddetmesi üzerine Kuşluk köyünde bulunan evine baskın yapıldığını, evde suç unsuruna rastlanamayınca da aile üyelerinin tehdit edildiğini açıkladı.

18 Nisan seçimlerinden hemen sonra Alımcı'nın kendisini tekrar makamına çağırdığını belirten Altıntaş, burda üç saat boyunca dövüldüğünü söyledi. Baskılar nedeniyle mayıs ayında İstanbul'a gelmek zorunda kaldığını ifade eden Altıntaş, "İstanbul'a geldikten bir ay sonra Gevaş'ta Kaymakam'ın korumalığını yapan soyadını bilmediğim Şahin adlı sivil polisin beni takip ettiğini fark ettim" diye konuştu. Altıntaş, 22 Haziran günü Korucubaşı Hamit Ful'un kahvede oturan babasına sırtından ateş ettiğini belirterek, 'Asil olarak babamın kafasına ateş edilmek istenmiştir. Babam tesadüfen ayağa kalkınca kurşun sırtına isabet etmiştir. Şu andan Van Devlet

Hastanesi'nde hayati tehlikeyi atlattamamıştır" dedi. Ful'un olaydan bir gün sonra serbest kaldığını söyleyen Altıntaş, Bağcılar Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunmak için gittiğini ancak savcılığın suç duyurusu dilekçesini kabul etmediğini de bildirdi.

Fatma Korkmaz

Adana'nın İncirlik beldesinde bir eve 14 Haziran günü baskın düzenleyen polislerin ev sahibi Fatma Korkmaz'ı (40) dövdükleri bildirildi. Eşinin ve bir oğlunun "PKK üyesi oldukları" iddiasıyla cezaevinde bulunduğunu belirten Fatma Korkmaz, "Bir yıldır kayıp olan kızım Birgül Korkmaz'ı bulmamı istediler. 'Siz devletsiniz, siz bulun' deyince iyice sinirlenen polisler eşyalarımızı dağıtıp tahrip ettiler" dedi. Fatma Korkmaz, polisler hakkında suç duyurusunda bulunacağını söyledi.

S.A.

Adana'da 19 Haziran günü gözaltına alınan Ömer Aytış'ın eşi Kadriye Aytış, İHD Adana Şubesi'ne başvurarak eşinin yaşamından endişe duyduğunu bildirdi. İHD Adana Şubesi'nin girişimleri sonucu Aytış'ın Adana Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde sorgulandığının kabul edildiği belirtildi. Gözaltına alındıktan bir gün sonra eşinin sivil polisler tarafından eve getirilerek evde arama yapıldığını belirten Aytış "Eve geldiklerinde eşimin yüzü morarmıştı. Bezgin bir hali vardı. Polisler 18 yaşındaki oğlum S.A'yı dövüp, misafirlerimize küfrettiler" dedi.

Adalet Özkaya

Adalet Özkaya, İHD Adana Şubesi'nde 3 Temmuz günü düzenlediği basın toplantısında, evine bir ayda 5 kez baskın düzenlendiğini açıkladı. Eşinin 8 aydır eve gelmediğini belirten Özkaya, polislerin her baskında eşini sorduklarını söyledi. Evinin son olarak 27 Haziran günü basıldığını belirten Özkaya, "Polisler her gelişlerinde eşimi soruyorlar. Eşimin nerede olduğunu bilmediğimi söylediğim halde 'ya eşini getirirsin ya da buradan gidersin' şeklinde tehdit ediyorlar. Baskın yapmadan önce komşularımıza gidip soruyorlar. Komşularımızı da rahatsız ediyorlar. Baskınlardan dolayı iki çocuğumun psikolojisi bozuldu" dedi. Özkaya, polisler hakkında Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

Zeynep Kaplan, Muteber Albay, Ali Albay, Makbule Albay, Çavreş Albay, Musa Albay, Hacı Albay, Selim Öcek

Van'ın Bostaniçi beldesinde 18 Temmuz günü özel tim görevlilerinin ev baskınlarında Zeynep Kaplan adlı üç aylık hamile kadın çocuğunu düşürdü. Muteber Albay, Ali Albay, Makbule Albay, Çavreş Albay, Musa Albay, Hacı Albay ve Selim Öcek yaralandı.

Zeynep Kaplan yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Mahallemize gelen asker ve özel timler Ali Albay

adlı komşumuzun evini sardılar. İçerdekileri dışarı çıkartarak, 'Buradan biri geçti gördünüz mü?' diye sordular. Onlar da görmediklerini söyleyince evin önünde hepsini tekme, tokat ve dipçiklerle dövmeye başladılar. O sırada ben de evimin önünde olanları izliyordum. Birkaç özel tim elemanı yanıma gelerek bana da aynı soruyu sordu. 'Hayır' deyince, bir özel tim bana küftü ve 'HADEP'e oy verdiniz, şimdi HADEP gelsin sizi kurtarsın' diyerek vurmaya başladı, beni yere yatırıp sırtıma çıkarak çiğnemeye başladı."

Özel tim görevlilerinin daha sonra kendisini eve sokarak dövdüğünü anlatan Zeynep Kaplan, olaya tanık olan 2 yaşındaki çocuğunun o günden beri şokta olduğunu kaydetti. Tehditlerden korktuğu için doktora gidemediğini ve 20 Temmuz günü düşük yaptığını anlatan Zeynep Kaplan, 21 Temmuz günü Van 100. Yıl Üniversitesi hastanesine rapor almak için gittiklerini, buradan doktorların önce savcılığa başvurması gerektiğini söylemeleri üzerine yakınlarıyla birlikte savcılığa giderek suç duyurusunda bulduklarını ve hastaneye sevk edildiklerini bildirdi. Hastaneden rapor aldıktan sonra kapıda bekleyen polisler tarafından gözaltına alındıklarını, polislerin suç duyurusu dilekçesi ile hastaneden aldıkları raporlara el koyduğunu belirten Zeynep Kaplan, akşam saatlerinde serbest bırakıldıklarını kaydetti.

Mehmet Galip Can, Hasan Sayar, Fırat Taş, İsmail Ürek, Hasan Ertek, Naif Akan

İstanbul Samatya'da 12 Ağustos günü bir eve yapılan baskında gözaltına alınan Mehmet Galip Can, Hasan Sayar, Fırat Taş, İsmail Ürek, Hasan Ertek ve Naif Akan adlı kişiler evlerinde işkence gördüklerini açıkladılar. İsmail Ürek ve Naif Akan işkence nedeniyle hastaneye kaldırıldı, diğer dört kişi kendilerine işkence yapan polisler hakkında Fatih Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulundular.

Mehmet Galip Can, yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Arkadaşlar benim evime misafir gelmişlerdi. Zil çaldı. 8 sivil polis zorla içeri girdi. Hepimizi yere yatırdılar. Sanırım birileri bizden şikayetçi olmuş. 'Bize evi terkedeceksiniz' dediler. Biz de 'Neden terk edeceğiz' dedik. Karşı çıkınca ellerindeki kalas ve coplarla saldırdılar. Kafamıza, her tarafımıza vurmaya başladılar. Tüm kapıların camlarını kırdılar."

Naif Murat Akan şunları söyledi:

"Bizi yere yatırdılar. Ayağa kalkınca üzerime çullandılar. Beni kapıya vurdular. Camlar kırıldı. Bileklerim kesildi. Sürekli kan akıyordu. Beni Cerrahpaşa Tıp Fakültesi hastanesine bırakıp gittiler. Doktorlar bir kaç dikiş atıp, alçıya aldılar. Sonra da rapor bile vermeden gönderdiler. Eve geldim. Polisler bir kez daha gelip gitmişler. Fatih Savcılığı'na suç duyurusunda bulunduk. Her tarafımız kan içinde olmasına rağmen Adli Tabipliğe ya da hastaneye sevk etmediler. Biz de İHD'ye geldik. Buradan Taksim İlkyardımları Hastanesi'ne gönderildik. Burada iki kez

ameliyat oldum. Sekiz saat sürdü. Bilek damarlarım dikildi." dedi.

Fırat Taş da, "Sokak ortasında coplarla kafama vurdular. Bayılmışım. Mahallelinin üzerime su dökmesi ile ayıldım. Eve çıktık. Her tarafı yıkıp dökmüşlerdi. Etrafı topladık. Aradan iki saat geçmeden aynı polisler tekrar geldiler. Biz size 'Burayı terk edeceğinizi söylemedik mi?' dediler. Biz yine çıkmayacağımızı söyledik. Bizi yine dövdüler. Sonra da gittiler." dedi.

Fevzi Tunç, M. Şah Tunç

Diyarbakır Bağlar beldesinde bir eve 8 Ağustos günü saat 03.00 sıralarında sivil polisler tarafından baskın düzenlendi. Evde arama yapan polisler, daha sonra Fevzi Tunç ve M. Şah Tunç adlı ev sahiplerini gözaltına aldı, evde de karakol kuruldu. Bunun üzerine Savcılığa suç duyurusunda bulunan Mehmet Tunç, iki kardeşinin gözaltına alındığını ve baskın yapan polislerden bir kısmının evde karakol kurduğunu bildirdi. Karakol nedeniyle evde bulunanlar ile eve gidenlerin dışarı çıkmalarına izin verilmediğini belirten Tunç, uygulamanın bir an önce sona ermesini ve sorumluların tespit edilerek cezalandırılmalarını istedi.

Evde bulunan 22 kişi, karakol nedeniyle üç gün boyunca mahsur kalırken, suç duyurusundan sonra, polisler 11 Ağustos gece saatlerinde evden ayrıldı.

Mehmet Akif Sıdar

Ankara Batıkent'te 8 Ağustos gecesi Mehmet Akif Sıdar'a ait eve baskın düzenlendi. Aramadan sonra ev sahibi Sıdar'ı gözaltına alan polisler, evde 9 saat boyunca karakol kurdu. Evde bulunan THAY-DER Genel Başkanı Avukat Kenan Sıdar, Hülya Sıdar, Songül Şahin, Ergin Oğur, Ş. S. (10) ile Ş. S. (11) adlı kişiler 9 saat boyunca evde mahsur kaldı.

Vetha Anter

Musa Anter'in kızkardeşi Vetha Anter'in Mardin'in Nusaybin ilçesinde bulunan evine sivil polisler tarafından 17 Eylül günü baskın düzenlendi. Baskında polislerin hakaretine maruz kaldıklarını belirten Vetha Anter, "İçeri giren 7 sivil polis duvarda Musa'nın fotoğrafını görünce küfür ettiler. Çerçeveyi kırıp çıkardıkları fotoğrafı yırtarak ayaklarıyla çiğnediler. Bana ve Musa Anter'e küfür ettiler. Bu hakaretlere dayanamayıp bayılmışım. Kendime geldiğimde polisler gitmişti." dedi.

Vetha Anter, polisin evden ayrılırken de gelini Şevkiye Karahan'ı beraberlerinde götürdüklerini söyledi. Bir gün Nusaybin Emniyet Müdürlüğü'nde tutulan Karahan, ertesi gün serbest bırakıldı.

Mehmet Acar

Batman'ın Kozluk ilçesi Bekirhan beldesine bağlı Karaoğlak köyüne 23 Eylül günü baskın düzenlendi.

Askerler, Raşit Acar ve Abdullah Acar'ın evlerini aradıktan sonra, Mehmet Acar'ın evine gittiler. Askerlerin evdeki hakaretlerinin ardından kalp krizi geçiren Mehmet Acar, öldü.

Kaze Özlü

Adana'da Kaze Özlü adlı kadın 19 Kasım günü evini basan polislerin kendisine işkence yaptığını açıkladı. Kaze Özlü yaşadıklarını şöyle anlattı:

"İçeriye girer girmez ağzıma silah namlusunu sokup, beni ölümlle tehdit ettiler. Sürekli 'konuş yoksa seni öldürürüz' diyorlardı. Daha sonra ütünün kablosunu boğazıma dolayıp, sıkmaya başladılar. Dayanamadım, bayılmışım. En son duyduğum şey, polislerin kendi aralarında 'öldü' demeleri oldu. Beni öldü zannederek bırakıp gitmişler." Kaze Gözlü daha önce sık sık evinin basıldığını belirterek, gördüğü işkenceler nedeniyle böbreklerinden rahatsız olduğunu söyledi.

7 Aralık günü polisler hakkında suç duyurusunda bulunan Kaze Özlü suç duyurusu dilekçesinde, evini basan üç polisin ağzı ve burnunu kapatması sonucu nefessiz kaldığını, tekmelendiğini ve ütü kablosuyla boğazının sıkıldığını bildirdi. Özlü'nün bu baskından sonra İHD'ye başvurduğu belirtilen dilekçede, aynı polislerin 28 Kasım günü de eve baskın düzenlendiği anlatıldı. Kaze Özlü'nün başına silah dayayan polislerden birinin yüzünü gördüğü kaydedilen dilekçede, Özlü'nün 20 milyon lirasına da el konulduğu belirtildi.

Medine Kaymaz

İzmir Barış Anaları İnisiyatifi üyesi Medine Kaymaz, polislerin evine 16 Aralık gecesi saat 03.00'de baskın düzenlediklerini ve "dışkı yedirme" tehdidinde bulduklarını bildirdi. Mardin'in Savur ilçesine bağlı Dengiza (Senarlı) köyündeki evi askerler tarafından yakıldığı için İzmir'e göç etmek zorunda kaldıklarını belirten Kaymaz, polislerin kendisine iki yıldır haber alamadığı kızını sorduklarını söyledi. Evi sık sık basıldığı için İzmir Cumhuriyet Savcılığı'na başvuruda bulunduğunu belirten Kaymaz, baskın düzenleyen polislerin "Bizi savcıya şikayet etmekle eline ne geçeceğini sanıyorsun, kimi kime şikayet ediyorsun" dediklerini sözlerine ekledi.

f) Diğer İşkence ve Kötü Muamele Olguları

Rıza Poyraz

22 Aralık 1998 tarihinde gözaltında iken İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün 4. katından atlayarak "intihara kalkıştığı" iddia edilen Rıza Poyraz, tutuklu bulunduğu Ümraniye Cezaevi'nden yaptığı açıklamada, polisler tarafından atıldığını bildirdi. Poyraz, "Ben intihar etmek için 4'üncü kattan atlamadım. Bizzat işkenceciler tarafından pencereden aşağı atıldım" dedi. Poyraz gözaltında sürekli işkence gördüğünü belirterek, "Birkaç kez askıya alındım.

Testislerimi sıkma, tazyikli suya tutma, su dolu kovaya kafamı sokarak boğmaya çalışma, küfür, hakaret, kaba dayak, gördüğüm işkenceler oldu" dedi. Polislerin kendisine hakkındaki suçlamaları kabul etmesi için "Kabul edeceksin. Yoksa pencereden atarız, sonra da intihar etti deriz, kimse de bizden hesap soramaz" dediklerini belirten Rıza Poyraz, suçlamaları kabul etmeyince pencerenin önüne getirildiğini ve aşağıya atıldığını anlattı.

Hastaneye kaldırılan Poyraz, M. Ayanoğlu adlı doktorun da kendisine "Nasıl ölmemiş şerefsiz. Demek ki iyi uçuş yapamamış. Bunlara bakmayacaksın, bırakacaksın ölsünler" dediğini söyledi.

Dilaver Karageçici

14 Ocak günü Adıyaman'da gözaltına alınan Dilaver Karageçici adlı kişi, götürüldüğü Eskiray Karakolu'nda işkence gördüğünü ve dalağının patladığını açıkladı. Karageçici, yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Beni karakola götürdüler. İfademı alırlarken ismini bilmediğim bir polis bana soru sordu. Soruyu anlamadığımı söyleyince, polis ayağa kalktı. Bir anda karın boşluğuma tekme attı. Bu darbe sonucu düştüm. Düştükten sonra aynı polis tarafından yine tekmelendim. Tekmelerden sonra kan kokusu hissettim. Ardından beni nezarete attılar ve ısrarlarına rağmen doktora götürmediler. Olaydan 4 saat sonra fenalaştım. Ancak bunun üzerine doktora götürdüler. Doktora oruçlu olduğumu ve yemek yemediğim için fenalaştığımı söylememi istediler"

Karageçi, hastanede sabaha kadar ağrıları dinmeyince doktora gerçeği söylediğini belirterek "Ağrıdan kurtulmak için doktora işkence gördüğümü söyledim. Muayene sonucu dalağımın patladığı anlaşıldı." dedi.

Sevgi Yamaç, Yaşar Dilibaş, Ayşe Sandıkçı, Hacı Ahmet Akkaya, Hatice Akkaya, Fizan Koç, Semra Öztürk

Denizli'de 4 Ocak günü "DHKP-C üyesi oldukları" iddiasıyla tutuklanan İHD Denizli Şube Başkanı Sevgi Yamaç, Kurtuluş gazetesi Denizli Temsilcisi Yaşar Dilibaş, SES Denizli Şube Temsilcisi Ayşe Sandıkçı, İHD Şube Saymanı Hacı Ahmet Akkaya, Hatice Akkaya, Fizan Koç ve Semra Öztürk adlı kişilerin gözaltında işkence gördüğü bildirildi.

Halit Taşdemir

Ağrı'nın Doğubeyazıt ilçesine bağlı Güllüce köyünde 15 Ocak günü askerler tarafından gözaltına alınan Halit Taşdemir'in gözaltında işkence gördüğü bildirildi. Halit Taşdemir'in babası Abdülhamit Taşdemir, oğlunun ağzından sürekli kan geldiğini belirterek, "Oğluma işkence ile yapmadığı işleri kabul ettirmeye çalışıyorlar. Dışarıdan getirdikleri silahı oğlumun evinde göstererek, onu suçlu ilan ediyorlar." dedi.

Nergis Sarı

30 Ocak günü İstanbul Kadıköy'de düzenlenmesi planlanan ancak polis tarafından izin verilmeyen eylemde gözaltına alınan Nergis Sarı adlı öğrencinin gözaltında tutulduğu dört gün boyunca işkence gördüğü açıklandı.

İlhan Türk, Şahabettin Arpacı

15 Ocak günü gözaltına alınan Ankara Üniversitesi öğrencisi İlhan Türk ve Şahabettin Arpacı, gözaltında işkence gördüklerini açıkladılar. İlhan Türk, 15 Ocak günü okulda MHP'li bir öğrencinin dövülmesi nedeniyle gözaltına alındıklarını belirterek, "Otobüse bindirildikten sonra şu anda görsem teşhis edebileceğim, ellerine siyah boks eldivenleri giymiş bir amir tarafından dövüldüm. Ellerim kelepçeliydi. Kafama copların dışında demir bir çubukla da vurdular." dedi. Türk daha sonra Çankaya Emniyet Amirliği'ne götürüldüğünü, buradan "beyin kanaması" geçirdiği şüphesiyle gönderildiği Adli Tıp Kurumu'nda 10 günlük işgöremez raporu aldığını bildirdi. Gönderildiği hastanede 4 gün tedavi gördüğünü belirten Türk, başını kendisinin duvara vurduğu yönünde 3 polisin ifadesine dayanarak tutanak tutulduğunu anlattı.

Şahabettin Arpacı ise Türk'ün gözaltına alınmasına müdahale ettiği için gözaltına alındığını belirterek, polislerin kendisini de dövdüğünü ve Adli Tıp Kurumu'ndan 5 günlük işgöremez raporu aldığını bildirdi.

Türk ve Arpacı, 2 Şubat günü görevli polisler hakkında suç duyurusunda bulundular. Dilekçede, Türk ve Arpacı'nın 16 Ocak tarihinde çıkarıldıkları Savcılık tarafından serbest bırakılmalarının suçsuz olduklarını ortaya koyduğu belirtilerek, "Adli Tıp'tan verilen 5 ve 10'ar günlük raporlar ise uygulanan işkencenin kanıtıdır" denildi. Türk ve Arpacı'ya karakolda zorla iki tutanak imzalatılmak istendiği hatırlatılan dilekçede, polis iddianamesinde işkence izlerinin "Gözaltından önce ve gözaltı esnasında polise mukavemet ederken fakültenin duvarına çarpma, otobüsün içinde kendilerini yerden yere atma" şeklinde gerçekleştiğinin iddia edildiği hatırlatıldı. Suç duyurusunda, işkencenin bir bölümünün öğrenciler ile öğretim üyelerinin gözleri önünde gerçekleştiği ve davanın ilerleyen aşamalarında söz konusu kişilerin tanıklıklarına da başvurulacağı kaydedilerek, tutanakta iddia edildiği gibi polise karşı mukavemetin gerçekleşmediği ifade edildi.

Fuat Özdemir

İstanbul Alibeyköy'de 30 Ocak günü kimliği belirsiz kişilerce kaçırılan HADEP Eyüp İlçe Örgütü Yöneticisi Fuat Özdemir, 1 Şubat günü serbest bırakıldı. 4 Şubat günü basın açıklaması yapan Özdemir, yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Olay gecesi arabamla bir arkadaşımı evime bıraktıktan sonra evime doğru yola çıktım. Bu sırada bir araba önümü kesti. Arabadan silahlı üç kişi indi. Birinin üzerinde polis yeleği vardı. Arabalarının üzerine, polis arabalarında olduğu gibi bir ışıkdak koydular. Polis olduklarını farkedince cep telefonumla bir arkadaşımı arayarak 'Polisler beni gözaltına alacak' dedim. Daha konuşmam bitmeden beni arabamdan indirdiler. Gözlerimi bağlayıp kendi arabalarının bagajına koydular. Yaklaşık bir saat dolaştıktan sonra bir yere götürdüler. Buranın Hastal civarında bir garaj olduğunu tahmin ediyorum. Daha sonra bir hücreye koyup çırılçıplak soydular."

Burada falakaya yatırıldığını, elektrik verildiğini, yüzüne poşet geçirildiğini ve hayalarının sıkıldığını anlatan Özdemir, "Beni 'Neden HADEP'e gidiyorsun? HADEP'e kimler yardım ediyor? Bir daha burada HADEP'e gitmeyeceksin. Git memleketine orada ne yaparsan yap. Ama burada bir daha HADEP'e gidersen seni öldürürüz.' diye tehdit ettiler. Sorguyu yapanlarda telsiz de vardı. Bir ara tuvalete götürülürken, gözü kapalı birini de gördüm" dedi. Özdemir, 48 saat sonra gözleri kapalı bir şekilde yol kenarına bırakıldığını söyledi.

Garip Çağlar

Gökkuşluğu Kültür Merkezi'nde 4 Şubat günü gözaltına alınan Garip Çağlar, götürüldüğü Esenkent Polis Karakolu'na işkence gördüğünü açıkladı. İHD İstanbul Şubesi'nde 8 Şubat günü basın açıklaması yapan Çağlar, gördüğü işkenceyi şöyle anlattı:

"Saat 20.30'da gözaltına alındım. Götürdükleri Esenkent Polis Karakolu'nda ilk önce gözlerimi bağladılar. Daha sonra çırılçıplak soyup soğuk su tuttular. İz kalmaması için de süngerlerle dirseklerimi bağladılar ve askıya aldılar."

İşkencenin sabaha kadar sürdüğünü, daha sonra İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldüğünü belirten Çağlar, burada psikolojik baskılara maruz kaldığını söyledi. Çağlar, tekrar karakola götürüldüğünde falakaya yatırıldığını belirtti.

Kazım Özerk, Hikmet Özerk, İhsan Özerk

12 Şubat gecesi polisler tarafından evlerine yapılan baskında gözaltına alınan HADEP üyesi Kazım Özerk, Hikmet Özerk ve İhsan Özerk'in gözaltında işkence gördükleri açıklandı. Aynı gece serbest bırakılan İhsan Özerk gözaltında dövüldüklerini ve hakarete uğradıklarını belirterek, yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Ağabeyim Kazım, cezaevinden çıktıktan sonra sağ tarafından felç geçirmişti. Bu rahatsızlığı halen devam etmesine rağmen, onu bayılıta kadar dövdüler. Ağzından kan gelince dövmeyi bıraktılar. Ağabeyimin ilaç içmesi için su isteyince de bana 'sen ne gördün de su istiyorsun' dediler"

Murat Çelik

Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD) İstanbul Şube Başkanı Murat Çelik, 17 Şubat günü Sakarya Cezaevi'nde kendini yakan Serpil Polat adlı tutuklunun cenazesinde İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı Atilla Çınar'ın kendisini odasında dövdüğünü açıkladı. Çelik, düzenlediği basın toplantısında, Çınar'ın kendisini ve Serpil Polat'ın ağabeyi Ali Polat'ı, 18 Şubat günü odasına çağırdığını, "Bu cenaze işleriyle niye uğraşıyorsunuz. Ölünün avukatı olur mu?" diyerek kendisine yumruk attığını söyledi. Çelik, daha sonra odada aralarında Terörle Mücadele Şube Müdürü Şefik Kul'un da olduğu 7-8 polisin saldırısına uğradıklarını, hastaneden rapor aldıklarını ve polisler hakkında Fatih Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulduklarını kaydetti.

İsmet Dinç

9 Mart günü Antalya'da ters yola giren İsmet Dinç adlı kişi, kendisini durduran polislerle tartışınca yedi polis memuru tarafından dövüldü. Rahatsızlanan çocuklarına ilaç almak için yola çıkan İsmet Dinç ve eşi Derya Dinç, tek yönlü bir caddeye yanlışlıkla girdiler. Kendilerini durdurarak ceza yazan bir polisin belgeleri geri vermemesi üzerine "Acelemiz var, bırakın gidelim" diyen Derya Dinç'e, polis hakaret etti.

Bunun üzerine arabadan inen İsmet Dinç polisler tarafından tartaklandı. Polislerin elinden kurtularak arabaya binen İsmet Dinç, bir motosiklete çarpınca polisler tarafından arabadan indirildi ve yol ortasında ağır bir biçimde dövüldü. Olayın ardından karakola götürülen İsmet Dinç hakkında "görevli memura hakaret ve mukavemet" suçlamasıyla soruşturma açıldığı öğrenildi. Antalya Emniyet Müdürü Natık Canca, olayın görüntülerinin bir yerel televizyonda yayımlanmasının ardından yaptığı açıklamada, 7 polis memurunun açığa alınarak haklarında soruşturma başlatıldığını açıkladı.

Tevfik Güner, Nazan Çalgıç

"DHKP-C üyesi oldukları" iddiasıyla 18 Mart günü gözaltına alınan Tevfik Güner ve Nazan Çalgıç adlı üniversite öğrencileri gözaltında tutuldukları süre içinde işkence gördüklerini açıkladı.

İskender Efe

İskender Efe adlı üniversite öğrencisi, 19 Mart günü iki sivil polis tarafından gözaltına alınarak, götürüldüğü İstanbul Fatih İlçe Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde işkence gördüğünü açıkladı. Efe, yaşadıkları ile ilgili olarak şunları anlattı:

"Çantamda Emek Gençliği'nin seçim bildirgesi vardı. Bana 'Yurtsever Gençlik' imzalı duvar gazetesini benim astığımı zorla kabul ettirmeye çalıştılar. Parmak izi tespiti yapılırsa benim asmadığımı anlaşılacağını

söyledim. 'Parmak izine gerek yok, sen astın, söyleyeceksin' dediler. Sonra da saçlarımı çekerek dayak atmaya ve küfür etmeye başladılar. Polisler, 'Bunu aşağıya indirin, orada konuşur' diyorlardı. Mavi Çarşı olayının faillerinin robot resminin çıkarıldığını söyleyen polisler, 'Bu resim sana ait' dediler"

Gözleri bağlı bir halde, duvarlara çarpılarak karakolun alt katına indirildiğini belirten Efe, "Üç kişi ellerimi enseme getirerek kelepçeledi. Daha sonra sırt üstü yatırıp ayaklarımı ve bağırmamam için ağzımı bağladılar. Burada işkenceye maruz kaldım. 'Sen afiş asarken, yanında olan arkadaşlarının ismini ver, kurtul', 'Robot resmin elimizde, diğer arkadaşların kimdi?', 'Mavi Çarşı olayının yaşandığı gün neredeydin?', 'Senin kredin doldu, bir dahaki sefere buradan diri çıkamazsın' gibi tehditler savurdular ve küfürlere, işkenceye devam ettiler" dedi.

Daha sonra yeniden yukarı çıkarıldığını ve parmak izinin tuttuğu söylenerek İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'ne götürüldüğünü anlatan Efe, burada da gözlerinin bağlandığını ve bir süre sorgulandığını belirtti.

Efe, "Bir şeyim yok, sağlıklıyım de, kurtul" diyerek küfür ve tehditler savuran polislerin kendisini hastaneye götürdüğünü belirterek, "Saat 14.30 civarında Acil Servis'e götürüldüm ve tabii ki sağlam raporu verdiler. Hastaneden dönerken, ev araması yapmak istediklerini söylediler. Hakimden arama izni verilmediği sürece evimi atmayacağımı söyledim. Bunun üzerine Şehremini Karakolu'na götürdüler. Bir müddet sonra, aynı polisler gelip, bütün belgelerin hazır olduğunu söylediler. Benden zorla aldıkları adres üzerine eve götürdüler. Evimi darmadağın ederek aradılar. Şehremini Karakolu'na geri döndüğümüzde, zorla tutanak imzalatıldılar. Tutanakta, 'Suç unsuruna rastlanmamıştır' yazıyordu" dedi.

Bütün bu işlemlerden sonra hücreye konulduğunu ve bir gece gözaltında kaldıktan sonra Savcılığa çıkarıldığını söyleyen Efe, kendisine işkence yapan polisler hakkında suç duyurusunda bulunacağını bildirdi.

Mehmet Çankaya, Günay Beyhan

Bursa'nın Keles ilçesi sağlık ocağında görevli Dr. Mehmet Çankaya ve hemşire Günay Beyhan, bir tutukluyu tedavi için getiren askerler tarafından dövüldü. 26 Mart günü meydana gelen olayda, hemşire Günay Beyhan'ın kolunun kırıldığı belirtildi. Dr. Mehmet Çankaya olayı şöyle anlattı: "Tutuklunun polikliniğe getirilmesini istedik. Ancak astsubay 'Bekleyeceksin ulan' diyerek birden bize saldırdı. Bunun üzerine tepki göstererek askerleri dışarı çıkardık ve kapıyı kilitledik. Fakat, askerler yeniden saldıracak dipçiklerle kapıyı kırdılar. Ardından kafama silah dayadılar. Hemşire Günay Beyhan'ı tekmeleyerek kolunu kırdılar. Bu olaylardan sonra suç duyurusunda bulunduk. Ancak, Cumhuriyet Savcısı tarafsız davranamayacağını söyledi."

Nimet Fidan

Diyarbakır-Mardin karayolunda 10 Nisan günü yapılan kimlik kontrolü sırasında gözaltına alınan Nimet Fidan adlı kadın gözaltında işkence gördüğünü bildirdi. 25 Nisan günü akşam saatlerinde Mardin kent girişinde serbest bırakılan Nimet Fidan askeri bir bölgede 15 gün boyunca bekletildiği belirterek, "Bu süre boyunca ifademi bile almadılar. Gereksiz dayaktan geçirildim. MHP'nin çok oy almasından sonra daha çok işkence yaptılar. Savcılığa çıkarmadan da serbest bıraktılar." dedi. Gözaltına alındıktan sonra kendisinden haber alınmayan ve gözaltına alındığı kabul edilmeyen Nimet Fidan, daha önce de birkaç kez gözaltına alındığını ve ölüme tehdit edildiğini bildirdi.

Hasan Samanalı

İstanbul'da gözaltına alınan Hasan Samanalı (26) adlı kişi, 5 gün boyunca işkence gördüğünü açıkladı. 16 Nisan günü İHD İstanbul Şubesi'nde basın açıklaması yapan Hasan Samanalı, 11 Nisan günü işe gitmek için evden ayrıldıktan sonra kendisini izleyen polisler tarafından gözaltına alındığını belirterek bir binanın garajına götürüldüğünü, burada çırılçıplak soyulduktan sonra basınçlı su sıkıldığını ve elektrik verildiğini söyledi. Hasan Samanalı, yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Ceplerimden çıkan telefon numaralarının kimlere ait olduğunu sordular. Avukat Mahmut Şakar'ın kartı çıkınca daha fazla döverek 'Bu kim?' dediler. Avukat olduğunu söylememe rağmen, 'bilemedin o terörist' diyerek daha fazla dövdüler. Askıya alıp dayak attılar. Kendimi kaybetmişim. Sonra beni Altunizade'nin arka sokaklarındaki bir inşaatın arkasına atmışlar."

Hasan Samanalı'nın ağabeyi Mahmut Samanalı ise kardeşinin olay günü arkadaşı Hakan Kerenciler ile birlikte evden ayrıldıktan sonra akşam dönmemesi üzerine Üsküdar Cumhuriyet Savcılığı'na, Üsküdar Merkez Polis Karakolu'na ve İHD'ye başvurduklarını söyledi. Kardeşinden 4 gün boyunca haber alamadıklarını anlatan Mahmut Samanalı, Hakan Kerenciler'in de mart ayı içinde benzer şekilde kaçırıldığını ve işkence yapıldıktan sonra Yakacık çöplüğüne elleri ve gözleri bağlı bir şekilde bırakıldığını belirtti.

Yusuf Öntaş

Kapatılan Ülkede Gündem gazetesi Adana bürosu Haber Müdürü Yusuf Öntaş ve büro çalışanı Şerafettin Aslan gözaltına alındıkları 5 Ocak günü götürüldükleri Adana Emniyet Müdürlüğü'nde polislerin kendilerine hakaret ettiğini açıkladı.

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesinin ardından İskenderun'da düzenlenen bir gösteriye katıldığı gerekçesiyle hakkında çıkarılan gıyabi tutuklama kararı nedeniyle 13 Nisan günü gözaltına alınan Yusuf Öntaş'ın burada gördüğü

işkence nedeniyle kolu kırıldı. 17 Nisan günü İskenderun Devlet Hastanesi'ne götürülen Yusuf Öntaş'ın, hastanede "intihara kalkıştığı" gerekçesiyle yeniden Siyasi Şube'ye götürüldüğü ve 5 gün daha gözaltında tutulduktan sonra 22 Nisan günü tutuklandığı öğrenildi.

Ayşe Koşut

Van'da maddi yardım istemek için Valiliğe giden Ayşe Koşut (45) adlı kadın ve kızının, "Vali Abdülkadir Sarı'ya suikast düzenlemeyi planladıkları" iddiasıyla 14 Nisan günü gözaltına alındıkları ve gözaltında işkence gördükleri bildirildi. Valilikten döndükten sonra Ayşe Koşut ve kızının aynı gece evlerine düzenlenen baskında gözaltına alındıkları, Ayşe Koşut'un 16 Nisan günü gördüğü işkence nedeniyle hastaneye kaldırıldığı bildirildi.

Fesih Demir

Diyarbakır'ın Çarıklı beldesinin HADEP'li belediye encümeni Fesih Demir, 21 Nisan günü askerler tarafından gözaltına alındığında işkence gördüğünü açıkladı. TİHV ve İHD'ye gördüğü işkence nedeniyle başvuran Demir, askerler hakkında da Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu. Demir yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Kahvehanede oturuyorduk. Başçavuş girdi. HADEP seçimi kazandığı için bizlere küfür yağdırdı. Herkesin kimliğine baktılar. Beni arabaya bindirip Kurt Kayası diye bilinen bir yere götürdüler. Araçtan indirip falakaya yatırdılar. Daha sonra belden aşağı soyarak copla tecavüz tehdidinde bulundular. Ardından başka bir yere götürdüler. Bazı kişiler burada piknik yapıyordu. Onları gönderdiler. Başçavuş yüksek bir yere çıktı, ben aşağıdaydım, göğsüme tekmelerle vuruyordu. Aşağı yuvarlandım. Bana 'Siz niye HADEP'i çıkardınız. Seni ve parti üyesi Cemil'i öldüreceğim' dedi. Ardından beni bıraktılar."

Safiye Akdağ

20 Nisan günü İstanbul'da gözaltına alınan Safiye Akdağ adlı genç kız, gözaltında tutulduğu 4 gün boyunca işkence gördüğünü açıkladı. Polislerin kendisini tecavüzle tehdit ettiğini belirten Safiye Akdağ, "Beni sedyeye bağladılar. Ayak ve el parmaklarıma su dökerek elektrik verdiler" dedi. Akdağ, gözaltına alındıktan bir gün sonra hastaneye götürüldüğünü, ardından getirildiği Siyasi Polis Merkezi'nde yeniden işkence gördüğünü bildirdi. Kollarında doku travması meydana geldiğini ve kollarının polisler tarafından sarıldığını anlatan Akdağ, üç gün sonra bir kez daha hastaneye götürüldüğünü belirtti. Polislerin kendisini "Doktor sorarsa 'düşüm' diyeceksin" diye tehdit ettiğini kaydeden Akdağ, doktorun da kendisine muayene etmeden sağlam raporu verdiğini bildirdi.

Ali Gülbaş, Kurtuluş Kansu

20 Nisan günü İstanbul'un Yakuplu beldesinde bir kavgaya karıştıkları gerekçesiyle jandarmalar tarafından gözaltına alınan Ali Gülbaş ve Kurtuluş Kansu adlı kişiler, götürüldükleri jandarma karakolunda Belediye Başkanı Cemal Kahraman tarafından dövüldüklerini açıkladılar. Kansu, 28 Nisan günü İHD İstanbul Şubesi'nde yaptığı basın açıklamasında, karakol komutanının olayı gizlemek için kendilerine zorla sahte bir tutanak imzalattığını söyledi. Olaydan sonra 7 günlük rapor aldıklarını belirten Kansu ve Gülbaş, suç duyurusunda bulunacaklarını bildirdiler.

Feridun Günbegi

Feridun Günbegi adlı kişi, Mersin'de 22 Nisan günü polisler tarafından dövüldüğünü bildirdi. Günbegi yaşadıklarıyla ilgili olarak şunları anlattı:

“Öğleden sonra beraberimde markete getirdiğim 12 yaşındaki oğlum dışarıda oyuncak bir tabancayla oynuyordu. Oradan geçen bir araçtan inen ve elinde telsiz bulunan bir kişi oğluma ‘Ne ulan bu yaşta mı silah alıyorsun’ diye bağırdı. Ben de yanına giderek çocuğun babası olduğumu söyleyip, ne istediğini sordum. Bunun üzerine araçtaki diğer telsizli sivil kişiler de bana yaklaşarak hiçbir gerekçe göstermeden yere yığılıncaya kadar rasgele vurmaya başladılar.”

Feridun Günbegi, daha sonra polisler tarafından arabaya bindirildiğini belirterek, “araç seyir halindeyken aşağı atladım. Yanıma geldiler. Beni burada da sopaları kırılıncaya kadar dövdüler. Buradan göç etmem gerektiğini, aksi halde beni öldüreceklerini söylediler. Sonra da gittiler” dedi. Feridun Günbegi, polisler hakkında suç duyurusunda bulunacağını kaydetti. Günbegi ailesinin bir süre önce Şanlıurfa'dan Mersin'e göç ettiği öğrenildi.

Serkan Çavuşlaroğlu, S.U

İstanbul'da 9 Mayıs günü gözaltına alınan Serkan Çavuşlaroğlu ve S. U. (17) adlı gençler, Küçükçekmece Emniyet Müdürlüğü'nde dövüldüklerini açıkladılar. Saat 17.00 sıralarında 2 sivil polis tarafından “Che Guevara motifli kolye taktıkları” için durdurulduklarını, ardından götürüldükleri Emniyet Müdürlüğü'nde polislerin “Bu ülkeyi sevmiyorsanız gidin. Sizler komünistsiniz. Saçlarını ve favorilerini düzgün keseceksin. Sizi sürekli gözetim altında tutacağız.” diyerek kendilerini tehdit ettiğini bildirdiler. 2 saat kadar gözaltında tutulduklarını anlatan gençler, serbest bırakılırken kolyelerini geri istedikleri için de dövüldüklerini kaydettiler.

Kamuran Aslan

Şırnak Beytüşşebap ilçesinde 16 Nisan günü PKK'ye yardım ettiği gerekçesiyle gözaltına alınan ve ilk dört gün boyunca gözaltında olduğu kabul edilmeyen

Kamuran Aslan'ın gözaltında olduğu süre boyunca işkence gördüğü öğrenildi. 26 Nisan günü tutuklanan Aslan'ın 28 Nisan günü gördüğü işkence nedeniyle kaldırıldığı hastanede 9 gün tedavi gördükten sonra cezaevine gönderildiği bildirildi.

Ahmet Armut

Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde 26 Mayıs günü Hüseyin Polat adlı kişinin öldürülmesi nedeniyle gözaltına alınan Ahmet Armut'un gözaltında gördüğü işkence sonucu kolunun kırıldığı bildirildi. Armut'un avukatı Mehmet Uzun, Armut'un tedavi edilmeden tutuklandığını kaydetti.

İbrahim Toprak

“PKK üyesi olduğu” iddiasıyla Diyarbakır DGM'de yargılanan İbrahim Toprak, 4 Haziran günü yapılan duruşmada, gözaltında iken işkence gördüğünü açıkladı. Toprak, Mersin'de gözaltına alındığını belirterek “Dört defa ağır işkence gördüm. Gözlerim bağlıyken bir tomar kağıdı önüme koydular. İmzalamadığım için beni dövdüler. Bir dişim kırıldı.” dedi.

Ramazan Azgan, Sıdık Azgan, Hayrettin Azgan, Osman Kılıç, Faik Aldemir

Mersin'in Tarsus ilçesinde 18 Mayıs günü jandarmalar tarafından evlerine yapılan baskında gözaltına alınan Ramazan Azgan (80), Sıdık Azgan, Hayrettin Azgan, Osman Kılıç ve Faik Aldemir'in gözaltında işkence gördükleri açıklandı. Avukat Hamza Yılmaz yaptığı açıklamada, işkence olayı ile ilgili olarak şunları anlattı:

“Müvekkilerimin tamamına gözaltı sırasında dayak, falaka, soğuk su sıkma, copla tecavüz ve tırnakla et arasına toplu iğne batırma gibi işkence yöntemleri uygulanmış. Müvekkillerimden Hayrettin Azgan'ın burnunda, sol göz altında ve dudağında ekimozlar mevcut olup, yaraları ilaç kullanmadan bantla kapatılmıştır. Ayrıca saç ve kulaklarından tutarak başı duvarlara vurulduğu için halen yürüyemeyen ve sık sık bayılan Azgan, hayati tehlikeyi atlatabamıştır. Diğer müvekkillerimden Sıdık Azgan'ın da iki kaburgası kırık. Osman Kılıç'ın göğsünde ezikler var, yürüyemiyor ve ayaklarında ekimoz mevcut. Faik Aldemir'in ise göğsünde morluklar olup, nefes almakta zorluk çekiyor.”

Müvekkillerinin tedavisinin yapılmadığını kaydeden Yılmaz, jandarmalar hakkında Mersin Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunduğunu bildirdi.

Sevgi Erçin

Çorum'da üniversite giriş sınavları öncesinde düzenlenen bir piknikte gözaltına alınan 7 aylık hamile Sevgi Erçin adlı kadının haziran ayı ortalarında gördüğü işkenceler nedeniyle hastaneye kaldırıldığı öğrenildi.. Gözaltına alınırken asker ve polis

tarafından uzun süre dövülen Erçin'in, gözaltında tutulduğu 2 gün boyunca da psikolojik işkencenin yanı sıra sürekli ayakta tutulduğu ve su ihtiyacını gidermesinin engellendiği bildirildi.

Cevdet Tetikli

Istanbul Esenler İlçe Emniyet Müdürlüğü önünde ters yola girince kendisine müdahale eden polislere hakaret ettiği iddia edilen Cevdet Tetikli adlı kişi, gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. Polislere hakaret ettiği iddiasıyla 7 Haziran günü Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı'na sevk edilen Tetikli, "Beni nezarete aldılar. Bir yıldan beri içmediğim halde bana zorla alkol verdiler. Tekme ve tokatla vurdular." dedi Tetikli, aralarında Esenler İlçe Emniyet Müdürü Mehmet Çelik'in de bulunduğu 7 polis hakkında suç duyurusunda bulundu.

Mustafa Aka

Eskişehir Ertuğrulgazi Polis Karakolu'nda gözaltında işkence gören Mustafa Aka, polisler hakkında Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu. 24 Haziran gecesi gözaltına alındığını belirten Mustafa Aka, yaşadıklarını şöyle anlattı:

"01.00 sıralarında evime gidiyordum. Bu sırada Ertuğrulgazi Karakolu'nda görevli polisler, 'Hakkınız da şikâyet var' diyerek beni aldılar. Ekip arabasından karakola gidine dek dayığa maruz kaldım. Nezarethanede ellerimi kelepçelediler ve dayak sürdü. Bu sırada sonradan tutuklu olduğumu öğrendiğim bir kişiyi bana komiser olarak tanıttılar. Bu kişi beni nezarethanede dövdü. 06.00 sıralarında şikâyetçi olacağımı söyledim. Bunun üzerine iyi davranmaya başladılar. 'Şikâyetçi olursan başını duvara çarptığını söyleriz' dediler. Sabah 07.00 sıralarında beni evime bıraktılar. Korktuğum için 3 gün boyunca evden dışarı çıkamadım. Daha sonra beni merak eden abim eve geldi. Adli Tıp Kurumu'ndan rapor alıp Savcılığa suç duyurusunda bulunduk. Dayak sonucu boğazımda morluklar, yüzümde tokat izleri ve gözlerimde kızarıklar kaldı"

İkbal Işık

16 Haziran günü İstanbul Eminönü'nde gözaltına alınan İkbal Işık adlı seyyar satıcı, işkence gördüğünü açıkladı. 18 Haziran günü İHD İstanbul Şubesi'nde basın açıklaması yapan İkbal Işık, üç sivil polis tarafından zorla bir arabaya bindirilerek Eminönü Merkez Karakolu'na götürüldüğünü anlattı. İkbal Işık, polislerin, "Sen Azeri'sin, komünistsin, ülkeyi bölmeye çalışıyorsun" dediğini ve dövdüğünü söyledi. Karakoldan Siyasi Şube'ye götürüldüğünü belirten İkbal Işık, burada da bir suçu üstlenmesi için kendisine işkence yapıldığını, serbest bırakıldıktan sonra Adli Tıp Kurumu'ndan 7 günlük rapor aldığını kaydetti.

Hakkı Gönğör, Burak Savaşlı, Yasin Güngör, Recep Bayrı, Şükrü Erdem, Cem Yarışır, Hüseyin Koç,

Ferman Yürek, Filiz Güler, Makbule Aslan, Sabri Güneş, Cemal Uçar, Oral Şen, Emrullah Oraloğlu, Recep Mercan, Süleyman Tosuner, Emre Özkan, Aytu Sağlam

Manisa'nın Akhisar ilçesinde 24 Haziran günü akşam saatlerinde gözaltına alınan yaşları 15 ile 21 arasında değişen 18 öğrenci, gözaltında dövüldüklerini açıkladılar. Gözaltında bir gün kalan Hakkı Gönğör, Burak Savaşlı, Yasin Güngör, Recep Bayrı, Şükrü Erdem, Cem Yarışır, Hüseyin Koç, Ferman Yürek, Filiz Güler, Makbule Aslan, Sabri Güneş, Cemal Uçar, Oral Şen, Emrullah Oraloğlu, Recep Mercan, Süleyman Tosuner, Emre Özkan, Aytu Sağlam adlı öğrencilerin polisler hakkında yapmak istedikleri suç duyurusu da engellendi.

25 Haziran günü polisler hakkında Savcılığa suç duyurusunda bulunmak isteyen gençlerin ailelerine yardımcı olan HADEP Akhisar İlçe Başkanı Bedrettin Gönğör, "aileleri yönlendirdiği ve kısıktığı" gerekçesiyle gözaltına alındı.

Nizam Kaplan

İskenderun'un Denizciler beldesinde "PKK'ye yardım yataklık ettiği" iddiasıyla gözaltına alınan Nizam Kaplan adlı üniversite öğrencisinin gözaltında işkence gördüğü bildirildi.

Abdülkadir Yıldırım

23 Haziran gecesi Diyarbakır'da gözaltına alınan Abdülkadir Yıldırım, işkence gördüğünü bildirdi. Olay gecesi gürültüler üzerine evinin yan tarafında bulunan büfe sahibini uyardığını belirten Yıldırım, olay yerine gelen polisler tarafından gözaltına alındığını söyledi. Yıldırım, yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Polis ağza alınmayacak küfürler etti. Polislerden biri kalın, büyük bir sopayla arkadaşı da dipçikle ekip arabasının içinde vurmaya başladı. Birkaç darbeden sonra dipçik ve sopayı tuttum, bırakmamı istediler. Vurmamaları halinde bırakacağımı söyledim ve bıraktım. Bırakınca 'Sen şimdi görürsün' diyerek beni çok sıkı bir şekilde kelepçelediler. Bağlar Polis Karakolu'na getirildiğimde sorgusuz sualsiz sekiz on kişilik bir grup ellerim kelepçeli olduğu halde üzerime saldırdı ve hakaretlerinin dozunu artırarak yere yatırıp üzerime tekmelerle çullandılar."

Yıldırım'a götürüldüğü hastanede darba maruz kaldığı ve vücudunda çeşitli büyüklükte ekimozlar bulunduğu ilişkin rapor verildi. Yıldırım, daha sonra Adli Tıp Kurumu'ndan aldığı 7 günlük iş göremez raporu ile Savcılığa giderek suç duyurusunda bulundu.

Mehmet Yaşar

Mehmet Yaşar adlı kişi 5 Temmuz günü Adana'da sokak ortasında polisler tarafından dövüldüğünü açıkladı. Olay günü bir komşusuyla aralarındaki arazi

anlaşmazlığı nedeniyle çıkan tartışmaya, komşusunun tanıdığı üç polisin müdahale ettiğini anlatan Yaşar, haziran ayı içinde aynı polisler tarafından üç kez gözaltına alındığını söyledi.

Mehmet Yaşar, 5 Temmuz günü yaşadıklarını şöyle anlattı: "Saat 15.00 sıralarında beni yoldan aldılar ve sokak ortasında kadınların göreceği vaziyette çırılçıplak soyarak kalaslar ve coplarla vurdular. Cinsel organıma copla vurarak 'Senin erkekliğini bitiririz, karına da tecavüz ederiz. Bize bir silah bulacaksın ya da dağdan inen bir adamın adresini vereceksin' diyorlardı." Yaşar, polisler hakkında suç duyurusunda bulunacağını bildirdi.

Mustafa Öncel

22 Temmuz günü İstanbul Beyoğlu'nda gözaltına alınan Mustafa Öncel adlı eşcinsel, götürüldüğü Beyoğlu Ekipler Amirliği'nde 4 gün boyunca dövüldüğünü, kaşlarının ve saçlarının jilette kazındığını bildirdi. 25 Temmuz günü serbest bırakılan Öncel, polisler hakkında suç duyurusunda bulunacağını açıkladı. İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin de Öncel'in emniyette kaydının yapılmadığını ve Savcılığa çıkarılmadan serbest bırakıldığını kaydetti.

Öncel, 9 Aralık günü İHD İstanbul Şubesi'nde yaptığı basın açıklamasında da, Beyoğlu'nda kendisine saldıran polisler tarafından bir kez daha dövüldüğünü bildirdi. Öncel, temmuz ayında gözaltında gördüğü işkencenin ardından 39 gün kaldığı Bayrampaşa Cezaevi'nde yaşadıkları ve uğradığı saldırılar yüzünden psikolojik tedavi gördüğünü açıkladı.

Hamza Yerlikaya

Muğla Bodrum'da kardeşi Muttalip ve Sebahattin Gürarlan'la birlikte bir barda olay çıkardığı gerekçesiyle gözaltına alınan dünya şampiyonu güreşçi Hamza Yerlikaya, gözaltında bulunduğu sürede Ekrem Akyol adlı polisten dayak yediğini açıkladı.

103 kişiye işkence

1996 yılındaki ölüm orucunda ölen Hüseyin Demircioğlu'nun ölüm yıldönümünde düzenlenen törende gözaltına alınanlar, 29 Temmuz günü İHD İstanbul Şubesi'nde düzenledikleri basın toplantısında, gözaltında kötü muameleye tabi tutulduklarını açıkladı. 7 Mart günü gözaltında iken ölen Süleyman Yeter'in eşi Ayşe Yumlu Yeter, 103 kişinin tuvalete çıkarmama, su ve şeker vermeme gibi baskılara maruz bırakıldıklarını bildirdi.

Muzaffer Çınar

PKK yöneticilerinden oluşu ileri sürülen Cevat Soysal'ın telefon defterinde adı bulunduğu gerekçesiyle 22 Temmuz günü Siirt'in Baykan ilçesinde gözaltına alınan ve 29 Temmuz günü de

tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılan Muzaffer Çınar'ın gözaltında işkence gördüğü açıklandı. Çınar, 3 Ağustos günü İHD İstanbul Şubesi'nde düzenlediği basın toplantısında, Siirt Emniyet Müdürlüğü'nde işkence gördüğünü belirterek, zorlukla yürüdüğünü ve ellerini kullanamadığını söyledi. Çınar, gözaltında dövüldüğünü, hayalarının ip bağlanarak sıkıldığını, elektrik verildiğini, askıya alındığını ve basınçlı su sıkıldığını söyledi. Çınar, polislerin hazırladıkları ifadeyi kendisine imzalatmak için eşini de gözaltına aldıklarını ve tecavüzle tehdit ettiklerini de kaydetti.

Çınar, 8 Ağustos günü hastaneye kaldırıldı. Çınar'a işkence sırasında buza yatırıldığı için akciğer enfeksiyonu ve buna bağlı olarak böbrek yetmezliği tanısı konuldu. İstanbul'da tedavi gören Çınar, 13 Ağustos günü komadan çıkarak, diyaliz makinesine bağlandı.

Mehmet Dağyar

Muş'un Malazgirt ilçesine bağlı Boyçapkın köyünde evine yapılan baskında 7 Ağustos günü gözaltına alınan Mehmet Dağyar'ın gözaltında gördüğü işkence nedeniyle 18 günlük iş göremez raporu aldığı bildirildi. 9 Ağustos günü Karakol Komutanı Jandarma Astsubay Şener Nay hakkında suç duyurusunda bulunan Dağyar, Medya TV izlediği iddiasıyla gözaltına alındığını ifade ederek, gözaltında copla dövüldüğünü ve falakaya yatırıldığını kaydetti. Sağlık ocağında yapılan muayenede Dağyar'ın, ellerinde yer yer ekimoz, sağ ve sol kalçasında yaygın ve geniş alanda morluk ve ekimoz, sağ ve sol ayak tabanında yaygın 5-10 cm. boyutlarında morluk ve ekimoz, bel hareketlerinde ağrı belirlenerek 18 günlük rapor verildi.

Hacı Bekir Çoban

İstanbul Aksaray'da 11 Ağustos gecesi polisler tarafından evine yapılan baskında gözaltına alınan Hacı Bekir Çoban adlı kişi gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. Çoban, kendisi ile birlikte gözaltına alınan 6 kişiyle birlikte Eminönü İnfaz Amirliğine getirildiklerini belirterek, bir komiserin kendisine işlemediği bir suçu üstlenmesi için zorladığını kaydetti. Çoban, "5-6 polis üzerime çullandı. Coplarla, tahta kalaslarla kafama, ellerime, bacaklarıma her tarafıma vurdular." diye konuştu.

Abdullah Özkan

İstanbul Ümraniye'de 27 Ağustos günü bir kişiyi döven dört sivil polise müdahale eden Abdullah Özkan'ın götürüldüğü Ümraniye İlçe Emniyet Müdürlüğü'nde dövüldüğü, dişinin kırıldığı ve kulak zarının patladığı bildirildi. Fenalaşan Özkan'ın kaldırıldığı hastanede kulak zarının patladığının saptanmasına karşın tedavisi yapılmadan yeniden İlçe Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldüğü bildirildi. Özkan'ın gördüğü işkence nedeniyle polisler hakkında suç duyurusunda bulunduğu öğrenildi.

Ömer Özülkü

Adana'da Ömer Özülkü adlı kişi gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. Ömer Özülkü, "cürüm işlemek amacıyla çete kurmak" iddiasıyla yargılandığı davanın Adana DGM'de 31 Ağustos günü yapılan duruşmasında verdiği ifadede, gözaltında kaldığı 4 gün boyunca işkence gördüğünü söyledi. Özülkü, gözaltında tutulduğu sırada polislerin kendisini çıplak fotoğraflarını çekerek basına vermekle tehdit ettiğini de kaydetti.

Erdener Akgül

İzmir'in Büyük Yamanlar semtinde 3 Eylül günü gözaltına alınan Erdener Akgül adlı kişinin gözaltında işkence gördüğü bildirildi. Akgül'ün babası Hüseyin Akgül, oğluyla birlikte gözaltına alınan ve daha sonra serbest bırakılan 4 kişinin, oğlunun ayakta durmadığını ve yüzünde morluklar olduğunu söylediklerini kaydetti.

Süleyman Erkan

İstanbul Esenyurt'ta 5 Eylül günü gözaltına alınan Süleyman Erkan adlı kişi, İHD İstanbul Şubesi'nde yaptığı basın açıklamasında, "Gözaltında dayak ve basınçlı suyla yoğun işkenceden geçirildim. Zorla bazı belgeleri imzalamam, itiraflarda bulunmam istendi. Kabul etmedim. İşkence sırasında bazen bayıldım." dedi. Cep telefonu ile gözaltına alındığında üzerinde bulunan 500 dolar, 100 mark ve 180 milyon liranın geri verilmediğini anlatan Erkan, şöyle konuştu:

"İstanbul DGM'de serbest bırakıldıktan sonra paramı ve cep telefonumu istedim. 'Bizde 400 dolar ve 152 milyon liran var. Sonra alırsın' dediler. Paranın bu kadar olmadığını söyleyince, 'Sorguda bayıldın. Seni hastaneye götürdük. Masrafları üzerinden aldığımız paralarla karşılacak' dediler."

Ayhan Boztaş

Ayhan Boztaş adlı kişi, İsmet Demirkaya adlı sivil polis tarafından 13 Eylül günü gözaltına alındığını ve işkence gördüğünü açıkladı. Boztaş, yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Patronum olaydan bir gün önce işe yeni bir usta başlayacağını söyledi. Dediği yerde işçiye benzeyen bir kişiyi gördüm. Kim olduğunu sorduğum zaman 'ben polisim, sen kim oluyorsun da kim olduğumu soruyorsun' diye küfür etti ve dövmeye başladı. Başka bir polis de geldi ve beni zorla beyaz bir arabaya bindirmeye çalıştı. Arabaya binmemek için direnince olay yerine gelen bir ekip otosuyla Asayiş Şubesi'ne götürdüler. Burada da dövmeye devam ettiler. İri yarı bir polis omuzlarımdan tutup beton zemine fırlattı. Kendimi kaybetmişim."

Hastaneye kaldırılan Boztaş, "Acil Servis'teki doktor beni görünce niçin bu halde olduğumu sordu. Kulağına polisler tarafından dövüldüğümü söyledim. Doktor içeride bulunan polisleri dışarı çıkardı ve ilk

müdahaleyi yaptı" dedi. Boztaş, ardından polisler tarafından bir başka hastaneye kaldırıldığını ve burada da beyin ameliyatı geçirdiğini kaydetti. Boztaş, taburcu edildikten kısa bir süre sonra tekrar rahatsızlanması üzerine, ikinci bir ameliyat geçirdiğini belirtti.

Manisa Emniyet Müdürü Hüseyin Çapkın ise olaydan bir gün sonra basına yaptığı açıklamada, polis memuru Demirkaya'nın darp nedeniyle 1 gün Manisa Devlet Hastanesi'nde tedavi gördüğünü ve 7 günlük iş göremez raporu aldığını iddia etti. Çapkın, açıklamasında "Ayhan Boztaş gözaltına alınmadı. Gözaltında işkence gördüğü iddiası doğru değil. Polis memurumuzla birbirlerine darp etmişler" dedi.

Yüksel Karacık

Adana'da gözaltına alınan Yüksel Karacık adlı genç, gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. Karacık, 19 Ekim günü İHD Adana Şubesi'nde düzenlediği basın toplantısında, 14 Ekim günü siyasi polis tarafından gözaltına alındığını belirterek şunları söyledi: "3 gün boyunca, ellerim ve gözlerim bağlı bir halde bilmediğim yerlerde dolaştırıldım. Bu arada işkenceye maruz kaldım. Polisler, beni ölümle tehdit ederek, işbirliği teklif ettiler. Reddedince de tekrar tehdit ve işkenceye maruz kaldım. Bayılınca beni Sarıçam ormanına atmışlar."

Kudbettin Örnek, Emin Erim, Hasan Güneş, Bekir Emen, Kerim Timur

Adana'nın Küçükdikili beldesinde 20 Ekim günü gözaltına alınan 5 kişi gözaltında işkence gördüklerini açıkladılar. Küçükdikili Belediyesi'ne jandarmalar tarafından yapılan baskında "yıpranmış bir Türk bayrağı ve Özgür Halk dergileri" gerekçe gösterilerek gözaltına alınan Kudbettin Örnek, Emin Erim, Hasan Güneş, Bekir Emen ve Kerim Timur adlı belediye çalışanları 22 Ekim günü çıkarıldıkları Mahkeme tarafından serbest bırakıldı. Belediyede gece bekçisi olarak çalışan Erim, tutulduğu tek kişilik hücrede kol ve bacaklarından elektrik verildiğini söyledi. Erim, kendisine işkence yapanlardan birinin Alaaddin adlı bir asker olduğunu belirtti. Elektrik, buza yatırma, askı, saç yolma gibi işkencelere maruz kaldığını belirten Emen de işkence nedeniyle yürüyemediğini bildirdi. Belediye Başkanı Mehmet Yaşık ise "Personelin durumunu öğrenmek için Seyhan İlçe Jandarma Komutanlığı'na gittim. Suçlarını sordum. Yüzbaşı Asım Süner, 'bunlar terörist' dedi, itiraz ettim, 'sen de teröristsin' dedi. İlçe Jandarma Komutanı Asım Süner hakkında suç duyurusunda bulunacağım." dedi.

Erol Evcil

Nesim Malki'nin 28 Kasım 1995 tarihinde öldürülmesi nedeniyle Bursa'da gözaltına alınan ve 7 gün gözaltında kalan işadamı Erol Evcil'e işkence yapıldığı açıklandı. 3 Kasım günü tutuklanan Erol Evcil'in avukatı Erol Durukan Evcil'e işkence yapıldığını

açıkladı. Adli Tıp tarafından 5 günlük iş göremez raporu verilen Erol Evcil, Kartal F Tipi Cezaevine gönderildi.

Erdem Özgül, Beyhan Yüce

Adapazarı'nda depremden zarar görenlerin 6 Kasım günü gerçekleştirildiği yürüyüş sırasında gözaltına alınan Erdem Özgül ve Beyhan Yüce adlı kişilerin işkence gördüğü açıklandı. Devrim İçin Mücadele Birliği dergisinden yapılan açıklamada, Yüce ve Özgül'e gözaltında fiziki ve psikolojik işkence yapıldığı bildirildi. Erdem Özgül ve Beyhan Yüce'nin, 7 Kasım günü "yasadışı bildiri dağıttıkları" gerekçesiyle tutuklandığı öğrenildi.

18 Çobana işkence

Siirt'in Eruh ilçesine bağlı Bilgili köyünde 8 Kasım günü gözaltına alınan 18 çobanın askerler tarafından dövüldüğü bildirildi. Adının açıklanmasını istemeyen bir çoban, olay günü bir arkadaşlarının attığı bir taşın mayına isabet etmesi sonucu patlama meydana geldiğini belirterek, şunları anlattı: "Mayın patladıktan sonra askerler yanımıza geldi. Hepimizi toplayarak yaklaşık bir saat boyunca dayaktan geçirdiler. Sonra 'akşam karakola gelin' diyerek gittiler. Yediğimiz dayaktan koyunları otlatamaz duruma geldik ve erken döndük. Aynı gün saat 16.00'da topluca karakola gittik. Karakol Komutanı Üsteğmen Mehmet, 'oranın mayınlı bölge olduğunu bilmiyor muydunuz da girdiniz. Devletin döşediği mayını nasıl patlatırsınız' diyerek bizi dövdü. Falakaya alarak kalaslarla vurdular."

Mesut Sağıroğlu

Edirne'de gözaltına alınan Mesut Sağıroğlu adlı üniversite öğrencisi, 17 Kasım günü İHD İstanbul Şubesi'nde düzenlediği basın toplantısında, gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. 8 Kasım günü yapılan YÖK'ü protesto eyleminin ardından 10 Kasım günü gözaltına alındığını bildiren Sağıroğlu, yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Saat 18.30 sıralarında bir arabaya bindirildim. 'Bizden kurtulmanın tek yolu bize yardım etmendir' diyerek ajanlık teklifinde bulundular. Arabada gözlerime eter sürüldü. Yaklaşık 2 saat yol gittikten sonra sanırım tek katlı bir binaya sokuldum. Bir masaya yatırılarak ne olduğunu bilmediğim bir cisimle hayalarım sıkıldı, elektrik verdiler."

Daha sonra arabaya bindirilerek boş bir araziye götürüldüğünü ve ölümle tehdit edildiğini anlatan Sağıroğlu, daha sonra yine tek katlı binaya götürülerek askıya alındığını söyledi. Sağıroğlu, yaklaşık 10 saat sonra 11 Kasım günü saat 04.00 sıralarında evlerinin önünde bırakıldığını, gördüğü işkence nedeniyle vücudunun belden aşağısının bir süre tutmadığını söyledi.

Sami Özbil

"TKEP/L örgütü üyesi oldukları" iddiasıyla 15 kişi hakkında açılan davanın 12 Kasım günü İstanbul DGM'de yapılan duruşmasında, savunma yapan sanıklardan Sami Özbil, gözaltında tutulduğu 16 gün boyunca işkence gördüğünü açıkladı.

Adnan Çiçek

Tevfik Nurullah Ağansoy'un aralarında bulunduğu 4 kişiyi öldürmekten, tutuklu olarak yargılanan Adnan Çiçek, İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 12 Kasım günü yapılan duruşmada, gözaltında 9 gün işkence gördüğünü açıkladı. Çiçek, gözaltı süresinin polis kayıtlarına 7 gün olarak geçtiğini belirtti. Sanıklardan Yener Üçüncü de, kendisine işkence yapıldığını gösteren raporların dosyadan kaybolduğunu ileri sürdü.

Sedat Hayta, Sibel Sürücü, Aysun Bozdoğan

İstinye'de yapılan ev operasyonlarında gözaltına alınan 4 kişinin İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde işkence gördüğü bildirildi. Devrim İçin Mücadele Birliği dergisi tarafından yapılan yazılı açıklamada, Sedat Hayta, Sibel Sürücü, Aysun Bozdoğan ve soyadı öğrenilemeyen Songül isimli kişilerin 6 gündür gözaltında tutuldukları kaydedildi.

g) Kaçırma Olguları ve Muhabirlik Baskısı

Sertaç Girgin, Kamil Ustabaş

Ege Üniversitesi Meslek Yüksekokulu öğrencileri Sertaç Girgin ve Kamil Ustabaş, ocak ayı içinde Okul Müdürü Doğan Abukay'a başvurarak, kendilerinin sivil polisler tarafından tehdit edildiklerini bildirdiler. Girgin ve Ustabaş yaptıkları başvuruda, "Kolombo" lakabıyla tanınan bir sivil polisin de aralarında bulunduğu grubun kendilerini önce sözle taciz ettiğini, sonra da kaçırma girişiminde bulunduğunu onların ellerinden bağırarak kurtulduklarını öne sürdüler.

Ege Üniversitesi'nde konu ile ilgili olarak inceleme başlatılırken, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Ali Rıza Karacan yaptığı açıklamada, "Bu tür olaylar, kampüs içinde yaşanmaması gereken şeyler. Bizler, eğitim-öğretim yapmaya çalışıyoruz. Bizim polisle, askerle işimizin olmaması gerekiyor. Hepimiz hem hocayız hem de anne babayız. Üniversitenin güvenlik biriminden olaylarla ilgili olarak rapor istedik" dedi.

Esra Özkan

Ankara Mimar Kemal Lisesi öğrencisi Esra Özkan, 17 Şubat günü sivil polisler tarafından kaçırılmak istendi. Özkan, yaptığı yazılı açıklamada, 15 gündür evinin önünde bekleyen sivil polislerin 17 Şubat günü saat 11.30'da kendisini kaçırılmaya çalıştığını belirterek, olayı şöyle anlattı: "Evimden çıktığımda polisler beni gözaltına almaya çalıştı. Çevrede bulunanlara sesimi

duyurmaya çalıştım. Çevredekilerin tepkisiyle karşılaşan sivil polisler, arabaya binip gittiler.” Esra Özkan, daha önce de tehdit edildiğini, korkutulmaya çalışıldığını da vurguladı.

Hüseyin Akpınar

Erzincan’da kendilerini MİT görevlisi olarak tanıtan kişiler tarafından 24 Şubat günü gözaltına alınan Hüseyin Akpınar’ın tehdit edildiği ve ajanlık yapması için zorlandığı bildirildi. Eğitim-Sen Erzincan Şubesi tarafından yapılan açıklamada, MİT binası olduğu tahmin edilen yerde sorgulanan Hüseyin Akpınar’ın bir süre sonra bırakıldığı kaydedildi. Açıklamada, Hüseyin Akpınar’ın 25 Şubat günü de evinin önünde kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından dövüldüğü ve 7 günlük rapor aldığı belirtildi.

Kemal Kaygısız

Kemal Kaygısız, 4 Mart günü İHD İstanbul Şubesi’nde yaptığı açıklamada, kendisine polisler tarafından işbirliği teklif edildiğini ve tehdit edildiğini bildirdi. Kaygısız, kendilerini polis olarak tanıtan kişilerin telefon edip, kendisiyle görüşmek istediklerini belirterek, “Muhtarlığın önünde buluşmak üzere randevu verdiler. Randevuyu da kimseye haber vermememi tembih ettiler” dedi. Randevuya gittiğini söyleyen Kaygısız, polislerin kendisine ajanlık teklif ettiğini ve karşılığında da kendisine iş bulacaklarını ve maddi anlamda yardım edeceklerini söylediklerini ifade etti. Kaygısız, “Hiçbir örgütsel ilişkim olmamasına rağmen polisin bu tavrı gerek beni gerekse ailemi mağdur durumda bıraktı.” dedi.

Gönül Kızmaz

Gaziantep E Tipi Cezaevi’ndeki yakınlarını ziyarete giden İHD Tarsus Şube Yöneticisi Naif Kızmaz’ın kızı Gönül Kızmaz’ın (18), mart ayı başında polis tarafından kaçırıldığı bildirildi. Tutuklu ailelerinin verdiği bilgiye göre, Gönül Kızmaz sivil polisler tarafından zorla bir otomobile bindirilerek kaçırıldı. Kızmaz’ın Tarsus’ta oturan ailesinin İHD Gaziantep Şubesi’ne mürüaat ederek, kızlarının kaçırıldığını belirttikleri, bunun üzerine de İHD’nin Emniyet Müdürlüğü’ne başvurduğu bildirildi.

Murat Ercan

11 Mart günü Adana’da Çukurova Üniversitesi öğrencisi Murat Ercan adlı öğrenci İHD Adana Şubesi’nde düzenlediği basın toplantısında, polis olduklarını söyleyen iki kişi tarafından kaçırıldığını ve ajanlık yapması için ölümle tehdit edildiğini açıkladı. Murat Ercan 11 Mart akşamı polis olduklarını söyleyen iki kişi tarafından bir arabaya bindirildiğini ve arabada ellerinin kelepçelendiğini, gözlerinin ise bantlandığını söyledi. Polislerin kendisini dolaştırdığını anlatan Murat Ercan yaklaşık 8 saat sonra aynı yerde serbest bırakıldığını belirtti.

Oğuzhan Durmuş

“Grup Yankı” adlı müzik grubunun üyesi Oğuzhan Durmuş’un mart ayı sonlarında gözaltında tutulduğu İstanbul Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube’de ajanlık yapması için zorlandığı bildirildi.

Hakan Kerenciler

HADEP Gençlik Komisyonu Başkanı Hakan Kerenciler, 26 Mart günü İHD İstanbul Şubesi’nde düzenlediği basın toplantısında, İstanbul’un Kartal ilçesi Topselvi Mahallesi’nde polis tarafından kaçırılarak, üç gün yoğun işkence gördüğünü bildirdi.. 22 Mart günü minibüsten indiği sırada silahlı kişiler tarafından kaçırıldığını belirten Kerenciler, olayla ilgili olarak şunları aktardı: “Arabada telsizle ‘Komutan paket yolda’ diye anons ettiler. Daha sonra bir odaya götürdüler. ‘Komutan’ diye hitap ettikleri bir kişi ‘Apo’nun intikam şahini, HADEP Gençlik Komisyonu Başkanı Hakan Kerenciler’ diye hitap etti. ‘Kartal’da YATAŞ’ı, arabaları, fabrikaları siz yaktınız. Mavi Çarşı’yı da siz yaktınız’ diyerek suçlamada bulundular.”İddiaları kabul etmediğini kaydeden Kerenciler, dövüldüğünü, su dökerek elektrik verildiğini ve ölümle tehdit edildiğini söyledi. Kerenciler, HADEP yöneticilerine ilişkin de kendisine sorular sorulduğunu belirtti. Kerenciler’in avukatı Hüdayi Berber ise, Kerenciler’in 5 gün iş göremez raporu aldığını kaydederek, “Bir eylemin failinin yakalandığı açıklamaları bizzat İçişleri Bakanı ve Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yapılan açıklamalar. Faillerin nasıl yaratıldığını ve yakalandığını görmekteyiz” dedi.

Kerenciler, kendilerini kontrgerilla olarak tanıtan İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi polisleri hakkında suç duyurusunda bulundu.

Şefik Sümer

Mezopotamya Kültür Merkezi Adana Şube müdürü Şefik Sümer, 23 Mart günü kendilerini polis olarak tanıtan dört kişi tarafından zorla bir araca bindirilerek kaçırıldığını bildirdi. Arabaya bindiğinde kendisinin kimlik bilgilerinin alındığını belirten Sümer, daha sonra gözlerinin bağlandığını ve daha sonra da arabadan indirilerek sorgulandığını belirtti. Sümer, kaçırılışı ile ilgili olarak da “Dört kişi aynı anda beni sorguluyordu. Adana’da yapılan eylemleri üstlenmem, kültür merkezi hakkında bilgiler vermem istendi. Daha sonra kendileri için ajanlık yapmam teklif edildi. Ben bunları kabul etmeyeceğimi belirtince bu kez kaba dayak attılar, kulağımın dibinde iki el silah sıktılar.” dedi.

Sümer, yaklaşık iki saat süren işkencenin ardından polislerin, “Bundan sonra seni sık sık arayacağız ve belirttiğimiz noktaya geleceksin. Gelmediğin takdirde veya basına bildirmen durumunda, bunun sonuçlarına katlanman gerekecek” dediklerini ve 21.00 sıralarında Vedat Dalokay Halk Kompleksi yanında serbest kaldığını söyledi. Sümer, işkence nedeniyle başında

ve boynunda yaralar oluştuğunu, bir günlük rapor aldığını ve cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulunduğunu sözlerine ekledi.

S.K.

24 Haziran günü Adana'da S.K. adlı lise öğrencisinin polis olduklarını söyleyen üç kişi tarafından kaçırıldığı ve ajanlık yapması için ölümlü tehdit edildiği açıklandı. S.K.'nin annesi İpek K., 28 Haziran günü İHD Adana Şubesinde yaptığı basın toplantısında 24 Haziran günü oğlunun bir kafede otururken "şüpheli olduğu" iddiasıyla polisler tarafından zorla bir arabaya bindirildiğini belirterek şöyle konuştu: "Çevreden insanlar müdahale edince polisler 'Hırsızdı yakaladık. Savcının kızına laf atıyordu, savcıya götürüreceğiz' diyerek arabaya bindirmişler." İpek Kan, şehir içinde bir kaç saat dolaştırılan ve Yüzüncü Yıl semti yakınlarında serbest bırakılan oğluna ajanlık teklif edildiğini söyledi. İpek Kan, polisler hakkında Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

Mehmet Benzer

HADEP Adana Küçükçekirli Belde Yöneticisi Mehmet Benzer, 8 Temmuz günü kendilerini JITEM elemanı olarak tanıtan 9 kişi tarafından kaçırıldığını ve işkence gördüğünü açıkladı. Saat 12.30 sıralarında evinin önünden bir arabaya bindirildiğini ve iki saat dolaştırıldıktan sonra boş bir araziye götürüldüğünü belirten Mehmet Benzer, "Küfürler ederek yumrukla başıma vuruyorlardı. Ayakta duracak halim kalmayınca yere düşüyordum. İki kişi beni tutarken diğerleri de kafamı yumrukluyorlardı." dedi. Kürtçe konuşan bir kişinin "Ben Şırnak'tan sizin için geldim. Ya seni ya ağabeyin Bayram'ı öldüreceğim" dediğini ve ajanlık yapması için zorlandığını anlatan Mehmet Benzer, "Üzerimdeki elbiseleri zorla çıkarıp şahadet getirmemi istediler. Daha sonra da ölesiye dövdüler." dedi. Mehmet Benzer, saat 03.00 sıralarında serbest bırakıldığını söyledi. Benzer, İHD Adana Şubesine başvurdu.

Reyhan Çomak

HADEP Merkez Kadın Komisyonu üyesi Reyhan Çomak, 26 Temmuz günü Turgutlu'dan İzmir'e gitmek üzere bindiği otobüsten indirilerek, bir saate yakın bir araba içinde sorgulandı. Çomak, bindiği otobüsten polisler tarafından indirilerek, 34 KT 2741 resmi plakalı bir araca bindirildiğini söyledi. Çomak, "Otoya bindirildikten sonra tehdit ettiler. 'Bir gün kafana bir kurşun sıkılabilir. İdama niçin karşı çıkıyorsunuz? Dağa eleman sağlıyorsun' dediler" şeklinde tehdit edildiğini bildirdi.

Haluk Kaya

Barış Anneleri İnişiyatifi İzmir Girişimi'nin yapmak istediği basın açıklaması sırasında, aralarında Haluk Kaya adlı lokantacının da bulunduğu kitlenin fotoğrafını "Bunlar da Terörist Anaları!" alt yazısıyla yayımlayan Gözcü gazetesinin haberinin ardından,

işten atılan Kaya'ya, sivil polisler tarafından iki kez ajanlık teklif edildiği bildirildi. Daha önce de polisler tarafından gözaltına alınarak tehdit edilen Kaya, 15 Temmuz gecesi Torbalı'dan İzmir'e dönerken, Kemer İstasyonu çıkışında Toros marka beyaz renkli arabadan inen 3 sivil polis tarafından kaçırıldığını söyledi. Yenişehir'de boş alana götürüldüğünü ve burada bir saat dövüldüğünü belirten Kaya, ölümlü tehdit edildiği kaydetti.

Salih Karadağ

Adana'da 21 Temmuz günü saat 23.00 sıralarında sivil polisler tarafından kaçırılarak, ormanlık bir alana götürüldüğünü açıklayan Salih Karadağ, burada başından geçenleri şöyle anlattı:

"Üzerimdeki eşyaları çıkarmamı istediler. Daha sonra arabaya bindirerek gözlerimi bağladılar. Özgür Halk'ı kimlere götürdüğümü sordular. Götürmediğimi söyleyince 'bizi madem evlere götürmüyorsun. Biz sana söylemesini biliriz' dediler. Ben 'polis iseniz karakola götürün' dedim. 'Biz seni kendi karakolumuza götürüreceğiz' diyerek ormanlığa götürdüler. Burada ellerimi bir ağaca arkadan kelepçeyle bağladılar. Daha sonra üzerimi soydular. 'Hala söylemeyecek misin' diyerek tekme tokatla dövüyorlardı. Bu arada gözlerim hep bağlıydı, göğsümü jiletlediler."

Karadağ, polislerin "Bu bir uyarıdır. Dikkate alırsan iyi olur, almazsan da gerisini sen düşün. Sana bir ay müddet, ya burayı terk edersin ya da ölürsün. Başka seçeneğin yok" şeklinde tehdit ettiklerini söyledi. Daha sonra ellerinin çözüldüğünü ifade eden Karadağ, ağacın dibinde bayıldığını ve ertesi gün saat 10.00 sıralarında kendine geldiğini söyledi.

Cumhuriyet Savcılığı'na 22 Temmuz günü polisler hakkında suç duyurusunda bulunan Karadağ, savcılık tarafından sevk edildiği Adli Tıp'ta 5 günlük işgöremez raporu da aldı.

İlyas Tepeli

Ankara'da pazarcılık yapan ve HADEP Gençlik Komisyonu'nun faaliyetlerine katılan İlyas Tepeli, Bahçelievler'de yürürken telsizli kişiler tarafından bir arabaya bindirildiğini ve Emniyet'teki Terörle Mücadele Şubesi'ne götürüldüğünü söyledi. Tepeli, "Orada bana HADEP'te neler konuşulduğunu, yöneticilerin bizlere ne anlattıklarını söylememi istediler. Kabul etmeyince, beni tehdit ettiler" dedi. Tepeli, ekim ayı başında İHD Ankara Şubesi'ne ajanlık dayatmasıyla ilgili şikayette bulundu.

Hasan Yılmaz

Balıkesir Üniversitesi öğrencisi ve EMEP Balıkesir İl Örgütü Gençlik Temsilcisi Hasan Yılmaz'ın, 22 Ekim günü saat 20.30 sıralarında polisler tarafından kaçırıldığı bildirildi. Şehrin 20 kilometre dışında ormanlık alana götürülen Yılmaz'ın ölümlü tehdit

edildiği ve işbirliği yapması halinde her türlü maddi imkânın sağlanacağı, derslerle ilgili sorunlarının çözüleceği sözü verildiği belirtildi.

Fırat Kutal

HADEP İzmir Konak Gençlik Komisyonu üyesi Fırat Kutal adlı genç, 18 Kasım günü parti binasından çıktıktan sonra iki polis tarafından gözaltına alındığı ve ajanlık yapması için tehdit edildiğini bildirdi. Fırat Kutal, son günlerde evine de tehdit telefonları geldiğini söyledi.

Mesut Sağıroğlu

10 Kasım günü okuluna gitmek üzere evinden çıkan ve bu sırada sivil bir otoyla kaçırılarak işkenceye maruz kalan Trakya Üniversitesi öğrencisi Mesut Sağıroğlu, 26 Kasım günü Edirne Başsavcılığı'na başvurdu. Daha önce de İstanbul'da suç duyurusunda bulunan Sağıroğlu, bu soruşturmanın takibinin yapılmasını ve sorumluların bulunup cezalandırılmasını talep etti. Savcılığa ifade veren Sağıroğlu, polisler tarafından kaçırıldığını vurgulayarak, 10 saat süresince yoğun işkenceye maruz kaldığını ve daha sonra evinin önündeki çöplüğe atıldığını kaydetti.

Hayri Tunç

MKM tiyatro sanatçısı Hayri Tunç, 22 Aralık günü sivil polisler tarafından kaçırılarak bir otomobilin içinde sorgulandığını ve "ölümle tehdit edildiğini" açıkladı.

Levent Düzgün

29 Aralık günü Ege Üniversitesi kampüsünde polisler tarafından gözaltına alınan Levent Düzgün adlı öğrencinin ajanlık yapması için tehdit edildiği bildirildi. Kampüs içindeki itfaiye binasına götürülen Levent Düzgün'ün, ajanlık teklifini kabul etmemesi üzerine ağır bir biçimde dövülerek, tehdit edildiği belirtildi.

h) İşkence Davaları

Manisa Davası

1995 yılının son günlerinde Manisa'da gözaltına alınan gençlere⁶ işkence yaptıkları için yargılanan Başkomiser Halil Emir ile polis memurları Ramazan Kolat, Turgut Demirel, Musa Geçer, Fevzi Aydoğ, Levent Özvez, Engin Erdoğan, Mehmet Emin Dal, Turgut Özcan ve Atilla Gürbüz adlı polisler Manisa Ağır Ceza Mahkemesi'nde 27 Ocak günü yapılan duruşmada ikinci kez beraat etti.⁷ Gazetecilerin teyp, kamera ve fotoğraf makineleri ile girmelerine izin verilmeyen duruşmada, Mahkeme, Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin "sanıkların işkencede aktif rol aldıkları" gerekçesiyle bozduğu beraat kararında direndi. Bunun üzerine dava, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nda ele alındı.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, kasım ayı içinde polislerin cezalandırılması yönünde görüş bildirdi. Manisa Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanan

Başkomiser Halil Emir, Komiser Atilla Gürbüz, polis memurları Levent Özvez, Turgut Özcan, Engin Erdoğan, Fevzi Aydoğ, Musa Geçer, Mehmet Emin Dal, Turgut Özcan, Ramazan Kolat, 12 Mart 1998 tarihinde sonuçlanan ilk davada beraat etmişlerdi.

Bu arada Manisalı gençler hakkında İzmir DGM'de açılan davaya 16 Kasım günü devam edildi. Duruşma, Ceza Genel Kurulu'nun polisler hakkındaki kararının beklenmesi için ertelendi.

Gülnihal Yılmaz

1993 yılı temmuz ayında Ankara'da gözaltına alınan Gülnihal Yılmaz'a işkence yaptığı iddia edilen Elazığ Emniyet Müdürlüğü Siyasi Polis Şefi Mehmet Yaşar hakkında açılan dava, 22 Aralık 1998 tarihinde Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı. Mahkeme, Mehmet Yaşar'a TCY'nin 243/1. maddesi uyarınca 1 yıl hapis ve 3 ay süre ile memuriyetten uzaklaştırma cezası verdi. Yaşar'ın cezası ertelendi. "DHKP/C üyesi olduğu" gerekçesiyle gözaltına alınan ve Ankara DGM tarafından 15 yıl hapis cezasına mahkum edilen Gülnihal Yılmaz'a Ankara Numune Hastanesi'nden 21 günlük rapor verilmişti.

Kemal Koç

1996 yılında Türkiye'ye giriş yaparken havaalanında gözaltına alınan Danimarka vatandaşı Kemal Koç'a işkence yaptığı iddiasıyla 5'er yıl hapis cezası istemiyle yargılanan Komiser Yardımcısı Ayhan Akgül ile polis memuru Hidayet Doğan beraat etti. Ankara 9. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 30 Aralık 1998 tarihinde yapılan duruşmada, Kemal Koç'un işkence gördüğüne dair yurtdışından verilen rapor değil, işkence görmediğine dair Ankara Adli Tıp Kurumu'ndan alınan rapor dikkate alındı. Kemal Koç, "PKK'ye yardım ettiği" iddiasıyla Ankara DGM tarafından 3 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum edilmişti.

⁶ Manisa'da işkence gören gençlerin en küçüğü olan Mahir Gökteş'in "tutuklu kaldığı süre için tazminat ödenmesi" talebiyle yaptığı başvuru 5 Şubat günü Yargıtay 9. Dairesi tarafından reddedildi. Yargıtay, Gökteş'in sözkonusu dönemde öğrenci olduğunu, bir işte çalışmadığından dolayı gelir kaybının söz konusu olamayacağını ve maddi tazminata hükmedilemeyeceğini ileri sürdü. Tutuklandığında 14 yaşında olan Mahir Gökteş hakkında, İzmir DGM tarafından "suçun vasıf ve mahiyetini kavrayacak durumda olmadığından, ceza tayinine yer olmadığı" kararı verilmişti. Mahir Gökteş'in 9,5 ay tutuklu kalması ve okulunda dönem kaybetmesi nedeniyle hazine aleyhine 10 milyar lira maddi tazminat davası açılmıştı.

⁷ TTB, Manisa'da 1995 yılı sonunda gözaltına alınan ve gözaltında işkence gören 16 genç hakkında sağladığı raporu düzenleyen hekimlere çeşitli sürelerle meslekten men cezası verdi. TTB Merkez Konseyi Yüksek Onur Kurulu, ağustos ayı içinde o dönemde sağlık ocağında görev yapan, Yusuf İzzettin Küçük ve Türkan Özcan'a 6 ay meslekten men cezası verdi. Kararda, "Hekimler hiçbir zorunluluk bulunmamasına karşın, emniyet müdürlüğüne giderek muayene yapıp, rapor tanzim etmişlerdir. Ayrıca, bu sırada nöbetçi hekim olmamaları da dikkat çekicidir" denildi. Yüksek Onur Kurulu, Ayla Yüceler, Canan Kuş, Ertuğrul Demirpehlivan, Erhan Keskin, Emine Keskin, Hatice Öteyüzoğlu, Levent Mercan ve Müzeyyen Soybalp'e ise "öğrencileri muayene ederken gerekli özeni göstermedikleri için" 3 ay meslekten men cezası verdi.

Mehmet Gün

İzmir'de 8 Eylül 1998 tarihinde gözaltına alınan Mehmet Gün adlı kişiye gözaltında işkence yaptığı ve ayağından silahla yaraladığı gerekçesiyle Turan Bayrak adlı polislin yargılanmasına İzmir 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 19 Şubat günü başlandı. Duruşmada Turan Bayrak, Mehmet Gün'e ateş etmediğini belirterek, "Havaya bir kaç el ateş ettim. O sırada ayağım takıldı düştüm, silahım ateş aldı ve Mehmet Gün bu şekilde yaralandı. Olay karakolda olmadı, karakolun dışında oldu" dedi. Mehmet Gün ise kendisine karakolun içinde ateş açıldığını belirterek, "Bana bilinçli bir şekilde ateş ettiler, O sırada sürekli ayağıma vuruyorlardı, can acısından kendimi diğer tarafa atayım derken ateş açıldı" dedi. Mehmet Gün'ün 1999 yılı içinde ortadan kaybolması ile birlikte avukatı da davadan çekildi.

Mehmet Gün, adli bir suç nedeniyle 8 Eylül 1998 tarihinde gözaltına alınarak götürüldüğü İzmir Şirinyer Polis Karakolu'nda dört polis tarafından dövülmüş ve Turan Bayrak tarafından ayağından vurulmuştu. Mehmet Gün'ün İzmir Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunun ardından polisler de "kendilerine karakolda bıçakla saldırdığı" iddiası ile Mehmet Gün hakkında suç duyurusunda bulunmuşlardı.

Çetin Paydar

Manisa'da 27 Şubat 1998 tarihinde gözaltına alınan Çetin Paydar'a babasını öldürdüğü yolunda ifade vermesi için işkence yaptıkları iddiasıyla komiser Sırrı Akay ve polis memuru Mustafa Tülümen hakkında açılan dava 24 Şubat günü sonuçlandı. Manisa Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada Sırrı Akay ve Mustafa Tülümen delil yetersizliğinden beraat etti. Çetin Paydar'ın 4 Mart 1998 tarihinde gördüğü işkence sonucu "babasını öldürerek Gediz nehrine attığı" yönünde ifade vermesinden bir hafta sonra babası Mehmet Paydar, sağ olarak ortaya çıkmıştı. Bunun üzerine polisler hakkında "işkence yaptıkları" gerekçesiyle 5 yıla kadar hapis cezası istemiyle dava açılmıştı.

Gülderen Baran

Gülderen Baran hakkında İstanbul DGM tarafından verilen ömür boyu hapis cezası kararı, şubat ayı sonlarında Yargıtay tarafından bozuldu. Yargıtay kararında, gözaltında gördüğü işkence nedeniyle kolları sakat kalan Gülderen Baran'ın İstanbul DGM'de kararın verildiği duruşmaya getirilmemesini ve son sözünün sorulmamasını gerekçe gösterildi.

Gülderen Baran'a işkence yaptıkları iddiasıyla Mustafa Sağra, Mustafa Taner Paylaşan, İbrahim Batur, Metin Şenol ve Yakup Doğan adlı polislerin İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanmasına yıl içinde devam edildi.

Süleyman Yeter, Asiye Güzel Zeybek, Arif Çelebi, Gönül Karagöz, Mukaddes Çelik,

Aralarında 5 gazetecinin de bulunduğu 19 kişiye gözaltında işkence yaptıkları gerekçesiyle Başkomiser Bayram Kartal, Komiser Yusuf Öz ve Sedat Semih Ay ile polisler Erdoğan Oğuz, Zülfikar Özdemir, Necip Tükenmez, Şaban Toz ve Bülent Duramanoğlu'nun yargılandığı davaya, 2 Mart günü devam edildi. İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmaya, tutuksuz yargılanan Bayram Kartal, Sedat Semih Ay, Yusuf Öz, Erdoğan Oğuz, Zülfikar Özdemir, Necip Tükenmez, Şaban Toz, Bülent Duramanoğlu adlı sanık polisler katılmadı. Mahkeme, Asiye Güzel Zeybek'in gözaltında işkence gördüğü ve tecavüze uğradığı yönünde İstanbul Üniversitesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı'ndan verilen raporu değerlendirdi ve sanıklar hakkında savcılığa suç duyurusunda bulunmaya karar verdi.

Bu arada 5 Mart günü Sömürsüz Bir Dünya İçin Dayanışma Gazetesi'ne düzenlenen polis baskınında gözaltına alınan DİSK'e bağlı Liman Tersane Gemi Yapı Onarım İşçileri Sendikası (Limter-İş) Eğitim Uzmanı Süleyman Yeter (37), tutulduğu İstanbul Emniyet Müdürlüğü Siyasi Polis Merkezi'nde 7 Mart günü öldü. İstanbul Barosu, Yeter'in yakınları ve avukatları yaptıkları açıklamalarda, Yeter'in müdahil polisler tarafından sorguya alınması ve işkence sonrası ölümünün işkenceci polisleri teşhis edeceği dava öncesine rastlamasının bir rastlantı olmayacağı yönünde açıklamalarda bulundular.

Davanın 29 Nisan günü yapılan duruşmasından önce adliyeye gelenlerle polislerle arasında tartışma çıktı. İzleyicileri tartaklayarak adliyeden çıkartan polisler, avukatlar Bayram Namaz ve Birsen Kaya, Limter-İş Sendikası Genel Başkanı Kazım Bakış, Atilla Özdoğan ve Aslıhan Tan adlı kişileri döverek gözaltına alındı. Bu arada bazı polislerin duruşma salonuna silahla girmeleri de tartışma yarattı. Davayı izleyen Uluslararası Af Örgütü görevlisi Lesly Burley de salondan çıkarıldı. Ancak itiraz üzerine yeniden salona girmesine izin verildi. Gazetecilerin de alınmadığı duruşma, avukatlar Bayram Namaz ve Birsen Kaya'nın Savcı'nın talimatıyla serbest bırakılmasıyla başladı. Duruşmada tanık olarak dinlenen işkence mağdurlarından Gönül Karagöz, salonda bulunan bir polisi "işkenceci" olarak teşhis etti. Bu polisin Siyasi Şube'de görevli Halil Kaplan olduğu ve hakkında dava açılmadığı öğrenildi. Karagöz, Yeter'in işkence nedeniyle ellerinin felç olduğunu söyledi.

23 Kasım günü yapılan duruşmada şikayetçiler Arif Çelebi ve Gönül Karagöz ile tanık Asiye Güzel Zeybek dinlendi. Arif Çelebi, Gönül Karagöz ve Asiye Güzel Zeybek sanıkları teşhis ettiler. Asiye Güzel Zeybek'in sanıklardan Bayram Kartal'ı göstererek "ırzıma geçti" demesi ve ağlaması gerginliğe neden oldu. Mahkeme Başkanı Adil Güreşçi, Asiye Güzel Zeybek'in Zülfikar Özdemir dışındaki sanıkları teşhis etmesi üzerine "Yaşanan olaylara dayanarak

soruyorum. Biri işkence yaparken kendisinin tanınmasını istemez. Kişinin gözlerini bağlar. Senin gözlerini bağlamadılar mı? Nasıl teşhis ettin?" diye sordu. Başkan Adil Güreşçi aynı soruyu Arif Çelebi'ye de yöneltti. Arif Çelebi'nin, "Gözbağlarının altından işkence yapanları görebiliyorduk. Ayrıca, tuvalete götürüldüğümüzde de gördük." demesi üzerine Mahkeme Başkanı Adil Güreşçi "Polis bunlar, işi biliyor. Neden gözbağınımı yarım bağlasınlar? Ayrıca diyelim üç tanesi işkence yaptı, biri yapmadı; bunu nasıl teşhis ediyorsun?" diye sordu. Müdahil avukatlar, Mahkeme Başkanı'nın sorularına tepki gösterdi. Dava, 1999 yılı içinde sonuçlanmadı.

21 kişiye işkence

Yaşları 15 ile 19 arasında değişen "TKEP-L örgütüne üye oldukları" iddiasıyla 15-19 yaşlarındaki 21 kişiye 1996 yılının mart ayında işkence yaptıkları iddiasıyla Mustafa Taner Paylaşan, Ahmet Bereket, Fatih Berkup, Mehmet Atilla Çavdar, Mustafa Sara ve Yakup Doğan adlı altı polisin yargılandığı davaya 15 Şubat günü devam edildi.

26 Nisan günü yapılan duruşmada, Malatya Emniyet Müdürlüğü'nde görev yapan Başkomiser Mustafa Sara'nın ifadesi okundu. Mustafa Sara ifadesinde, gözaltına alınanların örgüt üyesi olduğunu, örgüt evlerinde sağlıksız beslenme ve zor şartlar nedeniyle sağlık durumlarının zaten bozuk olduğunu, gözaltında buna bağlı rahatsızlıkların ortaya çıktığını iddia etti.

Bu arada işkence mağdurlarının TKEP/L örgütü adına eylem yaptığı ve anayasal düzene bozmaya kalkıştığı gerekçesiyle görülen davaya da 10 Haziran günü devam edildi. İstanbul 5 No'lu DGM'de görülen davaya tutuklu İbrahim Kaya, İsmail Altun, Erbil Kızıl, Özgür Öktem ve Bülent Gedik katıldı. Tutuksuz yargılanan Devrim Öktem, Zülcihan Şahin ve Sevgi Kaya ise katılmadı. Duruşmada söz alan İbrahim Kaya, tanık ifadelerinde kendisinin uzun boylu ve sarışın olarak tanımlandığını hatırlatarak, "Ben cezaevinde büyüdüm. Benim boyum sonradan uzadı" diyerek hakkındaki iddiaları reddetti. Av. Gülizar Tuncer, yaşları 15 ile 21 arasında değişen gençlerin idam istemiyle yargılandıkları ayrı bir davanın duruşmasında Savcı Mete Göktürk'ün, işkenceyi doğruladığını bildirdi. Av. Tuncer, Savcı Göktürk'ün "Sanıkların hukuki durumlarını değerlendirirken emniyette ifade ve bazı tutanakların zora dayalı alındığı iddiasını, aksi kuşkuadan arındırılmamış görüldüğünden emniyette alınan ifadelerin ve düzenlenen tutanakların diğer yan kanıtlarla desteklenmediği sürece, itibar etmemeye özen göstermeye çalıştık" şeklinde görüş bildirerek tahliye isteminde bulunduğunu hatırlattı. Av. Tuncer gençlerin idamla yargılanmaları için somut delil bulunmadığını ve ancak TCK'nin 169. maddesinden yargılanabilmeleri gerektiğini belirterek, tahliye talebinde bulundu. Tahliye talebini reddeden mahkeme heyeti, duruşmayı erteledi.

24 Haziran günü İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan işkence davası duruşmasında, avukat Gülizar Tuncer, davanın tanığı olan Özgür Öktem, Ebru Karahancı ve İsmail Altun'un da mağdurlarla birlikte yaklaşık 2 yıl önce işkence gördüklerini söyledi. Tanıkların işkenceyle ilgili olarak Fatih Cumhuriyet Savcılığı'na yaptıkları suç duyurularına takipsizlik kararı verildiğini anımsatan Tuncer, "Takipsizlik kararının ardından mahkemeniz aracılığıyla Fatih Cumhuriyet Savcılığı'na yeniden suç duyurusunda bulunmuştuk. Ancak hala bir yanıt alamadık. Bu suç duyurusunun akıbetinin Fatih Cumhuriyet Savcılığı'ndan sorulmasını talep ediyoruz" dedi. Mahkeme Av. Tuncer'in talebini kabul ederek, bir sonraki duruşmada sanık polislerin teşhisi için çağrılmasını kararlaştırdı.

Öte yandan işkencecileri teşhise geldikleri 7 Temmuz 1997'deki⁸ duruşma öncesi jandarmaların aile ve gazetecilere saldırısı üzerine yapılan suç duyurusu, "Memurin Muhakemat Kanunu"na takılırken, jandarmanın yaptığı karşı suç duyurusu hemen işleme konuldu ve İstanbul 11. Asliye Ceza Mahkemesi'nde gençler aleyhine davaya dönüştü. "jandarmaya hakaret ve mukavemette bulunduğu" iddiasıyla açılan davanın 30 Haziran günü yapılan ilk duruşmasında, avukat Gülizar Tuncer, işkence davasında yargılanan polislerin teşhisinin engellenmesi için müvekkillerinin saldırıya uğradığını söyledi. Şikayetçi Jandarma Astsubay Ali Mızrak, Jandarma Üstçavuş Naif Baz, erler Mehmet Ali Şenlikoğlu ve Musa Tuzcu'nun katılmadığı duruşmada Devrim Öktem tutuklu buldukları sırada elleri kelepçeli olarak mahkeme salonuna getirildiklerini belirterek, "O kadar kalabalık içinde ve kelepçeli bir şekilde karşı çıkmamız mümkün değildi. Dövüldüğümüzü gösteren Adli Tıp raporları mevcuttur. Asıl mağdur biziz" dedi.

Bu arada Sabah gazetesinin, "İşkence haberleri asılsız çıktı" başlıklı haberine dava açan Devrim Öktem'in avukatı Gülizar Tuncer "Haberde Devrim ve arkadaşlarına işkence yapılmadığı iddia ediliyordu. Eyüp 2. Sulh Ceza Mahkemesi'nce Sabah gazetesi tekzip yayınlamaya mahkum edildi" dedi. Tuncer, tekzibin yayınlanmaması üzerine yeniden suç duyurusunda bulundu.

Tüm bu davalar, 1999 yılı içinde sonuçlanmadan, 2000 yılına ertelendi.

⁸ Polisler hakkında açılan davanın 7 Temmuz 1997 tarihinde yapılan duruşması nedeniyle adliyeye getirilen Okan Kaplan (17), Devrim Öktem, S.K., Zülcihan Şahin, Arzu Kemanoglu, Ulaş Bati, Özgür Öktem, İsmail Altun, Bülent Gedik ve Müştak Erhan II, jandarmalar tarafından dövülmüştü. Adli Tıp Kurumu, Okan Kaplan'a 10 gün, diğer mağdurlara da 5 ile 7 gün arasında değişen sürelerde rapor vermişti. Jandarmalar tarafından hazırlanan tutanakta ise "Fırar etmemeleri için tutulan tutuklular görevli jandarmalara tekme atmaya başladılar. Bu sırada Okan Kaplan, kendini yere bırakarak merdivenden düştü ve yüzünü betona çarptı" denilmiştir.

Memnune Öktem, Mahmut Öktem

Devrim Öktem'in, 26 Şubat 1997 tarihinde gözaltına alınan annesi Memnune Öktem ve babası Mahmut Öktem'e işkence yaptıkları gerekçesiyle Mustafa Sara, Metin Şenol, Hayati Sönmez ve Fatih Berkup'un yargılanmasına 26 Nisan günü devam edildi. Dört polise TCY'nin "işkence" suçuna ilişkin 243. maddesi uyarınca 5 yıla kadar hapis cezası verilmesi isteniyor. Davanın 24 Haziran günü yapılan duruşmasında da önemli bir gelişme yaşanmazken, davanın 22 Eylül günü yapılan oturumunda, Öktem çifti, kendilerine işkence yapan Metin Şenol, Hayati Sönmez adlı polisleri teşhis etti.

Mahmut Öktem işkence sırasında gözlerindeki bantın aralığından ve ifadesi alınırken gözlerinin açılmasıyla kendisine işkence yapanları gördüğünü belirterek, "Yalnız tekmeyle bu, tokatı şu attı diye teşhis edemem, ama işkenceye katılanları teşhis ederim" dedi. Teşhis sırasında izleyici koltuğunda bulunanlardan birkaçı dışındakilerin polis olduğunu ve tanıdığını belirten Öktem, polisler Metin Şenol ve Hayati Sönmez'i kendisine işkence yapan polisler olarak teşhis etti.

İzleyici sıralarında bulunan polis Ekrem Baştürk'ü de teşhis eden Öktem, "Şubede bu şahsı da gördüm. Kesin işkence yapanlar arasındadır demiyorum, ama bu da orada görevlidir" dedi.

Bunun üzerine hakim, Baştürk'e nerede görev yaptığını sordu. Siyasi şubede görev yaptığını anlaşılmaması üzerine, hakim, polise olay tarihini sordu. Ancak Baştürk, olay tarihini bilmediğini söyledi. 'Mağdurları tanıyor musun?' sorusuna Baştürk, o tarihte Siyasi Şube'de görevli olmadığını söyleyince hakim, "Bilmediğini söylediğin olay tarihinde orada olmadığını nasıl biliyorsun" diye çıkıştı. Ardından içeri alınan mağdur Memnune Öktem de kendisine fiziki işkence yapılmadığını belirterek, "Olay günü oradaki polisleri burada teşhis edebilirim" dedi. Memnune Öktem davada sanık polislerden getirilmiş olan üçünü de teşhis etti.

Bu arada Mahmut Öktem hakkında İstanbul 6 No'lu DGM'de "yasadışı örgüte yardım" iddiasıyla açılan dava da 2000 yılına ertelendi.

Süleyman Kaplan

5 Mayıs 1995 tarihinde Ankara'da gözaltına alınan Süleyman Kaplan adlı kişiye işkence yaptıkları gerekçesiyle Hayati Akça, Ali Tosun, Kadri Tuncer ve Osman Menteş adlı polisler hakkında açılan dava 23 Mart günü Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı.

1 Haziran günü yapılan duruşmada Ali Tosun mahkemeye verdiği ifadede, sanığın Türkiye Devrimci Komünist Partisi Ankara sorumlusu olduğunu tespit ettiklerini ve örgüt mensupları aracılığıyla Sincan Şeker Fabrikası önünde randevulaştıklarını, ancak sanık Kaplan'ın kaçtığını söyledi.

"Kendisini yakaladıktan sonra kısa bir boğuşma oldu bu sırada yaralanmış olabilir, ama kesinlikle emniyette herhangi bir kötü muamele de bulunmadık. Bulunmamız da söz konusu değildir" diyen Tosun iddiaları reddetti. Kaplan'ın 15 gün Terörle Mücadele Şubesi'nde kaldığının ve 5 günlük işgöremez raporu aldığının hatırlatılması üzerine yaralananın yakalama sırasında olabileceğini tekrarladı. Sanık polis memurlarından Osman Menteş de Tosun'un ifadesine katıldığını söyledi.

Davanın 16 Eylül günü yapılan duruşmasında ifade veren Hayati Akça ve Kadri Tuncer, Süleyman Kaplan'a işkence yapmadıklarını iddia ettiler. Dava, 1999 yılı içinde sonuçlanmadı.

KESK üyelerine işkence

1 Eylül 1997 Dünya Barış Günü'nde Diyarbakır'a giden Musa Anter Barış Treni'nin karşılanması sırasında gözaltına alınan KESK üyelerine işkence yaptıkları gerekçesiyle 12 polis hakkında açılan davaya 16 Nisan günü Şanlıurfa 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başlandı. Davada, tutuksuz yargılanan Sertan Yamar, Osman Durmuş, Vakkas Demir, Mehmet Alaca, İsmail Tumbuloğlu, Yusuf Öztaş, Erol Turan, Nihat Özdemir, Serbülen Umur, Okan Yıldırım, Fikret Yılmaz ve Ali Körpe adlı polislerin, TCY'nin "kötü muamele" suçuna ilişkin 245. maddesi uyarınca cezalandırılması isteniyor. Duruşmada söz alan Avukat Bülent Güleç, dava sonuçlanıncaya kadar polislerin görevlerinden alınmalarını istedi. Mahkeme bu talebi reddetti. Gözaltına alınan SES üyesi Metin Vuranok işkence nedeniyle 7 günlük, Eğitim-Sen üyesi Sevgi Yılmaz ise 1 günlük rapor almıştı.

Mayıs ayı içinde ise SES üyesi Metin Vuranok ile Eğitim-Sen üyesi Sevgi Yılmaz'ın polisler hakkında yaptıkları suç duyurusu üzerine açılan dava ile ilgili idari soruşturma tamamlandı. Soruşturma raporunda, 14 polis memurunun olayda hiç bir kusurunun olmadığı ileri sürülerek, "yargılamalarına gerek olmadığı" belirtildi.

Halkın Hukuk Bürosu avukatlarına işkence

İstanbul'da 28 Mart 1995 tarihinde gözaltına alınan 7 avukata işkence yaptıkları ileri sürülen Ali Bulut, Abdulkadir Dilber, Burak Ayanoğlu, Çetin Yeşilbaş, Seyit Ali Altıntaş, Ali Erşan, Dursun Ali Öztürk, Kerim Kürtüloğlu, Hasan Hüseyin Gökten, Ömer Çalıışkan, Metin Meriç, Erdinç Güngör ve Mustafa Karabulut adlı polisler hakkında, "görevi kötüye kullandıkları" iddiasıyla açılan dava 16 Nisan günü başladı. İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada ifade veren Abdulkadir Dilber, şüphelendikleri bir araçta bulunan 7 kişiyi gözaltına aldıklarını, avukat olduklarını öğrendikleri bu kişilerin kendilerine zorluk çıkardıklarını iddia etti.

Diğer sanıklar da, avukatlara kötü muamelede bulunmadıklarını savundular. Müdahil olarak duruşmaya katılan Halkın Hukuk Bürosu avukatlarından Behiç Aşçı, “Bizi gözaltına alan polisler avukat olduğumuzu zaten biliyordu. Örgüt üyesi olduğumuzu iddia ederek faaliyetlerimizi anlatmamızı istediler. Halkın Hukuk Bürosu’nda çalışmamızı, yoksa beni öldüreceklerini söylediler” dedi.

İddianamede, sanık polislerin Halkın Hukuk Bürosu’nda çalışan 7 avukatı gözaltına aldıkları ve kötü muamelede buldukları gerekçesiyle 6 aydan 5 yıla kadar hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor.

Haydar Ballıkaya, Medet Kömürcü, Bekir Çadırcı

25 Aralık 1997 tarihinde gözaltına alınan Haydar Ballıkaya, Medet Kömürcü ve Bekir Çadırcı adlı kişilere işkence yaptıkları iddiasıyla Erhan Mamikoğlu, Mustafa Çalışkan ve Savaş Akın adlı polislerin yargılandığı davaya 26 Nisan günü İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi’nde devam edildi. Duruşmada ifade veren Terörle Mücadele Şubesi’nde görevli Savaş Akın, suçlamaları reddetti. Sanık avukatı İlhami Yelekçi ise ‘işkence gördüklerini ifade eden müşterilerin zaten örgüt üyesi olduklarını, işledikleri suçu itiraf ettiklerini ve suçunu kabul eden bir kişiye ayrıca işkence yapmanın mantıksız olduğunu’ iddia etti. Medet Kömürcü ve Bekir Çadırcı ise ifadelerinde, gözaltında tutuldukları süre içinde “askı, soğuk ve sıcak su dökme, elektrik ve haya burma” gibi işkencelere maruz kaldıklarını belirterek sanıklardan ikisini teşhis edebileceklerini söylediler.

24 Haziran günü yapılan duruşmaya katılan Haydar Ballıkaya, gözaltındayken yoğun işkencelere maruz kaldığını ve 7 gün iş göremez raporu aldığını anlattı. Ballıkaya, “Birtakım suçları kabullenmemi istediler. Kabul etmeyince hayalarımı sıktılar, askıya aldılar, soğuk suya sokup başıma poşet geçirdiler” dedi. Ballıkaya, duruşma salonunda bulunan Savaş Akın ve Erhan Mamikoğlu’nu teşhis etti. Dava 1999 yılı içinde tamamlanmadı.

Remziye Dinç

Remziye Dinç adlı kadına Batman’ın Kozluk ilçesine bağlı Güllüce köyünde 1994 yılı aralık ayında tecavüz ettiği gerekçesiyle Nevzat Altuner adlı korucu hakkında açılan davaya 27 Mayıs günü Batman 3. Ağır Ceza Mahkemesi’nde devam edildi. Duruşma, Remziye Dinç’in olay tarihinde 18 yaşından büyük olup olmadığının belirlenmesi için İstanbul Adli Tıp Kurumu’ndan istenen raporun gelmemesi nedeniyle ertelendi. Batman 3. Ağır Ceza Mahkemesi’nde 16 Haziran 1998 tarihinde sonuçlanan davada, Ekrem Altuner ve Ceyhan Altuner “delil yetersizliği” gerekçesiyle beraat etmiş, Nevzat Altuner’e ise 1 yıl 6 ay hapis cezası verilmişti. Mahkeme kararında, “tecavüzün Remziye Dinç’in rızasıyla gerçekleştiği” de öne sürülmüştü. Yargıtay ise 3 Kasım 1998

tarihinde Nevzat Altuner’e verilen cezayı bozmuş, Ekrem Altuner ve Ceyhan Altuner’in beraat kararını ise onamıştı. Dava, 1999 yılı içinde sonuçlanmadı.

Mustafa Tosun, Nazım Mercan, Özcan Kumuz, Nazım Özcan, Alev Yıldız, Ali Şahin Bütün

“DHKP-C örgütüne üye oldukları” iddiasıyla 1995 yılının kasım ayında İstanbul’da gözaltına alınan Mustafa Tosun, Nazım Mercan, Özcan Kumuz, Nazım Özcan, Alev Yıldız ve Ali Şahin Bütün’e işkence yaptıkları gerekçesiyle biri polis 8 polis hakkında açılan davaya 9 Haziran günü İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesi’nde devam edildi. Duruşma, Adli Tıp Kurumu tarafından verilen raporların beklenmesi için ertelendi.

Davada, Fethi Vuruşkan, Savaş Akın, Dursun Ali Öztürk, Erkan Kabakçılı, Nuh Çelik, Erhan Mamikoğlu, Talip Kaya ve Halil Melengeç adlı polisler hakkında “kötü muamelede buldukları” gerekçesiyle TCY’nin 245. maddesi uyarınca toplam 40 yıl hapis cezası isteniyor.

Kasım ayı sonunda yapılan duruşmada ise, gözaltında 12 gün boyunca işkence gören Mustafa Tosun’un cezaevinden gönderdiği mektup okundu. Tosun, mektubunda polisin ifadeyi kendisine zorla imzalattığını ve bu nedenle 5 yıldır tutuklu olduğunu belirtti. Dava, yıl içinde sonuçlanmadı.

H.İ.O

“Para çaldığı” iddiasıyla 27 Kasım 1995 tarihinde gözaltına alınan H.İ.O.(12) adlı çocuğa işkence yaptıkları gerekçesiyle komiser İrfan Demirel ve polis memuru Mustafa Yılmaz’a İzmir 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen 10’ar ay hapis cezası eylül ayı içinde Yargıtay tarafından onandı.

Kararın ardından İçişleri Bakanlığı’na başvuran ailesinin avukatı Arif Ali Cangı, İçişleri Bakanlığı hakkında 3 milyar liralık manevi tazminat davası açtı. Polisler, 30 Ekim 1996 tarihinde 750’şer bin lira para cezasına mahkum edilmişlerdi. Ceza 1997 yılı aralık ayında Yargıtay tarafından bozulmuş, bunun üzerine yinelenen yargılama sonucunda polisler 1988 yılı şubat ayında 10’ar ay hapis cezası verilmişti.

Ercan Tilmaş

1998 yılında İstanbul Taksim’de gerçekleştirilen 1 Mayıs İşçi Bayramı kutlamalarında gözaltına alınan Ercan Tilmaş adlı kişiye gözaltında işkence yaptıkları gerekçesiyle Mustafa Taner Paylaşan ve Güngör Yaman adlı polisler hakkında açılan dava sonuçlandı. İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesi’nde 22 Eylül günü yapılan duruşmada Mustafa Taner Paylaşan ve Güngör Yaman delil yetersizliğinden beraat etti.

Nurcan Ersen, Huriye Erdem, Gökhan Güvenal

29 Nisan günü Ankara Batıkent’te “araba içinde bira içerek çevreyi rahatsız ettikleri” gerekçesiyle gözaltına

alınan Nurcan Ersen (19), Huriye Erdem (21) ve Gökhan Güvenal (23) adlı gençlere işkence yapan 10 polis hakkında 12 Ekim günü dava açıldı. Ankara Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, Batıkent Polis Karakolu'nda görevli Komiser Salih Duralı ile Ali Altan, Zeynel Hürek, Yalçın Bulu, Uğur Akmeşe, Alibey Daldal, Hüseyin Altıntaş, Nuh Çavuş, Necdet Aktaş ve Orhan Özçelik adlı polislerin TCY'nin "kötü muamele" suçuna ilişkin 245. maddesi uyarınca üç aydan üç yıla kadar hapis cezası verilmesi istendi.

Ali Yavuz

İzmir'de 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kutlamaları sırasında gözaltına alınan HADEP İzmir eski İl Başkanı Ali Yavuz'a "gözaltında kötü davrandıkları" gerekçesiyle Lokman Güney ve Muhsin Aydemir adlı polisler hakkında açılan davaya 15 Kasım günü İzmir 7. Asliye Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşmada ifade veren Ali Yavuz, iki gün gözaltında tutulduğunu, dört kez sorgulandığını ancak gözleri bağlı olduğu için polisleri görmediğini söyledi. Avukat Mustafa İşeri ise Ali Yavuz'a işkence yapıldığının raporlarla kanıtlanmasına karşın "kötü muamele" gerekçesiyle TCY'nin 245. maddesi uyarınca dava açılmasını eleştirdi. Avukat Mustafa İşeri, davanın TCY'nin 243. maddesi uyarınca açılması ve ağır ceza mahkemesinde görülmesi gerektiğini söyledi.

Duruşma savcısı, sanık polislerin savunmalarının değerlendirilmesi için gözaltı tutanağında sadece sicil numaraları yazılı olan biri başkomiser, ikisi polis memuru üç polisin daha dinlenmesi ile nezarete tutanak tutan polislerin tespiti ve bu polislerin dinlenmesi talebinde bulundu. Savcı ayrıca Yavuz'a işkence yapıldığına dair geçici ve kesin raporların Adli Tıp Kurumu'na gönderilmesi ve önümüzdeki duruşmalarda bir adli tabibin duruşmalara çağrılmasını istedi. Dava yıl içinde sonuçlanmadı.

Behzat Örs

Behzat Örs'ün 1996 yılı aralık ayında Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde işkence görmesi nedeniyle Hayati Akça, Osman Mentеше, Rıza Temir, Fikri Vedinli, Kadri Tuncel, Ali Tosun ve Remzi Ekçi adlı polislerin TCY'nin "işkence" suçuna ilişkin 243. maddesi uyarınca yargılandığı dava, 1999 yılında da sonuçlanmadı.

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde 10 mahkumun 26 Eylül günü öldürüldüğü olaylarda, Behzat Örs de yaralandı. Örs'ün sol bacağına kurşun yarasına bağlı kırığın yanı sıra kafa ve vücudunda yoğun darp izleri oluştu.

Leşker Acar

Leşker Acar adlı tutukluya 1998 yılı ekim ayında Elazığ E Tipi Cezaevi'nde işkence yapan 30 asker ve gardiyan hakkında Elazığ Cumhuriyet Savcılığı tarafından yürütülen soruşturma aralık ayı ortalarında takipsizlikle sonuçlandı. Savcılık, Acar'ın avukatları Kenan Sıdar ve Serkan Akbaş hakkında ise "devlet memuruna iftira atma" suçlamasıyla soruşturma başlattı. Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nden gönderildiği Elazığ E Tipi Cezaevi'nde işkence gören Leşker Acar'a 11 Ekim 1998 tarihinde Elazığ Devlet Hastanesi tarafından rapor verilmişti.

Cengiz Süslü

4 Mayıs 1998 tarihinde İstanbul'da "yankesicilik" iddiasıyla gözaltına alınan ve gözaltında copla tecavüze uğradığı için hastanede tedavi gören Cengiz Süslü adlı kişiye işkence yaptıkları iddiasıyla Asayiş Şube Müdürlüğü Yankesicilik ve Dolandırıcılık Bürosunda görevli Lokman Yılmaz, Mehmet Şirin Yıldız, Ramazan Bingöl, İrfan Güner ve Cevdet Çelik adlı polisler hakkında aralık ayı sonlarında TCY'nin "işkence" suçuna ilişkin 243. maddesi uyarınca dava açıldı.

5.3. CEZA ve TUTUKEVLERİNDE İNSAN HAKLARI

Tutuklu ve hükümlülere yönelik baskı ve saldırılar, 1999 yılında arttı. Siyasi tutuklu ve hükümlülerin yaşadığı yoğun baskıya karşılık mafya ve dolandırıcılık suçlarından cezaevine girenler burada oldukça serbest bir ortamla karşılaştılar. Tüm Yargı ve İnfaz Kurumları Çalışanları Sendikası (Tüm Yargı-Sen) Genel Başkanı Tekin Yıldız da yaptığı açıklamada, cezaevindeki tutuklulara yönelik farklı uygulamalara dikkat çekerek, şöyle dedi:

"Bayrampaşa'da çete suçlarından yatan mahkumlar arasında çıkan silahlı çatışmayı, yöneticiler, 'Beyler lütfen çatışmayı kesin, aracı olalım, sizi barıştıralım' anonsuyla durdurmak istiyor. Ama bu yumuşak anlayış 6 gün sonra Ulucanlar'da şaha kalkarak 10 kişiyi öldürüyor. İşte bu çifte standart, cezaevlerindeki

isyanın kaynağıdır. Siyasi görüşü ne olursa olsun, mahkumlara eşit davranmak hem Anayasa ve hem 647 sayılı İnfaz Yasası'nın 48. maddesine göre zorunludur. Bir yandan çete üyelerine saltanat sürdürteceksiniz, diğer yandan bazı mahkumların yatak ve okuma imkanını elinden alacaksınız. Bu bakış açısı değiştirilmedikçe, fiziki koşulların değiştirilmesinin anlamı olmaz." dedi.

Adalet Bakanlığı (Adli Sicil İstatistik Genel Müdürlüğü) verilerine göre 1999 yılı sonu itibarıyla cezaevlerinde 42.410'u erkek, 14857'si kadın toplam 43.895 hükümlü ile 22.547'si erkek, 923'ü kadın toplam 23.470 tutuklu bulunuyor.

1999 yılının nisan ayında Danıştay 10. Dairesi, Mehmet Ağar'ın (1996) Adalet Bakanlığı döneminde

çıkarılan, Şevket Kazan (1996-1997) tarafından da uygulanan ve 1996 yılında 12 kişinin ölümüyle sonuçlanan açlık grevinin nedenleri arasında yer alan "Sevk Genelgesi"ni "hukuka aykırı" bularak iptal etti. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün 9 Temmuz 1996 tarih ve 8-59 sayılı genelgesinin 2. fıkrasının 3. bendinin iptali için İstanbul Barosu tarafından açılan davayı karara bağlayan Danıştay, "tutuklu sanığın mahkemenin yargı çevresi dışına sevkini Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ilgili maddelerine ve 'iddia ve savunmanın eşitliği ilkesi'ne aykırı olduğu" gerekçesiyle maddeyi iptal etti. Danıştay'ın iptal kararında, "İnsan Hakları ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Avrupa Sözleşmesi"nde yer alan 'mahkeme huzurunda hazır bulunma' ilkesi; 'iddia ve savunmanın eşitliği' ilkesi ve bunların sonucu olarak 'adil yargılama' ilkesinin ihlali niteliğinde görüldüğünden tutuklu sanığın yargılandığı mahkemenin yargı çevresi dışına sevkini öngören dava konusu düzenlemede hukuka uyarlık bulunmamaktadır" denildi.

Şubat ayında Türkiye, "İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezanın Önlenmesi için Avrupa Komitesi'nin (CPT) 1997 yılının ekim ayında Türkiye'yi ziyaretinin ardından hazırladığı raporun yayımlanmasına izin verdi. CPT'nin Türkiye hükümetine verdiği raporda, "Türkiye'de cezaevlerinde daha küçük yaşama birimlerine doğru atılan adımların tutukluların günlerinin makul bir süresini yaşama birimleri dışında amaçlı faaliyetlerde bulunmalarına olanak veren önlemlerle beraber alınması şarttır. Gerçekte, halen eksikliği hissedilen örgütlü faaliyet programlarının yokluğu küçük yaşama birimlerinde daha da çok hissedilecektir. Tutuklular için sağlanan aktivitelerde önemli ilerleme sağlanmadan daha küçük yaşama birimlerinin gündeme getirilmesinin çözülecek sorunlardan daha çok sorun yaratacağı hemen hemen kesindir." denildi.

AB'nin Türkiye'nin Katılım Yönünde İlerlemesine İlişkin 1999 Yılı Düzenli Raporu'nda da cezaevleri ile ilgili olarak, "Türk cezaevlerindeki şartlar iyileşmiş gibi görünmemektedir. Aşırı kalabalık olmaları ve yeterli sağlık hizmeti olmayışı ana sorunlar olmaya devam etmektedir. Meydana gelen açlık grevleri ve isyanlar çoğu zaman bu sorunlarla ilgilidir. Eylül 1999'da (Ankara Merkez Kapalı Cezaevine 26 Eylül günü yapılan saldırı), büyük bir hapisane isyanı sert bir biçimde bastırılmıştır." denildi.

Daha önceki yıllarda olduğu gibi bu dönemde de gerek resmi kurumlar gerekse sivil toplum örgütleri tarafından cezaevleri ile ilgili çok sayıda rapor hazırlandı. 30 Eylül günü yapılan MGK toplantısında da cezaevleri konusu gündeme geldi. MGK Sekreterliği tarafından yayımlanan bildiriye, "Cezaevlerinde devlet ve kanun hakimiyetinin tam anlamıyla sağlanması için gerekli idari ve yasal

tedbirlerin vakit geçirilmeksizin alınması gerektiği" belirtildi. Ancak bu süreçte cezaevi koşullarının düzeltilmesi bir yana F Tipi Cezaevlerine geçiş hazırlıklarına hız verildi.

a) F Tipi Cezaevleri

Bakanlar Kurulu'nun 3 Şubat günü yapılan toplantısında, Adalet Bakanlığı'nın "F Tipi Cezaevi Yapılmasına İlişkin Projesi" benimsendi. Devlet Bakanı ve Hükümet Sözcüsü Şükrü Sina Gürel, toplantının ardından yaptığı açıklamada, projeye göre koğu sisteminin terk edilerek 2-3 mahkumun birlikte kalacağı hücre tipi cezaevi sistemine geçileceğini bildirdi. F Tipi cezaevleri ile cezaevlerinde yaşanan olumsuz gelişmeler ve güvenlik ile ilgili sorunların çözüleceğini öne süren Gürel, proje kapsamında 12 cezaevi yapımının hedeflendiğini, ilk aşamada ise altısının yapımına başlamak için gerekli ödeneğin hazır olduğunu kaydetti.

Adalet Bakanlığı, F tipi cezaevi hazırlıklarına nisan ayında hız verdi. 23 Nisan günü Ankara, Bolu, Kocaeli, Tekirdağ, İzmir ve Edirne F tipi cezaevlerinin ihalesi sonuçlandı. Kartal'da daha önceki yıllarda inşaatına başlanan Soğanlık Cezaevi, "hücre tipi" cezaevi olarak faaliyete geçti. İstanbul ve Marmara Bölgesi'nde çeşitli cezaevlerinde bulunan siyasi tutuklular, bu dönemde Soğanlık Cezaevi'ne gönderilmeye başladı.

"Hücre Tipi" cezaevleri ile ilgili değerlendirmeler yapan İHD İstanbul Şubesi Cezaevi Masası'ndan Ümit Efe, siyasi iktidarın tecrit politikasını hayata geçirmek için bilinçli ve planlı bir program izlediğine dikkat çekerek, "hücre tipi"ne geçişle "itaatkar bireyler yaratılmak istendiğini", buna uymayan tutukluların ise yok edilmesinin amaçlandığını belirtti.

18 Nisan seçimlerinin ardından Adalet Bakanlığı görevine getirilen DSP'li Hikmet Sami Türk, 13 Haziran günü TBMM Genel Kurulu'nda Bakanlık'nın bütçesini sunarken, bir önceki dönemde hazırlıklarına hız verilen "hücre tipi"ne geçişte kararlı olduklarını bir kez daha vurguladı. Kalabalık koğu sisteminin örgütlerin, tutuklu ve hükümlüler üzerinde baskı ve egemenlik kurabilmesinin, açlık grevi, toplu isyan, firar, ideolojik eğitim, iç ve dış haberleşme olaylarını örgütleyebilmesinin temel nedeni olduğunu iddia eden Türk, "Güvenlikli, mekanik ve elektronik donanımlı, hükümlü ve tutukluların rehabilitasyonu yönünden iş yurdu ve işletmelerle bütünleşmiş, küçük oda sistemine ve yüksek güvenlik standardına sahip, bağımsız havalandırma bahçeleri olan yeni cezaevi binalarına ivedilikle gereksinim vardır" dedi.

Bu arada İHD başta olmak üzere çeşitli sivil toplum örgütlerinin "hücre tipi" cezaevi sistemine yönelik eleştirileri, eylemleri muhalif basın organları dışında yer bulmadı. Diğer yayın organlarında ise hükümet yetkililerinin açıklamaları doğrultusunda F tipi cezaevlerinin propagandası yapıldı. Bu haberlerde

hücre tipi cezaevleri, “tatil köyü”, “dubleks vilalar” olarak bile tanımlandı.

Bu arada Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ali Suat Ertosun tarafından hazırlanan “Cezaevlerinde Mevcut Durum” başlıklı raporda da, cezaevlerinin “ne kadar kritik bir noktada” olduğu anlatıldı.

“Süratle 15-20 adet yüksek güvenlikli cezaevi yapılmadığı takdirde, cezaevlerinde sonradan telafisi imkansız olayların meydana gelmesi kaçınılmaz hale gelecektir” denilen raporda, şu değerlendirmeler yer aldı:

“Ceza infaz kurumlarımız Batı Avrupa cezaevlerinin aksine koğu sistemi üzerine inşa edilmişlerdir. Cezaevlerimizde yaşanmakta olan tüm sorunlar bu sistemin sağladığı elverişli ortamdan kaynaklanmaktadır. Bu sistemde suçlular dayanışma yapabilmekte, dışarıya eylem talimatları verebilmekte, kendi arkadaşlarını öldürmekte, rehin alma, firar etme, isyan çıkarma, tünel kazma, yangın çıkarma, haraç alma, kumar oynatma, sayım vermeme, keyfi olarak duruşmalara ve hastanelere gitmeme, kurum görevlilerine saldırma gibi eylemleri kolayca gerçekleştiriyorlar.”

Adalet Bakanı Türk, 26 Eylül günü Ankara Merkez Kapalı Cezaevi’nde yaşanan katliamın ardından yaptığı açıklamalarda da güvenliğin sağlanması için cezaevlerinde “koğu sistemi”nden vazgeçilerek, “bireysel oda” ya da en fazla üç kişilik “küçük koğu” sistemine geçilmesi gerektiğini savundu. Türk, yeni planlamaya göre İstanbul’da 3, Sakarya’da 1, Ankara’da 1 ve Adana’da 1 adet olmak üzere toplam 10 yeni F tipi cezaevinin yıl sonuna kadar ihalesinin bitirileceğini, her yıl asgari 6 adet “yüksek güvenlikli” cezaevi yapılacağını söyledi. Türk, ekim ayında yaptığı açıklamada ise yapımı süren Ankara, İzmir, Bolu, Kocaeli, Tekirdağ ve Edirne F tipi cezaevinin yanısıra, yıl sonuna kadar 5 cezaevinin daha yapımına başlanacağını bildirdi.

Human Rights Watch (HRW) tarafından Türk hükümetine temmuz ayı içinde gönderilen Kartal Soğanlık F Tipi Cezaevi ile ilgili raporda, cezaevindeki tutukluların ağır tecrit koşullarında olduğu belirtildi. Raporda özetle şu görüşlere yer verildi:

“İstanbul’un Kartal Soğanlık semtinde bulunan F Tipi cezaevinde tutulan siyasi mahkumlar üzerinde, küçük gruplar halinde tecrit uygulamasına başlamıştır. 500 kişilik kapasitesi olan sözkonusu cezaevinde 190 mahkumun tutulmakta olduğuna ve bunlardan bazılarının ağır derecede tecrit koşulları altında bulduklarına inanılmaktadır. İnsan Hakları İzleme Komitesi (HWR) Kartal soğanlık F Tipi Cezaevi’nden serbest bırakılan tutuklulardan bilgi aldı ve haziran ayında Terörle Mücadele Yasası çerçevesinde tutuklanmış olan bir grup tutuklu arasında bulunan

Hakim Yavaş, Engin Atabey, Abdullah Günay, Hasan Güden, Metin Yamalak ve 17 yaşındaki Yunus Çalış’ın yakınlarıyla görüştü.”

Raporda, cezaevinin fiziki koşulları ile ilgili olarak “Hücreler geniş olmayıp, ranzalara, bir masaya, duşa ve tualete yer verecek boyuttadır. Hücre gün ışığı görmemekle birlikte, yaklaşık 16 metrekare çapında bir avluya açılan bir kapı mevcuttur. Avlu yüksek duvarlarla çevrilidir. Tutuklu ve hükümlülerin günde bile kaç saatliğine bu avluya çıkabildikleri bilinmemektedir. Cezaevi fotoğraflarından dış cepheyi gören pencerelerin çok az sayıda olduğu doğrulanmaktadır” denildi.

Birçok ceza hukuku uzmanının ağır düzeyde sosyal tecrite dayalı bir cezaevi politikasının ruhsal, ve bedensel sağlık açısından sakıncalı olduğu görüşünde olduğu da anımsatılan raporda, Soğanlık F tipi Cezaevi’ndeki düzenlemelerin Türkiye’de tutukluların oldukça büyük koşullarda birarada tutulması geleneğinden uzaklaşma anlamına gelmesine rağmen, Adalet Bakanlığı’nın konuya açıklık getirmek yerine suskunluğu tercih etmesi eleştirildi.

Raporda şöyle denildi:

“Şüphesiz Adalet Bakanlığı, cezaevlerinin idare edilmesinde atılacak doğru adımları belirlerken, açık grevleri ya da isyan tehditlerinin etkisi altına girmemelidir. Ancak atacağı doğru adımları belirlerken, dış dünyayla iletişim kurabilmenin, mahkum olmanın rehabilite edici yanlarının ve eğitim ve aktivitenin önemini vurgulayan Birleşmiş Milletler’in Mahkumlara Muamelede Asgari Standart Kuralları’nın ve Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) ile Avrupa Konseyi’nin cezaevi yönetimi ve tehlike arzeden mahkumlarla ilgili gözlemlerinin yol gösterici olması ve Soğanlık F tipi Cezaevi’ndeki yoğun tecrit uygulamasına son verilmesi gerekmektedir.”

Adalet Bakanlığı tarafından 16 Eylül günü gönderilen yanıtta ise Kartal Cezaevi’nin fiziksel yapısı övüldü. Yanıtta, İnsan Hakları İzleme Komitesi’nin yemeklerin kapı altından veya aralığında dağıtıldığı, egzersiz veya spor için herhangi bir imkan sağlanmadığı, kütüphane veya kantine hiç bir erişim olanağı bulunmadığı yolundaki iddialarının doğru olmadığını ileri sürüldü.

İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin, 9 Ağustos günü düzenlediği basın toplantısında, hücre sisteminin uygulandığı Kartal-Soğanlık Cezaevi’nde müvekkilleriyle zor şartlar altında görüşebildiklerini belirterek, “Biz müvekkillerimizle demir parmaklıklar arasında, kalabalık ortasında görüşüyoruz. Son görüşmemizde yine kalabalık bir ortamda, adli tutukluların yanında görüştürüldük. Ancak bu cezaevinde tutuklu bulunan Murat Topal ile Kürşat Yılmaz avukatlarıyla özel odalarda görüştük. Biz de

bu durumu protesto etmek için görüşme yapmadık. Adalet Bakanlığı'ndan bu ayrımcılığa bir an önce son vermesini istiyoruz. Aksi takdirde, bizim de müvekkilerimizle baş başa görüşmemize izin verilmezse, görüşe çıkmayacağız" dedi.

b) Cezaevlerinde ölümler

1999 yılında TİHV'in belirlemelerine göre cezaevlerinde 44 tutuklu ve hükümlü öldü.

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde katliam

26 Eylül günü Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde güvenlik görevlilerinin düzenlediği operasyonda, 10 mahkum silahla ya da dövülerek öldürüldü. Olayda ölenlerin adları şöyle: Habib Gül (Nevzat Çiftçi), Ahmet Savran, Ümit Altıntaş, Halil Türker, Mahir Emsalsiz, Abuzer Çat, Önder Gençarslan, Zafer Kırbıyık, Aziz Dönmez ve İsmet Kavaklıoğlu. Saldırıda, 30 kadar mahkum da yaralandı.

Edinilen bilgiye göre, Adalet Bakanlığı'nın, "koşuş yetersizliği" gerekçesiyle 33'ü kadın 76 mahkumun başka cezaevlerine nakledilmesi yolundaki kararı üzerine sabah saat 03.00 sıralarında cezaevinde operasyon başlatıldı. İlk olarak kadın siyasi mahkumların bulunduğu 4. koşuşa baskın düzenlendi. Kadın mahkumların sevke karşı çıkması üzerine çatışma çıktı. Bu arada, 5 ve 7. koşuşlara da (7. koşuş, 2 Eylül günü 5. koşuşta son derece sıkışık koşullarda yaşayan siyasi mahkumlar tarafından aradaki duvar yıkılarak işgal edilmişti) baskın düzenlendi. Mahkumlar ise koşuş kapılarına barikat kurarak direnişe geçtiler. Bunun üzerine askerler tarafından mahkumların üzerine ateş açıldı. Gaz bombalarının da kullanıldığı saldırıda, koşuşlara giren askerler çok sayıda mahkumu öldüresiye dövdü.

Sabah saatlerine kadar süren operasyonda, yedi mahkumun cezaevinde, üç mahkumun da hastanede öldüğü bildirildi. Olayda yaralanan mahkumlardan bazılarının adları şöyle: Cemal Çakmak (iki bacağında ve kafasında kurşun yarası, kaburgalarda kırık), Cengiz Aslan (Sol gözü çıkmış, kulağında kurşun yarası), Gürhan Hızmay (sol kolu kırık, kafada ve vücutta darp izleri), Behzat Örs (sol bacağında kurşun yarasına bağlı kırık, kafa ve vücutta yoğun darp izleri), Yaşar Yıldız, Fatma Yıldız, Savaş Kök, Barış Günalsan, Murat Özçelik, Erhan Göktaş, Veysel Eroğlu, Haydar Baran, Ercan Akpınar(sol el parmaklarında kırık,belini oynatamıyor), Mustafa Borsuk, Emine Esin, Şerife Bodur, İsmail Balcı, Mehmet Keskin Kanat, Enver Yanık, Hasan Çoban, Erdal Gökoğlu, Cafer Tayyar Bektaş, Özgür Saltık, Halil Doğan, Resul Ayaz, Cenker Aslan, Yıldırım Doğan, İsmet Kavaklı, Özgür Soylu(sol bacağında kurşun yarası, kaburgalarında kırık), Murat Güneş (kafada üç yerde derin yarık, kaburgalarda kırık) Feyzullah Koca. Olayda yaralanan mahkumlardan 24'ü Ankara Numune Hastanesi'ne kaldırıldı. Bu arada, Başbakan Bülent Ecevit yaptığı açıklamada, cezaevinde tünel bulunduğunu öne

sürdü. Adalet Bakanlığı'nın açıklamasında ise operasyon düzenleyen askerlere karşı mahkumların silah kullandıkları iddia edildi. Operasyon sırasında bir subay, iki astsubay ve üç jandarma uzman çavuşunun da yaralandığı iddia edildi. Ankara Tabip Odası tarafından yapılan açıklamada, yaralı mahkumların saldırıdan 6 saat sonra hastaneye getirildikleri bildirildi.

Saldırıda sağ kurtulan tutuklular yaşadıkları vahşeti avukatları aracılığıyla açıkladılar. Saldırını avukatları Kemal Yılmaz aracılığıyla aktaran tutuklulardan Cemal Çakmak şunları söyledi: "Saldırıda sonra bizi hamama topladılar. Çoğu arkadaşımız yaralıydı. Bu esnada özel giyimli silahlı kişiler hamama gelerek bir kısmımızı sırayla seçip, koridorda sorguya aldı. Ben de bu şekilde sorgulananlardım. 'Cezaevinde cep telefonu var mı, tünel var mı?' şeklinde sorular sordular. Üzerime ateş ettiler, çivili sopalarla vurdular. İki bacağıma kurşun girdi. Bir kurşun da kafamı sıyırdı. Ellerinde karışımını bilmediğim bir sıvı vardı ve neşteri bu sıvıya batırarak vücudumu çizdiler. Uyuştum. Bize saldırıp hamama doldurdukları zaman, DHKP/C temsilcisi İsmet Kavaklıoğlu da yanımızdaydı ve yarası yoktu. Tek tek çağrılıp sorgulananlar arasında o da vardı. Hamamdan çıkarıldığında sağlamdı, fakat sonra kurşunlanarak öldüğünü söylediler." Önce yayılım ateşine tutulduklarını belirten Çakmak, peşinden de 'teslim ol' çağrısı yapıldığını belirterek, sözlerini şöyle sürdürdü: "Gaz bombası atıldılar. Nefes alamadığımız için havalandırmaya çıktık. Bu esnada üzerimize ateş ettiler. Birçok yaralı sabaha kadar bu havalandırmada kaldı. Hiçbir müdahale olmadı. Arkadaşlarımızın bir kısmı da kan kaybından öldü. Sonra 'teslim olun' çağrısı yapıldı. Biz de sloganla karşılık verdik. Sürekli slogan atanlardan Özgür Saltık'ın ağzı saldırıdan sonra askerler tarafından yırtıldı."

Saldırıda öldürülenlerin avukatlarının Adli Tıp Kurumu'nda yapılan otopsilere gözlemci olarak girme istemleri, Ankara Cumhuriyet Savcısı tarafından kabul edilmedi. Otopsi raporlarında, mahkumlardan 3'ünün (Aziz Dönmez, Zafer Kırbıyık ve İsmet Kavaklıoğlu) av tüfeğiyle, diğer yedi mahkumun ise değişik tipteki silahlarla vurularak öldürüldüğü belirtildi. Raporlardan, mahkumların çoğunda darp izlerine rastlandığı ve mahkumların çoğunlukla kalbine ateş edildiği de anlaşıldı. Ahmet Savran ve Halil Türker'in kafalarından vurulduğu belirtilen raporlarda, Habib Gül'ün (Nevzat Çiftçi) kan kaybından öldüğü ve cesedinden kan elde edilemediği kaydedildi. Mahkumların bir kısmının vücudunda ise mermi çekirdeğine rastlanmadı. Bu durumun, yakın mesafeden ateş edilmesine bağlı olduğu bildirildi.

Katliamın öğrenilmesi üzerine birçok cezaevinde mahkumlar koşuş ve malta işgali, rehin alma gibi eylemler gerçekleştirdiler. Bayrampaşa'da 4, Ümraniye'de 14, Bartın'da 9, Çanakkale E Tipi

Cezaevi'nde 9, Bergama'da 5, Gebze'de 17, Çankırı'da 11 cezaevi görevlisi mahkumlar tarafından rehin alındı. Ayrıca, Bursa Özel Tip Cezaevi, Aydın E Tipi Cezaevi ve Buca Cezaevi'ndeki mahkumlar da sayım vermeme eylemi başlattı.

Katliamın ardından 28 Eylül günü İstanbul Sultanahmet'te mahkum yakınları, İHD, ÇHD ve siyasi partiler tarafından yapılmak istenen basın açıklaması polis tarafından engellendi. Öğle saatlerinde toplananlardan 47'si kadın, 101 kişi polisler tarafından dövülerek gözaltına alındı. İHD Şube Başkanı Eren Keskin'in de aralarında bulunduğu dört avukat aynı gece serbest bırakılırken, gözaltında bulunan diğer kişilerin "susma hakkını" kullanarak, ifade vermedikleri bildirildi. 29 Eylül günü İstanbul Sirkeci Postanesi'nden Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık ve Adalet Bakanlığı'na protesto telgrafı çeken yaklaşık 30 İHD üyesi de polisler tarafından zor kullanılarak engellendi.

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde yaşanan katliamla ilgili haberler, benzer olaylarda olduğu gibi sadece resmi yetkililerin tek taraflı ve "olaylardan mahkumların sorumlu olduğu" şeklindeki açıklamalarından oluştu. Muhafif basın organları dışında "Cezaevlerinin yasadışı örgüt üyelerinin eğitim kampı olduğu", "cezaevlerinde istediklerini yapabildikleri" "cezaevlerinde yasadışı örgüt üyelerinin sorgu odalarının bile bulunduğu" yolundaki haberler manşetlere taşındı. Bu arada Genelkurmay Başkanlığı tarafından yapılan bir açıklamada da, haberlerde mahkumların "siyasi suçlu" olarak değil, "terörist" olarak adlandırılması gerektiği öne sürüldü.

Katliamın ardından Türkiye çapında cezaevlerinde başlayan eylemler 30 Eylül günü sona erdi. İstanbul Bayrampaşa Cezaevi'nde mahkumlarla İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Ferzan Çitici ve İstanbul Baro Başkanı Yücel Sayman arasındaki görüşmelerin anlaşma ile sonuçlanmasının ardından yapılan açıklamada, saat 22.45 itibarıyla tüm cezaevlerindeki eylemlerin sona erdiği ve Çanakkale, Çankırı, Buca, Aydın, Ceyhan, Ermenek, Bergama, Gebze, Bartın cezaevlerinde rehin tutulan 54 cezaevi görevlisinin serbest bırakıldığı bildirildi.

Bu arada katliamda ölenlerin cenaze törenleri de olaylı geçti. Jandarma ve polis cenaze törenlerine müdahale ederek, çok sayıda kişiyi gözaltına aldı. Nevzat Çiftçi'nin İzmir'deki cenaze töreni sırasında gözaltına alınan 68 kişi hakkında "izinsiz gösteri düzenledikleri" iddiasıyla dava açıldı, bu kişilerden 14'ü tutuklandı. (Bkz. İnsan Hakları Savunucuları)

Katliamdan sonra Yozgat, Amasya, Ermenek, Burdur, Zile, Niğde, Nevşehir ve Gaziantep cezaevlerine gönderilen mahkumların tedavileri yapılmadı. Saldırıdan yaralı olarak kurtulan tutuklu ve hükümlülerin yakınları ile görüşmelerine uzun süre izin verilmedi. Görüşme izni verildiğinde ise aileler

hastanelerde yaptıkları görüşmelerin ardından jandarma ve polisler tarafından "gördüklerini dışarıda anlatmama" konusunda tehdit edildiklerini bildirdiler. Saldırılı protesto amacıyla birçok ilde yapılan eylemlerde de yüzü aşkın kişi gözaltına alındı.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 7 Ekim günü öldürülen tutukluların otopsisine katılmak isteyen avukatların talebini reddeden mahkeme kararının "yazılı emir yoluyla bozulması" istemini reddetti. Yargıtay'ın emsal oluşturan bu kararı, aynı nitelikteki olaylarda avukatların otopsiye alınmamasının yolunu açtı.

9 Ekim günü tutuklu yakınları adına bir açıklama yapan Süleyman Turan ve Süreyya Keskin, saldırıdan sonra mahkumların elbise ve iç çamaşırlarının alınarak hücrelere konulduğunu bildirdiler. Tutuklu yakınlarının hazırladığı listeye göre yaralı mahkumların durumu şöyle:

Ankara Ulucanlar Cezaevi:

Filiz Güllökuer (Sırt, ense, baş ve kollarda darbe yaraları),

Resul Ayaz (Sağ göz tamamen kanlı, kolunda gaz ve sis bombası patlamış, üç parmağı hissetmiyor, burun kemiği ve sol kalça kırık, belden aşağısı tutmuyor),

Haydar Baran (Kaburga ve akciğerde darbe, iç kanama. Akciğerde hava birikimi var. Burun kırık, kan kaybı yüzünden hemogloblin düşüklüğü söz konusu),

Özgür Saltuk (Çene kırık, parmaklarını kullanamıyor),

Kemal Yarar (Göğüs kafesinde ve dişlerinde kırık, omuriliğinde disk kayması var),

Gazi Arıcı (Sol dirsekte kesici alet yarası, yürüyemiyor),

Savaş Kör (Kafada darp, sağ kolda G-3 mermisi. Sol elin üç parmağı kurşundan kopmuş, kalçada çatlak, burunda kırık, iç kanama ve gözlerde kanlanma),

Aynur Siz (Kafada şişlik, bacak ve kollarda morluk),

Devrim Turan (Kafada cop yaraları, vücutta morluklar, belde büyük bir yara, ellerinde coptan kaynaklı şişlikler),

Sevinç Şahingöz (Nefes almakta zorlanıyor),

Gürücü Çakmak (Gözde dipçik darbesi, diş kırık),

Filiz Uzal (Burun kırık, gözler kanlı, yüz ve vücutta darp izleri),

Mehmet Kansu Keskinkan (Kafada dikiş, sol kol çatlak, kulak arkasında ağır travma),

Nihat Konak (Beyin travması var. Ayak bileğinde kurşun, topukta kangren tehlikesi)

Fatma Hülya Tumgan (Kol kırık),

Hatice Yürekli (İki parmak kırık, gözlerde kanlanma).

İlhan Emrah (Sol bacak ve sol elde kurşun yarası, göğüste kırık var),

Serdar Atak (Sol göğüs ve sol kolunda kurşun yarası)

Bülent Çütçü (Bacakta plastik mermi)

Küçük Hasan Çoban (Sol bacakta kurşun).

Burdur Cezaevi:

Cem Şahin,

Mustafa Selçuk,

Sadık Türk,

Erdal Gökoğlu,

Barış Gönülşen (Birinde kurşun yarası var, diğerleri darplar nedeniyle yaralı).

Ermeneke Cezaevi:

Ertuğrul Kaya (Yaralı),

Veysel Eroğlu (Sağ gözü kaybetme tehlikesi var, sol el kırık),

Niğde Cezaevi:

Zeynep Güngörmez (Ölüm orucu katılımcısı, durumu ağır),

Döndü Özer (Yaralı).

Yozgat Cezaevi:

Gürhan Hızmay (Sol kol kırık, kafada ve vücutta yoğun darp),

Murat Güneş (Kafada üç derin yarık, kaburgalar kırık, kollarında uyuşma, sırtta kurşun sıyrığı),

Cemal Çakmak (İki bacak ve kafada kurşun yarası, kaburgalar kırık),

Özgür Soylu (Sol kaval kemiğine dayanmış kurşun, kafa ve vücutta darp),

Kenker Aslan (Sol gözünü kaybetmiş, kafada darp, kulakta kurşun yarası),

Behzat Örs (Sol bacak kırık, kafa ve vücutta darp),

Ercan Akpınar (Sol el parmaklarından ikisi ve kafa kırık, belini oynatamıyor),

Zile Cezaevi:

Aydın Çınar (Yaralı),

Ertan Özkan (Bir bacağında kurşun yarası, kangren tehlikesi var),

Katliamın ardından hücrelere konulan 17 erkek, 11 kadın mahkumun sürdürdüğü açlık grevi ise Adalet Bakanı Türk'ün mahkumların taleplerini kabul ettiğini açıklaması üzerine 15 Ekim günü sona erdi. Meclis İnsan Hakları İnceleme Komisyonu bünyesinde oluşturulan alt komisyon üyeleri, mahkumların isteklerini Hikmet Sami Türk'e iletiler. Türk de,

mahkumların, "başka cezaevlerine sevkedilme, sevkedilemeyecek durumda olanların tedavi edilmesi ve sevk için sağlık raporu verilmesi" istemini kabul etti.

Bu arada Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 15 Ekim günü İHD, TIHV, TTB ve Mazlum-Der temsilcileriyle toplantı yaptı. Toplantıda kitle örgütlerinin temsilcileri, cezaevinde bir isyanın olmadığını, havalandırma yerinde tünel açılmayacağını, Adalet Bakanlığı'nın sorunu çözme yanlısı tutumuna karşın, İçişleri Bakanlığı'nın baskısı ve isteğiyle operasyon yapıldığını dile getirdiler. Ölen tutuklularda hem darp hem de kurşun izine rastlandığına dikkat çeken kitle örgütlerinin temsilcileri, yangın olmamasına karşın koşullara köpük sıkılmasının ve ailelerin gözaltına alınmasının operasyonun önceden planlandığını gösterdiğini savundular.

22 Ekim günü tutuklu yakınları, katliamla ilgili olarak Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulundular. Suç duyurusunda devlet tarafından böyle bir katliamın gerçekleştirileceğinin ailelerce önceden öğrenildiği, ancak yapılan tüm girişimlerin sonuçsuz kaldığı vurgulandı. Suç duyurusunda, Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Cumhuriyet Başsavcılığı, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi Savcılığı ve müdürlüğü ile sivil kuruluşlar, dernekler ve basına, konuyla ilgili olarak dilekçeler verildiği, faksalar çekildiği dile getirildi. Bu iddiaların basında da yer aldığı ifade edilen suç duyurusunda, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi ve diğer cezaevlerinde böyle bir katliamın gerçekleşeceğinin 2-3 yıl önce planlandığının Adalet eski Bakanı Oltan Sungurlu (1997-1998) tarafından da açıklandığı belirtti.

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde 26 Eylül günü 10 mahkumun güvenlik görevlileri tarafından öldürülmesi üzerine İstanbul Bayrampaşa Cezaevi'nde direnişe geçen mahkumlardan 175'i hakkında 7 Kasım günü dava açıldı. Eyüp Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, mahkumların, "gardiyanları rehin aldıkları ve kamu malına zarar verdikleri" iddiasıyla 10 yıla kadar hapis cezasına mahkum edilmesi istendi. Dava, Eyüp 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülüyor.

Ankara Cumhuriyet Savcılığı da, aralık ayı içinde katliamdan kurtulan 85 mahkum hakkında dava açtı. Savcılık, operasyona katılan 145 jandarma hakkında ise "yasadan kaynaklanan yetkilerini kullandıkları" gerekçesiyle görevsizlik kararı verdi. Aralarında operasyonu yöneten jandarma binbaşının da bulunduğu 15 subay ve astsubayın "mağdurlar" arasında sayıldığı iddianamede, sadece bir mahkum "mağdur-sanık" olarak gösterildi. Mahkumların ölümlerden beşinden sorumlu olduğu ileri sürülen iddianamede, Cemal Çakmak hakkında ölüm, diğer mahkumlar hakkında da 12 yıllı 47 yıl arasında hapis

Sabah/09.10.1999/Can Dünder

Ulucanlar operasyonu

Adalet Bakanlığı önceki gün, Ankara Ulucanlar Cezaevi'ni gazetecilere açtı. Olaylar sonrası hapishanenin durumunu sergiledi.

Görüntüler gerçekten savaş sonrası cepheyi andırıyordu. İnsan, bilançoyu bilmeseydi, sergilenen silahlar ve delik deşik olmuş koşullara bakıp "teröristlerin orada korkunç bir katliama giriştikleri"ni düşünebilir. Oysa bilanço, tam tersini gösteriyor: Ortada beyinlerinden kurşunlanmış 10 mahkum var. Peki kimler, nasıl ve neden adam öldürdü bu 10 mahkumu? Acaba Adalet Bakanlığı bu konuda da basını bilgilendirmeyi düşünüyor mu?

***

Bu satırları yazarken masamın üzerinde mahkumların defnedilmeden önce çekilmiş fotoğrafları duruyor. Doğrusu bakmaya cesaret edemiyorum. 10 ölüden 9'u beyinlerinden kurşunlanarak öldürülmüşler. O yüzden tanınmaz haldeler. Otopsi raporlarına bakılırsa hemen hepsinin vücutlarında ateşli silahlardan atılmış mermi çekirdekleri var. Ayrıca önce ya da sonra vahşice dövüldüklerine dair bulgular; kafatası kırıkları, parçalanmış ciğerler, beyinde doku ezilmeleri...

Bu fotoğrafın tercümesini en açık dile CHP Genel Başkanı Altan Öymen yaptı. Öymen ölümlerin darp yoluyla gerçekleştirildiğini belirtti ve "vura vura öldürmüşler" dedi. Herhangi bir uygar ülkede en azından Adalet Bakanı'nı koltuğundan edecek bu iddiayı, hükümet duymazdan geldi. Başbakan Ecevit, devletin güvencesi altında olması gereken mahkumların öldürülmesi olayını yorumlarken "Devlet cezaevlerinde otoriteyi sağlayacaktır" dedi.

Operasyonu "saçma atan shot-gun" denilen av tüfeği benzeri silahları kullanan özel görevlilerin gerçekleştirmiş olmalarından kuşulanılıyor.

Adalet Bakanlığı "Tünel kazıyorlardı. O yüzden operasyon yapıldı" dedi. Daha sonra cezaevi "ele geçirildi" ama bu tünel bir türlü ortaya çıkarılmadı. Yetkililer "henüz bulamadık" diyorlardı. Sonunda gazetecilere tünel gösterildi. "Bulamadık" dedikleri tünel cezaevinin en göz önünde bulunan yerinde mahkumların havalandırma için kullandıkları alanın kenarındaydı. Hen nedense mahkumlar tünel kazmak için gözetleme kulelerinden en rahat görünebilecek yeri seçmişlerdi ve toprak henüz o kadar ıslaktı ki çekime giden kameramanların üstü başı çamur oldu.

***

"Ulucanlar operasyonu" önceki gün Meclis İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nda ilk kez masaya yatırıldı.

Geçen yıl karakollarda ve cezaevlerinde, yaptığı cesur incelemelerle tanınan komisyonun başkanı DSP'li Sema Pişkinsüt, Adalet ve İçişleri Bakanlığı'ndan gelen yetkililere olayın ayrıntılarını sordu.

Yetkililerin verdikleri bilgiye göre cezaevinde bazı hazırlıklar yapıldığına dair istihbarat 2 Eylül'de gelmişti. Peki o halde niye 26 Eylül'e kadar beklenmişti?

Adalet Bakanlığı yetkilileri buna açıklık getirirken ilginç bir bilgi verdiler. "Ulucanlar'da 1993'den beri aramaya jandarma alınmıyordu. Çünkü jandarma içeri girince mutlaka ölüm olayı oluyordu" dediler.

Pişkinsüt "Operasyona başlarken ölüm olayı olacağı tahmin ediliyor muydu yani?" diye sordu.

Komisyonu gelen askeri yetkili "Mecbur kaldık. İçerden ateş açıldı" diye yanıtladı soruyu..

Komisyondaki tartışma daha sonra şöyle gelişti:

- 10 ölü olduğuna göre siz bu operasyonu başarılı buluyor musunuz?

- İtfaiye köpük sıkı. İçeri gaz verildi. Girdiğimizde koşullar yarıya kadar suyla doluydu.

- Peki silahla müdahaleden başka tedbir alınamaz mıydı? Mahkûmlar kapalı bir ortamdalar... İkna denenebilir, olmazsa yiyeceği kesme, abluka gibi önlemler alınabilirdi. Ama ölüm olabileceğini hesaplamadan (Ya da bile bile) böyle bir operasyona girişmek hata değil mi?

- Yapmazsak devlet, acze uğrardı...

İşte bu cümle komisyondakileri tüylerini ürpertmeye yetti. Devlet kurşunu sıkılmış ve aciz olmadığını göstermişti.

Aslında Komisyon Başkanı DSP'li Pişkinsüt'ün sorularının muhatabı, DSP'li Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'tü. Daha önce İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanlığını da üstlenmiş bir akademisyen olan Türk, değişik birimlerin yetkilerini toplayıp, "cana mal olmayacak" çareler aramak ve başından sonuna operasyonu yönetmek yerine, kendisine sunulan baskın önerisini onaylayarak kanlı bir çatışmaya izin vermiş, sonra da gidip yatmıştı.

Dün görüştüğüm Sema Pişkinsüt tepkiliydi. Bürokrasi içinde kök salmış köhne bir zihniyetin, Bakan'ı yanlış bir karara ikna ettiğini düşünüyordu. "Sayın Türk böyle bir karara kendisini kimlerin ikna ettiğini düşünsün. Onları bulur ve temizlerse asıl yargı reformu o zaman başlamış olacak." dedi.

Şimdi olaya meclis el koyuyor.

İnsan hakları inceleme komisyonunda 5 milletvekili Ulucanlar cezaevinde inceleme yapacak. İş "komisyona havale" edilip kapatılacak mı, yoksa bu kanlı operasyon her yönüyle aydınlatılacak mı göreceğiz.

Biz, işin peşinde olacağız.

cezası istendi. İddianamede, sanık mahkumlar "adam öldürmek, faili belli olmayacak şekilde adam öldürmek, adam öldürmeye teşebbüs etmek, adam yaralamak, cezaevi yönetimine karşı ayaklanmak, silah bulundurmak ve cezaevi binasına zarar vermekle" suçlandı.

İsmet Dilek

İsmet Dilek adlı tutuklu ocak ayı başlarında tedavisi yapılmadığı için Edirne İpsala Cezaevi'nde öldü.

Ali Yıldız

Siirt E Tipi Cezaevi'nde bulunan Ali Yıldız (60) adlı mahkum 19 Ocak günü tedavi için götürüldüğü Diyarbakır Tıp Fakültesi Hastanesi'nde öldü. Yakınları, Siirt'in Erüh ilçesinde 16 Aralık 1998 tarihinde gözaltına alınan ve 22 Aralık 1998 tarihinde tutuklanan Ali Yıldız'ın gözaltında tutulduğu sırada gördüğü işkence nedeniyle karaciğerinden rahatsızlandığını bildirdi.

Engin Huylu

Çankırı E Tipi Cezaevi'nde 6 Şubat günü "şiddetli baş ağrısı" şikayeti ile Ankara Numune Hastanesi'ne kaldırılan Engin Huylu adlı hükümlü aynı gün yaşamını yitirdi. 5 Şubat gecesi saat 23.30'da rahatsızlanan ve Çankırı Devlet Hastanesi'ne kaldırılan Huylu, burada muayene edilmeden tekrar cezaevine gönderildi. Huylu'nun cezaevinde tekrar rahatsızlanması üzerine 6 Şubat günü saat 03.00'da yanına bir sağlık uzmanı verilmeden, elleri kelepçeli olarak havalandırma donanımı olmayan sevk aracıyla Ankara Numune Hastanesi'ne gönderildiği öğrenildi. Huylu'nun ağabeyi Ergün Huylu, kendilerine kardeşinin kalbinde su toplanması sonucu öldüğünün söylendiğini belirtti. Kardeşinin, son iki ay içinde sağlık sorunlarının arttığını anlatan Huylu, "Doktorlar sürekli migren teşhisi koyuyorlardı. Ancak, masraflarını kendisi karşılayacağı halde sevk talebine olumsuz yanıt veriyorlardı" dedi. Huylu'nun yakınlarından Ayşe Akkuş da, Adli Tıp doktoru ile yaptıkları görüşmede, kalp rahatsızlığının baş ağrısı yapabileceği yönünde açıklamalarda bulunulduğunu ifade ederek, "Doktor bize 'kalbi su toplamış. Hastalığın bu kadar ilerlemesi için 3-4 aya ihtiyaç var. Bir kalp doktoruna gösterebiliriz hastalığı ortaya çıkar kurtulabilirdi" bilgisini verdi." dedi.

1996 yılında tutuklanan Engin Huylu, DHKP/C davasından yargılanarak 12 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum olmuştu.

Mustafa Duyar

1996 yılında işadamı Özdemir Sabancı, Sabancı Holding yöneticilerinden Haluk Görgün ve sekreter Nilgün Hasefe'nin öldürülmesi nedeniyle ölüm cezası istemi ile yargılanan itirafçı Mustafa Duyar ile DYP Genel Başkanı Tansu Çiller'in başkanlığı döneminde örtülü ödeneği dolandırdığı gerekçesiyle ceza alan Selçuk Parsadan 15 Şubat günü Afyon Cezaevi'nde silahlı saldırıya uğradı. Saldırıda Mustafa Duyar öldü, Selçuk Parsadan ağır yaralandı. Edinilen bilgiye göre olay şöyle gelişti:

"Ocak ayı içinde Eskişehir E Tipi Cezaevi'nden Afyon Cezaevi'ne gönderilen 8 mahkum (şarkıcı Sibel Can'ın tehdit edilmesiyle gündeme gelen 'Karagümrük Çetesi'nin elemanları, Ahmet Yaygüden, Abbas Özcan, Yasin Al, Mustafa Ersoy, Ömer Kukul, Serkan Erdemli, Emir Alakaş ve Sami Tokur) saat 07.00 sıralarında koşu alanına ekmeğe dağıtan Ahmet Adem Terim adlı gardiyanı silahla rehin aldılar. Gardiyandan aldıkları anahtarlarla Mustafa Duyar'ın bulunduğu tek kişilik koşu alanına giden mahkumlar burada Mustafa Duyar'ı öldürdüler. Mahkumlar, yan koşu alanına bulunan Selçuk Parsadan'a da bir el ateş ettiler. Olayın ardından Hüseyin Bülbül, Şeref Demir ve Ömür Kaşmaz adlı gardiyanları rehin alan ve LPG tüpleriyle barikat kuran 8 mahkum direnişe geçtiler. Mahkumlar yaklaşık 12 saat süren direnişin ardından teslim oldular."

Bu arada Selçuk Parsadan Afyon'da yapılan ilk müdahalenin ardından Ankara'ya gönderildi. Olay sırasında Mustafa Duyar'a Sami Tokur adlı mahkumun ateş ettiği belirtildi. Afyon Valisi Ahmet Özyurt, olayı çıkaran Sami Tokur, Emin Alakaş, Ömer Tukut, Serkan Erdemli, Murat Ersoy, Abbas Özcan, Yasin Al ve Ahmet Yargüder'in Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü'nün istemi üzerine Nöbetçi Mahkeme'de yargılanmalarının ardından Samsun, Trabzon ve Amasya'daki cezaevlerine dağıtıldıklarını bildirdi.

Karagümrük çetesi reisi Nuri Ergin de infaz emrini verdiğini itiraf etti. Çeteye üye sekiz tutuklunun, olayda kullandıkları tabancayı ikinci müdürü Necmettin Ateş'ten aldıklarını söylemesi üzerine gözaltına alınan Ateş, çeteye yardım ve yataklık suçundan tutuklandı.

Bu arada Duyar'ın, aynı cezaevinde kalan eşi Semra Polat Duyar, güvenlik gerekçesiyle, Kırklareli E Tipi Kapalı Cezaevi'ne nakledildi.

Ankara DGM Başsavcılığı, 26 Mayıs günü "Karagümrük çetesi"nin elebaşı Nuri Ergin ve kardeşi Vedat Ergin hakkında, Özdemir Sabancı suikastı sanığı itirafçı Mustafa Duyar'ı öldürdükleri iddiasıyla ölüm cezası istemiyle dava açtı.

İddianamede, cinayet silahının, olayın meydana geldiği Afyon Cezaevi'nin 2. Müdürü Necmettin Ateş'ten alındığı, Ergin'in öldürme talimatını, "Mustafa Duyar'a selamımı söyleyin" diyerek verdiği belirtildi. Selçuk Parsadan'a yönelik saldırının ise "dışarıya dilekçeler göndererek birçok kişiyi mağdur ettiği" gerekçesiyle düzenlendiği kaydedildi.

Karagümrük çetesinin "halk arasında korku ve panik yaratarak, adam öldürme, çek senet tahsilatı ve haraç alma eylemlerini gerçekleştirdiği" belirtilen iddianamede, Nuri Ergin ve adamları hakkında, TCY'nin "taammüden adam öldürme" suçunu düzenleyen 450 / 4. maddesi uyarınca ölüm cezası talep edildi. Necmettin Ateş'in de "Çeteye yardım" ve "Ateşli Silahlar Kanunu'na muhalefetten" beş yıla kadar hapse mahkûm edilmesi istendi.

Davanın 4 Ağustos günü Ankara DGM'de yapılan duruşmasında, Afyon Cezaevi eski 2. Müdürü Necmettin Ateş tahliye edildi.

Serpil Polat

Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesini protesto etmek için 17 Şubat günü Sakarya Cezaevi'nde kendini yakan Serpil Polat adlı tutuklu öldü.

Yakup Yaşar Güven

Yeraltı dünyasının ünlü adlarından Mehmet Nabi İnciler'i 6 Aralık 1993 tarihinde öldürdüğü gerekçesiyle hapis cezasına mahkum edilen Yakup Yaşar Güven, 18 Şubat günü Çankırı E Tipi Cezaevi'nde öldürüldü.

Güven'i Mehmet Nabi İnciler'in adamı olan ve adam öldürmekten tutuklu İbrahim Kara'nın öldürdüğü bildirildi. Edinilen bilgilere göre, 18 Şubat günü saat 13.30 sıralarında, İnciler'i öldürmekten tutuklu Yakup Yaşar Güven'in bulunduğu koğuşa giren Kara ile Güven arasında belirlenemeyen bir nedenle tartışma çıktı. Tartışma sırasında, Kara, Güven'e tabanca çekti. İki tutuklu arasında çıkan boğuşmada, Kara sol omuzundan vuruldu. Kara, aynı silahla Güven'e ateş etti. Kurşunlardan biri başına, biri göğsüne isabet eden Güven, olay yerinde öldü.

Hüseyin Altuntaş

Ankara Numune Hastanesi'nde tedavi gören Hüseyin Altuntaş (70) adlı hükümlü 13 Mart günü öldü. Dönemin İHD Genel Sekreteri Hüsnü Öndül, 70 gün hapis cezası bulunan Altuntaş'ın Osmancık (Çorum) Kapalı Cezaevi'nden rahatsızlığı nedeniyle Numune Hastanesi'ne getirildiğini ve tedavisinin, ayağından yatağa kelepçelenerek yapıldığını bildirdi. Altuntaş'ın başında iki jandarmanın beklediğini de kaydeden Öndül, Altuntaş'ın kızının 8 Mart günü İHD'ye başvurarak yardım istediğini bildirdi. Hüseyin Altuntaş'ın cezasının 35 gün sonra biteceği öğrenildi.

Ferhat Çancı

Çanakkale'de, cinayet sanığı Ferhat Çancı (40) 21 Mart günü cezaevinde şişlenerek öldürüldü. E tipi cezaevinde, 15 tutuklu, 21 Mart sabahı Çancı'nın tutulduğu müşahade bölümünü bastı. Gardiyanları etkisiz hale getiren grup, bir hafta önce uyuşturucudan sabikalı Zeynel Yamaner'i öldüren Çancı'yı 16 yerinden şişledi. Saldırgan grubun liderliğini, Yamaner'in kayınbirederi Gürkan Aslanoglu'nun yaptığı iddia edildi.

Murat Keleş

Hırsızlık suçundan İzmir Buca Cezaevi'nde tutuklu bulunan Murat Keleş (16) 23 Mart günü öldü. Murat Keleş'in tutulduğu çocuk koğuşunda ağır bir biçimde dövüldükten sonra kaldırıldığı hastanede öldüğü bildirildi. Keleş'in yakınları, gardiyanların çocuklarına tecavüz etmek istediklerini, direndiği için dövüldüğünü belirterek, Savcılığa suç duyurusunda bulundular. Keleş'in ölümünden bir hafta önce yapılan duruşmada, polislerin ifadesini işkence ile aldıklarını söylediği belirtildi. Keleş'in ölümü nedeni ile açılan soruşturma kapsamında 10 tutuklu hakkında bu dava ile ilgili olarak da tutuklama kararı verildi.

Çetin Güneş

Çetin Güneş (28) adlı hükümlü 27 Mart günü Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde öldü. Gaziantep Cezaevi'nden 9 Mart günü koma halinde Ankara Numune Hastanesi'ne getirilen Çetin Güneş'in, 24 Mart günü Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ne götürüldüğü ve 27 Mart günü de öldüğü bildirildi. Hedef dergisi yazarlarından Çetin Güneş, PKK lideri Abdullah Öcalan'ın Türkiye getirilmesinin ardından

başlayan açlık grevine katılıyordu. 1989 yılında cezaevine giren Çetin Güneş, 1996 yılında 12 kişinin ölümüyle sonuçlanan ölüm orucuna katılmış ve "dilate cardiomyopathie" hastalığına yakalanmıştı. Hastalık nedeniyle Güneş'in, akciğer ve karaciğerinde su toplandığı, kilo kaybı ile birlikte sürekli uyku hali ve kan tükürme gibi bulguların görüldüğü öğrenildi. 1997 yılında serbest bırakılan Güneş, Alternatif dergisine yazdığı "Türkiye Devriminde Militan Kişiliğin Rolü ve Özellikleri" başlıklı yazısı nedeniyle "bölücülük" yaptığı iddiasıyla İstanbul DGM tarafından 1 yıl 4 ay hapis cezasına mahkum edilmiş, Yargıtay'ın cezaı onaylamasından sonra 5 Temmuz 1998 tarihinde tutuklanmıştır.

Uğur Hulagü Gürdoğan

İstanbul Ümraniye Cezaevi'nde bulunan Uğur Hulagü Gürdoğan adlı siyasi tutuklu, 20 Nisan günü kaldırıldığı Bayrampaşa Hastanesi'nde öldü. "Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği (TKB) üyesi olduğu" iddiasıyla İstanbul DGM'de yargılanan Gürdoğan sağlık durumu kötüleştiği için 20 Nisan günü saat 01.00 sıralarında kaldırıldığı Bayrampaşa Hastanesi'nde saat 04.30 sıralarında öldü. Cezaevi yetkilileri, Gürdoğan'ın "gribal enfeksiyona bağlı solunum yetmezliği" nedeniyle öldüğünü ileri sürdüler. Gürdoğan, yaklaşık 3 yıldır tutuklu bulunuyordu.

Oktay Yıldırım

İstanbul Bayrampaşa Cezaevi'nde Oktay Yıldırım adlı siyasi hükümlü 19 Mayıs günü öldürüldü. Yetkililer, DHKP-C üyesi olduğu iddiasıyla 12 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum olduğu belirtilen Oktay Yıldırım'ın "itirafçı olmaya hazırlandığı" için örgüt üyelerince öldürüldüğünü iddia ettiler.

Yıldırım'ın "1998 yılında bir firar girişimi ve tünel faaliyetini ihbar ettiği, ziyarete gelen tutuklu yakınlarını asılsız ihbarlarla gözaltına aldırıldığı ve bozgunculuk yaptığı" gerekçesiyle öldürüldüğü belirtildi.

Turan Ünal

Çankırı Cezaevi'nde Turan Ünal adlı hükümlü 4 Temmuz gecesi aynı davanın sanıkları tarafından "örgüte ihanet ettiği" gerekçesiyle boğularak öldürüldü. DHKP-C davasından yargılanan Turan Ünal 15 yıl 2 ay hapis cezasına mahkum olmuştu.

Mehmet Fakir

İstanbul Metris Cezaevi'nde bulunan Mehmet Fakir adlı adli tutuklu 11 Temmuz günü öldü. Yargılandığı yaralama davasında hakkında tahliye kararı verildiği öğrenilen Fakir'in, banyoda düştüğü ve boyununun kırıldığı ileri sürüldü. Adli Tıp Kurumu tarafından hazırlanan otopsi raporunda, Fakir'in boyun travmasına bağlı beyin kanaması sonucu öldüğü bildirildi.

Eşref Özkaya

Tokat Zile Cezaevi'nden böbreklerindeki rahatsızlık için Ankara Numune Hastanesi'ne getirilen Eşref Özkaya adlı siyasi tutuklu 13 Temmuz günü öldü. Özkaya'nın daha önce de böbreklerinden rahatsız olduğu, işkence sonucu ve cezaevi koşulları nedeniyle bu rahatsızlığının artması nedeniyle Numune Hastanesi'ne kaldırıldığı bildirildi. Özkaya'nın "PKK militanlarına yardım ettiği" iddiasıyla 21 Ekim 1998 tarihinde tutuklandığı öğrenildi.

Mehmet Yıldız

Mersin E Tipi Kapalı Cezaevi'nde bulunan Mehmet Yıldız adlı adli hükümlü 21 Temmuz günü kendini asarak intihar etti. Mehmet Yıldız'ın 1998 yılında da intihar girişiminde bulunduğu bildirildi.

Murat Yeşilgöz

Amasya Cezaevi'nde Murat Yeşilgöz adlı hükümlü 8 Ağustos günü PKK lideri Abdullah Öcalan'a destek ve cezaevindeki baskıları protesto etmek amacıyla vücuduna kolonya dökerek kendini yaktı. Amasya Devlet Hastanesi'ne kaldırılan ancak yanık ünitesi olmadığı için Samsun Devlet Hastanesi'ne oradan da Ankara Numune Hastanesi'ne sevk edilen Yeşilgöz, 12 Ağustos günü öldü. Cezaevindeki tutuklular yaptıkları açıklamada, Yeşilgöz'ün yanıklarının ölümüne neden olacak kadar ciddi olmadığını belirtilerek, ölüm nedeninin araştırılmasını istediler. Mardin'in Ömerli ilçesinde Toygülü köyünde toprağa verilmek istenen ancak köyün boşaltılması nedeniyle Tarsus'a götürülen Yeşilgöz'ün cenazesi askerlerin izin vermemesi üzerine Adana'da toprağa verildi.

Mehmet Canpolat

Ümraniye Cezaevi'nde bulunan Mehmet Canpolat adlı tutuklu 9 Ağustos günü geçirdiği kalp krizi sonrası öldü. Mayıs ayında Almanya'dan Türkiye'ye giriş yaparken arabasının bagajında bomba bulundurduğu iddiasıyla gözaltına alınan ve daha sonra PKK'ye üye olduğu gerekçesiyle tutuklanan ve gözaltında işkence gören Canpolat'ın daha önce bir kez kalp, iki kez de mide ameliyatı geçirdiği ve cezaevinde tedavisinin sürdürülmediği bildirildi. "PKK üyesi olduğu" iddiasıyla hakkında açılan davanın 9 Temmuz günü İstanbul 1 No'lu DGM'de yapılan ilk duruşmasına da rahatsızlığı nedeniyle katılmayan Canpolat'ın aynı cezaevinde bulunan beş aylık hamile eşi Filiz Çevik de gözaltında gördüğü işkence nedeniyle 27 Temmuz günü ölü doğum yapmıştı.

Selim Düzgün, Mustafa Yıldız

"Düş ve Yaşam" adlı şiir kitabı nedeniyle verilen hapis cezası uyarınca 12 Mart günü cezaevine giren şair Yılmaz Odabaşı, 4454 sayılı "Basın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun" uyarınca 8 Eylül günü Saray Cezaevi'nden serbest bırakıldı. Odabaşı, cezaevinden çıktıktan

sonra yaptığı yazılı açıklamada, Bursa E Tipi Cezaevi'nde iki mahkumun öldüğünü bildirdi. Odabaşı, aynı koşu da kaldığı Mustafa Yıldız'ın kötü koşullar nedeniyle öldüğünü, Selim Düzgün'ün ise gardiyanlar tarafından öldürüldüğünü söyledi.

Adalet Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada ise, Düzgün'ün cezaevi kurallarına aykırı olarak mahkumlara çamaşır, havlu gibi eşyalar sattığının 4 Temmuz günü yapılan kontrol sırasında anlaşılması üzerine tedbir olarak müşahade bölümüne götürülme üzere koşuandan alındığı; ancak müşahade bölümü merdivenlerinin üçüncü basamağında ani bir refleksle başını duvara vurduğu, dengesini kaybederek sırtüstü yere düşmesi sonucu başından yaralandığı öne sürüldü. Açıklamada, Düzgün'e yapılan otopsi sonucunda duvara çarpma ve sırtüstü düşme sonucunda kırıklar meydana geldiği tıbben kabul edilebilir olduğuna dair Adli Tıp tarafından rapor alındığı belirtildi.

Ceza ve Tevkifevleri Müdürü Ali Suat Ertosun, daha sonra 24 Eylül günü yaptığı açıklamada da, Düzgün'ün, 6 basamaklı bir merdivende kafasının iki yerde kırılmasına yol açan düşmenin nasıl yaşandığı konusuna açıklık getiremedi ancak açılan soruşturma sonucu ölümden sorumlu başgardiyan Galip Meden ile Hulusi Öz adlı gardiyana "uyarı" cezası verildiğini belirtti.

Ertosun, Odabaşı'nın açıklamaları ile cezaevinde yaşamını yitirdiği ortaya çıkan Mustafa Yıldız ile ilgili olarak ise "Mustafa Yıldız'ın 9 Haziran günü rahatsızlanması üzerine hastaneye kaldırıldığını ve 16 Haziran'da öldüğünü" aktardı. Yıldız'ın beyin enfarktüsüne bağlı gelişen beyin ödemi, dolaşım ve solunum yetmezliği sonucu öldüğünün belirlendiğini söyleyen Ertosun, "1999/23382 hazırlık sayılı soruşturma sonucunda olayda başkalarının kusuru ve ihmalinin bulunmadığı anlaşılmıştır" dedi.

Ecevit Sütçü

9 Eylül günü Bayrampaşa Cezaevi'nde uyuşturucu ticareti suçundan tutuklu bulunan Ecevit Sütçü adlı adli mahkumun cesedi bulundu. Sütçü'nün "polisle işbirliği yaptığı" için iki tutuklu tarafından öldürüldüğü öğrenildi

Ferdi Heybet, Hasan Taşkın, Bilal Coşkun, Murat Özlü, Eser Yalçın Özşahin, Hüseyin Çalıışkan, Kemal Ali Gürsel

İstanbul Bayrampaşa Cezaevi'nde iki mafya grubu arasında 20 Eylül günü çıkan silahlı çatışma sonucunda 7 kişi öldü, 3 kişi de yaralandı. Edinilen bilgiye göre, "MHP itirafçısı, yeraltı dünyasının önemli adlarından" Tevfik Nurullah Ağansoy'un öldürülmesi olayına katıldığı gerekçesiyle tutuklu bulunan Kemal Ali Gürsel, saat 14.30 sıralarında görüş kabinlerinin bulunduğu alanda silahla yaralandı. Alaattin Çakıcı'nın yeğeni Kemal Ali Gürsel'i Hakan Çillioğlu

adlı mafya babasının adamlarının vurduğu öğrenildi. Bunun üzerinde cezaevinde iki grup arasında silah, bıçak ve sopaların kullanıldığı çatışma çıktı. Saat 19.30'a kadar süren olayda Ferdi Heybet, Hasan Taşkın, Bilal Coşkun, Murat Özlü, Eser Yalçın Özşahin ve Hüseyin Çalışkan adlı tutuklular öldü. Kemal Ali Gürsel de kaldırıldığı hastanede öldü. Olaylarda, Hakan Çillioğlu, Hüseyin Temiz ve Ali Rıza Sakarya yaralandı. Çatışmanın ardından rehin alınan 15 gardiyan jandarma ekiplerinin düzenlediği operasyonla kurtarıldı. Her iki tarafın yakınları yaptıkları açıklamalarda, aralarında cezaevinin hakimiyeti nedeniyle anlaşmazlık bulunan Çillioğlu ve Gürsel'in bir süre önce aynı koğuşa verildiğini, bu nedenle olaydan cezaevi yönetiminin sorumlu olduğunu ileri sürdüler.

İstanbul Bayrampaşa Cezaevi'nde 20 Eylül günü iki mafya grubu arasında çıkan silahlı çatışmada 7 kişinin ölümü nedeniyle aralarında mafya lideri Hakan Çillioğlu ile cezaevi 2. müdürleri Müslüm Teke ve Recep Şensoy'un da bulunduğu 33 kişi hakkında açılan davaya 23 Kasım günü devam edildi. Eyüp 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, "suç DGM'nin görev alanında olduğu" için görevsizlik kararı verildi.

Abdülkadir Yılmaz

Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde bulunan Abdülkadir Yılmaz adlı tutuklunun 25 Eylül günü öldüğü öğrenildi. Tutuklular tarafından yapılan açıklamada, cezaevi revirinde ciddi bir donanım olmadığı, Abdülkadir Yılmaz'ın da kaldırıldığı hastanede, yeterli tedaviyi görmediği için öldüğü bildirildi. Açıklamada, İhsan Biç, Nezir Özdemir, Selahattin Humartaş, Kadri Gökdere, Abdullah Azizoglu, Fettah Karataş, Muhyettin Sevinç ve Bahri Dağ adlı mahkumların hasta oldukları halde tedavi edilmedikleri bildirildi.

İhsan Biç

Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde bulunan İhsan Biç adlı mahkum, 9 Ekim günü öldü. Siroz hastası olan İhsan Biç'in durumunun ağırlaşması üzerine 28 Eylül günü hastaneye götürüldüğü ancak, doktorların yapılacak bir şey kalmadığını söylemesi üzerine cezaevine gönderildiği öğrenildi. Biç'in 1993 yılında Diyarbakır'ın Bismil ilçesine bağlı Yukarı Harın köyünde gözaltına alındığı ve ardından "PKK üyeliği" iddiasıyla tutuklandığı öğrenildi.

İhsan Biç'in avukatları, 11 Ekim günü, Biç'in hastalığının ilerlemesine rağmen tahliye taleplerinin kabul edilmemesinden hareketle, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 'Adil yargılama hakkı' ve 'Yargılanan bir kişinin davasının makul bir zaman içinde bitirilmesini' öngören 5 ve 6. maddelerinin ihlal edildiği" gerekçesiyle AİHM'e başvurular.

XX

17 Kasım günü Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde kimliği belirlenemeyen İran uyruklu bir kişi intihar

etti. 15 Kasım günü "hırsızlık" iddiasıyla tutuklanan İran uyruklu bu kişinin üzerinde pasaport ya da başka bir belge bulunmadığı için adının belirlenemediği öğrenildi.

Cemal Uçar

Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde 24 Kasım günü Hizbullah militanı olduğu iddia edilen Cemal Uçar adlı kişinin hücrelerinde kendini asarak intihar ettiği bildirildi. Cemal Uçar hakkında "Anayasal düzeni bozduğu" iddiasıyla açılan dava da düştü.

Yavuz Güzel

PKK lideri Abdullah Öcalan'a verilen ölüm cezasını protesto amacıyla 30 Kasım günü Bartın Cezaevi'nde kendisini yakan Yavuz Güzel adlı mahkum, İstanbul Haydarpaşa Numune Hastanesi'nde öldü. Cezaevindeki tutuklular tarafından yapılan açıklamada, vücudu yüzde 60 oranında yanan Güzel'in hastanedeki ilgisizlik nedeniyle öldüğü belirtildi. Müebbet hapis cezasına çarptırılan Yavuz Güzel'in 6 yıldır cezaevinde bulunduğu bildirildi.

Mehmet Nuri Adlığ

Diyarbakır Tıp Fakültesi Araştırma Hastanesi'nde ameliyat edilen PKK davasından hükümlü Mehmet Nuri Adlığ, 2 Aralık günü yoğun bakım servisinde öldü. 12 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum olan Adlığ'ın kalp hastalığı nedeniyle ekim ayı ortalarında Batman Cezaevi'nden hastaneye kaldırıldığı, 1 Aralık günü de ameliyat edildiği bildirildi. Adlığ, 11 saat süren ameliyatın ardından 2 Aralık günü saat 08.00 sıralarında yoğun bakım servisinde öldü.

Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı tarafından verilen defin ruhsatında Adlığ'ın kalp krizi sonucu öldüğü belirtildi. Adlığ'ın kardeşi Tekin Adlığ ise ağabeyinin gözaltında gördüğü işkence nedeniyle öldüğünü söyledi. Ağabeyinin 1992 yılında gözaltına alındığını belirten Adlığ, "33 gün boyunca gözaltında kaldı. Bu süre içinde işkencenin her türlüünü gördü. Daha sonra tutuklandı. Cezaevinde 4 yıl kaldıktan sonra tahliye edildi. Ancak 1997 yılının şubat ayında tekrar gözaltına alındı. Bu kez de 9 gün boyunca Emniyet Müdürlüğü'nde işkence gördü. Önceki davadan 12 yıl 6 ay ceza aldığı ortaya çıkınca tekrar tutuklandı." dedi. Tekin Adlığ, ağabeyinin rahatsızlanınca birçok kez cezaevi yönetimine başvurmasına karşın, tedavisi için bir girişimde bulunulmadığını, durumunun ağırlaşması üzerine ekim ayında hastaneye kaldırıldığını söyledi. Tekin Adlığ, ağabeyinin hastanede bulunduğu süre içinde ilaçları da kendilerinin aldığını kaydetti.

Mustafa Uyumaz

Samsun Kapalı Cezaevi ve Müşahade Merkezi'nde bulunan Mustafa Uyumaz (51) adlı hükümlü 19 Aralık gecesi öldü. Kasten adam öldürmek suçunda ömür boyu hapis cezasına mahkum olan Mustafa Uyumaz'ın, gece rahatsızlandığı ve hastaneye kaldırılırken öldüğü bildirildi.

Necmi Akgün

Aydın E Tipi Cezaevi'nde bulunan Necmi Akgün (61) adlı siyasi hükümlü, 24 Aralık günü öldü. Durumunun kötüleşmesi üzerine Necmi Akgün'ün gündüz saatlerinde Aydın Devlet Hastanesi'ne götürüldüğü ancak sadece serum takılarak yeniden cezaevine gönderildiği bildirildi. Cezaevindeki mahkumlar tarafından yapılan açıklamada, durumu yeniden kötüleşen Akgün'ün, "jandarmaların kötü muamelesi" nedeniyle yeniden hastaneye kaldırılmayı kabul etmediği bildirildi. Akgün'ün avukatı Türkan Aslan, 9 yıldır cezaevinde bulunan Necmi Akgün'ün, Ceza Muhakemeleri Usulü Yasası'nın 399. maddesi uyarınca serbest bırakılması amacıyla 12 Ekim günü Aydın Cumhuriyet Savcılığı'na başvurduklarını ancak bir yanıt alamadıklarını vurguladı. Aslan, Akgün'ün serbest bırakılması için gereken raporun İzmir Yeşilyurt Devlet Hastanesi'nde heyet tarafından yapılacak muayeneden sonra verilebileceğini belirterek, "Ancak, hastanede görevli Dr. Ercan Harıkcı, Akgün'ün heyete girmesini özellikle geciktirmiştir." dedi. Aslan, Dr. Harıkcı hakkında suç duyurusunda bulunacaklarını söyledi. Necmi Akgün'e Ağustos ayında Yeşilyurt Devlet Hastanesi tarafından "kanser hastalığının tedavi edilemeyecek boyutta olduğu" yolunda rapor verilmişti. 12 Ekim günü savcılığa yapılan başvurunun ardından hastaneye kaldırılan Akgün'e, bundan sonra sadece acısını dindirmek amacıyla tedavi uygulanabileceği bildirilmişti.

Sinan Er

Sinan Er adlı tutukluyu 6 Mart 1993 tarihinde Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde işkence yaparak öldüren 9 itirafçı hakkında ölüm cezası istemiyle açılan dava 7 Mayıs günü Diyarbakır DGM'de sonuçlandı. Davada, Mustafa Güneş, Halit Aslan ve Kasım Çatak adlı itirafçılar 8 yıl 4'er ay hapis cezasına mahkum edildi. Ahmet Tosun, Ramazan Soylu, Aslan Asal, Yüksel Önen, Mahmut Estaş ve Ahmet Aslan adlı itirafçılar ise beraat etti.

c) Cezaevlerinde Sağlık Uygulamaları

1999 yılında cezaevlerinde sağlık uygulamalarındaki olumsuzluklar daha da arttı. Yıl içinde yapılan açlık grevleri nedeniyle hastalanan birçok tutuklu ve hükümlü tedavi edilmedi.

Cezaevi idareleri bu dönemde de cezaevi doktorları üzerindeki baskılarını sürdürdü. Hasta tutuklu ve hükümlülerin tedavileri ödenek yokluğu gerekçesi ya da cezaevi idaresinin keyfi tutumu nedeni ile engellendi. Güvenlik kuvvetlerinin doktorların muayenesi sırasında odada kalmakta ısrar etmeleri, tutuklu ve hükümlülerin kelepçeli olarak muayene ya da tedavi edilmek istenmeleri bu dönemde de sürdü.

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ali Suat Ertoşun da 13 Eylül günü Cumhuriyet Savcılıklarına gönderdiği yazı ile hasta tutuklu ve hükümlülerin

tedavilerindeki aksaklıkları kabul etti. Bazı cezaevi müdürlüklerinin, hükümlü ve tutukluların hasta takip kartları ile hasta arşiv dosyalarını sevkedildikleri cezaevlerine göndermediklerine dikkat çeken Ertoşun, "Gerçekte hasta olan ve tedavisi gereken birçok mahkumun dosyalarının gönderilmediği ve aynı rahatsızlıklar nedeniyle yeniden muayene olmak ve tetkik yapmak zorunda kaldıkları ve tedavilerinin aksadığı anlaşılmıştır" dedi.

1999 yılı itibarıyla cezaevlerinde tedavisi yapılmayan siyasi tutuklu ve hükümlülerden bazılarının isimleri şöyle:

Ali Ekber Akkaya, Ali Yalçın, Muharrem Gündüz, Nursel Demirdöğen, Mehmet Güvel, Ünal Yılmaz, Dinçer Açar, Gülderen Baran, İkrâm Narin, Mehmet Ali Çelebi, Cafer Cangöz, Celal Turpçu, Murat Güleç, Veysel Akpınar, Oktay Karataş, Cemil Tiryaki, Binali Sarıelmas, Cuma Şat, Fesih Karataş, Fahrettin Altun, Gülser Tuzcu, Habibe Çiftçi, Hüseyin Kırış, Mürşehit Durna, Hayrettin Toktaş, Leyla Akbaş, Leyla Büyükdag Bütüner, Musa Gündoğdu, Münevver Köz, Nuray Ekingen, Nurettin Bahtiyaroğlu, Nusret Kılıç, Sadrettin Aydınlık, Şengül Mert, Şaban Tonta, Yaşat Hak Aslan, Selma Batmaz ; Kırklareli Cezaevi'nde Ahmet Ep; Veli Kılıç, Zeynep Bektaş ve Akin Durmaz ; Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde Filiz Güllökuer, Mehmet Özgen (2 bacağı yok), Zübeyde Güveş, Nevzat Özgen, Memduh Kılıç, Reşit Koymaz, Cemal Çaçan, Veysi Çelikten, Kenan Altın, Önder Sezgin (2 gözü yok), Veysel Kurt (1 gözü yok); Semire Direk ; Midyat Özel Tip Cezaevi'nde Hacer Halil Yusuf ve Saadet Kuran.

IHD Cezaevleri İzleme Komisyonu'nun raporuna göre, 34 cezaevinde yapılan inceleme sonucunda rahatsızlıklar da şöyle sıralandı:

"226 kişide mide şikâyetleri, 142 kişide üst solunum yolu enfeksiyonu, 104 kişide travma, 89 kişide anemi, 35 kişide tansiyon, 123 kişide bel fıtığı-bel ağrısı, 78 kişide romatizma, 52 kişide kas-eklem rahatsızlığı, 67 kişide kalp hastalığı, 107 kişide üriner sistem enfeksiyonu, 92 kişide görme bozukluğu, 45 kişide işitme yetersizliği, 57 kişide sinüzit-solunum sorunu, 36 kişide kronik faranjit-tansilit, 59 kişide migren, 22 kişide korsakoff, 61 kişide TBC, 7 kişide yanık, 5 kişide boyun ağrısı, 3 kişide diyabet, 19 kişide cilt sorunları, 18 kişide kadın hastalıkları, 13 kişide fıtık, 12 kişide alerji, 52 kişide diş hastalıkları, 57 kişide hepatit-B, 10 kişide karaciğer yetmezliği, 35 kişide bağırsak problemi, 29 kişide psikolojik sorun, 9 kişide tiroid problemi, 25 kişide felç, 25 kişide organ kaybı, 10 kişide kanser ve 16 kişide de epilepsi."

Tedavisi Engellenen Tutuklu ve Hükümlüler

Murat Kaya

18 Ekim 1998 tarihinde PKK lideri Abdullah Öcalan'a yönelik suikast girişimini protesto amacıyla kendini

yakan Murat Kaya'nın 1999 yılı içinde de tedavisi yapılmadı. (Bkz. TİHV 1998 Yılı Raporu)

Kaya'nın avukatı Şafak Yıldız, mayıs ayı sonlarında yaptığı açıklamada, müvekkili Murat Kaya'nın hayatı tehlikesinin devam ettiğini, deri çekilmesi nedeniyle gözlerinin kapanacağını ve kör olma ihtimalinin yüksek olduğunu bildirdi. Yıldız, hem Ankara'da hem de İstanbul'da Kaya'nın tedavisinin bilinçli olarak yapılmadığını savundu. Kaya'nın, haziran ayında sevk edildiği Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde de tedavi edilmediği bildirildi. Murat Kaya'nın annesi Bınevş Kaya, hastaneye gittiğinde oğluyla görüşmesine askerler tarafından izin verilmediğini söyledi. Kaya, doktorların kendisine, "Oğlunun durumu çok acil değil. Onu yatıracak yerimiz yok" dediğini aktardı.

Leyla Büyükdağ Bütüner

İşkence nedeniyle bir gözünün retinası yırtılan ve Gebze Özel Tıp Cezaevi'nde bulunan Leyla Büyükdağ Bütüner adlı hükümlü, Adli Tıp Kurumu'na sevki için Adalet Bakanlığı tarafından talimat verilmesine rağmen, cezaevi dış güvenliğinden sorumlu jandarmanın engellemesi nedeniyle tedavi edilemedi.

Bütüner'in cezasının ertelenmesi için Adli Tıp Kurumu'na yapılan başvuru, 17 Eylül 1998 tarihinde reddedilmişti. Raporunda, Leyla Büyükdağ Bütüner'in hastalığının tedavisinin cezaevinde yapılabileceği ileri sürülmüştü. Bütüner, gözlerinde kanama olması halinde birkaç saat içinde müdahale edilmediği takdirde gözlerini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya bulunuyor.

Bütüner'in cezasının ertelenmesi için kardeşi Yusuf Büyükdağ ve Körler Federasyonu Başkanı Avukat Turan İçli 20 Mart günü Adalet Bakanlığı ile Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı'na başvurular. Başvuruda boyun fıtığı rahatsızlığı da olan Bütüner'in tedavisinin yapılmaması halinde kör olacağı vurgulandı.

Bütüner, Adalet Bakanlığının Adli Tıp Kurumu ve çeşitli hastanelerden verilen raporları incelemesi sonrasında, tedavisinin yapılması için Gebze Cezaevi'nden Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'ne 19 Temmuz günü sevk edildi.

"Örgüt üyeliği" iddiasıyla 12.5 yıl hüküm giyen Bütüner'in Yargıtay tarafından onanan cezasının AİHM'deki davası ise 1999 yılı içinde devam etti.

Filiz Güllökuer

İHD Ankara Şube Başkanı Lütfi Demirkapı, 14 Nisan günü yaptığı yazılı açıklamada Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde yatmakta bulunan Filiz Güllökuer'in Akdeniz Anemisi hastalığının tedavisi için gerekli olan cihazın insan hakları kuruluşları tarafından sağlanmasına rağmen, cihazın cezaevi idaresi tarafından verilmediğini bildirdi. Güllökuer'in cezaevi

idaresi tarafından ölüme terkedildiğini ifade eden Demirkapı, Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) tarafından temin edilen cihazın derhal kendisine verilmesini istedi.

Demirkapı 22 Ekim günü yaptığı açıklamada da, Güllökuer'in temmuz ayı ortalarında cezaevinde ağır bir biçimde dövüldüğünü bildirdi.

Işıl Taybaş

Gebze Özel Tıp Cezaevi'nde bulunan Işıl Taybaş adlı siyasi hükümlünün kalp krizi geçirdiği halde gerekli tedaviyi görmediği bildirildi. Cezaevindeki mahkumlar tarafından yapılan açıklamada, "Dev-Sol davasından 12 yıl 6 ay hapis cezası bulunan Işıl Taybaş'ın 9 Mart günü kalp krizi geçirdiği, bürokratik engeller nedeniyle 2 saat kadar koğuştaki kaldığı" belirtildi. İstanbul Kartal Devlet Hastanesi'ne götürülen Işıl Taybaş'ın, "hastanede mahkum koğuşu olmadığı" gerekçesiyle tedavi edilmeden cezaevine geri gönderilmek istendiği öğrenildi.

Hanım Baran

İstanbul Ümraniye Cezaevi'nde bulunan Hanım Baran (42) adlı hükümlünün yumurtalık kanseri hastalığına karşın tedavi edilmediği bildirildi. "PKK'ye yardım ettiği" iddiasıyla 3 yıl 9 ay kesinleşmiş hapis cezası bulunan Hanım Baran'ın avukatı Şafak Yıldız, Hanım Baran'ın ilk kez haziran ayı başında Çapa Tıp Fakültesi Kadın Doğum Servisi'ne kaldırıldığını ve burada yumurtalık kanseri teşhisi konulduğunu belirtti. Doktorların, Hanım Baran'ı midesinde su topladığı için ameliyat edemeyeceklerini bildirdiklerini ve en fazla 10 günlük ömrü kaldığını söylediklerini aktaran Avukat Şafak Yıldız, Hanım Baran'ın geriye kalan 18 aylık cezasının infazının durdurulması gerektiğini söyledi.

Yıldız, 23 Haziran günü İHD İstanbul Şubesi'nde düzenlediği basın toplantısında da, Baran'ın CMUK'nin 399. maddesi uyarınca serbest bırakılması için Üsküdar Cumhuriyet Savcılığına ve Adli Tıp Kurumuna başvurduğunu bildirdi. Şafak Yıldız, "Başvurumuzun incelemeye alınıp Hanım Baran'ın tedavi edilmesi en az iki ayı almaktadır. Yani bu koşullarda Hanım Baran tahliye edilmeden yaşamını yitirebilir. Bu nedenle bürokratik engellemelerin bir önce ortadan kaldırılması gerekmektedir" dedi.

Bu arada Uluslararası Af Örgütü de 24 Haziran günü Baran için acil eylem çağırısı yaptı.

Baran, yakalandığı yumurtalık kanseri hastalığının teşhisi için 2 Temmuz günü Üsküdar Cumhuriyet Savcılığı tarafından Adli Tıp Kurumu'na sevk edildi. Burada bir saat kadar muayene edilen Hanım Baran daha sonra cezaevine gönderildi.

Üsküdar İnfaz Savcılığı, temmuz ayı başında 14 aydır cezaevinde olan Hanım Baran'ın cezasını bir yıl

erteleyerek tahliyesine karar verdi. Baran, 5 Temmuz gecesi Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi Kadın Doğum Servisi'ne kaldırıldı. Hanım Baran, 31 Aralık günü evinde öldü.

Fatma Buldu

Adana Kürkçüler Cezaevi'nde bulunan Fatma Buldu (30) adlı mahkumun, yakalandığı kansızlık hastalığına karşın tedavi edilmediği bildirildi. Avukat İsmail Kartal, 24 Temmuz günü yaptığı açıklamada, Fatma Buldu'nun 2 yıldır tutuklu olduğu işkence ve cezaevi koşulları nedeniyle hastalandığını, bir süre önce götürüldüğü Adana Devlet Hastanesi'nde de tedavi edilmediğini bildirdi. Buldu'nun annesi Cemile Buldu da, "Kızım kendi ihtiyaçlarını karşılayamıyor. Arasına kollarını kullanamıyor, yürüyemiyor. Görüşe arkadaşlarının yardımıyla çıkabiliyor." dedi.

Bu arada Hayrettin Tan ile birlikte Adana DGM'de "PKK'ye yardım ettikleri" iddiasıyla yargılanan HADEP Çiğli (Adana) eski İlçe Başkanı Fatma Buldu 17 Ağustos günü yapılan duruşmada, 3 yıl 9'ar ay hapis cezasına mahkum edildi.

Filiz Çevik

PKK üyesi olduğu iddiasıyla yargılanan Filiz Çevik adlı hamile tutuklu ölü doğum yaptı. Filiz Çevik, 26 Temmuz günü hamileliğinde sorun çıkması üzerine ring aracı ile Haydarpaşa Numune Hastanesi'ne kaldırıldı. 27 Temmuz günü cezaevine gönderilen Filiz Çevik 28 Temmuz günü tekrar hastaneye getirildi. Hastanede doktor Nurettin Akan tarafından yapılan ameliyat sonucu sezaryanla alınan bebeğin kordon dolanması sonucu öldüğü bildirildi. Gözaltında işkence gördüğü belirtilen Filiz Çevik, 9 Temmuz günü İstanbul DGM'de yapılan duruşmasında cezaevi koşullarının sağlıksız olduğunu belirterek, doğumunu cezaevi dışında gerçekleştirebilmek için tahliye talebinde bulunmuş, ancak bu istemi reddedilmişti.

Gülseren Özdemir

Ümraniye Cezaevi'nde ileri derecede tüberküloz hastası Gülseren Özdemir adlı tutuklunun tedavisinin engellendiği bildirildi. 27 Temmuz günü ağzından kan gelmesi üzerine Haydarpaşa Numune Hastanesine kaldırılan Gülseren Özdemir'in tüberküloz teşhisi konulmasına rağmen, hastane doktorları tarafından "yatırılmasına gerek olmadığı" gerekçesiyle cezaevine geri gönderildiği belirtildi. Cezaevinde durumu tekrar ağırlaşan Gülseren Özdemir'in hastaneye sevkinin yapıldığı, ancak cezaevi idaresinin engellemesi sonucu hastaneye gönderilmediği bildirildi.

Bu arada "PKK üyesi oldukları ve 28 Kasım 1997 tarihinde İstanbul Ümraniye'de İsmail Akkoyun adlı polisi öldürdükleri, Recep Aköner ve Arif Keçeli adlı polisleri yaraladıkları" gerekçesiyle Mehmet Çelik'le birlikte Özdemir hakkında ölüm cezası istemiyle açılan davaya da 1999 yılı içinde devam edildi.

Sadık Erdem

Tunceli'de 1999 yılı başlarında çıkan bir çatışmada yaralı olarak yakalanan Sadık Erdem adlı kişinin 6 aydır Malatya Cezaevi'nde tek kişilik hücrede tutulduğu bildirildi. Sadık Erdem'in annesi Sultan Erdem, 6 Ağustos günü İHD İzmir Şubesi'ne yaptığı başvuruda, oğlunun diz kapağı ve omzunda dört kurşun yarası ve vücudunda kırıklar olduğunu bildirdi. Sultan Erdem, "Tunceli'de gördüğü işkencelerin ardından Diyarbakır'a götürülen oğluma, burada da 41 gün boyunca işkence yaptılar. Daha sonra Ankara, Muğla ve Malatya'da hastaneye götürüldü. Ancak her seferinde tedavi edilmeden geri getirdiler." dedi. Sultan Erdem, oğluna itirafçı olması için baskı yapıldığını da kaydetti.

Gülay Efendioğlu

Malatya E Tipi Cezaevi'nde bulunan Gülay Efendioğlu adlı siyasi mahkum, 6 Eylül günü gardiyanlar tarafından dövülmesi sonucu kısmi felç geçirdiği halde tedavi edilmediğini açıkladı. 6 Eylül günü Malatya DGM'deki duruşmaya götürülmek üzere 10 arkadaşıyla birlikte koğuştan çıkarıldığı sırada gardiyanlar tarafından cop ve kalaslarla dövüldüklerini belirterek şunları söyledi: "Başımdan ve boynumdan yaralanmış, bilincimi kaybetmiş ve komaya girmiş bir halde Malatya Devlet Hastanesi'ne kaldırıldım. Hastanede kendime geldiğim kısa aralıklarda, tedavi edilmediğim gibi hastane personelinin 'neden bunu öldürmemişler' gibi sözlü saldırılarına uğradım. Sonunda başıma birkaç dikiş atılarak geri gönderildim. Hapishaneye geldiğimde sağ bacağımı hissetmiyorum, boynumu oynatamıyordum. Bu halde olmama rağmen, cezaevi doktoru Nail Umay, uzaktan bakarak yaptığı muayenede hiçbir şeyimin olmadığını söyleyerek beni koğuşa gönderdi." dedi. Efendioğlu, felç durumunun sürmesi üzerine yeniden hastaneye gönderildiğini ancak tedavi görmediğini bildirdi. Efendioğlu, hastaneye götürülüp getirilirken felçli olmasına karşın bacağından zincirlendiğini de kaydetti.

Sabri Taş

Diyarbakır Cezaevi'de PKK davasından 36 yıl hapis cezasına mahkum edilen Sabri Taş'ın tedavi edilmediği bildirildi. Sabri Taş'ın eşi Zeynep Taş, ekim ayı sonlarında yaptığı açıklamada, eşinde 1992 yılında gözaltına alındığında gördüğü işkencenin ardından kalp rahatsızlığının başladığını söyledi. Zeynep Taş, Sabri Taş'ın cezaevi doktorunun yanına kelepçeli ve dövülerek götürüldüğünü de belirtti.

Zeynep Taş, aralık ayında İHD Batman Şubesi'ne yaptığı başvuruda, 36 yıl hapis cezasına mahkum edilen eşinin 8 yıldır cezaevinde olduğunu belirterek birkaç kez hastaneye sevk edildiğini ancak eşinin tedavisinin askerler tarafından engellendiğini ve cezaevine geri getirildiğini söyledi Taş, "Tutuklanmadan önce eşimin hiçbir hastalığı yoktu.

İki yıl önce hastalanmaya başladı. Kalbinden rahatsızlığı var. Sonra da vereme yakalandı. Her görüşe gittiğimizde onu biraz daha erimiş olarak görüyorum. Doktorların yazdığı reçeteyi de gardiyanlar bize veriyor. Geçen perşembe görüşüne gittim. Durumu çok daha kötüleşmişti. Gardiyanlar bana yine 4 reçete verdi. İlaçlarını 2 yıldır zar zor alabiliyordum. Ama artık ilaçları alamaz duruma geldim." dedi.

Yıldız Ağaoğlu

13 Ekim 1992 tarihinde Mardin'in Mazıdağı ilçesinde gözaltına alındıktan sonra tutuklanan Yıldız Ağaoğlu (27) adlı mahkumun gözaltında gördüğü işkenceden kaynaklanan rahatsızlıklarına karşın tedavi edilmediği bildirildi İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin, ekim ayı sonunda yaptığı açıklamada, 30 gün Mardin Jandarma Alay Komutanlığı'nda tutulan Yıldız Ağaoğlu'nun basınçlı su sıkma, askı, dayak, elektrik gibi işkencelere maruz kaldığını, çırılçıplak soyulduğunu ve göğsünde kist oluştuğunu, karnındaki şişliğinde de zamanla sertleştiğini söyledi. Ağaoğlu'nun gözaltında tecavüze uğramış olabileceğini anlatan Keskin, "Daha önce benzer durumlarla çok karşılaştık. Onun durumu, tecavüze maruz kaldığını gösteriyor." dedi. Keskin, 5 yıldan beri rahatsızlıklarına karşın tedavi edilmeyen Yıldız Ağaoğlu'nun Mardin'de tedavi olanağı olmadığı için İstanbul'a nakledilmesi ve Ceza Muhakemeleri Usulü Yasası'nın 399. maddesi uyarınca cezasının infazının durdurulması için girişimlerde bulunacaklarını kaydetti.

Yıldız Ağaoğlu, 25 Kasım günü Diyarbakır DGM'de yapılan duruşmada tahliye edildi.

Yücel Balyacı

Tunceli'de eylül ayında çıkan bir çatışmada bacağına iki kurşun isabet etmesi sonucu yaralı olarak yakalanan Yücel Balyacı'nın tedavisinin yapılmadığı bildirildi. Avukat Şehnaz Turan, kasım ayı ortalarında yaptığı açıklamada, görüştüğü müvekkilinin tutuklu bulunduğu süre içinde birçok kez 'Avukatla görüşme', 'Revire çıkarma' gibi bahanelerle polis tarafından sorgulandığını söyledi. Turan, sorgulamalar sırasında Balyacı'ya itirafçılığın dayatıldığını belirtti. Turan, müvekkilinin sağlık durumu ile ilgili olarak da, "Görüşmeye altı arkadaşı tarafından battaniye ile taşınarak getirildi. Yarısından dolayı sürekli yatmak zorunda. Yaralı haliyle uzun süre sorgulanmış. Ardından Elazığ Devlet Hastanesi'nde ilk tedavisi yapılmış. Bana, hastanede iki kez ameliyat edildiğini, kurşunlardan birinin çıkarıldığını, diğerinin ise halen bacağında olduğunu ve ameliyatla bacağına metallerin yerleştirildiğini aktardı. Temizlik, pansuman gibi gerekli bakım sağlanmadığı için bacağındaki yara mikrop kaparak iltihaba neden olmuş. İltihap nedeniyle bacağı normal halinden iki kat daha büyük görünüyor. Sadece ağrı kesici ilaçlar veriliyor." dedi.

Yücel Balyacı'nın ağabeyi Hacı Balyacı, aralık ayında yaptığı açıklamada, "Bu hafta başında görüşe gittiğimizde kendisini tanıyamadık. Bir deri bir kemik kalmış. Yürüyemediği için arkadaşları onu sedye üstünde getirdiler. Kardeşim 13 Kasım günü fenalaştığı için Elazığ Devlet Hastanesi'ne kaldırıldı. Hastane bodrumunda bir odada üç gün elleri kelepçeli olarak tutmuşlar. Aç bırakılmış. Askerler itirafçı olması için işkence yapmışlar." dedi.

Remzi Altun

Adana'da 1997 yılında PKK üyesi olduğu iddiasıyla 12.5 yıl ağır hapis cezasına çaptırılan ancak dosyası usulden bozularak Yargıtay'dan dönen Remzi Altun'un, gözaltındayken gördüğü işkence ve cezaevinin kötü koşulları nedeniyle sağlık durumunun bozulduğu belirtildi. Altun'un sağ kolu ve cezaevinde tedavisi yapılmadığı için boynu, sol bacağı ile sol kolunun felç olduğu bildirildi.

Altun'un babası Sadık Altun, oğlunun görüşe çıkamadığını belirterek, "Kollarının altına iki kişi girerek ancak görüş salonuna gelebiliyor. Ayakta duramıyor. Arkadaşları gün geçtikçe durumunun daha da kötüleştiğini söylüyor. Her türlü ihtiyacı arkadaşları tarafından karşılanıyor" dedi. Oğlunun yargılandığı dönemlerde sürekli baygınlık geçirdiğini ve mahkeme salonunda yere yığıldığını belirten Altun, "Mahkeme heyetine sağlık durumunun iyileşmesi için tedavi görmesi gerektiğini belirtiyordu. Biz de aynı talepleri iletmiyorduk, ancak bu durum sürekli gözardı edildi. Oğlumun bu duruma gelmesinden devlet sorumludur" diye konuştu. Cumhurbaşkanlığı'na da dilekçeyle başvurduğunu kaydeden Altun, kendisine herhangi bir cevap gelmediğini belirtti.

d) Cezaevlerinde Genel Koşullar ve Baskılar

1999 yılında cezaevlerinde özellikle siyasi tutuklu ve hükümlüler üzerindeki baskılar sürdü. Hücre tipine geçiş için hazırlık yapıldığı bu dönemde tutuklu ve hükümlülerin yakınlarıyla görüşmelerine izin verilmedi. Tutuklu ve hükümlülerin başta güvenlik olmak üzere çeşitli gerekçelerle başka cezaevlerine sevk edilme talepleri kabul edilmedi.

Tüm Yargı-Sen Başkanı Tekin Yıldız, cezaevlerinde 29 bin infaz koruma memurunun görev yaptığını ve 12 bin kişilik kadro açığı bulunduğuna dikkat çekerken, "Cezaevleri mafyaya cennet haline getirilmiş durumda. Iskenderun ve Bayrampaşa'da 2 arkadaşımızı tabancayla ateş ederek katlettiler. İşlerinin bozulmaması için meslektaşlarımızı sürekli tehdit ediyorlar. Siyasi tutuklulardan, özellikle düşünce suçlularından yana hiçbir arkadaşımızın sorunu yok. İnfaz koruma memurlarını tehdit etmedikleri gibi anlayışlı da davranıyorlar. Siyasiler arada sırada rehin alma eylemleri yapıyorlar. Ancak muhatapları meslektaşlarımız olmadığı için infaz koruma memurlarına yönelik şiddete başvuruyorlar." dedi.

ÇHD İstanbul Şube Başkanı Murat Çelik cezaevleri sorununun çözümünün devletin elinde olduğunu, uluslararası standartların uygulanması halinde cezaevlerindeki sorunların kalkacağını belirterek, "Devletin, herkesin insanca yaşayabilmesinin koşullarını sağlaması gerekiyor. Cezaevlerinde, kendi koşullarına kokoreç makinelerini dahi sokabilen, her türlü yaşamsal konforu parayla sağlayabilen insanlar olduğu gibi bir ilaç veya bir kitabı bile içeri sokamayan tutuklu ve hükümlüler var." görüşünü dile getirdi.

Adalet Bakanlığı tarafından cezaevlerine gönderilen bir genelge ile haziran ayından itibaren tutuklu ve hükümlülerin birinci derecede yakınları dışında kalan kişilerle görüşmelerinin engellenmesi aileler, cezaevi yönetimi ve tutuklular arasında gerginliklere neden oldu. Tutuklu yakınları tarafından yapılan açıklamada, bu tür uygulamaların BM ve AİHM sözleşmelerine aykırı olduğu belirtildi.

1998 yılı sonlarından itibaren Abdullah Öcalan'ın Suriye'den çıkışı, Türkiye'ye getirilmesi, İmralı'ya konulması, yargılanması sürecinde birçok cezaevinde PKK davası tutuklu ve hükümlülerinin yanısıra diğer sol siyasi tutuklu ve hükümlü tarafından başta açlık grevi olmak üzere bir dizi eylem gerçekleştirildi. Eylemlere jandarma ve gardiyanların müdahalesinde birçok mahkum yaralanırken, eylemler ve müdahalelerin ardından tutuklu ve hükümlülerin tedavisinde yine sorunlarla karşılaşıldı.

1999 yılında uzun süre kamuoyunda tartışılan af konusu da cezaevlerindeki gerginliği artırıcı etkenlerden biri oldu. Yıl içinde önce ayrımsız bir genel af için çeşitli eylemler yapılırken, TBMM'de kabul edilen affın Cumhurbaşkanı tarafından veto edilmesinin ardından yeni bir af yasağının biran önce çıkarılması istemi ile cezaevlerinde çeşitli eylemler gerçekleştirildi. Örneğin 17 Aralık günü İstanbul Bayrampaşa Cezaevi'nde 6 gardiyanı rehin alan adli mahkumlar, B-2 koğuşunda yangın çıkarttı. Rehlin alınan gardiyanların, askerler tarafından düzenlenen operasyonla "kurtarıldığı", diğer iki gardiyanın da savcılık yetkilileriyle mahkumlar arasındaki görüşmelerden sonra akşam saatlerinde serbest bırakıldığı bildirildi. Cezaevindeki olayın, mahkumların 16 Aralık günü Bayrampaşa Cezaevi'ni ziyaret eden Meclis İnsan Hakları İnceleme Komisyonu üyelerinden affa ilişkin sorularına olumlu bir yanıt alamamalarından kaynaklandığı öne sürüldü.

Bu dönemde çok sayıda siyasi tutuklu ve hükümlü de cezaevi yönetimlerinin baskıcı uygulamaları, itiraflılığa zorlama, kaldıkları cezaevlerinde siyasi mahkum koğuşu bulunmaması gibi nedenlerle başka bir cezaevine sevk taleplerinin kabul edilmemesi üzerine açlık grevi yaptı. Bunlardan bazılarının isimleri şunlar: Nesim Yıldız, Mehtap Tayboğa, Cemal Sürgeç, Aydın Keser, Sinan Doğan, Mehmet Candemir, Yakup Soyulu Ömer Kutal, İmam Çelikkemir, Nurettin Geçit, Hüseyin Kar, Kemal Evcimen, Atilla Selçuk, Cemal

Yaşar, İrfani Yıldız, Sami Kol, Şefik Akol, Murat Cingöz, Şaban Murat Özten, Ceyhan Özdemir, Zeki Ardiç, Erkan Doğan.

Çankırı Valisi'ne 4 Mart günü yapılan bombalı saldırının faili olduğu iddiasıyla ölüm cezası istemi ile yargılanan Kemal Ertürk ve Bülent Ertürk'ün yaptığı açlık grevine ise birçok cezaevinden destek verildi. Eskişehir Özel Tıp Cezaevi'ne gönderilen Kemal Ertürk ile Bülent Ertürk, mart ayı içinde can güvenlikleri olmadığı gerekçesiyle davanın görüldüğü Ankara'da bulunan Merkez Kapalı Cezaevi'ne sevklerini istedi. Ertürk ailesi, çocuklarının acilen sevklerinin yapılması için Adalet Bakanlığı'na başvururken avukatları da İstanbul Barosu'na başvuruda bulundu.

Sevk talebinin reddedilmesi üzerine Kemal Ertürk 18 Mayıs, Bülent Ertürk ise 25 Mayıs günü açlık grevine başladı. Avukat Filiz Kalaycı baba Dursun Ertürk'le birlikte 6 Temmuz günü İHD Ankara Şubesi'nde düzenlediği basın toplantısında, müvekkillerinin Eskişehir Özel Tıp Cezaevi'nden MHP'li tutukluların ve cezaevi yönetiminin baskıları nedeniyle Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ne sevk edilmeleri için başlattıkları açlık grevinde ölüm sınırına geldiklerini açıkladı. Bu süreçte Ertürk'lere destek amacıyla çeşitli cezaevlerinde açlık grevi, malta işgali ve sayım vermeme eylemlerine başlandı.

Kemal Ertürk'ün açlık grevinin 58. gününde fenalaşarak hastaneye kaldırıldığı, ancak tedavi kabul etmemesi üzerine cezaevine geri gönderildiği bildirildi. Avukatları tarafından hazırlanan raporda da, "Bilinci açık olmakla birlikte, sağlıklı görünmemekte ve kulakları duymamaktadır. Güçlüğü konuşabilmektedir. Kilo kaybı belirgin biçimde görülmektedir. İçinde acı verici bir yanma hissettiğini, başında ağrı, kulaklarında uğultu olduğunu, uyuyamadığını, sık sık kustüğünü ve kusmuşunda kan bulunduğunu ve yürüyemediğini ifade etmiştir" denildi.

Kemal Ertürk ve Bülent Ertürk'ün avukatı Muharrem Çöpür, Ertürk'lerin isteklerinin kabul edilmesi ve tedavilerinin yapılması amacıyla 16 Temmuz günü AİHM'e başvurduklarını bildirdi. AİHM'den 20 Temmuz günü gelen yanıtta ise Türkiye'den şu konularda açıklama istendi: "Açlık grevleri hangi koşullarda sürdürülmekte? Sağlık durumlarındaki gelişmeler ve cezaevi yetkililerince alınan önlemler nelerdir? Aleyhlerine açılan davada, başvuruçuların tutuklu buldukları yerle duruşmaların gerçekleştiği yer arasındaki mesafenin savunma hakkı üzerindeki etkileri nelerdir?"

Ertürk kardeşlerin taleplerinin kabul edilmesi için Ankara Merkez Kapalı, Çankırı, Bursa, Bergama, İstanbul Bayrampaşa, Sakarya ve Buca cezaevlerindeki tutuklular 20 Temmuz sabahından itibaren eylem başlattı Tutuklular Ankara Merkez

Kapalı Cezaevinde 4'ü kadın 8, Çankırı E Tipi Cezaevinde 14, Bursa Özel Tip Cezaevinde 5, Bergama Cezaevinde 6, Çanakkale E Tipi Cezaevinde 3, Bartın Cezaevinde 7 gardiyanı rehin aldı. Sayım vermeme ve malta işgali eylemlerinin de yapıldığı bir çok cezaevinde görüşler iptal edildi.

Kemal Ertürk ve Bülent Ertürk, sevk taleplerinin 21 Temmuz gecesi uzun süren görüşmeler ardından kabul edilmesi üzerine tedavi altına alındılar. Ertürk'lere destek amacıyla diğer cezaevlerindeki eylemler de sona erdirildi.

16 Temmuz günü hastaneye kaldırılan Kemal Ertürk, 27 Temmuz günü tedavisi tamamlanarak yeniden cezaevine gönderildi. Bu arada Eskişehir Özel Tip Cezaevi yetkilileri Kemal Ertürk ve Bülent Ertürk'ün başka bir cezaevine nakledilmesi konusunda kendilerine Adalet Bakanlığı'ndan herhangi bir emir gelmediğini bildirdiler.

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde (Ulucanlar) 26 Eylül günü yaşanan katliamın sinyalleri aslında 1999 yılı başlarında verilmeye başlandı. Ocak ayı başında yapılan bir aramada kadınlar koğuşunda tünel bulunduğu iddia edildi. 30 Ocak günü de Cezaevi'nde adli tutuklularla gardiyanlar arasında çıkan olaylarda, İsmail Ercan, Tacettin Hasret, Nuri Coşkun, Necati Akar adlı gardiyanlar ile Ömer Keskin, Adnan Keçe, Mehmet Köse ve Dursun Avcı adlı adli tutuklular yaralandı.

4 Mart günü Radikal gazetesinde yayınlanan bir haberde, istihbarat birimlerince hazırlanan raporlarda Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ni PKK militanlarının yönettiğinin belirlendiği öne sürüldü. Bazı cezaevi yöneticilerinin de örgüt üyelerine yardım ettiği iddia edilen raporda, "Örgüt mensupları cezaevi idaresini baskı, tehdit ve rüşvet mekanizmasını kullanarak sindirmiş bulunmaktadır" denildi.

Bu arada Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, mart ayı ortalarında Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde "tünel kazarak firara teşebbüs ettikleri" iddiasıyla, 22'si hükümlü 28 sanık hakkında 8'er yıla kadar ağır hapis cezası istemi ile dava açtı. İddianamede, kadın siyasi mahkumların kaldığı koğuşun mutfak kısmında 26 Ocak günü bir tünel bulunduğu gerekçesiyle, tutuklu sanıklar Alev Yılmaz, Selda Yıldız, Tülin Doğan, Fatma Hülya Tümgan, Edibe Tozlu, Rezzan Zümbül ile hükümlü sanıklar Sabiha Sunar, Yıldız Alpdoğan, Esmehan Ekinci, Başak Otlu, Fatma Akalın, Döndü Özer, Ayten Öztürk, Nergiz Şahin, Filiz Gülkoşar, Hatice Yürekli, Hayriye Keskin, Ayşe Betül, Filiz Uzal, Sevgi Ünal, Sultan İzra, Emine Mısır, Safiye Akalın, Evrim Turan, Cemile Sönmez, Esen Erdoğan, Cemaat Ocak ve Sibel Aktan hakkında TCY'nin 299/3. maddesi uyarınca 8 yıla kadar hapis cezası istendi.

Eylül ayı başlarında ise koğuşların kalabalıklığı gerekçesiyle tutuklu ve hükümlüler tarafından yapılan eylemlerin ardından cezaevi idaresi, siyasi tutuklu ve hükümlülerin yakınlarıyla görüşmelerini engellemeye başladı. Bu arada tutuklu yakınları ile İHD ve ÇHD yöneticilerinin 13 Eylül günü cezaevi önünde yapmayı planladıkları basın açıklaması da polisler tarafından engellendi. Tutuklu yakınları tarafından yapılan açıklamada, kalabalık nedeniyle tutuklu ve hükümlülerin bir yatakta üç kişi yatmak zorunda kaldıkları belirtilerek, "Yaklaşık 2 yıldan bu yana, cezaevi yetkilileri yeni koğuşları devreye sokarak kalabalığı azaltmak için hiçbir adım atmadı. Tutuklu ve hükümlüler, yazı havalandırmada yatarak geçirdiler. Koğuş gereksinimini gidermek için tutuklu ve hükümlüler bir başka koğuşu işgal etmek zorunda kaldılar. Cezaevi idaresi, içeridekiler sayım verdiği halde sayım alınmıyor" denildi. Çeşitli sivil toplum örgütleri tarafından cezaevleri koşullarının iyileştirilmesi yönünde yapılan çağrılar da sonuç vermezken, nihayetinde 26 Eylül günü Ulucanlar'a yapılan saldırıda, 10 kişi yaşamını yitirdi.

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde 7 Aralık günü çıkan olayda da, 3'ü gardiyan 8 kişi yaralandı. Edinilen bilgiye göre, "mafya üyesi olduğu" gerekçesiyle yargılanan Fatih Mehmet Bucak (DYP Milletvekili Sedat Bucak'ın yeğeni) ve beş adamı Ankara DGM'de yapılan duruşmadan sonra Niğde ve Kırşehir cezaevlerine gönderildi. Akşam saatlerinde Bucak ve beş adamının cezaevine dönmemesi üzerine Bucak'ın adamları olduğu bildirilen bazı mahkumlar koğuşlarda yangın çıkardı. Mahkumlar, kendilerine engel olmaya çalışan 5 adli mahkum ile 3 gardiyanı da döverek yaraladı.

Ümraniye Cezaevi

Ocak ayı başlarında İstanbul Ümraniye Cezaevi'nde bulunan tutuklular tarafından yapılan açıklamada, tutukluların mahkemeye gidiş gelişlerinde askerler tarafından dövüldüğü ve hastanede de tedavilerinin engellendiği bildirildi. Görüş için ayrılan ziyaret kabinlerinin kapasitelerinin çok sınırlı olduğunun vurgulandığı açıklamada, cezaevi idaresinin sayım almamasına karşın bunun dışarıya 'işgal var, biz içeri giremiyoruz' şeklinde yansıtıldığı belirtildi.

Ümraniye Cezaevi'ndeki siyasi mahkumlar, cezaevi görevlilerinin kaldığı bölümlerin de koğuş olarak kullanılması yönündeki istemlerinin reddedilmesi üzerine 7 Mayıs günü cezaevi görevlilerinin bulunduğu bölümü bir süre işgal ettiler.

Adana Cezaevi

27 Haziran 1998 tarihinde Adana'da meydana gelen depremde hasar gören Kürkçüler E Tipi Cezaevi'nin hasar görmesi sonucu Gaziantep Cezaevi'ne nakledilen 29 siyasi tutuklu ve hükümlünün ocak ayı başında yeniden Adana'ya sevkleri sırasında saldırıya uğradıkları ve beş kişinin yaralandığı bildirildi.

Adana Kürkçüler E Tipi Kapalı Cezaevi'nde 150 siyasi tutuklu ve hükümlü, "tutuklu temsilciliğinin kaldırılmasını protesto amacıyla" 9 Nisan günü görüşe çıkmama eylemi yaptı.

Değişik siyasi davalardan yargılanan tutuklular, 13 Mayıs günü yaptıkları yazılı açıklamada, "İdare sorunları çözmediği gibi en ufak bir sorunda cezaevinin içine askerleri sokmakta, tutukluları bu yolla tehdit etmeye ve ortamı sürekli gergin tutmaya çalışmaktadır." dedi. Kürkçüler Cezaevi'nden 10 Mayıs günü tahliye olan Gönül Kızmaz, Mehmet Tutaş ve Efrail Kızılyamaç da yaptıkları açıklamada, son iki haftadır tutuklularda öksürük ve yüksek ateş görüldüğünü belirterek, yetkililerin duyarsızlığı nedeniyle hastalığın endişe verici bir boyut kazandığına dikkat çektiler. Açıklamada, "Hava sıcaklığı arttı. Koşullar çok kalabalık. Bu yüzden hastalığın yayılması kolaylaşıyor" denildi.

Bingöl Cezaevi

Bingöl Cezaevi'nde bulunan ve birinci dereceden cinayet iddiasıyla yargılanan 41 Hizbullah davası tutuklusunun 27 Aralık 1998 tarihinden itibaren başladıkları başka bir cezaevine sevk edilme eylemi nedeniyle hücrede tutulduğu bildirildi. Tutuklular tarafından yapılan açıklamada 12 Ocak günü gardiyanların tutuklulara saldırdığı bildirildi. Açıklamada, tutukluların cuma namazlarını topluca kılmayı ve yeniden koşullara dönmeyi istedikleri belirtildi.

Mayıs ayında tutuklu yakınları tarafından yapılan açıklamada da baskıların arttığı ifade edilerek, tutukluların su ve yiyecek ihtiyaçlarının karşılanmadığı bildirildi. Tutukluların eylemi haziran ayında da sürerken, Mardin, Diyarbakır, Elazığ, Şanlıurfa ve Bandırma cezaevinde bulunan yaklaşık 500 tutuklu da Bingöl cezaevindekilere destek eylemine başladı.

Bu arada Mazlum-Der İnsan Hakları İhlallerini İzleme Komisyonu tarafından temmuz ayı içinde yapılan yazılı açıklamada, 28 Aralık 1998 tarihinde savcılar kontrolünde 300 kadar asker ve 250 kadar cezaevi personeliyle, arama gerekçesiyle tutuklulara saldırı düzenlendiği, bunun ardından hücrelere konulan tutukluların direnişe geçtiği, bunun üzerine de cezaevi yönetiminin yemek ve kalorifer ambargosu uyguladığı kaydedildi. Açıklamada, daha sonra elektrik ve suların kesildiği, 12 Ocak'ta gaz bombaları ile direnişin bastırıldığı, tutuklulara dayak atılarak hücrelere konulduğu belirtildi. Açıklamada, tutukluların duruşmalara ve hastaneye götürülme sonrası iç çamaşırları kalacak şekilde soyunmaya zorlandıkları, hastane ve mahkemeye gidemedikleri ifade edildi.

Buca Cezaevi

21 Aralık 1998 tarihinde İzmir Buca Cezaevi'ne görüş için giden biri kadın 2 tutuklu yakınının cezaevine

Kurtuluş gazetesi sokmasının askerler tarafından engellenmesi üzerine çıkan olaylarda ikisi tutuklu 8 kişi yaralandı. Tutukluların durumu protesto etmek için koşullarına girmediği ve koşullarda battaniyelerini yaktıkları ifade edildi. Cezaevindeki gerginlik, 22 Aralık 1998 tarihinde akşam saatlerinde tutuklular ile cezaevi idaresi arasında yapılan anlaşma ile sona erdi.

Yıl içinde cezaevi yönetiminin tutuklu ve hükümlülere yönelik baskıları daha da arttı. İHD İzmir Şubesi Cezaevi Komisyonu'ndan 17 Haziran günü yapılan açıklamada, insanca yaşam koşullarının olmadığı cezaevinin zor ve kaba güce dayalı anlayışla yönetildiği ifade edildi. Açıklamada, Buca Cezaevi'nde yaşanan sorunlar şöyle sıralandı: "Cezaevine daha önceden alınan ve kantinde bulunan cilt bezi, tutkal ve selobant gibi malzemeler artık alınmamaktadır. Yine dışarıda satışı serbest olan ve daha önce cezaevine sokulan bazı yayınların içeriye alınması engellenmektedir. Gelen mektuplar bazen verilmemekte, bazen de geç verilmektedir. Yine içeriden gönderilen mektuplar da bir süre bekletilmektedir. Daha önce temsilcilere verilen görüş hakkı engellenmekte ve bir grubun temsilcisinin cuma günü görüşe çıkması engellenmektedir". Tutuklu temsilcileri ile idare arasında 7 Haziran'da yapılan görüşmede de olumlu bir gelişme sağlanmadığı kaydedilen İHD açıklamasında, "11 Haziran'da görüşe çıkma sırasında temsilci Ali Osman Çöpel'e gardiyanlarca saldırılmış ve bu saldırı malta boyunca tekrarlanmıştır. Bayanlar bölümünde olayın görülmesi ve engellenmeye çalışılması üzerine gardiyanlar tekme ve coplularla bayan tutuklulara da saldırmışlardır" denildi. Saldırıda Ali Osman Çöpel, Nuray Özçelik, Hüsne Davran, Hülya Tüküç, Mürüvet Küçük ve 3 kadın tutuklusunun yaralandığı bildirildi.

Buca Cezaevi'nde tutukluların koşullararası görüşlerin engellenmesini ve hasta tutukluların tedavi edilmemesini protesto etmek amacıyla 5 Ağustos günü başlattıkları sayım vermeme eylemi nedeniyle olay çıktı. 11 Ağustos günü sayım almak üzere koşullara girmek isteyen gardiyanlarla tutuklular arasında çıkan olayda Nazif Türk, Yaşar Türk Bilgi, Rıza Yılmaz ve Murat Doğan adlı gardiyanlar yaralandı. Hastaneye kaldırılan gardiyanlar ayakta tedavi edildi. Cezaevi yetkilileri tutukluların koşullarında yangın çıkarmak istediklerini ileri sürdü. Bu arada olaylar nedeniyle tutuklu yakınlarının görüş yapmalarına da izin verilmedi.

Eylem, tüm görüşmelere karşın eylül ayı ortalarına kadar sürerken, Buca Cezaevi'nde 45 gündür sayım vermeme eylemi yapan siyasi tutukluların aileleri; 20 Eylül günü Uluslararası Af Örgütü'ne başvurarak, tutukluların taleplerinin kabul edilmesi için girişimde bulunulmasını istedi. Başvuru dilekçesinde, tutukluların can güvenlikleri olmadığı gerekçesiyle görüşe çıkmadıkları belirtildi.

Buca Cezaevi'ndeki eylem, 11 Ekim günü sona erdi. İzmir Barosu avukatlarından Ahmet Hamdi Yıldırım, yaptığı açıklamada, "Tutuklularla cezaevi idaresi arasındaki görüşmelerin tıkanmasına neden olan, koşullararası görüşün, avukat görüşme yerinde üst araması yapıldıktan sonra gerçekleştirilmesi sorunu, elektronik cihazlarla arama yapılması şeklinde çözümlenmiş." dedi. Yıldırım, tutukluların başka cezaevlerine sevk isteği konusunda da Adalet Bakanlığı'nın söz verdiğini belirtti. Yıldırım, "Erkek tutukluların sevkleri Bergama, kadın tutukluların sevkleri Uşak Cezaevi'ne yapılacak. Hükümlüler de tercih ettikleri 3 hükümevinden birine gönderilecek" dedi.

Ancak sevkler sırasında da sorunlar devam etti. İHD İzmir Şubesi Cezaevi Komisyonu tarafından yapılan yazılı açıklamada, Buca Cezaevi'nden 9 Kasım günü Aydın E Tipi Kapalı Cezaevi'ne sevkleri yapılan Yavuz Mamaç ve Akın Demirci adlı tutukluların, cezaevi girişinde askerler tarafından çırılçıplak soyularak arandığı belirtildi. Açıklamada, "Mamaç ile Demirci işkence yapılarak, çırılçıplak soyulmuşlardır. Saldırlara son verilip tutukluların can güvenliklerinin sağlanması gerekir" denildi.

Burdur Cezaevi

Burdur Cezaevi'nde tutuklu ve hükümlülere yönelik baskıların nisan ayında arttığı ve siyasi tutukluların fotoğraflarının koşulların önündeki maltaya asıldığı bildirildi. Bu arada cezaevine gönderilen kitapların sahiplerine ulaştırılmadığı, muayene sırasında kelepçelerin çıkarılmaması nedeniyle tutukluların tedavi kabul etmediği bildirildi.

Tutuklu yakınları da eylül ayı sonlarında yaptıkları açıklamada, cezaevinde toplu görüşlerin yasaklandığını, sağlık kontrolü için hastaneye götürülen adı öğrenilemeyen bir hükümlünün de cezaevi müdürü tarafından dövüldüğünü bildirdiler. Açıklamada, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ne yapılan saldırının ardından Burdur Cezaevi'ne gönderilen yaralı 5 tutuklunun da tedavisinin engellendiği belirtildi.

Burdur Cezaevi'ne bulunan tutuklular, 30 Eylül günü doktor, avukat ve aile görüşüne çıkmama eylemine başladı. Burdur Cezaevi'nde bulunan tutuklu ve hükümlü yakınları Olcay Ergün, Hüsne Mitil, Hatice Tiryaki, İnce Günay ve Necip Denli, 9 Kasım günü İHD İstanbul Şubesi'nde yaptığı açıklamada, Ulucanlar Cezaevi'nde yaşanan katliamın bir benzerinin Burdur Cezaevi'nde hazırlanmakta olduğu savunuldu. Ekim ayı başlarında gardiyanlar tarafından koşullara girilerek yapılan aramada, tutukluların bütün eşyalarının dağıtıldığını, kırıldığını, özel eşyalara el konulduğunu belirten aileler, aynı zamanda jandarmanın da maltaya girerek tutukluları kıskırtıcı tutum ve hareketlerde bulduklarını ifade ettiler.

Burdur E Tipi Kapalı Cezaevi'ne 21 Ekim tarihinde görüşe giden tutuklu yakını Fahriye Aydın, cezaevi yönetiminin, siyasi şube polisleri ve askerlerin işbirliği ile provokasyon ortamı yaratmaya çalıştığını iddia etti. Görüş günü sorun yaşadıklarını ve Cezaevi Müdürü Katip Özen ile görüştüğünü belirten Aydın, "Müdür, Erzurum Cezaevi'nden Burdur Cezaevi'ne atanmış. Bize 'burayı Erzurum Cezaevi'ne benzetirim' diyor. Çocuklarımızla görüşmemize yarım saat izin verdi. İtiraz ettik, 'Burası resmi dairedir, söyleneni yapmak zorundasınız' dedi. Çocuklarımızın içinde bulunduğu ortam hiç de iyi şeylere işaret etmiyor" dedi.

Burdur Cezaevi'ndeki tutuklular da 25 Ekim günü yaptıkları açıklamada, yaşanan sorunların Erzurum Cezaevi'nden gelen Müdür Katip Özen'den kaynaklandığı belirttiler. Özen'in diyaloga yanaşmadığı ve temsilciliği kabul etmediğine değinilen açıklamada, "Ulucanlar cezaevinde yarım kalan katliam tamamlanmak isteniyor. Burdur Başsavcısı cezaevinde hiçbir sorun olmadığını iddia ediyor Başsavcı da 1. Müdür Katip Özen ile ortaklaşarak, yaşanmakta olan olayları yürütmektedir" denildi.

Bu arada 11 Kasım günü Burdur Cezaevi'ndeki MLKP, TKP(ML), DHKP-C davasındaki tutuklular yaptıkları açıklamada, Milliyet gazetesinin 7 Kasım'da yayınladığı "Burdur cezaevi hücre evi gibi" haberinde gerçekleşebilecek bir saldırıya meşruluk kazandırmanın amaçlandığı belirtildi.

3 Aralık günü İHD İstanbul Şubesi'nde basın açıklaması yapan tutuklu yakınları, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde 26 Eylül günü 10 mahkumun öldürülmesinden sonra Burdur E Tipi Cezaevi'ne gönderilen mahkumlar üzerindeki baskıların sürdüğünü bildirdiler. Katliamdan yaralı kurtulan mahkumlardan Cemal Çakmak'ın ablası Selvi Çakmak, "Geçen hafta kardeşimin görüşüne gittim. Görüş yerinde beklerken Cezaevi Müdürü, ailelere, 'Yeni Ulucanlar olmasını istemiyorsanız buradan çıkın' dedi. Kardeşimin vücudunda 3 kurşun ve çivi parçaları vardı. Küçük bir operasyonla bir kurşun ve çivi parçası çıkarıldı. Ancak ameliyattan sonra gerekli ilaçlar verilmedi." dedi.

Siirt Cezaevi

Siirt E Tipi Cezaevi'nde bulunan PKK davasından yargılanan tutuklulara 27 Ocak günü askerler, gardiyanlar ve cezaevinde bulunan itirafçılar tarafından saldırı düzenlendi. Koşullarında bulunan tüm eşyalarının dağıtıldığını belirten tutuklular, saldırıyı protesto etmek amacıyla üçer günlük dönüşümlü açlık grevine başladılar.

THAY-DER Başkanı Kenan Sidar 27 Nisan günü Siirt Cezaevi'nde tutuklu ve hükümlülerle görüşmesinin ardından yaptığı açıklamada, görüş süresinin 15 dakikaya düşürüldüğünü belirterek, "Bir avukat aynı anda birden fazla müvekkili ile görüşebilir.

Müvekkillerimin hepsinin getirilmesi gerekirken, tek tek ve yaklaşık 45 dakika gecikme ile getirildiler" dedi.

İtirafçılaştırma politikalarının da sürdüğünü anlatan Sidar, "Koşullara istedikleri an baskın düzenliyorlar. CMUK ihlal ediliyor, Baskıların son dönemlerde artış göstermesini MHP'nin aldığı oy oranına bağlıyoruz. A takımları bütün cezaevlerinde mevcut" diye konuştu.

Görüşe çıkan mahkumların üzerlerinin arama uygulamasının sürmesi üzerine Siirt Cezaevi'nde bulunan tutuklu ve hükümlüler, 4 Mayıs gününden itibaren açık grevine başladılar.

Siirt E Tipi Cezaevi'nden bir grup tutuklu adına M. Ali Yüksek ve Refik Eren 1 Haziran günü yaptıkları açıklamada, Cezaevi 1. Müdür Vekili İbrahim Aydın'ın cezaevi personelini sistemli olarak tutuklular aleyhine kışkırttığını öne sürdüler. Cezaevinde katliam zemini hazırlandığı iddia edilen açıklamada, Yozgat Cezaevi'nden 26 Mayıs günü sevk edilen Kemal Uzun adlı tutuklunun, getirildiği günden itibaren işkenceye maruz kaldığı belirtilerek, "Arkadaşımız, nizamiyede dövüldükten sonra çırılçıplak soyulmuştur" denildi.

Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nden 26 Ağustos günü Siirt Cezaevi'ne sevk edilen PKK davası tutuklarından Yavuz Kardeşler, Selim Könek, Hakkı Taşçı ve Şehmus İlhan'ın "bağımsız" ya da "itirafçılar" koşullarına geçemedikleri için işkence gördükleri, Şehmus İlhan'ın gördüğü işkence nedeniyle geçirdiği mide kanaması sonucu hastaneye kaldırıldığı bildirildi.

Malatya Cezaevi

14 Eylül günü Malatya E Tipi Cezaevi'nde baskıları protesto etmek amacıyla 4 gardiyani rehin alan kadın mahkumların jandarma tarafından düzenlenen operasyonda ağır biçimde dövüldüğü bildirildi. Olayda mahkumlardan Havva Doğan, Elif Akkurt ve Gülay Efendioğlu'nun yaralandığı, Efendioğlu'nun kısmi felç geçirdiği öğrenildi. Olayın ardından 17 Eylül günü cezaevine giden avukatlara da gerekçe gösterilmeden görüşme izni verilmedi.

Metris Cezaevi

İstanbul Metris Cezaevi'nde İBDA/C davalarından yargılanan tutukluların kaldığı koşullara 5 Aralık günü güvenlik görevlileri tarafından operasyon düzenlendi. İBDA-C lideri olduğu iddia edilen Salih Rıza Erdiş'in (Salih Mirzabeyoğlu) bulunduğu koşula düzenlenen baskında, 67 İBDA/C'li mahkumun askerlere direnmesi üzerine çıkan çatışmada, aralarında bir binbaşı ile subay ve astsubayların da bulunduğu 54 asker yaralandı. 150 asker de mahkumlar tarafından rehin alındı. Rehini aldıkları askerleri koşunun avlusunda çırılçıplak soyan, el ve ayaklarından birbirlerine bağlayan mahkumlar, askerlerin üzerine branda örttüler. Olaylar sırasında cezaevine giden Avukat Hasan Ölçer, 600 kişilik jandarma ekibiyle başlayan operasyonun, örgütün üst düzey yöneticileri

Salih Rıza Erdiş, Ali Osman Zor, Ali İhsan Demirci ve Hayrettin Soykan'ın, Niğde, Kırklareli ve Bandırma cezaevlerine sevk edilmesi amacı taşıdığını söyledi. Ölçer, mahkumların ziyarete gelen yakınlarının gözaltına alınmamasını ve 30 kişi kapasiteli koşula bulunan 70 mahkumun daha sağlıklı koşullara aktarılmayı istediklerini bildirdi. Eylem akşam saatlerinde sona erdi.

e) Cezaevlerindeki Saldırlara İlişkin Süren Davalar Diyarbakır Cezaevi Davası

Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde 24 Eylül 1996 tarihinde 10 tutuklunun ölümü ve 23 tutuklunun da yaralanmasıyla sonuçlanan olayın failleri olarak haklarında 12'şer yıl hapis istemiyle dava açılan 29'u polis, 36'sı jandarma, toplam 65 güvenlik görevlisinin Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanmalarına 29 Ocak günü devam edildi. Duruşmada olayın görgü tanığı olarak dinlenen Murat Şahin, Bedirhan Oğuz ve M. Zülfü Aslan adlı gardiyanlar, mahkumların elinde görevlilere saldırmak için demir çubuk ya da sopa görmediklerini söylediler. Mahkeme heyetinin tutukluların aldığı darbelerle ilişkin sorularını yanıtlayan gardiyanlar, "Kafalarında ve vücutlarının çeşitli yerlerinde darplar vardı ve kan akıyordu" dediler.

Davanın 12 Mart günü yapılan oturumunda müdahil avukatlardan Mustafa Özer'in, tutuksuz yargılanan sanıkların tutuklanması istemi mahkeme tarafından reddedildi. Diyarbakır Barosu Genel Sekreteri avukat Sezgin Tanrıkulu, Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde 10 tutuklunun ölümü ve 23 tutuklunun da yaralanmasıyla sonuçlanan olayın failleri olarak yargılanan kamu görevlilerinin bu süreçte görevlerine devam ettiğini bildirdi.

7 Mayıs günü yapılan duruşmada, mahkemeye gelmeyen sanıkların, fotoğraflarının gönderildiği bildirildi. Duruşmada tanık olarak dinlenen Abdullah Yıldırım adlı gardiyan, tutukluların elinde sopa ya da benzeri bir şey bulunmadığını, ölüm ve yaralanma olayına tanık olmadığını söyledi. Duruşmada, müdahil avukatların, cezaevinde keşif yapılması isteği reddedildi.

Bu arada 25 Mayıs günü saldırının ardından yaralı olarak Gaziantep'e sevk edilirken yolda ölen Kadri Demir'in yakınlarının avukatları Mahmut Vefa aracılığı ile Ocak 1997 tarihinde AIHM'ye yaptıkları başvuru kabul edildi. AIHM, Türkiye'den 6 Eylül'e kadar, "Açılan dava ile ilgili iç hukuk yolları etkili midir? ve "Sözleşmenin 2. ve 3. maddelerinde belirtilen işkence ve yaşam hakkının ihlali söz konusu mudur?" şeklindeki soruların yanıtlarını istedi.

12 Temmuz günü yapılan duruşmada, terhis olan askerlerin adreslerinin saptanmasına, diğer sanıkların da teşhis için fotoğraflarının çekilmesine karar verildi.

Davanın 17 Eylül günü yapılan 20. oturumunda, söz alan müdahil avukatlardan Sezgin Tanrıkulu, davanın üçüncü yılına gireceğini anımsatarak, “Biz davanın uzun süre ertelenmesini böylece tüm sanıklar ve mağdurların burada bulunmasının sağlanmasını istiyoruz. O zaman kimlerin suçlu olduğu ortaya çıkar ve 1-2 celsede dava sonuçlanır” dedi. Tanrıkulu, Kadri Demir adlı tutuklunun olayın ardından Gaziantep Cezaevi’ne gönderilirken yolda ölmesi nedeniyle sevkte görev alanlar hakkında suç duyurusunda bulunulmasını da istedi.

Öte yandan Kadri Demir’in yakınlarının yaptığı başvurunun kabul edilmesinin ardından Türkiye de Dışişleri Bakanlığı aracılığı ile AIHM’e gönderdiği savunmada özetle şu görüşlere yer verildi: “Kadri Demir’in de aralarında bulunduğu 31 tutuklu, yönetmeliği ihlal ederek 35 ve 36 No’lu hücrelerin mazgallarını açtılar ve öteki tutuklularla görüşmeye başladılar. Hapishanenin gardiyanları durmaları için ihtar ettiği zaman isyan başladı. Tutuklular yasaları çiğneyerek ayrılıkçı slogan attılar, demir parmaklıkları yıktılar. Kapıların anahtarlarını ve hapishanenin pencerelerini kırmaya çalışarak, hapishaneye zarar verdiler. İsyanın yayılabileceği ihtimali gözönünde bulundurularak, jandarma ve güvenlik birimlerinden yardım istendi. Uyarıya karşın tutuklular isyan hareketlerine devam ettiler. Güvenlik birimlerine saldırdılar. Sorumlular tutukluların şiddet olarak ortaya çıkan direnmelerine karşı koymak zorunda kaldılar. İsyan kendilerine yasal olarak tanınan yetkilere göre bastırıldı”

Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesi’nde 12 Kasım günü yapılan duruşmada söz alan müdahil avukatlar, sanıkların tutuklanması istemini yinelemelerine karşın Mahkeme Heyeti, daha önceki duruşmalarda olduğu gibi tutuklama kararı vermedi.

Davanın 20 Aralık günü yapılan 23. duruşmasında ise daha önceki duruşmalarda sanıkların tutuklanması istemini reddeden mahkeme, bu kez olay tarihinde askerliğini yapan ancak terhis olduktan sonra adresi saptanamayan Muhammed Özdil adlı sanık hakkında gıyabi tutuklama kararı verdi. 1999 yılı içinde sonuçlandırılmayan dava, 2000 yılına ertelendi.

Ümraniye Cezaevi Davası

AIHM, İstanbul Ümraniye Cezaevi’ne 4 Ocak 1996 tarihinde yapılan saldırı ile ilgili olarak Türkiye’den mütalaa istedi. Türkiye, ocak ayı başında Strasbourg’a gönderdiği mütalaa, katliamda ölen ve yaralanan tutukluları suçladı. Cezaevi baskını sırasında ölüm amacının güdülmeye çalışıldığını ve baskın sonrası yaralıların kaldırıldığı hastanelerde “önemle” tedavi edildikleri iddia edilen Türkiye’nin savunmasında “Yaralılara büyük bir dikkatle bakıldığı halde dördü öldü. Fakat yaralıların ölümü amaçlanmış değildi. Sadece sopa, sis bombaları ve su kullanıldı isyancılara karşı. Ama talihsizlik eseri dördü başından yaralanmıştı ve bunun

sonucu olarak beyin kanamasından öldüler. Bu amaçlanmamıştı. Eğer kasıt olsaydı, güvenlik güçleri ateşli silah kullanırlardı.” ifadeleri yer aldı.

Cezaevlerindeki olayların yoğun olarak yaşandığı söz konusu dönemde tutukluların taleplerini hiçbir şekilde kabul etmeyen Türkiye, mütalaa’da “İsteklerinin bazıları kabul edilebilirdi, ancak bazıları kabul edilebilir değildi” savunmasını yaptı.

Türkiye’nin mütalaa’sını değerlendiren davacı avukatlardan Metin Narin, söz konusu katliamda tutuklulara öldürme kastıyla saldırıldığını ve saldırı sonrasında tedavilerinin engellenerek ölümlerine neden olduğunu vurguladı.

İstanbul Ümraniye Cezaevi’ne 4 Ocak 1996 günü gardiyan, polis ve askerler tarafından düzenlenen saldırıda Rıza Boybaş, Abdülmecit Seçkin, Orhan Özen ve Gültekin Beyhan’ın ölümü, 54 tutuklunun da yaralanmasıyla ilgili yapılan suç duyurusu takipsizlikle sonuçlanmıştı. 1996 yılının aralık ayında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 2. ve 3. maddelerine göre “yaşama hakkını” ve “kimse kötü muameleye maruz bırakılamaz” ilkesini ihlal etmekten Türkiye aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne (AIHM) yapılan başvuru kabul edilerek, Mahkeme gündemine alınmıştı.

Erzurum Cezaevi Davası

Erzurum Cezaevi’nde 28 Ekim 1998 tarihinde 26 tutuklunun yaralanmasıyla sonuçlanan olaylar nedeniyle mayıs ayı başında 6 tutuklu hakkında dava açıldı. Saldırıda tutuklulara cop ve kalaslarla saldıran gardiyan ve askerler hakkında herhangi bir yasal işlem yapılmazken, Savcılık tarafından hazırlanan iddianamede, Turgut Koyuncu, Celal Turpçu, Cengiz Çelik, Mustafa Okçul, Hasan Mesut Çelebi ve Cengiz Eker adlı tutukluların görevli memura görevi sırasında adiyen etkili eylemde buldukları ve devlet malına zarar verdikleri gerekçesiyle TCY’nin 64. maddesi ile TCY’nin 271/1, 456/4, 272/1 ve 273. maddelerinin uygulanması istendi.

Erzurum Cezaevi’nde tutuklular adına Mustafa Okçul ve Servet Bağcı tarafından yapılan açıklamada, iddianame “traji-komik” olarak nitelendirilerek, “Devlet malına zarar vermek, tahrip etmek dedikleri şey, kafamızda kırılan demir çubuklar, cop ve kalaslardı. Asıl tahrip edilen bize ait eşyalardı. Herşeyden önce koma haline getirilen bedenlerimizdi” denildi.

f) Tutuklu Yakınlarına Baskılar

1999 yılında cezaevlerinde bulunan tutuklu ve hükümlülere yönelik baskıların artışına paralel olarak bu dönemde tutuklu yakınlarına yönelik sindirme politikalarında da artış oldu. Adalet Bakanlığı tarafından çeşitli tarihlerde gündeme getirilen tutuklu ve hükümlülerin soyadı farklı olan ikinci ve üçüncü dereceden yakınlarına görüş izni verilmemesi

uygulanmasına haziran ayında cezaevlerine gönderilen bir genelge ile bir kez daha başlandı. Bu dönemde F tipi'ne geçiş hazırlıkları ile birlikte tutuklu yakınlarının protesto eylemleri de zor kullanılarak engellendi.

Tutuklu ve Hükümlü Yakınları Dayanışma Derneği (TİYAD) Ankara Şubesi'ne 9 Ocak günü yangın olduğu gerekçesiyle girilerek aranırken, Şube Başkanı Betül Gököğlü ve eşi Ercan Gököğlü da evleri basılarak gözaltına alındı. TİYAD Ankara Şube tarafından yapılan açıklamada 23 Nisan günü de, derneğin bulunduğu binadaki elektrik saatine yerleştirilen bombanın patladığı ve maddi hasar meydana geldiği bildirildi.

27 Şubat günü, Tutuklu ve Hükümlülerle Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (TUHA-DER) Terörle Mücadele Şubesi'ne bağlı polisler tarafından basıldı. Dernek Başkanı Tamam Yıcal, baskın sırasında dernekte bulunan herkesin kimlik bilgilerini alan polisin daha sonra tehditler savurarak binayı terk ettiğini söyledi.

İstanbul Ümraniye Cezaevi'nde 20 Nisan günü ölen Uğur Hulağü Gürdoğan için, 22 Nisan günü cezaevi önünde basın açıklaması yapmak isteyen bir gruba polisler engelledi. Özgürlük İçin Mücadele Platformu tarafından düzenlenen basın açıklamasına katılanları zor kullanarak dağıtan polisler, aralarında Evrensel gazetesi muhabiri Elif Bulut, Özgür Bakış gazetesi muhabiri Ali Kalay ile Alinterimiz gazetesi muhabiri Manolya Gültekin'in bulunduğu 61 kişiyi tartaklayarak gözaltına aldı. Gözaltına alınan 61 kişiden 59'u 23 Nisan günü savcılık tarafından serbest bırakıldı, Suzan Bozkurt ve Mehtap Kuruçay ise "haklarında başka bir soruşturma olduğu" iddiasıyla yeniden gözaltına alındı.

6 Mayıs günü Adana Kürkçüler Cezaevi'nde bulunan kardeşi Hakkı İlgen'le görüşmeye giden Sabri İlgen adlı kişi, cezaevi önünde askerlerin kendisini görüşme almaması nedeniyle tartışınca gözaltına alındı. Daha sonra tutuklanan Sabri İlgen'in cezaevinde tek kişilik hücreye konulduğu bildirildi.

16 Haziran günü gözaltına alınan Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Dayanışma Derneği (Adana Dayanışma-Der) üyesi Zöhre Polat, kendilerini Terörle Mücadele Müdürlüğü'ne bağlı polisler olarak tanıtan 3 kişi tarafından "şüpheli şahıs" diye zorla bir araca bindirilerek bilmediği bir yere götürüldüğünü ve işkence edildiğini söyledi. Bindirildiği arabada sürekli olarak tehdit edildiğini belirten Polat, "Söyleyecek birşey olmadığını belirttiğimde tekmelerle vurmaya başladılar. Dayak, tehdit ve küfürler ne kadar sürdü bilmiyorum. Ellerim arkadan bir ağaca bağlandı ve beni böylece bırakıp gittiler. Bütün geceyi böyle geçirdim. Gün ışığında hayvanlarını otlatan bir çoban tarafından ellerim çözüldü ve bu kişiyle birlikte uzunca bir yürüyüşten sonra 100. Yıl otobüslerinin son durağı olan yere geldim. Araca binip eve

ulaştığımda saat 06.30 olmuştu." Polat, kaçırılıp sorgulanmasıyla ilgili Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunacağını kaydetti.

Özgürlük İçin Mücadele Platformu tarafından cezaevlerindeki sağlık koşullarının düzeltilmesi istemiyle toplanan imzaların Adalet Bakanlığı'na gönderilmesi polisler tarafından engellendi. 17 Haziran günü imzaları Adalet Bakanlığı'na fakslemek için Sirkeci Postanesi önünde toplanan gruba müdahale eden polisler Alinterimiz gazetesi muhabiri Mehtap Kuruçay, Saadet Pehlivan, Meliha Yıldız, Nursel Türüç, Erdal Doğan ile soyadları öğrenilemeyen Nevreste ve Neslihan adlı kişileri tartaklayarak gözaltına aldı. Olayı görüntülemeye çalışan NTV kameramanı da tartaklandı.

Partizan Şehit ve Tutsak Yakınları Platformu tarafından Hücre Tipi'ne karşı İstanbul Adliyesi önünde 14 Temmuz günü basın açıklaması yapmak isteyen tutuklu yakınlarına polis müdahale etti. Polisler tutuklu yakınları arasında çıkan tartışmada Fatoş Kılıç, Gülşen Dinler, Suzan Zengin, Hüseyin Çakıroğlu gözaltına alındı.

Eskişehir Cezaevi'nden sevk edilme talebiyle başlattıkları açlık grevi 63. gününe giren Kemal ve Bülent Ertürk'ün taleplerinin kabul edilmesini isteyen bir grup tutuklu yakını 17 Temmuz günü DSP İstanbul Şişli örgütünü ziyaret etti. Görüşmelerin ardından tutuklu yakınları dışarıda abluka kuran polislerin çekilmesi ve gözaltına alınmayacakları güvencesi verilmesi durumunda parti binasını terk edeceklerini ifade ettiler. İlçe yöneticilerinin, "Biz polis yetkilileriyle görüştük. Sizi gözaltına almayacakları güvencesini veriyoruz" demeleri üzerine aileler, ilçe binasından dışarı çıktı. Ancak binayı ablukaya alan polisler, Fecire Karataş (50), İpek Bulut (48), Gülizar Şahin (5G), İbrahim Yılmaz (45), Mehmet Soylu (40), Adile Soylu (35), Suzan Zengin (32), Birsen Gülünay (30), Hatice Çağlar (35) ile 10 yaşlarındaki Kemal Karataş adlı çocuğu gözaltına aldı.

İzmir'de Buca cezaevine 10 Ağustos günü kardeşini ziyarete giden Yahya Alkan adlı tutuklu yakını, sivil polisler tarafından gözaltına alınarak, Buca Terörle Mücadele Şubesi'ne götürüldü. Yahya Alkan'ın annesi Alime Alkan, gözaltına alınan oğlunun daha önceki hafta da cezaevine görüşe gittiğini belirterek, "Küçük oğlum niçin görüşe çıkmadıklarını anlatmış. Yahya ise bunları not almıştı. Bu ziyarete oğlumu bu notları neden aldığını söylemesi için sıkıştırdılar" dedi. Anne Alkan, polislerin oğluna bir kağıt imzalatılmak istediğini, imzalamayınca gözaltına alındığını kaydetti.

Konya Cezaevi'nde tutuklu bulunan Şinasi Tur adlı oğlunu ziyaret etmek için 1 Eylül günü Diyarbakır'dan Konya'ya giden Gülşen Tur adlı kadın işkence gördüğünü açıkladı. Gülşen Tur, ziyaretten sonra bindiği otobüsten polisler tarafından indirildiğini belirterek, götürüldüğü Konya Emniyet Müdürlüğü'nde

polisler tarafından başına siyah bir torba geçirildiğini ve "cezaevine eşya götürdüğü" suçlamasıyla dövüldüğünü söyledi. 3 Eylül günü mahkeme tarafından serbest bırakılan Gülşen Tur, tedavi için TİHV'e başvurdu.

Ankara Merkez Kapalı Ceza ve Tutukevi'nde 11 mahkumun öldürülmesini protesto etmek amacıyla 28 Eylül günü Sultanahmet Meydanı'nda basın açıklaması yapmak gruba müdahale eden polis, 47'si kadın 101 kişiyi gözaltına aldı. Polis göstericilerin yanısıra gazetecileri de tartakladı.

Orhan Kılıç adlı tutuklu yakını, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ne yapılan saldırının ardından bilgi edinmek için gittiği Bayrampaşa Cezaevi önünde gözaltına alınarak, götürüldüğü Terörle Mücadele Şubesi (TMSŞ)'nde işkence gördü. Cezaevinden evine dönerken sivil üç polis tarafından polis arabasına bindirildiğini ve araçta dövüldüğünü bildirdi. Götürüldüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde de psikolojik işkenceye maruz kaldığını anlatan Kılıç, ilk sorgusunun ardından kendisine daha önce de işkence yapan bir polis tarafından dövüldüğünü belirtti. Serbest bırakılmadan önce bir daha cezaevlerine gitmemesi için tehdit edildiğini kaydeden Kılıç, kendisine işkence yapan polisler hakkında suç duyurusunda bulunacağını söyledi.

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ne yapılan saldırı sırasında yaşamını yitiren Nevzat Çiftçi'nin (Habip Gül) 30 Eylül günü Helvacı Köyü'nde yapılan cenaze töreni sırasında jandarmanın kitleye saldırısı sonucu gözaltına alınan yaklaşık 70 kişi, 1 Ekim günü 2911 Sayılı Kanuna muhalefet etmekten Savcılığa çıkarıldı. Aliğa Nöbetçi Savcılığı tarafından ifadeleri alındıktan sonra tutuklama istemiyle Mahkemeye çıkarılan Emeğin Partisi İzmir İl Başkanı Haydar Cenan, Maden-İş Sendikası İzmir Şubesi Başkanı Hacal Yılmaz, Tarım Gıda-Sen İzmir Şube Başkanı Mihdi Perinçek, Türkiye İnsan Hakları Vakfı çalışanları Dr. Alp Ayan, Günseli Kaya, HADEP İzmir İl Yönetim Kurulu üyeleri Ahmet Birge Uzuner ile Birol Karaaslan, Sinan Yaman, Sokullu Cem Pekdemir, İrfan Güleser, Turgut Yenidünya, Erkan Polat, Zafer Doğan ve Cem Cihan Erkul tutuklanırken, diğer sanıklar tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı. Öte yandan gözaltına alındıklarında şiddete maruz kalan 60 kişi de 8 Ekim günü İzmir Cumhuriyet Savcılığı'na olay günü görevli olan jandarma komuta kademesinde görev yapan er ve erbaşlar ile emir veren tüm subay ve astsubaylar ile mülki idari amir hakkında suç duyurusunda bulunarak, görevi kötüye kullananların hakkında kamu davası açılmasını istediler.

Bu arada Bergama Cezaevi'ne konulanları 4 Ekim günü ziyarete giden Yusuf Yenidünya, Sürmeli Yenidünya, Haskar Doğan, Gülhan Kılıç ve Zelal Polat adlı tutuklu yakınları, 5 saat gözaltında tutuldular. Tutuklu yakınları serbest bırakıldıktan

sonra görevli polisler hakkında Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunacaklarını bildirdiler.

İzmir Valiliği'nin kararıyla kapatılan, İzmir Tutuklu ve Hükümlü Aileleriyle Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (TAYD-DER) Yönetim Kurulu üyelerinin Dernekler Yasası'na muhalefet ettikleri gerekçesiyle yargılandıkları dava, 1 Kasım günü beraatle sonuçlandı. İzmir 12. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen duruşmada, imza metinleri ile yasadışı yayınların bir adet bulundurulmasının suç unsuru oluşturmadığı gerekçesiyle, TAYD-DER'liler hakkında beraat kararı verildi.

Yozgat E Tipi Cezaevi'nde tutuklu bulunan oğlunu ziyaret etmek üzere 5 Kasım günü Yozgat'a giden Ali Bakır, oğlu Vedat Bakır'ı ziyaretinin ardından cezaevi kapısında bekleyen sivil polisler tarafından gözaltına alındığı bildirildi.

Tutuklu Aileleri Yardımlaşma Derneği (TAY-DER) Ankara Başkanı Meliha Özcan, incelemeler yapmak üzere gitikleri Van'da 7 Kasım'dan itibaren polis baskılarına maruz kaldıklarını belirterek, yardımcısı Meryem Aydın ile birlikte, Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu. TAY-DER yöneticileri savcılığa verdikleri dilekçede, sürekli takip edildiklerini, sık sık durdurularak üst aramasından geçirildiklerini ve aramalar sırasında onur kırıcı davranışlara maruz kaldıklarını bildirdi. Son olarak 9 Kasım günü İğdır'a gitmek üzere özel araçlarıyla yola çıktıklarını ve il çıkışında polisler tarafından geri çevrildiklerini de belirten TAY-DER yöneticileri, can güvenliklerinin olmadığını kaydettiler.

Özgür Bakış gazetesi dağıtımıcısı Veysel Işık, 15 Aralık günü Bursa Cezaevi'nde bulunan bir akrabasını ziyarete gittiğinde askerler tarafından dövüldüğünü bildirdi.

IHD İstanbul Şubesi'nde 21 Aralık günü basın toplantısı düzenleyen İBDA/C davası tutuklularının avukatı Hasan Ölçer, tutuklu yakınlarının cezaevine ziyarete gidiş gelişlerinde sudan bahanelerle gözaltına alındıklarını söyledi. Ölçer, bu durumun 5 Aralık'ta Metris Cezaevi'nde meydana gelen olaylar sırasında sağlanan 5 maddelik bir anlaşmada yer aldığını hatırlattı. Tutuklu aileleri adına konuşan Emel Zor ise, cezaevinde bulunan yakınlarını ziyarete giderken polislerin sürekli tacizine maruz kaldıklarını kaydetti.

g) Af tartışmaları

1999 yılı içinde af tartışmaları, yoğun olarak Türkiye gündemine damgasını vurdu. Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, temmuz ayı içinde yaptığı açıklamada, 57'inci hükümeti oluşturan koalisyon ortaklarının af konusunu gündemlerine aldığını bildirdi.

Ancak Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan ve sadece hırsızlık, yaralama, hakaret, sövme, taksirli

adam öldürme, meskeni ihlal ve basın 'suçları' gibi konuları kapsayan af tasarısı taslağı, hukuk çevrelerinde tasarının ayrımcı ve eşitsiz bir niteliğe sahip olduğu gerekçesiyle tepkilere neden oldu. Hukukçular, af konusunun sık sık gündeme getirildiğine dikkat çekerken, taslağın söz konusu haliyle onaylanmasının mümkün olmadığını belirttiler.

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, pişmanlık ve af yasa tasarısı ile ilgili olarak hazırladığı taslakları, 28 Temmuz günü hükümet ortağı partilerin liderlerine verdi. Türk, 29 Temmuz günü yaptığı açıklamada ise, hükümet ortaklarının yasal çalışmalar konusunda ilke mutabakatına vardıklarını, "çıkartılacak af kanununda toplum vicdanını rahatsız edecek hususların bulunmayacağını" bildirdi.

Bu arada çeşitli sivil toplum örgütleri tarafından yapılan açıklamalarda da, af yasa tasarısı ile cezaevinde bulunan tutuklu ve hükümlülerin beklenti içine sokulduğuna dikkat çekilerek, genel bir af yasası çıkartılması gerektiği belirtildi.

Koalisyon ortakları arasında uzun süre tartışılan af konusundaki düğüm, ağustos ayı ortalarında çözüldü. Af Yasası, 28 Ağustos günü TBMM Genel Kurulu'nda kabul edildi.

TBMM'de uzun tartışmaların ardından kabul edilen yasaya göre kasten adam öldürenler, çete üyeleri, kalpazanlar ile cezaevlerinden adam kaçıranlar da af ve indirim kapsamına alındı. Af yasasından toplam 58 bin 518 tutuklu ve hükümlü yararlanacağı, bunlardan 26 bin 538 kişi doğrudan doğruya yararlanacağı, 31 bin 980 kişinin de ceza indirimine tabi tutulacağı bildirildi.

Bu arada Başbakan Bülent Ecevit TBMM'de kabul edilen af yasasını kendisinin de "içine sindiremediğini" söyledi. Af konusunun her zaman eleştirilere neden olduğunu savunan Ecevit, "Fakat uzun süredir milletimizin büyük bir kesiminin beklentisiydi. Bu bir koalisyon hükümeti. Koalisyon ortaklarından her birinin değişik beklentileri vardı. Benim de şahsen içime sindiremediğim veya zor sindirdiğim konular var. Ama diğer koalisyon ortakları için de aynı şey söz konusudur. Sonuçta demokrasinin gereği olan bir uzlaşmaya varılmıştır" dedi.

Ancak Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, kamuoyundaki tepkileri dikkate alarak, af yasasını çetelere ayrıcalık tanıdığı gerekçesiyle 1 Eylül günü veto ederek, Meclis'e iade etti. Çankaya Köşkü'nden yapılan açıklamada, yasada af ve ceza indirim konusunda çelişki bulunduğu belirtildi.

İade gerekçesinde, Anayasa'nın 87. ve 169. maddesinin Meclis'e genel ve özel af yasası çıkartma yetkisi verdiğini hatırlatan Demirel, TBMM'nin Anayasa'nın belirttiği sınırlar içinde af yasaları tedvin edebileceğini, Cumhurbaşkanı'nın da bu kanunların "tekrar görüşülmesini" isteyebileceğini kaydetti.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in TBMM Başkanlığı'na gönderdiği "veto" gerekçesinde, ayrıcalıklı af yaratıldığına işaret edilmesi dikkat çekti. Demirel'in bir defa daha görüşülmesi istemiyle Meclis Başkanlığı'na gönderdiği af yasasında, 313. maddenin af kapsamı dışında tutulmasına karşın bu madde kapsamına girenlerin ceza indiriminden yararlandırıldığı, bu durumun ise ayrıcalık yarattığı vurgulandı. Veto yazısının gerekçesinde şöyle denildi:

"Anayasa'nın 10. maddesinde 'herkes dil, din, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde ve kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadır' hükmü yer almıştır. Buna göre herkesin kanun önünde eşit olması gerektiği gibi kanunların genellik ilkelerine uygun olarak tedvin edilmesi hukukun ilkesidir. Bu bağlamda kabul edilen 4453 sayılı kanunda TCY'nin 313. maddesi af kapsamı dışında tutulmakla beraber, ceza indirimi uygulanacak suçlar içine alınmıştır. Bunun sonucunda cürüm işlemek için örgüt oluşturanlar bir bakıma ayrıcalıklı konuma getirilmiş bulunmaktadır. 4453 sayılı 'Bazı Suç ve Cezaların Affına İlişkin Kanun'un 2. maddesi, verilen cezaların bütün sonuçlarını kapsayacak şekilde genel affı içermekte olduğu halde, 4. maddesinde yapılan düzenleme ile af kapsamı dışında kalan bazı suçlarda ceza indirimi sağlanarak özel af niteliğine dönüştürülmüş ve daha sonra yapılan düzenleme ile af edilen ve indirim yapılan bütün cezalara erteleme hükmü getirilerek kanun yapım tekniğinde bütünlük korunmamıştır."

Demirel'in vetosunun ardından TBMM yeni yasama dönemine de af tartışmaları ile başladı. Yeni af yasa tasarısını hazırlamak için biraraya gelen koalisyon ortağı partilerin temsilcileri ekim ayı ortalarında bir uzlaşmaya varırken, hazırlanan metin muhalefet partilerinden onay görmedi. Ancak yapılan düzenleme ile Bahçelievler katliamı sanığı Haluk Kırıcı'nın aftan yararlanıp yararlanmayacağı üzerinde hükümet ortakları arasında çıkan kriz nedeniyle af çalışmaları 10 Kasım günü askıya alındı.

6. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARI

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM)¹, 1999 yılında da Türkiye'nin uluslararası insan hakları yükümlülüklerini denetleyen tek yargısal mekanizma olmaya devam etti.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ek 11. Protokol çerçevesinde Komisyon (AİHK) ile Mahkemenin 1998 yılında birleştirilmesinin ardından, Mahkemenin dava yükü hızla arttı. 1999 yılında Mahkemeye 8.369 yeni başvuru yapıldı; bu davalardan 972'si Rusya'ya ve 655'i Türkiye'ye karşıydı. Mahkeme, 1999 yılında 177 yargısal karar verdi ve 3.519 başvuruyu ya dostane çözüm sonucu listeden çıkarttı ya da kabul edilemez buldu. İhlal kararıyla sonuçlanan 120 davadan 44'ü İtalya'ya ve 18'i Türkiye'ye karşıydı. 31 Aralık 1999 itibarıyla Mahkeme önünde karar bekleyen toplam dava sayısı 12.635 oldu.

1999 yılında AİHM'in Türkiye'yle ilgili olarak ele aldığı davalardan Öcalan davası, gündemi en çok işgal eden dava oldu. Davanın AİHM gündeminde olması, Devlet Güvenlik Mahkemelerine ilişkin yasada mahkemelerin işleyişine ilişkin şekilsel bir değişikliğe yol açtı. (bkz. Kürt Sorunu)

Yaşam Hakkı

Oğur Davası

Başvuru, 24 Aralık 1990 tarihinde Şırnak Dağkonak köyü yakınlarındaki bir madene güvenlik görevlilerince yapılan baskın sonucunda, burada gece bekçisi olarak çalışan Musa Oğur'un katledilmesiyle ilgiliydi. Olaydan iki gün sonra, savcılık olayla ilgili yetkisi olmadığını belirterek dosyayı Şırnak İl İdare Kurulu'na sevketti. İdare Kurulu, 15 Ağustos 1991'de, operasyonda görev alan güvenlik görevlilerine karşı ceza davası açılmasına yer olmadığına karar verdi. Karara göre, Musa Oğur uyarı ateşi sonucunda ölmüş, tanıkların ifadelerinden ateş edenin kim olduğu anlaşılammıştı ve bu durumda bir ceza davası açılmazdı. Danıştay, İdare Kurulunun kararını onayladı. Başvuru, maktulün – olay tarihinde 67 yaşında olan – annesi tarafından yapılmıştı.

Avrupa İnsan Hakları Komisyonu tarafından, bire karşı 32 oyla olayda yaşam hakkının ihlal edildiğine karar verilmesinin ardından dostane çözüme ulaşılamamış, dava 15 Aralık 1997 tarihinde Mahkemeye

götürülmüştü. Mahkeme, Oğur davasını 20 Mayıs'ta karara bağlayarak, başvuruçunun oğlunun ölümüne yol açan operasyonun planlanması ve yürütülmesiyle ilgili olarak bire karşı 16 oy çokluğuyla ve ölüme ilişkin yeterli soruşturma yapılmaması bakımından oybirliğiyle yaşam hakkının ihlal edildiğine karar verdi.

Mahkeme önünde hükümet, iç hukuk yollarının tüketilmediğini; başvuruçunun idari ve tazminat davaları açarak hukuk yollarını kullanabileceğini ileri sürerek başvuruçunun reddedilmesini istemişti. Mahkeme ise, başvuruçunun iç hukuk yollarını tüketmek için bu yollara başvurusunun gerekli olmadığına karar verdi. Hükümetin, daha önce savcılığa yapılan cezai sorumlulukla ilgili başvuruçunun da, başvuruçunun kendisi tarafından değil, işvereni tarafından yapılmış olduğunu, dolayısıyla başvuruçunun iç hukuk yollarını ceza hukuku açısından da tüketmemiş olduğu iddiasına karşılık ise Mahkeme şu kararı verdi: İç hukuk yollarının tüketilmesi kuralının amacı, Taraf Devletlere, kendilerine karşı getirilen ihlal iddialarını, bu iddialar AİHM'e getirilmezden önce ulusal mahkemeleri yoluyla önlemek ya da sonuçlarını gidermek için bir fırsat tanımaktır. Bu davada, başvuruçunun tarafından açılmış olsun olmasın, bir cezai soruşturma açılmış fakat sonuç vermemiştir. Böylece iç hukuk yolları tüketilmiştir.

Hükümetin itiraz ettiği bir nokta ise, başvuruçunun Komisyon duruşmalarına katılarak iddialarını tekrar etmemiş olmasıydı. Ancak Mahkeme, Hükümetin bu itirazı Komisyon önünde getirmemiş ve böylece Komisyon tarafından ele alınmasına olanak sağlamamış olmasının, hükümeti bu itirazı Mahkeme önünde de getirmekten alıkoyacağına karar verdi. Ayrıca, başvuruçunun iddialarını Sözleşme organları önünde dile getirmemesi, şikayetlerinin geçerliliğini

¹ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), 1950 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (Sözleşme) ihlal edilmesi iddialarını ele almak üzere 1959 yılında Strasbourg'da kuruldu. Yılın belli dönemlerinde çalışan bir Komisyon ve bir Mahkemeden oluşan iki kısımlı sistemin yerine, 1 Kasım 1998'de sürekli bir Mahkeme kuruldu. Türkiye hükümeti, 1954 yılında Sözleşmeyi onayladı, ama kişisel başvuru hakkını 1987 yılında kabul etti. Türkiye, Mahkemenin kararlarının bağlayıcılığını 1990 yılında kabul etti. Mahkemenin kararları, internette şu adresten izlenebilir: (<http://www.echr.coe.int>).

ortadan kaldırmazdı. Önemli olan, başvuruçunun şikayetlerini sürdürmekte olmasıydı. Sonuç olarak Mahkeme, Hükümetin ön itirazlarını reddetti.

Yaşam hakkının ihlali sorununa ilişkin olarak Mahkeme, öncelikle, Musa Oğur'un güvenlik güçlerince açılan ateş sonucunda öldüğü konusunda davanın tarafları arasında görüş farkı olmadığına dikkat çekti. Anlaşmazlık noktaları, ölüme yol açan kurşunun hangi koşullarda ateşlendiği ve bir uyarı ateşi mi yoksa maktulü hedeflemiş olan bir atış mı olduğuna ilişkin sorunlardı. Mahkeme, güvenlik görevlilerinin silahlı bir saldırıya maruz kaldıklarını iddia etmelerine karşın, dinlenen tanıklar arasında güvenlik görevlilerinden başka hiç kimsenin bu iddiayı desteklemediğini gözlemledi. Mahkemeye sunulan kanıtlar ise, güvenlik görevlilerinin olay yerinde ve zamanında bir silahlı saldırıya maruz kaldığını gösterecek nitelikte değildi.

İkinci olarak, tanıkların farklı ifadeleri nedeniyle, ateş edilmeden önce sözlü uyarı yapıldığına dair yeterli kanıt yoktu.

Üçüncü olarak, pek çok tanık, Musa Oğur'un uyarı ateşi sonucunda öldüğünü beyan etmiş; Hükümet de, Oğur'un boynunun arkasından vurulmasının, kaçmaya kalkıştığını gösterdiğini eklemiştir. Mahkeme, uyarı ateşinin tanımı gereği havaya ateş açılması anlamına geldiğini; uyarı ateşi yapılırken silahın, şüphelilerin yaralanmaması için dik açıyla tutulması gerektiğini belirtti. Olay, sabah saat 6 sıralarında meydana gelmişti ve görme açısı çok düşüktü. Dolayısıyla, böyle bir durumda uyarı ateşinin dik açıyla havaya yapılması özellikle önemlidir. Gerçekten de uyarı amacıyla açılan ateşin maktulü boynundan vurmasını tasavvur etmek mümkün görünmüyordu. Mahkeme, Musa Oğur'u vuran kurşunun uyarı amacıyla ateşlendiği, hatta Oğur'un kaçmakta olduğu farz edilse bile, ateşlenen kurşunun Oğur'u boynundan vurması karşısında, bunun en azından vahim bir görev ihmali olarak görülmesi gerektiğini vurguladı.

Sonuç olarak Mahkeme, söz konusu operasyonun planlanması ve uygulanmasında Musa Oğur'a karşı kullanılan gücün ne amaca ya da koşullara nispeten uygun, ne de herhangi bir kişinin hukuka uygun olmayan şiddete karşı savunması ya da maktulün gözetim altına alınması için mutlak suretle gerekli olduğuna karar verdi. Bu açıdan, Sözleşmenin yaşam hakkını korumayı amaçlayan 2. maddesi ihlal edilmişti.

Ayrıca Mahkeme, taraf devletlere, yetki alanında bulunan her kişi için Sözleşmede düzenlenen hak ve özgürlükleri güvence altına alma yönünde genel bir yükümlülük getiren Sözleşmenin 1. maddesi ile birlikte değerlendirildiğinde, Sözleşmenin 2. maddesinin, yaşam hakkının ihlal edilmesi halinde etkin resmi kovuşturma yapılmasını gerektirdiğini hatırlattı. Yaşam hakkının ihlal edilmesi halinde uygun

cezai kovuşturmanın yapılması bakımından, Sözleşme hükümlerine uygun bir kovuşturma, sorumlu kişinin belirlenmesi ve cezalandırılmasına yeterli nitelikte olmalıdır.

Oysa olayın ardından yapılan işlemler, bu nitelikte değildi. Şırnak Cumhuriyet Savcısı, olay yeri incelemesi sonucunda, maktulün vücudundaki bulguları kaydetmek, olay yerini inceleyerek şemasını çizmek ve olaya tanık olan üç gece bekçisinin ifadesini almakla yetinmişti. Balistik bir inceleme yapılmamıştı; böyle bir incelemenin yapılması, örneğin, olay yerinde bulunan mermi artıklarının ne zaman kullanıldığını ortaya çıkartabilirdi. Olay yerinde sorgulanan tanıklar ise, yalnızca gece bekçileriydi; operasyonda görev alan güvenlik görevlilerinden hiçbiri sorgulanmamıştı. Olay hakkında hazırlanan bilirkişi raporu ise, olgularla desteklenmeyen muğlak bulgular içeriyordu.

İl İdare Kurulu tarafından yapılan daha sonraki soruşturmada ise, savcılık soruşturmasındaki eksiklikler giderilmemiştir. Maktulün bedeninin adli tıp açısından incelenmesi ya da balistik muayenesi gibi diğer adli tıp incelemeleri yapılmamış; isimlerinin bilinmesine karşın, güvenlik görevlilerinin ifadesi alınmamıştır.

Dahası, idari soruşturma aşamasında maktulün yakınlarının dosyayı inceleme olanağı yoktu. Danıştay'ın kararı, yalnızca bu dosyadaki evraka dayalı olarak verilmişti ve bu aşamada da dosyaya maktulün yakınlarının ya da avukatlarının erişim olanağı yoktu.

Sonuç olarak, söz konusu soruşturmalar, sorumluluğun belirlenmesi ve sorumluların cezalandırılması açısından sonuç almaya yeterli etkin bir soruşturma niteliğinde değildi; bu bakımdan da, Sözleşmenin 2. maddesi ihlal edilmiştir.

Mahkeme, başvuruçuya 100.000 frank manevi tazminat verilmesine; hukuksal masraflar için de 30.000 frank ödenmesine karar verdi.

Çakıcı Davası

Mahkeme, 8 Temmuz günü Çakıcı davasında 2. maddenin ihlal edildiğine karar verdi.

Ahmet Çakıcı, 8 Kasım 1993 tarihinde Diyarbakır Hazro ilçesi Çitlibahçe Köyüne jandarmalar tarafından yapılan baskın sırasında gözetim altına alındıktan sonra kaybolmuştu.

Ahmet Çakıcı'nın kardeşi olan başvuruçuya göre, jandarmalar, PKK tarafından öldürüldüğü iddia edilen öğretmenler ve bir imamın kaçılarak öldürülmesine ilişkin bir operasyon sırasında komşu Bağlan Köyünde üç kişiyi gözaltına alarak Diyarbakır Jandarma Komutanlığına sevk etmişlerdi. Daha sonra Ahmet Çakıcı da jandarmalar tarafından Çitlibahçe'ye yapılan baskın sırasında gözaltına alarak Diyarbakır'a

sevkedildi. Çakıcı, burada diğer üç kişiyle birlikte 16 veya 17 gün gözaltında tutuldu. Ahmet Çakıcı'yla birlikte aynı yerde gözaltında tutulan Mustafa Engin, serbest bırakıldıktan sonra, Ahmet Çakıcı'nın ağır bir şekilde dövüldüğünü, elektrik verilerek işkence yapıldığını, kolunun kırıldığını ve kafasının yarıldığını bildirmişti.

Hazro ilçesinde Kavaklıboğaz Jandarma Karakolunda kalan Hikmet Aksoy ise, Ahmet Çakıcı'nın daha sonra bu karakola getirildiğini öğrendi. Başvurucu, hükümet Avrupa İnsan Hakları Komisyonunun düzenlediği duruşmada bilgi verinceye kadar, kardeşinden bir daha haber alamadı.

Hükümete göre ise, Ahmet Çakıcı 8 Kasım 1993 tarihinde yapılan operasyon sırasında gözaltına alınmamıştı. Hazro Jandarma Komutanlığı ve Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığı kayıtlarında Ahmet Çakıcı'nın bu tarihte gözaltına alındığına dair kayıt yoktu. Hükümet, daha sonra Komisyon'un düzenlediği duruşma sırasında, 17-19 Şubat 1995 tarihinde Hani ilçesinde Killiboğan Tepesinde meydana geldiği iddia edilen "bir çatışma sırasında ölen teröristlerden biri"nin üzerinde Ahmet Çakıcı'nın kimlik kartının bulunduğunu ileri sürdü. Hazro Cumhuriyet Savcılığı da, Ahmet Çakıcı'nın "bir çatışma sırasında ölü ele geçirildiği" gerekçesiyle, 13 Temmuz 1996 tarihinde takipsizlik kararı vermişti.

Avrupa İnsan Hakları Komisyonu, 24 Mayıs 1994 tarihinde başvuru hakkında kabul edilebilirlik kararı vermiş; duruşmaların ardından 12 Mart 1998 tarihinde bir rapor hazırlamıştı. Komisyon, Ahmet Çakıcı'nın kaybedilmesi iddiasıyla ilgili olarak, yaşam hakkının, kişi güvenliği hakkının ve işkence yasağının ihlal edildiğine oybirliğiyle karar verdi. Başvurucunun kendisine karşı işkence yasağının ihlal edilmesi konusunda oy çokluğuyla ve etkin hak arama yollarının olmaması nedeniyle Sözleşmenin 13. maddesinin ihlali konusunda ise oybirliğiyle karar verdi. Dostane çözüme ulaşılmaması üzerine başvuru, 14 Eylül 1998 tarihinde Mahkemeye sevk edildi.

Tanık ifadeleri ve kanıtları değerlendiren Mahkeme, davaya ilişkin olguları şu şekilde tespit etti: Başvurucunun kardeşi, 8 Kasım 1993 tarihinde güvenlik görevlileri tarafından gözaltına alınmış, aynı gece Hazro Jandarma Komutanlığına götürülmüş, 9 Kasım gününden 2 Aralık tarihine kadar Diyarbakır Jandarma Komutanlığında tutulmuş, en son burada Mustafa Engin tarafından görülmüştü. Gözaltında bulunduğu sırada dövülmüş, bir kolu kırılmış, iki kez elektrik şokuna maruz bırakılmış ve kafasında yarık oluşmuştu. Hazro Jandarma Komutanlığının, Ahmet Çakıcı'nın kimlik kartının ölen bir PKK üyesinin üzerinde bulunduğu raporuna karşın, cesedin kimliğinin tespit edilmemesi ve gömülmek üzere ailesine verilmemesi karşısında, Ahmet Çakıcı'nın iddia edildiği şekilde ölü bulunduğu kanıtlanmış bir olgu olarak kabul edilemezdi.

Mahkeme, hükümetin Komisyona orijinal gözaltı kayıtlarını inceleme, Hikmet Aksoy'un duruşmaya katılımını kolaylaştırma ve iki devlet görevlisinin tanık olarak dinlenmesi konusunda yardımcı olmadığına dikkat çekerek, bireysel başvuru sisteminin etkin bir şekilde işlemesi açısından, taraf devletlerin incelemeyi kolaylaştıracak olanakları sağlama yükümlülüğü olduğunu belirtti. Mahkeme, bu davada Hükümetin, söz konusu yükümlülüğünü tam olarak yerine getirmedeğini belirtti.

Hükümet, başvurunun iç hukuk yollarını tüketmediği gerekçesiyle, başvurunun Mahkeme tarafından ele alınmasına itiraz etti. Mahkeme ise, başvurunun ve babasının Ahmet Çakıcı'nın kaybedilmesine ilişkin olarak Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi savcılığına başvurmuş olduklarını; başvurucudan ve Ahmet Çakıcı'nın eşinden çeşitli savcılıklarca iddialarına ilişkin olarak ifade alınmış olmasına rağmen, gözaltı kayıtlarına ilişkin jandarma komutanlıklarına soru sormanın ve tanık Mustafa Engin'den kısaca ifade almanın ötesinde bir işlem yapmadıklarını belirtti. Ahmet Çakıcı'nın cesedinin bulunduğu dair iddia karşısında da savcılıklar, iddianın incelenmesi için hiçbir işlem yapmamışlardı. Bu durumda, Mahkeme, başvurunun kendisinden makul olarak beklenebilecek işlemleri yapmış olduğuna karar verdi.

Yaşam hakkının ihlali iddiasına ilişkin olarak Mahkeme, Ahmet Çakıcı'nın kaybedildikten sonra öldüğünün varsayılması gerektiğine; hükümet Ahmet Çakıcı'ya gözaltı sırasında ya da sonrasında ne olduğu konusunda bir açıklama yapmadığına göre, ölümden hükümetin sorumlu olduğuna karar verdi. Bu açıdan, hükümet Sözleşmenin 2. maddesini ihlal etmişti. Ahmet Çakıcı'nın kaybedildiği iddialarına ilişkin olarak ve "ölü olarak ele geçirildiği" iddiasına ilişkin olarak yeterli bir soruşturma yapılmaması bakımından da, yaşam hakkının korunmasına dair yükümlülük ihlal edilmişti.

Mahkeme, Ahmet Çakıcı'nın gözaltında bulunduğu sırada maruz kaldığı muamelenin, Sözleşmenin 3. maddesi açısından işkence boyutunda olduğuna, ancak Ahmet Çakıcı'nın kaybedilmesinin başvurunun kendisine işkence yapıldığı anlamına geleceğine dair bulgu olmadığına karar verdi. Mahkeme, bir kişinin kaybedilmesinin genel olarak onun yakınlarının işkenceye maruz kalması anlamına gelmeyeceğini; ancak, yakınlarının maruz kaldığı ızdırabın böyle bir durumda kaçınılmaz olan ızdıraptan farklı bir boyutta ve karakterde olmasına yol açan özel faktörleri ele almak gerektiğini belirtti. Bu açıdan, özellikle yetkililerin aileye yönelik tutumları ve tepkileri ele alınmalıydı. Bu davada, Sözleşmenin 3. maddesinin başvuru açısından ihlal edildiğine dair özel olgular söz konusu değildi.

Mahkeme, Ahmet Çakıcı'nın kabul edilmeyen gözaltı işlemi sırasında kaybedilmesinin ise, Sözleşmenin 5.

maddesinde güvence altına alınan kişi güvenliği ve özgürlüğü hakkının özellikle vahim bir ihlali olduğuna karar verdi. Mahkeme, özellikle jandarmaların doğru ve güvenilir kayıt tutmamalarına ve Ahmet Çakıcı'nın kaybedildiği iddialarına ilişkin olarak derhal ve anlamlı bir soruşturma yapılmamış olmasına dikkat çekti.

Mahkeme, Sözleşmede düzenlenen söz konusu hakların korunması için gerekli hukuksal işlemlerin yapılmaması açısından ise, Sözleşmenin etkin hukuk yollarına ilişkin 13. maddesinin de ihlal edildiğine karar verdi. Ayrımcılık yasağına ilişkin 14. maddenin ihlali konusunda ise, yeterli kanıt olmadığına karar verdi.

Mahkeme, Ahmet Çakıcı'nın eşi ve çocuklarına 11.535 pound maddi, 25.000 pound manevi; başvurucuya 2.500 pound manevi tazminat ödenmesine; dava masrafları için de 20.000 pound ödenmesine karar verdi.

Tanrıkulu Davası

Doktor Zeki Tanrıkulu'nun 2 Eylül 1993 tarihinde "faili meçhul" bir saldırıda öldürülmesine ilişkin dava, 8 Temmuz günü karara bağlandı. Mahkeme, bu davada da yaşam hakkının ihlal edildiğine karar verdi.

Silvan Devlet Hastanesinde çalışan Zeki Tanrıkulu, 2 Eylül 1993 tarihinde hastane ile Silvan Emniyet Müdürlüğü arasındaki ara sokaklardan birinde öldürülmüştü. Tanrıkulu'nun eşi, silah sesini işiterek, hastane yakınındaki evlerinden dışarı fırlamış ve iki kişinin kaçtığına görmüştü.

Başvurucu Sema Tanrıkulu, eşinin öldürülmesi sırasında söz konusu sokakta en az 8 polisin ellerinde makineli tüfeklerle beklediklerini; bu polisler kaçan iki kişiyi yakalamaları için yalvardığını, fakat polislerin tepki göstermediklerini ileri sürmüştü.

Hükümet ise, olay sırasında polislerin Emniyet Müdürlüğünün önünde nöbet tutmakta olduklarını ve buldukları yeri terk etmemeleri konusunda talimat aldıklarını ileri sürdü.

Silvan Cumhuriyet Savcılığı, olayla ilgili olarak soruşturma açmış, olayın "faili meçhul" ve "terör suçu" olduğu gerekçesiyle dosyayı Diyarbakır DGM Savcılığına sevk etmişti. DGM Savcısı, 18 Kasım 1994 tarihinde Sema Tanrıkulu'nun ifadesini almıştı. 8 Temmuz 1999 tarihi itibarıyla hiç kimse olayla ilgili olarak gözaltına alınmamıştı ve dosya halen açıktı.

Sema Tanrıkulu, Sözleşmenin 2. maddesi ile 13. maddesinin yanı sıra işkence yasağına ilişkin 3. maddesinin ve ayrımcılık yasağına ilişkin 14. maddesinin ihlal edildiği iddiasıyla 25 Şubat 1994 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna başvurmuş; Komisyon, başvuruyu ilgili raporunu 15 Nisan 1998 tarihinde sonuçlandırmıştı. Dostane çözüme ulaşılmaması üzerine başvuru, Mahkemeye getirildi.

Hükümet, başvurucunun tazminata ilişkin iç hukuk yollarını tüketmediğini iddia ederek Mahkemenin başvuruyu reddetmesini istedi. Mahkeme ise, ceza hukuku dışındaki hukuk yollarının sonuç vermesi için, cinayetten sorumlu kişinin belirlenmiş olması gerektiğini, oysa ele alınan dosyada bunun söz konusu olmadığını belirtti. Hükümet, başvurucunun idari hukuka dayanarak bir dava açabileceğini ileri sürmüştü. Mahkeme ise, hükümetin, başvuruya benzer koşullarda böyle bir dava açıldığına ilişkin hiçbir örnek sunmadığına işaret etti. Öte yandan, idari hukuk yollarını tüketerek bir tazminat elde edilmesi halinde, bu, Sözleşmenin 2. ve 13. maddeleriyle taraf devletlerin üstlendikleri yükümlülükler yerine getirilmiş olmazdı. Sözleşmeye uygun hukuk yolları, ancak bir kişiyi yaşamından yoksun bırakmaktan sorumlu kişilerin tespit edilmesine ve cezalandırılmasına yeterli nitelikteki hukuk yolları olabilirdi.

Başvuruya konu olayın nasıl gerçekleştiği konusunda Komisyon tarafından Ankara'da toplanan kanıtları değerlendiren Mahkeme, hükümetin dava dosyasının tamamını Komisyona sunmaktan kaçınması ve iki savcının tanık olarak dinlenememesi konusunda, hükümetin bireysel başvuru hakkını güvence altına alma yükümlülüğünü yerine getirmemiş olduğunu belirtti.

Mahkeme, bulguları değerlendirerek, olaya ilişkin olguları şöyle tespit etti:

Bulgular, Zeki Tanrıkulu'nun güvenlik görevlileri tarafından ya da onların bilgisi dahilinde öldürüldüğünü göstermeye yeterli değildi. Fakat yetkililer, onun ölümünden sorumlu olan kişileri tespit etmeye ve cezalandırmaya yeterli bir soruşturma yürütmemişlerdi. Savcılık, olay yerinde çok kısa bir inceleme yapmış ve hiçbir fotoğraf çekmemişti. Maktulün bedenini delip geçen ve dolayısıyla olay yerinde olması gereken 11 mermi kaybedilmişti ve bu mermilerin bulunması için hiçbir çaba gösterilmemişti. Tam bir otopsi yapılmamış, bedenin incelenmesinde ve diğer incelemelerde adli tıp uzmanı bulundurulmamıştı.

Mahkeme, özellikle Silvan Cumhuriyet Savcısının olayın "terör suçu" olduğuna karar vererek dosyayı DGM'ye sevk etmesi karşısında şaşkınlığını ifade etti. Zira Savcının bu karara varması için hiçbir kanıt yoktu. Sema Tanrıkulu'nun ifadesi, bir yıl sonra alınmıştı. Komisyon'un başvuruyu ilgili olarak hükümete bildirim yapmasının ardından bile yetkililer, olay sırasında görevli olan polis memurlarının ifadelerini alma gereği duymamıştı.

Sonuç olarak Mahkeme, olaya ilişkin soruşturmanın, Zeki Tanrıkulu'yu öldüren kişilerin tespit edilmesi ve cezalandırılması sonucunu verebilecek nitelikte olmadığına; bu açıdan Hükümetin, Sözleşmenin yaşam hakkının korunmasına ilişkin 2. maddesini ve

ihlallere karşı etkin hukuk yolları sağlanmasına ilişkin 13. maddesini ihlal etmiş olduğuna karar verdi.

Mahkeme, ayrımcılık yasağının ihlaline ilişkin bir bulgu olmadığı sonucuna vararak, 14. maddeye ilişkin şikayeti ise reddetti. Başvurucunun, avukatlarına verdiği vekalet belgesinin gerçek olup olmadığı konusunda Diyarbakır DGM Savcılığına çağrılarak ifadesinin alınması konusunda ise Mahkeme, hükümetlerin bu konularda başvurucuyla doğrudan temasa girmesinin uygun olmadığını; bu davada başvurucunun, böyle bir hareketi korkutmaya yönelik bir hareket olarak algılayabileceğini belirtti. Bu olayda başvurucuya gösterilen vekalet belgesi, başvurucunun adını taşııyordu. Oysa Komisyonun hükümete ilettiği tek bir vekalet belgesi vardı ve bu belge başvurucu adınaydı. Hükümet, başvurucunun ifadesinin DGM Savcılığı tarafından alınmasının ardından Komisyona, Sema Tanrıkkulu'nun vekalet belgesini imzaladığını inkar ettiğini bildirdi. Mahkeme, bu durumun, yetkililer tarafından Komisyona yapılan başvurunun geçerliliğine şüphe düşürmeye yönelik bir girişim olduğunu tespit ederek, Sözleşmenin bireysel başvuru hakkını düzenleyen 25. maddesinin ihlal edilmiş olduğuna karar verdi.

Mahkeme, başvurucuya 15.000 pound manevi tazminat ve hukuksal masraflar için de 15.000 pound ödenmesine karar verdi.

İfade Özgürlüğü

Mahkeme, ifade özgürlüğünün ihlaline ilişkin 13 davayı, 8 Temmuz günü karara bağladı. Mahkeme, Türk Hükümetinin Ceylan, Arslan, Gerger, Polat, Karataş, Erdoğan ve İnce, Başkaya ve Okçuoğlu, Okçuoğlu, Sürek ve Özdemir ile Sürek (iki dava) davalarında Sözleşmenin ifade özgürlüğüne ilişkin 10. maddesini ihlal ettiğine karar verdi. Kamil Tekin Sürek tarafından yapılan iki başvuruda ise (Sürek 1 ve Sürek 3), 6'ya karşı 11 oyla ve 7'ye karşı 10 oyla, ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği kararına vardı.

Mahkeme, Sürek 1 ve Sürek 3 davaları da dahil olmak üzere bu davalardan dokuzunda, başvurucuların, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından adil yargılanma hakkından yoksun bırakıldıklarına karar verdi.

Ceylan Davası

Münir Ceylan, Petrol-İş Sendikası Başkanı olduğu sırada yazdığı ve Yeni Ülke Gazetesinde yayımlanan bir yazısında "halkı etnik ya da bölgesel köken ya da sosyal sınıf farkı gözeterek kin ve düşmanlığa sevkettiği" gerekçesiyle (TCY 312) İstanbul DGM tarafından 3 Mayıs 1993 tarihinde 1 yıl 8 ay hapis cezasına mahkum edilmişti.

Arslan Davası

Günay Arslan, Yas Tutan Tarih, 33 Kurşun (1989) adlı kitabında "bölücü propaganda yaptığı" gerekçesiyle

İstanbul DGM tarafından 29 Mart 1991 tarihinde Türk Ceza Yasası 142. maddesi uyarınca 6 yıl, 3 ay hapis cezasına çarptırılmıştı.

Bu kararın hemen ardından "Terörle Mücadele Yasası" yürürlüğe girmiş, bu yasayla TCY 142. maddesi yürürlükten kaldırılmıştı. Bu nedenle İstanbul DGM, 3 Mayıs 1991 günü mahkumiyet kararını iptal etti.

Bu karardan sonra kitabın 2. baskısının yapılması üzerine İstanbul DGM'de yeni bir dava açılmış ve Günay Arslan, bu kez "devletin bölünmez bütünlüğüne aykırı propaganda" yaparak "Terörle Mücadele Yasası"nın (TMY) 8. maddesini ihlal ettiği gerekçesiyle 28 Ocak 1993 tarihinde 1 yıl 8 ay hapis cezasına ve ağır para cezasına çarptırılmıştı.

Gerger Davası

Haluk Gerger, 23 Mayıs 1993 tarihinde Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın anmak amacıyla düzenlenen bir törene gönderdiği ve tören sırasında okunan telgrafı nedeniyle hapis cezasına çarptırılmıştı. Mesajın "Türk milletinin birliğine ve devletin toprak bütünlüğüne karşı bölücü propaganda" içerdiğine karar veren Ankara DGM, Gerger'e TMY 8. maddesi uyarınca 1 yıl 8 ay hapis cezası ve ağır para cezası vermişti.

Polat Davası

Edip Polat, Nevrozladık Şafakları adlı kitabında "Türk milletinin birliğine ve devletin toprak bütünlüğüne karşı bölücü propaganda" yaptığı gerekçesiyle Ankara DGM tarafından 2 yıl hapis cezasına ve ağır para cezasına çarptırılmıştı.

Karataş Davası

Hüseyin Karataş, Dersim – Bir İsyanın Türküsü başlıklı şiir antolojisini yayımlayarak, "devletin bölünmez bütünlüğüne karşı bölücü propaganda" yaptığı gerekçesiyle İstanbul DGM tarafından 22 Şubat 1993 tarihinde 1 yıl 8 ay hapis cezası ve ağır para cezasına çarptırılmıştı. 27 Ekim 1995 tarihinde "Terörle Mücadele Yasası"nda değişiklik yapılmasının ardından dava tekrar ele alınmış, hapis cezası 1 yıl 1 ay ve 10 güne düşürülmüş; para cezası ise arttırılmıştı.

İnce ve Erdoğan Davası

Gazeteci Selami İnce, Demokrat Muhalefet adlı aylık derginin Ocak 1992 sayısında İsmail Beşikçi ile yaptığı röportajı yayımlamıştı. Ümit Erdoğan, bu derginin sorumlu yazı işleri müdürü idi. İstanbul DGM, 12 Ağustos 1993 tarihinde, bu röportajı yaparak ve yayımlayarak, İnce ve Erdoğan'ın "devletin bölünmez bütünlüğüne karşı bölücü propaganda" (TMY 8) yaptığına karar vermişti. İnce 1 yıl 8 ay hapis cezasına, Erdoğan ise 5 ay hapis cezasına ve ayrıca her ikisi de ağır para cezasına çarptırıldı. 27 Ekim 1995 tarihinde ve 14 Ağustos 1997 tarihinde "Terörle Mücadele Yasası"nda yapılan

değişikliklerin ardından dava tekrar ele alınmış, İnce'nin cezası şartlı olarak tecil edilmiş ve Erdoğan'a ilişkin karar ise ertelenmişti.

Başkaya ve Okçuoğlu

Prof. Fikret Başkaya'nın Batılılaşma, Çağdaşlaşma, Kalkınma – Paradigmanın İflosu/Resmi İdeolojinin Eleştirisine Giriş başlıklı (1991) kitabında “devletin bölünmez bütünlüğüne karşı bölücü propaganda” (TMY 8) yapıldığı iddiasıyla Başkaya ve kitabın yayımcısı M. Selim Okçuoğlu hakkında İstanbul DGM'de dava açılmış; DGM, kitabın bütünlüğü içinde akademik bir inceleme olduğuna karar vererek, başvuru tarihinde beraat ettirmişti. DGM Savcısının Yargıtay'a temyiz başvurusu üzerine, Yargıtay, beraat kararını bozarak davanın yeniden görülmesini istemişti. İstanbul DGM, 5 Ağustos 1993 tarihinde verdiği kararında, Başkaya'yı 1 yıl 8 ay hapis cezasına ve Okçuoğlu'nu 5 ay hapis cezasına çarptırmış; ayrıca her iki başvurucuyu da ağır para cezasına çarptırmıştı.

Okçuoğlu Davası

Mehmet Zeki Okçuoğlu, Demokrat adlı derginin Mayıs 1991 sayısında “Kürt Sorununun Dünü ve Bugünü” başlıklı bir makale yayımlamış; İstanbul DGM, 11 Mart 1993 tarihli kararında, yazarın bu makalede ifade ettiği görüşlerinin “devletin bölünmez bütünlüğüne karşı bölücü propaganda” (TMY 8) suçunu oluşturduğuna karar vermişti. DGM, Okçuoğlu'nu 1 yıl 8 ay hapis cezası ve ağır para cezasına çarptırmış; 27 Ekim 1995 tarihinde “Terörle Mücadele Yasası”nda değişiklik yapılmasının ardından dava tekrar ele alınmış, hapis cezası 1 yıl 1 ay ve 10 güne düşürmüştü, para cezasını ise arttırmıştı.

Sürek ve Özdemir Davası

Haberde – Yorumda Gerçek adlı derginin 31 Mayıs ve 7 Temmuz 1992 sayılarında PKK lideri Abdullah Öcalan ile yapılan bir röportajı yayımlamış; derginin sahibi Kamil Tekin Sürek ve sorumlu yazı işleri müdürü Yücel Özdemir, bu röportajda ifade edilen görüşlerin “devletin bölünmez bütünlüğüne karşı bölücü propaganda” (TMY 8) suçunu oluşturduğu gerekçesiyle İstanbul DGM tarafından yargılanmış; Sürek ağır para cezasına ve Özdemir de 6 ay hapis cezasının yanı sıra ağır para cezasına çarptırılmıştı.

Sürek Davası 1-4

Kamil Tekin Sürek, Haberde – Yorumda Gerçek adlı dergide yayımlanan “Silahlar Özgürlüğü Engellemez” ve “Suç Bizim” başlıklı iki okuyucu mektubunda ifade edilen görüşlerin “devletin bölünmez bütünlüğüne karşı bölücü propaganda” (TMY 8) suçunu oluşturduğu gerekçesiyle İstanbul DGM tarafından yargılanmış, ağır para cezasına çarptırılmıştı (Dava 1). Yine bu dergide, Halkın Emek Partisi milletvekilleri Leyla Zana ve Orhan Doğan ile Lord Avebury'den oluşan bir delegasyonun basın

açıklamasının yayımlanması nedeniyle Sürek, İstanbul DGM tarafından 2 Eylül 1993 tarihinde ağır para cezasına çarptırılmıştı. Sürek, haberde yer alan Şırnak Emniyet Müdürünün polisler halka ateş açma emri verdiği yönünde Valiye atfen verilen bilgi ile Jandarma Komutanı ile delegasyon arasındaki bir diyalogun yayımlanması yoluyla “terörizme karşı mücadele etmekle görevli emniyet kuvvetlerinin kimliklerini açıklayarak hedef gösterme” suçu işlendiği gerekçesiyle mahkum olmuştu (Dava 2). Aynı derginin 9 Ocak 1993 tarihli sayısında yoksul köylülerin toprak ağalarının topraklarına el koyduğu yönündeki bir haberde “devletin bölünmez bütünlüğüne karşı bölücü propaganda” (TMY 8) yapıldığı gerekçesiyle İstanbul DGM, Sürek'i ağır para cezasına çarptırmıştı (Dava 3). 4 Nolu başvurunun konusu ise, Sürek'in İstanbul DGM tarafından, aynı dergide Newroz hakkındaki bir haber ile PKK'nin siyasi kanadı olan ERNK temsilcisiyle yapılan bir röportajın yayımlanması nedeniyle ağır para cezasına çarptırılmasıydı.

Bu 13 davada başvuru sahipleri, Sözleşmenin ifade özgürlüğünü güvence altına alan 10. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdi.

Mahkeme, bu 13 başvuruya konu olan mahkumiyet kararlarının, ifade özgürlüğünün kullanımına müdahale niteliğini taşıdığını; ancak bu müdahalenin yasa dışı olmadığından dolayı, her bir müdahalenin “demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı”nı inceledi. Mahkeme, basının siyasi demokrasinin olması gerektiği gibi işlemesi açısından asli bir rol oynadığını belirtti. Mahkeme, buna karşılık “ulusal güvenlik, toprak bütünlüğünün şiddet tehlikesine karşı korunması, kamu düzeninin korunması ya da suçun önlenmesi” gibi “devletin yaşamsal çıkarları”nın basın tarafından zedelenmemesi gerektiğini, ancak basının görevinin, siyasi sorunlar konusunda bilgi ve görüşleri – ve bu arada ayrılıklara yol açan bilgi ve görüşleri de – rapor etmek ve yayımlamak olduğunu belirtti.

Mahkeme, ifade özgürlüğüne ilişkin geliştirdiği içtihadı dayanarak, Sözleşmenin 10. maddesi 2. paragrafında siyasi ifadeler ya da kamuyu ilgilendiren tartışmaları kısıtlama alanının çok dar olduğunu; hükümete yönelik eleştirinin meşru sınırlarının, özel kişilere yönelik eleştirinin sınırlarından çok daha geniş olduğunu belirtti. Mahkemeye göre, demokratik bir toplumda hükümetin eylemleri ya da ihmalleri, yalnızca yargı ve yasama makamları değil, kamuoyunun da yakın takibine açık olmalıdır. Dahası, hükümetin güçlü konumu, muhaliflerinin eleştirileri, hatta haksız saldırıları karşısında bile, yanıt vermek için başka yollar olduğu sürece, cezaı yaptırımlara başvurma konusunda sakinlikli davranmasını gerektirir. Buna karşılık hükümetler, bu tür ifadeler karşısında, kamu düzenini koruma görevlerine bağlı olarak, münasip ve

aşırılığa kaçmayan önlemler, hatta cezai önlemler alabilirler. Ayrıca, bu tür ifadelerin bir kişiye, bir kamu görevlisine ya da halkın bir kesimine karşı şiddete tahrik niteliğinde olması halinde ise, hükümetlerin ifade özgürlüğüne müdahale konusunda takdir alanları daha geniş olacaktır.

Mahkeme, bu ilkeler doğrultusunda, suç oluşturduğu iddia edilen her pasajı inceleyerek, Sürek 1 ve Sürek 3 davaları dışındaki başvurularda ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verdi.

Mahkeme, adil yargılanma hakkına ilişkin değerlendirmesinde ise, Devlet Güvenlik Mahkemelerinde askeri yargıçların bulunması nedeniyle, başvuru sahiplerinin bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından adil yargılanma hakkından yoksun bırakıldıklarına; bu bakımdan Sözleşmenin 6. maddesinin 1. paragrafının ihlal edilmiş olduğuna karar verdi.

Mahkeme, Başkaya ve Okçuoğlu davasında ise, suç ve cezanın ancak yasada belirtilmesi halinde söz konusu olabileceği, dolayısıyla ceza hukuku kurallarının sanıklar aleyhine geniş yorumlanamayacağı ilkesine dayanarak, Sözleşmenin 7. maddesinin ihlal edildiğine karar verdi. DGM tarafından verilen mahkumiyet kararına konu olan kitabın yazarı Fikret Başkaya, TMY 8. maddesine dayalı olarak hapis cezasına çarptırılmıştı ve bu açıdan, Sözleşmenin 10. maddesi ihlal edilmişti. Ancak TMY 8. maddesinin 2. paragrafı, yayıncılara hapis cezası değil, para cezası öngörmekteydi. Kitabın yayıncısının da aynı suçu işlemiş olduğu varsayılarak cezalandırılması, bu açıdan Sözleşmenin 7. maddesini de ihlal etmişti.

Öztürk Davası

Mahkeme, Ünsal Öztürk'ün başvurusuna ilişkin kararını 28 Eylül günü açıkladı. Başvuru, yayıncı Ünsal Öztürk'ün Nihat Behram'ın Hayatın Tanıklığında – İşkencede Ölümün Güncesi başlıklı kitabını yayımlamasından dolayı cezalandırılmasına ilişkindi. Behram, kitapta yer alan ifadeler yoluyla halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettiği gerekçesiyle (TCY 312) Ankara DGM'de yargılanmış; 22 Mayıs 1991'de aklanmıştı. Öztürk ise, TCY 312. maddesi uyarınca Ankara DGM tarafından 30 Mart 1989 tarihinde para cezasına çarptırılmış ve kitap da toplatılmıştı. Öztürk'ün temyiz başvurusu ise, Yargıtay'ın 8 Ocak 1993'de mahkumiyet kararını onaylaması ile sonuçlanmıştı.

Mahkeme, Sözleşmenin 10. Maddesinin, ifade özgürlüğünü herkes için güvence altına aldığını; bu bakımdan, sadece ifade edilen bilgi ya da görüşlerin içeriğini değil, dağıtım araçlarını da kapsadığını açıkladı. Zira, görüş ya da bilgilerin dağıtımını sağlayan araçlara yapılacak müdahale de, ifade özgürlüğüne müdahale sonucunu getirecekti. Mahkemeye göre, yayıncılar, her ne kadar

yayımladıkları görüş ya da bilgilerden sorumlu tutulamazsa da, yazarlara, bilgi ya da görüşleri başkalarına iletmek için araç sağlamaktadır; bu bakımdan, Öztürk'ün yazarın kitabını yayımladığı için cezalandırılması, ifade özgürlüğüne müdahale anlamına gelir.

Mahkeme, söz konusu müdahalenin Sözleşmenin ifade özgürlüğüne ilişkin 10. maddesinin ihlalini oluşturup oluşturmadığını tespit amacıyla, öncelikle müdahalenin yasalarda öngörülüp öngörülmediğini değerlendirdi. Söz konusu müdahale, TCY'nın 312. maddesi 2. paragrafı uyarınca yapılmıştı. Mahkeme, bir müdahalenin yasada öngörülmesinin söylenebilmesi için, yasanın, yurttaşların yasanın sonuçlarını öngörebileceği kadar açıklık ve kesinlikle düzenlenmiş olması gerektiğini belirtti. Söz konusu yasal düzenleme, bu niteliği taşımaktaydı.

Mahkeme, söz konusu yasal düzenlemenin kamu düzeninin ya da suçun önlenmesini amaçladığını; bu açıdan da düzenlemenin, Sözleşmenin 10. maddesinde ifade özgürlüğüne müdahale için getirilen meşru amaçlardan birine (kamu düzeninin ya da suçun önlenmesi) uyduğunu belirledi.

Müdahalenin “demokratik bir toplumda gerekli” olup olmadığı konusunda ise Mahkeme, bu tür bir müdahalenin 10. maddeyi ihlal etmemiş sayılması için, “acil bir toplumsal gereksinim”i karşılaması gerektiğini, devletlerin böyle bir gereksinimin varlığını takdir edebileceklerini, ancak bu takdirin Mahkemenin denetimine tabi olduğunu belirtti.

Mahkeme, dava konusu kitabın İbrahim Kaypakkaya'nın yaşamını, görüşlerini ve eylemlerini savunmaya yönelik olduğunu; Kaypakkaya'nın ölümünden devletin sorumlu olduğu görüşünü kanıtlamayı amaçladığını gözlemledi. Böylece kitap, Türk yetkililerinin aşırı sol hareketlere karşı baskıcı politikalarını eleştirmenin yanı sıra, dolaylı olarak Kaypakkaya'nın temsil ettiği ideolojiyi desteklemekteydi.

Mahkeme, ifade özgürlüğüne ilişkin geliştirdiği içtihada dayanarak, Sözleşmenin 10. maddesi 2. paragrafında siyasal ifadeler ya da kamuyu ilgilendiren tartışmaları kısıtlama alanının çok dar olduğunu; hükümete yönelik eleştirinin meşru sınırlarının, özel kişilere yönelik eleştirinin sınırlarından çok daha geniş olduğunu belirtti. Mahkemeye göre, demokratik bir toplumda hükümetin eylemleri ya da ihmalleri, yalnızca yargı ve yasama makamları değil, kamuoyunun da yakın takibine açık olmalıdır. Dahası, hükümetin güçlü konumu, muhaliflerinin eleştirileri, hatta haksız saldırıları karşısında bile, yanıt vermek için başka yollar olduğu sürece, cezai yaptırımlara başvurma konusunda sakinimli davranmasını gerektirir. Buna karşılık hükümetler, bu tür ifadeler karşısında, kamu düzenini koruma görevlerine bağlı olarak, münasip ve

aşırılığa kaçmayan önlemler, hatta cezai önlemler alabilirler. Ayrıca, bu tür ifadelerin bir kişiye, bir kamu görevlisine ya da halkın bir kesimine karşı şiddete tahrik niteliğinde olması halinde ise, hükümetlerin ifade özgürlüğüne müdahale konusunda takdir alanları daha geniş olacaktır.

Mahkeme, bu içtihat ilkeleri ışığında, kitapta kullanılan ifadelerin, yurttaşlar arasında nefret, kin ya da şiddeti tahrik etmeye yönelik olmadığını gözlemleyerek, ifade özgürlüğüne müdahaleyi gerektirebilecek acil bir toplumsal ihtiyacın doğduğunu gösteren bulgular olmadığına ve Öztürk'ün cezalandırılmasının ifade özgürlüğünün ihlali olduğuna karar verdi.

Mahkeme, hükümetin Öztürk'e maddi zararı için 10.000 dolar ve dava masrafları için 20.000 dolar tazminat ödemesine karar verdi.

Örgütlenme Özgürlüğü

AİHM, Anayasa Mahkemesi tarafından 1993 yılında kapatılan Özgürlük ve Demokrasi Partisinin (ÖZDEP) başvurusu konusundaki kararını, 8 Aralık günü açıkladı. Mahkeme, ÖZDEP'in kapatılmasının Sözleşmenin 11. maddesinin ihlalini oluşturduğuna karar verdi.

ÖZDEP, 19 Ekim 1992 tarihinde kurulmuş ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Parti Programındaki bazı ifadelerin "devletin toprak bütünlüğüne" aykırı olduğu iddiasıyla 29 Ocak 1993 tarihinde partinin kapatılması için Anayasa Mahkemesine başvurmuştu. Partinin kurucuları, Anayasa Mahkemesindeki dava devam ederken, parti liderlerini kapatma kararının sonuçlarından (kişisel siyasi faaliyet yasağı) korumak amacıyla partiyi fesh etmişlerdi. Anayasa Mahkemesi, 14 Temmuz 1993 tarihinde ÖZDEP'in kapatılmasına karar verdi.

Hükümet, parti kurucularının kapatma kararından önce partiyi feshetmiş oldukları, dolayısıyla karardan mağdur olduklarını ileri süremeyecekleri gerekçesiyle AİHM'in başvuruyu ele almasına itiraz etti. AİHM ise, Türkiye iç hukukuna göre, kendiliğinden fesh edilmiş bir partinin Anayasa Mahkemesi tarafından karar verilinceye kadar mevcudiyetini sürdürmesini öngördüğüne dikkat çekerek, hükümetin Anayasa

Mahkemesinin karar verdiği tarihte ÖZDEP'in mevcut olmadığını ileri süremeyeceğine karar verdi.

AİHM, ÖZDEP'in programında şiddet çağrısı, ayaklanmaya teşvik ya da demokratik ilkelerin reddi niteliğinde başka herhangi bir unsur bulmadığını; tam tersine, partinin ortaya koyduğu siyasi projenin uygulanmasında demokratik kurallara riayet gerekliliğinin vurgulanmış olduğunu belirtti. ÖZDEP Programı, "Türk ve Kürt halklarını kapsayan toplumsal bir düzenin" demokratik ilkeler doğrultusunda kurulması için bir siyasi projeyi tanımlamaktaydı. Mahkeme, her ne kadar Programda "ulusal ya da dinsel azınlıkların kendini kaderini tayin hakkı" belirtilmişse de, bunun ayrılıkçı bir önerme olarak alınamayacağı; ortaya konulan siyasi projenin, Kürt halkının demokratik olarak ifade edeceği serbest iradesiyle desteklenmesi istemine işaret ettiği sonucuna ulaştı.

Mahkemeye göre, bu tür bir siyasi projenin, Türk devletinin mevcut yapısı ve ilkeleriyle uyumsuz olmasının demokratik kurallara aykırı olduğu anlamına gelmediğini belirterek, demokrasinin özünün, farklı siyasi projelerin ifade edilmesi ve tartışılması olduğunu vurguladı. Mahkeme, bu tür projelerin, bizzat demokrasiye zarar verme amacını taşımadıkça, devletin mevcut yapılanmasını da sorgulayabileceklerini belirtti.

Mahkemeye göre, ÖZDEP'in kapatılması yoluyla örgütlenme özgürlüğüne yapılan müdahale, bu tür bir kararın, kapatılan partinin mal varlığının Hazineye devredilmesi ve liderlerinin siyasi faaliyetlerden yasaklanması nedeniyle radikal bir müdahaleydi. Mahkeme, özellikle, hükümetin bu müdahalenin gerekçesi olarak ÖZDEP'in Türkiye'de "terörizmi desteklediğini" iddia etmesine karşı, bu tür sorunlardan ÖZDEP'in nasıl sorumlu tutulabileceği konusunda bir açıklama getiremediğine dikkat çekti.

Sonuç olarak Mahkeme, ÖZDEP'in kapatılmasının demokratik bir toplumda gerekli sayılabilecek türden bir müdahale olmadığına, bu nedenle 11. maddenin ihlal edilmiş olduğuna karar verdi. Mahkeme, ÖZDEP kurucularına 30.000 frank manevi tazminat ve masraflar için de 40.000 frank ödenmesine karar verdi.

7. DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ

1999 yılında da “devlet politikaları”na karşı görüş ileri süren, bu politikaları eleştiren kişiler çeşitli baskılarla cezalandırıldı. Muhafız kesimlerin örgütlediği sendika, dernek ve siyasi partiler gibi kurumlar ya da çeşitli oluşumlarda faaliyet gösteren kişiler ile insan hakları savunucuları faaliyetlerini 1999 yılında da gözaltına alınma, tutuklanma ya da hapis cezasına mahkum olma tehditleri altında sürdürdüler.

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre, 1999 yılında TCY'nin “devleti tahkir ve tazyif” suçunu tanımlayan 159. maddesi uyarınca açılan davalardan 113'ü beraat ve 101'i mahkumiyetle sonuçlandı. “Halkı dil, din ve ırk esasına göre kin ve düşmanlığa tahrik etme” suçunu tanımlayan TCY'nin 312. maddesi uyarınca açılan davalardan 501'i sonuçlandı; bu davalardan 136'sında beraat, 246'sında mahkumiyet kararı verildi. “Halkı askerlikten soğutma suçu” ile ilgili TCY'nin 155. maddesi uyarınca da toplam 5 kişi hakkında dava açıldı, 1999 yılında bu suçla ilgili davalar sonuçlanmadı. 1999 yılında Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasasına muhalefet suçlamasıyla, 6.782 kişi (325'i 18 yaşın altında) hakkında dava açıldı. Aynı gerekçeyle açılan 421 davadan 294'ü beraat ve 85'i mahkumiyet kararıyla sonuçlandı.

1999 yılında TCY'nin “yasadışı örgüte yardım ve

yataklık yapma” suçunu tanımlayan 169. maddesi uyarınca toplam 5063 kişi (123'ü 18 yaşın altında) hakkında dava açıldı. Aynı gerekçeyle açılan 1705 davadan 886'sı beraat ve 578'i mahkumiyet kararıyla sonuçlandı. 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası uyarınca görülen toplam 1911 davadan 1317'si mahkumiyetle sonuçlanırken 227'si hakkında beraat kararı verildi.

Basın Yasası'na muhalefet suçlamasıyla ise 1999 yılında toplam 3.174 sanık hakkında 2.604 dava açıldı. Bu gerekçeyle açılan toplam 3204 davadan 434'ü beraat, 1409'u mahkumiyet ile sonuçlandı.

Düşünce özgürlüğünü engelleyen yasal düzenlemelerde bir değişiklik yapılmazken devlet organları “devlet politikalarına” muhalif kesimlere karşı yasal düzenlemelerin yanı sıra çeşitli idari, mali ve polisiye tedbirler geliştirdi. İçişleri Bakanlığı, nisan ayında yayınladığı genelgeyle kamu kuruluşlarının yapılacak basın açıklamaları ile kamuoyuna yansıyacak etkinliklerde bazı kavramların kullanılmasını yasakladı. İçişleri Bakanlığı Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı'nın 26 Nisan 1999 tarih ve 096 sayılı yazısıyla TRT, Anadolu Ajansı ve ilgili kuruluşlara da gönderilen genelgeye göre, kullanılması “mahzurlu” görülen terimlerle yerine kullanılması önerilen terimler şunlar:

Kullanılması “Mahzurlu” terimler	Kullanılması Gereken Terimler
Gerilla (kır gerillası, şehir gerillası) asi Peşmerge, mülteci Kürt ulusal kurtuluş savaşı, özgürlük mücadelesi, PKK, KAWA, KUK, Operasyon, temizlik hareketi, güvenlik hareketi, Komutan, vali, kaymakam Kürt, Kürt Türkleri, Kürt ırkı, Kürt vatandaşı Kürt soylular, Kürt kökenliler, Kürt soylu vatandaşlar, Kürt soyundan halk	Terörist, terörist unsur, eşkıya, haydut Kuzey Iraklılar, sığınmacılar Terörist faaliyetler PKK terör örgütü, kanlı terör örgütü, cinayet şebekesi Teröristlerin ve suçluların aranması, suçluların takibi Bir yetkili Türk vatandaşı
Geçici olarak silah bırakma, ateşkes	Türk vatandaşı, bölücü çevrelerce Kürt olarak isimlendirilen vatandaşlarımız Terörist faaliyetlere ara verme, silahlı terörist eylemleri geçici olarak durdurma

Bariş çağırısı Apo tazminatı, PKK tazminatı, terör-Kürt tazminatı Güney Kürdistan Kuzey Kürdistan Botan, Amed, Dersim, Serhat, ... eyaleti	Terörist faaliyetlere geçici ara verme Olağanüstü Hal Bölge görev tazminatı Kuzey Irak Türkiye'nin doğusu Şırnak-Van-Hakkari yöresi, Bingöl-Muş-Diyarbakır yöresi, Erzincan-Tunceli-Elazığ yöresi Teröristlerin yöre sorumlusu Terörist Öcalan Terör örgütüne yardım ve yataklık yapanlar, terörist işbirlikçisi Terörist barınağı, terörist yuvası bölücü başı -bölücü elebaşı, Terörist başı, örgüt başı Terör örgütü sorumlularından Terör örgütü, terör örgütü PKK Terör örgütü, terörist Terör örgütü Terör örgütü PKK. Terör suçu, cinayet - katliam suçu, toplu katliam suçu Terörist başının Roma'ya / İtalya'ya sığınması Terk edilen köyler, halkın terk ettiği köyler Türkiye'nin doğusundaki vatandaşlarımız PKK terör örgütü güdümündeki toplantı
Botan (.....) komutanı, sorumlusu Apo Mİlis Örgüt üssü, kampı, karargahı (yurtiçinde) Örgüt önderi, Örgüt lideri, PKK lideri, Örgütün lider kadrosu - kadrosundan Bölücü terör örgütü, bölücü terör örgütü PKK Bölücü örgüt / bölücü Marksist - Leninist örgüt, Marksist - Leninist PKK İnsanlığa karşı suç Öcalan'ın Roma yürüyüşü Boşaltılan köyler-yakılan köyler Doğu ve Güneydoğu Anadolu halkı Sürgünde Kürt parlamentosu Kürt milletvekili-Kürt parlamentosu, Milletvekili-üyesi Kürt bayrağı, sözde Kürt bayrağı ERNK bürosu ERNK – ARGK Ulusal Meclis-Eyalet Meclisi, ...nci Kongre Düşük (alçak) yoğunluklu savaş Terörist timi-bölüğü vb. Kürt Devleti Kürt liderler-liderleri	Terör örgüt elemanı Terör örgütünün sembolü Teröristlerin irtibat bürosu Terörist örgütün alt birimi Terörist toplantısı Terörle mücadele Terörist grubu Kuzey Irak'taki oluşum Kuzey Iraklı aşiret ağaları-reisleri

İHD Genel Başkanı Akın Birdal konuya ilişkin yaptığı açıklamada, yasak sözcükler listesini bir sansür genelgesi olarak değerlendirdi. Birdal, bu uygulamanın düşünce önünde yürütülen engellerin bir uzantısı olduğunu belirterek, "Bariş karşıtı olan bu uygulama, Kürt sözcüğüne bile tahammül edemediklerini en iyi şekilde veriyor. Çoğulcu, demokrasi karşıtı olan bu uygulama, olguları reddetme gerçekleri çarpıtma bir yana sözcüklerden bile nasıl korktuklarını gösteriyor.

Çağdaş Gazeteciler Derneği (ÇGD) Genel Başkanı İsmet Demirdöğen de Türkiye'nin sorunlarının sözcüklerle oynanarak, kimi sözcüklerin değiştirilmesiyle çözülemeyeceğini söyledi. Demirdöğen "Sözcüklerle oynamayı düşünenler kendi kafalarını değiştirmekle, ülke sorunlarına karşı bakışlarını gözden geçirmekle uğraşırlarsa daha iyi olur. Türkiye'nin önünde düşünceyi ifade etme gibi dev bir sorun" durmaktadır. Anayasa Mahkemesi Başkanı Necdet Sezer'in yaptığı konuşmayı incelemelerini ve o çığılığı duymalarını öneririm. Sözcükleri ayıklamak için ayırdıkları zamanı Türkiye'deki sorunların çözümlenmesine ayırsalar daha iyi olur. Bu bir ayıptır, ormanı görmemektir" dedi.

Yasal Düzenlemeler

Türkiye'de düşünce özgürlüğüne engel teşkil eden

yasal düzenlemelerin başında, TCY'nin 155, 159, 311, 312. maddeleri; Terörle Mücadele Yasası'nın 6, 7, 8. maddeleri, 5816 sayılı Atatürk'ü Koruma Yasası, Basın Yasası ve RTÜK Yasası geliyor. İl İdare Yasası ile Sıkıyönetim ve Olağanüstü Hal Yasaları belirli durumlarda askeri ve idari yetkililere, yargı kararı olmaksızın yasaklayıcı önlemler alma olanağı tanıyor.

5680 sayılı Basın Yasası, basın yoluyla işlenen suçlarda, yazarla birlikte yayın kuruluşunun yazışmaları müdürünü ve sahibini de sorumlu tutuyor; böylece aynı suçtan birden çok kişi cezalandırılıyor¹. Aynı yasanın 31. maddesi Bakanlar Kurulu'na "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, milli egemenliğine, Cumhuriyetin varlığına, milli güvenliğe, kamu düzenine, genel asayişe, kamu yararına, genel ahlaka ve genel sağlığa aykırı olup yabancı memleketlerde çıkan basılmış eserlerin Türkiye'ye sokulması veya dağıtılmasını yasaklama", İçişleri Bakanlığı'na da "Türkiye'de yayınlanmış eserleri toplatma" yetkisi tanıyor.

¹ 5680 sayılı yasa madde 16/1: "Mevkutelere işlenen suçlarda sorumluluk, suçu vücuda getiren yazıyı veya haberi yazan veya resmi veya karikatürü yapan kimse ile beraber bu mevkutenin ilgili sorumlu müdürüne aittir. Ancak, sorumlu müdürler için verilen hürriyeti bağlayıcı cezalar, sürelerine bakılmaksızın para cezasına çevrilerek hükümlenir. Para cezasının hesabında 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanununun 4 üncü maddesinin birinci bendinde belirtilen miktarın aşığı haddi esas alınır. Sorumlu müdürler için emniyet gözetimi altında bulundurma cezası verilmez".

TCY'nin 162. maddesinde, "kanunun cürüm saydığı neşriyat nakletmek belli başına bir cürüm olduğu" belirtiliyor². Bu düzenlemeye göre, eleştiri, tartışma ya da kamuyu bilgilendirme amacıyla alıntı yapanlar da cezalandırılabilir. Ancak, DGM savcılar tarafından "terör amaçlı propaganda yapmakla" suçlananlara, yaptıkları alıntının doğrudan kaynağı oldukları gerekçesiyle ceza talep edilebiliyor.

TCY'nin 159. maddesi "Türklüğü, Cumhuriyeti, Büyük Millet Meclisini, Hükümetin manevi şahsiyetini, Bakanlıkları, Devletin askeri veya emniyet muhafaza kuvvetlerini veya adliyenin manevi şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif etme" suçunu tanımlayarak söz konusu suç işleyenlere 1 ile 6 yıl arası ağır hapis cezası öngörüyor. Eleştiri ile hakaret sınırının keyfi olarak belirlendiği Türkiye'de, bu hüküm özellikle insan hakları ihlalleri, Türk Silahlı Kuvvetleri ve MGK'nin kamu yaşamındaki rolüne ya da politikalarına yönelik her türlü eleştirinin suç kapsamında değerlendirilerek cezalandırılmasına yol açıyor.

TCY'nin 155. maddesinde, "ülkenin emniyetini tehlikeye sokacak" ya da "halkı askerlikten soğutabilecek" konuşmalar yapan ya da yazılar yazan kişilerin 2 aydan 2 yıla kadar hapsedilmesi öngörülüyor .

TCY'nin 312. maddesi, "halkı kin ve düşmanlığa tahrik etme" suçunu düzenliyor.³ Özellikle, Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesinde 1995 yılında yapılan değişiklikten sonra "düşünce suçluları"na karşı yoğun olarak uygulanan 312. madde şu ana değin ulusal ve uluslararası hukuk çevreleri ve insan hakları kuruluşları tarafından ciddi eleştirilere konu oldu.

TCY'nin "yasadışı silahlı örgüt üyeliği ve yöneticiliği" suçunu düzenleyen 168. maddesine, görüş ve eylemleri nedeniyle insan hakları savunucularını ve gazetecileri yargılamak için sık sık başvuruluyor.

TCY'nin "Terör amacı ile işlenen suç" kapsamında belirtilen "silahlı çeteye yardım ve yataklık etme" suçunu düzenleyen 169. maddesi de muhalif basın yayın organları mensuplarına, buralarda yayımlanan haberlerle yasadışı örgütün faaliyetlerini kolaylaştırdığı gerekçesiyle yüklenebilmektedir.

Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesinde tanımlanan, "Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı hedef alan yazılı ve sözlü propaganda ile toplantı, gösteri ve yürüyüş" yapma suçu Kürt sorunuyla ilgili muhalif görüşlerde olduğu gibi, milli güvenlik siyaseti konusunda aykırı bilgi ve kanaatleri ifade eden ya da aktaran kişilere karşı sıkça uygulanan hükümlerden birisi oldu. 8. madde 1 ile 3 yıl arasında hapis ve ağır para cezası öngörüyor. Bu kapsamda cezalandırılan yayınların sahiplerine ağır para cezası, yazışmaları müdürlerine ise 6 aydan 2 yıla kadar hapis cezası ve para cezası verilmesi öngörülüyor.

Terörle Mücadele Yasası'nın 7. maddesi, "yasadışı örgüt mensuplarına yardım etme ve örgütle ilgili propaganda yapma" suçunu düzenliyor. Yetkililerinin "terör örgütlerinin yararına" olduğunu düşündüğü her türlü bilgi ve görüşlerin ifadesi bu maddeye göre cezalandırılıyor⁴.

Terörle Mücadele Yasası'nın 6. maddesi "Yasadışı örgütlerin bildiri veya açıklamalarını basma veya yayınlama" ve "terörle mücadelede görev almış kamu görevlilerini hedef gösterme" suçlarını düzenliyor. Bu madde, işkence, tecavüz, yargısız infaz ve benzeri insan hakları ihlallerinden yargılanan resmi görevliler için kalkan olarak kullanılıyor.

1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası'nın 3. maddesinin (b) bendi, sıkıyönetim ilanı halinde sıkıyönetim komutanlarına "telefon, telsiz, radyo, televizyon gibi her çeşit araçlarla yapılan yayım ve haberleşmeye sansür koymak, kayıtlamak veya durdurmak ve hizmetin gerektirdiği ahvalde bunlardan öncelikle faydalanmak" yetkisini veriyor. Aynı maddenin (c) bendine göre sıkıyönetim komutanları "Söz, yazı, resim, film ve sesle yapılan her türlü yayım, haberleşme, mektup, telgraf gibi haberleşme araçlarını kontrol etmek; gazete, dergi, kitap ve diğer yayınların basımını, yayımını, dağıtımını, birden fazla sayıda bulundurulmasını veya taşınmasını veya sıkıyönetim bölgesine sokulmasını yasaklamak veya sansür koymak; sıkıyönetim komutanlığınca basımı, yayımı ve dağıtılması yasaklanan kitap, dergi, gazete, broşür, afiş, bildiri, pankart, plak, bant gibi bilcümle evrakı, yayım ve haberleşme araçlarını toplatmak; bunları basan matbaaları, plak ve bant yapım yerlerini kapatmak, müsaderesine karar verilmemekle birlikte, sıkıyönetim komutanlıklarınca sahiplerine iadesinde sakınca görülenlerin imhası için gerekli önlemleri almak; yayına, yeni girecek gazete ve dergilerin çıkarılmasını izne bağlamak" yetkisine sahipler.

² TCY madde 162/1: "Kanunun cürüm saydığı neşriyatı nakil etmek başlı başına bir cürüm olup, faili aynı cezaya tabidir. Nakil olunan bu gibi neşriyatın muhteviyatı tasdik olunmadığına veya ihtiyatla nakil edildiğine yahut mesuliyeti başka bir kimsenin tamamiyle deruhte eylediğine dair bir kayıt ilavesi naklini mesuliyetten varestede kılamaz."

³ TCY Madde 312: 1. Bent "Kanunun cürüm saydığı bir fiili açıkça öven veya iyi gördüğünü söyleyen veya halkı kanuna itaatsizliğe tahrik eden kimse altı aydan iki yıla kadar hapis ve ikibin liradan onbin liraya kadar ağır para cezasına mahkûm olur".

2. Bent - "Halkı; sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik eden kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis ve üçbin liradan onikibin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Bu tahrik umunun emniyeti için tehlikeli olabilecek bir şekilde yapıldığı takdirde faile verilecek ceza üçte birden yarıya kadar artırılır.

⁴ Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 20 Mayıs 1998 tarihinde aldığı TMY'nin 7/2'nci maddesi sadece 'silahsız örgüt propagandası yapmak' suçlamasıyla yargılanan sanıklara uygulanması yönündeki kararıyla gazeteci ve yazarların daha ağır suçlarla yargılanması gündeme geldi. Yargıtay kararında TMY'nin 7/2. Maddesi uyarınca yargılanan gazeteci sanıkların, eylemlerinin 'örgüt propagandası yapmak' tan çıkarılıp TCK'nın 169 maddesi uyarınca "silahlı örgüte yardım ve yataklık" çerçevesinde değerlendirilmesi istendi. Buna göre 'basın yoluyla örgüt propagandası' yapan ve 'örgüt adına fiili eylem' yapan sanıklar aynı ceza maddesiyle cezalandırılacak.

2935 Sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 11. maddesinin (e) bendi, valilere "Gazete, dergi, broşür, kitap, el ve duvar ilanı ve benzerlerinin basılmasını, çoğaltılmasını, yayımlanmasını ve dağıtılmasını, bunlardan olağanüstü hal bölgesi dışında basılmış veya çoğaltılmış olanların bölgeye sokulmasını ve dağıtılmasını yasaklamak veya izne bağlamak; basılması ve neşri yasaklanan kitap, dergi, gazete, broşür, afiş ve benzeri matbuayı, toplatmak"; (f) bendi ise "Söz, yazı, resim, film, plak, ses ve görüntü bantlarını ve sesle yapılan her türlü yayını denetlemek gerektiğinde kayıtlamak veya yasaklamak" yetkisi veriyor.

Kamuoyunda SS (Sürgün-Sansür) Kararnamesi olarak bilinen 430 No'lu Kanun Hükmünde Kararname'nin 1. maddesinin (a) bendi Olağanüstü Hal Bölge Valisi veya Olağanüstü Hal Bölgesindeki il valilerine "Bölgedeki faaliyetleri yanlış aksettirmek veya gerçek dışı haber ve yayınlar yapmak suretiyle bölgedeki kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasına veya bölge halkının heyecanlanmasına neden olacak veya güvenlik kuvvetlerinin görevlerini gereği gibi yerine getirmelerini engelleyecek şekilde yayınlanan her türlü basılmış eserin; kitap, dergi, gazete, broşür, afiş ve benzeri matbuanın basılmasını, çoğaltılmasını, yayınlanmasını ve dağıtılmasını, bunlardan Olağanüstü Hal Bölgesi dışında basılmış veya çoğaltılmış olanların bölgeye sokulmasını ve dağıtılmasını yasaklama veya izne bağlama" yetkisi tanıyor.

Bu düzenlemeye göre, gerektiğinde, Olağanüstü Hal Bölge Valisi'nin teklifi üzerine veya görüşünü alarak İçişleri Bakanı, "bu yayınların bölge içinde veya dışında basılmış olup olmadığına bakılmaksızın, yayınların durdurulması veya yayından kaldırılması için sahip ve/veya yayın sorumlularına yazılı ihtarda bulunabilir; çoğaltılmalarını, yayınlanmalarını veya dağıtılmalarını süreli veya süresiz yasaklayabilir". Madde İçişleri Bakanı'na bu yayınları basan matbaaları da on güne kadar, tekerrüründe ise bir ay kadar kapatma yetkisi tanıyor.

2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Yasası da iletişim ve haber alma özgürlüğünü ciddi ölçüde kısıtlayan hükümler içeriyor. Yasada, TRT'nin yurtiçi yayınlardaki görevleri, şu şekilde tanımlanıyor:

"1. Atatürk ilke ve inkılaplarının kökleşmesine, Türkiye Cumhuriyetinin çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmasını öngören milli hedeflerin gerçekleşmesine; 2. Devletin varlık ve bağımsızlığının, ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünün, toplumun huzurunu, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı ve Atatürk Milliyetçiliğine dayanan demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti niteliklerinin korunmasına ve güçlendirilmesine; 3. Milli eğitim ve milli kültürün geliştirilmesine; 4. Devletin milli güvenlik siyasetinin,

milli ve ekonomik menfaatlerinin korunmasına; 5. Kamuoyunun Anayasa ilkeleri doğrultusunda serbestçe ve sağlıklı bir şekilde oluşmasına yardımcı olmak" (Madde 9-e).

"Milli güvenlik açısından yayınların men edilmesi" konusundaki düzenleme ise şöyle:

"Başbakan veya görevlendireceği bakan, milli güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hallerde, bir haber veya yayını menetmeye yetkilidir. Men kararının yazılı olması esastır. Ancak, acele hallerde men kararı sözlü olarak da iletilebilir. Bu durumda men kararının en kısa zamanda yazı ile tekrarlanması şarttır. Türkiye Radyo Televizyon Kurumunun sorumluluğu altında yapılmayan yayınların men edilmesi halinde, men kararı ilgililere Genel Müdürlükçe alındığı tarihten başlayarak yirmi dört saat içinde bildirilir" (Madde 23).

Radyo ve Televizyon Yayınları Yayın Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmeliğin 22. maddesinde de, "Yargı kararları saklı kalmak kaydıyla yayınlar önceden denetlenemez ve durdurulamaz. Ancak milli güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hallerde yahut kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması kuvvetle ihtimal dahilinde ise Başbakan veya görevlendireceği Bakan yayını durdurabilir" düzenlemesi getiriliyor. Bu çerçevede cezaevlerindeki ölüm oruçları ile ilgili her türlü haber İstanbul DGM tarafından 14 Aralık günü yasaklandı ve aksi yönde hareket eden kişiler hakkında ceza davaları açıldı. Karara uymayan basın yayın kuruluşları hakkında toplatma ve kapatma cezaları verildi. 1996 yılında cezaevlerinde yapılan açlık grevleriyle ilgili haber ve görüntüler de aynı gerekçeyle yasaklanmıştı.

13 Nisan 1994 tarihinde yürürlüğe giren 3984 sayılı "Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Kanun" da ifade, iletişim ve haber alma özgürlüklerini engelleyici hükümler taşıyor. Örneğin, RTÜK Yasası'nın 4. maddesinin (a) bendi "Türkiye Cumhuriyetinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne", (b) bendi "Toplumun milli ve manevi değerlerine", (c) bendi "Anayasanın Genel Esaslar kısmında yer alan ilkelere, demokratik kurullara ve kişi haklarına", (d) bendi "Genel ahlak, toplum huzuru ve Türk aile yapısına", (e) bendi "Anlatım özgürlüğüne, iletişim ve yayında çoğulculuk esasına", (f) bendi "İnsanların ırk, cinsiyet, sosyal sınıf veya dini inançları dolayısıyla hiç bir şekilde kınanmaması ilkesine", (g) bendi "Toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevk eden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlarla imkân verilmemesi ilkesine" aykırı yayınlar yapılmasını cezaî hükme bağlıyor. Bu hükümlere göre, hangi yayınların "ülkenin ve halkın çıkarına", "ahlaki", "çoğulcu demokratik ilkelere uygun", "faklılıklara karşı hoşgörüyü ve ortak yaşam kültürünü geliştirici" olduğunu takdir yetkisi RTÜK'e bırakılıyor.

Basın Affı

TBMM Genel Kurulu 28 Ağustos günü basın yoluyla suç işledikleri gerekçesiyle cezaevinde bulunan ya da haklarında dava açılan gazetecilerin affedilmesine ilişkin 4454 Sayılı Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Yasayı kabul etti. Yasa 3 Eylül tarihli Resmi Gazete'de (Sayı: 23805) yayınlanarak yürürlüğe girdi.

Gazetecilerin yasadan yararlanabilmesi için 3 yıl boyunca yeniden basın yoluyla bir suç işlememesi koşulu getirilirken, suçun tekrarı halinde ertelenen cezanın da yeniden devreye girmesi hükme bağlandı. Yasaya göre 'örgüt üyeliği' suçuyla cezaevinde bulunanların dışındaki gazetecilerin cezaları ertelendi.

Yasanın 1. maddesiyle 23 Nisan gününe kadar yazışmaları müdürleri dahil, sözlü ya da görüntülü basın yayın organları aracılığıyla suç işlediği gerekçesiyle 12 yıla kadar hürriyeti bağlayıcı ceza alanların cezası ertelendi. Cezaevinde bulunanların da serbest bırakılmasını sağlayan bu madde ile soruşturmalar durduruldu, davalar ertelendi.

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, TBMM Genel Kurul'da yaptığı konuşmada, gazetecilerin sadece basın yayın yoluyla işledikleri suçların affedileceğini belirterek, "Türkiye'nin dünya kamuoyunda, cezaevlerinde gazeteciler, bilim adamları, düşünürler bulunan bir ülke olarak kınanmasına da gerek kalmayacak" dedi. Davaları devam edenlerle birlikte 50 kişinin bu yasadan yararlanacağını belirten Türk, cezaevinde bulunan gazetecilerden 26'sının örgüt üyesi, birinin tecavüz birinin de Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'na muhalefet suçundan ceza aldığını, bunların aftan yararlanamayacağını, bu suçların dışında kalan TCY'nin 312. maddesi gibi maddelerden hüküm giyen gazetecilerin de affedileceğini bildirdi.

"Basın yoluyla suç işleyenlerin" serbest bırakılmasını sağlayan yasanın, aynı "suç"u "sözlü" olarak işleyenleri kapsamaması nedeniyle aralarında İHD eski Genel Başkanı Akın Birdal ve Avukat Eşber Yağmurdereli'nin de bulunduğu çok sayıda "düşünce suçlusu" serbest bırakılmadı. Eşber Yağmurdereli, cezaevine girmesine neden olan konuşmasını bir mitingde yapmak yerine radyo ve televizyonda yapmış olsaydı basın affından yararlanabilecekti⁵. Çok sayıda gazeteci de DGM'ler tarafından "yasadışı örgüt üyeliği" ya da "yasadışı örgüte yardım" iddiasıyla yargılandığı ve cezalandırıldığı için yasadan yararlanamadı.

İstanbul Barosu Başkan Yardımcısı Osman Ergin, yaptığı açıklamada basınla ilgili cezalara getirilen 3 yıllık erteleme "basın yoluyla işlenen tüm suçlara" getirildiğini, ancak bunun düşünce suçlarına af anlamına gelmediğini söyledi. Yasanın, düşünce suçlarının basın yoluyla işlenmiş olanları kapsadığını belirten Ergin, basın yolu dışındaki düşünce suçlarını

kapsamadığını bildirdi. Eşitsizlik ve adaletsizliğin buradan başladığını belirten Ergin, "Örneğin bir yazı yazmışsınız bu erteleme kapsamına alınıyor. Ama aynı yazıyı bir yerde okuduğunuzda bu erteleme kapsamına girmiyor. Eşber Yağmurdereli'nin durumu bu. Yağmurdereli'nin fiili de düşünce suçudur. Yasa bu yönüyle Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırıdır" dedi. Ergin, düşünce suçu ile ilgili düzenlemenin af olmadığını, yalnızca bir "erteleme" olduğunu, benzer bir düzenlemenin daha önce de yapıldığını ancak Türkiye'deki düşünce suçunu ortadan kaldırmadığını görüldüğünü bildirdi. Osman Ergin, "Erteleme sorunu çözülüyor. 3 -5 yıl sonra tekrar gündeme gelecek. TCY'nin 312. maddesi, Terörle Mücadele Kanunu'nun 6, 7 ve 8. gibi maddeleri yerinde durduğu sürece de düşünce suçu devam edecek" dedi.

Fazilet Partisi, yasanın anayasanın eşitlik ilkesine aykırı olduğunu gerekçesiyle 14 Ekim günü Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu. Yasanın 1. maddesinin 1. fıkrasında yer alan "...Basın yoluyla yahut, sözlü veya görüntülü yayın araçlarıyla işlenmiş olup..." ifadesinin iptali ve yürürlüğünün durdurulması istenen başvuruda söz konusu ifadenin Anayasa'nın 10. maddesi'nde öngörülen "Kanun önünde eşitlik" ilkesine ve 2. maddesinde öngörülen "Adalet anlayışı"na aykırı olduğu öne sürüldü. Yasanın, sadece gazeteciler için değil, bununla ilgili diğer suçlular için de geçerli olması gerektiğini düşündüklerini kaydeden FP Grup Başkanvekili İsmail Kahraman, yasanın kapsamının genişletilmesi amacıyla bu başvuruyu yaptıklarını anlattı. Anayasa Mahkemesi kasım ayında başvuruyu kabul ederek konuyu esastan görüşmeyi kararlaştırdı.

⁵ 8 Eylül 1991 tarihinde İHD'nin İstanbul'da düzenlediği bir mitingde yaptığı konuşma üzerine, İstanbul DGM'de açılan davada 10 ay hapis cezasına mahkum olan Yağmurdereli hakkındaki karar Yargıtay tarafından 26 Haziran 1997 tarihinde onaylanmıştı. Eşber Yağmurdereli 1978 yılında TCY'nin 146/1. maddesi uyarınca "Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkmaya kalkıştığı" iddiasıyla ömür boyu hapis cezasına mahkum olmuş ve 12 Nisan 1991 tarihinde TMY'de yapılan değişiklikle serbest bırakılmıştı. Samsun Ağır Ceza Mahkemesi'nin Eşber Yağmurdereli hakkındaki "şartlı tahliye" kararı, "şartlı tahliye süresi içinde başka bir suçtan mahkum olduğu için" bozulmuştu. Eşber Yağmurdereli, bunun üzerine 21 Ekim 1997 tarihinde tutuklanmıştı. Tutuklanması yurt içinde ve dışında tepkilere neden olan Eşber Yağmurdereli'nin cezası, 9 Kasım 1997 tarihinde "sağlık durumu" gerekçe gösterilerek bir yıl süreyle ertelendi. Erteleme kararı "koroner kalp hastalığı, kronik bronşit hastalığı ve tam körlük nedeniyle vücudun iş görme gücünü yüzde 100 oranında kaybetmesi" gerekçesiyle alındı. Eşber Yağmurdereli, serbest bırakıldıktan sonra, özel affı kabul etmeyeceğini vurgulamış ve sağlık raporu olmayı reddetmişti. Bunun üzerine erteleme kararı Çankırı Cumhuriyet Savcılığı tarafından kaldırılmış ve Yağmurdereli 1 Haziran 1998 tarihinde yeniden cezaevine girmişti.

7.1 İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

1999 yılında daha önceki yıllarda olduğu gibi gazeteci, yazar, insan hakları savunucuları, sanatçılar, siyasi parti temsilcileri ve hükümet dışı kuruluşlara yönelik baskı ve yargılamaların önemli bir kısmı görüşlerini açıklamalarından kaynaklandı.

Ismail Beşikçi

Bursa Özel Tıp Cezaevi'nde bulunan yazar-sosyolog İsmail Beşikçi Basın Affı uyarınca 15 Eylül günü serbest bırakıldı. Son olarak "Kürt Kadınının Gerillaya Katılımının Anlamı" başlıklı yazısından dolayı 12 Kasım 1993 tarihinde cezaevine giren Beşikçi'nin avukatı Levent Kanat yaptığı açıklamada Beşikçi'nin kesinleşmiş hapis cezası olan 52 dosyadan 50'si erteleme yasası kapsamına girdiğini söyledi. TMY'nin yürürlüğe girdiği 1991 yılından bugüne kadar Beşikçi hakkında 105 dava açıldığını belirten Kanat, bunlardan 52'sinin mahkumiyetle sonuçlandığını, 10 davanın ise sürdüğünü bildirdi. Ankara DGM'nin 10, Ankara 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nin de iki dosyada erteleme işlemini gerçekleştirdiğini, İstanbul DGM ve ağır ceza mahkemelerinin erteleme kararlarını beklediklerini anlatan Levent Kanat, Ankara DGM'de görülen iki davanın (Beşikçi'nin Tunceliler Gecesi'ne gönderdiği mesaj ve 1992 yılında Özgür Üniversite'nin açılışında yaptığı konuşmalar nedeniyle açılan davalar) af kapsamına girmediğini, ancak cezaevinde kaldığı sürenin bu davalardan verilen cezayı karşıladığını açıkladı.

Ismail Beşikçi, tahliye edildikten sonra yaptığı açıklamada daha önce 7 kez tahliye olduğunu, 4 kez de emniyetten serbest bırakıldığını belirterek, "Bu çıkışlar özgürlüğe çıkışlar değil" dedi. Beşikçi, "erteleme yasasının" Türkiye yazın hayatına karşı çirkin bir ayıp olduğunu belirterek, "3 sene aynı fiili işlemeyeceksin. Düşünceye, düşüncüyü açıklamaya suç, diyor. Düşünce hayatına karşı işlenen bir ayıptır. Çünkü örneğin insanlar iradelerini kullanarak hırsızlık, dolandırıcılık yapmayabilir. Ama iradesini kullanarak 'düşünme' veya 'düşündüğünü açıklama' deniyor" dedi.

Ahmet Kaya

10 Şubat günü Magazin Gazetecileri Derneği tarafından düzenlenen geceye katılan Kaya, "Kürtçe çekeceği klibi yayınlayacak bir televizyon kanalı istediğini" söylediği için "PKK'ye yardım ettiği" iddiasıyla gözaltına alındı. 15 Şubat günü İstanbul DGM tarafından tutuklanan Ahmet Kaya, avukatlarının itirazı üzerine bir saat kadar tutuklu kaldıktan sonra serbest bırakıldı⁶.

Mart ayında Kaya hakkında, Magazin Gazetecileri Derneği'nin gecesindeki söylediği sözleri nedeniyle, "halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek" iddiasıyla 3

yıla kadar; Almanya'da 1992 yılında PKK flaması altında konser verirken çekilen görüntüleri nedeniyle de "bölücü örgüte yardım ve yataklık yapmak" iddiasıyla TCY'nin 169. ve 312. maddeleri uyarınca 2 ayrı dava açıldı. Davalar 1999 yılında sonuçlanmadı.

Muzaffer İlhan Erdost

Yayıncı-yazar Muzaffer İlhan Erdost hakkında "Türkiye'nin Yeni Sevr'e Zorlanmasında Üç Sivas" adlı kitabı nedeniyle Ankara DGM'nin TMY'nin 8. maddesi uyarınca verdiği 1 yıl hapis ve 100 milyon lira para cezası Yargıtay tarafından şubat ayında onandı. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın karara itiraz etmesi üzerine dosya Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nda ele alındı. Genel Kurul Başsavcılığın itirazının aksine cezayı nisan ayında onayladı. Erdost hakkında 1996 yılında başlayan dava, 20 Şubat 1997 tarihinde 1 yıl hapis ve 100 milyon lira para cezasıyla sonuçlanmıştı. Erdost'un cezası, Basın Affı uyarınca ertelendi.

Abdülmelik Fırat

Doğru Yol Partisi eski milletvekili Abdülmelik Fırat hakkında Kanal 7'deki "Sözün Özü" adlı programdaki konuşmasında "bölücülük propagandası yaptığı" iddiasıyla İstanbul DGM Savcılığı tarafından 18 Aralık 1998 tarihinde açılan dava, 5 Mart günü beraatle sonuçlandı. Abdülmelik Fırat TMY'nin 8. maddesi uyarınca 2 yıldan 6 yıla kadar hapis cezası istemiyle yargılanıyordu.

Abdülmelik Fırat hakkında 1996 yılında Yaşam Radyo'da yaptığı bir konuşmasında "Cumhuriyete hakaret ettiği" iddiasıyla TCY'nin 159. maddesi uyarınca 29 Eylül 1997 tarihinde İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen 10 ay hapis cezasının Yargıtay tarafından ocak ayında bozulmasının ardından dava ekim ayında Basın Affı uyarınca ertelendi.

Abdurrahman Dillipak

Yargıtay haziran ayı sonunda Abdurrahman Dilipak hakkında Fransa'da yayımlanan Le Figaro dergisinde yayımlanan bir röportajda " halkı kin ve düşmanlığa sevkettiği" iddiasıyla TCY'nin 312. maddesi uyarınca açılan davada İstanbul DGM tarafından verilen beraat kararını "eksik inceleme" gerekçesiyle bozdu. Dilipak, "Türkiye'de şeriatin egemen olması için savaş verilmesi gerektiği ve Atatürk'ün Türkiye'yi Avrupa'nın maymunu yaptığı" sözleri nedeniyle yargılanmıştı. Dilipak'ın mahkemede "söz konusu

⁶ Kaya hakkında 2000 yılı ocak ve temmuz aylarında da çeşitli tarihlerde Almanya'da verdiği konserler nedeniyle iki dava daha açıldı. Ahmet Kaya 16 Kasım 2000 tarihinde geçirdiği kalp krizi sonucu Paris'te öldü.

söyleşinin kendi görüşlerini yansıtmadığını ve Le Figaro dergisine tekzip gönderdiğini" öne sürmesi üzerine beraatine karar verilmişti.

11 Ekim 1998 tarihinde başörtülü öğrencilerin üniversitelere alınması için Türkiye çapında gerçekleştirilen "İnanca Saygı, Düşünceye Özgürlük İçin Bütün Türkiye Elele" eylemi nedeniyle Abdurrahman Dilipak, Milli Gazete Yazışları Müdürü Ekrem Kızıldaş, Yeni Şafak gazetesi yazarı Ahmet Taşgetiren ve Adem Albayrak'ın da aralarında bulunduğu 30 kişinin "halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek" iddiasıyla yargılanmasına 12 Mart günü başlandı. İstanbul DGM'deki ilk duruşmaya katılan başörtülü avukatlar Şeyma Dövücü, Macide Gök, Hayriye Çiçek ve Gülfidan Sönmez, askeri hakim Durmuş Ali Başaran tarafından mahkeme salonundan çıkarıldı. 25 Mayıs günü yapılan duruşmada Abdurrahman Dilipak askeri hakim Durmuş Ali Başaran hakkında tarafsız olmadığı gerekçesiyle reddi hakim talebinde bulundu. Dilipak'ın talebi reddedildi. Dava 1999 yılında sonuçlanmadı. Bu arada 12 Mart günü yapılan duruşmadan çıkarılan başörtülü avukatlar Şeyma Dövücü, Macide Gök, Hayriye Çiçek ve Gülfidan Sönmez'e İstanbul Barosu tarafından kınama cezası verildi.

Yine aynı eylem nedeniyle Abdurrahman Dilipak, Ahmet Taşgetiren ve Mazlum-Der İstanbul Şube Başkanı Avni Çarsancaklı hakkında açılan dava ise İstanbul 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde 29 Nisan günü başladı. Abdurrahman Dilipak, aynı eylem nedeniyle İstanbul DGM'de de dava açıldığı için savunma yapmayacağını söyledi. Taşgetiren ve Çarsancaklı ise "yasadışı bir eylemleri olmadığını" savundular.

Dilipak hakkında 22 Haziran günü Kanal D adlı televizyon kanalında yayınlanan programda yaptığı konuşma nedeniyle "Atatürk'ün manevi şahsiyetine hakaret ettiği" iddiasıyla dava açıldı.

Dilipak'ın 27 Eylül 1998 tarihinde Malatya'da düzenlenen İnanca Saygı, Düşünceye Özgürlük Konferansı'nda yaptığı konuşma nedeniyle Malatya DGM de "halkı suç işlemeye tahrik ve teşvik ettiği" iddiasıyla açılan dava 1999 yılında sonuçlanmadı. Aynı konuşma nedeniyle Dilipak ve avukatlar Raşit Alaca ve Doğan Karaoğlan hakkında "Adliyeye hakaret ettikleri" iddiasıyla TCY'nin 159. maddesi uyarınca Malatya Ağır Ceza Mahkemesi'nde de dava açıldı.

Yazar Abdurrahman Dilipak hakkında, ocak ayında Sarıyer Cumhuriyet Savcılığı tarafından Kanal 7 Televizyonu'nda yayınlanan bir programda 8 yıllık temel eğitimle ilgili olarak, "Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bir dayatmasıdır" dediği için "TSK'nın manevi şahsiyetine hakaret" suçlamasıyla 6 yıl hapis cezası istemiyle dava açıldı.

Mehmet Kutlular

Kocatepe Camii'nde Saidi Nursi için 10 Ekim günü düzenlenen mevlitten sonra yaptığı konuşmada 17 Ağustos depreminin "ilahi ikaz" olduğu yönündeki sözleri ve başta başörtüsü yasağı olmak üzere 28 Şubat sürecine dair eleştirileri nedeniyle hakkında soruşturma başlatılan Yeni Asya gazetesinin sahibi Mehmet Kutlular, 18 Ekim günü Ankara DGM tarafından TCY'nin 312. maddesi uyarınca tutuklandı. 1 gün cezaevinde kaldıktan sonra itiraz üzerine tahliye edilen Kutlular hakkında Ankara DGM'de açılan dava 1999 yılında sonuçlanmadı.

Hasan Hüseyin Ceylan

Kapatılan Refah Partisi (RP) Milletvekili Hasan Hüseyin Ceylan'a 17 Kasım 1998 tarihinde Ankara DGM tarafından verilen 1 yıl hapis cezası mart ayında Yargıtay tarafından onaylandı. RP'nin kapatılmasıyla birlikte dokunulmazlığı kalkan Hasan Hüseyin Ceylan, 1993 yılındaki yerel seçimler öncesinde Kırıkkale'de yaptığı bir konuşma nedeniyle Ankara DGM'de yargılanmış ve "konuşmasında halkı düşmanlığa kışkırttığı" iddiasıyla 1 yıl hapis cezasına mahkum edilmişti. Ceylan, Yargıtay'ın onama kararı nedeniyle seçilme hakkını ömür boyu kaybetti. Ceylan 7 Eylül günü Ankara Çubuk Cezaevi'ne kondu.

Hasan Hüseyin Ceylan, yaptığı bir konuşmada "Atatürk'e hakaret ettiği" gerekçesiyle Ankara 19. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 1 yıl 3 ay hapis cezasına mahkum edildi. 14 Ekim günü sonuçlanan davada, Ceylan'ın cezası, "bir daha bu suç işlemeyeceği kanaatine varıldığından" ertelendi.

Hasan Celal Güzel

Yeniden Doğuş Partisi (YDP) Genel Başkanı Hasan Celal Güzel hakkında, 3 Eylül 1997 tarihinde Kayseri Şehir Tiyatrosu'nda düzenlenen "Türkiye Demokrasinin Neresinde?" konulu toplantıda yaptığı konuşmada "halkı din farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik ettiği" iddiasıyla TCY'nin 312. maddesi uyarınca açılan dava 23 Şubat günü sonuçlandı. Güzel, Ankara DGM tarafından 1 yıl hapis ve 860 bin lira para cezasına mahkum edildi. Ceza, Yargıtay 8. Ceza Dairesi tarafından temmuz ayında onaylandı. Hasan Celal Güzel, bu ceza nedeniyle 16 Aralık günü, İnfaz Yasası uyarınca yaklaşık 5 ay kalacağı cezaevine girdi.

Hasan Celal Güzel ve Recep İhsan Eliaçık hakkında 13 Haziran 1998 tarihinde Kayseri'de düzenlenen İnsan Hakları Mitinginde yaptıkları konuşmalarda "halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettikleri" iddiasıyla açılan dava 12 Ocak günü Ankara DGM'de başladı. Dava 27 Ocak 2000 tarihinde Güzel ve Eliaçık'a verilen 1 yıl hapis ve 160 bin lira para cezası ile sonuçlandı.

Güzel hakkında bir konuşmasında “hükümete, askeri kuvvetlere ve adliyeye hakaret ettiği” iddiasıyla açılan dava 11 Haziran günü Batman Ağır Ceza Mahkemesi’nde 10 ay hapis cezası ile sonuçlandı.

Güzel’in yaptığı bir açıklamada Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’e hakaret ettiği gerekçesiyle yargılandığı dava 3 Mayıs günü sonuçlandı. Ankara 2. Asliye Ceza Mahkemesi Güzel’i 15 ay hapis cezasına mahkum etti.

Güzel hakkında “Türkiye’de Darbeler ve Demokrasi Konferansı’nda yaptığı konuşması nedeniyle Bursa 1. Ağır Ceza Mahkemesi’nde “Cumhurbaşkanı’na ve orduya hakaret ettiği” iddiasıyla açılan dava ise haziran ayında beraatle sonuçlandı.

Hasan Mezarıcı

Kapatılan Refah Partisi eski milletvekili Hasan Mezarıcı hakkında, 11 Kasım 1997 tarihinde Trabzon’da yerel bir televizyonda yaptığı konuşmada “orduya hakaret ettiği” iddiasıyla TCY’nin 159. maddesi uyarınca şubat ayında 3 yıla 6 yıl arasında hapis cezası istemiyle dava açıldı. Trabzon Ağır Ceza Mahkemesi’nde 25 Aralık günü yapılan duruşmada, ifade vermeye gelmediği için Mezarıcı hakkında gıyabi tutuklama kararı verildi.

Hasan Mezarıcı hakkında, milletvekilliği döneminde Trabzon’da yaptığı bir konuşma nedeniyle Trabzon Ağır Ceza Mahkemesi’nde açılan dava 21 Nisan günü sonuçlandı. Mezarıcı, “adliyeye hakaret ettiği” gerekçesiyle 10 ay hapis cezasına mahkum edildi.

Hasan Mezarıcı’ya Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından “Meclis’ten tiksiniyorum” dediği için TCY’nin 159’uncu maddesi uyarınca verilen 10 ay hapis cezası haziran ayında Yargıtay tarafından onandı. Hasan Mezarıcı ilk yargılamada, TCY’nin 159. maddesi uyarınca 1 yıl hapis cezasına mahkum olmuş, Yargıtay’ın kararı bozması üzerine yinelenen yargılamada Mezarıcı’ya 10 ay hapis cezası verilmişti.

Dino Frisullo

Diyarbakır’da 21 Mart 1998 tarihinde yapılan Newroz gösterileri sırasında gözaltına alınan ve Diyarbakır DGM tarafından “halkı kin ve düşmanlığa kışkırttığı” iddiasıyla TCY’nin 312. maddesi uyarınca 1 yıl hapis ve 6 milyar 100 milyon lira para cezasına mahkum edilen İtalyan gazeteci Dino Frisullo’nun yargılanmasına kararın Yargıtay’da bozulması nedeniyle nisan ayında yeniden başlandı. 1999 yılında davada bir gelişme olmadı.

Oral Çalışlar

Cumhuriyet gazetesi yazarı Oral Çalışlar ve yayıncı Muzaffer Erdoğan hakkında Çalışlar’ın “Öcalan ve Burkay’la Kürt Sorunu” adlı kitabında “bölücülük propagandası” yapıldığı iddiasıyla açılan dava 18 Mayıs günü sonuçlandı. İstanbul DGM’de yapılan duruşmada Oral Çalışlar, Terörle Mücadele Yasası’nın

8. maddesi uyarınca 1 yıl 10 ay hapis ve 111 milyon 111 bin lira para cezasına mahkum oldu. Yayıncı Muzaffer Erdoğan hakkında açılan dava ise 13 Ağustos 1997 tarihinde çıkarılan ve yazışları müdürleri ile yayınevi sahipleri hakkında açılan davaların ertelenmesini öngören 4304 sayılı yasa uyarınca düştü. Oral Çalışlar, kitap nedeniyle 27 Ekim 1994 tarihinde 2 yıl hapis ve 250 milyon lira para cezasına mahkum olmuştu. Karar kasım 1995’te Yargıtay tarafından bozulmuş, yeniden yargılama sonucu DGM heyeti Çalışlar ve Erdoğan’ya para cezası vererek beraatına karar vermişti. Ancak bu karar da Yargıtay 9. Dairesi tarafından bozulmuş ve yargılama yeniden başlamıştı.

Recep Tayyip Erdoğan

İstanbul Büyükşehir Belediye eski Başkanı Recep Tayyip Erdoğan 1997 yılında Siirt’te yaptığı konuşma nedeniyle TCY’nin 312. maddesi uyarınca aldığı 10 ay hapis cezasını çekmek üzere 26 Mart günü cezaevine girdi. Erdoğan İnfaz Yasası uyarınca 120 gün kaldığı Kırklareli’nin Pınarhisar ilçesindeki cezaevinden 25 Temmuz günü tahliye edildi. Erdoğan’a verilen hapis cezası 23 Eylül 1998 tarihinde Yargıtay tarafından onaylanmıştı.

Yalçın Küçük

Hakkında Ankara ve İstanbul DGM’ler tarafından verilen kesinleşmiş 2 yıllık hapis cezası ve birçok davada gıyabi tutuklama kararı bulunan Prof. Dr. Yalçın Küçük, 29 Ekim 1998 tarihinde Fransa’dan Türkiye’ye döndü. Küçük, 30 Ekim 1998 tarihinde tutuklanarak cezaevine gönderildi. Yalçın Küçük’ün yargılandığı davalarla ilgili gelişmeler şöyle:

“Marksist Damar” adlı derginin 1994 yılı Nisan-Mayıs sayısında yer alan “Kemalist Formasyonda 3 Dinamik” başlıklı yazısında “Atatürk’e hakaret ettiği” iddiasıyla açılan dava 5 Şubat günü sonuçlandı. Ankara 2. Asliye Ceza Mahkemesi’nde yapılan duruşmada Yalçın Küçük 1 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum oldu.

Yalçın Küçük, gazeteci-yazar Haluk Gerger, Kürdistan Sosyalist Partisi lideri Kemal Burkay, Mahir Sayın ve Mehmet Çanakçı hakkında, 19 Kasım 1995 tarihinde Med-TV’de yayımlanan bir programdaki konuşmaları nedeniyle açılan dava 14 Mayıs günü sonuçlandı. Ankara DGM’de yapılan duruşmada, Yalçın Küçük’e “bölücülük propagandası yaptığı” gerekçesiyle TMY uyarınca 1 yıl 4 ay hapis ve 137 milyon lira para cezası verildi. Haluk Gerger’in beraat ettiği davada, gıyabi tutuklu olarak yargılanan Mahir Sayın, Mehmet Çanakçı ve Kemal Burkay’ın dosyası ayrıldı.

Küçük hakkında 1998 yılında Yunanistan’da Sofia Yordanida adlı yazarla yaptığı konuşmada “orduya hakaret ettiği” iddiasıyla TCY’nin 159. maddesi uyarınca temmuz ayı sonunda Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinde dava açıldı. Dava ekim ayında Basın Affı uyarınca ertelendi.

Küçük hakkında 1993 yılında İskenderun'da yaptığı konuşmada "bölücülük propagandası" yaptığı iddiasıyla açılan dava, 2 Eylül günü sonuçlandı. Malatya DGM'de sonuçlanan davada, Küçük TMY'nin 8. maddesi uyarınca 1 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum oldu.

Küçük hakkında 1993 yılında Ankara Keçiören'de ve 1996 yılında Med-TV'de yaptığı iki ayrı konuşmada "PKK'nin eylemlerini kutsal mücadele olarak nitelendiği ve böylece propaganda yaparak örgütün eylemlerini kolaylaştırdığı" iddiasıyla açılan davalar 22 Mart günü Ankara DGM'de sonuçlandı. Yalçın Küçük, TCY'nin 169. maddesi uyarınca her iki davada da 3'er yıl 9 ay hapis cezasına mahkum oldu. Küçük'ün Keçiören'de yaptığı konuşma nedeniyle aldığı hapis cezası eylül ayında Yargıtay tarafından onanırken Med-TV'deki konuşması nedeniyle aldığı ceza Basın Affı uyarınca ertelendi.

Yılmaz Odabaşı

"Düş ve Yaşam" adlı kitabında "Atatürk'e hakaret ettiği" iddiasıyla Ankara 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılanan şair Yılmaz Odabaşı, cezanın Yargıtay'da onaylanması nedeniyle 1 yıl 6 aylık cezasını çekmek üzere 12 Mart günü Bursa E Tipi Cezaevi'ne girdi. Odabaşı, Basın Affı uyarınca 8 Eylül günü Saray Cezaevi'nden serbest bırakıldı. Aynı kitapta "bölücülük propagandası" yaptığı iddiasıyla Ankara DGM tarafından 6 Mart 1997 tarihinde TMY'nin 8. maddesi uyarınca verilen 1 yıl 6 ay hapis ve 933 milyon lira para cezası ise mart ayında Yargıtay tarafından bozuldu. Ankara DGM'nin bu kararını "sizinle aynı çağda ve ülkede yaşamaktan utanç duyuyorum" diyerek protesto eden Yılmaz Odabaşı, tutuklanmış ve hakkında "mahkemeye hakaret ettiği" gerekçesiyle dava açılmıştı. Odabaşı'nın 14 Eylül 1998 tarihinde verilen 7 ay hapis cezası aralık ayında Yargıtay tarafından onandı. Odabaşı'nın cezasının infazı, talebi üzerine 3 ay ertelendi.

Haluk Gerger

Yargıtay, gazeteci-yazar Haluk Gerger'e İstanbul DGM tarafından Terörle Mücadele Yasası uyarınca verilen 1 yıl 1 ay hapis cezasını 23 Mart günü onayladı. Gerger, Özgür Gündem gazetesinde 18 Aralık 1993 tarihinde yayımlanan "Savaşı Asıl Kaybeden Kim" başlıklı yazısında "bölücülük propagandası" yaptığı iddiasıyla yargılanmıştı. Hapis cezası Basın Affı uyarınca ertelendi.

Abdullah Varlı, Reşit Koçeroğlu, Ali Şola, Mehmet Yağmur

HADEP Bülteni'nin 1997 yılı ocak sayısında yer alan yazılarda "bölücülük propagandası yapıldığı" iddiasıyla Ankara DGM tarafından 17 Eylül 1998 tarihinde TCY'nin 312/2. maddesi uyarınca 2'şer yıl hapis ve 720'şer milyon lira para cezasına mahkum edilen HADEP Parti Meclisi eski üyesi Abdullah Varlı

ile Reşit Koçeroğlu, Ali Şola ve Mehmet Yağmur adlı din adamları, Basın Affı uyarınca 8 Eylül günü tahliye edildiler. Adı geçen kişilerin cezaları 25 Nisan günü Yargıtay tarafından onaylanmıştı.

Kemal Kırlangıç

İzmir Barosu avukatlarından Kemal Kırlangıç hakkında, "Sanık Yasalar" adlı kitabında "yasalara hakaret ettiği" iddiasıyla TCY'nin 159. maddesi uyarınca açılan dava 10 Mart günü İzmir 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başladı. Daha önce İzmir DGM Savcılığı tarafından açılan soruşturmada kitap hakkında takipsizlik kararı verilmişti. Bu arada savcılığın, kitabın toplatılması istemiyle yaptığı başvuru mahkeme tarafından reddedildi. Dava Basın Affı uyarınca ertelendi.

İlknur Birol

13 Nisan 1996 tarihinde İstanbul'da düzenlenen "Barış ve Demokrasi Mitingi"nde yaptığı konuşmada dönemin Adalet Bakanı Mehmet Ağar hakkında "eli kanlı katilleri Adalet Bakanı yapıyorlar" dediği için İstanbul DGM tarafından 7 Ekim 1997 tarihinde 1 yıl hapis cezasına mahkum edilen öğretmen İlknur Birol, İnfaz Yasası uyarınca cezaevinde geçirmesi gereken süreyi tamamlayarak 19 Nisan günü tahliye edildi. İlknur Birol, 24 Kasım 1998 tarihinde cezaevine girmişti.⁷

Eğitim-Sen Yöneticileri

Eğitim Bilim ve Kültür Emekçileri Sendikası (Eğitim-Sen) Genel Başkanı Kemal Bal ve eski Merkez Yürütme Kurulu üyeleri Erol Savumlu, Necati Akpınar, Nurşen Girgin, Müslüm Şahin, Alper Öztürk, Asuman Edalı, Cemal Ünlü ve Başyürek Altun, Eğitim-Sen tarafından 2-6 Şubat 1998 tarihinde düzenlenen "Demokratik Eğitim Kurultayı"ndaki çalışmaların derlendiği kitapta yer alan "Anadilde Eğitim Hakkı" başlıklı yazıda "bölücülük propagandası yaptıkları" iddiasıyla yargılandılar. 31 Aralık 1998 tarihinde Ankara DGM'de başlayan dava 15 Mart günü sonuçlandı. Duruşmada tüm sanıklar hakkında beraat kararı verilirken, kitap hakkındaki toplatma kararı kaldırıldı.

Eğitim-Sen'in, 9 kişilik eski merkez yönetimi hakkında, "anadilde eğitim" talebiyle hazırladıkları afişte "bölücülük propagandası" yaptıkları iddiasıyla Ankara DGM tarafından 10 Aralık 1997 tarihinde verilen 1 yıl 4'er ay hapis ve 3'er milyar lira para cezası kararları Yargıtay 9. Dairesi tarafından bozuldu. 25 Mayıs günü yeniden mahkeme önüne çıkan

⁷ Birol, 24 Kasım 1998 tarihinde Kadıköy Adliyesi'ne teslim olduğu sırada, bir grup öğretmen destek vermek amacıyla adliye önünde basın açıklaması yapmak istemiş, ancak güvenlik görevlileri tarafından zor kullanılarak dağıtılmıştı. Olay sırasında gözaltına alınan 6 kişi hakkında "izinsiz gösteri düzenledikleri" iddiasıyla dava açıldı. Eğitim-Sen üyesi 6 kişi, 11 Ocak günü Kadıköy 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan ilk duruşmada beraat etti.

yöneticiler Genel Başkan Kemal Bal, Necati Akpınar, Nursen Girgin, Müslüm Şahin, Cemal Ünlü, Erol Savumlu, Alper Öztürk, Başyürek Altun ve Asuman Edalı beraat etti.

Ali Ürküt

27 Aralık 1998 tarihinde Ankara DGM tarafından tutuklanan Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) Genel Başkanı Ali Ürküt hakkında PKK lideri Abdullah Öcalan'ın İtalya'ya gitmesine ilişkin olarak 15 Kasım 1998 tarihinde Diyarbakır'da yaptığı açıklama nedeniyle TCY'nin 169. maddesi uyarınca açılan dava 3 Mart günü Ankara DGM'de başladı. Duruşmayı izlemek üzere gelenler mahkeme salonuna alınmadı. Duruşma günü Ali Ürküt'e destek amacıyla Ankara'ya gelen sendikacılar polisler tarafından Ankara DGM önünden tartaklanarak uzaklaştırıldı. SES Ankara Şube Yöneticisi Ufuk Yılmaz ve SES Bingöl İl Temsilcisi Orhan Atabey polis aracına alınarak dövüldü. Ali Ürküt'ün yargılandığı dava 21 Nisan günü sonuçlandı. DGM, Ali Ürküt'e "bölücülük propagandası yaptığı" gerekçesiyle 2 yıl hapis ve 3 milyon 40 bin lira para cezası verdi. Ürküt, cezaevinde 4 ay geçirdiği için tahliye edildi.

Doğu Ergil

Ankara DGM Başsavcılığı, "Ortak Anlayış Belgesi Türkiye'nin Demokratikleşmesi ve Kürt Sorununun Çözümü" adlı rapor nedeniyle Toplum Sorunlarını Araştırma Vakfı (TOSAV) Başkanı Prof. Doğu Ergil hakkında şubat ayında soruşturma başlattı. Ergil "soruşturmanın gözdağı amacı taşıdığını" ve sonuçlandırılmadığını bildirdi.

İlyas Salman

Diyarbakır Devlet Tiyatrosu'nda sahnelenen "Gurbet Kuşları" oyununda rol alan sanatçı İlyas Salman, 15 Şubat günü siyasi polis tarafından gözaltına alındı. İlyas Salman'ın Eğitim-Sen'de yaptığı konuşmada, "Türkiye'de bu kirli savaş sürdüğü sürece, Türkiye düze çıkamaz. Kardeşi kardeşi kırdıran bu kafa düze çıkamaz" dediği için gözaltına alındığı öğrenildi. Salman ertesi gün serbest bırakıldı.

Medeni Ayhan

PKK lideri Abdullah Öcalan'ı savunmak için başvuran avukatlardan Özgür Bilim Dergisi Genel yayın yönetmeni Medeni Ayhan, kesinleşmiş 2 yıllık hapis cezası nedeniyle 10 Mart günü cezaevine girdi. Ankara DGM, Medeni Ayhan'ı Özgür Bilim dergisindeki bir röportajı nedeniyle TMY'nin 8/1 maddesi uyarınca 1 yıl hapis 50 milyon lira para, aynı dergideki "Değerlendiremeyen ve Aşamayan Temsilciler" başlıklı yazısı nedeniyle de TMY'nin 7/2 maddesi uyarınca 1 yıl hapis 500 milyon lira para cezası olmak üzere toplam 2 yıl hapis 550 milyon lira para cezasına mahkum etmişti. Bu cezalarla birlikte Ayhan'ın Ankara DGM tarafından "Kürdistanlı Filozof

Ehmede Xani" adlı kitabı nedeniyle TMY'nin 8. maddesi uyarınca verilen bir yıl hapis ve 100 milyon lira ağır para cezası da Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından onaylanmıştı. Medeni Ayhan 6 ay cezaevinde kaldıktan sonra Basın Affı uyarınca 4 Eylül günü serbest bırakıldı.

Musa Okçu

Kapatılan Refah Partisi Batman eski Milletvekili Musa Okçu, 26 Temmuz günü Batman Sulh Ceza Mahkemesi tarafından tutuklandı. Musa Okçu hakkında, 2 Haziran günü Batman yerel basınında yer alan "Seçilmemem için asker elinden geleni yaptı" şeklindeki açıklaması nedeniyle "adliye ve orduya hakaret ettiği" iddiasıyla Batman Cumhuriyet Savcılığı tarafından soruşturma açılmıştı. Musa Okçu, avukatının üst mahkemeye yaptığı itirazın kabul edilmesi üzerine 28 Temmuz günü serbest bırakıldı.

Ali Rıza Yurtsever

HADEP Parti Meclisi üyesi Ali Rıza Yurtsever hakkında kapatılan Ülkede Gündem gazetesinde 31 Ekim 1997 tarihinde yayımlanan "Kürt Gerçekliğinin Demokratik Açılımları" başlıklı yazısında "bölücülük propagandası yaptığı" iddiasıyla İstanbul DGM'de nisan ayında açılan dava 14 Haziran günü sonuçlandı. Yurtsever 1 yıl 1 ay 10 gün hapis ve 3 milyar 733 milyon lira para cezasına mahkum edildi. Yurtsever'e verilen ceza 5 yıl süreyle ertelendi.

İhsan Çelik

Ağrı'nın Patnos ilçesi Belediye Başkanı İhsan Çelik (HADEP), Patnos Radyo'da yayınlanan bir konuşmada "PKK propagandası ve bölücülük" yaptığı gerekçesiyle 28 Nisan günü gözaltına alındı ve tutuklandı. Çelik, avukatının Erciş Ağır Ceza Mahkemesi'ne yaptığı itiraz üzerine 1 Mayıs günü tahliye edildi.

Feridun Çelik

Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Feridun Çelik (HADEP) hakkında Med-TV'de telefonla katıldığı bir programdaki konuşmasında "Savaşın içerisinden geldik buraya. Büyük bir coşkuyla barışı filizlendirmeye, barışı seslendirmeye geldik" sözleri nedeniyle TMY'nin 8. maddesi ve TCY'nin 169. maddesi uyarınca açılan dava 15 Temmuz günü beraatle sonuçlandı.

Mehmet Salih Yalçınkaya, Şükrü Abay

Diyarbakır'ın Bismil İlçesi Belediye Başkanı Mehmet Salih Yalçınkaya (HADEP) ve EMEP Diyarbakır eski İl Başkanı Şükrü Abay hakkında, Med-TV'de 13 Şubat günü yayınlanan "Hılbijartın 99" (Seçim 99) adlı programda, bölücülük propagandası yaptıkları iddiasıyla mayıs ayında dava açıldı. Diyarbakır DGM'de görülen dava Basın Affı uyarınca ertelendi.

Feridun Yazar

HADEP Parti Meclisi üyesi Feridun Yazar, 10 aylık hapis cezasını tamamlayarak, tutuklu bulunduğu Suruç Cezaevi'nden 25 Mayıs günü tahliye edildi. Yazar, HEP'in 1992 yılındaki 2. Olağanüstü Kongresi'nde yaptığı konuşma nedeniyle Ankara DGM tarafından 1 yıl hapis cezasına mahkum edilmiş ve 1 Eylül 1998 tarihinde cezaevine girmişti.

Fehmi Demir

Fehmi Demir hakkında 1 Eylül 1996 Dünya Barış Günü nedeniyle yayınlanan Demokrasi ve Barış Partisi bülteninde "bölücülük propagandası yapıldığı" iddiasıyla Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesi uyarınca 31 Ağustos 1998 tarihinde Ankara DGM tarafından verilen 1 yıl 4 ay hapis ve 800 milyon lira para cezası Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nce 10 Mayıs günü onaylandı. Demir hakkında 1998 yılında verilen cezalar ertelenmişti.

Recep Özgüner

Bolu'nun Düzce ilçesine bağlı Kaynaşlı beldesindeki Süperlit İlköğretim Okulu'nda görev yapan Recep Özgüner adlı din öğretmenine "Atatürk'e hakaret ettiği" iddiasıyla verilen 2 yıl 4 ay hapis cezası Yargıtay tarafından onandı.

Babür Pınar

Ankara DGM Savcılığı şair Babür Pınar hakkında "Aşk Fesleğen Kokar" adlı şiir kitabında "halkı kin ve düşmanlığa kışkırttığı" iddiasıyla TCY'nin 312/ 2. maddesi uyarınca eylül ayında dava açtı. Ankara DGM'de eylül ayı sonunda yapılan duruşmada, davanın Basın Affı uyarınca ertelenmesine karar verildi.

Abdullah Gündüz

Aram Yayınevi'nin sahibi Abdullah Gündüz, "Güneşimizi Karartamazsınız" adlı kitapta "bölücülük propagandası" yapıldığı iddiasıyla 24 Haziran günü gözaltına alındı. Abdullah Gündüz, 25 Haziran günü İstanbul DGM tarafından TCY'nin 169 ve Terörle Mücadele Yasası'nın 5. maddesi uyarınca tutuklandı. Daha sonra tahliye edilen Gündüz, para cezasına mahkum edildi.

Arif Erençin

Ankara DGM Savcılığı, İstanbul Üniversitesi'ne verdiği "Yeni Liberal Yaklaşımlar ve Yerel Yönetimler" konulu doktora tezi nedeniyle Yard. Doç. Arif Erençin hakkında, "halkı kin ve düşmanlığa kışkırttığı" iddiasıyla temmuz ayında soruşturma başlattı. Başsavcılık, konunun DGM kapsamında olduğu gerekçesiyle "görevsizlik" kararı vererek, dosyayı Ankara DGM'ye gönderdi.

Başsavcılık soruşturmayı, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi eski Dekanı Prof. Dr. Rafet Evyapan'ın suç duyurusu

üzerine başlattı. Evyapan, suç duyurusunun ardından Zonguldak Karaelmas Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak çalışan Erençin'in sözleşmesini uzatmayarak üniversitedeki görevine son verdi.

Ramazan Yenidede

15 Haziran 1998 tarihinde TBMM'de başörtüsü ile ilgili düzenlediği basın toplantısında "halkı, kin ve düşmanlığa kışkırttığı" iddiasıyla, FP eski Milletvekili Ramazan Yenidede hakkında TCY'nin 312. maddesi uyarınca açılan dava Ankara DGM'de başladı. Dava 1999 yılında sonuçlanmadı.

Arif Atalay

HADEP Adana eski İl Sekreteri Arif Atalay, hakkında açılan iki ayrı davada verilen toplam 22 ay hapis cezasının Yargıtay tarafından temmuz ayında onanması üzerine 12 Kasım günü cezaevine girdi. Arif Atalay, 21 Mart 1998 tarihinde düzenlenen Newroz şenliği ile 27 Aralık 1998 tarihinde düzenlenen "Halkla Dayanışma Şenliği"nde yaptığı konuşmalar nedeniyle TCY'nin 312. ve TMY'nin 8/1. maddeleri uyarınca Adana DGM'de yargılanmıştı.

Doğan Güzel

Kapatılan Özgür Gündem ve Özgür Ülke gazetelerinde yayınlanan karikatürleri nedeniyle cezaevinde bulunan karikatür sanatçısı Doğan Güzel, Basın Affı uyarınca 18 Eylül günü serbest bırakıldı. Karikatürlerinde "bölücülük propagandası yaptığı ve devlete hakaret ettiği" iddialarıyla hakkında açılan 7 ayrı davanın 5'inde 50 ay hapis cezasına mahkum olan Doğan Güzel, 11 aydır cezaevinde bulunuyordu.

Metin Narin

Halkın Hukuk Bürosu avukatlarından Metin Narin hakkında "Komplo Sürüyor" adlı kitapçıkta "terörle mücadelede görev alanların kimliklerini açıkladığı" iddiasıyla açılan dava İstanbul DGM'de 4 Ağustos günü yapılan ilk duruşmada beraatle sonuçlandı. Savunmasında, Ankara DGM Savcısı Nuh Mete Yüksel'in Ankara Barosu avukatlarından Zeki Rüzgar hakkında "yasadışı örgüt üyeliği" iddiasıyla dava açtığını anımsatan Metin Narin, kitapçıkta bu davanın anlatıldığı ve avukatların duruşmalara katılmasını isteyen bir davetiye niteliğinde olduğunu söyledi.

Prof. Dr. Şahika Yüksel

Prof. Dr. Şahika Yüksel İstanbul'da 5-10 Haziran günleri arasında düzenlenen "6. Avrupa Travmatik Stres Kongresi"nde yaptığı konuşmada, "Türk devletini işkenceci ve etnik ayrımcı bir devlet" olarak göstererek, "PKK propagandası" yaptığı iddiasıyla, İÜ Tıp Fakültesi Dekanlığı'nca ağustos ayında açılan soruşturma sonucunda kınama cezası aldı.

Ahmet Zeki Okçuoğlu

Abdullah Öcalan'ın avukatlarından Ahmet Zeki Okçuoğlu, hakkında İstanbul DGM tarafından verilen

giyabi tutuklama kararı nedeniyle 22 Eylül gecesi İstanbul'da gözaltına alındı. Okçuoğlu giyabi tutuklama kararının kaldırıldığının öğrenilmesi üzerine serbest bırakıldı. Ahmet Zeki Okçuoğlu, serbest bırakıldıktan sonra yaptığı açıklamada, gözaltında işkence gördüğünü bildirdi. Serbesti dergisinde yayınlanan iki yazısı nedeniyle TCY'nin 312/2. maddesi uyarınca İstanbul DGM'de yargılanan Okçuoğlu'nun ifade vermediği için tutuklandığı bildirildi. Okçuoğlu'nun yazıları nedeniyle açılan davalar Basın Affı uyarınca ertelendi.

Murat Ceylan

Eğitim-Sen Batman Şube Başkanı Murat Ceylan hakkında, 1 Eylül Dünya Barış Günü'nde yaptığı basın açıklaması nedeniyle ekim ayında TCY'nin 312/2. maddesi uyarınca dava açıldı. Diyarbakır DGM'de görülen dava 1999 yılında sonuçlanmadı.

Zeynettin Unay

HADEP eski Genel Sekreter Yardımcısı Zeynettin Unay, 23 Ağustos 1998 tarihinde yapılan HADEP İzmir İl Kongresi'ndeki konuşmasında "bölücülük propagandası" yaptığı iddiasıyla yargılandığı davada 11 ay hapis cezasına mahkum oldu. İzmir DGM'de 6 Ekim günü sonuçlanan davada, 5 HADEP yöneticisi ise beraat etti.

Erol Yazar

4 Ekim 1997 tarihinde Kızılcahamam'da yaptığı bir konuşmada, "kesintisiz eğitimi 'kesin dinsiz eğitim' olarak göstererek halkı suç işlemeye kışkırttığı" gerekçesiyle Ankara DGM tarafından bir yıl hapis ve 860 bin lira para cezasına mahkum edilen eski MÜSIAD Genel Başkanı Erol Yazar'la ilgili karar ekim ayında Yargıtay tarafından onaylandı. Yazar, cezası beş yıl süreyle ertelendiği için cezaevine girmede.

Mehmet Ali Özudoğru

İzmir DGM savcılığı kasım ayında İzmir'in Kemalpaşa ilçesi FP'li Belediye Başkanı Mehmet Ali Özudoğru hakkında, 3 yıl önce kıydığı bir nikahta "Medine yasalarının bana verdiği yetkiye dayanarak sizi karı koca ilan ediyorum" ve "Yaşantımızı inancımıza göre tanzim etmeliyiz" dediği için TCY'nin 312. maddesi uyarınca dava açtı.

Mahmut Alınak

DEP eski Milletvekili Mahmut Alınak'ın seçmenlerine "Kars Halk Girişimi"ne katılma çağrısı yaptığı mektubun dağıtımı Kars Valiliği tarafından engellendi. Kars Cumhuriyet Savcılığı da Alınak hakkında "PKK'ye yardım ettiği" iddiasıyla aralık ayında soruşturma açtı. Daha sonra görevsizlik kararıyla Erzurum DGM Savcılığı'na gönderilen soruşturma takipsizlikle sonuçlandı.

Mesut Değer

CHP Parti Meclisi üyesi Mesut Değer hakkında seçim

çalışmaları sırasında televizyonlara yaptığı açıklamalarda "halkı kin ve düşmanlığa kışkırttığı" iddiasıyla TCY'nin 312. maddesi uyarınca dava açıldı. 21 Eylül günü Diyarbakır DGM'de yapılan ilk duruşmada Mesut Değer beraat etti.

Zeki Başaran

28 Ekim 1998 tarihinde özel bir televizyon kanalında yaptığı konuşmada "Atatürk'e hakaret ettiği" iddiasıyla yargılanan Ağrı eski Belediye Başkanı Zeki Başaran (FP), Ağrı Asliye Ceza Mahkemesi'nde 6 Eylül günü sonuçlanan davada 5 yıl 6 ay hapis ve 750 bin lira para cezasına mahkum oldu.

Kirkor Ağabaloğlu

1997'de Umut Radyo'da katıldığı bir programda yaptığı konuşmada "Türklüğe hakaret ettiği" iddiasıyla 1 yıldan 6 yıla kadar ağır hapis cezası istemiyle Beyoğlu 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanan Gedikpaşa Ermeni Kilisesi Vakfı Başkanı Kirkor Ağabaloğlu'nun davası Basın Affı uyarınca eylül ayında ertelendi.

Muharrem Yağbasan

Sivas Cumhuriyet Savcılığı ocak ayında Divriği Belediye Başkanı Muharrem Yağbasan (CHP) hakkında, 7 Eylül 1995 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan söyleşide "güvenlik güçlerine hakaret edildiği" iddiasıyla dava açtı. Sivas Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen dava 1999 yılında sonuçlanmadı.

Naif Güneş

Anayasa Mahkemesi tarafından 1994 yılında kapatılan Demokrasi Partisi (DEP) Siirt Milletvekili Naif Güneş, 8 Şubat günü Türkiye'ye girerken gözaltına alınmasının ardından 11 Şubat günü İstanbul DGM tarafından tutuklandı. Naif Güneş hakkında Ankara Cumhuriyet Savcılığı tarafından 1991-1992-1994 yıllarındaki çeşitli konuşmalarda bölücülük propagandası yaptığı ve "PKK üyesi olduğu" iddiasıyla TCY'nin 168/2. maddesi uyarınca dava açıldı. 20 Nisan günü yapılan ilk duruşmada ifade veren Güneş PKK ile ilgisinin olmadığını söyledi. Yurtdışında hiçbir yasadışı faaliyetinin olmadığını ve "Sürgünde Kürt Parlamentosu"na girmediğini anlatan Güneş, baskı olmadan kendi isteğiyle Türkiye'ye geldiğini belirtti. Dava Basın Affı uyarınca 2000 yılında ertelendi.

Cuma İlbeyli

EMEP Şanlıurfa İl Başkanı Cuma İlbeyli ve Gençlik Komisyonu Başkanı Sadık Güleç 21 Mart günü gözaltına alındı. İlbeyli ve Güleç hakkında üzerlerinde bulunan "Bu Kez Emekçiler Kazanacak" adlı broşürde yer alan "Kürt Sorununa Demokratik Çözüm" başlıklı bölümde "bölücülük propagandası yapıldığı" iddiasıyla açılan dava 23 Haziran günü para cezasıyla sonuçlandı.

Diyarbakır Demokrasi Platformu

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın yargılanmasına ilişkin basın açıklamasında "bölücülük propagandası yapıldığı" iddiasıyla Diyarbakır Demokrasi Platformu'nu oluşturan örgütlerin yöneticileri hakkında nisan ayında dava açıldı. Diyarbakır DGM Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, "Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki illerden 'Kürt illeri' olarak bahsedildiği ve basın açıklamasının tümü itibarıyla devletin bölünmezliği aleyhine propaganda içerdiği" iddia edildi. Diyarbakır Baro Başkan Yardımcısı Tahir Elçi, İHD Genel Başkan Yardımcısı Osman Baydemir ve THAY-DER Başkanı Kenan Sidar'ın da aralarında bulunduğu 22 sanığın yargılandığı dava 1999 yılında sonuçlanmadı. Basın açıklamasına katılan, Haber Sen Şube Başkanı Mehmet Işıktaş, İnşaat Mühendisleri Odası Şube Başkanı Zülküf Karatekin, Tüm Maliye-Sen Şube Başkanı Sıddık Aladak, BTS Şube Başkanı Hasan Sosyal, Eğitim-Sen Şube Başkanı Ebubekir Çelebi, SES Şube Başkanı Hüseyin Bayrak, Enerji Yapı Yol-Sen Şube Başkanı Celalettin Birtane, Tüm Sosyal-Sen Şube Başkanı Murat Açar, Makine Mühendisleri Odası Şube Başkanı Hasan Esen ve Tarım Gıda-Sen Şube Başkanı Alı Sarıpınar daha önce Olağanüstü Hal Bölge Valiliği kararıyla, bölge dışına sürgün edilmişti.

Doğu Perinçek, Ayşenur Zarakolu

İşçi Partisi Genel Başkanı Doğu Perinçek ve Belge Yayınevi sorumlusu Ayşenur Zarakolu hakkında, İHD'nin 1994 yılında yapılan 5. Genel Kurulu'ndaki konuşmalarında "bölücülük propagandası" yaptıkları iddiasıyla açılan dava 4 Mart günü Ankara DGM'de sonuçlandı. Davada Doğu Perinçek 1 yıl hapis ve 100 milyon lira para cezasına mahkum oldu. Ayşenur Zarakolu ise beraat etti. Perinçek hakkında verilen hapis cezası kararı haziran ayında Yargıtay tarafından yeniden bozuldu. Ankara DGM'nin 4 Mart 1997 tarihinde verdiği 1'er yıl hapis ve 100'er milyon lira para cezası Yargıtay tarafından 1997 yılı kasım ayında bozulmuştu.

1991 genel seçimleri öncesinde, TRT-1'de yayınlanan "Liderler Açıkoturumu"ndaki sözlerinde "bölücülük propagandası yaptığı" iddiasıyla TMY'nin 8/1 maddesi uyarınca yargılanarak 14 ay hapis cezasına mahkum edilen Perinçek, cezasının kesinleşmesinin ardından 28 Eylül 1998'de girdiği cezaevinden 8 Ağustos günü tahliye edildi. Perinçek, İnfaz Yasası uyarınca 10 ay cezaevinde kaldı.

Leyla Zana, Hatip Dicle, Orhan Doğan, Selim Sadak, Nurcan Değirmenci, Arife Düzdaş, Songül Pak, Hasan Kocadağ, Ahmet Akbaş, Hıdır Çelik

HADEP Ankara İl Örgütü'nün 4 Ekim 1998 tarihinde yapılan kongresine katılan Mezopotamya Müzik Topluluğu üyeleri Nurcan Değirmenci, Arife Düzdaş, Songül Pak, Hasan Kocadağ, Ahmet Akbaş ve Hıdır

Çelik kongrede söyledikleri türkülerle, DEP milletvekilleri Leyla Zana, Hatip Dicle, Orhan Doğan ve Selim Sadak kongreye gönderdikleri mesajlarla ve Kongre Divan Başkanı Şahabettin Özarslaner ise konuşması nedeniyle "PKK'ye yardım ettikleri" iddiasıyla yargılandılar. 1999 yılında sonuçlanmayan dava 2000 yılında Basın Affı uyarınca ertelendi.

Siyami Erdem

KESK eski Genel Başkanı Siyami Erdem'e "halkı suç işlemeye kışkırttığı" iddiasıyla TCY'nin 311. maddesi uyarınca verilen 3 yıllık hapis cezası Yargıtay 8. Ceza Dairesi tarafından esastan bozuldu. Erdem 18 Nisan 1996 tarihinde yaptığı basın açıklamasında memurların sorunlarını dile getirmiş ve istemlerine yanıt alamazlarsa kitlesel olarak iş bırakacaklarını bildirmişti. Bu açıklama nedeniyle Ankara 18. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılanan Erdem, 3 yıl hapis cezasına mahkum edilmişti.

Sezgin Yatağan

Sivas'ın Hafik ilçesi Cumhuriyet İlköğretim Okulu Türkçe öğretmeni Sezgin Yatağan'ın 1998 yılında ders sırasında, "orduya hakaret ettiği" gerekçesiyle yargılandığı dava temmuz ayında sonuçlandı. Sivas 1. Ağır Ceza Mahkemesi Yatağan'ı 10 ay ağır hapis cezasına mahkum etti.

Ferhat Tunç, Kemal Mutlu

Sanatçı Ferhat Tunç ve İzmir Tunceliler Kültür ve Dayanışma Derneği Başkanı Kemal Mutlu hakkında dernek tarafından 18 Aralık 1997 tarihinde düzenlenen gecede yaptıkları konuşmalar nedeniyle "bölücülük propagandası" iddiasıyla açılan dava 4 Ekim günü sonuçlandı. Ferhat Tunç beraat ederken Kemal Mutlu'ya 10 ay hapis cezası verildi.

Ç.S., Hasan Beliren

10 Ağustos günü Yüreğir'de yaklaşık 60 çocukla birlikte "Çocuklar Barış İstiyor" başlıklı basın açıklamasını okuyan Ç.S. ve HADEP Yüreğir eski İlçe Başkanı Hasan Beliren TCY'nin 312. maddesi uyarınca Adana DGM'de yargılandılar. Dava 29 Aralık günü ilk duruşmada "delil yetersizliği" gerekçesiyle beraatle sonuçlandı.

Ş.D., M.E., A.Ç.

Muş'un Merkez ilçesine bağlı İlica köyünde Ş.D. (15), M.E. (14) ve A.Ç. (15) adlı çocuklar hakkında cami duvarlarına "bölücü içerikli yazılar yazdıkları" iddiasıyla TCY'nin 312. maddesi uyarınca dava açıldı. 2 Kasım günü Van DGM'de yapılan duruşmada Bitlis Kapalı Cezaevi'ne yaklaşık üç ay tutuklu kalan Ş.D., M.E. ve A.Ç. tahliye edildi.

"Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ne Hayır" kitapçığı

İHD ile siyasi partiler ve kitle örgütleri tarafından hazırlanan "Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ne Hayır"

adlı kitapçık hakkında Ankara Cumhuriyet Savcılığı tarafından açılan soruşturma "kitapçıkta yazılanların eleştirisi niteliğinde sözler olduğu" gerekçesiyle nisan ayında takipsizlikle sonuçlandı. Kitapçıkta şu kuruluşların isimleri yer alıyordu: İHD Ankara Şubesi, ÇHD Ankara Şubesi, Halkevleri Ankara Şubeler Platformu, Tutuklu ve Hükümlü Yakınları Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, TİYAD Ankara Şubesi, Tüm Yargı-Sen Ankara Şubesi, SES Ankara Şubesi, Kültür-Sen Ankara Şubesi, Tüm Maliye-Sen Ankara Şubesi, Tüm Sosyal-Sen Ankara Şubesi, Tüm-Tis Ankara Şubesi, BTS Ankara Şubesi, EMEP Ankara İl Başkanlığı, HADEP Ankara İl Başkanlığı, ÖDP Ankara İl Başkanlığı, SİP Ankara İl Başkanlığı.

Yargılanan Diğer Gazeteci ve Yazarlar

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışmaları Müdürü Hasan Deniz

Davaya Konu Olan Yazı: Gazetenin 6 Haziran 1999 tarihli sayısında yer alan ve PKK yöneticilerinden Duran Kalkan'ın açıklamalarını içeren "Süreç İyi Kavranmalı- Duyarlılık Çağrısı" başlıklı haber ve "Yargılama Gazete Sayfalarında Yapılıyor" başlıklı haber

İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6. md., TCY'nin 169. md ve Basın Yasası'nın Ek 2/1.md

Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Karar: 25 Kasım günü sonuçlanan davada sanıklar toplam 84.827.720.000 lira para cezasına mahkum oldu. Gazeteye de 6 gün kapatma cezası verildi.

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışmaları Müdürü Zeynep Tosun

Davaya Konu Olan Yazı: PKK yöneticilerinden Cemil Bayık'ın açıklamalarını içeren ve 21 Haziran günü yayınlanan "Cemil Bayık: Türkiye'de Çoğunluk Çözümünden Yana" başlıklı haber

İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6. md., TCY'nin 169. md ve Basın Yasası'nın Ek 2/1.md

Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Karar: 25 Kasım günü sonuçlanan davada Halis Doğan'a 56.547.720.000 lira para cezası verildi. Yazışmaları Müdürü Zeynep Tosun'a verilen 4 yıl 6 ay hapis cezası 8.200. 000 lira para cezasına çevrildi. Gazetenin ise 3 gün süreyle kapatılması kararlaştırıldı. DGM Savcısı, her iki davada da örgütün silah bırakma yönündeki açıklama ve demeçlerinin haber yapılmasının TMY'nin 6/2 maddesi "örgüt açıklamalarına yer verme" kapsamında değerlendirilmeyeceğini belirterek beraat kararı verilmesini istedi.

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışmaları Müdürü Cihan Çapan

Davaya Konu Olan Yazı: PKK Başkanlık Konseyi'nin 2 Eylül tarihli "Daha fazla barış" başlıklı mesajı ve PKK yöneticilerinden Cemil Bayık'ın 7 Eylül tarihli "Açıklama PKK'ye Jesttir" başlıklı açıklamalarının yer aldığı haberler

İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6/2 maddesi

Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Karar: 11 Kasım günü sonuçlanan davada sanıklar toplam 5.326.400.000 lira para cezasına mahkum oldu. Mahkeme ayrıca "Milli güvenliği bozduğu" gerekçesiyle Özgür Bakış'ın biri 6 gün biri de 3 gün olmak üzere toplam 9 gün süreyle geçici olarak kapatılmasına karar verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi yazarı Vedat Çetin Davaya Konu Olan Yazı: Kapatılan Ülkede Gündem gazetesinde 10 Mart 1998 tarihinde yayımlanan "Kadınlar da Özgürleşmeli" başlıklı yazısı

İddia: TCY'nin 312/3. maddesi

Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Karar: 15 Mayıs günü sonuçlanan dava Çetin hakkında verilen 1 yıl 8 ay hapis ve 2 milyon 500 bin lira para cezası ile sonuçlandı.

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi Yazışmaları Müdürü Hasan Deniz, gazete yazarı Evrim Alataş

Davaya Konu Olan Yazı: 6 Mayıs 1999 tarihli sayıda yer alan: "27. Yılında İdamlar Hala Tartışılıyor" başlıklı yazı-haber.

İddia: TCY'nin 312/1-son maddesi Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi

Görüldüğü yer: Beyoğlu 2. Asliye Ceza Mahkemesi

Karar: Beraat

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışmaları Müdürü Hasan Deniz

Davaya Konu Olan Yazı: 31 Mayıs 1999 tarihli sayıda yer alan: "ARGK dan Mayıs Ayı Bilançosu" başlıklı haber.

İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6/2 maddesi, Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi

Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Karar: Sanıklar hakkında toplam 1.014.018.750 lira para cezası

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışmaları Müdürü Hasan Deniz, Yazar Nail Satlıgan

Davaya Konu Olan Yazı: 5 Haziran 1999 tarihli sayıda yer alan: "Bozkurt Kapanı " başlıklı makale.

İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesi Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM.

Karar: Sanıklar hakkında toplam 70.461.000.000 lira para cezası, ayrıca gazeteye de 30 gün kapatma cezası verildi.

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışmaları Müdürü Zeynep Tosun, Yazar D. Özgüden Davaya Konu Olan Yazı: 27.06.1999 tarihli sayıda yer alan: "Sınırsız Bakış-Çifte Standart" başlıklı makale.

İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 8/2. maddesi Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM.

Karar: Beraat

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışmaları Müdürü Cihan Çapan

Davaya Konu Olan Yazı: 07.07.1999 tarihli sayıda yer

alan: "İdam Kararı İnsanlık Suçudur" başlıklı makale,
Yazar: B.Mahir
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM.
Karar: 29 Aralık günü sonuçlanan davada sanıklar hakkında toplam 2.464.087.000 lira para cezası verildi.

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan, Yazarlar Serhat Ararat, Mehmet Tigris,
Davaya Konu Olan Yazı: 08.07.1999 tarihli sayıda yer alan: "Komplonun Yeni Aşaması" ve "Analiz" başlıklı makaleler, "PKK Başkanlık Konseyi Açıklaması" başlıklı haber.
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 8.mad. ile TCY'nin 169. mad. Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM.
Karar: Sanıklar hakkında toplam 2.957.535.000 lira ağır para cezası, ayrıca gazetesinin de 6 gün kapatılmasına karar verildi.

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 18.07.1999 tarihli sayıda yer alan: "Sürece Yaklaşım Tarzı Üzerine" başlıklı makale, Yazarı: Ali Yılmaz
İddia: TCY'nin 169. maddesi, Basın Yasası'nın Ek 2/1. mad.
Görüldüğü yer: İstanbul 5 No'lu DGM.
Karar: Cihan Çapan'a 6.825.000 TL ağır para cezası gazetesinin de 10 gün kapatılmasına karar verildi.

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 04.08.1999 tarihli yer alan: "Forum-Savaşın Şiddeti mi, Barışın Gerçekleşme Şansı mı?" başlıklı makale, Yazar: Ali Yılmaz
İddia: TCY'nin 169. maddesi, Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM.
Karar: Beraat

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 05.10.1999 tarihli sayıda yer alan: "Öcalan'ın PKK M.K. ne Gönderdiği 5 Eylül tarihli Mektubu Yayınıyoruz" başlıklı haber
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6/2 son maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul 5 No'lu DGM.
Karar: Beraat

Sanıklar: Emek gazetesi sahibi Halis Keskin ve Yazışleri Müdürü Ahmet Ergin, Yazar Gülsüm Cengiz
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetesinin 21 Mayıs 1998 tarihli sayısında yer alan "Bu Yürek Sizin" başlıklı yazı
İddia: TCY'nin 312. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM
Karar: 21 Mayıs günü sonuçlanan davada Halis Keskin 1 milyar 270 milyon lira para cezasına mahkum oldu. Mahkeme, yazar Gülsüm Cengiz'i 2 yıl hapis cezasına mahkum etti. Hapis cezası ertelendi.

Sanıklar: Ermenice yayımlanan haftalık Agos gazetesi Yazışleri Müdürü Diran Bakar ve yazar Yervant Özuzun
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetesinin 13 Kasım 1998 tarihli sayısında yer alan "Acı Bir Kilometre Taşı ve Kültür Kırımı" ve "Ağabaloğlu Yargılanıyor" başlıklı yazılar
İddia: TCY'nin 312/2 ve 3. maddeleri
Görüldüğü yer: İstanbul DGM
Karar: Dava yıl içinde beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: Dayanışma gazetesi sahibi ve Yazışleri Müdürü İsmet Yurtsever
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetesinin 40. sayısında yer alan bazı yazılar
İddia: TCY'nin 312. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM
Karar: 12 Ocak günü sonuçlanan davada Yurtsever 1 yıl 8 ay hapis ve 2.5 milyon lira para cezasına mahkum oldu. Mahkeme ayrıca Dayanışma gazetesine de 1 ay kapatma cezası verdi.

Sanıklar: Özgürlük Dünyası dergisi sahibi ve Yazışleri Müdürü Şendoğan Yazıcı,
Davaya Konu Olan Yazı: Derginin Ağustos 1997 tarihli sayısında yer alan "Kürt Kentlerinde Gelişmenin Yönü ve Emekçi Hareketi" başlıklı yazı
İddia: TCY'nin 312. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM
Karar: 14 Ocak günü sonuçlanan davada Yazıcı 2 yıl hapis ve 1 milyon 720 bin lira ağır para cezasına mahkum oldu. Özgürlük Dünyası dergisine de 1 ay kapatma cezası verildi. Yargıtay tarafından onaylanan Yazıcı'nın cezası Basın Affı uyarınca kasım ayında ertelendi.

Sanıklar: Sabah gazetesi yazarı Andrew Finkel
Davaya Konu Olan Yazı: "Şırnak 1998" başlıklı yazı
İddia: TCY'nin 159. maddesi
Görüldüğü yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: 11 Haziran günü başlayan dava kasım ayında Basın Affı uyarınca ertelendi.

Sanıklar: Kayseri Gündem gazetesi yazarı R. İhsan Eliaçık
Davaya Konu Olan Yazı: Eliaçık'ın başörtüsü ile ilgili iki yazısı.
İddia: TCY'nin 312.maddesi
Görüldüğü yer: Ankara DGM
Karar: 8 Mayıs günü sonuçlanan davada Eliaçık 2 yıl 4 ay hapis cezasına mahkum edildi.

Sanıklar: Sömürsüz Bir Dünya İçin Dayanışma gazetesinin sahibi ve Yazışleri Müdürü İsmet Yurtsever
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetesinin 40. sayısında yer alan, "Kürt İllerinde Sendikacı Olmak" ve "Emperyalist Saldırganlık ve Göç Olgusu" başlıklı yazılar
İddia: TCY'nin 312.maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Karar: 12 Ocak günü sonuçlanan davada DGM Yurtsever'i 1 yıl 8 ay hapis ve 2.533.333 lira para cezasına mahkum etti. Gazetenin de 1 ay kapatılmasına karar verildi.

Sanıklar: Hedef gazetesi sahibi Naime Kaya ve Yazışları Müdürü Celal Dönmez (trafik kazasında öldü)

Davaya Konu Olan Yazı: 1 Şubat 1996 tarihinde gazetede yayımlanan bir yazı
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Karar: 12 Nisan günü sonuçlanan davada Naime Kaya'ya 150 milyon lira para, Celal Dönmez'e 6 ay hapis ve 75 milyon lira para cezası verildi. Mahkeme gazeteye de 1 ay kapatma cezası verdi. Kapatma cezası haziran ayında Yargıtay tarafından onaylandı.

Sanıklar: Yeni Şafak Gazetesi yazarı Nazlı Ilıcak
Davaya Konu Olan Yazı: Aralık 1998 de yayınlanan 'Çevik Bir Hükümet' ve 'Çevik Bir Çankaya Hükümeti' başlıklı yazılar

İddia: TCY'nin 159. maddesi, orduya hakaret
Görüldüğü yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: Dava nisan ayında beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: Alevi Halk Gerçeği Dergisi'nin Yazışları Müdürü Mustafa Benli

İddia: TCY'nin 312. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Karar: 16 Şubat günü sonuçlanan davada Benli 1 yıl 8 ay hapis cezasına mahkum oldu. Mahkeme ayrıca derginin de 1 ay süreyle kapatılmasına karar verdi.

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Yazışları Müdürü Tuncay Seyman

Davaya Konu Olan Yazı: "Seçim Sonuçlarını da Onlar Belirliyorlar" başlıklı yazı ile "Kulp'ta PKK'lilere Toplu İnfaz" ve "Köylerde Asker Terörü" başlıklı haberler

İddia: TCY'nin 159. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Karar: Dava 14 Mayıs günü beraatle sonuçlandı.

Sanıklar: 13 Eylül 1998 tarihinde kapatılan Emek gazetesi Yazışları Müdürü Ahmet Ergin
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetenin 23 Temmuz 1998 tarihli 621. sayısında yayınlanan "İnkâr Üzerine Kurulu Cumhuriyet" başlıklı yazı

İddia: TCY'nin 312. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Karar: 3 Mart günü sonuçlanan davada Ergin 20 ay hapis 2 milyon lira para cezasına mahkum oldu. Emek gazetesine de 1 ay kapatma cezası verildi.

Sanıklar: 13 Eylül 1998 tarihinde kapatılan Emek gazetesi Yazışları Müdürü Ahmet Ergin
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetenin 6 Temmuz 1998 tarihli sayısında yayımlanan "Mazgirt'te (Tunceli) Halka Büyük Baskı" başlıklı haber

İddia: TCY'nin 312. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM.

Karar: 24 Mart günü sonuçlanan davada Ergin 2 yıl hapis ve 3 milyon lira para cezasına mahkum oldu. Hapis cezası para cezasına çevrildi ve ertelendi.

Sanıklar: 13 Eylül 1998 tarihinde kapatılan Emek gazetesi Yazışları Müdürü Ahmet Ergin
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetenin 8 Ağustos 1998 tarihli sayısında yer alan "Kürt İşçilere Karadeniz'de Gözaltı" başlıklı haber

İddia: TCY'nin 312. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Karar: 6 Nisan günü sonuçlanan davada Ergin'e 1 yıl 8 ay hapis cezası verildi. Ceza daha sonra para cezasına çevrildi. Mahkeme Emek gazetesine de 10 gün kapatma cezası verdi.

Sanıklar: 13 Eylül 1998 tarihinde kapatılan Emek gazetesi sahibi Halit Keskin, Yazışları Müdürü Ahmet Ergin

Davaya Konu Olan Yazı: Gazetenin 609. sayısında yer alan "Zulüm Bilançosunun Anlatmadıkları" başlıklı yazı

İddia: TCY'nin 312. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Karar: 25 Mayıs günü sonuçlanan davada Keskin 237 milyon 75 bin lira para cezasına, Ergin 5 ay hapis ve 118 milyon 537 bin lira para cezasına mahkum oldu. Hapis cezası para cezasına çevrildi. Mahkeme ayrıca Emek gazetesine de 10 gün süreyle kapatma cezası verdi.

Sanıklar: 13 Eylül 1998 tarihinde kapatılan Emek gazetesi sahibi Halit Keskin, Yazışları Müdürü Ahmet Ergin

Davaya Konu Olan Yazı: Gazetenin 5 Aralık 1997 tarihli sayısında yer alan "Devletin Kürt sorununu çözüm yöntemi Belli Oldu" başlıklı "Güncel" köşesi, "Kürtlere Müzik Dinlemek de Yasak" başlıklı haber ve bir okur mektubu

İddia: TCY'nin 312. maddesi, Terörle Mücadele Yasası'nın 7/2. ve 8. maddeleri
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Karar: 30 Mayıs günü sonuçlanan davada Keskin 260 milyon 685 bin lira para cezasına, Ergin 6 ay hapis ve 130 milyon 342 bin 500 lira para cezasına mahkum oldu.

Sanıklar: Azadiya Welat gazetesi sahibi Nuri Karakoyun, Yazışları Müdürü Mehmet Salih Taşkesen
Davaya Konu Olan Yazı: Gazetenin 123. sayısında yer alan bir fotoğraf

İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 7. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Karar: 27 Ocak günü sonuçlanan davada Karakoyun 125 milyon lira para cezasına, Taşkesen 1 yıl ağır hapis ve 3 milyar 50 milyon lira para cezasına mahkum oldu. Azadiya Welat gazetesine de 10 gün kapatma cezası verildi.

Sanıklar: Halkın Günlüğü gazetesi Yazışları Müdürü Zeynel Engin

Davaya Konu Olan Yazı: Gazetenin 1. sayısında yer alan "Merkezi Halkaları Uygulamada İsrarcı Olmalıyız", "Ölümlerinin 1. Yılında Anıldılar" ve "82'den '96'ya Ölüm Orucu Direnişlerinden Öğrenelim" başlıklı yazılar
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 7. ve 8. maddeleri
Görüldüğü yer: İstanbul DGM
Karar: Nisan ayında sonuçlanan davada Engin 6 ay hapis ve 540 milyon lira para cezasına mahkum oldu. Mahkeme ayrıca gazetenin de 15 gün süreyle kapatılmasına karar verdi.

Sanıklar: Halkın Günlüğü gazetesi Yazışleri Müdürü Zeynel Engin

Davaya Konu Olan Yazı: Gazetenin 16-30 Kasım 1997 tarihli sayıdaki bazı yazılar
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 7. ve 8. maddeleri
Görüldüğü yer: İstanbul DGM
Karar: 16 Haziran günü sonuçlanan davada Engin 10 ay hapis ve 2 milyon 300 bin lira para cezasına mahkum oldu. Mahkeme ayrıca gazetenin de 1 ay süreyle kapatılmasına karar verdi.

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Diyarbakır Temsilcisi Özgür Cebe

Davaya Konu Olan Yazı: Kapatılan Emek gazetesinde yayınlanan, "Dehak'ların Zulüm Yaptığı Bir Ülkede Kawa'lar da Çıkar" başlıklı yazısı

İddia: TCY'nin 312. maddesi
Görüldüğü yer: Diyarbakır DGM

Karar: Dava Basın Affi uyarınca ertelendi.

1999 Yılında Açılan ve Sonuçlanmayan Davalar:

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Hasan Deniz
Davaya Konu Olan Yazı: 12.05.1999 tarihli sayıda yer alan: "Tarihi Fırsat: Barış Öcalan Davasına Bağlı" başlıklı haber.

İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6. Maddesi, Basın Yasası'nın Ek 2/1. Maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul (1) Nolu DGM.

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Hasan Deniz, Yazar Serhat Ararat
Davaya Konu Olan Yazı: 27.05.1999 tarihli sayıda yer alan "Asrın Davası" başlıklı makale.

İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 8. Maddesi, Basın Yasası'nın Ek 2/1. Maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Hasan Deniz, Yazar Fikret Başkaya
Davaya Konu Olan Yazı: 01.06.1999 tarihli sayıda yer alan: "Tarihi Dava mı?" başlıklı makale.

İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesi Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi Yazı İşleri Müdürü Hasan Deniz

Davaya Konu Olan Yazı: 04.06.1999 tarihli sayıda yer

alan: "Dönüşüm Sorunları-Asrın Davası" başlıklı A.Öcalan'ın Ankara DGM ye sunduğu savunmasından bir bölüm.

İddia: TCY'nin 169. maddesi Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM.

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi Yazı İşleri Müdürü Hasan Deniz

Davaya Konu Olan Yazı: 08.06.1999 tarihli yer alan: "Forum- Che Olmak " başlıklı makale. Yazarı: Hüseyin Aykol

İddia: TCY'nin 169. maddesi Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM.

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Zeynep Tosun

Davaya Konu Olan Yazı: 09.06.1999 tarihli sayıda yer alan "Korkunun Altı " başlıklı okur mektubu.

Yazarı:Yüce Toprak, "Darağaçlarının Olmadığı Bir Ülkede yaşamak " başlıklı yazı Yazar: Yurda Kaya, "Şehit Anneleri ve Cumartesi Anaları " başlıklı yazı Yazar: Hasan Basri Aydın

İddia: TCY'nin312/2-son maddesi, Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Zeynep Tosun

Davaya Konu Olan Yazı: 11.06.1999 tarihli sayıda yer alan: "İdam Kimsenin yararına Değil" başlıklı haber, "Medyayı Protesto Ediyorum" başlıklı mektup.

İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6. Mad. TCY'nin 312/2-son mad. Basın Yasası'nın Ek 2/1. Mad.
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Zeynep Tosun

Davaya Konu Olan Yazı: 16.06.1999 tarihli sayıda yer alan: "Portre: Kemal İskender,İşkenceci terfi Ettirildi" başlıklı haber.

İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6/2-son maddesi, Basın Yasası'nın Ek 2/1. Maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM.

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Zeynep Tosun

Davaya Konu Olan Yazı: 17.06.1999 tarihli sayıda yer alan "Bir Sabah Uyandığında" başlıklı makale, Yazarı: İrfan Cüre

İddia:Terörle Mücadele Yasası'nın 8/2-son maddesi, Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Zeynep Tosun

Davaya Konu Olan Yazı: 20.06.1999 tarihli sayıda yer alan: "Olumsuzlukların Asıl Nedeni" başlıklı yazı. Yazarı: Sevim Belli

İddia:TCY'nin 169. maddesi, Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi

Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Zeynep Tosun
Davaya Konu Olan Yazı: 29.06.1999 tarihli sayıda yer alan: "Öcalan!a Taraf Statüsü Tanınsın" başlıklı haber, "İsyansız Dönemde Komando Zulmü" başlıklı dizi-yazı.(Kürt Enstitüsü)
İddia: TCY'nin 169. maddesi, Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul 5 No'lu DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Zeynep Tosun
Davaya Konu Olan Yazı: 01.07.1999 tarihli sayıda yer alan: "Barış" başlıklı makale.
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 8/2-son maddesi, Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Zeynep Tosun
Davaya Konu Olan Yazı: 02.07.1999 tarihli sayıda yer alan: "Tehlikeli Adım Atılmasın", "Maceraya İlk Adım" ve "Ölüm Fermanı Hepimizin" başlıklı haberler.
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6/2-son maddesi, Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 06.07.1999 tarihli sayıda yer alan: "ERNK den Annan'a Mektup", "Kürdistan ulusal Kongresi: İdam kararını Tanımıyoruz" başlıklı haberler.
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6/2-son maddesi, Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 10.07.1999 tarihli sayıda yer alan: "İmralı Sonrası Çözüm Gerçeği" başlıklı makale, Yazar: Ali Yılmaz
İddia: TCY'nin 169. maddesi Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 12.07.1999 tarihli sayıda yer alan: "Bir Türk Profesörü Kadar Cahil" başlıklı makale, Yazar: A.Hazar, "Yargılanan Kim" başlıklı makale, Yazar: Emek Özkan
İddia: TCY'nin 312/ 2-son maddesi, Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul 5 Nolu DGM.

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 20.07.1999 tarihli "Tanık Konuştu..." başlıklı dizi yazı, Yazar: Abdulkadir Konuk

İddia: TCY'nin 159. maddesi
Görüldüğü yer: Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 22.07.1999 tarihli sayıda yer alan: "Murat Karayılan: Devletin Tavrı Belirleyicidir" başlıklı haber, "Moldova Teslim Etti, Cevat Soysal Getirildi" başlıklı haber.
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6/2-son maddesi, Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 24.07.1999 tarihli sayıda yer alan "Tehlikeler ve Umutlar" başlıklı makale. Yazarı: Mehmet Tigris
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 8/2. son maddesi, Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 30.07.1999 tarihli yer alan: "PKK Yanıt Bekliyor" başlıklı haber.
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6/2-son maddesi, Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 31.07.1999 tarihli sayıda yer alan: "Uluslararası Korsanlık" başlıklı makale, Yazar: Mehmet Tigris
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 8/2. son maddesi, Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul 5 No'lu DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 05.08.1999 tarihli sayıda yer alan: "Çağrı Bir Fırsat" başlıklı haber.
İddia: 3713 sayılı yasa 6/2-son mad., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 10.08.1999 tarihli sayıda yer alan : "PKK Kongre Topluyor" başlıklı haber, "Siyasal gelişme Olanaklıdır" başlıklı haber, "Gündem Öcalan'dır" başlıklı makale, Yazarı: F.Gülçimen
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6. ve 8. maddeleri ile,. Basın Yasası'nın Ek 2/1. mad..
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 14.08.1999 tarihli sayıda yer alan: "Güven Sorunu" başlıklı makale, Yazarı: Mehmet Tigris

İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 8/2. maddesi,
Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM.

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve
Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 16.08.1999 tarihli sayıda yer
alan "Barış Halklara Kazandıracak" başlıklı haber,
"Milad Olarak Anılacak-15 Ağustos Toplumunu Yeniden
Şekillendirdi" başlıklı haber-Röportaj.
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6. ve 8. maddeleri,
Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve
Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 08.09.1999 tarihli sayıda yer
alan: "PKK Başkanlık Konseyi: Geri Çekilmeyi BM
Denetlesin" başlıklı haber, "Kürt Ulusal Kongresi:
Kürtler İnanıldığı İçin Barış İstiyor" başlıklı haber.
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6/2-son maddesi
Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul 5 No'lu DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve
Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 04.10.1999 tarihli sayıda yer
alan: "1 Ekim Gününde İntikal Eden Barış Grubunun
Başkanı Ali Sapan :Çözümü Türkiye'de Arıyoruz"
başlıklı haber.
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6/2-son maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve
Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 11.10.1999 tarihli sayıda
yer alan: "PKK Başkanlık konseyinden Türkiye'ye
Komplo Uyarısı", "Osman Öcalan: Kürtlere Güven
Verilmeli"
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6/2-son maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve
Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 12.10.1999 tarihli sayıda
yer alan: "Gerçeğe Yönelmek....."
İddia: TCY'nin169. Maddesi BasınYasası'nın Ek.2 / 1
maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve
Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 15.10.1999 tarihli sayıda
yer alan: "Pratik Adımlar Atılmalı" başlıklı haber.
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6/2-son maddesi
Basın Yasası'nın Ek.2 / 1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM.

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve
Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 16.10.1999 tarihli sayıda yer
alan "FORUM-Birlik ve bağlılık Ruhunu Yaşatmak

Tarihsel Görevdir" başlıklı makale
İddia: TCY'nin169. maddesi BasınYasası'nın Ek.2 / 1.
maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM.

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve
Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 18.10.1999 tarihli sayıda yer
alan: "Sansür Bu Kez Gerçeği Örtemez", "Acı "
başlıklı makale, Yazarı: Ali Haydar Kaytan
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 8. maddesi Basın
Yasası'nın Ek.2 / 1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve
Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 20.10.1999 tarihli sayıda yer
alan: "Gruba Yaklaşım Zayıf" başlıklı haber.
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6. mad. TCY'nin
312/2-son mad., Basın Yasası'nın Ek.2 / 1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul 5 No'lu DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve
Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 21.10.1999 tarihli sayıda
yer alan: "Yüzlerce Kişi Ziyaret Etti"
İddia: TCY'nin169. Maddesi, Basın Yasası'nın Ek.2 /
1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve
Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 02.11.1999 tarihli sayıda
yer alan: "Türkiye yol Ayrımında", "Öcalan'dan
Gençlere Çağrı", "Hukuk-Siyaset ilişkisi ve İmralı
Yargılama Süreci" makale.
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6. mad. TCY'nin
312/2-son mad., Basın Yasası'nın Ek.2 / 1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve
Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 03.11.1999 tarihli sayıda
yer alan: "Savaş Rantçılarını Kaybedecektir" başlıklı
makale.
İddia: TCY'nin 312/2-son mad., Basın Yasası'nın Ek.
2/1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve
Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 05.11.1999 tarihli sayıda
yer alan: "Demokratik Birlikteliği Sağlam Kılmak
Temel Görevdir" başlıklı haber.
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6/ 2-son mad.,
Basın Yasası'nın Ek.2 / 1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve
Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 06.11.1999 tarihli sayıda
yer alan: "Süreci Doğru Kavramalıyız" başlıklı makale.

İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 8. Mad., Basın Yasası'nın Ek.2 / 1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 08.11.1999 tarihli sayıda yer alan: "Dönemin Dönüşüm Dinamiği PKK' dir" başlıklı haber..
İddia: TCY'nin 169 mad., BasınYasası'nın Ek. 2 / 1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 19.11.1999 tarihli sayıda yer alan: "Öcalan'dan AGİT'e mektup" "Düğümü PKK Çözdü" başlıklı haberler.
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6/2. Mad. BasınYasası'nın Ek. 2 / 1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM.

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 22.11.1999 tarihli sayıda yer alan: "FORUM: Amaç ve Araç" başlıklı makale.
İddia: TCY'nin 169 mad., Basın Yasası'nın Ek.2 / 1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 23.11.1999 tarihli sayıda yer alan "Yargıtay kararı Halkların geleceğine Hizmet etmez", "PDK ye saldırı haberi Asılsız Çıktı", "PKK Başkanlık konseyi Üyesi: Cemil Bayık : Geleceği Birlikte Yaratalım", "Güneyde Provokasyon Girişimi" ve "27 Kasım Geleceğe Hizmet Etsin" başlıklı yazılar
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6/2. maddesi, BasınYasası'nın Ek.2 / 1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 24.11.1999 tarihli sayıda yer alan "Doğudan yükselen Güneş karanlığa Çark Etti" başlıklı makale.
İddia: TCY'nin 169 mad., BasınYasası'nın Ek. 2 / 1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 26.11.1999 tarihli sayıda yer alan "PKK Başkanlık konseyi: İmhada İsrar Var", "İdama da: Hapse de Hayır" başlıklı yazılar
İddia: Terörle Mücadele Yasası'nın 6/2. maddesi BasınYasası'nın Ek.2 / 1 maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan

Davaya Konu Olan Yazı: 27.11.1999 tarihli sayıda yer alan "PKK ve Kürtler" başlıklı yazı.
İddia: TCY'nin169. Mad., Terörle Mücadele Yasası'nın 6/2-son mad., Basın Yasası'nın Ek. 2 / 1 maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 28.11.1999 tarihli sayıda yer alan "21.yılıda Kürt Dili ve PKK", " Barışın İnşasında Rol Alın" ve "21 Yaşına Özlemle Giriyoruz.", "ERNK: Saldırıları Sabote Amaçlı" başlıklı yazılar
İddia: TCY'nin 169. Mad., Terörle Mücadele Yasası'nın 6. Mad., Basın Yasası'nın Ek.2/1 maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 29.11.1999 tarihli sayıda yer alan "Her Savaşın Bir Sonu Vardır ve PKK Yeniden Şekillenecek", "Geri Döndüler, Köyleri Yakıldı" başlıklı haber, "Özgücünüze Güvenin; Temel Güvence Özgücünüzdür" başlıklı yazılar
İddia: TCY'nin 169. mad., 312/2-son mad. 3713 sayılı yasanın 6/2 ve 8/2-son, Basın Yasası'nın Ek. 2/1 maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 30.11.1999 tarihli sayıda yer alan "Bir Toplumsal Dönüşüm Süreci" ve "PKK İnançlı Bir Kaledir " başlıklı makaleler
İddia: TCY'nin169. mad. ve Basın Yasası'nın Ek. 2 / 1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 01.12.1999 tarihli sayıda yer alan " Kuşukulu Yargının Kirli Adaleti" başlıklı makale, Yazarı: B. Mahir
İddia: TCY'nin 169 mad., BasınYasası'nın Ek.2 / 1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 02.12.1999 tarihli sayıda yer alan "Körlerin köre Yol Göstermesi" başlıklı makale, Yazarı: Ali Yılmaz
İddia: TCY'nin 169 mad., BasınYasası'nın Ek. 2 / 1. maddesi
Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 04.12.1999 tarihli sayıda yer alan: "Barış Kazanacak" başlıklı makale, Yazar: Haydar Ergül

İddia: TCY'nin 169 mad., Basın. Yasası'nın Ek. 2/1. maddesi

Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış gazetesi sahibi Halis Doğan ve Yazışları Müdürü Cihan Çapan

Davaya Konu Olan Yazı: 06.12.1999 tarihli sayıda yer alan: "İmhada İsrar Barışa Engel" başlıklı haber, "Sadede Gelelim" başlıklı makale.

İddia: TCY'nin 169. mad., Terörle Mücadele Yasası'nın 6/2. maddesi, Basın Yasası'nın Ek. 2 / 1. maddesi

Görüldüğü yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Kurtuluş gazetesi Yazışları Müdürü Volga Cıvak

Davaya Konu Olan Yazı: Gazetenin Kasım 1999 tarihli sayısında yer alan bazı yazılar

İddia: TCY'nin 159. maddesi

Görüldüğü yer: İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi

7.1.1. Toplatılan Kitaplar ve Haklarında Açılan Davalar

1999 yılında toplatılan kitaplarla ilgili bazı bilgiler şöyle:

"Mehmedin Kitabı-Güneydoğu'da Savaşmış Askerler Anlatıyor"- Nadire Mater

Sınır Tanımayan Gazeteciler Türkiye Temsilcisi, gazeteci Nadire Mater'in Güneydoğu'da savaşmış 42 asker ve yakınlarının anlatımlarından oluşan ve nisan ayında Metis Yayınları'ndan çıkan "Mehmedin Kitabı-Güneydoğu'da Savaşmış Askerler Anlatıyor" kitabı, Beyoğlu 2. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından "orduya hakaret edildiği" gerekçesiyle 24 Haziran günü toplatıldı. Kitapla ilgili soruşturma, Genelkurmay Başkanlığı'nın Genelkurmay 2. Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök imzasıyla Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı'na gönderdiği 18 Haziran 1999 tarihli suç duyurusu konulu yazısı üzerine açıldı.

Kitabın toplatılması üzerine bir açıklama yapan Nadire Mater şunları söyledi:

"Toplatma kararı ve bunu izlemesi olası dava, yazarların, gazetecilerin ve halkın düşünce, ifade, haber alma ve bilgi edinme özgürlüğüne yönelik ağır tehdidin sürdüğüne yeni bir kanıt. Düşünce ve ifade özgürlüğü üzerinde -ırkçılık ve savaş propagandası dışında- hiçbir kısıtlamayı meşru kabul etmiyorum. Ancak kararın asıl çarpıcı yanı, toplatma gerekçesinin kişisel kanaatlerimi ifade etmeme de dayanmıyor olması. Bir gazetecilik çalışması olan 'Mehmedin Kitabı,' Güneydoğuda savaşmış 42 er ve asteğmen ile iki asker ailesinin bana anlattıkları tanıklıklar gerekçe gösterilerek toplatıldı. Bu karar aynı zamanda düşüncelerini öğrenmeye asla gerek görmeden bu savaşa ölmeye gönderdiklerimizin kendileri, hayatları, savaşları ve gelecekleri hakkında ilk kez söz alışlarına duyulan tahammülsüzlüğün de göstergesi. Sıra, bu trajedide en yakıcı rolü üstlenen sıradan insanların,

yaşadıkları gerçekler üzerinde konuşmalarına ve düşüncelerinin halk tarafından bilinmesine gelince karşımıza bir kez daha yasakların kalın duvarı dikildi."

Toplatmanın ardından Nadire Mater ve kitabı yayınlayan Metis Yayınları'nın sahibi Semih Sökmen hakkında kitapta "devletin askeri güçlerine hakaret edildiği" iddiasıyla açılan dava 29 Eylül günü Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı. Davanın 26 Kasım günü yapılan duruşmasında Mahkeme Başkanı, kitabın 4. baskısı nedeniyle TCY'nin 159. maddesi uyarınca bir dava daha açıldığını ve iki davanın birleştirildiğini bildirdi.

Toplam 12 yıl hapis istemiyle yargılanan Mater ve Sökmen savunmalarında, iddianamenin kitabın bütünlüğü dikkate alınmadan aradan seçilen cümlelere, sözcüklere dayandığını belirttiler. İddianamede, kitapta kendisinin yazdığı tek bölüm olan "Giriş"ten tek bir satır bile olmadığını belirten Mater, "Politikacılar, ordu mensupları, insan hakları savunucuları, uluslararası kuruluşlar herkes ama herkes 15 yıldır konuşuyor. Oysa, askerliklerini OHAL'de, savaşın gönüllü, gönülsüz özneleri olarak yapan gençler hep susmuşlardı. Bize yaşananları onlardan daha iyi kim anlatabilir. Askerlikleri sırasında 'kahramanlarımız' ilan edilen bu gençlerin konuşma haklarının olmadığı 'Mehmedin Kitabı'nın toplatılmasıyla bir kez daha ilan edildi. Mehmed'e konuşmak yasak" dedi. Dava 1999 yılında sonuçlanmadı.

Diğer Kitaplar

Dodo yayınlarıncı çıkarılan "İki Kızkardeş" adlı çeviri kitap "genel ahlaka aykırı" olduğu gerekçesiyle nisan ayında İstanbul 2. Sulh Ceza Mahkemesi'nce toplatıldı. "Halkın ar ve hayâ duygularını incitici, cinsi arzuları tahrik ve istismar edici nitelikte ahlaka aykırı anlatımlar bulunduğu" öne sürülen kararda, kitabın 5680 sayılı Basın Kanunu'nun ek maddesi uyarınca toplatılmasına hükmedildiği belirtildi.

Gazeteci Yazar Faik Bulut ve gazeteci Mehmet Faraç'ın yazdığı "Kod Adı: Hizbullah, Türkiye Hizbullahının Anatomisi" adlı kitap, "cumhuriyete ve emniyet güçlerine hakaret edildiği" gerekçesiyle 5680 sayılı yasanın ek 1 ve 2. maddeleri uyarınca temmuz ayında İstanbul 3. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından toplatıldı.

Munzur Çem'in yazdığı ve Peri Yayınları tarafından yayınlanan "Dersim'de Alevilik" adlı kitap İstanbul DGM tarafından toplatıldı. Aleviler ve Tunceli'de yaşayan Alevi inançlı Kürtlerin inançlarından dolayı baskı ve işkencelere maruz kaldıklarını konu alan kitap hakkındaki toplatma kararında, kitapta "tahrik eder nitelikte yazılar" olduğu ve kitapta kullanılan Kürt, Kürdistan kavramlarıyla da 'bölücülük' yapıldığı gerekçe gösterildi.

İstanbul 4. Sulh Ceza Mahkemesi, Sel Yayıncılık tarafından 1998 yılında yayınlanan, Mehmet Ergüven'in "Pusudaki Ten" isimli deneme kitabı hakkında "halkın ar ve haya duygularını incittiği" ve "cinsel arzuları istismar ettiği" gerekçesiyle ekim ayında toplatma kararı verdi.

Ayrıntı Yayınları'ndan çıkan ABD'li Yazar Philip Roth'un "Portnoy'un Feryadı" adlı kitabı ekim ayında toplatıldı. Haziran ayında yayınlanan kitabın yazarı Roth, 1960'ta Ulusal Kitap Ödülü, 1987 ve 1991'de Ulusal Kitap Eleştirmenleri Çevresi Ödülü, 1998'de de Pulitzer Ödülü almıştı.

Tutuklu Aileleri ve İnsan Hakları İçin Dayanışma Yardımlaşma Derneği (TİYAD) tarafından 26 Eylül günü Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde 10 mahkumun öldürülmesi nedeniyle bastırılan kitaba el konulduğu bildirildi. TİYAD tarafından yapılan açıklamada, kitap hakkında toplatma kararı olmamasına karşın, 17 Kasım günü TİYAD Ankara Şubesi'ne ve kitabı basan Etki Yayıncılık bürolarına polisler tarafından baskın düzenlendiği bildirildi. Açıklamada, kitaplara el koyan polislerin, kitapla ilgisi olmayan yayınları ve eşyaları da aldığı kaydedildi.

MİT (Milli İstihbarat Teşkilatı) eski çalışanı Yılmaz Tekin tarafından yazılan ve Ümit Yayıncılık tarafından yayınlanan "Bir Gizli Servis Mensubunun Anıları" adlı kitap, devlet sırrını ifşa ettiği gerekçesiyle MİT Müsteşarlığı'nın Adalet Bakanlığı'na yaptığı başvuru üzerine Kasım ayında toplatıldı.

Türkiye Diyanet Vakfı'nın düzenlediği 17.Dini Kitaplar Fuarı'nda Abdurrahman Dilipak, Ali Bulaç, Yaşar Kaplan ve İhsan Süreyya Sırma gibi yazarların kitaplarının satışına ambargo konurken fuarda satılan bazı kitaplar da Ankara DGM Yedek Hakimliği tarafından toplatıldı. Şevki Yılmaz'ın hac konuşması başta olmak üzere birçok konuşmasının yer aldığı ilk kitabı TCY'nin 312/2. maddesine aykırı görülerek toplatıldı. Toplatma kararında, Yılmaz'ın bu kitabıyla "Halkı inanç farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik" ettiği belirtildi. Ahmet Akgül'ün "Dava Erlerine Mesaj ve Metod" (Teşkilatçılık) ve "İslam Davası ve Adil Düzen" adlı iki kitabı Anayasa'nın inanç özgürlüğünü düzenleyen 2-14 ve 24. maddelere aykırı olarak "Laiklik aleyhtarı açıklamalar" içerdiği iddiasıyla, TCY'nin 312/2. maddesi kapsamında toplatıldı. Türkiye Diyanet Vakfı'nın fuar öncesi yayınevlerine imzalattığı taahhütname ile siyasi parti, cemaat veya bir teşkilatın propagandasına yönelik yayınlarla, irticacı ve bölücü basılı, sesli, görüntülü hiçbir yayının satılmayacağını karara bağladığı öğrenildi.

İzmir Savaş Karşıtları Derneği'nce basılan ve NATO'nun Yugoslavya'ya yönelik saldırısını eleştiren bildiri, İzmir Valiliği'nce "Türk devletini aşağılayıcı, küçük düşürücü ifadeler içerdiği ve Türk dış politikasını olumsuz etkileyeceği" iddiasıyla Mayıs ayında

yasaklandı. Yasaklama, 5442 Sayılı İller İdaresi Kanunu'nun 11. maddesi c fıkrasına dayandırıldı.

İzmir Savaş Karşıtları Derneği tarafından 1998 yılında yayımlandıktan sonra İzmir DGM tarafından toplatılan "Şiddet Kültüründe Şiddetten Arınmış Eylem ve Türkiye Örneği" adlı kitap nedeniyle açılan davaya 21 Ekim günü İzmir 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Deniz Yücel, Ferda Ülker ve Coşkun Üsterci'nin yargılandığı dava, Basın Affı uyarınca ertelendi.

"Bir Senaryo Dersim 38, Bir Oyun Fikret" adlı kitabın yazarı Bilgesu Erenus ve yayıncısı Hüseyin Çevirgen hakkında kitapta "halkın kin ve düşmanlığa kışkırtıldığı" iddiasıyla TCY'nin 312. maddesi uyarınca açılan dava, Basın Affı uyarınca ertelendi. Erenus ve Çevirgen 2 yıldan 6 yıla kadar hapis cezası istemiyle yargılanıyorlardı.

Peri Yayınevi sahibi Ahmet Önal hakkında yayınladığı ve 1998 yılı Ocak ayında toplatılan "Belge, Tanık ve Yaşayanlarıyla Ağrı Direnişi" adlı kitap nedeniyle İstanbul DGM tarafından verilen 2 milyar 970 milyon lira para cezası dava temyiz aşamasındayken Basın Affı uyarınca ertelendi. Ahmet Önal'a TMY'nin 8. maddesi uyarınca Kasım 1998'de 2 milyar 800 bin lira para ve 6 ay 18 gün hapis cezası verilmiş, hapis cezası paraya çevrilmişti. Peri Yayınevi'nce yayınlanan ve toplatılan bir diğer kitap "Dersim-Civarık İki Uçlu Yaşam" hakkındaki dava da aynı şekilde ertelendi.

"Kim Bu Fetullah Gülen; Dünü-Bugünü-Hedefi" adlı kitabında "Atatürk'e ve Fetullah Gülen'e hakaret ettiği" ileri sürülen gazeteci-yazar Faik Bulut ve kitabın yayıncısı Mustafa Demir, 28 Nisan günü İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada beraat etti. İstanbul 2. Sulh Ceza Mahkemesi'nin kitap hakkındaki toplatma kararı da kaldırıldı.

7.1.2. Yasaklanan Oyunlar, Müzik Kasetleri ve Diğer Etkinlikler

MKM tiyatro grubu Teatra Jiyana Nû'nun sahneleyeceği "Komara Dınan Şermola (Deliler Cumhuriyeti Şermola)" adlı oyun Mayıs ayında Adana ve İçel valilikleri tarafından yasaklandı. TMY'nin 8. maddesi uyarınca yasaklanan oyun 1998 yılı Nisan ayında aynı illerde bir kısıtlamayla karşılaşmadan sahnelenmişti.

Güneş Tiyatrosu tarafından sahnelenen "Antigone" adlı oyunun İzmir'de sergilenmesi Haziran ayında polis tarafından engellendi.

Ankara Birlik Tiyatrosu'nun "Gurbet Kuşları" adlı oyununun sahnelenmesi Mart ayında Tokat'ın Turhal ilçesinde ve Bingöl'de yasaklandı. Turhal ilçesinde kaymakamlığın "güvenliğin sağlanamayacağı" gerekçesiyle oyunu yasakladığı öğrenildi.

Haldun Taner'in yazdığı "Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım" adlı oyunun Tiyatro Birikim tarafından, Adana'nın Kozan ilçesinde sahnelenmesi yasaklandı. Kozan Kaymakamlığı'nın 30 Kasım günü sahnelenmesi planlanan oyunu "ulusal duyguları ve toplumsal kültürü olumsuz yönde etkileyecek özellikler taşıdığı ve argo sözcüklere yer verildiği" iddiasıyla yasakladığı öğrenildi.

Ocak ayında Eskişehir Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuarı son sınıf öğrencilerinin bitirme tezi olarak sahneye koyacakları Bertolt Brecht'in oyunu üniversite yönetimi tarafından yasaklandı. Mersin Üniversitesi Rektörlüğü ise halk oyunları topluluğunun faaliyetlerini yasakladı. Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Ayhan Sezer, yasağa gerekçe olarak halk oyunları ekibinin Diyarbakır yöresi oyunlarını oynamasını ve oyunlarda Kürtçe söylenmesini gösterdi.

İstanbul'da Tiyatro Akademi tarafından sahnelenecek olan "Zengin Mutfağı" adlı oyunun sergilenmesi temmuz ayında Emniyet Müdürlüğü tarafından engellendi.

Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü'nce düzenlenen Ankara Okullararası Tiyatro Şenliği'nin ikincisinin çalışmaları sürerken, Keçiören İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü faaliyet alanı içerisindeki kimi okulların hazırladıkları oyunların bazı bölümleriyle ilgili olarak sansür kararı aldı. Keçiören Eser İnceleme Komisyonunun oyunlar üzerinde yaptığı inceleme sonucu hazırladığı 10 Şubat günlü tutanağa göre Aktepe Lisesi'nin hazırladığı "Fehmi Paşa Konağı" adlı oyunun, Fethiye Kemal Mumcu Anadolu Lisesi'nin hazırladığı "Bir Kavanoz Kahkaha" adlı oyunun, Şehit Mehmet Altanlar İlköğretim Okulu'nun hazırladığı "Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım" adlı oyunun ve Özel Bilgi Etik Lisesi ile Çizmeci ve Kalaba İlköğretim Okullarının hazırladığı "Çürük Elma" adlı oyunun çeşitli sayfalarındaki altı çizili kelime veya cümlelerin değiştirilmesi ya da çıkartılması istendi.

Ordu Valiliği mart ayında çok sayıda müzik kasetinin il sınırların içinde satışını, çalınmasını ve bulundurulmasını yasakladı. Kasetleri yasaklanan grup ve şarkıcılar şöyle:

Grup Kızılırmak (1 kaset), Ali Asker (1 kaset), Grup Yorum (2 kaset), Ferhat Tunç (4 kaset), Ahmet Kaya-Selda Bağcan (1 kaset), Ahmet Kaya (24 kaset).

Şivan Perwer'in "Heviya Te" adlı albümü Kültür Bakanlığı tarafından yasaklandı. Kültür Bakanlığı Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü'nün albüm için daha önce verdiği eser işletme belgesini eylül ayında iptal ettiği bildirildi. Albümü yayınlayan şirkete gönderilen yazıda, eser işletme belgesinin "albümde bölücülük propagandası yapıldığı" gerekçesiyle iptal edildiği bildirildi. İptalin ardından 14 Eylül günü kaseti yayınlayan Ses Plak Şirketi polisler tarafından basıldı. Büroda bulunan belgelere el koyan polisler şirket sahibi Hasan Güler'i de gözaltına aldılar. Hasan Güler, ifadesi alındıktan sonra serbest bırakıldı.

Van Valiliği 18 Eylül günü bazı Kürtçe kasetlerin Van ve ilçelerinde dinlenmesi, dinletilmesi, dağıtılması, satılması ve kiraya verilmesini yasakladı. Yasaklanan kasetler şunlar:

Koma Amed (Agir ü Mırov), Şivan Perwer (Ya Star, Dünden Büğüne, Ferze), Azad Perwer (Navam Girane), Xezal û Delal (Gulan Ajdane), Koma Azad (Şemal), Zozanu Welat (Neçîrvan), Şehrîban (Botan Konseri), Xelil Xemgîn (Tüm kasetler), Bırındar (Tüm kasetler), Şehmuz Kaya (Tüm kasetler), Konsera Botan kaseti, Nizamettin Ariç (Özel Bant), Beser Gönül Şahin (Neden Ağlıyorsun, Berivane), Dilana Kurdi (Tüm kasetler), Bırader (Militano, Mamosta), Koma Denge Azadi (Hevi), Koma Şirvan (Grup Şirvan), Zozan (Özel Bant) ve Koma Çiya (Rozerin).

Batman Valiliği, ildeki özel radyolarda çok sayıda ses sanatçısının albümlerinin çalınmasını yasakladı. Valilik tarafından ekim ayında radyolara gönderilen genelgeyle eserlerinin çalınması yasaklanan sanatçılar şunlar: Zülfü Livaneli (Tüm kasetler), Şivan Perver (Tüm kasetler), Ali Avaz, Timurtaş Uçar (din adamı, vaaz kasetleri), Abdullah Büyük, Nurtaç Düzgüt, İsmail Polat, Adnan Ververen, Mehmet Şah, Beşir Kaya, Şeyhmus Kaya, Rahmi Saltuk, Ali Poyrazoğlu.

Bingöl Valiliği, 2 sanatçı ve 4 müzik topluluğunun 23 kasetinin il sınırları içinde bulundurulmasını, çoğaltılmasını, dağıtılmasını ve yayınlanmasını yasakladı. Bingöl Valiliği'nin 13 Ekim günü aldığı bu karar nedeniyle Elazığ Valiliği'nin de 15 Kasım günü aynı yönde karar aldığı öğrenildi. Bingöl ve Elazığ'da yasaklanan sanatçı ve gruplar şöyle:

Grup Yorum (6 albüm), Ferhat Tunç (7 albüm), Ağira Jıyan (1 albüm), Grup Munzur (1 albüm), Grup Kızılırmak (4 albüm), Ahmet Kaya (4 albüm).

MKM Sinema Birimi tarafından hazırlanan "Ax (Toprak)" adlı kısa film, Kültür Bakanlığı Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü tarafından "suça teşvik unsuru taşıdığı ve dış politikaya aykırı olduğu" idiasıyla eylül ayında yasaklandı. MKM'nin filmin Türkiye'de gösterimi için Kültür Bakanlığı'na başvurduğu, Genel Müdürlük Sinema Alt Komisyonu'nun "asker postallarının görüldüğü sahnelerin kesilmesi" koşuluyla filmin Türkiye'de gösterilebileceği kararı aldığı öğrenildi. MKM'nin ise bunu kabul etmeyerek filmi Kültür Bakanlığı Denetleme Kurulu'na gönderdiği, ancak Denetleme Kurulu'nun da aynı yönde karar aldığı bildirildi.

İsmail Güneş'in işkenceyi konu alan "Gülün Bittiği Yer" filmi işkence sahnelerinin çokluğu nedeniyle Sinema, Video ve Müzik Eserlerinin Denetlenmesi Hakkındaki Yasa'nın 9. maddesi uyarınca Kültür Bakanlığı Üst Kurulu tarafından haziran ayında yasaklandı.

Eurogold Şirketi'ne karşı Bergama köylülerinin verdiği mücadeleyi anlatan belgesel filmin Bergama

köylerinde gösterilmesi "Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasasına aykırı kısımlar bulunduğu" gerekçesi ile Bergama Kaymakamlığı tarafından aralık ayında engellendi.

Rize'nin Çamlıhemşin ilçesi yakınlarında bulunan Fırtına Vadisi'nde Trabzon Bölge İdare Mahkemesi'nin kararıyla yapımına başlanan hidroelektrik santralini protesto etmek amacıyla ağustos ayında Ayder yaylasında konser vermek isteyen Grup Mimoza, jandarmalar tarafından engellendi. Çevreciler tarafından 1 Ağustos günü düzenlenmek istenen eylemde "Fırtına Vadisinden Elini Çek" yazılı pankartın açılmasına da izin verilmedi.

Ferhat Tunç'un 11 Mart günü düzenlenmesi planlanan konseri, İstanbul Valiliği tarafından "meydana gelebilecek olaylar" gerekçe gösterilerek yasaklandı.

Tunceli Kültür ve Dayanışma Derneği ile Tunceli Belediyesi tarafından 6-8 Ağustos günleri arasında Tunceli'de yapılması planlanan 1. Munzur Kültür ve Doğa Festivali Tunceli Valiliği tarafından 2395 sayılı OHAL Yasası'nın 11. maddesi gerekçe gösterilerek yasaklandı.

"İzmir Fetih Sahnesi" adlı tiyatro grubunun sahnelediği "Bir Hak Düşmanı" adlı oyunda "orduya hakaret edildiği" iddiasıyla 24 yıl hapis cezasına mahkum edilen oyun yazarı ve oyuncusu Mehmet Vahi Yazar ile 16'şar yıl hapis cezasına mahkum edilen 4 oyuncunun, Yargıtay'ın kararı ikinci kez bozması üzerine yeniden yargılanmalarına 15 Nisan günü Ankara DGM'de başlandı. Duruşmada sanıkların tahliye talepleri reddedildi. 13 Mayıs günü yapılan duruşmada Mehmet Vahi Yazar TCY'nin 312. maddesi uyarınca 11 yıl, Osman Yavuz, Nazmi Kar, Fuat Başarılı ve Zekeriya Özen 5 yıl 6'şar ay hapis cezasına mahkum oldu. Sanıklar, tutuklu kaldıkları süre gözönünde bulundurulmuş tahliye edildi.

7.1.3. Düşünceye Özgürlük Kampanyası

İfade ettikleri görüşler nedeniyle cezaevinde bulunan ya da yargılanan kişilerin suç sayılan yazılarının biraraya getirilmesiyle oluşan "Düşünceye Özgürlük" adlı kitabın 1995 yılında yayımlanmasının ardından başlatılan kampanya, "Düşünceye Özgürlük" kitapçıklarıyla sürdürüldü. Aralarında gazetecilerin, yazarların, sanatçıların, bilim adamlarının bulunduğu çok sayıda kişi, bu kitapçıklarla düşünce suçuna ortak oldu ve savcılıklara kendileri hakkında suç duyurusunda bulundular. 1999 yılında yayınlanan "Düşünceye Özgürlük" kitapçıkları şöyle:

"Düşünceye Özgürlük-31"

Kürt Enstitüsü eski Başkanı Şefik Beyaz'ın 1 yıl hapis cezasına mahkum olmasına neden olan yazısını içeren "Düşünceye Özgürlük-31" kitapçığı 8 Ocak günü İstanbul Adliyesi önünde dağıtıldı. Broşürün dağıtımından sonra, kitapçığı yayımlayan Ahmet Önal, Ahmet Remzi Taşçı, Hasan Kaya, Hüseyin

Sağınç, Şanar Yurdatapan, Tori (M. Kemal Işık) kendileri hakkında suç duyurusunda bulundular.

"Düşünceye Özgürlük-32"

13 Nisan 1996 tarihinde İstanbul'da düzenlenen "Barış ve Demokrasi Mitingi"nde yaptığı konuşma nedeniyle Kadıköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 1 yıl hapis cezasına mahkum edilen öğretmen İlknur Birol'un "suç teşkil eden" sözlerinin yeniden yayımlandığı "Düşünceye Özgürlük-32" kitapçığı 13 Ocak günü İstanbul Adliyesi önünde yapılan basın açıklamasından sonra dağıtıldı. Kitapçığın yayıncıları arasında KESK, Eğitim-Sen, Enerji Yapı Yol-Sen, Tüm Sosyal-Sen, Maden-Sen, Tüm Banka-Sen, Genel Sanayi-Sen ve SES MYK üyeleri ile Eğitim-Sen, Enerji Yapı Yol-Sen ve SES sendikalarına bağlı üyelerin de katıldığı bir grup yer aldı.

"Düşünceye Özgürlük-33"

Peri Yayınevi sahibi, yayıncı Ahmet Önal 1997 yılında yayınlanan "Ağrı Direnişi" adlı kitap nedeniyle, "bölücülük propagandası yapıldığı" iddiasıyla, İstanbul DGM tarafından TMY'nin 8. maddesi uyarınca 6 ay 18 gün hapis ve 2 milyar 970 milyon lira para cezasına mahkum edildi. Kitabın "suç teşkil eden" bölümlerinin yer aldığı "Düşünceye Özgürlük-33" adlı kitapçık Ali Kemal İncesu ve Şanar Yurdatapan tarafından yayımlandı.

"Düşünceye Özgürlük-34"

Belge Yayınları yöneticisi Ayşenur Zarakolu'nun hapis cezası almasına neden olan "Dağdan Kopan Özgürlük (Abdülkadir Konuk)" kitabının "suç teşkil eden" bölümlerinden hazırlanan "Düşünceye Özgürlük 34" adlı kitapçığı yayımlayan Şanar Yurdatapan, 3 Mart günü İstanbul Adliyesi önünde bir basın açıklaması yaparak kendisini savcılığa ihbar etti. Kitapta "bölücülük propagandası yapıldığı" iddiasıyla yargılanan Ayşenur Zarakolu 5 ay hapis cezasına mahkum olmuş, Ragıp Zarakolu beraat etmişti.

"Düşünceye Özgürlük-35"

Avukat Medeni Ayhan, "Özgür Bilim" adlı derginin 3 Şubat 1994 tarihli 3. sayısında yayınlanan "Değerlendiremeyen ve Aşamayan Temsilciler" başlıklı yazısında, "bölücülük propagandası yaptığı" iddialarıyla Ankara DGM tarafından Terörle Mücadele Yasası'nın 7. ve 8. maddeleri uyarınca 2 yıl hapis ve 500 milyon lira ağır para cezasına mahkum edildi. Yazının suç teşkil eden bölümlerinden hazırlanan "Düşünceye Özgürlük-35" adlı kitapçık Şanar Yurdatapan tarafından yayımlandı.

"Düşünceye Özgürlük-36"

İHD Genel Başkanı Akın Birdal'ın Dünya Barış Haftası nedeniyle Birleşik Sosyalist Parti İçel İl Başkanlığı tarafından 6 Eylül 1995 tarihinde düzenlenen "Barış Şenliği"nde yaptığı konuşmada "bölücülük

propagandası yaptığı” iddiasıyla Adana DGM tarafından TCY'nin 312. maddesi uyarınca 1 yıl hapis cezasına mahkum edilmesine neden olan konuşmasından suç teşkil eden bölümler “Düşünceye Özgürlük-36” adlı kitapçıkta yayınladı.

“Düşünceye Özgürlük-37”

Şanar Yurdatapan, gazeteci Gülsüm Cengiz Akyüz ve Emek gazetesi Yazışmaları Müdürü Ahmet Ergin'in ceza almasına neden olan yazıyı içeren, “Düşünceye Özgürlük-37” kitapçığını 4 Haziran günü İstanbul Adliyesi'nde dağıttı. Yurdatapan dağıtımın ardından kendisi hakkında savcılığa suç duyurusunda bulundu.

“Düşünceye Özgürlük-38”

Şanar Yurdatapan ve ÇGD İstanbul Şube Başkanı Nevzat Onaran, Genelkurmay Askeri Mahkemesi tarafından 6 ay hapis cezasına mahkum edilen vicdani redci Osman Murat Ülke'nin 1 Eylül 1995 tarihinde askere gitmeyeceğine ilişkin basın açıklamasının yer aldığı “Düşünceye Özgürlük-38” kitapçığını 23 Temmuz günü DGM'de dağıttılar. Yurdatapan ve Onaran daha sonra DGM Savcılığına giderek kendilerini ihbar ettiler.

Şanar Yurdatapan hakkında, “Düşünceye Özgürlük-38” kitapçığı nedeniyle açılan dava 10 Kasım günü İstanbul 1. Ordu Askeri Mahkemesi'nde başladı. “Halkı askerlikten soğuttuğu” iddiasıyla yargılanan Şanar Yurdatapan, “askeri mahkemelerin doğal yargı yeri olmadığı ve sivilleri yargılayamayacağı” gerekçesiyle soruları yanıtlamadı ve savunma yapmadı. Aynı kitapçık nedeniyle Nevzat Onaran hakkında açılan dava da 12 Kasım günü Kuzey Deniz Saha Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde başladı. Davalar 1999 yılında sonuçlanmadı.

“Düşünceye Özgürlük-39”

Haftalık Yeniçesme gazetesinin 6 Mayıs 1995 tarihli sayısında yayınlanan bir yazısı nedeniyle İzmir DGM'de yargılanan Aydın Korkmaz'ın TCY'nin 312. maddesi uyarınca 13 ay 6 gün hapis cezasına mahkum edilmesine neden olan yazısı “Düşünceye Özgürlük-39” adlı kitapçıkta yeniden yayınladı.

“Düşünceye Özgürlük-40”

Şırnak'ın Güçlükönak ilçesi yakınlarında 15 Ocak 1996 tarihinde 11 kişinin öldürülmesi⁸ üzerine bölgede yaptıkları inceleme sonucunda, Genelkurmay Başkanlığı hakkında suç duyurusunda bulunan ve yargılandıkları İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 10'ar ay hapis cezasına mahkum olan Şanar Yurdatapan, Ercan Kanar (İHD İstanbul Şube eski Başkanı) ve Münir Ceylan (Petrol-İş Sendikası eski Genel Başkanı) hakkında verilen karar Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından 18 Şubat günü bozuldu. Yeniden yapılan yargılama sonucunda “suçun alenileşmediği” gerekçesiyle beraat kararı verildi.

21 Eylül günü duruşmadan önce adliyeye gelen Şanar

Yurdatapan mahkeme kapısı önünde Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun davalarının bozma nedeninin “aleniyetin oluşmaması” olduğunu hatırlatarak, hüküm giymelerine neden olan, “Güçlükönak Katliamı” hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na verilen suç duyurusu metnini “Düşünceye Özgürlük-40” adlı kitapçıkta yeniden yayınlayıp basına dağıttı.

Şanar Yurdatapan hakkında 13 Aralık 1998 tarihinde BBC'de yayınlanan bir programda, “Güçlükönak katliamını askerlerin yaptığını söylediği” gerekçesiyle Temmuz ayında yeni bir dava açıldı. Genelkurmay Başkanlığı'nın suç duyurusu üzerine İstanbul Cumhuriyet Savcılığı tarafından TCY'nin 159. maddesi uyarınca açılan dava, İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülecek.

“Düşünceye Özgürlük-41”

Akit gazetesi yazarı Abdurrahman Dilipak hakkında Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesi'nde dava açılmasına neden olan “TSK ve Kaplan” başlıklı yazısı “Düşünceye Özgürlük-41” kitapçığı olarak dağıtıldı. 22 Ekim günü İstanbul DGM önünde kitapçığı dağıtan Şanar Yurdatapan, İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin ve Selam gazetesi yazarı Ferzende Kaya, daha sonra DGM Savcılığı'na kendileri hakkında suç duyurusunda bulundular.

“Düşünceye Özgürlük- 42”

İstanbul eski Büyükşehir Belediye Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, yazar Erdoğan Aydın, Avukat Eşber Yağmurdereli ve İzmir Savaş Karşıtları Derneği eski Başkanı Osman Murat Ülke'nin mahkum olmasına neden olan konuşma ve yazılarını içeren “Düşünceye Özgürlük 42” kitapçığı 17 Kasım günü dağıtıldı. İstanbul DGM önünde yayıncı olarak imzaladıkları kitapçığı dağıtan, Şanar Yurdatapan, Kürt Enstitüsü Başkanı Hasan Kaya, YDP eski Genel Başkanı Hasan Celal Güzel, DYP eski Milletvekili Abdülmelik Fırat, Prof. Dr. Ali Nesin, gazeteci Cevat Özkaya, gazeteci Abdurrahman Dilipak ve sanatçı Mehmet Suavi Saygan, daha sonra DGM Savcılığı'na kendileri hakkında suç duyurusunda bulundular.

“Düşünceye Özgürlük- 43”

Hasan Celal Güzel'in 23 Şubat günü Ankara DGM tarafından 1 yıl hapis cezasına mahkum edilmesine

⁸ Şırnak'ın Güçlükönak İlçesi'nde 15 Ocak 1996'da gözaltında tutulan çoğu korucu 11 kişi ile bunların köylerine dönmesi i-çin karakola çağrılan bir minibüs, içindekilerle birlikte yakılmıştı. Katliamda minibüs şoförünün kafasına kurşun sıkılmış, 10 köylü ise tamamen yakılmıştı. Olay üzerine Genelkur-may Başkanlığı, yabancı basın kuruluşlarını uçak ve helikopter ile olay yerine getirip, “PKK katliamı yaptı” açıklaması yapmıştı. Daha sonra Barış İçin Biraraya Çalışma Grubu, yerli ve yabancı gözlemcilerden oluşan 40 kişilik bir heyetle olay yerine gitmiş ve görgü tanıklarıyla görüşmüştü. Heyet, olayın PKK tarafından değil, askerler tarafından yapıldığı yönünde bulgular elde ettiğini açıklamış ve konunun araştırılması için Şanar Yurdatapan, Münir Ceylan ve Ercan Kanar, Genelkurmay hakkında suç du-yurusunda bulunmuştu. Bu suç duyurusu işleme konulmaz-ken, Genelkurmay'ın karşı suç duyurusu üzerine yargılanan Yurdatapan, Ceylan ve Kanar 10'ar ay hapse mahkum edilmişti.

neden olan konuşması "Düşünceye Özgürlük- 43" adlı kitapçıkta Ahmet Remzi Taşçı, Ali Eriş ve Şanar Yurdatapan tarafından yayınlandı. Yayıncılar 23 Aralık günü İstanbul DGM önünde kitapçığı dağıttılar ve DGM Savcılığı'na gidip kendileri hakkında suç duyurusunda bulundular.

Daha Önce Yayınlanan Kitapçıklar Hakkında Açılan Davalar

"Düşünceye Özgürlük-2"

Eşber Yağmurdereli ve sendikacı Mahmut Konuk'un hüküm giymelerine neden olan konuşmalarını "Düşünceye Özgürlük-2" adlı kitapçıkta yayınladıkları için yargılanan gazeteciler Can Dünder, Mahmut Tali Öngören, Varlık Özmenek, Temel Demirel, Fikret Başkaya, Haluk Gerger, sendikacılar Mehmet Veysi Ülgen, İsmail Hakkı Tombul, Yusuf Özden, Cengiz Faydalı, Erşat Akyaldızlı, Tayfun İşçi, Mustafa Kadioğlu ve DEP eski milletvekili Mahmut Alınak hakkındaki dava Basın Affı uyarınca ekim ayında ertelendi.

"Düşünceye Özgürlük-3"

Gazeteci-yazar Haluk Gerger'in mahkum olmasına neden olan "Gündem ve PKK" başlıklı yazısını içeren "Düşünceye Özgürlük-3" kitapçığını dağıttıkları için Enerji Yapı Yol-Sen yöneticileri Bahattin Murat Demir, Hüseyin Demirtan, SES yöneticisi Veli Büyükaşahin, SES eski yöneticileri Refia Akcan, Adem Bulat, KESK eski yöneticisi Günay Kubilay ve gazeteci Sungur Savran hakkında açılan dava eylül ayında Basın Affı uyarınca ertelendi. Ankara DGM'de yargılanan sanıkların "yasadışı örgüt propagandası yaptıkları" iddiasıyla cezalandırılması isteniyordu.

"Düşünceye Özgürlük-9"

Genelkurmay Askeri Mahkemesi tarafından 6 ay hapis cezasına mahkum edilen vicdani redci Osman Murat Ülke'nin basın açıklamasını kapsayan "Düşünceye Özgürlük-9" adlı kitapçığa imza atan gazeteci Koray

Düzgören ve müzisyen Nilüfer Akbal hakkında Genelkurmay Askeri Mahkemesi'nde "halkı askerlikten soğuttukları" iddiasıyla açılan dava 9 Mart günü sonuçlandı. Akbal ve Düzgören TCY'nin 155. maddesi uyarınca 2'şer ay hapis ve 1 milyon 520'şer bin lira para cezasına mahkum oldular. Askeri Yargıtay, bu kararı 5 Mayıs günü onayladı. Cezalar Basın Affı uyarınca ertelendi.

"Düşünceye Özgürlük-16"

İşçi ve Politika dergisinde yayımlanan "Haydi Askere" başlıklı yazısında "halkı askerlikten soğuttuğu" iddiasıyla Genelkurmay Askeri Mahkemesi tarafından TCY'nin 155. maddesi uyarınca 2 ay hapis cezasına mahkum edilen ÖDP Genel Başkan Yardımcısı Saruhan Oluç'un (28 Mayıs-22 Haziran 1998 tarihleri arasında tutuklu kaldı) sözkonusu yazısını "Düşünceye Özgürlük 16" başlıklı kitapçıkta yeniden yayımlayan sanatçı Şanar Yurdatapan hakkında, Genelkurmay Askeri Mahkemesi'nde açılan dava 29 Aralık 1998 tarihinde başladı. Şanar Yurdatapan duruşmada, "uluslararası anlaşmalara göre sivil kişilerin askeri mahkemelerde yargılanamayacağını" söyleyerek susma hakkını kullanacağını açıkladı. Yurdatapan'a 9 Şubat günü yapılan duruşmada 2 ay hapis ve 1 milyon 520 bin lira para cezası verildi. Ceza, Basın Affı uyarınca ertelendi.

7.1.4. Zorunlu Askerlik

Eskişehir Askeri Mahkemesi'nde "emre itaatsizlik" iddiasıyla yargılanan İzmir Savaş Karşıtları Derneği eski Başkanı Osman Murat Ülke, 10 Mart günü yapılan duruşmada 10 ay hapis cezasına mahkum edildi ve cezaevinde kaldığı süre cezasını karşıladığı için tahliye edildi. Askeri Mahkeme, bundan önce aynı gerekçeyle açılan çok sayıda davanın aksine Osman Murat Ülke'nin yeniden askere gönderilmesi yönünde karar vermedi. Karardan sonra Eskişehir Askeri Cezaevi'nden serbest bırakılan Osman Murat Ülke, İzmir'e gitti.

7.2 İLETİŞİM ÖZGÜRLÜĞÜ

Türkiye'de iletişim özgürlüğü, önceki yıllarda olduğu gibi 1999 yılında da, yasal önlemlerin yanı sıra keyfi uygulamalarla da kısıtlandı. Basın kuruluşlarının büroları basıldı, gazeteciler gözaltına alındı, gösteri ve yürüyüşlerde, hatta mahkeme koridorlarında saldırıya uğradılar.

Resmi görüşe aykırı yayın yapan ve "devlet politikası" olarak uygulanan politikalara aykırı haberlere yer veren Özgür Bakış ve Yeni Evrensel gibi gazete ve dergiler, Radyo Umut ve Özgür Radyo gibi radyo istasyonları üzerindeki baskılar 1999 yılında da sürdü.

7.2.1. METİN GÖKTEPE DAVASI

Ümraniye Özel Tıp Cezaevi'nde öldürülen Rıza

Boybaş ve Orhan Özen'in 8 Ocak 1996 tarihindeki cenazeleri sırasında gözaltına alınan ve polisler tarafından dövülerek öldürülen Evrensel gazetesi muhabiri Metin Göktepe'nin katillerinin yargılanmasına 1999 yılında devam edildi.⁹

Davanın 11 Aralık 1998 tarihinde Afyon Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmasında tutuklu polis memurları Şuayip Mutluer, Saffet Hızarcı, Fedai

⁹ Dava ilk olarak 19 Mart 1998 tarihinde sonuçlanmış ve sanıklardan Şuayip Mutluer, Saffet Hızarcı, Seydi Battal Köse, Fedai Korkmaz ve Metin Küşat 7 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum olmuş, tutuklu polisler Selçuk Bayraktaroğlu ve İlhan Sarıoğlu ile tutuksuz yargılanan Fikret Kayacan, Tuncay Uzun, Burhan Koç ve Murat Polat beraat etmişti. Karar 17 Temmuz 1998 tarihinde Yargıtay tarafından eksik soruşturma gerekçesiyle bozulmuş ve dava 20 Ağustos 1998 tarihinde yeniden başlamıştı.

Korkmaz, Metin Küşat ve Seydi Battal Köse tahliye edildi. Sanıklar hakkında yurtdışına çıkma yasağı konuldu. Kararın açıklanmasından sonra mahkeme salonundaki polis yakınları bozkurt işaretleri yaparak, "Kahrolsun komünist köpekler", "Adalet yerini buldu" sloganları attı. Adliye binası dışında bekleyen yaklaşık 500 dava takipçisi ise kararı protesto etti. Göktepe ailesi yürüyüş yapmak isteyince, polisler tarafından tartaklanarak engellenmeye çalışıldı.

Davanın 29 Ocak günü yapılan duruşmadan önce davayı izlemeye gelenlerin Afyon Adliyesi'nin önündeki caddede yürütmesine izin vermeyen polisler, gruptakileri tartaklayarak dağıttı. Gazetecilerin fotoğraf makineleriyle girmelerine izin verilmeyen duruşmada, salonda silahlı bir sivil polisin bulunduğu ortaya çıktı. Müdahil avukatların silahlı polisin salondan çıkarılmasını istemesi üzerine sanık avukatlarından Ahmet Ülger, "polislerin silahla duruşmaya girme hakkı olduğunu" iddia etti. Müdahil avukatların söz konusu polisin kimliğinin tespit edilmesi talebi kabul edilmedi ve polis güvenlik gerekçesiyle verilen arada gizlice dışarı çıkarıldı. Duruşmada, gıyabi tutuklu Murat Polat (9 Aralık günü Bitlis'te gözaltına alındı) hakkındaki karar vicahiye çevrildi. Duruşmadan sonra yapılan basın açıklaması sırasında, MHP'li bir grup bozkurt işareti yaparak "Kafamızı kızdırmayın, Bir Metin daha öldürürüz" sözleriyle gazetecilere sataştı. Gruba müdahale etmeyen polisler gazetecilerin görüntü almalarına izin vermedi. Duruşmadan sonra EMEP Afyon İl Örgütü yöneticilerinden Hikmet Bilgin ve Mehmet Çoban gözaltına alındı.

Dava, 6 Mayıs günü yapılan duruşmada sonuçlandı. Polis memurları Murat Polat, Şuayip Mutluer, Saffet Hızarcı, Fedai Korkmaz, Metin Küşat, "kastı aşacak şekilde adam öldürmekten" (TCY 452) önce 12'şer yıl hapis cezasına mahkum edildi. Daha sonra bu cezalar, "suçun işleniş şekli ve kastın yoğunluğu" dikkate alınarak yarısı oranında artırıldı (TCY 251) ve 18 yıl ağır hapse çevrildi. Mahkeme, "asıl failin belli olmaması ve sanıkların duruşmadaki iyi halleri" nedeniyle (TCY 463. ve 59) sanık polisler 7 yıl 7'şer ay hapis cezası verdi. Seydi Battal Köse ise 7 yıl hapis cezasına mahkum oldu. Burhan Koç, İlhan Sarıoğlu, Selçuk Bayraktaroğlu, Tuncay Uzun ve Fikret Kayacan delil yetersizliğinden beraat ettiler. Murat Polat da tahliye edildi. Duruşmadan önce çıkan olaylarda Metin Göktepe'nin annesi Fadime Göktepe ve üçü polis 21 kişi ağır yaralandı.

16 Haziran günü açıklanan gerekçeli kararda, Göktepe'nin sanık polislerden beşinin dövmesi sonucu öldüğü, ancak polislerin "öldürme kastı ile hareket etmedikleri" belirtildi. Kararda, özetle şöyle denildi:

"Köse'nin polislik mesleğine yeni başlayan ve tecrübesiz sanıkların eylemlerine engel olmadığı, sanıkların polislik mesleğinin gerekleri doğrultusunda

amirlerinin emir ve davranışlarına aykırı hareket etmelerinin beklenemeyeceği, bu nedenle diğer sanıkların Metin Göktepe'yi döerken amirlerinin emir ve isteği doğrultusunda hareket ettiklerinin kabulünün gerektiği, Göktepe'nin fenalaştığının Köse'ye birçok kez söylenmesine ve salon karşısında sağlık kuruluşu olmasına rağmen gönderilmediği, 'Hangi birisi ile uğraşacağım' diyen Köse'nin ilgisiz kalarak Göktepe'nin ölümüne neden olduğu, polisler cesaret verip destekleyerek dövülmesine ve ölümüne yol açtığı yolunda mahkememizde kanaat oluşmuştur. Olayda, sanıkların toplumsal olayın psikolojisi içinde kasten öldürme düşüncesi ile hareket ettiklerinin kesin olarak anlaşılmadığı, ölümü sonuçlandıran darbelerin çokluğunun ve bu darbelerin hayati bölgelere isabet etmesinin de tek başına öldürme kastını göstermediği, ayrıca sanıkların maktul arasında bir husumet bulunmadığı, sanıkların maktule rasgele vurmaları ve hayati bölgelere özellikle vurduklarının kanıtlanamadığı, darbelerin sanıkların öldürme kastı ile hareket etmediklerini gösterdiği sonucuna varılmıştır."

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın ekim ayında açıklanan tebliğnamesinde Köse'nin beraat etmesi gerektiği savunuldu. Tebliğnamede, Köse'nin olay sırasında sanık polisleri, "vurmayın" diyerek ikaz ettiğinin anlaşıldığı ileri sürüldü. Tebliğnamede, Murat Polat, Şuayip Mutluer, Saffet Hızarcı, Fedai Korkmaz ve Metin Küşat'a verilen 7 yıl 7'şer ay hapis cezası ile Burhan Koç, İlhan Sarıoğlu, Selçuk Bayraktaroğlu, Tuncay Uzun ve Fikret Kayacan hakkındaki beraat kararının onanması istendi.

25 Kasım günü Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nde savunmasını yapan Seydi Battal Köse, İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün üst düzey yöneticilerini suçladı. Köse, "Kendilerini kurtarmak için beni sanık olarak ortaya attılar." dedi. Avukat Ali İhsan Kal da Köse'nin ifadesinin baskı altında alındığını ileri sürdü. Karar 20 Ocak 2000 tarihinde açıklandı. Yargıtay, 10 polis hakkındaki kararı onadı, Emniyet Amiri Seydi Battal Köse hakkındaki kararı ise bozdu. Kararda, 7 yıl 6 ay hapis cezası onanan Murat Polat, Şuayip Mutluer, Saffet Hızarcı, Fedai Korkmaz ve Metin Küşat hakkında şöyle denildi:

"...8 Ocak 1996'da gözaltına alınan ve aralarında Metin Göktepe'nin de bulunduğu kişiler Eyüp Kapalı Spor Salonu'nda polisler teslim edilmiştir. Salonda görevli polis memurlarından sanık Şuayip Mutluer'in, isimleri saptanamayan polis memurlarınca dövülmekte olduğunu görüp Metin Göktepe'ye tekmeyle vurmaya başladığı, vurma eyleminin görevli polisler Saffet Hızarcı, Metin Küşat, Fedai Korkmaz ve Murat Polat tarafından da gerçekleştirildiği, ancak hangi sanığın müessir fiili ile ölüme husule geldiği saptanamayacak şekilde adı geçen sanıkların birlikte gerçekleştirdikleri müessir fiil sonucu otopsi ve Adli Tıp raporlarında işaret edildiği gibi maktulün ölümüne neden oldukları anlaşılmıştır."

Yargıtay, Burhan Koç, İlhan Sarıoğlu, Selçuk Bayraktaroğlu, Tuncay Uzun ve Fikret Kayacan hakkındaki beraat kararını da onadı.

Seydi Battal Köse'nin cezası ise "öldürme olayına katılma iradesi bulunmadığı" gerekçesiyle bozuldu. Köse'nin "öldürme olayına vakıf olduğu halde olayı ve failleri gizleme gayretinde bulunduğu, yasaların kendisine yüklediği görevin aksine tutum sergileyerek görevini kötüye kullanmak suçundan" yargılanması gerektiği belirtildi.

Bu arada Metin Göktepe'nin öldürüldüğü gün gözaltına alınan 54 kişiye "kötü muamelede buldukları" iddiasıyla yargılanan 37 polis hakkındaki dava 5 Kasım günü Afyon Ağır Ceza Mahkemesi'nde beraatle sonuçlandı.

Tazminat Davası

Danıştay, Eylül ayında Metin Göktepe'nin annesi ve kardeşlerinin İçişleri Bakanlığı aleyhine açtığı tazminat davasında İçişleri Bakanlığı'nın "yürütmenin durdurulması" istemini reddetti. Danıştay ayrıca mahkemenin hükmettiği maddi tazminat miktarının istemi aştığını belirledi. Danıştay, mahkeme tarafından hükmedilecek tazminat miktarının istemle sınırlı olması gerektiği için, 1 milyar 392 milyar 57 milyon 183 bin liralık maddi tazminatın, 892 milyon 57 bin 183 liralık kısmının yürütmesini durdurdu. Daire, istem dahilindeki 500 milyon liralık maddi tazminatın ise yasal faiziyle birlikte Fadime Göktepe'ye ödenmesine karar verdi.

Metin Göktepe'nin annesi Fadime Göktepe ile kardeşleri Gülsüm Göktepe, Derviş Göktepe, İhsan Göktepe, Paşa Göktepe, İbrahim Göktepe, Meryem Göktepe ve Aziz Göktepe, "ağır hizmet kusuru bulunduğu" gerekçesiyle İçişleri Bakanlığı aleyhine İstanbul 2. İdare Mahkemesi'ne tazminat davası açmışlardı. Başvuruda, Fadime Göktepe için 500 milyon lira maddi, anne ve kardeşler için toplam 27 milyar lira manevi tazminat istenmişti. İstanbul 2. İdare Mahkemesi, İçişleri Bakanlığı'na, Fadime Göktepe'ye 1 milyar 392 milyon 57 bin 183 lira maddi, ayrıca tüm Göktepe ailesine de toplam 8.5 milyar lira manevi tazminat ödemeye mahkum etmişti.

Metin Göktepe'yi Anma Davaları

8 Ocak günü Metin Göktepe'nin mezarı başında düzenlenen anma töreni nedeniyle "izinsiz gösteri yaptıkları" iddiasıyla Göktepe'nin annesi Fadime Göktepe, ağabeyi İbrahim Göktepe, EMEP Genel Başkanı Levent Tüzel, Avukat Kamil Tekin Sürek ve Evrensel gazetesi Yazışmaları Müdürü Fatih Polat hakkında açılan dava 8 Aralık günü Bakırköy 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başladı.

EMEP Genel Başkanı Levent Tüzel hakkında, Metin Göktepe'yi anmak için 9 Ocak günü Ankara'da düzenlenen toplantıdaki konuşması nedeniyle açılan

dava ise 24 Aralık günü Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı. Mahkeme heyeti Tüzel hakkında beraat kararı verdi.

7.2.2. YAYIN KURULUŞLARINA VE GAZETECİLERE YÖNELİK BASKILAR

Özgür Bakış

Yayın hayatına 18 Nisan günü başlayan Özgür Bakış gazetesi 20 Nisan günü Diyarbakır'da engelleme ile karşılaştı. Uzun süre Emek ve Ülkede Gündem gazetesinin Diyarbakır'a girişini keyfi olarak engelleyen Piriçlik Jandarma Karakolu önünde durdurulan dağıtım kamyonlarındaki Özgür Bakış gazetelerine el konuldu. Hakkında verilmiş toplatma kararı bulunmayan gazete, ancak saat 12.00 sıralarında Diyarbakır'a girebildi.

7 Mayıs günü OHAL Valiliği'nin kararıyla Özgür Bakış gazetesinin, OHAL'in uygulandığı Diyarbakır, Hakkari, Siirt, Şırnak, Tunceli, Van illerine sokulması ve dağıtılması yasaklandı. Karara gerekçe olarak OHAL Yasası'nın 11/e maddesi gösterildi¹⁰. Özgür Bakış gazetesi yöneticilerinin yasaklama kararı nedeniyle OHAL Valiliği yetkilileriyle görüşme talebi geri çevrildi. Genel Yayın Yönetmen Yardımcısı Filiz Duman 13 Mayıs günü Güneydoğu Gazeteciler Cemiyeti'nde düzenlediği basın toplantısında OHAL Valiliği'nin resmi yasaklama kararından önce Diyarbakır Piriçlik Karakolu'nda askerlerin gazete dağıtım aracının şoförünü tehdit ettiğini belirtti. Duman, "Hiçbir sayısız toplatılmayan bir gazetenin niçin yasaklandığını öğrenmek için yetkililerle görüşmek istedik, ancak talebimiz geri çevrildi." dedi. Duman, Azadiya Welat ve Evrensel gazetelerinin de OHAL bölgesinde yasaklandığını bildirdi.

Özgür Bakış gazetesinin OHAL Bölgesi'ne giriş yasağı konusunda, kararın durdurulması amacıyla "ihtiyati tedbir" kararı verilmesi istemiyle AİHM'e başvuruldu. Avukat Özcan Kılıç tarafından ağustos ayında yapılan başvuru, "düşünce ve ifade özgürlüğü" ile "halkın haber alma özgürlüğü" ilkesini düzenleyen AİHS'nin 9 ve 10. maddelerinin ihlaline dayandırıldı. OHAL Yasası'nın 11. maddesinin (e) fıkrasının herhangi bir mahkemenin verdiği "hukuksal ve yasal" bir karar olmadığı, doğrudan doğruya OHAL Valiliği'nin tek taraflı "idari kararına" dayandığı anlatılan başvuruda OHAL Valiliği'nin kararlarının da "yargısal denetim dışında" olduğu vurgulandı. Başvuruda şu görüşlere yer verildi:

"Bu yasaklama kararının bir diğer özelliği de yasaklama süresinin belirtilmemiş olmasıdır. Yasaklamanın ne kadar süreyle, hangi tarihe kadar

¹⁰ 2935 sayılı OHAL yasağının 11/e maddesi, bölgede gazete, dergi, broşür, kitap ve duvar ilanı ile benzerlerinin basılmasını, çoğaltılmasını ve dağıtılmasını, yasaklama ya da izne bağlama yetkisini tanıyan. Aynı kanununun 25/B bendi 1. maddesi ise yasağa uymamayı özel suç sayıyor. Kanun maddesi yasağın ilan edilmesini de şart koşuyor.

süreceği bilinmemektedir. Yasağın kaldırılması OHAL Bölge Valiliği'nin tek taraflı olarak vereceği karara bağlıdır. Yasaya göre bu tür işlemlerin ortadan kaldırılması, iptali veya değiştirilmesi için yargı yolu kapatılmıştır."

OHAL Valiliği kararlarının iptali için daha önce yapılan benzer başvuruların iç yargı makamları tarafından "yargı yolu kapalıdır" gerekçesiyle reddedildiği de anımsatılan başvuruda gazetenin OHAL Bölgesi'nin dışındaki illere ulaştırılmasının engellendiği vurgulandı. Başvuruda, gazetenin yasak kararının dışında kalan illere ulaşabilmesi için yol üzerinde bulunan yasağın uygulandığı illerden geçişinin engellendiği belirtildi.

Özgür Bakış gazetesi Yazıişleri Müdürü Hasan Deniz, gazetenin 3 Haziran 1999 tarihli 47. sayısında yer alan "PKK Başkanlık Konseyi Öcalan'a destek verdi" başlıklı haberde "örgüt propagandası yapıldığı" iddiasıyla 4 Haziran günü İstanbul DGM tarafından tutuklandı. Hasan Deniz ve gazetenin sahibi Halis Doğan hakkında "yasadışı örgüte yardım ettikleri" iddiasıyla açılan dava 11 Ağustos günü İstanbul DGM'de başladı. Duruşmada Hasan Deniz tahliye edildi. Dava 29 Aralık günü sonuçlandı. Halis Doğan'a 188.487.000 lira para cezası verildi. Hasan Deniz'e verilen 3 yıl 9 ay ağır hapis cezası 8.200.000 lira para cezasına çevrildi. Mahkeme ayrıca gazeteye de 7 gün kapatma cezası verdi.

Gazetenin Ceyhan (Adana) bürosu dağıtımçılarından Emin Duman Mayıs ayında polisler tarafından ölümlü tehdit edildiğini açıkladı. Duman kendisini tehdit eden polisler hakkında Ceyhan Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulundu.

31 Mayıs günü gazetenin Diyarbakır bürosu önünde gözaltına alınan muhabir Naif Kılıç'ın daha sonra evinin de basıldığı bildirildi.

İstanbul Gazi mahallesinde 8 Haziran günü gözaltına alınan Özgür Bakış gazetesi dağıtımcısı Mehmet Başkaleli, götürüldüğü Küçükköy Polis Karakolu'nda dövüldüğünü bildirdi. 12 Haziran günü de aynı polisler tarafından gözaltına alındığını ve karakolda dövüldüğünü söyleyen Başkaleli üzerindeki 8 milyon lira ile 80 gazeteye el konulduğunu bildirdi. Adını bilmediği bir başkomiserin kendisine "Gazetenin parasını bundan sonra bana getireceksin. Gazete dağıtımcısı E. bana 25 milyon lira verdi, sen de vereceksin. Hangi dağıtımçı gelirse gelsin, hepsine gününü göstereceğiz" dediğini söyleyen Başkaleli, bir süre dövüldükten sonra serbest bırakıldığını anlattı.

İstanbul Karadeniz mahallesinde gazete dağıtımını yapan Vedat Dallı'nın 9 Haziran günü gözaltına alındığı, Gaziosmanpaşa Merkez Karakolu ve ardından İstanbul Emniyet Müdürlüğü Siyasi Polis Merkezi'nde dövüldüğü bildirildi.

Van Emniyet Müdürlüğü, Van Belediyesi panosuna

asılan Özgür Bakış gazetesi küpürleri ile 2935 sayılı OHAL Yasası'na muhalefet edildiği iddiasıyla 7 Haziran günü Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulundu. Savcılık, dosya ile ilgili olarak kasım ayında takipsizlik kararı verdi.

Ankara dağıtımçılarından Alaattin Akbaş, 17 Haziran günü gazete dağıtımına giderken İtfaiye Meydanı'nda gözaltına alındı. Bir gün Ankara Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube'de tutulan Akbaş 18 Haziran günü serbest bırakıldı. Akbaş, gözaltında kaba dayak ve hakaretlere maruz kaldığını ve Ankara'yı terk etmesi yönünde tehdit edildiğini söyledi.

Gazetenin editörlerinden Hüseyin Aykol 18 Haziran günü havaalanında gözaltına alındı. Yanında bulunan gazetenin toplatılan bir sayısına ve bir kitaba el koyan polisler Aykol'u 15 saat sonra serbest bıraktı.

Adana'da 5 Temmuz günü Telsiz Şube Müdürlüğü'ne gerçekleştirilen intihar eyleminden sonra olay yerine giden Özgür Bakış gazetesi muhabiri Ayşe Tusun'un gözaltına alındığı ve işkence gördüğü bildirildi. 7 Temmuz günü serbest bırakılan Tusun şunları anlattı:

"İntihar eylemini izlemek için olay yerine gittim. Basın Bürosu amiri, basın kartımın sahte olduğunu iddia ederek beni gözaltına aldırttı. Sorguda olayla ilgimin olduğunu söyleyerek, olayı üzerime yıkmaya çalıştı. Bana, 'konuşmazsan bu kargaşada seni kaybederiz. Bildiklerini anlatmazsan tüm değerlerinle oynarız' dediler. Gözaltında kaba dayığa maruz kaldığını ve yüksek sesle müzik dinletilerek kendisine psikolojik işkence yapıldığını belirten Tusun, "Polisler, 'Senin bakire olup olmadığını nereden bilebiliriz. Seni hastaneye götüreceğiz, test yaptıracağız' diyerek üzerime geldiler. Çalıştığım gazetenin haberleri sürekli çarpıttığını belirtiyorlardı. Polisler bana "Özgür Bakış gazetesinde çalışıyorsan PKK'lisin demektir" dediler" diye konuştu.

Gazetenin Batman büro muhabiri Hüseyin Gündüz 'şüpheli şahıs' olduğu iddiasıyla 7 Temmuz günü gözaltına alındı. Şehit Keskin Kaplankıran Merkez Polis Karakolu'na götürülen Gündüz daha sonra serbest bırakıldı.

Gazetenin Adana dağıtımçılarından Kazım Mumyak'ın İncirlik Beldesi Cumhuriyet mahallesinde bulunan evi 10 Temmuz günü sivil polis ve jandarmalar tarafından basıldı. İncirlik Karakolu'na götürülen Mumyak'ın ölümlü tehdit edildiği bildirildi.

Özgür Bakış gazetesinin İzmir Büro dağıtımçılarından Orhan Akın ile MKM bünyesinde yayınlanan Jiyana Rewşen Dergisi İzmir dağıtımçılarından S.K., 11 Temmuz günü Yamanlar mahallesinde gözaltına alındı. Karşıyaka Polis Karakolu'na götürülen Akın ve S.K. psikolojik işkenceye maruz kaldıklarını söyledi.

Adana'da Özgür Bakış gazetesinin dağıtımını yapan E.G. (14) adlı çocuğun 13 Temmuz günü polisler

tarafından dövüldüğü bildirildi. Şakirpaşa Caddesi üzerinde iki sivil polis tarafından zorla arabaya bindirilerek dövüldüğünü ve gazete dağıtmaması için tehdit edildiğini söyleyen E.G., araba hareket halindeyken aşağı atıldığını belirtti.

Gazetenin Batman'da dağıtımını yapan R.T. (15) adlı çocuk 18 Temmuz günü gözaltına alındığını, iki saat süreyle dövüldüğünü ve tehdit edildiğini bildirdi. Saat 17.00 sıralarında Batman Devlet Hastanesi önünden polisler tarafından arabaya bindirilerek gözlerinin bağlandığını ve Batman Çayı kenarında ıssız bir bölgeye götürüldüğünü söyleyen R.T., burada dövüldüğünü ve gazete dağıtımına devam ederse öldürülmekle tehdit edildiğini bildirdi. R.T., yine gözleri bağlı olarak Devlet Hastanesi önünde serbest bırakıldığını ifade etti.

Gazetenin Batman bürosuna, sivil polislerce 19 Temmuz günü iki kez baskın düzenlendiği bildirildi. Gazetenin 18 Temmuz tarihli sayısının toplatma kararı olduğu halde satıldığını gerekçe gösteren polisler, Temsilci Narin Adsan, muhabirler Salih Erol, Kemal Şahin, Hüseyin Gündüz, çalışanlar Selim İmret, Filiz Yürek ve Reşat Tunç ile büroda misafir olarak bulunan Melek Behmandoğu'yu gözaltına aldılar. Güvenlik Şubesine götürülen çalışanların 6 saat boyunca burada ayakta ve elleri duvara dayalı bir şekilde bekletildiği, Narin Adsan ile Filiz Yürek'in kadın polisler tarafından soyularak hakaretlere maruz kaldığı bildirildi.

Gazetenin İzmir Büro dağıtımçılarından Engin Türk 25 Temmuz günü Narlıdere'de gazete dağıtımını yaparken, toplatılmış gazete sattığı gerekçesiyle sivil polisler tarafından gözaltına alındı. Türk, götürüldüğü karakolda kaba dayak ve küfürlerle maruz kaldığını ve kendisine ajanlık teklif edildiğini söyledi.

Batman Turgut Özal Bulvarı'nda gazetenin dağıtımını yapan Rıdvan Baskan 15 Ağustos günü özel tim elemanları tarafından gözaltına alınarak Özel Şifa Hastanesi'nin arkasına götürüldüğü ve burada dövülerek ölümle tehdit edildiği bildirildi. Aynı bulvarda dağıtımçıları yapan Hamdullah Tanrıkulu'nun da aynı gün sivil polisler tarafından gazeteyi satmaması yönünde tehdit edildiği öğrenildi.

21 Ağustos günü gözaltına alınan gazetenin İstanbul Güngören semti dağıtımçılarından Ömer Sezgin'in gözaltında işkence gördüğü açıklandı. Tozkoparan Polis Karakolu'na götürülen Sezgin'in, polisler tarafından ölümle tehdit edildiği bildirildi.

Özgür Bakış gazetesi Taksim Bürosuna 31 Ağustos günü yaklaşık 15 kişilik sivil polis ekibinin baskın yaptığı ve gazete dağıtımcısı Şoreş Yürük'ü gözaltına aldığı bildirildi.

10 Kasım günü Batman'a Özgür Bakış gazetesi götüren kamyon Mardin'in Midyat ilçesinde durdurularak Birleşik Basın Dağıtım şirketinin çalışanı Bahattin Umman, Etem Gündüz, Veysi Tola ve soyadı

öğrenilemeyen Kemal adlı kişilerin polisler tarafından gözaltına alındığı öğrenildi. Gözaltına alınanların "Batman'a gazete götürmemeleri için" tehdit edildikten sonra geç saatlerde serbest bırakıldığı öğrenildi.

11 Kasım günü İstanbul'da yapılan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) zirvesinin kapanış oturumunu izleyen Azadiya Welad gazetesi muhabiri Azad Altun, Özgür Bakış gazetesi muhabirleri İrfan Uçar, Bayram Balcı, Hatice Ödemiş, Arzu Demir gözaltına alındı. Çırağan Sarayı'nda yapılan Gözden Geçirme Toplantısı'nı izledikten sonra, dışarı çıkarken polis tarafından durdurulan muhabirlerin Beşiktaş İlçe Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldüğü öğrenildi. Zirvede, "Kürt Sorunu" başlıklı bir bildiri dağıtıldığını ileri süren polis, muhabirlere "Malum zanlılar, Çırağan Sarayı'nda bildiri dağıtırken yakalanmışlardır" şeklinde bir tutanak imzalatılmak istedi. Tutanağı imzalamayan muhabirlerin daha sonra İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'ne götürüldüğü öğrenildi.

Gazetenin Batman bürosu çalışanı Selim İmret 20 Kasım günü gazeteyi getirmek üzere gittiği Midyat'ta İlçe Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı iki sivil polis tarafından kimlik kontrolünden geçirildikten sonra bir daha gelmemesi konusunda tehdit edildi. İmret'in gazetenin yasak olmadığı ve toplatmasının da bulunmadığını söylemesi üzerine polislerin kendisine, "Biz gazetenin nasıl bir gazete olduğunu biliyoruz. Resmen olmasa da bizce yasak" dedikleri öğrenildi. Tehdit edilen İmret, kimlik bilgileri alındıktan sonra serbest bırakıldı.

Gazetenin dağıtımçılarından Ahmet Aktaş, 26 Aralık günü İstanbul Topkapı'da gazete satarken, sivil polislerce "satış izni" olmadığı gerekçesiyle gözaltına alındı.

Ülkede Gündem Gazetesi

5 Ocak günü Siirt HADEP İl Örgütü'ne yapılan polis baskınında kapatılan Ülkede Gündem gazetesi Batman muhabiri Salih Erol dövülerek gözaltına alındı. Salih Erol, HADEP Siirt İl Örgütü binasının bulunduğu Cumhuriyet Caddesi üzerinde bulunan boş bir pasaja götürüldüğünü belirterek, gazetede çalışmaması ve bir daha HADEP'e gitmemesi yönünde tehdit edildiğini ve dövüldüğünü söyledi.

Ülkede Gündem gazetesi Diyarbakır Temsilcisi İsmet Bakaç hakkında, ocak ayında "OHAL Yasası'na muhalefet ettiği" iddiasıyla Diyarbakır 3. Sulh Ceza Mahkemesinde dava açıldı. Dava 22 Şubat 1998 tarihinde Olağanüstü Hal Bölgesi'ne sokulması yasaklanan Gündem gazetesinin Diyarbakır'a sokulması gerekçesiyle açıldı.

Ülkede Gündem gazetesi Adana bürosu Haber Müdürü Yusuf Öntaş ve büro çalışanı Şerafettin Aslan 5 Ocak günü Sabancı Kültür Merkezi yakınlarında

polisler tarafından gözaltına alındılar. Adana Emniyet Müdürlüğü'ne götürülen Yusuf Öntaş ve Şerafettin Aslan yaklaşık 3 saat gözaltında kaldıklarını ve gözaltında kendilerine hakaret edildiğini söylediler.

19 Kasım 1998 tarihinde kapatılan Ülkede Gündem gazetesi muhabirleri Laleş Perçin ve Metin Yüzer hakkında, yaptıkları bir haberle "halkı kin ve düşmanlığa sevk ettikleri" iddiasıyla açılan dava ocak ayında sonuçlandı. İstanbul DGM Perçin ve Yüzer hakkında TCY'nin 312. maddesi uyarınca 1'er yıl 8 ay hapis cezası verdi. Daha sonra bu ceza ertelendi. Perçin ve Yüzer 11 Şubat 1998 tarihinde İstanbul Fatih'te bir eve düzenlenen baskında Hamdi Nalgin (19) ve Gülistan Özdemir (15) adlı kişilerin öldürülmesi nedeniyle yaptıkları haber ve röportajlar nedeniyle yargılanıyorlardı.

Özgür Bakış gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ragıp Zarakolu hakkında Ülkede Gündem gazetesinde 25 Haziran 1998 tarihinde yayımlanan "Ararat'ın Özgür Kızı" başlıklı yazısında "bölücülük ve örgüt propagandası" yaptığı gerekçesiyle açılan dava 27 Nisan günü İstanbul DGM'de başladı. Zarakolu duruşmada sözkonusu yazının kendisine ait olduğunu, ancak savcının iddianamesinde yer verdiği alıntının kendisine ait olmadığını belirtti. Dava Basın Affı uyarınca ertelendi.

20 Kasım 1998 tarihinde Ülkede Gündem gazetesi Malatya bürosuna ve evlerine düzenlenen polis baskınlarında gözaltına alınan muhabirler Ayşe Oyman, Ali Kemal Sel ve Eylem Kaplan hakkında Malatya DGM tarafından "örgüte yardım yataklık ettikleri" iddiasıyla TCY'nin 169. ve "bölücülük propagandası yaptıkları" iddiasıyla TMY'nin 8. maddesi uyarınca açılan dava 27 Mayıs günü sonuçlandı. Sel, Kaplan ve Oyman, TCY'nin 169. maddesi uyarınca 3 yıl 9'ar ay hapis cezasına mahkum oldu. Gazetecilerin cezaevinde kaldıkları süre gözönünde bulundurularak tahliye edildikleri öğrenildi.

Özgür Gündem Gazetesi

20 Nisan 1994 tarihinde kapatılan Özgür Gündem gazetesinin İdare Müdürü Ali Rıza Halis, İstanbul DGM tarafından verilen 3 yıl 9 ay hapis cezasının Yargıtay tarafından onanması nedeniyle 9 Eylül günü gözaltına alındı ve 10 Eylül günü cezaevine konuldu. Ali Rıza Halis ve gazetenin Genel Yayın Yönetmeni Gurbetelli Ersöz 23 Aralık 1993 tarihinde tutuklanmışlar ve haklarında "PKK'ye yardım ettikleri" iddiasıyla dava açılmıştı.

Özgür Gündem gazetesinde 12 Nisan 1994 tarihinde yayımlanan "Apo 91-Öcalan 94" başlıklı yazısı nedeniyle verilen 10 ay hapis cezasını çekmek üzere 16 Haziran 1998 tarihinde cezaevine giren Gazeteci Ragıp Duran, 27 Ocak günü Saray Cezaevi'nden tahliye edildi.

AlHM'de 10 Kasım günü görülen davada Özgür Gündem çalışanlarının başvurusu incelendi. Özgür Gündem gazetesinin yayıncı şirketi Ülkem Basın ve Yayıncılık Sanayi Ticaret Ltd. Şirketi ve yöneticileri Gurbetelli Ersöz, Fahri Ferda Çetin ile Yaşar Kaya tarafından AlHM'e götürülen davayla ilgili olarak Avrupa İnsan Hakları Komisyonu (AIHK) raporunda, Türkiye'nin suçlu olduğu belirtildi. Devletin, Özgür Gündem çalışanlarını katledenleri bulmak ve adalet önüne getirmek için ciddi bir çaba içerisine girmediği anlatılan AIHK raporunda Türkiye'nin gazete üzerinde her türlü baskı uygulayarak AIHS'nin düşünce ve fikir özgürlüğünü garanti altına alan 10. maddesini ihlal ettiği sonucuna varıldı. Basın özgürlüğünü kısıtladığı ve bir basın kuruluşunun malları ile elemanlarına zarar verdiği için Türkiye'nin 500 bin Sterlin manevi tazminat ödemesi gerektiği kaydedildi. Özgür Gündem'in karşılaştığı baskılara ilişkin başvuru, 20 Ekim 1995 tarihinde AIHK tarafından incelenmeye değer görülmüştü.

31 Mayıs 1992 tarihinde yayın hayatına başlayan Özgür Gündem gazetesinin -10 Aralık 1993 baskını hariç- yayın yaptığı süre içinde 6 muhabir ve yazarı öldürüldü, 2 muhabiri kaybedildi ve 1 muhabiri de ağır yaralandı. Ayrıca gazetenin 124 muhabir ve 60 dağıtımcısı çeşitli tarihlerde gözaltına alındı, bunlardan 24 muhabir ve 1 dağıtımcı tutuklandı. 32 dağıtımcı, 11 gazete bayii ve 5 muhabir polis tarafından tehdit edildi, gazeteye 36 kez el konuldu.

Yeni Evrensel Gazetesi

Yeni Evrensel gazetesinin OHAL kapsamındaki Diyarbakır, Siirt, Şırnak, Van, Tunceli ve Hakkari illerine girmesi OHAL Valiliği tarafından 4 Ocak gününden itibaren yasaklandı. Gerekeç gösterilmeyen tebliğde şöyle denildi:

"Merkezi İstanbul ilinde bulunan ve halen günlük olarak yayınlanan 'Yeni Evrensel' isimli gazetenin 430 sayılı kanun hükmünde kararnamenin 1. maddesi delaletiyle 2935 sayılı OHAL Kanunu'nun 11'e maddesinde öngörülen 'Gazete, dergi, broşür, kitap, el ve duvar ilanı vb'lerinin basılmasını, çoğaltılmasını, yayınlanmasını ve dağıtılmasını, bunlardan OHAL dışında basılmış veya çoğaltılmış olanların bölgeye sokulmasını ve dağıtılmasını yasaklamak ve izne bağlamak; basılması ve neşri yasaklanan kitap, dergi, gazete, broşür, afiş vb. matbuayı toplatmak' yetkisi gereğince 04.01.1999 tarihinden itibaren OHAL uygulaması devam eden illerde söz konusu gazetenin sokulması ve dağıtılması yasaklanmıştır."

Kararın ardından Yeni Evrensel'e yasaklamanın OHAL illeriyle sınırlı kalmadığı gazetenin olağanüstü hal uygulanmayan Şanlıurfa, Malatya, Elazığ, Muş, Kilis, Bingöl, Mardin, Kahramanmaraş, Batman, Adıyaman ve Gaziantep illerine de sokulmadığı bildirildi. Gazetelerin dağıtımını yapan YAYSAT şirketi yetkilileri, gazete kamyonlarının il sınırlarında asker

ve polisler tarafından durdurularak gazetelere el konulduğunu açıkladılar.

Eskişehir'de Yeni Evrensel gazetesi satan Aslı Tanır, Gönül Ulusoy ve Serap Kılıç adlı gençler 11 Ocak günü polisler tarafından gözaltına alındı.

Yeni Evrensel gazetesi Diyarbakır Temsilcisi Özgür Cebe, 24 Ocak günü yazdığı bir haberde Diyarbakır Valisi Nafiz Kayalı'ya "hakaret ettiği ve asılsız ithamlarda bulunduğu" iddiasıyla Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı polisler tarafından gözaltına alındı. Aynı gün akşam saatlerinde serbest bırakılan Cebe gözaltında tehdit edildiğini söyledi.

HADEP'in seçim çalışmalarını izleyen Yeni Evrensel gazetesi muhabiri Tacim Coşgun ve HADEP kameramanı Talat Doğanoglu, 12 Nisan günü Diyarbakır girişinde gözaltına alındılar. Gözaltına alınırken polisler tarafından dövülen Coşgun ve Doğanoglu, aynı gün saat 21.00 sıralarında serbest bırakıldılar.

Newroz kutlamaları nedeniyle Diyarbakır'da bulunan Yeni Evrensel gazetesi muhabirleri Deniz Doğan, Serpil Seher İlgün ve Şengül Karadağ 21 Mart günü gözaltına alındılar. Aynı gece saat 24.00 sıralarında serbest bırakılan gazeteciler daha sonra polisler tarafından Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nin emri gerekçe gösterilerek Diyarbakır'dan çıkarıldılar. Gazetecilerin Diyarbakır'dan sonra Elazığ ve Tunceli'de de sorguya çekildikleri bildirildi.

Yeni Evrensel Gazetesi İzmir Bürosu ve İzmir Evrensel Kültür Merkezi'nin 28 Nisan günü polis tarafından basıldığı bildirildi. Gazetenin İzmir Bürosu'nda arama yapan polisler, bilgisayarları kontrol ederek, bir çok gazeteye toplatma kararı olduğu gerekçesiyle el koydular.

9 Eylül günü Şanlıurfa'nın Bağlarbaşı semtinde sivil bir polis otosu tarafından yolu kesilen gazetenin Şanlıurfa muhabiri Arif Toprak'ın tehdit edildiği bildirildi.

Aralarında Yeni Evrensel gazetesi muhabiri Yılmaz Toğan'ın da bulunduğu üç kişi, 3 Aralık günü İstanbul'da gözaltına alındı. Kaba dayığa ve hakaretlere maruz kalan Birol Bozkurt, Şeriban Dursun ve Yılmaz Toğan, ölümle tehdit edildiklerini kaydettiler. Gözaltına alınanlar, savcılığa çıkarıldıktan sonra serbest bırakılırken, Yılmaz Toğan'ın basın kartına el konulduğunu bildirildi.

Kurtuluş Gazetesi

Kurtuluş gazetesi Mersin bürosuna 8 Ocak günü baskın yapan polislerin, herhangi bir toplatma kararı olmamasına karşın derginin 10. sayısına el koydukları bildirildi.

Kurtuluş gazetesi Hopa (Artvin) Bürosuna 11 Şubat günü yapılan polis baskınında gözaltına alınan Temsilci Pınar Ateş ve muhabir Şenol Köroğlu ile

Sadık Yardımcı ve Özcan Beyaz adlı kişilerin tutuklandığı öğrenildi. Kurtuluş gazetesinden yapılan açıklamada, dört kişinin gözaltında işkence gördüğü belirtildi.

İzzet Mamati, Selim Ersoy ve Aydın Coşkun adlı gazete çalışanları hakkında gazetenin yasak sayılarını bulduklarını ve sattıkları gerekçesiyle "resmi mercilerin emirlerine aykırılık" iddiasıyla açılan dava 28 Nisan günü Zeytinburnu Sulh Ceza Mahkemesinde sonuçlandı. Mahkeme sanıklara 906.000 lira para cezası verdi.

Aralarında Kurtuluş Gazetesi muhabiri Aynur Siz'in de bulunduğu 4 kişi "Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (DHKP-C) üyesi oldukları" iddiasıyla 31 Mayıs günü Tokat'ta tutuklandı.

Kurtuluş gazetesi dağıtımcısı İrfan Ağdaş'ın İstanbul Alibeyköy'de "dur" ihtarına uymadığı iddiasıyla 13 Mayıs 1996 tarihinde öldürülmesi nedeniyle 3 polis hakkında açılan davaya Eyüp 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 23 Haziran günü devam edildi. (Bkz. Yaşam Hakkı)

Azadiya Welat Gazetesi

Kürtçe yayınlanan Azadiya Welat gazetesi çalışanlarının 17 Ocak günü HADEP Kadıköy İlçe örgütü binasında yaptıkları toplantının polisler tarafından basıldığı bildirildi. Baskında gazetenin İdare Müdürü Seyit Karabaş ile 10 dağıtımçı gözaltına alındı.

Gazetenin Adana bürosu 12 Ocak günü polisler tarafından basıldı. Baskında gazetenin 152. sayısına toplatma kararı olduğu gerekçesiyle el konuldu. MKM tarafından çıkarılan takvim ve büroda bulunan çeşitli dergilere de el koyan polisler, duvardaki resimleri de yırttı.

Gazetenin İzmir Temsilcisi Davut Özalp, HADEP Konak (İzmir) İlçe Örgütü Başkanı Emin Bayer, Yönetim Kurulu Üyesi Abdurrahman Kılıç, Göç-Der Genel Başkan Yardımcısı Duran Boztepe ve HADEP üyesi Mahmut Sancak Kadifekale semtinde 26 Ocak günü gözaltına alındı.

Gazetenin Adana Bürosu çalışanlarından Faruk Yüksel 16 Mart günü dağıtım yaptığı sırada soyadı öğrenilemeyen Sultan adlı kişi ile birlikte gözaltına alındı.

Gazetenin Mersin Temsilcisi Ekrem Hazar ve Ferhat Kandal 26 Mart günü evlerine yapılan baskında gözaltına alındılar. Gazete bürosuna düzenlenen baskında da büroda bulunan Velat Yaman'ın da gözaltına alındığı ve yedi gün boyunca işkence gördüğü bildirildi.

Gazetenin Yazışları Müdürü M. Salih Taşkesen hakkında gazetenin OHAL'e girişinin yasaklanmasını protesto etmek için İHD İstanbul Şubesi'nde yaptığı basın açıklaması nedeniyle İstanbul DGM'de açılan

dava 15 Nisan günü sonuçlandı. Taşkesen "halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettiği" gerekçesiyle 1 yıl hapis ve 1 milyon 520 bin lira para cezasına çarptırıldı. Hapis cezası para cezasına çevrildi.

Gazetenin İskenderun bürosu çalışanlarından Mehmet Çağan 6 Haziran günü sivil polisler tarafından gözaltına alındı. İki saat gözaltında tutulan Çağan, polisler tarafından dövüldükten sonra serbest bırakıldığını ve yanındaki gazetelere el konulduğunu söyledi.

Tahir Oğuz adlı gazete çalışanı 25 Haziran günü Adana'da gözaltına alındı. Daha sonra serbest bırakılan Oğuz yaptığı açıklamada, yanındaki gazetelere el konulduğunu belirterek "Önce beni sokak ortasında dövdüler. Daha sonra karakola götürdüler, 2 saat boyunca karakol amiri dahil bütün polislerden dayak yedim" dedi. Oğuz 30 Haziran günü de Anadolu mahallesinde sivil polisler tarafından gözaltına alındı. Oğuz, "Seyhan nehri kenarında ıssız bir yere götürülerek ölümle tehdit edildiğini ve nehre atıldığını" bildirdi.

11 Temmuz günü Gaziantep'te Maşallah Uçar ve Ali Çankaya adlı kişilerle birlikte gözaltına alınan gazetenin dağıtımçılarından Serpil Kaymaz gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. Serpil Kaymaz, gözaltında dövüldüğünü ve gazete dağıtmaması için tehdit edildiğini belirterek polisler hakkında suç duyurusunda bulundu.

Gazetenin Adana Temsilcisi Metin Bulut, gazete çalışanları Sultan Oğuz, Özhan Sincar ve Faruk Yüksel 16 Temmuz günü Adana Şakirpaşa Havaalanı'nda gözaltına alındılar. Gazeteciler bir süre sonra serbest bırakıldı.

Gazetenin Adana Temsilciği'ne 20 Temmuz günü polis tarafından baskın düzenlendi.

Gazetenin dağıtımını yapan Serpil Kaymaz ve Mehmet Akbaş 21 Temmuz günü Gaziantep'in Şahinbey ilçesinde gözaltına alındı. Daha sonra serbest bırakılan dağıtımçıların gözaltında dövüldükleri öğrenildi.

Gazetenin Mardin Temsilcisi Emel Aslan'ın 21 Temmuz günü sivil polisler tarafından, "PKK propagandası yaptığı ve gazete almayanları tehdit ettiği" iddiasıyla gözaltına alınarak ajanlık teklif edildiği bildirildi.

Gazetenin Batman Temsilcisi Murat Değer, hakkında TCY'nin 168/2. maddesi uyarınca cezalandırılması istemiyle yargılandığı davanın 15 Eylül günü Diyarbakır DGM'de yapılan duruşmasında "delil yetersizliği" gerekçesiyle tahliye edildi.

Gazetenin İzmir Temsilcisi Davut Özalp hakkında "Med-TV'de yaptığı bir konuşmada bölücülük propagandası yaptığı" iddiasıyla açılan dava beraatle sonuçlandı. Özalp'in gazete çalışanı Songül Sever ile

birlikte "yasak yayın bulundurulduğu" gerekçesiyle İzmir 2. Sulh Ceza Mahkemesi'nde yargılandığı dava da 11 Ekim günü sonuçlandı. Mahkeme sanıklara önce TCY'nin 526/1 maddesi uyarınca 3 ay hapis cezası ve 15 milyon lira para cezası verdi. Hapis cezası daha sonra 105'er milyon lira para cezasına çevrildi.

Adana'da 17 Ekim günü gözaltına alınan gazetenin Adana Temsilcisi Metin Bulut ile Fesih Akyol ve Nihat Akkuyu 22 Ekim günü İskenderun'da tutuklandılar.

Özgür Halk Dergisi

Özgür Halk Dergisi'nin dağıtımçılarından Mehmet Ali Aslan ile HADEP Aydın İl Gençlik Komisyonu Üyesi Emin Yıldız, 3 Ağustos günü Aydın'ın İncirliova ilçesinde gözaltına alındı. 7 Ağustos günü mahkemeye çıkarılan Aslan ve Yıldız "örgüt üyesi oldukları" iddiasıyla tutuklanarak cezaevine gönderildi.

28 Nisan günü Özgür Halk dergisi İzmir bürosuna polisler tarafından düzenlenen baskında gözaltına alınan İzmir Temsilcisi İshak Benek 29 Nisan günü tutuklandı.

Rıdvan Beyaz ve Erol Yıldırım adlı kişiler 16 Mayıs günü Adana'da bir düğünde Özgür Halk dergisi sattıkları gerekçesiyle gözaltına alındı.

Derginin Mersin Temsilciliğine 18 Haziran günü düzenlenen polis baskınında gözaltına alınan dergi çalışanı Hüseyin Çetin 21 Haziran günü çıkarıldığı mahkemece tutuklanarak Mersin Cezaevine gönderildi.

Derginin Adana bürosu çalışanlarından Salih Karadağ 4 Haziran günü Şanlıurfa'nın Birecik ilçesindeki evinde sivil polisler tarafından gözaltına alındı. 21 Temmuz günü de Adana'da gözaltına alınan Karadağ, götürüldüğü ormanlık bir alanda kendisine işkence yapıldığını açıkladı. (Bkz. Kişi Güvenliği)

Derginin Adana Temsilciliği 25 Ağustos günü basıldı. Baskında, büroda bulunan arşiv dergilerine toplatma olduğu gerekçesiyle el konulurken, misafir olarak bulunan Yılmaz Yakut adlı bir kişi gözaltına alındı.

Selam Gazetesi

Selam Gazetesi yazarı Nureddin Şirin hakkında 15 Haziran 1997 tarihinde yayınlanan "Ateist de Olsa Mazlumun Yanında Olmalıyız" başlıklı yazısında "halkı düşmanlığa sevk ettiği" iddiasıyla TCY'nin 312/2 maddesi uyarınca İstanbul DGM'de açılan dava 18 Aralık 1998 tarihinde sonuçlandı. Şirin 20 ay hapis cezasına mahkum oldu¹¹.

Gazetenin Yazı İşleri Müdürü Erhan Güngör, 6 Ekim günü İstanbul DGM tarafından tutuklandı. Tuğgeneral

¹¹ Nureddin Şirin Ankara'nın Sincan ilçesinde 1997 yılı ocak ayında belediye tarafından düzenlenen "Kudüs Gecesi" nedeniyle tutuklanmış ve Ankara DGM tarafından "Hizbullah örgütüne üye olduğu" gerekçesiyle 17 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum edilmişti. Şirin halen Bandırma Cezaevi'nde bulunuyor.

Yalçın Işimer'in M. Akif Ersoy hakkındaki konuşmasına ilişkin yazıları nedeniyle açılan soruşturmada ifade vermek için DGM'ye çağrılan Erhan Güngör'ün TCY'nin 312. maddesi uyarınca tutuklandığı öğrenildi. Gazete avukatının tutuklama kararına itirazı üzerine Erhan Güngör, akşam saatlerinde serbest bırakıldı.

Gazete ocak ayında "Başörtüsü Şerefimizdir" ve bu yazının devamı olan "Alev Alan Ateş Söner mi Hiç" ve "Yarbaya Büyük Öfke" başlıklı haberler nedeniyle İstanbul DGM tarafından toplatıldı.

Gazetenin muhabirlerinden Hüda Kaya hakkında yazdığı bir yazı nedeniyle "halkın kin ve düşmanlığa sevk edildiği" gerekçesiyle TCY'nin 312. maddesi uyarınca Malatya DGM'de açılan dava 4 Şubat günü sonuçlandı. Hüda Kaya, 20 ay hapis cezasına mahkum oldu.

Akit Gazetesi

Akit gazetesi yazarlarından Yaşar Kaplan hakkında yargılandığı Ankara DGM tarafından verilen beraat kararı Şubat ayında Yargıtay tarafından bozuldu. Yaşar Kaplan, 23 Şubat 1997 tarihinde Ankara Altınpark'ta düzenlenen Şehitleri Anma Günü'nde yaptığı konuşmada "halkın kin ve düşmanlığa sevk edildiği" gerekçesiyle TCY'nin 312. maddesi uyarınca Ankara DGM'de yargılanmış ve 1 Ekim 1998 tarihinde beraat etmişti. Kaplan'ın yeniden yargılandığı dava 1999 yılında sonuçlanmadı.

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, yayınladıkları bir haberde Yargıtay 8. Dairesi Başkanı ve 3 üyesine hakaret ettikleri gerekçesiyle, Akit gazetesi yazar Ali İhsan Kocahasanoglu ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Murat Balıbey hakkında haziran ayında 3'er yıla kadar hapis istemiyle dava açtı. İddianamede sanıklar Ali İhsan Karahasanoğlu ve Murat Batıbey'in, TCY'nin "Resmi heyetlere, hakime sövme ve hakaret" hükmünü düzenleyen 268. maddesi uyarınca 6'şar aydan 3'er yıla kadar hapis cezası verilmesi istendi. Dava 1999 yılında sonuçlanmadı.

5 Kasım günü gazetenin köşe yazarlarından Hasan Karakaya ile Yayın Kurulu üyesi Hasan Hüseyin Maden gözaltına alındı. Tefeci Veli Sözdinler'i öldürmeye azmettirdiği gerekçesiyle cezaevinde bulunan Kasım Gençılmaz, avukatı Şenol Özel aracılığıyla yaptığı açıklamada, 1997 yılında Tarabya Oteli'nde kendisiyle görüşen Akit Gazetesi'nde çalışan "Hasan" adlı bir kişi ile beraberindeki 2 İranlı ajan tarafından, dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Yekta Güngör Özden'in öldürülmesi için kendisine 2 milyon dolar teklif edildiğini ileri sürmüştü. Gözaltılarla ilgili olarak Akit Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Mehmet Özmen yaptığı açıklamada, "Sürekli sarı basın kartı sahibi Hasan Karakaya ile yine sarı basın kartı sahibi Hasan Hüseyin Maden'in sadece isimleri Hasan olduğu için

gözaltına alınmalarının, basın hürriyetine indirilmiş bir darbe olduğunu belirtiyor ve protesto ediyoruz" dedi. Gençılmaz'ın Karakaya'yı teşhis etmesinin ardından Karakaya tutuklanarak cezaevine konuldu. 10 Kasım günü Ankara DGM'ye sevk edilen Karakaya işlemlerinin tamamlanmasının ardından serbest bırakıldı. Karakaya hakkında açılan dava 1999 yılında sonuçlanmadı.

"Ahmet Taner Kışlalı'yı terör örgütlerine hedef gösterdiği" iddiasıyla 28 Ekim günü Akit gazetesine polisler tarafından düzenlenen baskında Genel Yayın Yönetmeni Mustafa Karahasanoğlu ile hukuk müşaviri Ali İhsan Karahasanoğlu gözaltına alındı. Mustafa Karahasanoğlu ve Ali İhsan Karahasanoğlu, emniyette iki saat kadar gözaltında tutulduktan sonra serbest bırakıldı. Kasım ayında Genel Yayın Yönetmeni Mustafa Karahasanoğlu ve Yazı İşleri Müdürü Murat Balıbey hakkında "Ahmet Taner Kışlalı'yı terör örgütlerine hedef gösterdikleri" iddiasıyla İstanbul DGM Savcılığı tarafından TMY'nin 6. maddesi uyarınca açılan dava 1999 yılında sonuçlanmadı. Gazetede, bir yazısı nedeniyle Kışlalı'nın üzerine çarpı işareti atılmış fotoğrafı ve "Yuh Pişkin Zorba" yazısı yayınlanmıştı. Bunun üzerine Cumhuriyet gazetesi, Akit gazetesi hakkında suç duyurusunda bulunmuştu.

Alinteri Gazetesi

Yayını İstanbul DGM tarafından 26 Mart günü süresiz olarak durdurulan Alinteri gazetesi Ankara bürosu muhabiri Özgür Yalçın ve dağıtımçı Vedat Aydoğdu 11 Şubat günü Ankara'da gazete dağıtım yaparken sivil polisler tarafından engellendi. Alinteri gazetesinden yapılan açıklamada, aynı gün Gözde Mollaibrahimoğlu adlı muhabirin de gazete dağıtım yapmak üzere gittiği bir sendika binasında sivil polisler tarafından zorla bir asansöre bindirilerek taciz edildiği, dövüldüğü ve vücudunda sigara söndürüldüğü belirtildi.

Alinteri gazetesi muhabiri Gözde Mollaibrahimoğlu, Ünal Akyürek ve soyadı öğrenilemeyen Malik adlı kişilerin, 28 Şubat günü gözaltına alındıkları öğrenildi.

27 Mart günü gazete çalışanları Sıddık Çelik, Serpil Güneş, Sakine Yalçın, Yücel Filizler ve Yapı Sanatevi çalışanı Ali Filizler gözaltına alındı.

Alinterimiz Gazetesi

Nisan ayında yayın hayatına başlayan Alinterimiz gazetesi Adana bürosuna 12 Nisan günü düzenlenen baskında ziyaret amacıyla büroda bulunan Ali Arslan adlı kişinin gözaltına alındığı bildirildi

İstanbul DGM'ye 28 Temmuz günü ifade vermek üzere giden gazetenin Yazı İşleri Müdürü Makbule Türk, "yasadışı örgüte yardım ve yataklık ettiği" iddiasıyla tutuklandı. Türk hakkında 1999 yılında aynı gerekçelerle 15 dava açıldığı öğrenildi.

Gazetenin Adana bürosuna 25 Mayıs günü düzenlenen baskında gazetenin bazı sayılarına ve afişlere el konuldu.

Gazetenin Adana Temsilcisi Lale Türüç ile Nihal Gül adlı kişi 8 Haziran günü Ceyhan Cezaevi önünde askerler tarafından gözaltına alındı.

Gazetenin Mersin bürosu 4 Ağustos günü polisler tarafından basıldı. Polislerin büroda bulunan bir muhabiri tehdit ettikleri ve dövdükleri öğrenildi.

Adana bürosuna 24 Eylül günü düzenlenen baskında gazetenin Adana Temsilcisi Lale Türüç'ün tartaklandığı öğrenildi.

Gazetenin Gaziantep bürosuna 9 Kasım günü polisler tarafından düzenlenen baskında muhabir Servet Özdemir'in gözaltına alındığı, Özdemir'in 14 Kasım günü de tutuklandığı bildirildi. Edinilen bilgiye göre önce Gaziantep Cezaevine oradan da Ceyhan Cezaevine gönderilen Özdemir 3 ay sonra tahliye edildi. Özdemir hakkında TCY'nin 169. maddesi uyarınca "örgüte yardım ve yataklık ettiği" iddiasıyla açılan dava 1999 yılında sonuçlanmadı.

Yerel Basın Yayın Kuruluşlarına Yönelik Baskılar

18 Ocak günü Gaziantep'te yayınlanmaya başlayan haftalık Fırat'ta Yaşam gazetesinin 1999 yılında 19 sayısı hakkında toplatma kararı verildi. Gazetenin Yazıişleri Müdürü Garip Zeytin hakkında gazetenin 12 sayısı ile ilgili olarak TCY'nin 312/2. maddesine muhalefet edildiği iddiasıyla açılan davalar beraatle sonuçlandı. Gazetenin Garip Zeytin'den sonra göreve başlayan Yazıişleri Müdürü Halil Şahin hakkında 7 sayıyla ilgili açılan davalar ise sürüyor.

22 Ağustos günü Fırat'ta Yaşam gazetesine polisler tarafından düzenlenen baskında 4 çalışan ve bir misafir gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar gece geç saatlere kadar sorgulandıktan sonra savcılığa çıkarılmadan serbest bırakıldı.

4 Ekim günü Fırat'ta Yaşam gazetesine gelen polisler muhabir Sinan Şahin'i tartakladı. Şahin daha sonra polisler hakkında suç duyurusunda bulundu.

Siirt'in Baykan ilçesinde yayınlanan Demokrat Baykan gazetesi sahibi Erhan Palabıyık hakkında gazetede yayınlanan bir yazıda "emniyet güçlerine hakaret edildiği" iddiasıyla İskenderun Ağır Ceza Mahkemesi'nde mart ayında açılan dava Basın Affı uyarınca ertelendi.

İzmir'in Çeşme ilçesinde yayımlanan Yeniçeşme gazetesinin sahibi ve Yazıişleri Müdürü Aydın Korkmaz hakkında 1 Mayıs (1997) İşçi Bayramı kutlamalarıyla ilgili yazısı nedeniyle İzmir DGM tarafından TCY'nin 312. maddesi uyarınca verilen 1 yıl 6 ay hapis cezası Yargıtay'da onaylandı. 27 Ağustos günü cezaevine giren Korkmaz, yaklaşık 10 gün cezaevinde kaldıktan sonra cezasının Basın Affı uyarınca ertelenmesi üzerine tahliye edildi.

Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, "gazetenin yüzölçümü Basın Kartları Yönetmenliği 12/a maddesine uymadığı" gerekçesiyle İskenderun'da yerel yayım yapan Demokrat İskenderun gazetesi Yazı İşleri Müdürü Ersen Korkmaz'ın, sarı basın kartının iadesini istedi. Uygulama Korkmaz'ın itirazı üzerine durduruldu.

Hatay'da günlük olarak yayınlanan 3 yerel gazete hakkında "siyasi partilerin açıklamalarına yer vererek suç ortaklığı yaptıkları" idiasıyla Hatay Cumhuriyet Savcılığı tarafından haziran ayında soruşturma açıldı. Soruşturma, HADEP, ÖDP ve EMEP'in 6 Mayıs günü Deniz Gezmiş ve arkadaşları anısına yaptığı basın açıklamasına dayandırılarak "Hatay", "Özyurt" ve "Anayurt" adlı gazetelerin, "partilerin basın açıklamasını yayınlamak suç ortaklık ettikleri" iddia edildi.

Siirt'te haftalık olarak yayınlanan "Güney" adlı gazete, "Devlet makamını küçük düşürücü yayın yaptığı" gerekçesiyle OHAL Kanunu uyarınca Siirt Valisi Osman Acar'ın emriyle 28 Nisan günü kapatıldı.

Radyo ve televizyonlar

Şanlıurfa'da yayın yapan Medya FM'nin 5 çalışanı hakkında "halkı din farklılığı gözeterek yayın yoluyla tahrik etmeye sebebiyet verdiği" iddiasıyla açılan dava çalışanların doğrudan suç işledikleri yolunda yeterli ve kesin delil elde edilmediğinden kısım ayında beraatle sonuçlandı. Medya FM'de Ali Sağır adlı sunucunun, bir programda "halkı din farklılığı gözeterek yayın yoluyla tahrik ettiği" iddiasıyla açılan davada ise takipsizlik kararı verildi.

Diyarbakır'da yayın yapan Metro TV adlı özel televizyon kanalında "tutuklu yakınlarının açıklamalarına yer verildiği" gerekçesiyle açılan davada, televizyonun Haber Müdürü Erol Koçyiğit 6 ay hapis ve 2 milyar 700 milyon lira para cezasına mahkum edildi. Hapis cezası 5 yıl süreyle ertelendi. 19 Kasım günü sonuçlanan davada, DGM, televizyonun da 5 gün süreyle kapatılmasını kararlaştırdı. Kararın ardından Metro TV'nin yayın yaptığı bina 4 Aralık günü polisler tarafından mühürlendi. Kanal 21 adlı özel televizyon kanalı hakkında aynı gerekçeyle açılan davada ise Haber Müdürü Adnan Bilgiç'e 6 ay hapis ve 2 milyar 700 milyon lira para cezası verildi. Bilgiç'in cezası da 5 yıl süreyle ertelendi. Kanal 21 televizyonuna da 7 gün kapatma cezası verildi.

Şanlıurfa'da yayın yapan Radyo Karacadağ Haber Müdürü Vedat Bakır'a Med-TV'de yaptığı bir konuşma nedeniyle Diyarbakır DGM tarafından TMY'nin 8. maddesi uyarınca verilen 20 ay hapis cezası 3 Haziran günü Yargıtay tarafından onaylandı.

İstanbul'da yayın yapan Özgür Radyo, Radyo Umut, Yön FM'e 23 Şubat günü polisler tarafından baskın düzenlendi. Radyo Umut'a yapılan baskında radyo çalışanları Şehriban Vural aynı Nazmiye Güzel,

Nezihe Güzel ve Elif Çamyar adlı kişiler gözaltına alındı.

Umut Radyo Genel Yayın Yönetmeni Cengiz Orhan TCY'nin 312/2. maddesi uyarınca şubat ayında Ankara DGM Başsavcılığı'nca tutuklandı. Umut Radyo hakkında, Malatya'da başörtüsü eylemleri ile ilgili bir programda, "Malatya'da olanlar şerefli bir direniş, şanlı bir kıyamdır. Türkiyeli müslümanlara örnek olmalıdır" denildiği için soruşturma açılmıştı.

İzmir'de yerel yayın yapan Demokrat Radyo'da çalışan spiker Ecem Üvez ve Sorumlu Müdür Recep Ergül hakkında "Cumhuriyeti aşağıladıkları" iddiasıyla 6 yıl hapis cezası istemiyle açılan davaya ekim ayında başladı. İzmir 2. Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki duruşmaya yazılı savunma gönderen Recep Ergül bildirinin Cumartesi Anneleri tarafından dağıtıldığını ve kendilerinin de bildiriye olduğu gibi yayınladıklarını kaydetti. Mahkeme, yayın kasetinin radyodan istenilerek inceleme yapılması için duruşmayı erteledi.

7.2.3. Diğer Olaylar

Küçükçekmece ve Avcılar'da yayınlanan Yeni Ortam gazetesi 9 Ocak gecesi kimliği belirsiz kişilerce kundaklandı. Yeni Ortam gazetesi sahibi ve Yazışları Müdürü Oya Erbaş, gazete bürosundaki eşyaların kullanılamaz hale geldiğini belirterek, gazete olarak yayın hayatına başladıkları günden bu yana tehditler aldıklarını ifade etti.

Politikada Atılım gazetesinin İskenderun bürosu 5 Şubat günü polis tarafından basıldı. Baskında temsilci Mikail Vayış gözaltına alındı.

Reuters Haber Ajansı muhabiri John Hemming 21 Şubat günü, Diyarbakır Havaalanı'nda kısa bir süre gözaltında tutuldu ve şehre girişi yasaklandı. Polisin gazeteciye, "Giriş yapamazsınız. Gazetecilerin OHAL Bölgesi'ne girmesi yasak. Ankara'ya dönmek zorundasınız" dediği öğrenildi. Aynı gün, Goeteborgs Posten gazetesi muhabirleri Arne Lapidus ve Soeren Haakanlind de Diyarbakır'da gözaltına alındılar ve İstanbul'a geri gönderildiler. 17 Şubat günü Alman ZDF televizyonu muhabirleri Christof Hayzen ve Mustafa Yılmaz, İstanbul'da yaşayan Kürtlerle röportaj yaparken gözaltına alındı. Gazeteciler birkaç saat sonra serbest bırakıldılar.

Özgür Gelecek gazetesi Yazışları Müdürü Celal Aslandoğan 16 Mart günü gazete bürosundan, derginin 139. sayısıyla ilgili ifadesi alınacağı gerekçesiyle gözaltına alındı ve İstanbul DGM tarafından tutuklandı.

16 Mart katliamının yıldönümü nedeniyle İstanbul Üniversitesi önünde düzenlenen gösteriyi izleyen Zaman gazetesi muhabiri İlhan Kaya ve Cumhuriyet gazetesi muhabiri Alper Turgut polisler tarafından dövüldü. Durumu ağır olan İlhan Kaya hastaneye kaldırıldı.

17 Mart günü Zonguldak'ta gözaltına alınan Kızıl Bayrak gazetesi çalışanları Yıldırım Doğan ve Nurbay İrmak aynı gün tutuklandılar. Nurbay İrmak itiraz üzerine 17 Haziran günü tahliye edildi. Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde 26 Eylül günü yapılan katliamda ağır yaralanan Yıldırım Doğan ise 30 Aralık günü tahliye edildi. Doğan hakkında TCY'nin 169. maddesi uyarınca açılan dava 1999 yılında sonuçlanmadı.

Özgür Gelecek dergisinin İstanbul merkez ve Kartal bürosu 18 Mart günü polisler tarafından basıldı. Baskında, Kamil Taş, Muharrem Yiğitsoy, Betül Kılıçaslan, Ufuk Balcık ve Ali Kemal Kahraman gözaltına alındı. Derginin arşivine de el konuldu. 28 Nisan günü derginin merkez bürosunu yeniden basan polisler çalışanlardan Hamza Balcı, Mehmet Soylu ve Betül Kılıçaslan'ı gözaltına aldı. Gözaltında 4 gün kalan gazete çalışanlarının işkence gördüğü bildirildi.

Mart ayında Atılım gazetesinin İstanbul Aksaray'da bulunan merkez ve Kartal bürolarının polisler tarafından basıldığı, çalışanları ve misafirlerinin gözaltına alındığı bildirildi.

Mart ayının ilk haftasında İzmir'de Azadiya Welat, Kurtuluş, Kızılbayrak ve Halkın Günlüğü dergilerinin büroları, İstanbul'da Atılım bürosu ile MKM ve BEKSAV Kültür Merkezi polis tarafından basıldı.

4 Nisan günü İstanbul Zeytinburnu'nda 18 Nisan seçimleri nedeniyle propaganda turu atan HADEP araçları "zafer işareti yapıldığı" gerekçesiyle polisler tarafından durduruldu. Bu sırada bir grup MHP'li taş ve sopalarla araçlarda bulunanlara saldırdı. Bunun üzerine olay yerinden uzaklaşan HADEP konvoyunu polisler Yedikule bölgesinde yeniden durdurdular ve 4 kişiyi gözaltına aldılar. Bu arada olayı görüntülemeye çalışan Star gazetesi muhabirleri Selçuk Koç, Leyla İlhan ve Mesut Er polisler tarafından dövüldü. Selçuk Koç'un bacağının kırıldığı olayda gazetecilerin fotoğraf makineleri de kırıldı. Olayın ardından yere düşen bayrak ve flamaları toplayan çocuklar da polisler tarafından tartaklandı.

Devrimci Çözüm dergisi Yazışları Müdürü Neriman Tufan'ın evi 9 Nisan günü polisler tarafından basıldı. Neriman Tufan'ı evde bulamayan polislerin, kardeşleri Mahmut Tufan ve Levent Tufan'ı gözaltına aldıkları bildirildi. Bu baskının ardından polisleri 10 Nisan günü eve yeniden baskın düzenledi.

Halkın Günlüğü gazetesinin İzmir Büro çalışanı Erdal Güner ve ağabeyi Binali Güner, 29 Nisan gecesi evlerine yapılan baskında gözaltına alındı.

Politikada Atılım gazetesi Kayseri bürosunun nisan ayında polis tarafından basıldığı ve iki gazete çalışanının gözaltına alındığı bildirildi. Gazetenin İstanbul Gazi bürosu 11 Mayıs günü polisler tarafından basıldı. Baskında, gazete çalışanı Derya Algın ve Arif Köse ile bir misafir gözaltına alındı.

Gözaltına alınanların 4 gün boyunca işkence gördüğü bildirildi.

Ankara'da Anadolu Kültür Kooperatifi yayın organı "Güneş Ülkesi" dergisi Yazışları Müdürü Medet Dilek 4 Mayıs gecesi polisler tarafından evine yapılan baskında gözaltına alındı.

Atılım gazetesine 15 Mayıs günü polisler tarafından yapılan baskında, bir misafir ve iki gazete çalışanı gözaltına alındı.

Adana'da evine yapılan polis baskınında gözaltına alınan Kızıl Bayrak gazetesi çalışanı Fatma Sesli, 24 Mayıs günü çıkarıldığı DGM tarafından tutuklandı. Hakkında daha önce açılan bir davada 3 ay hapis ve 40 milyon lira para cezasına mahkum olduğu gerekçesiyle tutuklanan Sesli, Kürkçüler Cezaevi'ne konuldu.

Kesinleşen 1 yıl 1 ay 10 günlük hapis ve 3 milyar para cezası nedeniyle hakkında giyabi tutuklama kararı bulunan Proleter Halkın Birliği gazetesi Yazışları Müdürü 25 Haziran günü tutuklandı. Yazar'ın cezası Basın Affı uyarınca ertelendi.

Cezaevlerindeki ölüm oruçları nedeniyle tutuklu yakınlarının 15 Temmuz 1996 tarihinde İstanbul Çağaloğlu'nda düzenlediği bir gösteri sırasında tutuklu yakınlarını ve eylemi izleyen gazetecileri Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC) binasına girerek döven polislerden üçünün yargılanmasına 31 Mayıs günü başlandı. İstanbul 12. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen davada Zeki Eşiyok, Zafer Dursun ve Fırat Arıkan adlı polislerin "görevi kötüye kullanmak" suçundan 6 ayla 3 yıl arasında hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor. Tutuksuz yargılanan polislerin duruşmalarına katılmadığı dava 1999 yılında sonuçlanmadı.

Partizan dergisinin İstanbul'daki merkezine 14 Haziran günü polisler tarafından düzenlenen baskında, derginin Yazışları Müdürü Nuran Başkan ile dergi çalışanları Kemal Tohumlu ve Servet Çıracıoğlu gözaltına alındı.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in 21 Haziran günü İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ziyaretini izleyen gazeteciler, Cumhurbaşkanlığı koruma polisleri tarafından tartaklandı. Demirel'e soru sormak isteyen gazeteciler zor kullanılarak engellenirken Hürriyet gazetesi muhabiri Kemal Diyarbekir tartaklandı ve basın kartına el konuldu. Bina dışında da Show TV'ye ait aracın sürücüsü Ertuğrul Kındem, güvenlik önlemi alan polisler tarafından dövüldü.

Politikada Atılım gazetesinin teknik işlerinin yapıldığı Başat Ajans, 22 Haziran günü polisler tarafından basıldı. Baskında gazetenin eski yazışları müdürleri Mustafa Süke ve Ali İhsan Topçu ile Meral Koca gözaltına alındı.

Politikada Atılım gazetesinin Gazi Mahallesi dağıtımcısı Ayhan Deliduman ve büro çalışanı Derya Alçın, 17 Temmuz günü gözaltına alındı.

21 Temmuz günü Bahçelievler'deki bir trafik kazasıyla ilgili bilgi almak için gittikleri Bahçelievler 75. Yıl Polis Karakolu'nda tartaklandıklarını ve fotoğraf makinelerinin kırıldığını belirten Sabah gazetesi muhabiri Güngör Karakuş, Hürriyet gazetesi muhabiri Osman Tan, Akşam gazetesi muhabiri Barış Kara, Türkiye gazetesi muhabiri Mustafa Kurtaran ve Star gazetesi muhabiri Şentürk Duman, Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

Devrimci Çözüm dergisi hakkında 1997 yılı ekim ayında yayınlanan sayısındaki bir yazı nedeniyle verilen bir ay kapatma cezasının 29 Temmuz günü Yargıtay tarafından onaylanması üzerine derginin yayınına 2 Eylül gününden itibaren ara verildi.

Mücadele Birliği dergisinin İkitelli irtibat bürosuna 6 Ağustos günü düzenlenen baskında büro çalışanı Serdar Serbülent Sürücü, Beyhan Yüce ve Erdem Özgül adlı misafir gözaltına alındı.

30 Ağustos günü Dayanışma gazetesinin depremle ilgili özel sayısını Ümraniye'de dağıtan Sinan Şimşek gözaltına alındı.

Emek Gazetesi Yazışları Müdürü Ahmet Ergin, 15 Ekim günü saat 03.00 sıralarında evine baskın düzenleyen polisler tarafından gözaltına alındı. Daha önce verilen bir hapis cezası nedeniyle gözaltına alındığı öğrenilen Ahmet Ergin, Büyükbakkalköy Polis Karakolu'na götürüldü. Ergin, verilen cezanın Basın Affı kapsamına girdiğinin anlaşılması üzerine öğle saatlerinde Fatih Savcılığı tarafından serbest bırakıldı.

14 Ağustos günü TBMM İdare Amiri MHP'li Ahmet Çakar "mini etekli" olduğu gerekçesiyle Star gazetesi muhabiri Nuray Başaran'ın Meclis kulisinden çıkarılmasını istedi. Tartışmaya katılan MHP Uşak Milletvekili Armağan Yılmaz da gazetecileri, "Sizin dilinizi koparttırırım" diye tehdit etti.

Bir uyuşturucu kaçakçısına sahte belge düzenlediği iddia edilen Bursa Valisi Orhan Taşanlar ile ilgili haber yapan BRT'de görevli gazeteci Soner Arıkanoğlu haber kaynağı deşifre edildiği için istifa etti. BRT Ankara Haber müdürü Gürkan Zengin de aynı gerekçeyle görevini bıraktı. Arıkanoğlu'nun haberi üzerine Taşanlar televizyon kanalının sahibi işadamı Kamuran Çörtük aracılığıyla gazetecinin haber kaynağını öğrenmeye çalışmış ve Arıkanoğlu haber kaynağını açıklamaya zorlanmıştı.

Yayın hayatından çekilen Hepileri dergisinin sahibi ve Yazışları Müdürü Hüseyin Çevirgen, "bölücülük propagandası" yaptığı gerekçesiyle İstanbul DGM tarafından verilen giyabi tutuklama kararı nedeniyle 12 Ekim günü tutuklandı. Çevirgen'in 13 Ekim günü Basın Affı uyarınca serbest bırakıldığı bildirildi.

3 Kasım günü Atılım gazetesi İzmir Temsilciliği'ne düzenlenen baskında gazete çalışanı Ferhat Akçay gözaltına alındı.

İstanbul Kadıköy'de 20 Aralık günü akşam saatlerinde bir kafeye yapılan baskında Hüseyin Taş (E TV muhabiri) ve Barış Yarkadaş adlı gazeteciler ile Vedat Uçar adlı öğrenci gözaltına alındı.

Mücadele Birliği dergisinin sahibi Gülistan Kader, 23 Aralık günü Ümraniye Cezaevi önünde gözaltına alındı.

Hevi gazetesi Diyarbakır muhabirleri Mehmet Eren ve Aydoğan İnal 15 Haziran günü Demokrasi ve Barış Partisi'nin bir gezisini izlerken polisler tarafından Diyarbakır Mardinkapı'da gözaltına alındılar. 3 gün süreyle gözaltında tutulan muhabirler Emniyet Müdürlüğü'nde işkence gördüklerini belirttiler.

Mardin'in Kızıltepe ilçesine, Belediye Başkanı Cihan Sincar ile görüşmek üzere giden Washington Post gazetesi ve Amerika'nın Sesi Radyosu Türkiye Temsilcisi Amberin Zaman, 28 Haziran günü Kızıltepe'ye izinsiz girdikleri gerekçesiyle gözaltına alındı. Sincar ile görüşmek için belediye binasına giden, ancak Sincar'ın ilçe dışında olması nedeniyle görüşme yapamayan Zaman, belediyeden çık-tıktan sonra, bineceği ticari taksinin şoförü ile birlikte, sivil polis tarafından gözaltına alındıklarını söyledi. Gözaltına alındığında cep telefonu ve not defterine el konulduğunu belirten Zaman, şöyle dedi: "Gözaltında bana suçlu gibi davrandılar. Polislerin hepsi bana PKK'li muamelesi yaptı. Amerikan Elçiliği'nden ve Başbakanlık'tan beni sormalarını istedim. Kabul etmediler. Bir bayan polis tarafından ayrı bir odaya alınarak iç çamaşırlarım kalacak şekilde soyuldum. Beni bu şekilde arayamazsınız dediğimde, "İster 10 kez, 'ister 100 kez aynı şekilde ararız' dediler."

Polisin, gözaltına alınma gerekçesi olarak Kızıltepe'ye izinsiz gelişini gösterdiğini belirten Zaman, Kızıltepe'nin OHAL kapsamında olmadığını söylediğinde, "Sen Diyarbakır üzerinden geldin. Diyarbakır da OHAL kapsamında. Oradan geldiğin için izin alman gerekir" karşılığını aldığını kaydetti.

Özgür Gelecek dergisinin merkez bürosuna 11 Kasım günü gelen polisler büroda arama yaptı. Baskında muhabirler Celal Aslandoğan, Arife Çimen ve Kamil Taş gözaltına alındı. Ayrıca gazetenin Ankara bürosuna 2 Aralık günü düzenlenen baskında büroda bulunan arşiv belgeleri ve haber kasetlerine el konuldu.

Kasım ayında AGİT liderler zirvesinden önce çok sayıda sosyalist dergi ve kültür merkezine baskın düzenlendi. Baskınlarda birçok gazeteci, sanatçı ve kültür kurumu çalışanı gözaltına alındı. İstanbul'da 10 Kasım günü Yüz Çiçek Açsın Kültür Merkezi ile Tohum Kültür Merkezi'nin polis tarafından basılmasından sonra baskınlar 11 Kasım günü de

sürdü. Bağımsız Vatan dergisinin Çağaloğlu'ndaki bürosuna saat 15.00 sıralarında baskın düzenleyen polisler kapıyı balyozla kırarak içeride bulunan 8 dergi çalışanını gözaltına aldı. Aynı gün Politikada Atılım, Dayanışma, Özgürleşen Yurtsever Gençlik, Pıne, Devrimci Gençlik, Mücadele Birliği, Kızılbayrak, Hedef, Halkın Günlüğü, Selam, Haksöz dergi ve gazeteleri ile İdil Kültür Merkezi, Demokratik Mücadele Platformu'nda da aramalar yapıldı.

7.2.4. TUTUKLU VE HÜKÜMLÜ GAZETECİLER

TİHV'nin derlediği bilgilere göre 1999 yılında en az 18 gazeteci tutuklandı. Bu gazetecilerin adları ve çalıştıkları yayın kuruluşları şöyle:

Hasan Deniz Özgür Bakış gazetesi Yazışleri Müdürü Ali Rıza Halis Özgür Gündem gazetesinin İdare Müdürü

Pınar Ateş Kurtuluş gazetesi

Şenol Köroğlu Kurtuluş gazetesi

Aynur Siz Kurtuluş gazetesi

Metin Bulut Azadiya Welat gazetesi

Mehmet Ali Aslan Özgür Halk dergisi

İshak Benek Özgür Halk dergisi İzmir Temsilcisi

Hüseyin Çetin Özgür Halk dergisi

Erhan Güngör Selam gazetesi

Makbule Türk Alınterimiz gazetesi Yazışleri Müdürü

Celal Aslandoğan Özgür Gelecek gazetesi Yazışleri Müdürü

Yıldırım Doğan Kızılbayrak gazetesi

Nurbay İrmak Kızılbayrak gazetesi

Fatma Sesli Kızılbayrak gazetesi

Nuray Yazar Proleter Halkın Birliği

Hüseyin Çevirgen Hepileri dergisi sahibi ve Yazışleri Müdürü

Basın Konseyi'nin yayınladığı Hapiste Bulunan Gazeteciler Raporu'nda 1999 yılı başında hapiste bulunan gazeteci sayısı 12 olarak belirlendi. Bu gazetecilerin isimleri şöyle: Asiye Güzel Zeybek, Ayten Öztürk, Banu Güdenoğlu, Burhan Gardaş, Bülent Sumbül, İbrahim Çiçek, İsmail Beşikçi, Lütfiye Uluk, Muharrem Karademir, Ragıp Duran, Sadık Çelik ve Veysel Dağdaş.

Gazetecileri Koruma Komitesi (CPI)'nin 1999 yılı raporunda yıl sonunda hapiste olan gazeteci sayısı en az 17 olarak belirlendi. Rakamın çok yüksek olduğu belirtilen raporda bunun yine de bir önceki yıla karşılaştırıldığında bir gelişme sayılabileceği kaydedildi. 1998 yılını hapiste geçiren gazeteci sayısı CPI'ye göre 27 idi.

7.2.5. TOPLATILAN YAYINLAR VE CEZALAR

İçişleri Bakanlığından yapılan açıklamaya göre 1999 yılında adli makamlarca 1627 yayın hakkında toplatma kararı verildi. Muhalif basın yayın organları üzerinde yoğunlaşan toplatma kararları, çoğunlukla bölücülük propagandası ve yasadışı örgüt propagandasını düzenleyen maddeler uyarınca

alındı. 1999 yılında mahkumiyet kararı ile sonuçlanan basın davalarında verilen kapatma cezaları ise en az 863 gün oldu.

7.2.6. RADYO TELEVİZYON ÜST KURULU (RTÜK)

RTÜK 1999 yılı içinde televizyon kanalları ve radyolara toplam 2871 gün olmak üzere 115 kez yayın durdurma ve 98 kez uyarı cezası verdi. 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Kanunun "Toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevkeden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesine" ilişkin (g) bendinin ihlal edildiği gerekçesiyle toplam 1953 gün olmak üzere 30 kez yayın durdurma ve 13 kez uyarı cezası, "Kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliği taşıyan yayın yasaklarına" ilişkin (j) bendi gerekçesiyle toplam 125 gün olmak üzere 29 kez yayın durdurma ve 21 kez uyarı cezası, "Türkiye Cumhuriyetinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne" aykırı yayın yapılamayacağına ilişkin (a) bendini ihlal gerekçesiyle toplam 90 gün olmak üzere 3 kez yayın durdurma ve 4 kez uyarı cezası verildi.

Güvenlik belgesi zorunluluğu

23 Mart günü Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Kablolü Yayın Lisans ve İzin Yönetmeliği'nde yapılan değişikliklerle radyo-televizyon kuruluşlarının ortak ve yöneticilerinin, Başbakanlık'tan "ulusal güvenlik belgesi" almaları koşulu getirildi¹². Bu çerçevede radyo ve televizyonlarda ortak, yönetim kurulu başkanı, genel müdür, sorumlu müdür, haber-program veya teknik yayından sorumlu yönetici olamayacak kişiler şöyle tanımlandı:

-Başbakanlık'tan "ulusal güvenlik belgesi" alamayarak devlet güvenliği açısından sakıncalı görülenler. (MİT ve BTK kayıtları önemli olacak. Belge verilirken objektif kriterler Başbakanlık tarafından belirlenecek).

-İdeolojik ve anarşik eylemlere katılmalarından dolayı TCK'da düzenlenen devletin şahsiyetine karşı cürümler ile 168, 311, 312 ve 313 maddelerindeki suçları işleyenler.

-Terörle Mücadele Yasası'nın 7 ve 8. maddelerindeki suçlardan hüküm giyenler.

-Trafik kazaları ve benzeri taksirli suçlar dışında 5 yıldan fazla hapis cezası alanlar.

-Yayın tehditi ile para ve menfaat temin edenler. Hırsızlık, sahtecilik, dolandırıcılık, inancı kötüye kullanma, yalancı tanıklık, yalan yere yemin etmek, fuhuşu teşvik, hileli iflas, zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet gibi suçlardan hüküm giyenler.

-Kaçak elektrik kullanma gibi suçlar dışındaki kaçakçılık suçlarından hüküm giyenler.

-Devlet sırrını açığa vuranlar

-Resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırıcılar.

-Vergi kaçakçılığı yapanlar ile bu yolda girişimde bulunmaktan hüküm giyenler.

RTÜK Başkan Yardımcısı Şevki Göğüsger, radyo ve televizyon kuruluşlarının, "Özel olsalar da kamusal bir hizmet verdiklerini" belirterek yönetmeliği şöyle savundu:

"Ortak ve yöneticilerin Başbakanlık' tan ulusal güvenlik belgesi almaları gerekiyor. 'Bunlar özel şirket, bu düzenleme niye' diye sorulabilir? Hava sahası ile yerin 3 - 5 metreden sonrası devlete ait. Burada devlete ait olan bir hak kullanılıyor ve bir kamu hizmeti yapılıyor. Böyle bir hizmette bulunacak kişilerin devletin soruşturmasından geçmesi son derece doğal. Şimdi irticai amaçları olan biri veya PKK'lı bir TC vatandaşı televizyon kursa ne diyeceksiniz? Güvenlik belgesiyle sakıncalı kişilerin televizyon kurmaları, yönetici olmaları engellenecek."

İHD İstanbul Şubesi, tarafından yapılan açıklamada yeni yönetmeliğin, resmi politika yapımcılarının, düşünceyi ifade etme hakkına yönelik son yaptırımların bir örneğini oluşturduğunu belirtildi. Açıklamada RTÜK'ün kanal ve frekans tahsisinde, yayın kuruluşlarına kurucu olacak kişilerin, muhalif

¹² Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Kablolü Yayın Lisans ve İzin Yönetmeliği

"Başvuru İçin Gerekli Belgeler

Madde 9-Lisans başvuruları, Ek-1'de örnekleri verilen formlar kuruluşlarca doldurularak aşağıda belirtilen bilgileri içeren altı ayrı dosya verilmek suretiyle yapılır.

a) Kuruluş ve yayın hizmeti ile ilgili bilgileri içeren dosya,
b) Kuruluşun mali yapısı ve kaynaklarına ilişkin bilgileri içeren dosya,
c) Teknik alt yapıya ilişkin bilgileri içeren dosya.

d) Yayın kuruluşlarının ortaklarıyla, yönetim kurulu başkan ve üyeleriyle sorumlu müdürleri hakkında Başbakanlıktan alacakları, ulusal güvenlik açısından sakınca bulunmadığını gösterir bir belge (belge verilirken uyulacak objektif esas kriterler Başbakanlıkça belirlenir),

e) Kablolü yayın lisans ve izni verecek yayın kuruluşlarının, kurucuları, ortakları, yönetim kurulu başkan ve üyeleri, genel müdür ve yardımcıları, denetleme kurulu başkan ve üyeleri, sorumlu müdürleri, yayın denetleme kurulu elemanları ile unvanı ne olursa olsun haber, program ve teknik yayından sorumlu görevlilerinin;

1) Taksirli suçlar hariç olmak üzere, affa uğramış olsalar dahi ağır hapis veya 5 yıldan fazla hapis cezalarından biri veya yayın tehdidi ile para ve menfaat temini, hırsızlık, sahtecilik, dolandırıcılık, inancı kötüye kullanma, yalan yere şahadet, yalan yere yemin etmek, iftira, suç tasnii ve resmi mercileri iffal, müstehcen ve hayasızca yayın, fuhuşa teşvik, hileli iflas, zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvetten veya istimal ve istihlak kaçakçılığı dışındaki kaçakçılık suçlarından biri ile veya devlet sırlarını açığa vurmak veya resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma veya vergi kaçakçılığı veya vergi kaçakçılığına teşebbüs, ideolojik ve anarşik eylemlere katılma ve bu eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından,

2) Türk Ceza Kanununun İkinci Kitabının Birinci Babındaki, Devletin Şahsiyetine Karşı Cürümler ile aynı Kanunun 168, 311, 312 ve 313 üncü maddeleri ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 7 ve 8 inci maddelerindeki suçlardan, hüküm giymemiş olduklarını gösterir belgeler,

f) Yönetim Kurulu Başkan ve Üyeleri, Genel Müdür ve Yardımcıları, Denetleme Kurulu Başkan ve Üyeleri ve Sorumlu Müdürlerinde değişiklik yapılmasının gerektiği hallerde yerine geçecek kişilerin bu maddenin birinci fıkrasının (e) bendinde belirtilen şartlara haiz olduklarını gösterir belge ile Başbakanlıktan alacakları Ulusal Güvenlik Belgesini değişiklikten önce; Üst Kurula vermekle yükümlüdürler."

kesimden olmaması için evrensel hukuk ilkelerine aykırı kararlar aldığına dikkat çekildi.

Kanal 21

RTÜK 24 Kasım günkü toplantısında 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Kanunu'nun 4. maddesinin; "Toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevk eden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi ilkesine" ilişkin (g) bendini ihlal ettiği gerekçesiyle Diyarbakır'da yayın yapan Kanal 21 televizyonunun yayınlarının bir yıl süreyle durdurulmasına karar verdi. Şivan Perwer'in söylediği Kürtçe bir türküyü yayınladıkları gerekçesiyle yayın durdurma cezası alan Kanal 21'in yetkilileri yaptıkları açıklamada Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nün RTÜK'e sözkonusu türkünün sözleri ile ilgili yanlış bilgi verdiğini belirttiler.

Kanal 21'in avukatlarının yaptıkları itirazı değerlendiren Ankara 7. İdare Mahkemesi aralık ayında yürütmeyi durdurma kararı aldı. Ancak yürütmeyi durdurma kararından bir buçuk ay sonra RTÜK'ün itirazı üzerine durdurma kararı iptal edildi.

Radyo Umut

İstanbul ve çevresinde yayın yapan Radyo Umut'un yayını 21 Şubat günü ana haber bülteninde bir örgütün merkez komite bildirisini yayınlayarak 3984 sayılı Kanun'un 4. maddesinin; "toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevk eden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi ilkesine" ilişkin (g) bendini ihlal ettiği iddiasıyla RTÜK tarafından 1 Nisan gününden itibaren 1 yıl süreyle durduruldu.

Özgür Radyo

RTÜK'ün 18 Mart günü yapılan toplantısında 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Kanunu'nun 4. maddesinin; "Toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevk eden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi ilkesine" ilişkin (g) bendini ihlal ettiği iddiasıyla İstanbul'da yayın yapan Özgür Radyo'nun yayınlarının bir yıl süreyle durdurulmasına karar verildi. Özgür Radyo'ya verilen 1 yıllık yayın durdurma cezasına gerekçe olarak İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir'in, PKK lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanarak Türkiye'ye getirilmesinin ardından başlayan olaylarla ilgili açıklamasını yayınlaması gösterildi.

Konuyla ilgili bir açıklama yapan Özgür Radyo Genel

Yayın Yönetmeni Filiz Aslan, 19 Şubat günü tüm televizyonların görüntüleriyle birlikte verdiği, günlük gazetelerde yer alan; İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir'in açıklamaları 3984 sayılı kanunun 4. maddesinin (g) bendini ihlal etmezken, Özgür Radyo'nun haber bültenlerinde verilmesinin bu maddenin ihlali olarak değerlendirildiğini söyledi.

Radyo Foreks

Bölgesel haber kanalı Radyo Foreks, haber programlarını naklen aktardığı BBC Radyosu Türkçe Servisi'nin bir yayını nedeniyle, RTÜK'ün aldığı karar uyarınca 30 Ekim gününden itibaren 30 gün süre kapatıldı. Karar RTÜK'ün 1 Kasım'da yayınlanan basın bildirisinde şu şekilde yer aldı:

"Üst Kurul, İstanbul'da yayın yapan Radyo Foreks hakkında da, 26 Mayıs 1999 tarihinde (saat 18.00), BBC'nin Türkçe yayınından canlı olarak nakledilen haber bülteninde, terör örgütüne siyasi kimlik atfeden mahiyette bir habere yer verilmesi nedeniyle, 3984 Sayılı Yasanın 4. maddesinin "Türkiye Cumhuriyetinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne" ilişkin (a) bendini ihlali nedeniyle 30 gün yayın durdurma müeyyidesi uygulanmasını öngörmüştür. Nitekim ilgili kuruluşun, 16-17 Şubat 1999 tarihlerinde yine BBC kaynaklı olarak yayınladığı haber bültenlerinde ERNK temsilcisinin terör örgütü başının yakalanmasıyla ilgili demecini yayınladığından, 3984 Sayılı Yasanın 4. maddesinin (a), (g), (ı) bentleri ile aynı yasanın yeniden iletim yasağına ilişkin 26. maddesine dayanılarak Üst Kurul tarafından uyarıldığı belirlenmiştir. Bununla birlikte Radyo Foreks'in; yeniden iletim yasağı konusunda yapılan uyarıya rağmen, oluşturduğu network ağından istifade ederek diğer radyolarla sözleşmeler yapmak suretiyle, terör örgütü açıklamalarını ve faaliyetlerini yayımlamakta ısrar etmesi, Üst Kurulun 30 günlük yayın durdurma kararının gerekçesini oluşturmuştur."

Radyo Foreks, 1994 yılından itibaren düzenli olarak BBC Dünya Servisi Türkçe haberlerini her gün birkaç kuşak yayınlıyordu. Abdullah Öcalan'ın yakalanıp Türkiye'ye getirilmesinin ardından Avrupa'da düzenlenen şiddet eylemleri ve gösterilerle ilgili 16-17 Şubat tarihli geniş kapsamlı yayınlarında, BBC, iki gün peşpeşe, PKK'nın siyasi kolu ERNK'nın sözcülerinden Mizgin Şen'in görüşlerine de yer verdi. 30 gün kapatma cezasına, 26 Mayıs tarihli BBC ana haber bülteninde aktarılan, Hollanda'daki bir Kürt toplantısıyla ilgili haberin yol açtığı bildirildi.

8. TOPLANTI ve GÖSTERİ ÖZGÜRLÜĞÜ

Hükümetin ve kolluk güçlerinin demokratik taleplerle gerçekleştirilen toplantı, gösteri ve eylemlere yönelik katı tutumunda 1999 yılında da bir değişiklik olmadı. Özellikle OHAL ve mücavir illerde yapılmak istenen eylemler OHAL Valiliği tarafından önceden yasaklandı.

2911 Sayılı “Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası”na muhalefet ettiği gerekçesiyle binlerce sendika, sivil toplum örgütü üyesi, öğrenci yargılandı. Valilikler, protesto eylemlerine katılan kamu çalışanları hakkında soruşturma açtı.

Bu dönemde derslerinin boş geçmesini protesto etmek üzere eylem yapan ilköğretim öğrencileri bile yargılandı. Örneğin Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianame ile Atatürk İlköğretim Okulu öğrencileri Y.T. (14), S.K. (13), G.Ü. (13), D.D. (12), E.İ. (12) ve G.K. (13) hakkında ‘ “izinsiz gösteri düzenledikleri” iddiasıyla dava açıldı.

İstanbul Gazi mahallesinde 6 Ekim 1998 tarihinde “derslerin boş geçmesini protesto amacıyla” gösteri yapan 6 ilköğretim okulu öğrencisi hakkında açılan dava, 16 Aralık günü İstanbul 1. Çocuk Mahkemesi’nde başladı. Duruşmada ifade veren çocuklar, öğretmen eksikliği nedeniyle derslerinin boş geçtiğini, okula öğretmen verilmesi amacıyla arkadaşlarıyla birlikte karar vererek yürüyüş yaptıklarını söylediler. Çocuklar, yürüyüş sırasında kendilerini engelleyen polisler tarafından okula götürdüklerini ve müdür yardımcılarının kendilerini seçtiğini bildirdiler. Duruşma sırasında adliye dışında bekleyen gazetecilerin, destek amacıyla gelen öğrencilerle konuşması polisler tarafından engellendi. Yıl içinde sonuçlanmayan dava, 2000 yılına ertelendi.

a) Dünya Kadınlar Günü

8 Mart Dünya Kadınlar günü kutlamaları İzmir, Kocaeli ve İstanbul’da olaylı geçti. Gösterileri zor kullanarak dağıtan polisler çok sayıda kişiyi gözaltına aldı. HADEP’li kadınlar tarafından İzmir Kadifekale’de düzenlenmesi planlanan gösteriye müdahale eden polis, aralarında HADEP İzmir İl Başkanı Ali Yavuz’un da bulunduğu 241 HADEP üyesini gözaltına aldı.

Kocaeli’de 6 Mart günü KESK tarafından gerçekleştirilen “Dünya Emekçi Kadınlar Günü” etkinliğinde 18 kişi gözaltına alındı. 7 Mart günü gözaltına alınanların savcılığa çıkarılması sırasında Adliye önünde toplanan kitleye polis müdahale etti. Polisler, Tüm Bel-Sen Kocaeli Şube Başkanı Bedriye Yıldızeli, Eğitim-Sen Kocaeli Şube Başkanı Nihat Değer, EMEP Kocaeli İl Başkanı Çetin Güzel ile ÖDP Kocaeli İl Başkanı Dursun Sevim’in de aralarında bulunduğu yaklaşık 180 kişiyi gözaltına aldı.

Balıkesir’de de 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü nedeniyle düzenlenmek istenen etkinliğe Valilik izin vermedi.

5 Mart günü Zonguldak’da etkinliklere ilişkin bildiri dağıtan Eğitim-Sen üyeleri Aliye Uzunovalı, Yavuz Aydın, Metin Özçelik, Mustafa Bacı ile İHD üyeleri Necdet Özsaygı ve Şükran Sümer, SES Zonguldak Şube Başkanı Aliye Erdaş ve SES üyesi Nazlı Bahadır polisler tarafından gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar 6 Mart günü çıkarıldıkları mahkeme tarafından “bildirilerde bölücülük propagandası yapıldığı” iddiasıyla tutuklandılar.

İstanbul’da Kadıköy İskele Meydanında bulunan ÖDP, SİP, EMEP ve HADEP ilçe örgütü binalarını abluka altına alan polis, ÖDP milletvekili adayı Can Hasanoğlu ile SİP milletvekili adayı Aysel İçil’in aralarında bulunduğu 26 kişiyi gözaltına aldı. İstanbul Şirinevler’de HADEP’li kadınlar tarafından düzenlenmek istenen etkinliğe müdahale eden polis çoğu HADEP’li yaklaşık 100 kadını gözaltına aldı.

8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü’nde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi kantinine afiş astıkları için gözaltına alınan ve haklarında “PKK’ye yardım ve yataklık ettikleri” iddiasıyla TCY’nin 169. maddesi uyarınca dava açılan 3’ü tutuklu 14 öğrencinin İstanbul DGM’de yargılanmasına 10 Mayıs günü başlandı. Duruşmada tutuklu öğrenciler Evin Kum, Öznur Bulmuş ve Ebru Sungun tahliye edildi.

Bu arada Diyarbakır’da 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü’nde ‘Özgür kadın, özgür yaşayandır’ yazılı kokart taşıdıkları gerekçesiyle 71 öğretmen hakkında Valilik tarafından soruşturma başlatıldı. Bu çerçevede öğretmenlerden 25 Haziran’da savunmaları alındı. Öğretmenler savunmalarında, 8 Mart’ın

evrensel bir gün olduğunu ve kendilerini ifade etmeleri için bütün dünya kadınları tarafından bugünün bir bayram havası şeklinde kutlandığını vurguladı.

Eğitim-Sen Diyarbakır Yönetim Kurulu üyesi Medeni Alpkaya ise “O gün bütün iş yerlerimizde eylem yapmamıza rağmen sadece Fatih Lisesi’nde 27, Anadolu Teknik Endüstri ve Meslek Lisesi’nde 13 ve Birlik Lisesi’nde de 31 kişi olmak üzere toplam 71 öğretmene soruşturma başlatıldı” dedi. Benzeri eylemlerden dolayı bu güne kadar üyeleri hakkında yüzlerce dava ve soruşturmanın açıldığını ancak bir çoğunun beraat ve takipsizlikle sonuçlandığını hatırlatan Alpkaya, aynı davalardan açılan adli soruşturmada takipsizlik ve beraatle sonuçlanmasına rağmen idarenin baskıcı tutumunu sürdürdüğünü belirtti.

b) Newroz Bayramı

Newroz Bayramı’nın “resmileştirilmesi” yönündeki çalışmalar 1999 yılında geçmiş yıllara oranla önemli bir artış gösterdi. İçişleri Bakanlığı tarafından ayrıntılı olarak hazırlanan ve özellikle OHAL Bölgesi’nde askerler aracılığıyla yürürlüğe konulan Çalışma Programı ile Newroz’un “Nevruz” olarak kutlanması yönünde çaba gösterildi.

İçişleri Bakanlığı tarafından “Nevruz kutlamaları” ile ilgili olarak hazırlanan genelge ile 21 Mart günü tüm otobüsler, çarşılar ve mağazaların “Nevruz”u sembolize edecek flamalarla donatılması, bu konuda çok sayıda kitap, broşür, afiş, kartpostal ve takvim dağıtılması istendi. 18 Mart-21 Mart tarihleri arasında “konuya vakıf bilim adamları” tarafından konferanslar verilmesi istenen genelgede, “Yerel radyo ve televizyonlarda ‘Nevruz’ konusunda kamuoyunu aydınlatacak konuşmalar yayınlanması, 1-21 Mart tarihlerinde ‘Nevruz’ konusunda hazırlanacak makalelerin gazete ve dergilere gönderilmesi, ‘Nevruz’ dolayısıyla yapılacak etkinliklerde sarı, kırmızı ve yeşil renklerinin kullanılması ve bu renklerin Türk renkleri olduğu hususunun vurgulanması, Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerine gelmesi muhtemel parlamenter, gazeteci, TV ekibi ve diğer uluslararası kuruluş yetkililerinin dönüşlerinde maksatlı yayınlar yapmalarını önlemek amacıyla bilgilendirilmelerinin sağlanması” öngörüldü. Bu arada faaliyet programında, “Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde Nevruz’un huzur ve güvenli bir ortamda kutlandığı temalarını içeren haber ve görüntüler Basın Bürosu tarafından geçilecektir” şeklindeki açıklama da dikkat çekti.

Öte yandan önceki yıllarda olduğu gibi Newroz öncesinde siyasi partiler, sendikalar ve demokratik kitle örgütlerine yönelik baskılar ve gözaltılar, 1999 yılında da sürdü.

İzmir Ege Üniversitesi Kampüsü’nde 18 Mart günü

yapılan Newroz kutlamasına polisler müdahale etti. Gözaltına alınan 59 öğrenciden Serdar Sarıtaş, Sinan Aras ve Politik Ege gazetesi çalışanı Cennet Serçe ile kapatılan Ülkede Gündem gazetesi muhabiri Nihat Çelik 19 Mart günü tutuklanarak cezaevine gönderildi.

Diyarbakır’da 18 Mart günü öğle saatlerinde özel bir dersanenin öğrencileri tarafından düzenlenen Newroz gösterisinden sonra dersaneyi basan polisler aralarında dersane müdürü İbrahim Oğuz ve öğretmenlerden Burhanettin Varolüneş’in de bulunduğu 36 kişiyi tartaaklayarak gözaltına aldı.

İstanbul’da Newroz öncesinde 18-19 Mart günlerinde HADEP İstanbul il örgütü ve ilçe örgütleri, çok sayıda kültür merkezi ve dernek polisler tarafından basıldı. Baskınlarda HADEP İl Örgütü’nde 7, ilçe binalarında da yaklaşık 250 kişi gözaltına alındı. MKM, Azadiye Welat gazetesi, Özgür Gelecek dergisi, Nazım Kültürevi, İdil Kültür Merkezi, Tohum Kültür Merkezi, Yüz Çiçek Açsın Kültür Merkezi, Evrensel Kültür Merkezi ve İstanbul Barosu Staj Eğitim Merkezi’ne 18 Mart günü yapılan baskınlarda ise EMEP İstanbul İl Başkanı Cevriye Aydın Eftelioğlu, il yöneticisi Arzu Dağlaroğlu, Beyoğlu İlçe Başkanı Hüseyin Zulfikar, Evrensel gazetesi muhabiri Muzaffer Özkurt ile birlikte çok sayıda kişi gözaltına alındı.

TMMOB Makina Mühendisleri Odası tarafından 20 Mart günü düzenlenmesi planlanan “Öğrenci-Üye Kurultayı 99” toplantısı, Newroz Bayramı gerekçe gösterilerek Ankara Valiliği tarafından yasaklandı.

Newroz öncesinde İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir’in isteği üzerine çevre illerden 2 bin kişilik polis takviyesi yapılırken, Ankara’ya 500 kişilik takviye polis gönderildi.

Newroz kutlamalarını izlemek için Mardin’in Kızıltepe ilçesine giden Hürriyet muhabiri Nurettin Kurt, kaldığı otelden polis tarafından alınarak Mardin’e getirildi. Emniyet Müdürlüğü’nde bölgeye neden geldiği yönünde ifadesi alınan Kurt, izinsiz Kızıltepe’ye girdiği gerekçesiyle il dışına çıkarıldı. Newroz kutlamalarına, birçok ilde resmi kutlamalar dışında izin verilmedi.

İHD’den yapılan açıklamaya göre, Türkiye genelinde Newroz’da 8174 kişi gözaltına alındı. İHD’nin belirlemelerine göre gözaltına alınanların illere göre dağılımı şöyle:

İstanbul : 2459, Diyarbakır : 4000, Adıyaman : 130, Malatya : 6, Şanlıurfa: 200, Siirt : 29, Gaziantep: 500, Batman : 200, Muş : 10, Ankara : 250, Van : 100, Balıkesir : 30, Tokat : 10, Adana : 100, İzmir : 100, Mersin : 50

Emniyetin açıklamasına göre ise, gösterilerde gözaltına alınanların illere göre sayısı şöyle: İstanbul’da 1695, Diyarbakır’da 300, Şanlıurfa’da 120, Van’da 113, Gaziantep’te 61, İçel’de 54,

Konya'da 47, Ankara'da 39, Tekirdağ'da 31, Adana'da 8, Kırşehir'de 6. İstanbul'da 133 kişinin genel kontrollerde, 409 kişinin kitle örgütlerine, sendika ve derneklere yapılan baskınlarda, diğer kişilerin de gösterilerde gözaltına alındığı açıklandı. İstanbul'da gözaltına alınanlardan 400'ünün serbest bırakıldığı öğrenildi.

Newroz kutlamaları için Adana'da bulunan biri Türk uyruklu 10 Alman gazeteci "PKK propagandası yapmak amacıyla Türkiye'ye geldikleri" iddiasıyla 21 Mart günü gözaltına alındı. Gazeteciler, çıkarıldıkları Cumhuriyet Savcılığı'nın görevsizlik kararı vermesinin ardından 22 Mart günü DGM'ye çıkarıldıktan sonra sınırdışı edildi.

İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin düzenlediği basın toplantısında, 21 Mart günü İstanbul genelinde düzenlenen 24 ayrı Newroz kutlamasında, polisin saldırısı sonucu 11 kişinin vurularak, 195 kişinin de dövülerek yaralandığını açıkladı. Newroz öncesi pek çok yeri basarak yüzlerce kişiyi gözaltına alan polis, Newroz günü de 8 ayrı kuruma baskın düzenlediğini söyleyen Keskin, Newroz'un yasal olarak kutlanması için yapılan tüm başvuruların Valilik tarafından yasaklandığını kaydetti.

İstanbul Tuzla'da Newroz gösterileri sırasında gözaltına alınan 7'si kadın 54 kişi çıkarıldıkları Tuzla Cumhuriyet Başsavcılığı'nca sevk edildikleri nöbetçi mahkeme tarafından, "2911 sayılı 'Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet" suçundan tutuklandı. 22 Nisan günü İHD İstanbul Şubesi'nde bir basın açıklaması yapan HADEP Tuzla İlçe Başkanı Cemal Kılıklı, Tuzla'da gözaltına alınan HADEP ve Deri-İş üyesi 54 kişinin işkence gördüğünü açıkladı. Kılıklı, gözaltına alınanların Tuzla Jandarma Karakolu'nda dövüldüğünü, 10 kişinin, işkence gördüğüne ilişkin Adli Tabiplikten rapor aldığını bildirdi.

c) 1 Mayıs İşçi Bayramı

21 Nisan günü Ankara'da 1 Mayıs afişleri asan EMEP üyeleri Yakup Aslandoğan, Mehmet Bircan, Ali Karataş, Zeynel Kuzucu, Emre Güzelcan, Seval İnceoğlu, Koray Demir ve Serdar Altınsoy gözaltına alındı. 24 Nisan günü de yine Ankara'da Emre Doğan, Devrim Kabasakal, Ömer Özcanlı, Meral Ökçün, Murat Arman, Şirin Doğan ve Rüstem Kahraman adlı EMEP'liler gözaltına alındı. Gözaltına alınanların götürüldükleri karakolda dövüldükleri bildirildi. Yenimahalle İlçe Başkanı Şirin Doğan, olayla ilgili olarak 4 Mayıs günü görevli polisler hakkında suç duyurusunda bulundu.

Halkevleri tarafından çıkarılan 1 Mayıs afişlerinin İstanbul Beyoğlu Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından toplatılması üzerine Türkiye çapında tüm halkevleri 26 Nisan günü basıldı. İzmir'de 28 Nisan günü Özgür Gelecek dergisi, Özgür Halk dergisi, Azadiya Welat gazetesi, Mart-Ekin Sanat Merkezi, Halkın Günlüğü

gazetesi, Evrensel Kültür Merkezi, MKM, Evrensel gazetesi ve Atılım gazetesine baskın düzenlendi. MKM'ye yapılan baskında Beyaz Emektar ve Ozan Cezmi Yalçınkaya, Özgür Halk dergisinde İshak Benek gözaltına alındı. 1 Mayıs öncesi operasyonlarda 60 kişinin gözaltına alındığı bildirildi. Gözaltına alınan 40 kişinin daha sonra serbest bırakıldığı, 20 kişinin ise DHKP-C örgütü adına faaliyetlerde buldukları gerekçesiyle İzmir DGM'ye sevk edildiği bildirildi.

27 Nisan günü Kızıl Bayrak dergisinin özel sayısını dağıtırken Dilşat Koyuncu, Dinçer Mendillioğlu, Özdal Akyaşar, Hüseyin Bozdağ ve Cevat Aksu gözaltına alındı. İstanbul'un Kadıköy, Karaköy, Kartal ve Mustafakemal semtlerinde afiş asan Sosyalist İktidar Partisi (SİP) üyesi 7 kişi gözaltına alındı.

Bu arada 1 Mayıs kutlamaları ile ilgili olarak ilginç bir örnek de MHP'den geldi. MHP Başkanlık Divanı, 1998 yılının 1 Mayıs eylemlerindeki olayların (Bkz. TİHV 1998 Yılı raporu) benzerlerinin yaşanmaması için 1 Mayıs günü partinin il ve ilçe örgütlerinin kapalı tutulmasını kararlaştırıldı.

1 Mayıs, Ankara, İstanbul ve İzmir'de DİSK ve KESK'in öncülüğünde düzenlenen yürüyüş ve mitinglerle kutlandı. Türk-İş Genel Merkezi'nin katılmadığı mitinglere Konfederasyona bağlı çeşitli sendikalar katıldı. 1 Mayıs'ı salonlarda kutlamayı tercih eden Hak-İş tarafından Ankara'da düzenlenen toplantıya ise Kamu-Sen ve Memur-Sen Genel Başkan düzeyinde katıldı.

İstanbul'daki kutlamalar, Tertip Komitesi'ni oluşturan DİSK ve KESK başkanları ile demokratik kitle örgütleri temsilcilerinin Taksim Meydanı'na kadar yürüyüşüyle başladı. Temsilciler, Taksim Anıtı'na çelenk bıraktı. Buradan toplu halde Kazancı Yokuşu'na yürüyen grup, yokuşa karanfil bırakarak, 1 Mayıs 1977 yılında öldürülen 34 kişinin anısına saygı duruşunda bulundu. Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'ndaki miting için saat 11.00'de, Şişli'de ve Piyalepaşa Bulvarı'nda toplanan gruplar alana doğru yürüyüşe geçti. Piyalepaşa Bulvarı'nın çevresindeki köprü ve binalarda yüzleri maskeli ve ellerinde uzun namlulu silahlar bulunan özel timler görev alırken, bir polis helikopteri havadan sürekli denetim yaptı. Polis, kontrol noktalarında tek tek arama yaptı. Polis telsizinden alanda 20 bin kişinin toplandığı anons edildi.

Daha önceki yıllardaki 1 Mayıs kutlamalarına katılan MLKP, TIKKO, TIKB gibi yasadışı sol grupların 99 yılının 1 Mayıs'ında kendi pankartları yerine, yasal parti ve dergilerin pankartları altında katılması dikkat çekti. Emniyet Müdürlüğü'nden yapılan açıklamada, kutlamalar nedeniyle İstanbul genelinde 266 kişinin gözaltına alındığı bildirildi. Miting alanında sekiz bin 250'si polis, 250'si jandarma olmak üzere sekiz bin 500, İstanbul genelinde ise 25 bin 314 personelin

görev aldığı belirtildi. İstanbul'da 1 Mayıs öncesinde ve sonrasında polisler tarafından ablukaya alınan HADEP il ve ilçe örgütlerinde yüzü aşkın kişi gözaltına alındı.

1 Mayıs kutlamalarının yasaklandığı Diyarbakır'ın Dağkapı semtinde toplanan sendikacılara müdahale eden polis SES Diyarbakır Şube Başkanı Hüseyin Bayrak, Birleşik Taşımacılık Sendikası Diyarbakır Şube Başkanı Hasan Soysal, İHD Bölge Temsilcisi Hanifi Işık, HADEP Diyarbakır İl Örgütü Yöneticisi Cemal Koçer, Muhsin Uyanık, Yaşar Türk, Vahdettin Kılıç, Abdurrahman Zorlu, Mahmut Aktanış, Fuat Kumrul, Medeni Alpkaya, Hafit Balen, Gülay Bora, Ayhan Kaplan, Mehmet Bakır, Ayşe Avcı ve Songül Aytekin'i gözaltına aldı.

Adıyaman'da miting alanına giden eylemciler polisler tarafından zor kullanılarak dağıtıldı. Olayda 20 kişi yaralandı, 47 kişi de gözaltına alındı. Olayda kaburgaları kırılan Çetin Taş ile Mustafa Altın ve Saime Altın adlı kişiler hastaneye kaldırıldı.

Adana'da ise Barbaros mahallesinde toplanan bir grubun polisler tarafından havaya ateş açılarak dağıtıldığı, bazı kişilerin dövülerek gözaltına alındığı öğrenildi. Gözaltına alınanlardan 7 kişi Siyasi Şube'de sorgulandıktan sonra 5 Mayıs günü Nöbetçi Sulh Ceza Hakimliği'ne çıkarıldı. Burada üç kişi serbest bırakılırken, Bayram Özer, Besim Öztaş, Yılmaz Bahadır ve Zülküf Özdamar tutuklanarak cezaevine gönderildi.

İstanbul Taksim'de 1 Mayıs kutlamasına giderken gözaltına alınan Mehmet Mutlu, Ahmet Turan ve Mustafa Pektaş, 5 Mayıs günü tutuklandı.

d) KESK Eylemleri

Eylemler

13 Şubat günü, KESK tarafından "baskı ve sürgünleri protesto etmek" amacıyla Ankara'da düzenlenen miting olaysız geçti. Miting öncesi, eyleme destek vermek üzere gelen ve üzerlerinde pankart bulduklarını iddiasıyla gözaltına alınan 4 öğrenci kısa bir süre sonra serbest bırakıldı.

Hükümetin memur maaşlarına yapmayı planladığı düşük artışı protesto amacıyla KESK tarafından 16 Haziran günü düzenlenen eylemler olaylı geçti. Mersin, Diyarbakır ve Gaziantep'te gerçekleştirilen gösteriler zor kullanılarak dağıtıldı. Mersin'de öğle saatlerinde yürüyüşe geçen memurların yolu polisler tarafından kesildi. Bunun üzerine göstericiler oturma eylemine başladılar. Polisler aralarında KESK Genel Başkanı Siyami Erdem'in de bulunduğu 20 kişiyi tartaklayarak gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar akşam saatlerinde serbest bırakıldı. Gaziantep'te aynı saatlerde Atatürk Anıtı önünde toplanan memurların yaptığı gösteriye müdahale eden polisler, Enerji Yapı-Yol Sen Şube Başkanı Turgut Darıca, Tüm Bel-Sen

Şube Başkanı Hanifi Bozgan, Yargı-Sen Şube Başkanı Hanifi Kocaaslan, Haber-Sen Şube Başkanı Ömer Yılmaz, Maliye-Sen Şube Başkanı Şaban Pala, KESK Şubeler Platformu Dönem Sözcüsü Mehdi Resul Doğan ve HADEP Şahinbey İlçe Başkanı Rıdvan Özer'in de aralarında bulunduğu 100 kadar memuru gözaltına aldı. Diyarbakır'da ise eylem için toplanan 400 kadar memur polisler tarafından dağıtıldı.

Hükümetin memur maaşlarına yapmayı planladığı düşük zammı protesto amacıyla KESK'in 26 Haziran günü Türkiye çapında düzenlemek istediği mitinge Diyarbakır, Şanlıurfa ve Batman'da valilikler tarafından izin verilmedi.

KESK'in kararı doğrultusunda tüm illerde KESK'e bağlı sendikalar tarafından düzenlenen, 2000 Yılı Bütçe'sini protesto eylemleri Olağanüstü Hal Bölgesi'nde, mücavir illeri de kapsayacak şekilde yasaklandı.

OHAL Bölge Valiliği'nin 08.11.1999 tarih ve 2013 sayılı yasaklama kararı, il valilikleri tarafından, illerdeki sendika şubelerine yazılı olarak tebliğ edildi. Yazılarda, "Bazı memur sendikalarının ve demokratik kitle örgütlerinin memur maaş artışının yetersiz olduğu gerekçesiyle Olağanüstü Hal Bölgesi'nde (müjvir alan dahil) de yapacakları her türlü toplantı, miting ve gösteri yürüyüşlerine izin verilmeyeceği bildirilmiştir" denildi.

Bu arada İstanbul Valiliği KESK'in bütçeye karşı yapacağı eylemlerle ilgili olarak, kaymakamlıklara, kaymakamlıklar da bölgelerindeki çeşitli kamu işyerlerinin müdürlüklere 'uyarı' yazıları gönderdi.

İstanbul Valiliği tarafından kaymakamlıklara gönderilen yazıda, KESK'in aralık ayına kadar yapacağı eylemler sıralanarak, "... istihbari çalışmalara ağırlık verilerek gerekli tüm tedbirlerin alınması, yasadışı eylemlere izin verilmemesi, tevessül edenler hakkında gerekli adli ve Bakanlığın 10.12.1997 tarih ve 8.02.0.PEG.0.12.383.28199 sayılı mesai ve hizmetin devamlılığının sağlanması ve buna uymayanlar hakkında gerekli işlemin yapılmasını isteyen genelgesine göre işlemlerin yapılması ve gelişmelerden bilgi verilmesi" istendi.

KESK tarafından 2000 yılı Bütçe Yasa tasarısını protesto etmek amacıyla 20 Kasım günü Türkiye çapında yapılmak istenen mitinglere Diyarbakır, Muş, Tunceli, Kayseri ve Muğla valilikleri izin vermedi.

Hükümetin memur maaşlarına yüzde 15 oranında zam kararı 23 Aralık günü Türkiye genelinde KESK tarafından yapılan eylemlerle protesto edildi. Birçok kentteki gösteriler olaysız geçti. Mersin'de ise memurlar zor kullanılarak dağıtıldı. Mersin Devlet Hastanesi önünde toplanan çok sayıda memuru zor kullanarak dağıtan polisler yaklaşık 100 kişiyi gözaltına aldı. Aralarında Seher Altın ve Necdet Yıldırım adlı öğretmenlerin de bulunduğu bazı göstericiler de polis köpekleri tarafından ısırıldı.

Kayseri’de yapılan eylemde ise Tahsin Yılmaz ve Melek Sima Alp adlı memurlar gözaltına alındı.

Diyarbakır’da memur zamlarının düşük olmasını protesto etmek amacıyla SES tarafından 15 Ocak günü yapılmak istenen basın açıklamasına müdahale eden polisler, 20 sendika yöneticisi ve üyesini gözaltına aldı. Gözaltına alınanların isimleri şöyle:

Münevver Can, Muhsin Uyanık, Süleyman Akın, Raife Alkış, Celal Yoldaş, Ayten Tekeş, Yıldız Ok, Ayşe Avcı, Hürmet Tantekin, Deniz Çetin, Lokman Üren, Murta Yoldaş, Enerji Yapı Yol-Sen Temsilcisi Kadri Gülmez, Haber-Sen Temsilcisi Abidin Elçi, Tüm Bel-Sen Diyarbakır Şube Başkanı Baki Kazmacı, Tüm Bel-Sen Şube Sekreteri Veysi Ayüs ve soyadları öğrenilemeyen Emine ve Mehmet adlı kişiler.

Mersin’de Sosyal Güvenlik Yasa Tasarısı’nın geri çekilmesi için 14 Temmuz günü basın açıklaması yapan ve ardından bildiri dağıtan aralarında Eğitim-Sen Şube Başkanı Ali Rıza Özer, SES Şube Başkanı Yılmaz Bozkurt ve Tüm Bel-Sen Şube Başkanı Hüseyin Aral’ın da bulunduğu 50 kamu çalışanından 17’si gözaltına alındıktan sonra Savcılığa çıkarılmadan serbest bırakıldı.

İskenderun Demokrasi Platformu tarafından sosyal güvenlik yasa tasarısını protesto etmek için 16 Ağustos günü düzenlenen basın açıklamasına saldıran polis 5 kişiyi gözaltına aldı.

Tüm Bel-Sen Ankara Şube Başkanı Tekin Araç, 4 Aralık günü düzenlediği basın toplantısında, sendika üyesi 5 kamu çalışanının, izinsiz bildiri dağıttıkları ve EGO yönetimini “terörist ve baskıcı” olarak nitelendikleri gerekçesiyle açığa alındığını bildirdi.

İstanbul Kadıköy’de 24 Kasım 1998 tarihinde Öğretmenler Günü’nde izinsiz gösteri yaptıkları gerekçesiyle haklarında dava açılan Eğitim-Sen İstanbul 2 No’lu Şube Başkanı Alaaddın Dinçer’in de aralarında bulunduğu Eğitim-Sen üyesi 6 kişi, Kadıköy 4 Asliye Ceza Mahkemesi’nde 11 Ocak günü yapılan ilk duruşmada beraat etti.

Davalar

Eğitim-Sen tarafından 7 Aralık 1998 tarihinde düzenlenen “Birlik ve Dayanışma Gecesi”nde Kürtçe şarkı söylenmesi nedeniyle Eğitim-Sen Elazığ Şube Başkanı Resul Alınak ve Şube Sekreteri Mehmet Çakan hakkında “Dernekler Yasasına muhalefet ettikleri” iddiasıyla 15 Ocak günü Elazığ 2. Ağır Ceza Mahkemesi’nde dava açıldı.

Ankara DGM Savcılığı, Eğitim-Sen Yönetim Kurulu tarafından hazırlanarak “Öğretmenler Günü” nedeniyle okunması için şubelere gönderilen basın açıklaması metninde “bölücülük propagandası yapıldığı” iddiasıyla başlatılan soruşturmada takipsizlik kararı verdi.

Bozma kararı üzerine Mayıs ayı içinde yeniden mahkeme önüne çıkan Eğitim-Sen yöneticileri bu kez Yargıtay kararına uygun olarak beraat ettiler.

Eğitim-Sen Sivas Şube Başkanı Filiz Yıldırım’ın, Susurluk olayının yıldönümü nedeniyle 3 Kasım 1998 tarihinde, KESK Sivas Şubeler Platformu adına şube binasında yaptığı basın açıklamasına açılan davada Nisan ayı sonunda beraat kararı verildi.

13 Nisan 1996 tarihinde İstanbul’da düzenlenen “Barış ve Demokrasi Mitingi”nde yaptığı konuşmada dönemin Adalet Bakanı Mehmet Ağar hakkında “Eli kanlı katilleri Adalet Bakanı yapıyorlar” dediği için İstanbul DGM tarafından 7 Ekim 1997 tarihinde 1 yıl hapis cezasına mahkum edilen Eğitim-Sen eski yöneticisi öğretmen İlknur Birol, İnfaz Yasası uyarınca cezaevinde geçirmesi gereken süreyi tamamlayarak 19 Nisan günü tahliye edildi. İlknur Birol, 24 Kasım 1998 tarihinde cezaevine girmişti.

Enerji Yapı-Yol Sen Muş Temsilcisi Zülküf Yıldırım, SES Muş Şube Başkanı Sedat Ataman, Tüm Yargı-Sen Muş Şube Başkanı Necmettin Arslan, Haber-Sen Muş Şube Başkanı Veysel Nahir ve Eğitim-Sen Muş Şube Başkanı Mehmet İpek hakkında 14 Mart 1998 tarihinde yaptıkları basın açıklamasında “Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası’na muhalefet ettikleri” gerekçesiyle açılan dava, Ocak ayı içinde sonuçlandı. Muş Asliye Ceza Mahkemesi sanıklara birer yıl üçer ay hapis ve birer milyon 900 biner lira para cezası verdi. Ceza daha sonra ertelendi.

Şubat ayı başında Kayseri Asliye Ceza Mahkemesi, KESK’e bağlı sendikaların başkanları hakkında Yargıtay’ın kararına uyararak beraat kararı verdi. 17 Ekim 1995 günü Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonlaşma Kurulu kararına bağlı olarak yapılan yürüyüşle 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası’nı ihlal etmekten 18 aya mahkum olan şube başkanları Yargıtay’a açtıkları temyiz davasını kazanmışlardı. Yargıtay 8. Ceza Dairesi, yapılan yürüyüşte, “sendikal haklarını kullanmaya yönelik demokratik tepkiden öteye suç oluşturan bir davranış söz konusu olmadığı” gerekçesiyle kararı bozmuştu. Yerel mahkeme de daha sonra Yargıtay’ın bu kararına uydu.

Karayolları Genel Müdürlüğü 6 Mart 1998 tarihinde “Kamu Çalışanları Sendika Yasa”sını protesto amacıyla Boğaziçi Köprüsü’nde dört saatlik iş yavaşlatma eylemi yapan 81 işçi memuru hakkında tazminat davası açtı.

KESK’e bağlı 4 sendikanın Antalya şube başkanları yaptıkları basın açıklaması sırasında “Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu”na aykırı hareket ettikleri iddiasıyla yargılandıkları davada 19 Mayıs günü beraat etti. Eğitim-Sen Şube Başkanı Kadir Zeybek, Tarım Gıda-Sen Şube Başkanı Harun Sarıkaya, Haber-Sen Şube Başkanı Türker Özdemir, Enerji-Yapı Yol Sen Şube Başkanı Ali Keleş hakkında, Antalya 2.

Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen davada, şube başkanları 6 Şubat günü Zorunlu Tasarruf Fonu ve OHAL bölgesindeki üyelerine yönelik uygulamaları protesto ettikleri basın açıklaması nedeni ile yargılanıyordu.

Şanlıurfa'da Tarım Gıda-Sen Şube Başkanı Süleyman Sili, SES Şube Başkanı Kadri Gönüllü, Eğitim-Sen Şube Sekreteri Şeyhmus Çakırtaş ve Enerji Yapı Yol-Sen Şube Başkanı Mehmet Ateş hakkında, tutuklu buldukları dönemde açılan imza kampanyasını organize ettikleri iddiasıyla açılan dava 7 Haziran günü beraatle sonuçlandı. Süleyman Sili, Kadri Gönüllü ve Şeyhmus Çakırtaş, 8 Aralık 1998 tarihinde Şanlıurfa'da Eğitim-Sen binasında, HADEP'e yönelik baskıları protesto etmek amacıyla yapılan 2 günlük açlık grevi sırasında gözaltına alınarak tutuklanmışlardı. 4 Mart günü tahliye edilen sendikacıların tutuklu oldukları dönemde KESK "sendikacılara verilen cezaların kaldırılması ve zorunlu tasarruf ve teşvik nemalarının geri ödenmesi" amacıyla imza kampanyası başlatmıştı.

11 Haziran 1998 tarihinde, aralarında Eğitim-Sen Lüleburgaz Şube Başkanı Cahit Aras, Tüm-Bel-Sen Lüleburgaz Şube Sekreteri Kevser Özkan'ın da bulunduğu, toplam 45 kişi hakkında "Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'na muhalefet ettikleri" iddiasıyla açılan dava. 1 Haziran günü beraatle sonuçlandı.

Diyarbakır Valiliği, haziran ayı başında KESK'in 13 Şubat günü Ankara'da izinli olarak düzenlediği "Ekonomik ve Demokratik Haklar Mitingi"ne katılan SES Diyarbakır Şube üyesi 60 kamu emekçisine 1/15 oranında maaş kesme cezası verdi.

Temel eğitimin parasız olması istemiyle 6 Haziran 1997 tarihinde Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü önünde basın açıklaması yaptıkları için yargılanan sendikacı ve parti yöneticileri, 9 Haziran günü yapılan duruşmada beraat etti. Eskişehir 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen davada, Eğitim-Sen eski Şube Başkanı Şükür Öztürk, SES eski Şube Başkanı Mevlüt Fındık, Tüm Maliye-Sen eski Şube Başkanı Kenan Ög, Şeker-İş eski Şube Başkanı Metin Tezerer, EMEP İl eski Başkanı Ahmet Yıldız ve HADEP İl Başkanı Hamza Abay yargılanıyordu. İlk yargılamada "Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'na aykırı davranıldığı" gerekçesiyle verilen 15'er ay hapis cezası Yargıtay tarafından bozulmuştu.

KESK Genel Başkanı Siyami Erdem ve yönetim kurulunun 6 üyesi hakkında, "izinsiz gösteri düzenledikleri" iddiasıyla açılan dava, 23 Aralık günü Ankara 12. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı. KESK yöneticileri, Kamu Çalışanları Hakkındaki Yasa tasarısının Meclis'te görüşüldüğü sırada Ankara'da düzenlenen gösteri nedeniyle yargılanıyordu.

e) Diğer Eylem ve Davalar

"Kalemlî Çete Davası"

Yargıtay 9. Ceza Dairesi, "Meclis'te üniversite harçlarına karşı pankart açtıkları ve yasadışı örgüt üyesi oldukları" iddiasıyla yargılanan gençlere verilen cezalar ile 3 kişi hakkındaki beraat kararını 22 Aralık günü onadı.

Ankara DGM'de 9 Kasım 1998 tarihinde sonuçlanan davada, Ahmet Aşkın Doğan, Bülent Karakaş, Özgür Tüfekçi, Metin Murat Kalyoncugil ve Ulaş Doğu Atlı'ya 8 yıl 10'ar gün hapis ve 917 milyon 666'şar bin lira para cezası verilmişti. Elif Kahyaoğlu, Deniz Kartal ve Mahmut Yılmaz ise 2 yıl 6'şar ay hapis, 916 milyon 666'şar bin lira para cezasına mahkum edilmişti. Nurdan Bayşahan'ı 10 ay hapis ve 458 milyon lira para cezasına mahkum eden DGM, Mustafa Coşar, Menderes Tutuş ve İlker Durmuş'un ise delil yetersizliğinden beraatlarına karar vermişti.

29 Şubat 1996 tarihinde üniversitelerde "öğrenim harcı" adı altında para toplanmasını protesto eden öğrenciler Meclis'te pankart açarak gösteri yapmıştı. Öğrenciler hakkında "Meclis'te üniversite harçlarına karşı pankart açtıkları ve yasadışı örgüt üyesi oldukları" iddiası ile Ankara DGM'de açılan dava 6 Aralık 1996 tarihinde sonuçlanmış ve öğrenciler toplam 96 yıl ağır hapis cezalarına mahkum olmuştu. Öğrenciler hakkında verilen cezaların 18 Mart 1998 tarihinde Yargıtay tarafından bozulması üzerine dava, Ankara DGM'de yeniden görülmeye başlanmıştı. Kararın Yargıtay tarafından onanmasıyla birlikte öğrencilerin, daha önce yattıkları süre yetersiz olduğu için tekrar cezaevine girmesi gündeme geldi. Kararın açıklanmasından sonra bir grup öğrenci 22 Aralık günü Yüksel Caddesi'nde basın açıklaması yaptı.

Yargıtay, 30 Aralık günü de Ankara DGM tarafından İbrahim Güllü ve Murat Akyıldız adlı öğrencilere verilen hapis cezalarını onadı. Akyıldız ve Güllü, "Meclis'te pankart açtıkları ve yasadışı örgüt üyesi oldukları" iddiasıyla Ankara DGM'nin hapis cezası verdiği 8 öğrencinin Yargıtay'da 17 Aralık 1997 tarihinde yapılan temyiz duruşması sırasında yapılan gösteri nedeniyle yargılanmışlardı. 14 Nisan 1999 tarihinde sonuçlanan davada, İbrahim Güllü 10 yıl 10 ay, Murat Akyıldız ise 2 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum edilmişti.

Bu arada Meclis'te pankart açan öğrencilere destek amacıyla 18 Mart 1998 tarihinde yapılmak istenen ancak polis tarafından engellenen protesto gösterisi öncesinde gözaltına alınan 44 öğrencinin yargılandığı davaya yıl içinde Ankara 13. Asliye Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Dava, 1999 yılında sonuçlanmadı.

Clinton'ı Protesto Gösterileri

ABD Başkanı Bill Clinton'ın Türkiye ziyaretini protesto amacıyla 15 Kasım günü Ankara'da düzenlenen gösteriyi polisler zor kullanarak engelledi. Aralarında

İHD, ÖDP, EMEP, SİP, 68'liler Vakfı, KESK'e bağlı sendikaların da bulunduğu çok sayıda örgütün katılımı ile düzenlenen gösteri için Kızılay Güvenpark'ta toplanan yaklaşık 200 kişilik grup, panzerlerle önlem alan polisler tarafından dövülerek dağıtıldı. Polisler aralarında İHD Ankara Şube Başkanı Lütfü Demirkapı'nın da bulunduğu 116 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar, bindirildikleri polis otobüsünde de dövüldü.

Gözaltına alınan 116 kişiden 113'ü kişi hakkında dava açıldı. Gözaltına alınanlar 16 Kasım günü sabah saatlerinde önce adli tıba daha sonra Ankara Cumhuriyet Savcılığı'na sevk edildi. Savcılığın aynı gün sanıklar hakkında "izinsiz gösteri düzenledikleri" gerekçesiyle iddianameyi hazırlamasının ardından yargılama başladı. Ankara 24. Asliye Ceza Mahkemesi'nde akşam saatlerine kadar süren yargılamada sanıklar tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

10 Aralık günü yapılan ikinci duruşmada dava beraatla sonuçlandı. Ankara 24. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada tanık olarak dinlenen Mustafa Ciroğlu ve Mustafa Doğan adlı polisler göstericilere dağılmaları konusunda bir uyarının yapıldığını duymadıklarını söylediler. Mahkeme, savunmaların ardından tüm sanıkların beraatına karar verildiğini açıkladı.

Bursa'da kitle örgütlerinin 15 Kasım günü yapmayı planladığı basın açıklaması, Valilik tarafından deprem gerekçe gösterilerek yasaklandı. Aynı gün Adana'nın Ceyhan ilçesinde EMEP tarafından hazırlanan "İMF'nin ve NATO'nun patronu Clinton defol" yazılı afişleri asan Hüseyin Muhacir ve Halil Yağcı gözaltına alındı. Bu arada, Eskişehir 2. Sulh Ceza Mahkemesi, EMEP afişleri hakkında yasaklama kararı verdi. Karar nedeniyle İzmir ve Adana'da EMEP örgütlerine giden polisler afişlere el koydu. EMEP Elazığ İl Binası, ABD Başkanı Bill Clinton'un Türkiye'ye gelmesini protesto amacıyla hazırlanan afişler bulunduğu gerekçesiyle 16 Kasım günü polisler tarafından basıldı.

18 Kasım günü öğle saatlerinde İstanbul'da düzenlenen üç ayrı gösteriye zor kullanarak müdahale eden polisler toplam 85 kişiyi gözaltına aldı. Beyoğlu İstiklal Caddesi'nde gösteri düzenleyen bir grup SİP üyesine sert bir biçimde müdahale eden polisler çok sayıda kişiyi döverek gözaltına aldı. Aynı saatlerde Kadıköy İskele Meydanı'nda toplanan 100 kadar ÖDP üyesinin gösterisi de engellendi. ÖDP Parti Meclisi üyeleri Recep Yılbaşı, Filiz Koçali, Meriç Eyüpoğlu ve Hasan San'ın da bulunduğu çok sayıda kişi gözaltına alındı. Beşiktaş Barbaros Bulvarı'nda toplanan 30 kadar öğrenciden de 20'si tartaklanarak gözaltına alındı.

1 Eylül Dünya Barış Günü etkinlikleri çerçevesinde, 5 Eylül 1996 tarihinde, Adana Mimar Sinan Açık Hava Tiyatrosu'nda gerçekleştirilen "Barış ve Kardeşlik" adlı

şenliği organize eden tertip komitesine hapis cezası verildi. 16 Şubat tarihinde Adana DGM'de görülen duruşmada, Eğitim-Sen eski Adana Şube Başkanı Gülabi Köseoğlu, Eğitim-Sen eski Adana Şube Sekreteri Hasan Çakmak, EMEP kurucularından Mehmet Dağdoğan, HADEP yöneticilerinden Arif Atalay, Mustafa Karabulut ve ÖDP yöneticilerinden Hasan Sönmez ile Petrol-İş Sendikası'ndan İbrahim Yakut'a, 1'er yıl hapis ve toplam 4 milyar 200 milyon lira para cezası verildi.

"1. Alternatif Eğitim Şurası"nda alınan kararları Milli Eğitim Bakanlığı'na iletmek üzere 17 Mayıs 1996 tarihinde basın açıklaması yapmak isteyen demokratik kitle örgütü üyesi ve öğrenci 130 kişi hakkında açılan dava 5 Kasım günü sonuçlandı. Ankara 10. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, 53 kişi 1 yıl 6 ay hapis ve birer milyon lira para cezasına mahkum oldu. Ceza alanların isimleri şunlar:

Naciye Erkol (İHD Ankara Şube eski Başkanı), Müjdat Albak, Sultan Çoban, Evren Onur, Mahir Tümkaya, Ayhan Yamalı, Musa Ulusoylu, Star Keser, Hacı Çoban (Tüm Yargı-Sen eski Genel Başkanı), Okan Çelik, İsmail Erkan, Asiye Tuna Arıgüç, Mehmet Karaaslan, Abidin Dilek, Tekin Doğan, Songül Akkaya, Hasan Erşahin, Yılmaz Korkmaz, Evrim Dündar, Nurten Güler, Tarık Özbek, Macit Şahinbaş, Mehmet Çetin, Kubilay Bozkurt, Cemal Arat, Emre Gürkan, Hasan Polat, İsa Atabay, Eylem Taşdemir, Eylem Aksu, Ziya Şahinbaş, Cüneyt Sezer, İlke Işık, Nesrin Ökçe, Cengiz Coşkun, Devrim Çoban, Dersim Devrim Yeşiltepe, Mustafa Aygün, Hikmet Erbilgin, Aslan Kılıç, Sevil Aracı, Ersan Ersoy, Servet Davut, Hanife Şahin, Ahmet Açı, Filiz Çelebi, Aynur Gülmez, Songül Dilek, Burç Özdenmez, Tülay Albak, Haldun Açıksozlü, Ali Naki Gündoğdu, Mustafa Hayta.

Davada Eylem Taşgın, Çiğdemal Yıldırım, Halil Yıldız, Dönsel Umacı, Cengiz Gümüş, Elif Bali ve Sevda Uğurlu adlı kişilere verilen 1 yıl hapis cezası ise 18 yaşından küçük olmaları nedeniyle para cezasına çevrildi.

1 Eylül Dünya Barış Günü nedeniyle Türkiye'de yapılması planlanan etkinlikler, 18 Ağustos depremi nedeniyle iptal edildi. 1 Eylül Dünya Barış Günü nedeniyle EMEP İstanbul İl Örgütü tarafından düzenlenen basın açıklamasına polis müdahale etti. EMEP İstanbul İl Başkanı Cevriye Aydın, il yöneticisi Seyit Aslan ve Beşiktaş İlçe Yöneticisi Düzgün Buluç, basın açıklaması sonrasında gözaltına alındı.

YÖK'ün kuruluş yıldönümü olan 6 Kasım'da çeşitli üniversitelerde protesto eylemleri düzenlendi. 5 Kasım günü İstanbul Beyazıt Meydanı'nda ve İstanbul Üniversitesi merkez kampüsünde toplanan öğrencilere saldıran polis 20 öğrenciyi gözaltına aldı. Beyazıt Meydanı'nda öğle saatlerinde toplanan İslamcı öğrencilere de müdahale eden polisler 6 öğrenciyi

gözültına aldı. Gözültına alınan toplam 147 kişiden 85'i aynı gün savcılık tarafından serbest bırakıldı. Öğrenci Aileleri Yardımlaşma Derneği, Eğitim-Sen İstanbul şubeleri, Araştırma Görevlileri Derneği ve çeşitli öğrenci örgütlerinin 6 Kasım günü Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'nda yapmak istediği miting de İstanbul Valiliği tarafından yasaklandı. Öğrencilerin gözültına alınması ve mitingin yasaklanması nedeniyle yaklaşık 100 kişilik bir grubun 6 Kasım günü İstanbul Beyoğlu'nda devam eden TÜYAP Kitap Fuarı önünde yapmak istediği basın açıklamasına polisler müdahale etti. Polisler, çok sayıda öğrenciyi ve Eğitim-Sen 2 Nolu Şube Başkanı Alaattin Dinçer'i döverek gözültına aldı. Kitap fuarı önünde bekleyenlerin, polisi alkışlayarak protesto etmesi üzerine, polis söz konusu kişilere de müdahale etti ve bazılarını gözültına aldı. Polis arabalarına bindirilen göstericilerin üzerine biber gazı sıkıldığı ve dövüldüğü bildirildi. Gözültına alınanlar, 7 Kasım günü serbest bırakıldı.

Diyarbakır Demokrasi Platformu ile çeşitli siyasi partilerin, 10 Aralık Dünya İnsan Hakları günü nedeniyle Diyarbakır'da yapmayı planladığı basın açıklaması polisler tarafından engellendi, çok sayıda kişi gözültına alındı. Polisler, Dağkapı Meydanı'nda yapılacak basın açıklaması için öğle saatlerinde Yol-İş

Sendikası 1 Nolu Şubesi'de toplanan platform üyesi sendika yöneticilerinin binadan çıkmasını engelledi. Polisler, çevrede bulunanları da uzaklaştırdı. Dağkapı Meydanı'na yürümek isteyenleri barikat kurarak durduran polisler, sokak aralarından meydana ulaşmak isteyenleri engelledi; meydana ulaşmayı başaran yaklaşık 200 kişi de tartaklanarak dağıtıldı. Bu arada Yol-İş Sendikası 1 No'lu Şube önünde toplanan kalabalık bir grup da meydana doğru yürüyüşe geçti. Grup, meydan girişindeki polis barikadı önünde oturma eylemi yaparken, görüntü alan gazetecilerden Roja Teze dergisi muhabiri Mehmet Eren polisler tarafından tartaklandı, Evrensel muhabiri Cahit Ercan'ın filmlerine el konuldu. Polisler, oturma eyleminden sonra Ofis semtine doğru yeniden yürüyüşe geçen kitleyi iki gruba ayırdılar. Gruplardan birinin yürüyüşü sırasında HADEP İl Başkanı Ali Ürküt ve bazı kişiler polis tarafından tartaklandı. Her iki grup daha sonra HADEP İl Binası önünde biraraya geldi. Burada yapılan basın açıklamasından sonra grup dağıldı.

Hükümetin nükleer santral kurulması yolundaki kararını protesto etmek amacıyla 11 Aralık günü İstanbul Beyoğlu'nda gösteri yapan çevrecilere müdahale eden polisler, 24 kişiyi gözültına aldı.

9. ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ

Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde demokratikleşme yönünde adımlar atması beklenen Türkiye'de 1999 yılında örgütlenmenin önüne konulan engellerde azalma olmadı. Bu dönemde özellikle PKK Lideri Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesinin ardından başta HADEP olmak üzere muhalif siyasi partiler üzerindeki baskılar en üst düzeye çıktı, sendikalar ve sivil toplum örgütleri üzerindeki baskılar da yoğunlaştı.

a) Siyasi Partiler

Muhalif siyasi partiler üzerindeki baskıların arttığı yıl içinde, Demokratik Kitle Partisi (DKP), 26 Şubat günü Anayasa Mahkemesi tarafından "parti programında devletin bölünmez bütünlüğü aleyhinde hükümlere yer verildiği" iddiasıyla kapatıldı. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 29 Ocak günü Anayasa Mahkemesi'ne HADEP'in kapatılması istemi ile başvurdu. Başsavcılık, 7 Mayıs günü de FP'nin kapatılması istemi ile dava açtı.

18 Nisan seçimleri de siyasi partilerin üzerindeki baskıların artmasında rol oynayan bir diğer etken oldu. Kolluk güçleri özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, HADEP'e oy verilmemesi yönünde seçmenleri tehdit etti, çok sayıda HADEP yöneticisi ve üyesi gözaltına alındı, işkence gördü.

Demokratik Kitle Partisi (DKP)

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın DKP'nin kapatılması istemi ile Anayasa Mahkemesi'nde açtığı dava, 26 Şubat günü sonuçlandı. Anayasa Mahkemesi, "parti programında devletin bölünmez bütünlüğü aleyhinde hükümlere yer verildiği" iddiasıyla DKP'nin kapatılmasına karar verdi.

Mahkeme, DKP'nin programında Siyasi Partiler Yasası'nın 78. maddesinin 'devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü aleyhine faaliyette bulunma yasağı' getiren (a) ve 'partilerin bölge, ırk esasına dayanamayacakları' esasını öngören (b) fıkrasına aykırı hükümler bulunduğu sonucuna ulaştı. Karar beşe karşı altı üyenin oyuyla alındı. Anayasa Mahkemesi, DKP Genel Başkanı Şerafettin Elçi'nin konuşmalarını kapatma gerekçeleri arasında saymadı. Bu nedenle Elçi'ye siyasi yasak getirilmedi.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 18 Haziran 1997 tarihinde DKP'nin kapatılması istemi ile hazırlanan iddianamede, partiye yönelik şu iddialara yer verilmişti:

"Anayasa'nın, Türkiye'nin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne dair hükümlerini değiştirme amacını gütmek.

Cumhuriyet'in dayanağı, devletin tekliği ilkesini değiştirme amacını gütmek.

Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde milli kültür, ırk, veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek.

Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını gütmek."

Şerafettin Elçi, kapatma kararının ardından yaptığı açıklamada, "Kürtlerin, Türkiye'deki varlığı tarihi ve sosyolojik bir olgudur. Yasal düzenlemelerle, yasaklarla bu olgu ortadan kaldırılamaz. AİHM'e en kısa sürede başvuracağız. Bunun için Anayasa Mahkemesi'nin kapatılma kararı ile ilgili gerekçeli kararını bekliyoruz. Hakkımızı Avrupa'da arayacağız." dedi.

DKP avukatı Hacı Ali Özhan, 10 Eylül günü kapatma kararı ile ilgili olarak AİHM'e başvurduklarını bildirdi. DKP'nin başvurusunda, Anayasa Mahkemesi'nin atama ile oluşturulduğu, atamayı yapan Cumhurbaşkanı'nın siyasi partiler tarafından seçildiği, bu nedenle siyasi bir hüviyete sahip olduğu ifade edilerek, mahkemenin aldığı parti kapatma kararlarının siyasi bir içeriğe sahip olduğu belirtildi. Anayasa Mahkemesi'nin yapısının ve atama usulünün bütününe itiraz edilen başvuruda, kapatmaya karar veren mahkeme heyetinin atama nedeniyle adil, bağımsız ve tarafsız davranamayacağı ve bu heyetin devlet mercilerine bağlı olduğunun altı çizildi. Dava başvurusunda, partinin kapatılmasının hukuksuz ve haksız olduğunun savunuldu. Türkiye'de örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiği belirtilen başvuruda, AİHS'ye aykırı olan bu ihlalden dolayı, Türkiye'nin Anayasa, Siyasi Partiler Yasası ve diğer yasalarda gerekli düzenlemeleri yapmaması halinde, Avrupa Konseyi üyeliğinin de askıya alınması talep edildi.

AIHM, yapılan başvuru ile ilgili olarak kasım ayı sonlarında “kabul edilebilirlik” kararı aldı.

Halkın Demokrasi Partisi (HADEP)

PKK lideri Abdullah Öcalan’ın Suriye’den çıkışı, İtalya’ya gitmesi ve ardından Türkiye’ye getirilmesi sürecinde HADEP yönetici ve üyelerine yönelik varolan baskı uygulamaları daha da artı. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 29 Ocak günü Anayasa Mahkemesi’ne HADEP’in kapatılması ve 18 Nisan seçimlerine katılmaması için başvuruda bulundu. PKK lideri Abdullah Öcalan’ın 1998 yılında İtalya’ya gitmesinin ardından siyasi sığınma statüsü tanınması için Türkiye’de yapılan eylemler ve açlık grevleri nedeniyle gözaltına alınan ya da tutuklanan birçok HADEP örgüt yöneticisi hakkında dava açıldı. Davalar, 1998 yılı sonu ve 1999 yılı başlarında İçişleri Bakanlığı tarafından 1998 yılında hazırlanan “Öcalan’ın İtalya’da Ele Geçirilmesi Sonucu Alınacak Tedbirlere Ait İçişleri Bakanlığı Faaliyet Programı” (Bkz. TİHV 1998 Yılı Raporu) çerçevesinde açıldı. Binlerce HADEP’li gözaltına alındı, işkence gördü.

Kapatma Davası

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, HADEP’in kapatılması istemiyle 29 Ocak günü Anayasa Mahkemesi’ne dava açtı. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Vural Savaş tarafından hazırlanan iddianamede, HADEP’in Anayasa’nın 68. maddesinde belirtilen “Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü”ne aykırı eylemlerin odağı haline geldiği öne sürüldü.

İddianamede, HADEP’in, PKK ile “organik bağı bulunduğu”, “HADEP’in, daha önce kapatılan HEP ve DEP gibi, PKK’nın denetiminde olduğu; örgütün Merkez Komitesi’nden aldığı emirler doğrultusunda eylemler düzenlediği”, “HADEP kongrelerinin, PKK ve Abdullah Öcalan lehine gösteri yapılan alanlar haline getirildiği”, “HADEP il ve ilçe örgütlerince düzenlenen seminerler ile HADEP’in oluşturduğu gençlik, kadın, sağlık ve işçi komisyonlarınca düzenlenen toplantılara katılanlara anayasal düzen ve üniter devlet yapısına karşı düşmanlık derecesine varan görüşler empoze edilmeye çalışıldığı”, “HADEP’in il ve ilçe örgütlerinde, Kürt kökenli vatandaşları PKK etrafında örgütlenme, PKK’ya taban oluşturma, örgüte militan gönderme faaliyetlerinin yürütüldüğü ve böylece HADEP il ve ilçe örgütlerinin PKK’nın ‘askere alma daireleri’ haline getirildiği” ifadeleri yer aldı.

HADEP Genel Başkan Yardımcısı Osman Özçelik yaptığı açıklamada, HADEP hakkında Ankara DGM Savcılığı tarafından açılan “Bayrak ve takvim davaları” nedeniyle daha önce Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’na yapılan başvuruların Başsavcı tarafından “delil yetersizliği” gerekçesi ile işleme konulmadığını hatırlattı. Özçelik, “Başsavcı’nın daha önce yetersiz bulunduğu deliller nedeniyle reddettiği

iddianamelere dayanarak HADEP aleyhine kapatma davası açmış olmasının hukuksal bir değeri olmadığı, amacın siyasi olduğu çok açık olarak anlaşılmaktadır.” dedi.

HADEP, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından açılan kapatma davasının, seçim döneminde bulunulması nedeniyle reddedilmesi için 3 Şubat günü Anayasa Mahkemesi’ne başvurdu. Dilekçede, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’nın iddianamesinin “bir siyasi parti hakkında, Bakanlar Kurulu kararı üzerine veya bir partinin istemiyle seçim döneminde kapatma davası açılmamasını” düzenleyen Siyasi Partiler Yasası’nın 100. maddesine aykırı olduğu belirtildi. Ancak başvuru, 15 Şubat günü “davanın usul ve yasaya aykırı olmadığı” gerekçesiyle reddedildi. Mahkeme, HADEP’e savunma yapmak üzere 5 Mart’tan başlayarak 4 Nisan gününe kadar ön savunma yapmak için süre tanıdı.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 25 Şubat günü HADEP’in seçimlere katılmasının engellenmesi için Anayasa Mahkemesi’ne başvurdu. Çeşitli üniversitelerden öğretim görevlisi hukukçuların görüşlerinin yer aldığı başvuruda, Anayasa’nın 68 ve 69. maddeleri ile Siyasi Partiler Yasası’nın 98-108. maddelerinin, bir siyasi partiyi kapatmak ve dolayısıyla kapatma kararından sonra bu partinin tüm seçimlere katılmasını engelleme yetkisinin Anayasa Mahkemesi’ne verildiği öne sürülerek, “Son kararı vermeye yetkili olma, kamu yararının gerektirdiği hallerde, sakıncalı durumların doğmasını önlemek için, dava sonuçlanıncaya kadar her türlü tedbiri almaya yetkiyi de içerir” denildi. “PKK ile HADEP arasında organik bağ olduğu” iddia edilen başvuruda şu görüşler savunuldu:

“PKK militanlarının, ‘Oylarınızın tümünü HADEP’e vermezseniz, köylerinizi yakar, hepinizi öldürürüz’ diyerek, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde köy ve mezralarda yaşayan vatandaşlarımızı daha şimdiden tehdide başladıkları, Halkın Demokrasi Partisi adına radyo ve televizyonlarda yapılacak konuşmaların tamamen bölücülük propagandası ve halkımızı suç işlemeye tahrik niteliğinde olacağına dair ciddi duyurular almamız ve yukarıda açıkladığımız hususlar gözönünde tutularak: ‘Yürütmenin durdurulması’ veya her ne şekilde adlandırılırsa adlandırılırsın verilecek bir ‘tedbir’ kararı ile, HADEP’in 18.4.1999’da yapılacak seçimlere katılmasının engellenmesi hususunda bir karar verilmesini takdirlerinize arz ederim.”

HADEP’in avukatı Yusuf Alataş ise Anayasa Mahkemesi’ne verdiği dilekçe ile ihtiyati tedbir istemine ilişkin bilgi istedi. HADEP’in seçimlere katılacağına kapatma davasının açıldığı tarihte bilindiğini hatırlatan Alataş, zamanlamasının, davanın ve yargılamanın hukuki gereklerden çok, siyasi istem ve kaygılardan kaynaklandığı yönündeki düşüncelere haklılık kazandıracak nitelikte olduğunu söyledi. Anayasa Mahkemesi, 8 Mart günü HADEP’in

seçimlere katılmaması yönündeki başvuruyu oybirliği ile reddetti.

HADEP'in ön savunması 5 Nisan günü Anayasa Mahkemesi'ne sunuldu. Savunmada, yasadışı faaliyetlere destek suçlaması reddedildi ve kapatma davasının bir 'devlet kararı' olduğu savunuldu. Kapatma istemine dayanak gösterilen kanıtların tümünün şaibeli olduğu öne sürülen savunmada, resmi ideolojiyle çelişen siyasi görüşlerin kapatma gerekçesi yapıldığı ve başka davalarda yargılanan sanıklardan işkence altında alınan ifadelerin kanıt gösterilmek istendiğine dikkat çekildi.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 9 Nisan günü Anayasa Mahkemesi'ne sunduğu ön mütalaada ise ikinci kez HADEP'in bir tedbir kararı alınarak her türlü siyasi faaliyetten men edilerek, seçimlere katılmasının engellenmesi istendi. Ancak bu başvuru da kapatma davasıyla ilgili yargılamanın sürdüğü gerekçesi ile 14 Nisan günü Mahkeme tarafından reddedildi.

HADEP'in kapatılması istemiyle açılan davanın ilk duruşması 6 Mayıs günü Anayasa Mahkemesi'nde yapıldı. Duruşmada, HADEP hakkında Ankara DGM Savcılığı tarafından hazırlanan iddianame ve HADEP yöneticilerinin ifadelerinin Ankara DGM'den istenmesine karar verildi. Bu arada HADEP'e de ek savunmasını hazırlaması için 24 Haziran gününe kadar süre verildi.

HADEP'in avukatları Yusuf Alataş ve Nuri Özmen, 24 Haziran günü son yazılı savunmalarını Anayasa Mahkemesi'ne sundu. Davanın DGM savcılarının soruşturmalarına dayandığı ve bu soruşturmalarda toplanan kanıtların hukuka aykırı olduğu ifade edilen savunmada, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın dava sürecinde izlediği tutum eleştirildi. Savunmada, 18 Nisan seçimleri öncesinde HADEP'in seçimlere sokulmaması için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 2 kez ihtiyati tedbir isteminde bulunulmasının, davanın hukuki olmadığını, tümüyle siyasi amaçlı olduğunu gösterdiği ifade edildi.

"PKK ile organik bağ" Davası

Ankara DGM Savcılığı, HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak, Genel Başkan Yardımcısı Bahattin Günel, Genel Sekreter Ahmet Turan Demir ve Ankara İl Başkanı Kemal Bülbül'ün de aralarında olduğu 47 parti yöneticisi hakkında "PKK ve HADEP arasında organik bağ bulunduğu" iddiasıyla 28 Aralık 1998 tarihinde dava açtı. PKK lideri Abdullah Öcalan'ı desteklemek amacıyla yapılan açlık grevlerinin, "yasadışı örgüte yardım niteliğinde olduğu" öne sürülen iddianamede, Bozlak'ın açıklamalarının Öcalan'ın faaliyetleri ile paralellik gösterdiği iddia edildi. İddianamede, parti yöneticilerinin TCY'nin "yasadışı örgüte yardım" suçuna ilişkin 169. ve Terörle Mücadele Yasası'nın 5. maddesi uyarınca cezalandırılması istendi.

HADEP yöneticilerinin yargılanmasına 8 Şubat günü Ankara DGM'de başlandı. Duruşmada, HADEP avukatlarından Yusuf Alataş, parti yöneticilerinden birinin evinde bulunan silahın davada delil olarak gösterilmeye çalışıldığını vurgulayarak, "OHAL Bölgesi'nde bulunan ANAP, DSP, DYP ya da hangi parti olursa olsun, yöneticilerinin il ve ilçe binaları ile evlerinde arama yapılsın. Eğer parti binaları ile evlerinde bir silah deposu dolduracak kadar silah bulunmazsa ben meslekten istifa ederim. OHAL şartları bunu gerektiriyor" dedi. Duruşmada, SES Sosyal ve Dışilişkiler Sekreteri Veli Büyüksahin tahliye edildi.

3 Mart günü yapılan duruşmada, Mahkeme heyetinin "Son kongrenizde PKK lehine sloganlar atılmış. Bazı binalarda PKK bayrağı bulunmuş" sözleri üzerine HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak, kongreye 50 binin üzerinde kişinin katıldığı, partinin belirlediği sloganlar dışında atılan sloganlara ilişkin divanın yeterince uyarıda bulunduğu yanıtını verdi.

HADEP Ankara İl Başkanı Kemal Bülbül savunmasında, parti binasında PKK bayrağının bulunmadığını, arama tutanağında da PKK bayrağının yer olmadığını belirtti. HADEP avukatlarından Yusuf Alataş da, HADEP hakkında devletin "HADEP'i çalıştırmayın" yönünde bir kararı olduğunu, basın-yayın organlarının bu karar doğrultusunda HADEP'i bir suç örgütü gibi gösterdiğini vurguladı. Duruşmada, HADEP Genel Merkez çalışanı Mesut Çetiner ile Ankara İl Yöneticileri Mesut Akgül, Sevgi Ünal ve Alper Gebeloğlu tahliye edildi.

24 Mart günü yapılan duruşmada, sanıkların tahliye istemleri reddedilirken, duruşmaya izleyici olarak gelen HADEP'liler, Abdullah Öcalan'ın davası nedeniyle DGM'de bulunan MHP'lilerin saldırısına uğradılar.

Davanın 26 Nisan günü yapılan duruşmasında ifade veren sanıklar, parti binalarında açlık grevi yapılması için karar alınmadığını söylediler. Aralarında HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak ile 18 Nisan seçimlerinde Siirt Belediye Başkanı seçilen Selim Özalp ile Ağrı Belediye Başkanı Hüseyin Yılmaz'ın bulunduğu sanıkların tahliye istemi reddedildi.

25 Mayıs günü yapılan duruşmada, partinin eski yöneticilerinden Mehmet Satan hakkında giyabi tutuklama kararı verildi.

Davanın 12 Temmuz günü yapılan duruşmasında, HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak, Genel Başkan Yardımcısı Bahattin Güner, Ağrı Belediye Başkanı Hüseyin Yılmaz, Genel Sekreter Ahmet Turan Demir, Parti Meclisi üyesi Emine Mısıır, Ankara İl Başkanı Kemal Bülbül, Ankara İl Örgütü yöneticisi Mehmet Emin Aras, İlçe Yöneticileri Sultan İzra, Rezzan Sümbül, Hüsamettin Avşar, Safiye Akalın, Dursun Turan, İlhan Aydın, Cevdet Malgaz, Ahmet Aydın ve Ali Akgül tahliye edildi.

Bayrak Davası

HADEP'in 23 Haziran 1996 tarihinde Atatürk Spor Salonu'nda yapılan 2. Olağan Kongresi'nde Türk bayrağının indirilmesi nedeniyle açılan dava, Yargıtay'ın bozma kararının ardından 1 Haziran günü yeniden görülmeye başladı. Ankara DGM'de yapılan duruşmada, Cihan Sincar, Cabbar Leygara ve Abdullah Akın ile partinin il başkanları hakkındaki yurtdışına çıkma yasağının kaldırılması talep edildi. Mahkeme bu talebi reddetti.

Davanın 28 Temmuz günü Ankara 1 No'lu DGM'de yapılan duruşmasına, tutuklu bulunan Hasan Celalettin Ezman ve avukatları katıldı. Duruşmada Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi'nden istenen bilgilerin gelmediğini bildiren Mahkeme, avukatların bir talepleri olmadığını belirtmelerinin ardından, Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesi'ne yazılan yazı cevabının beklenmesine karar vererek, duruşmayı erteledi. Dava 1999 yılı içinde sonuçlanmadı.

Yargıtay, 18 Nisan 1998 tarihinde aralarında Genel Başkan Murat Bozlak'ın da bulunduğu 43 sanık hakkındaki kararı "eksik soruşturma" gerekçesiyle bozmuştu. Sırrı Sakık ve Abdurrahim Bilen hakkındaki beraat kararını onaylayan Yargıtay, "bayrağı indirdiği" gerekçesiyle Faysal Akcan'a verilen 22 yıl 6 ay hapis cezasını da onaylamıştı. Ankara DGM'de 4 Haziran 1997 tarihinde sonuçlanan davada, Murat Bozlak ve Kongre'nin Divan Başkanı Hikmet Fidan (İstanbul İl Başkanı) "yasadışı örgüte yardım ettikleri" iddiasıyla 6'şar yıl hapis cezasına mahkum olmuştu. 28 parti yöneticisinin ise 4'er yıl 6'şar ay hapis cezasına mahkum olduğu davada, Meliha Özcan, Ömer Doyuran, Reşit Pinç, Ali Akgül, Şahhanım Kanat, Abdurrahim Bilen, Sırrı Sakık ve Yaşar Özcan beraat etmişti.

Takvim Davası

HADEP'in 1998 yılında bastırılan takvimlerinde, Kürdistan haritasının yer aldığı iddiasıyla 16 Mart 1998 tarihinde açılan davada HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak'ın da aralarında bulunduğu 56 parti yöneticisi ve üyesinin yargılanmasına 28 Temmuz günü devam edildi. Duruşmada, sanıklardan savunmaları alınmayan İhsan Durukan, Erdem Ünal ve Ahmet Yücedağ'ın savunmalarının alınması için cebredilmelerine karar verilerek, dava ertelendi.

11 Ekim günü yapılan duruşmada, dönemin Parti Meclisi üyesi Güven Özata savunmasını yaptı. Özata, parti genel merkezinde bulunan takvim ve kitaplar hakkında bilgisinin olmadığını belirterek iddianamede sözü edilen eğitim çalışmalarının da yasal olduğunu vurguladı. Abdullah Varlı ise hakkındaki yurtdışına çıkma yasağının kaldırılmasını istedi. Varlı'nın istemini reddeden Mahkeme, sanıklardan İhsan Durukan, Ahmet Yücedağ ve Erdem Ünal hakkındaki gıyabi tutukluluk kararının sürmesine karar verdi.

Davada, HADEP yöneticileri hakkında "yasadışı örgütün siyasi kanat yöneticisi oldukları" iddiasıyla 22 yıl 6 aydan az olmamak üzere hapis cezası isteniyor. Dava 1999 yılı içinde tamamlanmadı.

Davada, Murat Bozlak, Hamit Geylani, Ali Rıza Yurtsever ve Mehmet Satan'ın "PKK'nin siyasi kanat yöneticisi oldukları" iddiasıyla 22 yıl 6 aya, HADEP Ankara İl Başkanı Kemal Bülbül, HADEP Ankara İl Yönetim Kurulu üyeleri Şaize Zoroğlu ve Gülser Aydoğan ile Yenimahalle İlçe Yönetim Kurulu üyeleri Yıldız Kılınç ve Serpil Salman'ın TCY'nin 169. maddesi uyarınca 4 yıl 6 aydan 7 yıl 6 aya kadar hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor.

Bu arada 1999 yılında HADEP yönetici ve üyelerinin yargılandığı davalardan sonuçlanan bazıları ise şunlar:

Yargıtay, 21 Temmuz günü HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak ile genel başkan yardımcıları Osman Özçelik ve Bahattin Günel, Parti Meclisi üyeleri Musa Kulu ve Ahmet Cihan hakkında Ankara DGM tarafından verilen 1 yıl hapis cezasını onadı. Yargıtay'ın onama kararının ardından Bozlak, Özçelik, Günel, Kulu ve Cihan parti üyeliğinden istifa etti.

Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan Demokrasi Partisi (DEP) tarafından 1 Eylül 1994 Dünya Barış Günü'nde yapılan basın açıklaması nedeniyle Ankara DGM Savcılığı tarafından açılan davada DEP'in 21 yöneticisi yargılanmıştı. 17 Kasım 1998 tarihinde sonuçlanan davada hapis cezasına mahkum olan diğer sanıklar şöyle: Yaşar Kaya (DEP Genel Başkanı), İbrahim Aksoy, İsmail Arslan, Sara Akan, Kemal Okutan, Ali Beyköylü, Kemal Bilget, Abdülcabbar Gezici, Nesim Kılıç, Refik Karakoç, Nevzat Özbay, Reşit Deli, Alişan Mercan, Ömer Kurt, Abdullah Saygın ve Hasan Basri Aydın.

1997 yılının ocak ayı HADEP bülteninde yayımlanan "Rapor" başlıklı yazısı nedeniyle "halkın düşmanlığa sevk edildiği" gerekçesiyle Ankara DGM tarafından 1998 yılının eylül ayında 2 yıl hapis ve 1 milyon 720 bin lira hapis cezasına mahkum edilen HADEP Parti meclisi Üyesi Salih Altun'un cezası 1999 yılı içinde Yargıtay tarafından onandı. Batman Cumhuriyet Savcılığı'na 10 Haziran günü teslim olan Altun, Batman Cezaevi'ne gönderildi. Altun, Meclis'te kabul edilen 4454 Sayılı "Basın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun" uyarınca 10 Eylül günü serbest bırakıldı.

HADEP Diyarbakır İl Başkanı Mehmet Nuri Çiftçi ile il örgütü yöneticilerinden Murat Akkuş hakkında MKM tarafından yayımlanan 1998 yılı takvimlerini sattıkları gerekçesiyle açılan dava sonuçlandı. Iğdır Sulh Ceza Mahkemesi'nde 12 Şubat günü sonuçlanan davada, Mehmet Nuri Çiftçi ve Murat Akkuş 3 ay hapis ve 380 bin lira para cezasına mahkum oldular. Hapis cezası daha sonra para cezasına çevrildi.

HADEP'in 1997 yılının ocak ayı Bülteni'nde "İnsanım diyen herkese açık mektup" başlıklı HADEP Parti Meclisi Üyesi Abdullah Varlı tarafından yazılan yazı nedeniyle, Varlı ile Mehmet Yağmur, İsmet Kılıçaslan, Kazım Yakmaz, Kerem Soylu, Nuri Gürkay, Reşit Irgat, Reşit Koçeroğlu, Ali Şola ve Fevzi Demir adlı din adamları hakkında Ankara DGM tarafından verilen 2'şer yıl hapis ve 720'şer milyon lira para cezası, Yargıtay tarafından 25 Nisan günü onandı. Yargıtay, Fevzi Demir dışındaki sanıkların cezasını onadı.

İtalya'nın PKK lideri Abdullah Öcalan'a sığınma hakkı tanınması istemiyle eylem yaptıkları iddiasıyla tutuklanan HADEP İzmir Çiğli İlçe Örgütü yönetici ve üyeleri hakkında açılan dava sonuçlandı. 12 Mayıs günü İzmir DGM'de yapılan duruşmada, ilçe yöneticisi Suzan Erdoğan, Gençlik Komisyonu eski Başkanı Erdem Kılıç ile parti üyeleri Fikret Güçer, Feyyaz Yılmaz, Abdullah Yılmaz, Yetkin Alkan, Emircan Aktaş, Fatma Erik, Halime Köprütaş ve Zeytin Kıyak 3 yıl 9'ar ay hapis cezasına mahkum edildi. HADEP'liler, tutuklu kaldıkları süre cezayı karşıladığı için tahliye edildi.

Malatya 1 No'lu DGM'de HADEP Adıyaman yöneticilerinin yargılandığı dava, 6 Mayıs günü sonuçlandı. 1998 yılının kasım ayında açlık grevi yaptıkları gerekçesiyle gözaltına alınan ve tutuksuz yargılanan HADEP Adıyaman İl Başkanı Bedir Çetin, Merkez İlçe Başkanı Muhammet Emin Toprak, Kahta İlçe Başkanı Hüseyin Duran, Besni İlçe Başkanı İsmail Minkara'nın da aralarında bulunduğu 19 HADEP'linin katılmadıkları duruşmada, HADEP'liler PKK'ye yardım ettikleri gerekçesiyle 3'er yıl 9'ar ay ağır hapis cezasına çarptırıldılar.

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye getirildiği günlerde gerçekleştirilen eylemlere katıldıkları iddiasıyla Aydın'ın Söke ilçesine bağlı Ortaklar HADEP Belde Örgütü yönetici ve üyeleri hakkında açılan dava 15 Haziran günü İzmir DGM'de sonuçlandı. Davada tutuklu yargılanan Murat Özdemir, Bayram Şen, Ekrem Başkurt, Maruf Aşkar ve Ömer Baran ile tutuksuz yargılanan HADEP Belde Başkanı Mehmet Şerif Süren, Nevzat Öner, Çetin Sevilgen, Gülgün Durmuş, Ömer Demir, Metin Demir, Cindi Biliç ve Kerem Baran beraat etti. Murat Özdemir, Bayram Şen, Ekrem Başkurt, Maruf Aşkar ve Ömer Baran adlı HADEP üyelerinin aynı gün akşam saatlerinde Aydın E Tipi Cezaevi'nden serbest bırakılırken askerler tarafından dövüldüğü bildirildi.

İzmir DGM tarafından HADEP İzmir İl Başkanı Ali Yavuz hakkında TCY'nin 169. ve TMY'nin 312. maddeleri gereğince açılan davalar, temmuz ayı içinde yapılan ilk duruşmalarda beraatle sonuçlandı.

Ankara DGM'de "PKK'ye yardım ettiği" iddiasıyla yargılanan Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Feridun Çelik (HADEP) 15 Temmuz günü yapılan

duruşmada beraat etti. Çelik, Diyarbakır İl Başkanı olduğu dönemde MED TV'de yaptığı konuşmada, "Savaşın içerisinden geldik buraya. Büyük bir coşkuyla barışı filizlendirmeye, barışı seslendirmeye geldik" sözlerinden dolayı bölgede bir savaşın yaşandığını belirttiği dolayısıyla da PKK'ye yardım amacı güttüğü iddiasıyla TCY'nin 169 ve TMY'nin 5. maddeleri uyarınca 4.5 yıldan 7.5 yıla kadar hapis cezasına çarptırılması istemi ile yargılanıyordu.

18 Nisan seçimlerinde seçim bürolarının dışındaki yerlere parti afişlerini astıkları gerekçesiyle haklarında dava açılan HADEP Konak İlçe Başkanı Birol Duruk ile İlçe Yönetim Kurulu Üyesi Davut Özalp hakkında açılan davanın ilk duruşması 9 Temmuz günü İzmir 13. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görüldü. Mahkeme heyeti ilk duruşmada, siyasi partilere seçim süreçlerinde propaganda yapma ve afiş asma yasağı bulunmadığını anımsatarak HADEP'liler hakkında beraat kararı verdi.

HADEP Adana İl Örgütü eski yöneticilerinden Arif Atalay'a Adana DGM tarafından, "1998 Newroz Bayramı'ndaki konuşması nedeniyle" verilen 1 yıl hapis ve 1 milyon 520 bin lira para cezası Temmuz ayında Yargıtay tarafından onandı. Atalay, 12 Kasım günü cezaevine gönderildi.

Adana DGM'de "PKK'ye yardım ettikleri" iddiasıyla yargılanan HADEP Adana örgütü eski yöneticilerin Fatma Buldu ve Hayrettin Tan 3 yıl 9'ar ay hapis cezasına mahkum edildi. 17 Ağustos günü sonuçlanan davada, Methan Altun, Ali Ekici, İbrahim Çallı ve Erdal Çençin ise beraat etti.

HADEP eski Genel Sekreter Yardımcısı Zeynettin Unay hakkında 23 Ağustos 1998 tarihinde yapılan HADEP İzmir İl Kongresi'ndeki konuşması nedeniyle açılan dava, 6 Ekim günü sonuçlandı. İzmir DGM'de yapılan duruşmada, 5 HADEP yöneticisi beraat ederken, Unay "bölücülük propagandası yaptığı gerekçesiyle" 11 ay hapis cezasına mahkum oldu.

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın İtalya'da bulunduğu dönemde, HADEP Elazığ İl Örgütü binasında açlık grevi yaptıkları gerekçesiyle aralarında HADEP Elazığ İl Başkanı Hilmi Elçi ve Merkez İlçe Örgütü Başkanı Necmettin Bilin'in de bulunduğu 27 kişi hakkında açılan dava 13 Ekim günü sonuçlandı. Malatya DGM'de yapılan duruşmada, sanıklardan 22'si Türk Ceza Yasası'nın 169. maddesi ve Terörle Mücadele Yasası'nın 5. maddesi uyarınca 3 yıl 9'ar ay hapis cezasına mahkum edildi. 5 sanığa ise yaşları küçük olduğu için aynı maddeler uyarınca 2 yıl 6'şar ay hapis cezası verildi.

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın İtalya'da bulunduğu dönemde "eylem yaptıkları" iddiasıyla HADEP İzmir İl Örgütü yöneticileri hakkında açılan dava, 2 Aralık günü İzmir DGM'de sonuçlandı. Davada, HADEP Narlıdere İlçe Başkanı Niyazi İletmiş ile İzmir İl Örgütü yöneticileri Reyhan Çomak, Düzgün

Demirçelik ve Elif Tokay, Terörle Mücadele Yasası'nın 8/1. maddesi uyarınca 10'ar ay hapis ve 666 milyon lira para cezasına mahkum oldu. Vedat Demir adlı HADEP üyesine 18 yaşından küçük olduğu için 2 yıl 6 ay hapis cezası verildi. DGM, 27 HADEP üyesi hakkında ise beraat kararı verdi.

HADEP Diyarbakır İl Yönetim Kurulu üyesiyken 19 Mart günü gözaltına alınan ve 4 gün süreyle Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nde gözaltında tutulan Avukat Muharrem Erbey'in, devlet aleyhine açtığı tazminat davası aralık ayı sonunda sonuçlandı. Erbey'in, Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde gözaltına alındığı için 1 milyar 500 milyon maddi, gözaltında kötü muamele gördüğü için ise 5 milyar lira da manevi tazminat talebinde bulunduğu davada Mahkeme, Erbey'e 6 milyon 346 bin lira maddi, 25 milyon lira manevi tazminat ödenmesine karar verdi.

10 Ağustos günü HADEP Yüreğir İlçe binasında "Çocuklar Barış İstiyor" konulu basın açıklamasını okuyan ortaokul öğrencisi Ç.S. ile Yüreğir İlçe eski Başkanı Hasan Beliren hakkında TCY'nin 312. maddesi gereğince açılan davanın ilk duruşması 29 Aralık günü yapıldı. Adana DGM'de görülen duruşmada Beliren ve Ç.S. delil yetersizliğinden beraat etti.

Diğer Baskılar

HADEP İstanbul İl Başkanvekili Veli Haydar Güleç, 2 Ocak günü yaptığı açıklamada, Bağcılar İlçe Emniyet Müdürü Coşkun Alagöz'ün partilerinin Bağcılar İlçe Örgütü'nün çalışmalarını fiilen engellediğini bildirdi. Alagöz'ün 19 Kasım 1998 tarihinden itibaren ilçe merkezine çok sayıda baskın düzenlediğini belirten Güleç, baskınlar sırasında 500 parti üyesinin de gözaltına alındığını söyledi.

HADEP İzmir Kuşadası İlçe örgütüne 10 Ocak günü MHP'liler saldırdı. Parti binasının camlarını kıran saldırganlar, polisin olay yerine gelmesi üzerine dağılırken, Kuşadası İlçe Örgütü Başkanı ve Sekreteri saldırganlar hakkında suç duyurusunda bulundu.

Ocak ayı başlarında Bandırma, Balıkesir İl ve Edremit, Ayvalık, Şanlıurfa Suruç İlçe örgütlerine ocak ayı başlarında MKM tarafından basılan takvimler gerekçe gösterilerek baskınlar düzenlendi. Baskınlarda arşiv için toplanan yayınlara ve takvimlere el konuldu.

HADEP Zeytinburnu İlçe Örgütü tarafından 21 Ocak günü düzenlenmesi planlanan "Barış, Dayanışma, Özgürlükte Buluşalım" şölenu İstanbul Valiliği tarafından engellendi.

26 Ocak günü parti çalışmaları için İzmir Kadifekale'ye giden HADEP Konak İlçe Başkanı M. Emin Bayer, Konak İlçe Yönetim Kurulu Üyesi Abdurrahman Kılıç, Azadiya Welat İzmir Temsilcisi ve Konak İlçe Yönetim Kurulu Üyesi Davut Özalp, Göç-Der Genel Başkan Yardımcısı Duran Boztepe sivil polisler tarafından gözaltına alındı.

İstanbul'un Kartal ilçesine bağlı Samandıra Beldesi'nde 27 Ocak gecesi HADEP'li yönetici ve üyelerin de aralarında olduğu 20 kişi polisler tarafından evlerine yapılan baskınlarda gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan 14'ü serbest bırakıldı. Serbest bırakılanlar gözaltında HADEP'e gitmemeleri ve üye olmamaları yönünde tehdit edildiklerini söylediler. Gözaltındakilerden Mustafa Kılıç, Galip Öztürk, Taner Öztürk, Adem Öztürk ve Arafat Mert adlı kişiler İstanbul DGM tarafından tutuklandı.

Bitlis'te parti çalışmalarında bulunan HADEP PM Üyesi Salih Altun 28 Ocak günü Muş'a giderken polisler tarafından gözaltına alındı.

İstanbul Alibeyköy'de 30 Ocak günü kimliği belirsiz kişilerce kaçırılan HADEP Eyüp İlçe Örgütü Yöneticisi Fuat Özdemir, 1 Şubat günü serbest bırakıldı. HADEP İstanbul İl Merkezi'nde 4 Şubat günü basın açıklaması yapan Özdemir, gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. (Bkz. Kişi Güvenliği)

HADEP İstanbul Ümraniye İlçe Başkanlığı'nda 31 Ocak günü HADEP hakkında kapatma istemi ile açılan davayı protesto etmek üzere toplanan HADEP'liler polis tarafından gözaltına alındı.

Mardin'in Nusaybin İlçesi Gençlik Komisyonu Başkanı Aşkar Kılıç, 10 Şubat günü parti binasının önünde gözaltına alındı.

HADEP üyesi Kazım, Hikmet ve İhsan Özerk adlı kişiler 12 Şubat günü evlerine yapılan baskında gözaltına alındı. Özerk kardeşlerin gözaltında işkence gördükleri bildirildi. (Bkz. Kişi Güvenliği)

13 Şubat günü Ankara'da birçok evi ve öğrenci yurdunu basan polisler, aralarında HADEP Parti Meclisi üyelerinin de bulunduğu 20'ye yakın HADEP üyesini herhangi bir gerekçe göstermeden gözaltına aldı.

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın 16 Şubat günü Kenya'dan Türkiye'ye getirilmesinin ardından Türkiye çapında HADEP örgütlerine yönelik baskı ve üyelerine yönelik olarak da gözaltı operasyonları önemli bir artış gösterdi.

17 Şubat günü Diyarbakır İl Başkanı Feridun Çelik, İkinci Başkanı Selim Kurbanoglu, Parti Meclisi Üyesi Abdullah Akın, Avukatlar Mansur Reşitoğlu, Mahmut Vefa'nın da aralarında bulunduğu 34 HADEP'li evlerinden ve parti binalarından güvenlik güçleri tarafından gerekçe bildirilmeden gözaltına alındı.

21 Şubat günü HADEP Şanlıurfa Birecik İlçe binasında yapılan aramada, 1999 yılına ait "Kürtçe" takvim bulunduğu gerekçesiyle İlçe Başkanı Yusuf Erdoğan ile partide görevli Yusuf Yağmur gözaltına alındı.

8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde gözaltına alınan HADEP Tarsus Gençlik Komisyonu Başkanı Kazım Tokmak ile HADEP üyesi Efrail Kızılyamaç, Mehmet Tataş, Serdar Beyazıt, Mahmut Yobaş ile

Ömer Bulur 13 Mart günü tutuklanarak, cezaevine gönderildi.

HADEP Şanlıurfa İl Örgütü, 22 Şubat günü polisler tarafından basıldı. Baskın sırasında HADEP Genel Sekreteri M. Selim Özpolat ile İl Başkanı Celalettin Erkmən ve İl Saymanı Mehmet Ural'ın da aralarında olduğu 20'yi aşkın kişi gözaltına alındı.

İskenderun'da aralarında HADEP İskenderun İlçe Başkanı ve Belediye Başkan aday adayı Kasım Kısa'nın da bulunduğu 8 kişi, Esentepe ve Yıldırımtepe semtlerinde "yasadışı gösteri yaptıkları" iddiasıyla 23 Şubat günü gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar 24 Şubat günü çıkarıldıkları Nöbetçi Mahkeme tarafından tutuklanarak, cezaevine gönderildi.

Adapazarı'nda 11 Mart günü bir üstgeçide pankart astıkları iddia edilen HADEP'in Sakarya İl Genel Meclis adayı 3 kişi gözaltına alındı.

Ankara'da mart ayı ortalarında yapılan operasyonlarda HADEP Sincan İlçe Örgütü yöneticileri Akif Özarduk ve Dürdane Güngör ile Murat İzra, Ercan Yıldırım, Metin Kemal, Ayfer Koçak, Filiz Sunay, Dilek Gürses, Mehmet Apaydın, Fevzi Minas ve soyadları öğrenilemeyen Ferhat ve Serhat adlı üniversite öğrencileri gözaltına alındı.

OHAL Bölge Valiliği tarafından bastırılan "pişmanlık bildirilerinin" örgüt binasından indirilmesi üzerine Batman'ın Kozluk İlçesi Bedirhan beldesini basan askerler, binada bulunan Salih Aksoy, Bedrettin Aksoy, Nurettin Adın, Mehmet Adın, M. Şirin Erol, Yılmaz Aşkanat, Şirin Arı ve Yusuf Turan adlı HADEP'lileri gözaltına aldı.

Batman'da 20 Mart günü HADEP milletvekili adaylarının karşılanması sırasında "slogan attıkları" gerekçesiyle 25 kişi tutuklandı.

4 Nisan günü Şanlıurfa'nın Suruç İlçesinde gözaltına alınan 26 kişiden HADEP Suruç İlçe Başkanı Mehmet Kayahan ve yöneticiler Bekir Koştu, Nakşi Dizgör, Ziya Kaplan, Mehmet Şahin, Mehmet Solmaz ile Ekrem Bilgiç 14 Nisan günü tutuklandı.

Van'ın Başkale ilçesinde 13 Nisan günü HADEP tarafından düzenlenen mitingden döndükleri sırada gözaltına alınan HADEP üyeleri Haluk Duran, Sabahattin Sivacı, Necdet Çiftçi, Maruf Engin ile Ömer Kurt, Hakkari Belediyesi'ne ait bir aracı yaktıkları iddiasıyla tutuklandılar.

HADEP'in 7 Nisan günü Erzurum'un Hınıs ilçesinde gerçekleştirdiği mitingden sonra ilçeden ayrılan konvoyu izleyen özel tim görevlileri, Fevzi Ateş ve adları öğrenilemeyen 3 HADEP'liyi dövdüler. Hınıs Sağlık Ocağı'ndan 5 günlük rapor alan HADEP'liler, savcılığa suç duyurusunda bulundu. Akşam saatlerinde de Erzurum İl Örgütü'ne gelen polisler HADEP Merkez Yürütme Kurulu üyesi ve Diyarbakır

milletvekili adayı Cevahir Bayındır'ı gözaltına aldı. 8 Nisan günü serbest bırakılan Bayındır, daha sonra yeniden gözaltına alındı.

HADEP Kars milletvekili adayı Aslan Yüce, 8 Nisan günü seçim arabası ile gezerken, Yüksek Seçim Kurulu tarafından onaylanan propaganda kasetlerinin yasak olduğu iddiasıyla gözaltına alındı.

18 Nisan seçimlerinde kullanılan propaganda kasetinde, "bölücülük propagandası yapıldığı" iddiasıyla gözaltına alınan HADEP Muğla İl Başkanı İbrahim Yağlı, 22 Nisan günü tutuklandı.

HADEP İzmir İl Sekreteri Nazım Çomak, nisan ayında yaptığı açıklamada, Konak İlçe örgütünde yapmak istedikleri toplantıların polis tarafından engellendiğini ve parti binasına sadece yöneticiler ile yöneticilerin akrabalarının alındığını, bununla ilgili olarak yaptıkları başvurudan herhangi bir sonuç alamadıklarını bildirdi.

Diyarbakır'ın Çarıklı beldesinin HADEP'li Belediye Meclis Üyesi Fesih Demir, 21 Nisan günü askerler tarafından gözaltına alındı. Belde dışına götürülerek bir süre sorgulanan Demir, daha sonra serbest bırakıldı. Demir, askerlerin kendisine işkence yaptığı iddiasıyla Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

17 Nisan günü Siirt Baykan İlçe Başkanı Mehmet Emeç'in eşi Zümre Emeç hakkında evinde HADEP bayrağı bulundurduğu gerekçesiyle Cumhuriyet Savcısı tarafından soruşturma açıldı.

HADEP Antalya Büyükşehir Belediye Başkan Adayı Mehmet Gündüz 27 Nisan günü "PKK'ye yardım ve yataklık yaptığı" iddiasıyla tutuklanarak Antalya Kapalı Cezaevi'ne gönderildi.

HADEP Adana Seyhan İlçe Örgütü yöneticisi Abdullah İzgi 30 Nisan günü Ceyhan Özel Tıp Cezaevi'nden Adana'ya dönerken bindiği otobüste askerler tarafından yapılan kimlik kontrolü sırasında gözaltına alındı.

Ağrı'nın Patnos ilçesinin HADEP'li Belediye Başkanı İhsan Çelik 30 Nisan günü gözaltına alındı. 21 Nisan günü Patnos Radyo'da yayımlanan bir programda "bölücülük propagandası yaptığı" iddiasıyla gözaltına alınan Çelik, 1 Mayıs günü Erzurum DGM tarafından tutuklandı. Avukatının Erciş Ağır Ceza Mahkemesi'ne yaptığı itiraz üzerine tahliye edildi.

Adana'nın Yakapınar beldesinde jandarma tarafından 29 Nisan günü yapılan ev baskınlarında aralarında Belediye Meclis üyesi Şerif Yılmaz'ın da bulunduğu Salih Yılmaz, Mehmet Aslan ve İrfan Çakıl isimli kişiler gözaltına alındı.

Evi basılarak gözaltına alınan HADEP eski Ankara İl Başkanı Kemal Okutan, 6 Mayıs günü serbest bırakıldı.

HADEP Bingöl İl binasına 21 Mayıs günü polisler tarafından düzenlenen baskında, İl Başkanı Niyazi Azak gözaltına alındı. Aynı gün HADEP üyesi Zeki Kılıç da aracıyla kent merkezine girerken yapılan kontrollerde, Yılmaz Artan adlı kişi ise Kültür mahallesindeki evine yapılan baskında gözaltına alındı.

Batman'da 26 Mayıs günü yapılan ev baskınlarında HADEP'li Belediye Meclis Üyesi Aklime Yürek ile Hatice Bağatır gözaltına alındı.

HADEP Gaziantep Şehit Kamil İlçe Örgütü'nde 29 Mayıs günü toplantı yapan Fatma Kurt, Adile Kurt, Filiz Kurt, Emine Kurt, Yeter Çiçek, Hacer Işık, Sıdıka Deniz, Fatma Vargül, Kevser Güvenç, Kudret Yılmaz, İkrâm Kılıç, Remziye Kılıç, Saadet Kılıç, Hale Kılıç ve soyadı öğrenilemeyen Zeliha isimli kadınlar toplantı çıkışında polisler tarafından gözaltına alındı.

İstanbul Bağcılar İlçe Örgütü'nde 13 Haziran günü seçim sonuçlarının değerlendirilmesi amacıyla düzenlenmek istenen toplantı polis tarafından engellendi.

"PKK'ye yardım ve yataklık ettiği" iddiasıyla aranan HADEP Maltepe İlçe Örgütü üyesi Turan Volkan'ın evine 11 Haziran günü baskın düzenlendi. Ev baskınında Volkan'ın kızı gözaltına alındı.

1 Temmuz gecesi Hakkari'nin Şemdinli ilçesinde Yenimahalle semtindeki evlere askerler tarafından baskın düzenlendi. Baskınlarda, aralarında HADEP eski İlçe Başkanı Şemseddin Uysal, HADEP Merkez Yürütme Kurulu üyesi Hamit Geylani'nin ağabeyi Ahmet Geylani ve HADEP ilçe yöneticisi Sait Kaya'nın da bulunduğu 67 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan 17'si 2 Temmuz günü sabah saatlerinde serbest bırakıldı.

Diyarbakır'ın Lice ilçesinin HADEP'li Belediye Başkanı Zeynel Bağır, 29 Temmuz günü Yüksek Seçim Kurulu kararıyla görevden uzaklaştırıldı. Bağır, YSK kararıyla 20 Kasım 1989 tarihinde bir yaralama olayına karıştığı ve kamu hizmetlerinden men edildiği gerekçesiyle belediye başkanlığı görevinden uzaklaştırıldı. Bağır ise yaptığı açıklamada, 1989 yılında bir yaralama olayına adı karıştığı gerekçesiyle hakkında açılmış bir dava bulunduğunu belirterek, yargılandığı davadan "kamu haklarından men" gibi bir ceza almadığını söyledi.

İstanbul Maltepe İlçe Merkezi'ne yapılan baskında hakkında toplatılma kararı bulunan yayın bulundurulduğu iddiasıyla gözaltına alınan ve aralarında ilçe yönetim kurulu üyeleri Sayın Ağı ile Hayriye Algülerhan'ın da bulunduğu 18 kişi 30 Haziran günü Kartal Adliyesi'ne sevk edildi. Nöbetçi Savcılığa çıkartılan HADEP'liler daha serbest bırakıldı.

HADEP Adana Küçükdikili Belde Yöneticisi Mehmet Benzer, 8 Temmuz günü kendilerini JİTEM elemanı olarak tanıtan 9 kişi tarafından kaçırıldığını ve işkence gördüğünü açıkladı. (Bkz. Kişi Güvenliği)

11 Temmuz günü İstanbul Kadıköy İlçe Örgütü tarafından düzenlenmek istenen Vedat Aydın'ı anma etkinliği, polisler tarafından engellendi. Aralarında Parti Meclis Üyesi İshak Tepe ve eşi Zübeyde Tepe'nin de bulunduğu 6 HADEP'li gözaltına alındı.

12 Temmuz günü Ankara DGM'de yapılan duruşmada HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak ve diğer parti yöneticileriyle birlikte tahliye edilen HADEP Ankara İl Örgütü yöneticilerinden Safiye Akalın, serbest bırakıldıktan sonra aynı gün gözaltına alındı.

Cezaevinde olmasına rağmen seçimlerde Ağrı'dan belediye başkanı seçilen Hüseyin Yılmaz, cezaevinden çıktıktan sonra 21 Temmuz günü görevine başladı. Yılmaz, yaptığı açıklamada, "Tutukluluk halimiz tamamıyla demokratik olmayan yollarla gerçekleştirildi. Biz 18 Nisan'da içerdeydik. Cezaevinde olmamıza rağmen halkımız bizleri seçti. Bu, halkın, kendi değerlerine saldıranlara karşı bir tepkisi ve yanıtıydı" dedi.

Hakkari'nin Şemdinli ilçesine bağlı Altınsu köyüne 21 Temmuz günü baskın düzenleyen askerler tarafından gözaltına alınan HADEP Şemdinli İlçe Örgütü yöneticisi Sıddık Tekin'e sevkedildiği Van Devlet Hastanesi'nde 31 günlük rapor verildi.

HADEP Merkez Kadın Komisyonu üyesi Reyhan Çomak, 26 Temmuz günü Turgutlu'dan İzmir'e gitmek üzere bindiği otobüsten indirilerek, bir saate yakın bir araba içinde sorgulandı. Çomak, bindirildiği resmi arabada tehdit edildiğini ifade ederek, "Otoya bindirildikten sonra tehdit ettiler. Bir gün kafana bir kurşun sıkılabilir. İdama niçin karşı çıkıyorsunuz? Dağa eleman sağlıyorsun" dediler" diye konuştu.

HADEP Menemen Gençlik Komisyonu Başkanı Nihat Altun, 26 Temmuz günü evine yapılan baskında gözaltına alındı. Gece Altun'u da yanlarına alarak evine ikinci kez baskın yapan polisler, saat 01.30'a kadar evde karakol kurdu. Polisler daha sonra Altun'u yanlarına alarak evden ayrıldı.

29 Temmuz günü HADEP Tekirdağ Çorlu İlçe örgütlerine yapılan baskında, İlçe Başkanı Mehaf Savaş ile İlçe Saymanı Ahmet Demir gözaltına alındı. 5 Ağustos günü de Gençlik Komisyonu Başkanı Kasım Zengin gözaltına alındı.

HADEP İstanbul Bağcılar İlçe Örgütü üyeleri Metin Topçuoğulları, eşi Hicran Topçuoğulları ile Enver Karabey ve oğlu Mazhar Karabey, 10 Ağustos günü evlerine yapılan polis baskınlarında gözaltına alındı.

Aydın Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı Siyasi Şube polislerinin ellerinde bulunan 60 kişilik listeye göre ağustos ayı içinde ev baskınları yaptığı bildirildi. Evleri basılanların çoğunun HADEP'li oldukları belirtilirken, polislerin, baskınlarda ağır suçlamalarda ve hakaretlerde buldukları bildirildi.

HADEP Osmaniye İl Başkanı Mahmut Becerikli, 17 Ağustos günü gözaltına alındı. Becerikli'yi arayan polislerin önce HADEP İl Merkezi'ne ardından da Becerikli'nin evine baskın düzenledikleri bildirildi. Mahmut Becerikli'nin eş Zeynep Becerikli de gözaltına alındı. 19 Ağustos günü serbest bırakılan Becerikli'nin "bir kişiye askere gitmemesi yönünde telkinde bulunduğu" iddiasıyla gözaltına alındığı belirtildi.

Kars'ın Digor ilçesine bağlı köylere 20 Ağustos günü yapılan baskınlarda aralarında Mevrek köyü muhtarı Şevket Baykız, Hasancan köyü muhtarı Cemal Bölgi, HADEP Digor ilçe yöneticisi Zorba Başkutlu ile Kemal Bölgi ve Kemal Baykız adlı köylülerin de bulunduğu 50'den fazla kişi gözaltına alındı.

HADEP'ten yapılan açıklamada, 20 Ağustos günü Batman'da HADEP İl Örgütü Saymanı Celil İmret, Ankara'nın Polatlı ilçesinde HADEP Dört Yol (Hatay) İlçe yöneticisi Hasan Vural, Elazığ'da HADEP İl Başkanı Hilmi Elçi ve merkez ilçe yöneticisi Hıdır Kılıçtepe'nin gözaltına alındığı bildirildi.

Bitlis'in Güroymak ilçesinde polisler 19 Ağustos gecesi çok sayıda eve baskın düzenledi. Baskınlarda HADEP ilçe yöneticisi Cahit Göktaş ile Abdurrahim Ata, M. Baki Bingöl, Nesim Göktaş, Cahit Özkan, Veli Taşkın, Cahit Yüksel, Cuda Yüksel, Cesim Göktaş, Zahir Mete ve Nafiz Pekiüksel'in de aralarında bulunduğu 18 kişi gerekçe gösterilmeden gözaltına alındı.

HADEP Antalya Merkez İlçe Yöneticisi Erdal Yıldırım, Konyaaltı plajında 22 Ağustos günü Hüseyin Aktaş ve Duzali Kaya ile birlikte sivil polisler tarafından gözaltına alındı. Kaya ve Aktaş daha sonra serbest bırakılırken, Yıldırım tutuklanarak Antalya E Tipi Kapalı Cezaevi'ne gönderildi.

HADEP Van il, merkez ilçe ve Kurtalan ilçe binaları 4 Eylül günü Van DGM Başsavcılığı'nın arama emri ile polis tarafından arandı. Yaklaşık bir saat arama yapan polisler, daha sonra bazı dokümanlara el koyarak, il başkan yardımcısı Salih Acar, il yöneticisi Fettah Elmas, merkez ilçe başkanı Rüknettin Hakan ile merkez ilçe yöneticisi Alaatin Kalçık'ı gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar akşam saatlerinde serbest bırakıldı.

HADEP Parti Meclisi üyesi Abdullah Aydemir ve HADEP Ceyhan İlçe Örgütü yöneticisi Emin İldan, 20 Eylül günü akşam saatlerinde Ceyhan'da gözaltına alındı.

HADEP PM üyesi Veysel Turhan, 21 Eylül günü Siirt HADEP İl binası çıkışında sivil polislerce gözaltına alındı.

21 Eylül günü gözaltına alınan HADEP Iğdır İl Encümeni Resul Yıldız da aynı gün akşam saatlerinde serbest bırakıldı.

Batman'da 20 Eylül günü gözaltına alınan HADEP İl Saymanı Ahmet Candemir, kardeşi Süleyman Candemir ve Raziye İnatçı 21 Eylül günü serbest bırakıldı.

İzmir'in Güzeltepe Mahallesi'nde 23 Eylül günü bir eve baskın düzenleyen sivil polisler, HADEP üyesi Veli, Zeytin ve Nebahat Kıyak'ı gözaltına aldı. Aynı gün Diyarbakır İl Meclis Üyesi Davut Adah da evine düzenlenen baskında gözaltına alındı.

HADEP Diyarbakır İl Yönetim Kurulu Üyesi Remziye Berk, 4 Ekim günü ifadesi alınmak üzere çağrıldığı Mermer Karakolu'ndan gönderildiği Saraykapı Jandarma Komutanlığı'nda gözaltına alındı.

Mardin Derik İlçe örgütü, 16 Ekim günü polisler tarafından basıldı. "Düşünceye Özgürlük ve Ölüm Cezasına Hayır" kampanyasının imza metinleri ile kitap ve dergilere el koyan polisler, İlçe Başkanı Mesut Çelik'i gözaltına aldı. Çelik akşam saatlerinde serbest bırakıldı.

HADEP tarafından 15 Ekim günü İstanbul'da düzenlenmesi planlanan "Dostluk ve Barış Şenliği" Valilik tarafından yasaklandı. Şenliğin yasaklandığından haberi olmayan ve Abdi İpekçi Spor Salonu'na gelen yaklaşık 100 HADEP üyesi dövülerek gözaltına alındı.

İzmir HADEP İl Yönetim Kurulu üyesi Abdolvahap Bal ile Mahmut Suncak, Sabri Suncak, Cemalettin Arık, Fırat Akbay, İhsan Ayaz, Mehmet Özer ve soyadı öğrenilemeyen Maşallah adlı HADEP üyeleri 18 Ekim günü evlerine yapılan baskınlarda gözaltına alındı.

Adana'nın Seyhan ilçesine bağlı Küçükdikili Belediyesi'ne bir ihbar gerekçe gösterilerek 21 Ekim günü yapılan baskında Belediye Başkanı Mehmet Yaşık, 5 belediye çalışanı ile birlikte gözaltına alındı. Bir ihbar üzerine belediye binasında yapılan aramada, yayın ve dağıtım yasak kitaplar, başkanın odasında ise yırtılmış Türk bayrağı bulunduğu iddiasıyla Adana Cumhuriyet Savcılığı'na ifade veren Yaşık ve belediye çalışanları, suçun savcılık kapsamına girmediği gerekçe gösterilerek 22 Ekim günü DGM'ye sevk edildi. Yaşık, Adana DGM'de verdiği ifadede, kendilerine komplo düzenlendiğini belirterek, "Jandarma baskın yaptığı sırada dolabımdan çıkan Türk bayrağı yırtık değildi. Jandarma bayrağı alıp başka odaya girip tutanak tutma adı altında kapıyı kapatarak bayrağı yırttı. Atılan suçlamaları kabul etmiyorum" dedi.

Muş'un Varto ilçesinde HADEP'li İl Genel Meclis Üyesi Mehmet Şerif Çatak, 31 Ekim günü evi basılarak gözaltına alındı. Çatak'ın, Muş'ta 1 Kasım günü yapılan İl İdare Kurulu üye seçimi toplantısına katılmasının engellenmesi ve HADEP'in çoğunluk sağlamaması için gözaltına alındığı bildirildi.

Muş'ta 2 Kasım günü yapılan İl İdare Kurulu üye seçimlerinde HADEP üyesi dört kişinin seçilmesi

üzerine korucu Kemal Arat ve adamlarının HADEP'lilere saldırdığı bildirildi. Korucular ile HADEP'liler arasında çıkan taşlı sopalı kavgada, Bahattin Bingöl, Mirza Güneş ve Şahin Kotan adlı HADEP üyeleri yaralandı. Hastaneye kaldırılan HADEP'liler daha sonra gözaltına alındı. Muş İl İdare Kurulu'na seçilen Fahrettin Aslan da aynı gün evinden gözaltına alındı.

HADEP Gaziantep İl Başkan Yardımcısı Vakkas Dalkılıç, 2 Kasım günü jandarmalar tarafından gözaltına alındı.

2 Kasım günü Bursa'da gözaltına alınan HADEP Parti Meclisi Üyesi Mehdi Aslan, hakkında bir başka davadan gıyabi tutuklama kararı olduğu gerekçesiyle tutuklandı.

HADEP Karşıyaka İlçe Örgütü yöneticilerinden Sabri Adıbeli, 14 Kasım günü İzmir Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı sivil polislerin evine gelerek kendisini tehdit ettiklerini açıkladı. Karşıyaka Şemikler'deki evine son bir hafta içinde 3 defa baskın yapıldığını ifade eden Adıbeli, 11 Kasım gecesi gözaltına alınarak sorgulandığını bildirdi. "Çok geniş bir akraba çevremiz var. İsmi dahi duymadığım kişileri gelip bana soruyorlar. Ailemin son bir hafta içinde huzuru bozuldu" diyen Adıbeli, 14 Kasım günü amcasının oğlu Emin Adıbeli'nin gözaltına alınması nedeniyle, polislerin tekrar evine geldiklerini anlattı.

Niyazi Dolan adlı PKK itirafçısının ifadeleri üzerine 16 Kasım günü HADEP Bingöl Merkez İlçe Başkanı Hamza Omak, HADEP İl Örgütü yöneticisi Halim Alıcı ile Karlıova ilçesine bağlı Sudurağı köyünde Acar Zorbozan ve Hasan Kaya adlı köylüler gözaltına alındı. Omak'ın gördüğü işkenceler nedeniyle 17 Kasım günü hastaneye götürüldüğü belirtilirken, gözaltına alınanlar 22 Kasım günü tutuklandı.

22 Kasım günü İstanbul Esenyurt'ta HADEP Büyükçekmece İlçe Örgütü yöneticisi Hünkar Demirel ile Şifa Aktürk adlı kişi gözaltına alındı.

20 Kasım 1998 tarihinde HADEP Kocaeli İl Örgütü binasındaki açlık grevi nedeniyle yapılan baskında gözaltına alınan ve işkence sonucu ölen Metin Yurtsever'i anmak için Derince ilçesi Çınarlı köyünde düzenlenen törene katılan 15 kişi gözaltına alındı.

HADEP Ardahan İl Örgütü yöneticilerinden Özcan Şit ve kardeşi Mikail Şit 20 Kasım günü Düşeli köyündeki evlerine askerler tarafından yapılan baskında gözaltına alındı.

HADEP İstanbul Büyükçekmece İlçe Sekreteri Hünkar Demirel ile Sefa Aktürk, 22 Kasım günü gözaltına alındı.

HADEP Siirt il yöneticilerinden Ali Timurtaş, Merkez İlçe Başkanı Abdurrahman Taşçı, Muhyettin Timurtaş, Abdurrahman Timurtaş, Halil Selçuk, Hasan Selçuk, Abdullah Selçuk, A. Bari Selçuk, İbrahim Öner, Şükrü

Öner, Abdullah Öner ve Ahmet Erzen adlı kişiler 25 Kasım günü evlerine düzenlenen baskınlarda gözaltına alınarak Emniyet Müdürlüğü'nde 3 gün boyunca sorgulandı. 29 Kasım günü de HADEP Siirt İl Binası'na baskın düzenleyen polis, binadaki eşyaları arama bahanesiyle dağıttı. Binada bulunan herkesin kimlik bilgilerini alan polisler, basın açıklamalarının yer aldığı bir klasör, TBMM Başkanlığı'na gönderilmek üzere, köylülerin hazırladığı köye dönüş isteğini içeren 55 dilekçe ve TÜSIAD'ın hazırladığı raporlara el koydu.

5 Aralık günü Güneşli semtindeki Evren Caddesi'nde HADEP İstanbul İl kongresi duyuru afişlerini asan HADEP Bağcılar Yönetim Kurulu Üyesi M.Haluk Dağ ile Abdurrahman Karataş, 5 kişinin saldırısına uğradı. Sopalarla dövülen Haluk Dağ hafif yaralanırken, ağır yaralanan Abdurrahman Karataş Haseki hastanesine kaldırıldı.

İstanbul'un Sarıyer ilçesi Büyükdere'de HADEP afişlerini asan Hikmet Yıldız, Rıdvan Kaya, Hükmü Cirmi ve Raif Boldağ, 9 Aralık günü polisler tarafından gözaltına alındı. Gece evleri basılan HADEP'liler daha sonra serbest bırakıldı.

Şanlıurfa HADEP il binası 15 Aralık günü polisler tarafından basıldı. Baskında, 11 partili gözaltına alındı. Emniyet Müdürlüğü'nden yapılan açıklamada, HADEP il binasında yapılan "Kadın ve İnsan Hakları" konulu panel sırasında, bir kargo şirketinden gelen kolide, 70 dolayında 'yasak yayın ele geçirildiği' iddia edildi.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in aralık ayı içinde Mardin'e yaptığı gezi sırasında gözaltına alınan HADEP üyelerinin götürüldükleri Yenişehir Karakolu'nda işkence gördüğü bildirildi. Gözaltına alınanlardan HADEP İl Kadın Komisyonu üyesi Gülistan Durç'a, polisler hakkında suç duyurusunda bulunduktan sonra, savcılık tarafından gönderildiği Devlet Hastanesi tarafından "kolunda çatlak ve vücudunda darp izleri olduğu" gerekçesiyle 7 günlük rapor verildi. Gülistan Durç, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'i karşılamak için toplandıkları sırada topluca gözaltına alındıklarını ve dövülerek polis arabalarına bindirildiklerini söyledi. Götürüldükleri Yenişehir Karakolu'nda da dövüldüklerini belirten Gülistan Durç, savcılık tarafından gönderildiği hastanede de Asım adlı bir hekimin, kendisini azarladığını ve muayene etmediğini bildirdi.

20 Aralık günü pasaportunun süresini uzatmak için Adana Emniyet Müdürlüğü'ne giden HADEP Genel Başkan Yardımcısı Eyüp Karageçi gözaltına alındı.

HADEP Ağrı İl Binası 20 Aralık günü polisler tarafından basıldı. Binada bulunan yayınlara el koyan polisler İl Başkanı Naif İşçimen ve Merkez İlçe Başkanı Ahmet Kaya'yı gözaltına aldılar. Naif İşçimen'in evinin 19 Aralık gecesi de basıldığı ve

İşçimen'in bir süre gözaltında tutulduktan sonra aynı gece serbest bırakıldığı bildirildi.

Öldürülenler

Mehmet Latifeci, Yahya Latifeci

Hatay'ın Samandağ ilçesine bağlı Sutaşı köyünde HADEP İlçe eski Başkanı Mehmet Latifeci ile babası Yahya Latifeci'nin 30 Mart 1995 tarihinde öldürülmesi nedeniyle açılan dava sonuçlandı. 8 Eylül günü Antakya Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlanan davada, Şevki Karaağaçlı 36 yıl, Behçet Karaağaçlı ise 21 yıl hapis cezasına mahkum edildi.

Davada, 17 Nisan 1997 tarihinde verilen kararda, Mahkeme Şevki Karaağaçlı 36 yıl hapis ve 430 bin lira para, Behçet Karaağaçlı 24 yıl, Fikret Karaağaçlı 2 yıl hapis cezası vermişti. Yargıtay'ın Fikret Karaağaçlı hakkındaki kararı onaması, diğer sanıklar hakkındaki kararı bozması üzerine yargılama 1998 yılı nisan ayında yeniden başlamıştı. Behçet Karaağaçlı yargılama aşamasında, Latifeci'yi, İlçe Jandarma Komutanı Üsteğmen Vedat Ergin ve Samandağ Emniyet Müdürlüğü'nde görevli Başkomiser Necati Akyol'un isteği üzerine öldürdüğünü, olaydan sonra Refah Partisi yanlısı işadamı Naci Koza ve Ergin'den 1 milyar 500 milyon lira aldığını söylemişti.

İhsan Tunç

HADEP Adana İl Örgütü Yenibey Mahalle Komisyonu Başkanı İhsan Tunç (45), 8 Eylül günü öldürüldü. Akşam saatlerinde evine dönen İhsan Tunç'a iki kişinin ateş ettiği öğrenildi. Saldırının nedeni öğrenilemedi.

Fazilet Partisi (FP)

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 7 Mayıs günü FP'nin kapatılması istemiyle Anayasa Mahkemesi'nde dava açtı.¹ Mahkeme'ye sunulan iddianamede, FP'nin sadece Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan RP'nin değil, "dini siyasete alet ettiği için kapatılan" tüm partilerin devamı olduğu öne sürüldü. İddianamede, FP için "Fazilet Partisi Genel Başkanı (Recai Kutan) dahil tüm yöneticileri, milletvekilleri ve belediye başkanları, adeta kandan başka bir şeyle beslenmeyen vampirler gibi..." tanımlaması kullanıldı. Parti yöneticilerinin yaptıkları konuşmalardan örnekler verilen 7 sayfalık iddianamede, FP Milletvekili Merve Kavakçı'nın Meclis'teki yemin törenine başörtüsünü çıkarmadan gelmesi ve yemin etmeden ayrılmasına yer verildi. İddianamede, "parti politikalarını benimsemediği anlaşılan" Aydın Menderes dışındaki milletvekillerinin, milletvekilliklerinin düşmesi ve partinin kapatılması istendi.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 4 Haziran günü de Anayasa Mahkemesi'ne ek delil olarak bir "kaset" ve çözümlerini sundu. FP'li TBMM Başkanvekili Yasin Hatipoğlu'nun "seçimlerin iptali" ile ilgili bir önerenin oylanmasının ardından Necmettin

Erbakan'la yaptığı bir görüşmenin gizli dinleme kayıtlarının yer aldığı belirtilen kasette, Hatipoğlu'nun, Erbakan'a, Meclis'teki olayları ve kavgayı detaylı şekilde anlattığı, "Meclis'te yaptığım usüle, hukuka ve kurallara aykırı" dediği ve "bazı ünlü politikacılarla Erbakan'ın görüşmesi ve yönlendirilmeleri konusunda strateji belirledikleri" iddia edildi. Söz konusu kasete dayanarak, Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan RP'nin eski Genel Başkanı Erbakan'ın FP'li Hatipoğlu'na, "Emir ve talimat verdiği" iddiasıyla, "RP'yi Erbakan'ın yönettiği ve FP'nin de kapatılan RP'nin devamı olduğu" öne sürüldü.

Başsavcılık yazısında, dinleme kasetinin "Hükme esas alınmasında mahzur bulunmadığı" görüşü savunuldu. Yazıda, "Haberleşmenin gizliliği ihlal edilerek, başka bir deyişle hukuka aykırı şekilde elde edildiğinden, kasetin çözümü bizzat Vural Savaş tarafından yapılmış olup, konuşma metninden yalnızca raportörün, Anayasa Mahkemesi üyeleri ile davalı parti avukatlarının bilgilendirilmesinin daha uygun olacağı kanaatindeyiz" denildi.

FP'nin ön savunması, 10 Eylül günü Anayasa Mahkemesi'ne sunuldu.

Refah Partisi (RP)

RP'nin kapatılmasının ardından AİHM'e eski RP yöneticilerinin 22 Mayıs 1998 tarihinde yaptığı başvuru hakkında "kabul edilebilirlik" kararı veren Mahkeme, mart ayı başında Türk hükümetinden savunma istedi. Eylül ayında AİHM'e verilen savunmada, Türkiye'deki laiklik kavramı konusunda geniş bir açıklamaya yer verildikten sonra RP'nin, diğer ülkelerdeki mevcut aşırı akımlarla bağlantılı olduğu iddialarına yer verildi. Savunmada, RP, "potansiyel bir tehdit ve tehlike" olarak gösterilirken, parti kapatmaya gerekçe olarak Türk iç hukukunda yer alan gerekçeler sıralandı.

Türkiye'nin savunmasında, RP'nin kapatılmasına gerekçe olarak Necmettin Erbakan'ın yanısıra Şevket Kazan, Ahmet Tekdal, Şevki Yılmaz, Hasan Hüseyin Ceylan, İbrahim Halil Çelik ve Şükrü Karatepe'nin konuşmalarından örneklere de yer verildi.

Bu arada 1999 yılı içinde kapatılan RP'nin yöneticileri ve milletvekilleri hakkında açılan davalara da devam edildi. Bunlardan bazıları şöyle:

Necmettin Erbakan

RP'nin son Genel Başkanı Necmettin Erbakan, Ankara 5. Asliye Ceza Mahkemesi'nde "Anayasa

¹ Bursa'da, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Vural Savaş'ın, FP hakkında kapatma davası açmasını protesto eden Osman Ayan adlı kişi tutuklandı. Bursa Emniyet Müdürlüğü'nden yapılan açıklamaya göre, FP'nin kapatılmasıyla ilgili Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Vural Savaş'ın hazırladığı iddianameye tepki gösteren Osman Ayan, 11 Mayıs gecesi evinin balkonuna "Vampir Vural Savaş" yazılı pankart astı. Gözaltına alınan Ayan, 12 Mayıs günü çıkarıldığı mahkeme tarafından tutuklandı.

Mahkemesi'ne hakaret ettiği" gerekçesiyle açılan davada beraat etti.

Erbakan hakkında Diyarbakır 1 No'lu DGM ile Ankara 9. Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan davalar sonuçlanmadı.

Ahmet Tekdal

Ahmet Tekdal'ın "Milli Görüş Davası"nda "devletin siyasi, hukuki, iktisadi temel nizamlarını dini esaslara göre değiştirmek amacıyla anayasal düzeni yıkmaya teşebbüs etmek" iddiasıyla "ölüm cezası" istemiyle yargılanmasına devam edildi.

Tekdal'ın Ankara 9. Ağır Ceza Mahkemesi'nde "Kayıp trilyon" davasında 8 yıla kadar ağır hapis cezası istemi ile yargılandığı dava, 1999 yılında sonuçlanmadı.

Hasan Hüseyin Ceylan

Hasan Hüseyin Ceylan, Kırıkkale'de 1993 yılında yaptığı bir konuşmada, "Halkı ırk, din, dil ve sınıf farkı gözeterek, açıkça kin ve düşmanlığa tahrik ettiği" gerekçesiyle Ankara 1 No'lu DGM tarafından 1 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Yargıtay kararı mart ayında onadı. Yargıtay'ın kararı ile Ceylan'ın 5 yıllık siyaset yasağı, ömür boyu siyaset yasağına dönüştü. Ceylan'ın cezasının ertelenmesi için yaptığı başvuru reddedilince, Ceylan 7 Eylül günü Ankara Çubuk Cezaevi'ne gönderildi.

Ceylan, Almanya'da 1992 yılında yaptığı konuşmada Atatürk'ün manevi hatırasına hakaret ettiği gerekçesiyle Ankara 19. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılandığı davanın 14 Ekim günü sonuçlanan duruşmasında da, 1 yıl 3 ay hapis cezasına mahkum edildi, ancak hapis cezası ertelendi.

Ceylan'ın "Milli Görüş Davası"nda "ölüm cezası" istemi ile yargılanmasına 1999 yılında devam edildi.

Ankara 2 No'lu DGM'de, "Ayasofya İhaneti" isimli kitabında, "halkı sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik ettiği" iddiasıyla yargılanan Ceylan hakkındaki dava, zaman aşımı nedeniyle ortadan kaldırıldı.

Ceylan'ın Konya 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde, "Cumhurbaşkanı'na hakaret" gerekçesiyle 3 yıla kadar hapis istemiyle yargılandığı dava, 1999 yılında sonuçlanmadı.

Ceylan'ın Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde, "devletin askeri kuvvetleri, TBMM ve Cumhurbaşkanının manevi şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif ettiği" iddiasıyla, 6 yıla kadar hapis istemiyle yargılanmasına devam edildi.

Şevki Yılmaz

Firari Şevki Yılmaz'ın konuşmalarında, Cumhurbaşkanı'na hakaret ettiği, TBMM ve devletin askeri kuvvetlerinin manevi şahsiyetini tahkir ve tezyif ettiği gerekçesiyle 4 ayrı dosyada, Ankara 2. Ağır

Ceza Mahkemesi'nce giyabi tutuklu olarak arandı.

Yılmaz'ın konuşmalarında, Atatürk'ün manevi şahsiyetine, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Anayasa Mahkemesi eski Başkanı Yekta Güngör Özden, Tarım eski Bakanı Mustafa Taşar ve eşi Gülderen Taşar, Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Celal Doğan ile eşi Aysel Doğan'ın kişilik haklarına hakaret ettiği gerekçesiyle Ankara'da yargılandığı dava, 1999 yılında sonuçlanmadı. .

Yılmaz'ın "Milli Görüş Davası"nda "ölüm cezası" istemi ile yargılandığı davaya 1999 yılı içinde devam edildi.

Ibrahim Halil Çelik

Kahramanmaraş Cumhuriyet Başsavcılığı, Ibrahim Halil Çelik'in 1993 yılında Kahramanmaraş'ta yaptığı konuşmada, dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Yekta Güngör Özden için kullandığı "Atatürk tüccarı, laiklik tüccarı, dinsizlik tüccarı" ve Atatürk'e yönelik olarak "70 yıldır Allahsızlık rejimi ile yönetiliyor. Atatürk ve Firavun Allahsızlık iddiasında bulunuyorlar" sözleri nedeniyle Çelik hakkında 28 Eylül giyabi tutuklama kararı verdi.

Çelik'in "Dayatma ya da baskı sürdürülürse kan akar. Kan dökülürse iyi olur, fıstık gibi olur. Demokrasi gelir" sözleri ile "halkı din ve mezhep farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik ettiği" iddiasıyla Ankara 1 No'lu DGM'de yargılanmasına 1999 yılında devam edildi.

Çelik'in, bir gazeteye verdiği demeçte, "Kan akacak, fıstık gibi olacak. MGK, İmam Hatipler'in kapatılması için dayatmada bulunurken, 6 milyon Müslüman'ın eli gül mü toplayacak? Dayatmada direnirlerse kan dökülür. Ben böyle iktidarın içine tüküreyim" sözleri ile hükümetin ve devletin askeri kuvvetlerinin manevi şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif ettiği iddiasıyla Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılandığı dava da 1999 yılı içinde sonuçlanmadı..

Çelik'in "ölüm cezası" istemiyle yargılandığı "Milli Görüş Davası" 2000 yılına ertelendi.

Emeğin Partisi (EMEP)

EMEP Ankara Altındağ İlçe Örgütü binasına 19 Ocak günü akşam saatlerinde beş kişilik bir grup saldırdı. Metin Göktepe afişinin bulunduğu camları sopalarla kıran saldırganlar, "Bu ilk uyarımızdır" dedikten sonra olay yerinden kaçtı.

Gaziantep'in Düztepe ve Ünalı semtlerindeki EMEP seçim irtibat büroları 25 Ocak günü polisler tarafından basıldı. Düztepe irtibat bürosunda bulunan bir parti görevlisini bir süre sorgulayan polisler daha sonra Ünalı irtibat bürosuna baskın düzenlediler. Burada bulunan görevliyi tartaklayarak gözaltına alan polisler, görevliyi evinde arama yaptıktan sonra serbest bıraktılar.

EMEP'in 1 Mayıs 1998 İşçi Bayramı bildirileri nedeniyle EMEP Merkez Yürütme Kurulu üyeleri Muhammet Uludağ, Mustafa Yalçın, Kamil Tekin Sürek, Seyit Aslan, Nedim Köroğlu, Haydar Kaya, Keçiören İlçe Örgütü yöneticileri Celal Aygün ve Jülide Kalıç ile parti üyeleri Ali Rıza Eroğlu, Deniz Gürbüz, Murtaza Aykaç hakkında TCY'nin 312. maddesi uyarınca Ankara DGM'de açılan dava, 26 Nisan günü beraatle sonuçlandı.

EMEP İstanbul Eyüp İlçe örgütüne 2 Şubat günü sabaha karşı yapılan kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından yapılan saldırıda eşyalar kırılarak, büro dağıtıldı.

EMEP Malatya il binası, 19 Şubat günü, Sivas İl Başkanlığı ve Divriği İlçe örgütleri ise 22 Şubat günü polisler tarafından basıldı. Baskına gerekçe olarak, EMEP'in Kürt sorununa ilişkin çıkardığı duvar gazeteleri hakkında Malatya Sulh Ceza Mahkemesi tarafında verilen toplatma kararı gösterildi.

İstanbul Kadıköy'de 21 Şubat günü EMEP'in "Paralı eğitime hayır" başlıklı bildirisini dağıtan Mehmet Alşan, Deniz Uygun ve Serdal Türkmen adlı parti üyeleri gözaltına alındı.

EMEP Balıkesir Balya İlçe Örgütü Kurucu Başkanı Halil Keskin, 1. Olağan Kongre kararını bir saat geç astığı için 3 ay hapis 900 bin lira para cezasına çarptırıldı. Karara itirazı kabul edilmeyen Keskin, 24 Şubat günü tutuklanarak cezaevine gönderildi.

EMEP İl Yöneticisi Erdal Özdemir'in 28 Şubat günü yapılan düğününün çıkışında Mustafa Duman, Murat Kılıç, Cüneyt Yılmaz, Şahin Şen ve Turgay Batıbek adlı EMEP Esenler üyeleri gözaltına alındı.

"Krizin yükünü biz çekmeyeceğiz, serbest bölgeye hayır" yazılı afişleri asan EMEP İstanbul Tuzla İlçe Örgütü Başkanı İsmet Torun, EMEP İstanbul milletvekili adayı Hıyasettin Tepeli ile Fevzi Tepeli 28 Şubat günü gözaltına alındı.

EMEP Manisa İl Örgütü Yönetim Kurulu üyesi Aslan Topal ile EMEP üyesi Yusuf Sabancı, 3 Mart günü Evrensel gazetesi satarken polis tarafından dövülerek gözaltına alındı.

Amasya'da da EMEP İl Başkanı İsmail Arslan ile adları belirlenemeyen üç kişi 2 Mart günü polisler tarafından gözaltına alındı.

İstanbul Eyüp'te EMEP afişlerini hazırlayan Özgür Mert, Yavuz Uruçoğlu, Deniz Turgaroğlu ve Ender Tangör adlı EMEP üyeleri 8 Mart günü polisler tarafından gözaltına alındı.

EMEP Genel Başkanı Levent Tüzel'in seçim çalışmaları çerçevesinde 22 Mart günü Diyarbakır'a yapacağı ziyaret, güvenlik görevlileri tarafından engellendi. Tüzel ve beraberindeki heyet, 22 Mart günü Diyarbakır'ın Değirmendere bölgesinde durduruldu. Burada partililere kente girişlerinin OHAL

Valiliği tarafından yasaklandığı bildirildi. EMEP Diyarbakır İl Örgütü'ne yapılan baskında da partinin afiş ve broşürlerine el konuldu.

EMEP İstanbul Şişli İlçe Örgütü'nce 21 Mart günü düzenlenmesi planlanan genel ve yerel yönetim adaylarının tanıtım şenliği, polisler tarafından engellendi.

Çorum Emniyet Müdürlüğü 11 Mayıs günü, il örgütü tarafından dağıtılan "Yaşasın 1 Mayıs, yaşasın özgürlük" başlıklı bildiriden dolayı Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

EMEP Tunceli İl Başkanı Ali Taman ile Tunceli Belediye Başkan adayı Metin Turan hakkında, 27 Mart günü EMEP Genel Başkanı Levent Tüzel'in Tunceli ziyaretinde yaptıkları konuşmalar nedeniyle 2935 sayılı OHAL Yasası'na muhalefetten açılan dava 1999 yılı içinde tamamlanmadı.

Tunceli'nin Pertek İlçe örgütü 21 Haziran günü polisler tarafından basıldı. Baskında binada bulunan beş kişi gözaltına alındı. Bu kişilerin götürüldükleri karakolda dövüldükleri ve "yasadışı örgüt üyesi oldukları" yönünde ifade vermeye zorlandıkları bildirildi. Gözaltına alınanlar daha sonra serbest bırakıldı.

İstanbul Bağcılar'da EMEP afişlerini asan Veysel Kavak, Ali Kavak, Hıdır Tülek, Kerim Özdemir, Uğraş Yıldırım, Servet Salar adlı EMEP üyeleri 3 Temmuz günü gözaltına alındı.

Dağıttıkları barış bildirisi ile TCY'nin 312. maddesini ihlal ettikleri gerekçesiyle İzmir DGM tarafından 20 ay hapis cezasına çarptırılan EMEP Nazilli İlçe yöneticileri Mehmet Kaya, Bülent Çamoğlu ve Mustafa Sarıoğlu'nun cezalarının Yargıtay tarafından onanmasının ardından 13 Temmuz günü Nazilli E Tipi Cezaevi'ne gönderildi.

EMEP Şanlıurfa İl Başkanı Cuma İlbeyli ve Gençlik Komisyonu Başkanı Sadık Güleç'in, 21 Mart günü gözaltına alındıktan haklarında "bölücülük" yaptıkları gerekçesiyle açılan dava, 23 Haziran günü sonuçlandı. Güleç ve İlbeyli, para cezasına çarptırıldıkları davada, üzerlerinde bulunan "Bu kez emekçiler kazanacak" adlı broşürde yer alan "Kürt Sorununa Demokratik Çözüm" başlıklı bölümde "bölücülük" yaptıkları iddiasıyla yargılanmıştı.

EMEP Aydın il binası 18 Temmuz günü saat 1.30 sıralarında saldırıya uğradı. İl Başkanı Hüseyin Sevrin, yaptığı açıklamada, saldırganların parti binasının bitişiğinde bulunan binadan girdiğini, kapı ve camları kırıp, içeride bulunan eşyaları dağıttıklarını, partiye ait evrakları yırttıklarını bildirdi.

EMEP Tunceli Mazgirt İlçe binasından çıkan Ali Yıldız, Zeynel Yıldız ve Barış Aktan isimli parti üyeleri 27 Temmuz günü gözaltına alındı.

Ankara'da 5 Ağustos günü EMEP'in "Ya mezar ya şalter", "IMF Türkiye'den elini çek-Mezarda emekliliğe hayır" afişlerini asan Metin Gül adlı EMEP üyesi 24 saat süreyle gözaltında tutuldu.

İstanbul Avcılar'da 19 Ağustos günü depremedeler için yardım toplayan Ulaş Velioğlu, Levent Günay, Ersin Günay, Olcay Yanar ile Ali Yaman isimli EMEP üyeleri polis tarafından gözaltına alındı.

1 Eylül Dünya Barış Günü nedeniyle EMEP İstanbul İl Örgütü tarafından düzenlenen basın açıklamasına polis müdahale etti. EMEP İstanbul İl Başkanı Cevriye Aydın, il yöneticisi Seyit Aslan ve Beşiktaş İlçe Yöneticisi Düzgün Buluç, basın açıklaması sonrasında gözaltına alındı.

EMEP Şanlıurfa İl Örgütü basın sözcüsü Arif Toprak hakkında, 1 Eylül Dünya Barış Günü'nde yapılan basın açıklamasında "halkın düşmanlığa kışkırtıldığı" iddiasıyla dava açıldı.

EMEP Ankara Altındağ İlçe yöneticisi Coşkun Gül ve parti üyesi Yalçın Gül, 8 Eylül günü bildiri dağıtırken gözaltına alındılar. EMEP'lilere çıkarıldıkları mahkeme tarafından "izinsiz bildiri dağıttıkları" gerekçesiyle 15 milyon lira para cezası verildi.

EMEP Genel Merkezi tarafından hazırlanan, "IMF'nin ve NATO'nun Patronu Clinton Defol" afişini, Ankara Mamak'ta asan Mutlu Kılıç, Sevil Aracı, Kenan Polat; İstanbul Gaziosmanpaşa, Beykoz, Kadıköy, Kağıthane ve Zeytinburnu'nda ise Mustafa Gürsoy, Gökhan Kıl, Leyla Işık, Kenan Tokgül, Şerif Yeşilbingöl, Hicran Danışman, Erhan Demir, Serpil Öztürk, Ebru Atakan, Esra İskitoğlu, Kahraman Durmuş, Göksel Karataş, Serkan Kızılkaya, Sevgi Delibaş, Aşur Çetinkaya, Ebru Önal, Mehmet Çelik, Ahmet Akgüzel, Levent Erkoç, Serdar Aydın, Meryem Durmaz, Özgür Sağıroğlu, Mahir Yamen, Mehmet Gerçek, Akcil Bozkurt, Birol Bozkurt, Haluk Demir, Yeliz Çopuz, Bektaş Durmaz, Mustafa Atik, Ali Doğan, Faruk Terzi, Suat Çelik, Server Salar, Bülent Kaya, Ayla Belek, İlhan Altın, Onur İlçi, Yasemin Sayılı, Sinan Danacı ile soyadları öğrenilemeyen Hasan ve Aslan adlı kişiler gözaltına alındı.

EMEP Elazığ İl Örgütü binası, üzerinde "Clinton Defol" yazılı afişlerden dolayı polisler tarafından 16 Kasım günü basıldı. Yapılan aramada, değişik tarihlere ait dergilere, yasaklı olduğu iddiasıyla 4 kitaba, Evrensel ve Emek gazetelerinin eski sayılarına ve Yeni Evrensel gazetesine, Emeğe Sesleniş bülteninin 6 sayısına ayrıca 20 adet video kasete el koydu.

EMEP tarafından hazırlanan "Baskılar son bulsun-OHAL kaldırılсын" yazılı afişler, OHAL Valiliği tarafından yasaklandı. Kararın ardından 26 Kasım günü EMEP Diyarbakır İl Binasına gelen polisler afişlere el koydular. 28 Kasım günü de İstanbul Kadıköy'de aynı afişleri asan Nizam Kaya, Sabri Şen, Caner Taşçı, Göksel Karataş, Tahire Ayla Belek ve

Ebru Atakan adlı EMEP üyeleri gözaltına alındı.

İstanbul Sarıgazi'de EMEP Genel Merkezi tarafından hazırlanan "OHAL kaldırılсын" yazılı afişleri asan EMEP'li gençlere, 29 Kasım günü MHP'liler saldırdı.

EMEP Kağıthane İlçe Örgütü tarafından hazırlanan afişleri asan Özcan Dağıstan ve Gülhan Benli, 5 Aralık günü gözaltına alındı.

İstanbul Bostancı'da 9 Aralık günü EMEP tarafından hazırlanan "IMF Bütçesine Hayır" yazılı afişleri asan Yüksel Akkaya, Mehmet Alşan, Ergün Enç, Halis Karaaslan ve Sinan Danacı adlı EMEP üyeleri gözaltına alındı. Beykoz'da da 10 Aralık günü bildiri dağıtan Murat Kırkgöze, Kemal Özcan, Yasemin Sayılı, Hicran Danışman, Sinan Danacı, Ergin Ay ve Haluk Emir ile soyadları öğrenilemeyen Deniz, Sinan ve Erdoğan adlı EMEP üyeleri polis tarafından gözaltına alındı.

İstanbul Tuzla'da 12 Aralık günü afiş asan Metin Yasan, Hayrettin Akın, Ercan Yavuz, Muharrem Yiğit, Serhat Bal ve Deniz Göl adlı EMEP üyeleri gözaltına alındı.

EMEP Genel Başkanı Levent Tüzel hakkında, Metin Göktepe'yi anmak için 9 Ocak günü Ankara'da düzenlenen toplantıdaki konuşması nedeniyle açılan dava, 24 Aralık günü Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı ve aynı duruşmada beraatle sonuçlandı.

İstanbul Beykoz'da kurulu bulunan Paşabahçe Şişecam Fabrikası'nın önünde bildiri dağıtan Engin Ay, Yeliz Topuz ve Bülent Erdoğan adlı EMEP üyeleri 25 Aralık günü gözaltına alındı.

Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP)

ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, Genel Başkan Yardımcısı Atilla Aytemur, İstanbul İl Başkanı Mehmet Atay, Merkez Yürütme Kurulu Üyesi ve İstanbul 3. Bölge milletvekili adayları Doğan Halis, Avukat Halis Yıldırım ve Zeytinburnu Belediye Başkanı Adayı Avukat Hüseyin Cengiz, 16 Mart günü gözaltına alındı. 16 Mart katliamının 21. yıldönümü nedeniyle, olayın yaşandığı yere çiçek bırakmak için giden ÖDP'liler daha sonra serbest bırakıldı.

ÖDP Genel Merkezi tarafından başlatılan "Yurttaş Adalet Arıyor" eylemi kapsamında Divriği'de 1998 yılının ekim ayında meşale yakma eylemi düzenleyen ÖDP İlçe Başkanı Metin Şimşek ve Yönetim Kurulu Üyesi Güzel Karayılan ocak ayı başlarında yapılan duruşmada, 1'er yıl 6'şar ay ağır hapis cezasına çarptırıldı. Mahkeme, daha sonra sanıkların mahkemede iyi halleri nedeniyle cezalarını 1'er yıl 3'er ay hapis cezasına indirdi.

ÖDP tarafından 24 Ekim günü ÖDP Kadıköy İlçe binası önünde basın açıklaması yapmak üzere toplanan 32 kişi hakkında "toplantı ve gösteri yürüyüşleri yasasına muhalefet ettikleri" gerekçesiyle

Kadıköy 3. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından açılan dava 7 Ocak günü beraatle sonuçlandı.

ÖDP İstanbul Maltepe ilçe binasına 14 Şubat gecesi kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından molotof kokteyli atıldı.

ÖDP Adana İl Başkanı Mehmet Beyaztaş ve Seyhan İlçe Başkanı Hasan Sarıkaya ile 7 parti yöneticisi hakkında 28 Şubat 1998 tarihinde düzenledikleri "Dayanışma Gecesi"nde yaptıkları konuşmalarda "polise hakaret ettikleri" iddiasıyla açılan dava, 1999 yılı içinde Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görüldü. Mehmet Beyaztaş, Hasan Sarıkaya, Yaşar Demir, Sadık Sıçramaz, Yakup Durmuş, Leyla Uyar, Adalet Nefise Çınar, Hayri Akgün ve Metin Çelik'in 1 yıldan 6 yıla kadar hapisle cezalandırılmaları istenen dava, 1999 yılı içinde tamamlanmadı.

Meclis'te pankart açtıkları gerekçesi ile yargılanan öğrencileri desteklemek için hazırlanan afişler nedeniyle ÖDP yöneticileri hakkında açılan davaya 1999 yılı içinde Ankara DGM'de devam edildi. ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, genel başkan yardımcıları Yıldırım Kaya, Serpil Boğa ile Merkez Yürütme Kurulu üyeleri Necmi Demir, Saruhan Oluç, Atilla Aytemur, Burhan Sönmez ve Sultan Özcan'ın TCY'nin 169. maddesi uyarınca 4 yıl 6 ay 7 yıl 6 ay arasında hapis cezası istemiyle yargılandığı dava, 2000 yılına ertelendi.

ÖDP İstanbul 3'üncü bölge milletvekili adaylarının 20 Mart günü seçim konvoyu, İkitelli'de aşırı sağ görüşlü bir grubun saldırısına uğradı. ÖDP'den yapılan açıklamaya göre taşlı, sopalı ve bıçaklı saldırıda bir kişi başından aldığı darbeye yaralandı.

ÖDP İstanbul Güngören'de milletvekili adayı Mehmet Sadık Varsak ile üç parti üyesi 23 Mart günü polis tarafından gözaltına alındı.

ÖDP Kütahya il binası 4 Haziran gecesi kimliği belirsiz kişiler tarafından kundaklandı. Saldırıda can kaybı olmadı. ÖDP Kütahya il merkezine daha önce de iki kez saldırı düzenlendiği bildirildi.

ÖDP İstanbul Kağıthane İlçe Başkanı İsmail Bektaş'ın evi 6 Kasım günü polisler tarafından basıldı. Bektaş'ın evde olmadığı sırada yapılan baskınla ilgili olarak yapılan başvuru üzerine Emniyet yetkililerinin böyle bir olaydan haberdar olmadıklarını belirttikleri öğrenildi.

İşçi Partisi (İP)

1991 genel seçimleri öncesindeki konuşmasında "bölücülük propagandası" yaptığı gerekçesiyle aldığı 14 aylık hapis cezası nedeniyle Haymana Cezaevi'nde bulunan İP Genel Başkanı Doğu Perinçek ve 10 parti yöneticisinin yargılandığı davaya, 23 Şubat günü Ankara DGM'de devam edildi. 16 Mart günü yapılan duruşmada, Avukat Mehmet Cengiz, ifadeleriyle davanın açılmasını sağlayan itirafçı

Şehmuz Batur'un sahte ERNK mühürleri ile Ankara'da bir kuyumcuyu tehdit ederek para sızdırdığını Ceviz Kabuğu programında açıkladığını söyledi. Cengiz, bu kuyumcunun isim ve adresinin tespit edilerek dinlenmesi için soruşturmanın genişletilmesini isterken, partide yapılan aramada ele geçirilen askeri kitapçığın bilirkişi incelemesine de itiraz etti. DGM heyeti Ceviz Kabuğu programının video kasedinin getirilmesi ve itirafçı Batur'un tanık olarak ifadesinin alınabilmesi için ilgili mahkemeye talimat yazılması kararıyla duruşmayı erteledi. Dava, 1999 yılı içinde sonuçlanmadı.

Davada, Doğu Perinçek hakkında "yasadışı örgüte yardım yataklık ettiği", "devletin gizli belgelerini açıkladığı" ve "Ateşli silahlar yasasına muhalefet ettiği" iddiasıyla 20 yıl 6 aya kadar hapis cezası, İP Genel Sekreteri Mehmet Bedri Gültekin ile 8 parti yöneticisi hakkında "devletin gizli belgelerini açıkladıkları" ve "Ateşli silahlar yasasına muhalefet ettikleri" iddiasıyla 1 yıl ile 13 yıl arasında hapis cezası isteniyor.

İP Genel Başkanı Doğu Perinçek ve Belge Yayınevi sorumlusu Ayşenur Zarakolu hakkında İHD'nin 1994 yılında yapılan 5. Genel Kurulu'nda konuşmalarında "bölücülük propogandası" yaptıkları iddiasıyla açılan dava, 4 Mart günü sonuçlandı. Perinçek bir yıl hapis ve 100 milyon lira para cezasına mahkum olurken, Zarakolu beraat etti. Yargıtay, haziran ayı içinde Perinçek hakkında verilen kararı bozdu.

Doğu Perinçek, 25 Mayıs günü Genel Başkanlık görevinden istifa etti. Perinçek, İP Merkez Komitesi'ne gönderdiği yazıda, "İP'in hukuk dışı uygulamalarla karşı karşıya kalmaması için, genel başkanlık görevinden ve üyelikten istifa ettiğini" açıkladı.

Ankara DGM tarafından verilen 1 yıl 2 ay hapis cezasının İnfaz yasası uyarınca 10 ayını cezaevinde geçiren Perinçek, 8 Ağustos günü tahliye edildi. Perinçek, İP'in 17 Ekim günü yapılan Kongresi'nde yeniden Genel Başkan seçildi.

1999 yılında aynı davada yargılanan farklı parti yöneticilerine de rastlandı. Örneğin Fesih Yıldırım adlı PKK itirafçısının ifadeleri doğrultusunda Tunceli'nin CHP'li Belediye Başkanı Hasan Korkmaz, DYP Belediye Başkan Adayı Seyfi Kılıç, Tunceli Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Celal Yaşar, kapatılan RP'nin eski Tunceli İl Başkanı Metin Çetindere ile işadamı Seyit Ali Kızılaslan hakkında "PKK'ye yardım ve yataklık ettikleri" iddiasıyla TCY'nin 169. maddesi uyarınca dava açıldı. 27 Mayıs günü Malatya DGM'de yapılan duruşmada, Fesih Güner adlı itirafçı daha önce sanıkların hakkında verdiği ifadesi yalanlarken, Erdinç Peker adlı itirafçı ise sanıklar aleyhinde ifade verdi. 24 Haziran günü yapılan duruşmada, Hasan Korkmaz, Seyfi Kılıç ve Seyit Ali Kızılaslan tahliye edildi. 5 Ağustos günü sonuçlanan davada, Tunceli Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı

Celal Yaşar ve kapatılan RP eski Tunceli İl Başkanı Metin Çetindere, 3 yıl 9'ar ay hapis cezasına mahkum oldu. Hasan Korkmaz, Seyfi Kılıç ile Seyit Ali Kızılaslan ise beraat etti.

b) Dernek ve Vakıflar

Mezopotamya Kültür Merkezi (MKM)

Romanya'da yapılacak etkinliklere gitmek isterken 8 Aralık 1998 tarihinde gözaltına alınan ve ardından tutuklanan MKM sanatçılarının yargılanmasına 29 Nisan günü İstanbul DGM'de devam edildi. Duruşmada, TCY'nin 169. maddesinden yargılanan sanatçılar Serhat Bucak, Rauf Bozkurt, Selma Cıvak, Zelal Gökçe, Mehmet Yapıştırın, Kadriye Çırık ve Alaaddin Aykoç tahliye edildi.

Uşak Cezaevi'nde tutuklu bulunan Mezopotamya Kültür Merkezi İzmir Şubesi yöneticileri Hamide Yüksel, Fadime Genç ve Çetin Toprak (tutuksuz) hakkında "PKK'ye yardım ve yataklık ettikleri" iddiasıyla TCY'nin 169. maddesi uyarınca açılan davaya 4 Mayıs günü devam edildi. 4 Mayıs günü İzmir DGM'de yapılan duruşmada, Hamide Yüksel, Fadime Genç ve Çetin Toprak hakkındaki suçlama değiştirilerek "bölücülük propagandası yaptıkları" iddiasıyla TMY'nin 8. maddesi uyarınca yargılanmasına karar verildi.

İzmir DGM'de 2 Haziran günü yapılan duruşmaya MKM İzmir Şube Müdürü Hamide Yüksel, MKM çalışanları Fadime Genç ve Çetin Toprak'ın yanı sıra eski çalışanlar Zelal Morsümbül, Leman Akay ile Av. Zeynep Sedef Özdoğan katıldı. Mahkemede söz alan MKM çalışanları, "bölücülük propagandası yaptıkları" yönündeki suçlamaları reddederek; kültür çalışması yürüttüklerini ifade ettiler. Mahkeme heyeti, Morsümbül, Akay ve Toprak hakkında beraat kararı verirken, Uşak Cezaevi'nde 6 ay tutuklu kalan MKM Şube Müdürü Yüksel ile Genç'e 10 ay hapis cezası ve 5 milyar lira para cezası verdi. Sanıkların "iyi halleri"ni göz önünde bulunduran DGM, Yüksel ile Genç'in hapis cezalarını 5 yıl süreyle tecil etti.

MKM İzmir Şubesi çalışanları Cezmi Yalçınkaya, Beyaz Emektar ve Nuri Turan hakkında HADEP Denizli İl Örgütü Gençlik Komisyonu tarafından düzenlenen şölenle Kürtçe türkü söyledikleri için TMY'nin 8. maddesi uyarınca açılan dava 10 Haziran günü sonuçlandı. İzmir DGM'de 10 Haziran günü yapılan duruşmada, Cezmi Yalçınkaya, Beyaz Emektar ve Nuri Turan bir yıl hapis ve 6 milyar lira para cezasına mahkum edildi. Hapis ve para cezası ertelendi.

Mersin'in Yenişehir beldesinde 19 Haziran'da bir düğüne polisler tarafından yapılan baskında MKM çalışanı Bedran Şener adlı kişi polislerin kendisini ölümle tehdit ederek buldukları evin üçüncü katından attıklarını açıkladı. Bedran Şener olayı şöyle anlattı:

"Düğün gecesi saat 22.40'ta polis ve özel timler düğünü basarak, kitleyi dağıttı. Ben cihazların başında bekledim. Bu sırada yanıma üç sivil polis yaklaşarak, nereden geldiğimi sordu. MKM'den deyince 'Dama çık arkadaşların orada' dediler. Söylendiği gibi dama çıktım. O üç sivil polis de arkamdan geldi. İddia edildiği gibi hiçbir arkadaşım yoktu. Polislerden biri elindeki kalaşnikof marka silahı kafama doğrultarak, öldüreceğini söyledi. Bu şekilde beni geriye doğru ilerlettiler. Tam saçaklara yanaşmıştım, o sırada yüzüme yumrukla vurmaya başladılar. Vurulan üçüncü yumruk üzerine dengemi kaybederek düştüm. Yaklaşık yarım saat yerde kaldım. Binadakiler beni hastaneye kaldırdı." İki gün yoğun bakımda kalan Bedran Şener, ifadesini almaya gelen polislerden birinin "Sen daha ölmedin mi?" dediğini belirterek, "Aynı şeyleri yaşarım endişesiyle düştüm diye ifade vermek zorunda kaldım." dedi.

Bu arada İçel Vali Yardımcısı Yaşar Kırmıllı ise yaptığı açıklamada, olayda polislerin herhangi bir dahli olmadığını iddia ederek, "Şahsın üçüncü kattan düşerek hastanede yoğun bakıma alınması ile ilgili olarak güvenlik güçlerimizin hiç bir etki ve tesiri yoktur. Şahsın yaralanmasının sebebi güvenlik güçlerinin düğüne geldiği an telaşlanarak panik içinde dama çıkması ve damdan düşmesi ile belinde ve ayaklarında kırık ve hasarın oluşmasıdır" dedi.

Mersin'in Demirtaş mahallesinde 14 Kasım günü yapılan bir düğüne baskın düzenleyen sivil polisler, MKM müzik gruplarından Koma Vendidad elamanlarından Ayten Pasin ile Kenan Şahin'i gözaltına aldı. Polisler düğün sahiplerini de taciz ederek, katılanları zorla dağıttı.

MKM Mersin Şubesi 15 Kasım günü de akşam saatlerinde Mersin Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı sivil polisler tarafından basıldı. 2 saati aşkın arama yapan polisler içeride bulunan 14 kurum çalışanı ile 9 misafir gözaltına aldı. Gözaltına alınanların isimleri şöyle: şube Müdürü Revze Öngel, Fatma Ölmez, Yekin Ölmez, Zeynep Süer, Nusret Süer, Yılmaz Bayram, Metin Yılmaz, Behçet Pekdoğan, M. Abduselam Çağlar, Sibel Özdemir, Arif Adalı, Meral Gündüzalp, misafirler Aziz Süer, Yusuf Binici, Abdullah Dağ, Ferit Süer, Ahmet Aktaş, Murat Akyıldız, Mehmet Aktaş, Hacı Demirdeğmez, Şehmuz Demirdeğmez.

Cevat Soysal'ın Moldova'dan Türkiye'ye getirilmesinin ardından başlatılan operasyonlar çerçevesinde gözaltına alınarak tutuklanan MKM Adana Şube Başkanı Vahdettin Emen, 23 Eylül günü çıkarıldıği Adana DGM'deki ilk duruşmasında beraat etti.

MKM'de çalışan tiyatro sanatçısı Hayri Tunç, 22 Aralık günü "kendilerini polis olarak tanıtan kişiler tarafından kaçırıldığını" açıkladı. Kutup Yıldızı müzik grubunun üyesi Şeyda Girgin'in işkence ve tecavüze uğramasını protesto amacıyla 25 Aralık günü İHD

İstanbul Şubesi'nde düzenlenen basın toplantısına katılan Hayri Tunç, gözlerini kapatan kişilerin kendisini bir arabaya bindirdiklerini ve bir süre dolaştırdıklarını bildirdi. Hayri Tunç, söz konusu kişilerin kendisine ajanlık teklif ettiklerini ve "Şeyda da bir uyarıydı, bundan sonra böyle olmayacak" dediğini aktardı.

Pir Sultan Abdal Kültür Derneği (PSAKD)

PSAKD Ankara Yenimahalle Şubesi, 30 Aralık 1998 tarihinde adres değişikliği bildirilmediği gerekçesiyle sivil polisler tarafından basıldı.

Sivas'ta 2 Temmuz 1993 tarihinde 37 kişinin ölümüyle sonuçlanan katliamın yıldönümü nedeniyle Mersin'de PSAKD tarafından düzenlenmesi planlanan etkinliğe izin verilmedi.

PSAKD'nin Burdur Buca Şubesi'nin ekim ayı ortalarında 4. Olağan Kongresi'nin Atatürkçü Düşünce Derneği lokalinde yapma girişimi "bir dernek kongresini başka bir derneğin lokalinde yapamaz" iddiasıyla polis tarafından engellendi.

Öğrenci Dernekleri

Ankara Terörle Mücadele ekiplerine bağlı polisler tarafından 3 Şubat gecesi yapılan baskınlarda, Özgür Yılmaz, Taylan Tanay, Sevgi Lüle, Sevinç Çiçek, Dursun Atakul, Berivan Uççin, Övünç Bileyen, Önder Karagöz, Reha Ertaş, Gürsel Gülmez, Döndü Şahingöz, Gül Tekin, Naciye Barbaros, Songül Ergül, Solmaz Yılmaz, İbrahim Murat Hülya, Özge Güner, Tamer Biçer, Nazan Biçer, Güvent Eker, Hacer Türk, Ebru Özlem Çınar ve Deniz Keskin adlı öğrencilerin aralarında olduğu 29 kişi gözaltına alındı.

İHD Ankara Şubesi'nde, TÖDEF/AYÖ-DER'li öğrenciler tarafından 4 Şubat günü basın açıklamasında, öğrencilerin özerk, demokratik, bilimsel üniversite talebiyle hareket ettikleri için gözaltına alındıkları kaydedildi. Açıklamada, gözaltılar sırasında ailelerin de tehdit edildiği vurgulandı.

TEM'de 7 gün gözaltında tutulan öğrenciler, Adli Tıp Kurumu'na, ardından savcılığa çıkarıldı. Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcısı Talat Şalk saatlerce süren sorgulamanın ardından 29 öğrenciden 27'sini tutuklama istemiyle mahkemeye sevk etti. Alp Bora Balyalı ile Özge Güner ise serbest bırakıldı. Öğrencilerin gözaltında buldukları süre içinde işkence gördükleri bildirildi.

21 Mart günü ise Ankara DGM tarafından ikisi tutuksuz 30 öğrenci hakkında ağır hapis istemi ile dava açıldı. İddianamede DHKP-C örgütünün eylemlerini 'Haklar ve Özgürlükler Platformu', Dev-Genç ve TÖDEF gibi örgütler adı altında gerçekleştirdiği öne sürüldü. Örgütün, üniversite öğrencilerinin sorunlarını bahane ederek örgütsel amaçlı yazılıma, pankart asma, gösteri yürüyüşü,

boykot, işgal, derslere girmeme, YÖK'ü ve harçları protesto etme eylemleriyle sempatan kitle oluşturmaya çalıştığı iddia edildi. Haklarında 15 yıldan 22 yıl 6'şar aya kadar hapis istenen sanıklara atılı suçlar arasında, 'DHKP-C militanı Birtan Altunbaş'ın ölüm yıldönümü, Gazi Mahallesi olaylarının yıldönümü nedeniyle anma toplantısı düzenlenmesi, basın açıklaması yapılması, HADEP Ankara İl Örgütü'nce 1998 yılı içinde yapılan Newroz kutlamalarına katılmak, Karşıyaka Mezarlığı'nda Kızıldere olaylarında ölenler için anma toplantısına katılmak, 6 Kasım 1998'de AÜ Hukuk Fakültesi'nde YÖK'ü protesto eylemi düzenlemek, 1 Mayıs 1997'de yapılan işçi yürüyüşü ve 7 Şubat 1997'de yapılan memur eylemine DHKP-C adına katılmak' eylemlerine yer verildi.

İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesi Öğrenci Derneği Başkanı Barış Yıldırım, dernek saymanı Sinan Zarakolu ve yönetim kurulu üyesi Deniz Zarakolu 20 Şubat gecesi Terörle Mücadele Şubesi ekipleri tarafından gözaltına alındı. İstanbul Üniversitesi Öğrenci Derneği üyelerinden Aylin An, Pelin Uçer 22 Şubat günü, İstanbul Teknik Üniversitesi Öğrenci Derneği girişimcilerinden Barış Altan, Tuncay Emir ve Altan Candan ise 23 Şubat günü sabah saatlerinde gözaltına alındı.

"Marksist Leninist Komünist Parti (MLKP) üyesi oldukları" iddiasıyla gözaltına alınanlardan Barış Yıldırım (Yıldız Teknik Üniversitesi Öğrenci Derneği Başkanı), Serdar Güzel ve Gülya Boran 27 Şubat günü DGM'ye çıkarıldı. Daha sonra da "Cürüm işlemek amacıyla teşekkül oluşturmak" iddiasıyla tutuklanarak Ümraniye Cezaevi'ne gönderildi.

Mardin'in Kızıltepe ilçesinde "PKK'nin görüşleri doğrultusunda 'Kürdistan Çağdaş Öğrenciler Derneği' adlı bir örgüt kurdukları" iddia edilen 8'i tutuklu 10 lise öğrencisinin yargılanmasına 10 Mart günü Diyarbakır DGM'de başlandı. DGM Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede öğrencilerin "yasadışı örgüt üyeliği" iddiasıyla cezalandırılması istendi. Duruşmada, İ.K., K.K. ve İ.A. adlı öğrencilerin ifadesi alındı.

9 Haziran günü yapılan duruşmada, tutuklu beş öğrencinin tahliye talebi kabul edilmedi. Diyarbakır 1 No'lu DGM'de 9 Eylül günü yapılan duruşmada ise tutuklu öğrencilerden Aslan Erin'in tutukluluk halinin devamına, dört öğrencinin ise tahliyelerine karar verildi.

Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD), Milli Gençlik Vakfı (MGV), RP

Ankara DGM Başsavcılığı, 15 Mart günü aralarında kapatılan RP'nin eski Genel Başkanı Necmettin Erbakan'ın da olduğu RP, Milli Gençlik Vakfı (MGV) ve Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği'nin (MÜSİAD) 28 yöneticisi hakkında "din temeline dayalı bir devlet kurmak için çalıştıkları" iddiasıyla dava açtı.

MGV ve MÜSİAD'ın kapatılması istenen iddianamede, RP eski Genel Başkan Yardımcısı Ahmet Tekdal ile eski milletvekilleri Şevki Yılmaz (firari), Hasan Hüseyin Ceylan ve İbrahim Halil Çelik (firari) hakkında, TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezası istendi. İddianamede, Ali Nabi Koçak (İstanbul-Sultanbeyli Belediye Başkanı), İmdat Kaya (İstanbul Mezarlıklar Müdürü), Erol Yarar (MÜSİAD Genel Başkanı), Ali Bayramoğlu (MÜSİAD Genel Başkan Yardımcısı), Ahmet Akgül (Milli Gazete yazarı), Süleyman Mercümeç, Adnan Demirtürk (MGV Genel Başkanı), Nevzat Laleli (MGV eski Genel Başkanı), MGV yöneticileri Tacettin Çetinkaya, Yılmaz Bölükbaşı, Sadık Küçükgünay, Mecit Dönmezbilek, Fikret Erçoban, Ahmet Ertok, Abdülkadir Geylan, Mustafa Baydar, Ali Tandoğan, Mehmet Bozgeyik, Mustafa Akgün, Mükrem Karakoç, Mehmet Karaman, Tuncer Tabak, Asım Sezen ve Nuh Mehmet Solmaz'ın TCY'nin 146/3 ve Terörle Mücadele Yasası'nın 5. maddesi uyarınca 7 yıl 6'şar aydan 22 yıl 6'şar aya kadar ağır hapis cezasına mahkum edilmesi istendi.

"Milli Görüş Dava"sı, 17 Mayıs günü Ankara DGM'de başladı. 13 sanığın hazır bulunduğu 28 Haziran günü yapılan duruşmada söz alan Hasan Hüseyin Ceylan, suçlamaları kabul etmeyerek, Milli Gençlik Vakfı'na 1996 yılında üye olduğunu ve bu tarihten önce iddia edildiği gibi bir devlet görevi almadığını öne sürdü. İddianamede bütün suçların Ergun Poyraz adında bir kişinin kitabına dayandırıldığını, kitapta din tacirleri, PKK işbirlikçileri, kirli görüş çetesi gibi ifadelerin de yer aldığını, bu nedenle de yazar hakkında kamu davası açıldığını söyleyen Ceylan, "Kitapta benim hakkımda Kars milletvekili deniliyor. Ben Ankara milletvekiliyim. Ayrıca adam bizim yargılanacağımızı da bundan iki üç yıl önceden söylemiş. Bu kitap dikkate alınmamalıdır" dedi. Mahkeme, ifadesi alınmayan sanıkların bir sonraki duruşmada hazır bulundurulmasına ve ifadesi alınan sanıkların sonraki duruşmalardan varestede tutulmasına karar verdi.

Davanın 4 Ağustos günü yapılan duruşmasına, MÜSİAD eski Genel Başkanı Erol Yarar, MÜSİAD Genel Başkanı Bayram Ali Bayramoğlu, MGV eski Genel Başkanı Nevzat Laleli, Nuh Mehmet Solmaz, Fikret Eraslan ve Mustafa Akgündüz ile avukatları katıldı. Erol Yarar savunmasında, MÜSİAD'ın MGV ve kapatılan RP ile ilişkisinin olmadığını savunarak, duruşmalardan varestede tutulmasını istedi. Duruşmaya katılan diğer sanıklar da haklarındaki suçlamaları kabul etmediler. Mahkeme, Ankara'da oturan ve savunmaları alınamayan sanıkların ihzaren celplerine, Ankara dışındakilere de talimat yazılmasına karar vererek, duruşmayı erteledi.

22 Kasım günü yapılan duruşmada, Mahkeme firari sanıklar eski milletvekilleri Şevki Yılmaz ve İbrahim Halil Çelik ile İstanbul Mezarlıklar Müdürü İmdat Kaya hakkında gıyabi tutuklama kararı verdi. 1999 yılı içinde sonuçlanmayan dava, 2000 yılına ertelendi.

Halkevleri

Ankara'da Halkevleri'nin Keçiören, Kalaba ve Mamak şubeleri, "amaç dışı faaliyette bulunduğu ve 18 yaşından küçük kişilerin içeriye alındığı" iddiasıyla 4 Mayıs günü birer hafta süreyle kapatıldı. 4 Mayıs günü akşam saatlerinde Şubelere gelen polisler, hiçbir yazılı tebliğde bulunmadan şubeleri mühürlediler. Şubeler 11 Mayıs günü açıldı.

27 Haziran günü düzenlenecek törenle açılması planlanan Göksu Halkevi (İzmir-Buca), 23 Haziran günü İzmir 4. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından kapatıldı. Halkevi Başkanı Ali Burç, 19 Haziran günü arama izni olmayan polisler tarafından halkevine düzenlenen baskında "dernek merkezinin umuma açık yer gibi kullanıldığı, kurucu üyelerin THKP-C (Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi) üyesi olduğu, çeşitli eylemlere katıldıkları, dernek merkezinin amacı dışında kullanıldığı, dernek yöneticilerinin tüzükte belirtilen amaçlar doğrultusunda faaliyet göstermediği" yolunda tutanak tutulduğunu söyledi.

Burç, İzmir Valiliği'nin 21 Haziran günü "kapatma" kararı verdiğini, Dernek Yasası uyarınca açılan davada da İzmir 4. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 23 Haziran günü aynı doğrultuda karar verdiğini bildirdi. Daha önce aynı bölgede faaliyet gösteren İnönü Halkevi'nin kapatıldığını belirten Burç, 27 Haziran günü yapılacak açılış şenliğinin davetiyelerinin dağıtılması sırasında da polislerin engellemesiyle karşılaştıklarını kaydetti.

Dernek yöneticileri 2 Temmuz günü Şube'nin kapatılması ile ilgili olarak İzmir Emniyet Müdürlüğü'nde görevli polis memurları ile sorumlu amir hakkında suç duyurusunda bulundu, İzmir Valiliği hakkında kamu davası açtı. Burç, davanın "konut dokunulmazlığını ihlal etmek", "görevi kötüye kullanmak" ve "iftira etmek" gibi gerekçelerle açıldığını, yürütmenin durdurulması için de İzmir Nöbetçi İdare Mahkemesi Başkanlığı'na, derneği kapatan İzmir Valiliği hakkında kamu davası açtıklarını bildirdi.

Göç Edenler Sosyal Yardımlaşma ve Kültür Derneği (Göç-Der)

23 Ocak günü açılan Göç-Der İzmir Şubesi, açılıştan İzmir HADEP İl Başkanı'nın yaptığı konuşma gerekçe gösterilerek, 28 Ocak günü İzmir Emniyet Müdürlüğü'nün talebi ve Asliye Hukuk Mahkemesi'nin kararı ile kapatıldı.

1 Temmuz günü açılan Göç-Der İzmir Şubesi bu defa da aynı gün polisler tarafından kapatıldı. Şube Başkanı Duran Boztepe 1 Temmuz gecesi evine düzenlenen baskında polisler tarafından gözaltına alındı. Aynı gece serbest bırakılan Duran Boztepe, götürüldüğü İzmir Emniyeti Bozyaka Terörle Mücadele Şubesi'nde gözaltında dövüldüğünü ve ölümle tehdit edildiğini söyledi.

Temmuz ayı ortalarında Küçükçekmece’de HADEP İlçe Örgütü ve Göç-Der yöneticisi Timurbey Köylü’nün evi 4 kişi tarafından basıldı. Köylü, saldırganlar tarafından ağır yaralandı.

Göç-Der Genel Merkezi, 8 Kasım günü polisler tarafından basıldı. Binada arama yapan polisler, Göç-Der Genel Sekreteri Pakize Eriş’i gözaltına aldı.

Göç-Der tarafından yayınlanan haber bülteninin Aralık 1998, Şubat 1999 ve Mart 1999 sayılarında yer alan yazılarda “Türk Silahlı Kuvvetleri’ne hakaret edildiği” iddiasıyla dernek yöneticileri hakkında dava açıldı. 16 Aralık günü Fatih 5. Asliye Ceza Mahkemesi’nde başlayan davanın ilk duruşmasında ifade veren Göç-Der Genel Başkanı Mahmut Özgür, amaçlarının hakaret olmadığını, görüşlerin röportaj yapan kişileri bağladığını söyledi. Davada, Mahmut Özgür ile Göç-Der Yönetim Kurulu üyeleri Pakize Eriş, Mehmet Avcı, Duran Boztepe, Zübeyir Avras, Ahmet Demir, Timur Beyköylü, Emin Demirtaş, Süleyman Yıldız, Ramazan Ay ve Semra Oğuz yargılandı.

İdil Kültür Merkezi

Emniyet güçleri, Ortaköy’deki İdil Kültür Merkezi’ne İstanbul DGM Cumhuriyet Başsavcılığı’nın talimatıyla 18 Şubat günü baskın düzenledi. Kapıyı kilitleyerek içeride barikat kuran 4’ü kadın 11 kişi gözaltına alındı. Olay sırasında görüntü almak isteyen bazı kameramanlar çevik kuvvet ekipleri tarafından tartaklandı.

c) Sendikalar

Özelleştirmenin hızlandırılması ve buna olanak tanıyan yasal düzenlemeler yapılması ile birlikte sendikal örgütlenme önündeki engeller 1999 yılında daha da arttı.

Uluslararası şirketlerin kendi koyacakları kurallar ile çalışmalarına olanak sağlayarak özelleştirmenin hızlandırılmasını öngören “uluslararası tahkim”le ilgili Anayasa değişiklikleri, 13 Ağustos günü TBMM Genel Kurulu’nda kabul edildi. Anayasa’nın 47., 125. ve 155. maddelerinde değişiklik yapan düzenleme, 14 Ağustos günü Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girdi. Sendikaların, sivil toplum örgütlerinin düzenlemelere karşı yaptıkları protesto eylemleri, basın açıklamaları polisler tarafından engellendi, çok sayıda sendika yöneticisi ve üyesi bu eylemler nedeniyle gözaltına alındı, haklarında dava açıldı.

Sendikalar üzerinde OHAL ve mücavir illerdeki baskılarda herhangi bir azalma olmadı. Kamu çalışanlarının örgütlenmeleri önündeki engeller sürdü. KESK tarafından haziran ayında ILO’ya sunulan raporda, 1998-1999 haziran tarihleri arasında 42 kamu çalışanına hapis cezası verildiği, 12 kamu çalışanının geçici olarak görevden el çektirildiği; 31 kamu çalışanının sürgün edildiği ve 8 kamu

çalışanının açığa alındığı belirtildi. 10 yıl içinde sendikal faaliyet nedeniyle toplam 133 bin 582 kamu çalışanı hakkında adli ve idari soruşturma açıldığı kaydedilen raporda, şu bilgilere yer verildi:

“10 yıl içinde toplam 133 bin 582 kişi hakkında soruşturma açılmış, cezalar verilmiştir. 4 bin 245 kişi sürgün edilmiş, 25 kişi açığa alınmıştır, bin 192 kişinin görevine son verilmiş, 155 kişi hapis cezasına çarptırılmış ve 16 bin 182 kişi hakkında açılan dava sürmektedir.

Diğer yandan 72 bin 744 kişi hakkında para ve fon kesintisi yapılmış, bin 781 kişinin kadrosu alınmış, 917 kişiye derece ve kademe durdurma cezası verilmiş, 28 bin 585 kişiye uyarı ve kınama cezası verilmiş, 730 kişi hakkında meslekten men cezası istenmiştir.”

Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK)

SES Ankara Şubesi 6 Şubat günü polisler tarafından basıldı. Baskında, sendika şubesine karakol kuran polisler gazetecilerin içeri girmesine izin vermedi. Sendika binasında bulunan yaklaşık 30 kişiyi kimlik kontrolünden geçiren polisler, çok sayıda dergi, kitap ve broşüre de el koydu. Sendika şubesinde grup halinde oturan öğrencileri tartaklayan polis, Ahmet Demir, Kadir Çıplak, Ata Alkusan, Alp Bora Balyalı ve Ömer Demir adlı öğrencileri gözaltına aldı.

SES üyesi İkrım Dunlayıcı, 31 Ocak günü Çankırı’nın Yapraklı İlçesi’ne bağlı Bademçay Köyü’nde aşırı sağ görüşlü Yakup Harmancı’nın bıçaklı saldırısında öldü.

BTS Diyarbakır Şube Başkanı Hasan Soysal, 20 Şubat günü evi basılarak gözaltına alındı.

Tüm Bel-Sen Mersin Şube Başkanı Hüseyin Aral ve Şube Sekreteri Ali Temiz, 23 Şubat günü kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından dövüldü.

Tüm Bel-Sen Kocaeli Şube Başkanı Bedriye Yıldızeli ve İstanbul 3 No’lu Şube Yönetim Kurulu Üyesi Cengiz Coşkun 7 Mart günü gözaltına alındı.

SES üyesi Mehmet Ali Işık 23 Mart günü çalıştığı SSK Göztepe Hastanesi’nde gözaltına alındı

Valilik kararı ile “amaç dışı faaliyet yürüttükleri” iddiasıyla 10 Aralık 1998 tarihinde mühürlenmiş Tarım Gıda-Sen ve Eğitim-Sen Şanlıurfa şubeleri 23 Haziran günü açıldı.

Bingöl’de PKK’lilere yardım ettikleri iddiasıyla SES yöneticisi ve üyesi Eylem Batga, Gülseren Gençgeç, Sema Erdoğan, Murat Ertan, Erkan Bakır ve Rikoş Odabaş gözaltına alındı.

KESK Trabzon Şubeler Platformu SES yönetim kurulu üyesi Kemal Emiroğlu da 13 Aralık günü gözaltına alınarak tutuklandı. Emniyet yetkilileri, Emiroğlu’nun evine yapılan baskında 3 tane mermi ve yasadışı dergiler olduğunu iddia etti.

Tüm Bel-Sen İstanbul 6 No'lu Şube Sekreteri Fazlı Kaya, 21 Aralık gecesi evine baskın düzenleyen polisler tarafından gözaltına alındı.

Eğitim, Kültür ve Bilim Emekçileri Sendikası (Eğitim-Sen)

Eğitim-Sen Ankara 1 No'lu Şube üyesi Bülent Saraç, 2 Şubat günü Ankara Terörle Mücadele ekiplerince gözaltına alındı.

Eğitim-Sen Ardahan Şubesi, 26 Şubat günü polislerin yanısıra Ardahan Vali Yardımcısı, İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı Yücel Erten ve jandarmalar tarafından basıldı. Öğretmenlere "Niye CHP'ye gitmiyorsunuz da, HADEP'e gidiyorsunuz" şeklinde sorular soran polisler, Başbakanlığın emriyle il genelinde bir izleme komitesi oluşturduklarını, ayda bir kez "ziyaret edeceklerini" söyledikten sonra binadan ayrıldılar.

Eğitim-Sen Erzincan Şubesi üyesi Hüseyin Akpınar, 24 Şubat günü akşam saatlerinde evine gelen ve "MİT mensubu olduğunu" iddia eden kimliği belirsiz iki kişi tarafından zorla bir araca bindirilerek gözaltına alındı. Akpınar'ın "sendikada yıkıcı ve bölücü faaliyetlerde bulunduğu" iddiasıyla tehdit edildiği ve işbirliğine zorlandığı öğrenildi. 25 Şubat günü de evinin önünde saldırıya uğrayan Akpınar, 7 gün iş göremez raporu aldı.

Eğitim-Sen Diyarbakır Şubesi üyesi Celal Çeçen ve Mehmet Atlıhan 6 Mart günü gözaltına alındı. Diyarbakır Eğitim-Sen Şubesi de 8 Mart'ta polisler tarafında ablukaya alındı. Şube Sekreteri Muharrem Cebe, Şube Hukuk Sekreteri Medeni Alpkaya ve 4 Eğitim-Sen üyesi aynı gün okullarından gözaltına alındı.

Eğitim-Sen İstanbul 5 No'lu Şube üyesi olan Ali Haydar Aymaz, 16 Mart günü görev yaptığı okulda gözaltına alınarak, tutuklandı.

Düzce Eğitim-Sen Temsilcilik Bürosu'na 10 Nisan günü kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından saldırıldı.

Sivas Valiliği'nin Eğitim-Sen Sivas Şubesi Yönetim Kurulu eski üyesi olan Yücel Yeşil hakkında verilen kararın temyiz istemi, 22 Nisan'da Danıştay 8. Dairesi tarafından reddedildi. Eğitim-Sen'in kapatılması girişimlerine karşı 8-13 Mart 1996 tarihlerinde yapılan yürüyüşe katıldığı gerekçesiyle dava açılan Yücel Yeşil'e 1/8 oranında maaştan kesim cezası verilmişti. Yücel Yeşil, Bölge İdare Mahkemesi'nde cezanın iptali için açtığı davayı kazandı. Bunun üzerine Sivas Valiliği, bozma kararının temyiz edilmesi istemiyle yeniden dava açtı. Ancak valiliğin bu talebi, kararın dayandığı gerekçe usul ve yasaya uygun olduğu için reddedildi.

Çorum'un Sungurlu İlçesi'ndeki Eğitim-Sen Temsilciliği 1 Haziran günü, İlçe Kaymakamı ve İlçe

Milli Eğitim Müdürü ile birlikte bir grup polis tarafından basıldı. Baskın sırasında şubede arama yapan polisler, sendikacıların daha önce görmediklerini söyledikleri, "Dil Sorunu" adlı bir yazı buldular. Yazıyı itirazlara rağmen tutanıklara geçiren polisler, şubede bulunan 12 kişiyi de gözaltına aldı. Gözaltına alınanlardan 10'u daha sonra serbest bırakılırken, Eğitim-Sen Temsilcisi Asker Akyol ve Mali Sekreter Mustafa Satılmış'ın gözaltı süresi uzatıldı.

Şanlıurfa'da 25 Temmuz günü Eğitim-Sen üyesi İbrahim Ayhan gözaltına alındı.

28 Ekim günü Batman'da sürgünleri protesto etmek amacıyla basın açıklaması yapmak isteyen öğretmenler polis tarafından engellendi. Polisler aralarında Eğitim-Sen Şube Başkanı Murat Ceylan ile Şube Yönetim Kurulu üyeleri Şuayip Alp, Nevin İşgilen, Nihat Keni, Rahman Çağır ve Aydın Güneş'in de bulunduğu 18 öğretmeni gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar, 30 Ekim günü serbest bırakıldı.

İşçi Sendikaları

Türkiye Motorlu Taşıt İşçileri Sendikası (TÜMTİS)

Adana'da Feyzi Çapar Nakliye'de 1998 aralık ayı sonunda başlayan grev sürerken, 6 Ocak günü aralarında TÜMTİS Adana Şube Başkanı Erol Dolaşır ve Şube Mali Sekreteri Halil Çekin'in de bulunduğu işçiler gözaltına alındı.

Sendikalaştıkları için işten atılan Yibitaş Lafarge işçileri ocak ayı başında birçok kez gözaltına alındılar. 3 Ocak günü YİBİTAŞ işçilerini ziyarete giden TÜMTİS Ankara Şube Başkanı Nurettin Kılıçdoğan, Şube Sekreteri Abidin Kandeyer, Şube Yöneticileri Mustafa Gökçe ve Zeki Karacan'ın yanısıra Ankara'dan gelen 60 ambar işçisi ve yaklaşık 35 Yibitaş işçisi gözaltına alındı.

10 Ocak günü Yibitaş işçilerini ziyaret eden TÜMTİS Ankara Şube Sekreteri Abidin Kandeyer, Şube Mali Sekreteri Selahattin Demir, 35 ambar işçisi ve Yibitaş işçileri olmak üzere toplam 55 işçi gözaltına alındı. İşçilerin kaldığı çadır jandarmalar tarafından yıkıldı. Gözaltına alınan işçiler ve TÜMTİS yöneticileri akşam saatlerinde serbest bırakılırken, işçiler işyerinin çevresine alınmadı.

TÜMTİS'in örgütlü olduğu Gaziantep'teki Akın Kargo'da 7 Şubat gecesi çalışma yasağına uymayan işverenlerle görüşmek üzere Akın Kargo işyerine giden ambar işçilerine işveren ve adamları tarafından silahlı saldırı düzenlendi. İşveren Ömer Konukoğlu saldırının ardından polislerle birlikte içeri girerek işçilerden Hasan Kara, İsmet Gümüş, Mehmet Adçıken, Murat Amik, Selahattin Karakaş, Nahsen Karadağ, Mehmet Gezen, Selahattin Mişe ve Bekir Gözen'i gözaltına aldırdı. Geceyi karakolda geçiren işçiler, öğle saatlerinde çıkarıldıkları savcılıkta serbest bırakıldılar.

Gaziantep'te eylemde olan Özgür Nakliyat işçilerinden Sait Yılmaz, 13 Mart gecesi saat 20.30 sıralarında Özgür Nakliyat önünden geçerken işveren Nuri Özkılıç ve adamlarının saldırısına uğradı. Saldırısı duyan TÜMTİS Genel Mali Sekreteri Hüseyin Seyrek ve Gaziantep Şube Başkanı Kenan Öztürk ile grevde olan Akınal Kargo işçileri ve Birlik Nakliyat işçileri, Özgür Nakliyat'ın önüne geldiler. Saldırıdan hemen sonra olay yerine gelen polis, sendika yöneticilerini ve 20 işçiyi gözaltına alarak Gaziantep Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'ne götürüldüler. Kısa bir süre sonra da ifadeleri alınmadan serbest bırakıldılar.

Yetkili oldukları Ankara'daki Bursa Turan Nakliyat'ta aylardır sigortası yapılmayan bir işçinin durumunu görüşmek üzere 15 Nisan günü işyerine giden Ankara Şube Sekreteri Abidin Kandeyer ile Şube Mali Sekreteri Selahattin Demir, işveren Dursun Er'in, şikâyeti üzerine gözaltına alındılar. Olayı öğrenerek Site Karakolu'na giden Şube Başkanı Nurettin Kılıçdoğan da burada gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar akşam saat 23.00 sıralarında serbest bırakıldılar. Şube Başkanı Nurettin Kılıçdoğan ile Bekir Karaca, Ahmet Sezer, Aslan Kılıç ve Sinan Yılmaz adlı işçiler 16 Mart günü de tekrar gözaltına alınarak, Site Karakolu'na götürüldüler.

Tümtis İzmir Şube Başkanı Hasan Yayık ile şube yöneticileri Recep Avcı, Gazi Karakuş, Muzaffer Küleş, Seyfi Erez, Şaban Çelen, Cafer Kömürücü, Hüseyin Bektaş, Celalettin Karakucak ve adı öğrenilemeyen iki işyeri temsilcisi 2 Aralık günü İzmir'de gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar akşam saatlerinde serbest bırakılırken, aynı gece sendikanın İzmir Şube binası kimliği belirsiz kişilerin saldırısına uğradı. Şubeye giren saldırganların eşyaları yaktıkları ve kasada bulunan paraları aldıkları bildirildi.

Türkiye Deri-İş Sendikası

Tuzla Organize Deri Sanayi Bölgesi'nde kurulu Mega Deri patronu Mehmet Şimşek'in, işyerindeki 25 gündür süren eylemin ardından 15 Ocak günü Deri-İş Sendikası Tuzla Şube Başkanı Cemal Taşkın'ı ölümle tehdit ettiği bildirildi. İşverenin işçiler üzerinde baskı kurduğu ve jandarmaya durumun aktarılmasına rağmen herhangi bir işlem yapılmadığı kaydedildi.

Tuzla Organize Deri Sanayi Bölgesi'nde kurulu Tabaksan Deri'de işten atmalara karşı başlayan direnişe 8 Şubat günü jandarma saldırdı. Yaklaşık 250 jandarma ve eli sopalı sivil kişilerin katıldığı saldırı sırasında, aralarında Deri-İş Tuzla Şube Başkanı Cemal Taşkın'ın da bulunduğu çok sayıda işçi yaralanırken, 19 işçi gözaltına alındı. Gözaltına alınan işçiler arasında yaralıların da bulunduğu bildirildi. Saldırısı duyan deri işçileri, iş bırakarak eyleme geçtiler. E-6 yolunu trafiğe kapatan işçiler burada ikinci defa jandarma saldırısına uğradılar.

Türkiye Deri -İş Sendikası Genel Başkanı Yener Kaya ile Deri-İş Genel Başkan Yardımcısı Musa Servi, Mali

Sekreter Naciye Özdemir, Tuzla Şube Başkanı Cemal Taşkın ile Hüseyin Yiğit, Filiz Aslan, M. Ali Boz, Hasan Çolak ve Zeynel Koca adlı işçiler 17 Mart günü Aymasan ayakkabı fabrikasından atılan işçileri desteklemek amacıyla yaptıkları basın açıklamasından sonra gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar 18 Mart günü Kartal Savcılığı tarafından serbest bırakıldı.

İstanbul Tuzla'da bulunan Ayaz Deri şirketinde işten çıkarıldıkları için uzun süredir direniş yapan işçiler, 22 Nisan günü jandarmalar tarafından gözaltına alındı. İşyeri sahibinin depodan mal çıkarma girişimini engellemek isteyen işçileri dağıtan jandarmalar, Deri-İş Sendikası Tuzla Şube Sekreteri Hasan Sonkaya'yı dövdüler, Şube Başkanı Cemal Taşkın'ı da tartakladılar. Jandarmalar, 20 işçi ile sendika yöneticilerini daha sonra gözaltına aldı.

Sendika üyesi oldukları için işten atılan işçilerin İstanbul Tuzla Organize Deri Sanayi Bölgesi'nde sürdürdükleri direnişe 11 Mayıs günü yine polis ve jandarmalar müdahale etti. Panzer desteği ile Tuzla'ya gelen güvenlik görevlileri, işçilerin kurdukları çadırları yıktılar. Buna karşı oturma eylemine başlayan işçileri tartaklayan güvenlik görevlileri, Deri İş Sendikası Tuzla Şube Başkanı Cemal Taşkın'ı gözaltına aldılar.

İstanbul Valiliği'nin ve İl Jandarma Alay Komutanlığı'nın aldığı karardan sonra, Tuzla Jandarma Komutanlığı'na bağlı askerlerin deri işçilerini ve Deri-İş Tuzla Şube yöneticilerini, 14 Mayıs günü "Direniş mireniş yok. Çadır kuramaz, sanayide de bekleyemezsiniz. Beklemeyi sürdürürseniz, sabaha kadar size sopa atar, götürür bir ormanda vururuz" şeklinde tehdit ettikleri bildirildi. Ardından sanayi bölgesini abluka altına alan jandarmalar, çadırların bulunduğu alanda bekleyen işçileri gözaltına aldı. Küfür ve dayakla işçileri direnişten vazgeçmeye zorlayan jandarmalar işçilere "Yakında MHP'liler gelecek, onlar çalışacak. Artık Kürt ve Doğulu işçi çalışmayacak" dediği öğrenildi.

Tuzla'daki deri işçilerine 15 Mayıs günü polisler saldırdı. Saldırı sırasında Deri-İş Genel Merkez yöneticisi Hüseyin Akgül gözaltına alındı. 17 Mayıs günü yapılan saldırıda ise 60 işçi gözaltına alındı.

Haziran ayı içinde Mader Deri adlı işyerinden çıkarılan işçileri desteklemek için Mader Deri'ye giden Deri-İş Sendikası Tuzla Şube Başkanı Hasan Sonkaya, burada gözaltına alındıktan sonra 15 Haziran günü tutuklandı. Sonkaya 29 Haziran günü çıkarıldığı mahkemede tahliye edildi.

Deri-İş Tuzla Şube Başkanı Cemal Taşkın, 29 Haziran günü bir işverenin şikayeti üzerine jandarmalar tarafından gözaltına alındı.

Diğer Sendikalar

Birleşik Taşımacılık Sendikası (BTS) Genel Sekreteri Süleyman Eryılmaz, 2 Ocak'ta bir radyo programı çıkışında saldırıya uğradı.

DISK'e bağlı Tekstil İşçileri Sendikası'nda örgütlenme uzmanı olarak çalışan Şükrü Kartal, kimliği belirsiz kişiler tarafından 9 Şubat günü uğradığı saldırı sonucu yaralandı.

Kartal Soğanlı'da kurulu bulunan Swisscard işyerinde örgütlenmenin engellenmesi için dışarıdan işçi getirilmesine karşı başlayan eylemlerde Basın-İş Sendikası Genel Başkanı Derviş Boyoğlu, Örgütlenme Daire Başkanı Tuncer Özkan, Genel Koordinatör Zekai Türkmenoğlu ve Yönetim Kurulu üyesi Sermin Öner ile 38 işçi 6 Nisan günü gözaltına alındı. Eylemlerin sürdüğü 13 Nisan gününe kadar işçiler hergün gözaltına alındı, daha sonra serbest bırakıldı.

DISK'e bağlı Basın İş Sendikası Genel Başkanı Derviş Boyoğlu, 8 Nisan günü de silahlı üç kişi tarafından kaçırıldığını ve Swisscard adlı işyerindeki tüm faaliyetlerin durdurulması için tehdit edildiğini açıkladı. Boyoğlu, sabah saatlerinde İstanbul Uğur Mumcu mahallesindeki evinden çıktuktan sonra silahlı kişiler tarafından zorla bir arabaya bindirilerek Sultanbeyli Ormanı'na götürüldüğünü belirtti. Beş saat boyunca alıkonulduğunu anlatan Boyoğlu, "Hakkımda, 'arabasını yakalım, çocuklarını kaçıralım' şeklinde konuştular. Sonra da 'Eğer tekrar Swisscard'a gidersen seni öldürürüz' diyerek tehdit ettiler" dedi. Boyoğlu, Swisscard'dan çıkarılan 40 işçinin işlerine geri dönebilmek için verdikleri mücadelede, 6-7 ve 8 Nisan günleri işçilerle birlikte üç kez gözaltına alınmıştı.

Birleşik Metal-İş Sendikası Ankara Şube Başkanı Süleyman Türker, 12 Nisan günü gözaltına alındı. Türker'in Sincan Organize Sanayi Bölgesinde Ersan Çelik Eşya Sanayii Limited Şirketi'nde işten atıldıkları için direniş yapan işçilerle birlikte gözaltına alındığı bildirildi.

Süleyman Türker, daha sonra da 30 gün süre ile fabrika önünde eylem yapan Ersan Çelik Eşya Sanayii Limited Şirketi'nden çıkarılan işçilerle birlikte gözaltına alındı.

Sendika üyesi oldukları için 25 Aralık 1998 tarihinde Swisscard adlı işyerinden atılan 39 işçinin direnişi sürerken, 3 Mayıs günü Swisscard'a giden işçiler ve sendika yöneticilerinin polisler tarafından zor kullanılarak engellendiği, Sendika Genel Sekreteri Kamil Kartal ile sendika uzmanlarından Murat Akıncılar'ın gözaltına alındığı bildirildi.

Dokuma-İş Sendikası'na üye oldukları için işten atılan Kenteks işçilerinin 3 Mayıs'ta başladıkları işyeri önündeki direnişin 17. gününde polis işçilere saldırdı. İşverenin şikayeti üzerine işyeri önüne gelen polis, işyeri önünde bekleyen işçileri uzaklaştırmak istedi. İşçilerin ayrılmayacaklarını söylemeleri üzerine saldırıya geçen polis işçileri işyeri önünde zorla uzaklaştırmaya çalıştı. Bu sırada görüntü almak isteyen gazeteciler de polis tarafından engellendi.

Kenteks işçileri 27 Mayıs günü de polisin saldırısının ardından direnişte olan işçiler ve Dokuma-İş Sendikası yöneticileri, işverenin yasadışı tutumu ve işçilere saldırı konusunda şikayette bulunmak üzere Merkezefendi Polis Karakolu'na gittiler. İşçilerden soyadları öğrenilemeyen Perihan, Sefa, Ergin, Ahmet, Fevzi, Ali adlı kişiler gözaltına alındı.

Aliğa Belediyesi'nde örgütlenme çalışmalarını sürdüren Genel-İş İzmir 5 No'lu Şube Başkanı Murat Hançer, 23 Mayıs günü işverenin şikayeti üzerine gözaltına alındı.

Belediye-İş Sendikası, yöneticilerinden Hasan Vural 12 Temmuz günü polisler tarafından kaçırılarak, tehdit edildi. Vural, 6 saat sonra serbest bırakıldı.

Maaş ve sosyal haklarını almak için açlık grevi yapan belediye işçilerine, 21 Temmuz günü Mardin Belediye Başkanı Abdulkadir Tutaşı'nın korumaları Ali Ökmen ve Necdet Babayigit silahla saldırdı. Saldırıda, Belediye-İş Mardin Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi Hamit Başboğa ve Mehmet Akgül yaralandı.

Türkiye Ağaç Sanayii İşçileri Sendikası (Ağaç-İş) Genel Başkan Mürsel Taşçı, Bolu Mengen'de kurulu GENTAŞ Genel Metal Sanayii ve Ticaret Anonim Şirketi işyerinde çalışan 85 işçinin sendikaya üye olduktan sonra işten atılması üzerine 19 Ağustos günü destek amacıyla gittiği Mengen'de gözaltına alındı.

Lüleburgaz'da bulunan Trakya Cam Sanayii'nde çalışan Kristal-İş üyesi 8 işçi, 13 Ağustos'ta yapılan genel greve katıldıkları gerekçesiyle işten atıldı. Arkadaşlarının işten atılmasına tepki gösteren Trakya Cam Sanayii işçileri, üretimi durdurdu. Üretimi durdurarak fabrikada beklemeye başlayan işçilere, jandarmalar saldırdı. Saldırıda işçilerden, Naci Çelik, Mümin Vatansver ve Recep Sezer ağır; Mustafa Yaynık, Lokman Öner, Turgut Yılmaz, Mustafa Eriş, Turgut Yılmaz ve Bülent Tunç yaralandı.

Kırşehir Petlas'ta, "kanunsuz grev yaptıkları, makinelere zarar verdikleri ve üretimi engelleyerek fabrikayı zarara uğrattıkları" gerekçesiyle işten atılan 222 işçi hakkında, işveren tarafından açılan davada, isnad edilen suçların gerçekleşmediğine karar verildi. Kayseri İş Mahkemesi, 9 Ekim günü davanın reddini kararlaştırdı.

DISK'e bağlı Genel-İş Sendikası 8. Bölge başkanlığına aday olan Salih Gündoğan, Diyarbakır'da 31 Ekim günü yapılan kongre sırasında gözaltına alındı. Salih Gündoğan'ın kongredeki konuşmasında "bölücülük propagandası yaptığı" iddiasıyla gözaltına alındığı bildirildi.

Basın-İş Sendikası'na üye oldukları için işten atılan 20 işçiye destek için Seyrantepe Yayıncılar Sokak'ta toplanarak Stil Matbacılık önüne kadar yürümek isteyen işçi ve sendikacılara izin vermeyen polis barikat kurdu. Polisle tartışmaların ardından yapılan basın açıklamasından sonra Stil Matbacılık önüne

gelen polisler, DİSK Örgütlenme Daire Başkanı Hulusi Karlı, Basın-İş Genel Sekreteri Kamil Kartal, Tufan Sertlek adlı kişileri gözaltına aldı.

d) 18 Nisan Seçimleri

18 Nisan günü yapılan erken genel ve yerel yönetimler seçimi öncesi ve sonrasında muhalif partiler ve üyeleri üzerindeki baskılar arttı. Seçimler nedeniyle daha çok belde ve köylerde kavga ve çatışmalar çıktı. Seçim çalışmaları sırasında ya da seçim sonuçlarının açıklanmasının ardından çıkan kavgalarda en az 37 kişi öldü, yüzlerce kişi yaralandı.

Kahramanmaraş'ın Afşin İlçesine bağlı Esence beldesinde 7 Ocak günü DYP'li ve bağımsız belediye başkan adaylarının yakınları arasında çıkan kavgada Ali Türkmen ile İsmet Türkmen öldü. Olayların ardından Ökkeş ve Fatih Özkan jandarma tarafından gözaltına alındı.

HADEP İzmir Konak ilçe örgütü yönetici ve üyelerinden Takiyeddin Tekin, Sıraç Demir, Ferhat Tanrıkulu 11 Ocak günü gözaltına alındı.

Erzurum'un Horasan ilçesine bağlı Aliçeyrek köyünde ocak ayı başlarında çıkan çatışmada üç kişi öldü, yedi kişi de yaralandı. Seçmen listelerine mükerer isim yazıldığı iddiasıyla çıkan kavga önce sakinleştirilirken daha sonra Yerdelen ailesi ile Bingöl ve Karataş aileleri arasında silahlı çatışma çıktı. Çatışmada Kamuran Karataş (45) ve İsmet Karataş (29) adlı kardeşler öldü, 7 kişi de yaralandı. Yaralılardan Kenan Bingöl hastanede öldü.

Konya'nın Karatay'a bağlı Beşağıl köyü muhtarı Vahit Apak, muhtar adayı Ömer Karataş tarafından bıçakla öldürüldü.

Kahramanmaraş'ın Esenceli beldesinden seçmen listelerini kontrol etmek için Afşin İlçe Seçim Kurulu'na gelen iki grup arasındaki çatışmada, İsmet Türkmen ile Ali Türkmen öldü, 7 kişi yaralandı.

Kastamonu merkeze bağlı Demirci köyü muhtarı Ali Osman Semerci ile muhtar adayı Mehmet İbikoğlu arasında çıkan kavga sonunda İbikoğlu öldü.

Şırnak'a girmesi engellenen Avukat Hasip Kaplan bağımsız adaylık başvurusunu şubat ayı sonlarında noter aracılığı ile yaptı.

İstanbul Sarıyer'de 30 Mart günü seçim çalışması yapan MHP konvoyuna bir grup saldırdı. Konvoydakilerin de karşılık vermesi üzerine çıkan kavgada konvoyda bulunan Saadet Gökmen, Erhan Dikmen, Hüseyin Özgür, Murat Filoğlu ve İrfan Yılmaz yaralandı. Saldırının ardından 4 kişi gözaltına alındı.

Ankara Keçiören'de 30 Mart günü afiş asan EMEP üyelerine CHP'liler saldırdı. EMEP'lileri silahla tehdit eden CHP'liler, EMEP üyesi Murtaza Aykaç ile Taylan Saygılı'yı yaraladı.

1 Nisan günü ANAP Batman milletvekili Atullah Hamidi, seçim çalışmaları için geldiği İl Örgütü binasında DYP'li bir grubun saldırısına uğradı. ANAP'lıların da karşılık verdiği kavgada, milletvekili Hamidi'nin koruması, havaya birkaç el ateş açtı. Güvenlik güçlerinin müdahalesiyle bastırılan kavgada, milletvekili Hamidi'nin kardeşi Hayrettin Hamidi ile 3 ANAP üyesi yaralandı. Olaydan sonra 5 kişi gözaltına alındı.

Tekirdağ'ın Çorlu ilçesinde 1 Nisan günü afiş asan EMEP Çorlu ilçe yöneticisi Mustafa Özgür Kaya ile EMEP üyesi Esat Şahin, DYP seçim aracından inen 15 kişilik bir grubun saldırısına uğradı. Saldırıda yaralanan Şahin, 3 günlük iş göremez raporu aldı.

İstanbul Alibeyköy'de, İP ilçe yöneticisi ve belediye meclis adayı Cansel Kişioğlu'na ait işyerine 1 Nisan gecesi molotof kokteyli atıldı.

Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde HADEP'in seçim konvoyu 4 Nisan günü resmi ve sivil polislerin saldırısına uğradı. 1'i polisin açtığı ateş sonucu ağır olmak üzere, 15 kişi yaralandı. 400 kişinin gözaltına alınmasının ardından da HADEP konvoyu polis zoruyla Şanlıurfa dışına çıkarıldı

4 Nisan günü, İstanbul Zeytinburnu'nda propoganda çalışması yapan HADEP araçları "zafer işareti yapıldığı" gerekçesiyle polisler tarafından durduruldu. Bu sırada bir grup MHP'li taş ve sopalarla araçlardakilere saldırdı. Bunun üzerine olay yerinden uzaklaşan HADEP konvoyunu polisler Yedikule bölgesinde yeniden durdurarak 4 kişiyi gözaltına aldı. Bu arada olayı görüntülemeye çalışan Star gazetesi muhabirleri Selçuk Koç, Leyla İlhan ve Mesut Er polisler tarafından dövüldü. Selçuk Koç'un bacağı kırıldığı olayda gazetecilerin fotoğraf makineleri kırıldı.

7 Nisan günü Amasya'nın Taşova ilçesine bağlı Göydoğan köy muhtarı Ömer Tayyar, muhtar adayı Seyfullah Aydoğan'ın oğlu Erdoğan Aydoğan'ın işyerine gitti. Çıkan tartışma sonrasında Aydoğan, Tayyar'ı silahla öldürdü. Olay yerinden kaçmaya çalışan Aydoğan, Tayyar'ın yardımcısı Mehmet Taşova (34) ile köy bekçisi Zikri Yıldız tarafından vurularak öldürüldü. Olay yerine gelen Aydoğan'ın dedesi Şerafettin Aydoğan da Taşova ve Yıldız'ın silahlı saldırısı sonucu öldü.

9 Nisan günü ANAP Hakkari Milletvekili adayı Osman Dara ve kardeşi İzzet Dara ile isimleri öğrenilemeyen iki kişi, Yüksekova'ya bağlı Beşbulak köyündeki evine baskın düzenleyen PKK militanları tarafından kaçırıldı. Osman Dara ile 2 kardeşinin kaçırılmasından sonra HADEP Hakkari Milletvekili adayı Nihat Buldan, Yüksekova Belediye Başkan adayı Hetem İke, parti yöneticisi Hasan Mert ve Kemal Uçun ile HADEP üyesi Şevket Yıldız 11 Nisan günü gözaltına alındı. Yaklaşık 6 saat gözaltında tutulan HADEP'lilerin Osman Dara ve kardeşlerinin

kaçırılması konusunda sorgulandığı bildirildi. Osman Dara ve kardeşi İzzet Dara 5 Mayıs günü akşam saatlerinde Yüksekova'nın İran sınırına yakın bir bölgesinde serbest bırakıldı.

10 Nisan günü İstanbul 3. Bölge bağımsız milletvekili adayı Sabri Topçu'nun seçim otobüsüne MHP'liler saldırdı. Sabah saatlerinde Avclar Lisesi önünde afiş asan Arif Terzi'ye silahlı saldırıda bulunan MHP'liler daha sonra Sabri Topçu'nun seçim otobüsünün yanına gelerek iki kişiyi sopalarla dövdüler. Ağır yaralanan Arif Terzi ve iki kişi hastaneye kaldırıldı.

İstanbul Esenler'de 11 Nisan günü MHP'liler ve ANAP'lılar arasında "ANAP afişlerinin üzerine MHP afişleri asıldığı" gerekçesiyle kavga çıktı. Kavga sırasında MHP yanlısı Fethi Aslanhan (19), ANAP Belediye Başkan adayı Ömer Kazancı'nın koruması olduğu bildirilen İhsan Keleş tarafından silahla öldürüldü. Aslanhan'ın öldüğü haberini alan MHP'li grup ANAP ilçe binası önünde toplanarak seçim otobüslerinin camlarını kırdılar. Grup daha sonra Esenler Merkez Karakolu'na giderek, karakoldan çıkan Kazancı'nın kardeşi Nurettin Kazancı'ya saldırarak, yaraladı.

HADEP'in İzmir ve İstanbul'daki konvoyları 11 Nisan günü MHP'lilerin saldırısına uğradı. İzmir Gazimemir'de 11 Nisan günü HADEP tarafından düzenlenen miting sonrasında MHP'liler HADEP araçlarında bulunan kişilere taşlarla saldırdı. HADEP konvoyunun önünü kesen polisler birçok HADEP'liyi gözaltına aldı. MHP'lilerin saldırısı nedeniyle yaralanan üç kişi hastaneye kaldırıldı. İstanbul'un Kağıthane semtinde de HADEP konvoyuna MHP'lilerin saldırması sonucu olay çıktı. Ümraniye ve Beykoz'da da HADEP konvoyuna saldıran MHP'liler bir çok aracı tahrip etti. Olaydan sonra polisin çok sayıda HADEP'liyi gözaltına aldığı bildirildi.

İstanbul Avclar'da afişleme çalışması yapan SİP üyeleri MHP'lilerin bıçaklı, satırlı ve taşlı saldırısına uğradı. Olay sonrasında SİP Avclar Belediye Başkanı Serpil Çakır'ın da aralarında bulunduğu 4 SİP'li gözaltına alındı.

Şanlıurfa'nın Eyyübiye Mahallesi'ndeki MHP seçim bürosu önünde 10 Nisan günü çıkan çatışmada, Ahmet Kılıç, Salih Harkut, Mehmet Demir, Halil Kılıç, Mehmet Harkut ile Müsbeh Mentş, Hakim Şahin tarafından öldürüldü. Oğlunun öldüğünü öğrenen Ayşe Kılıç da geçirdiği kalp krizi sonucu öldü.

Batman'da 15 Nisan günü afiş yapıştıran CHP üyeleri ile ANAP üyeleri arasında afiş yapıştırılacak yer konusunda çıkan tartışma, kavgaya dönüştü. Olayda CHP üyesi Cemal Demirhan, Ömer Acet ve Mehmet Erol yaralandı.

Adana'da 15 Nisan'da seçim tartışmaları nedeniyle çıkan kavgada Ramazan Topaktaş öldü.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde 15 Nisan günü ÖDP afişini asmak isteyen Selami Akçam, BBP'li öğrencilerin saldırısıyla yaralandı. Saldırıya uğrayan öğrencilerden 41'i polisler tarafından gözaltına alındı.

17 Nisan günü İstanbul Kadıköy Küçükbakkalköy'de SİP'in düzenlediği mitingden dönen parti konvoyunun, BBP ve DYP konvoylarıyla karşılaşması üzerine başlayan tartışma kavgaya dönüştü. Olayda, kimliği belirlenemeyen bir kişinin açtığı ateş sonucu SİP taraftarı Hüseyin Duman öldü.

Batman'ın Kozluk ilçesi Bekirhan beldesinde 17 Nisan günü bir grup ANAP'lı ile DYP'li arasında çıkan kavgada, biri ağır 7 kişi yaralandı. DYP'li ile ANAP'lılar arasındaki sözlü sataşmanın kavgaya dönüşmesi sonucu, Kenan Gözelge adlı kişi silahla, 6 kişi de taş ve sopalarla yaralandı.

Şanlıurfa'nın Halfeti ilçesine bağlı Fıstıközü köyünde, muhtar Hüseyin Yalçınkaya ile bir muhtar adayının akrabası Kadir Tezel arasında çıkan tartışma sonucunda, Kadir Tezel, silahla öldürüldü, Yalçınkaya yaralandı.

18 Nisan günü Şanlıurfa'nın Viranşehir ilçesinde, muhtarlık seçimi nedeniyle Dağdeviren ve Cevher aileleri arasında çıkan silahlı çatışmada, Mehmet Demir , Mehmet Devanlı , Mehmet Nilüfer öldü, 7 kişi yaralandı.

Tekirdağ'ın Çorlu ilçesinde DTP milletvekili adayı Fikret Çolakoğlu, 17 Nisan günü sabah saatlerinde uğradığı silahlı saldırı sonucu yaralandı.

Ankara'nın Altındağ ilçesinde 17 Nisan günü FP seçim konvoyu, MHP yanlılarının saldırısına uğradı. Taşlı sopalı kavgada 3 kişi yaralandı.

Ankara Keçiören'de 17 Nisan günü CHP yanlılarıyla DSP yanlıları arasında çıkan kavgada, 8 kişi yaralandı.

Kastamonu'nun Ağlı ilçesinde bağlı Adalar köyünde, muhtar adayı Mustafa Arslan, 17 Nisan günü diğer muhtar adayı Adnan Yılmaz'ın kardeşi Adil Yılmaz tarafından silahla öldürüldü.

Ankara OSTİM'de 17 Nisan günü EMEP afişlerini asan Bilal Ayyıldız, Ali Bulut ve Erhan Kahraman, 20 kadar MHP'li tarafından sopalarla dövüldü.

Bingöl'de 17 Nisan akşamı HADEP'in seçim bildirgesini dağıtan Mehmet Elüstü (19) ve Yılmaz Elüstü özel tim görevlileri tarafından öldürüldü. (Bkz. Yaşam Hakkı)

18 Nisan günü Sivas'ın Hafik ilçesine bağlı Kızılcaören köyündeki seçim görevlilerini ilçeye götüren askeri araçlara saat 15.00 sıralarında düzenlenen saldırıda Davut Gündoğdu ve Hasan Yılmaz adlı erler ile Nail Çelik ve Kemal Ayar adlı seçim görevlileri öldü, Hacı Fındıkçı, Bekir Bozbağ, Kemal Ocak ve Serdar Kurtçu adlı erler ile Cemil Akbaş adlı seçim görevlisi de yaralandı.

Şırnak'ın Cizre ilçesinde 18 Nisan günü yapılan belediye başkanlığı seçimlerinde "oyların çalındığı" iddiası olaylara neden oldu. Edinilen bilgiye göre, ilçe merkezinde 19 Nisan günü saat 23.00 sıralarında ANAP adayı, korucu Kamil Atak'ın yandaşları tarafından havaya ve ilçe merkezinin bazı yerlerine ateş açıldı. Çatışma süsü verilen ateş sırasında Atak'ın yandaşlarının oy sandıklarını hükümet konağından çalarak; yerine önceden hazırlanmış sahte oyların bulunduğu sandıkları bıraktıkları ileri sürüldü. Atak'ın, bu sandıklardan çıkan oyların sayılmasıyla önde giden FP adayı Emin Dünder'ı geçerek seçimi kazandığı belirtildi. Olaylardan sonra kepenk kapatıldı, yaklaşık 10 bin kişi ilçe merkezinde, yürüyüş yaptı. Müdahale eden jandarmalar, 50 kişiyi gözaltına aldı.

Mustafa Meriç adlı kişi, Kars'ın Sarıkamış ilçesi Gecikmez köyünde 19 Nisan günü öldürüldü. Meriç'in, 18 Nisan seçimlerinde HADEP'e oy verdiği için öldürüldüğü iddia edildi. Meriç'in öldürülmesi nedeniyle korucu Tahsin Çetinkaya ile Tufan Çetinkaya, Hakan Hindistan ve İbrahim Taş adlı korucular gözaltına alındı.

20 Nisan günü Kırklareli'nin Pınarhisarı belediye başkan adaylarının yakınları arasında seçim sonuçları nedeniyle çıkan kavgada, Ahmet Atay, Hakan Tomar'ı silahla öldürdü.

Mardin'in Yeşilli Koyunlu köyünde muhtarlık seçiminde, kazanan aday ile kaybeden arasında çıkan kavgada 7 kişi yaralandı.

Malatya'nın Yazlıhan ilçesinde 20 Nisan günü "Ölmez" ve "Köse" aileleri arasında, seçimlerle ilgili çıkan kavgada, Gazi Köse, Mercan Köse, Selçuk Ölmez, Elif Ölmez, Yakup Ölmez ve Sırrı Ölmez, Hatice Akyol yaralandı.

Kırıkkale'nin Keskin ilçesinde, DYP adayı Dede Yıldırım'ın belediye başkanlığına seçilmesi üzerine, MHP adayı Bülent Altınışik sonuçlara itiraz ederek oyların yeniden sayılmasını istedi. 22 Nisan günü çıkan tartışmada, Altınışik'in akrabası Haydar Altınışik, seçim kurulunda görevli Ferit Sağlam'a silahla yaralandı.

Şanlıurfa merkeze bağlı Uluköy'de seçim sonuçlarının ardından çıkan muhtarlık kavgasında 20 kişi yaralandı.

18 Nisan seçimlerinde Diyarbakır HADEP listesinden belediye encümeni seçilen Fesih Demir, 21 Nisan

günü askerler tarafından gözaltına alındıktan sonra işkenceye maruz kaldı. İşkence yapanlar hakkında suç duyurusunda bulunan Demir, İHD ve TİHV'e başvurdu.

18 Nisan günü yapılan seçimlerde, Diyarbakır'da görevli olduğu sandıkta sayıma müdahale eden polisler hakkında tutanak tutan Medeni Alpkaya adlı öğretmen, 3 Mayıs günü polisler tarafından dövüldü. 5 günlük rapor alan Medeni Alpkaya yaşadıklarını şöyle anlattı: "Saat 12.30 sıralarında okuldan ayrıldım. Bağlar Dört Yol kavşağında bindiğim dolmuştan sivil bir kişi tarafından zorla indirildim. Sivil giyimli 4-5 kişi üzerimi aradı, kimlik ve not defterime el koydular. Kim olduklarını sorduğumda net bir cevap alamadım. Daha sonra içlerinden birinin seçim günü görevli olduğum sandığa müdahale etmek isteyen ve hakkında tutanak tuttuğum kişi olduğunu öğrendim. Beni minibüs durağının yanındaki kulübeye götürdüler. İçerideki resmi polisleri dışarı çıkardılar. Yaklaşık 2 saat dayak ve hakarete maruz kaldım. İçerisini bilmediğim bir tutanak imzalattıktan sonra beni Siyasi Şube'ye götürdüler. Buradan da sağlık ocağına götürerek muayene ettirdikten sonra serbest bıraktılar." Medeni Alpkaya, polisler hakkında suç duyurusunda bulunacağını söyledi.

Ardahan'ın Yukarı Kurdoğlu köyünde, muhtarlık tartışması sonucu çıkan kavgada 2 kişi öldü, 8 kişi yaralandı. Yukarı Kurdoğlu köyünde, 18 Nisan'da yapılan seçimlerde muhtar seçilen İlkin Gökçe ile kaybeden aday Cemal Yılmaz'ın aileleri arasında seçimden sonra da devam eden tartışmalar, 6 Haziran'da silahlı, taşlı ve sopalı kavgaya dönüştü. Çıkan kavgada Akın Gökçe ile Suat Gökçe silahla öldürüldü. Çatışmada, Dilek Yılmaz, Ömer Yılmaz, Osman Yılmaz, Rasim Yılmaz ile İbrahim Ertürk, ağır yaralandı.

Şırnak Silopi ANAP Belediye Başkan adayı İbrahim Tavşun ile DYP'den Belediye Başkanı seçilen Neşet Ökten'in yakınları arasında 16 Haziran günü çıkan çatışmada, Tavşun'un yeğeni Fahrettin Şengül silahla öldürüldü, 5 kişi de yaralandı.

Muş'ta 2 Kasım günü İl İdare kurulu üye seçiminde 5 üyelikten 4'ünü HADEP'li adayların kazanması üzerine ANAP'lı Kemal Arat, adamlarıyla birlikte toplantı çıkışında seçilen HADEP'lilere saldırdı. Saldırıda, Bahattin Bingöl, M. Mirza Güneş ve Şahin Kotan adlı HADEP'liler yaralandı. Yaralılar hastane çıkışında gözaltına alındı.

10. İNSAN HAKLARI SAVUNUCULARINA BASKILAR

1999 yılında da insan haklarına savunucularına yönelik baskı ve saldırılar sürdü. İnsan hakları alanında faaliyet gösteren kuruluşların yönetici ve üyeleri hakkında davalar açıldı. Akın Birdal 3 Haziran günü konuşmaları nedeniyle aldığı hapis cezasını çekmek üzere cezaevine girdi. İHD'nin Gaziantep Şubesi temmuz ayında 3 ay süreyle kapatılırken, Diyarbakır Şubesi 1999 yılında da açılmadı. Mazlum-Der Malatya Şubesi mayıs ayında kapatıldı.

Genelkurmay Başkanlığı Basın Bilgi Merkezi tarafından 26 Ocak günü yayımlanan "Terörle Mücadele ve İnsan Hakları" başlıklı bilgi notunda, Türkiye'deki insan hakları örgütlerinin 'tarafsız' ve 'objektif' olmadığı iddia edilerek, İnsan Hakları Derneği isim verilmeden "PKK'nın beyin takımı gibi çalışmakla" suçlandı. Bilgi notunda, İHD Genel Başkanı Akın Birdal hakkında "Bu şahıs PKK ile yakın bağlara sahip Kürtçü bir partiden seçimlerde aday olmuştur" denildi. Açıklamada, Türkiye'deki insan hakları savunucuları suçlanarak "Onların beklentisi, Batı dünyasının Türkiye'ye bu nedenle ciddi bir baskı yapması ve bu şekilde Türkiye'nin terörle mücadelede elinin kolunun bağlanmasıdır. Türkiye'deki bazı hükümetler dışı insan hakları teşkilatları da tarafsız ve objektif değildirler. Bu örgütlerin bazıları terörist örgütün beyin takımı gibi çalışırken, diğer bir kısmı da onların sempaticileridir. Bu sözde insan hakları örgütleri, Türk devletini suçlamak için fırsat ararken, PKK'nın cinayetlerini asla kınamazlar. Bir örnek vermek gerekirse, Mayıs 1993'te bir grup terörist silahsız 33 eri kurşuna dizmiştir. Türkiye İHD Başkanı, bu olaydan sonra bunun Türk hükümetinin bir provokasyonu olabileceğini söylemiştir." denildi.

Dönemin İHD Genel Sekreteri Hüsnü Öndül, suçlamalara 29 Ocak günü yanıt verdi. Öndül, İHD Genel Başkanı Akın Birdal'ın "Birleşik Sosyalist Parti'nin de aralarında bulunduğu barış ittifakının milletvekili adayı olduğunu ve her yurttaşın sahip olduğu bir hakkı kullandığını ifade etti. Hüsnü Öndül, Genelkurmay açıklamasının milletvekili ve yerel yönetim seçimlerinden önce yapılmasına dikkat çekerek, yasal bir partinin "Kürtçü ve PKK ile ilişkili olduğu" değerlendirmesinin demokratik bir ülkede kabul edilemez nitelikte olduğunu söyledi. Öndül, İHD'nin 33 askerin öldürülmesi olayını da kınadığını

hatırlattı. Hüsnü Öndül, raporda Türkiye'deki insan hakları ihlallerinin bir iddia olarak değerlendirilmesine dikkat çekerek, "Türkiye'de insan haklarından bazılarının ihlal edildiği, iddiadan öteye, mahkeme kararlarıyla sabittir" dedi.

Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu'nun (FIDH) şubat ayında İstanbul'da yapacağı yönetim kurulu toplantısına İçişleri Bakanlığı tarafından izin verilmedi. İHD Genel Sekreteri Hüsnü Öndül, toplantının insan hakları savunucuları arasında bir bilgilendirme ve FIDH'nin yönetim kurulu toplantısı olduğunu belirterek, bu nedenle toplantının "2911 Toplantı Gösteri Yürüyüşleri Yasası" kapsamında olmadığını hatırlattı. Öndül "60 ülkenin insan hakları örgütlerinin üye olduğu FIDH'nin en üst karar organının Türkiye'de yapacağı kendi toplantılarına ve Türkiye'den çeşitli insan hakları aktivistleri ile insan hakları konusunda görüş alışverişinde bulunmalarına engel olmak, hem takdir yetkisinin yanlış ve hatalı kullanılmasıdır hem de uluslararası insan hakları belgelerine aykırıdır" dedi.

10.1. Akın Birdal

Akın Birdal Ankara DGM ve Adana DGM tarafından verilen hapis cezalarının kesinleşmesi üzerine 3 Haziran günü cezaevine girdi. Birdal 1 Eylül 1995 ve 1 Eylül 1996 tarihlerinde yaptığı konuşmaları nedeniyle yargılanmış ve TCY'nin 312. maddesi uyarınca toplam 2 yıl hapis cezasına mahkum edilmişti. Birdal'a Ankara DGM tarafından verilen 1 yıl hapis cezası 27 Ekim 1998 tarihinde onaylanmış, infaz Birdal'ın sağlık durumu nedeniyle ertelenmişti. Adana DGM tarafından verilen ceza da 20 Nisan günü onaylandı.

Mayıs ayı sonunda Uluslararası Af Örgütü'nün haber bülteninde Birdal'a Dünya Barış Günü'ndeki konuşmalardan dolayı ceza verildiği ve cezanın ertelenmediğinin duyurulması üzerine, Başbakan Ecevit'e gönderilen iki bin mektupta, uğradığı silahlı saldırı nedeniyle Birdal'ın sağlık durumunun cezaevinde kalmaya elverişli olmadığı belirtilerek,

¹ Akın Birdal kesinleşen hapis cezaları nedeniyle 23 Haziran günü İHD Genel Başkanlığı görevinden ve dernek üyeliğinden istifa etti. 26 Haziran günü yapılan İHD Genel Yönetim Kurulu toplantısında Avukat Hüsnü Öndül İHD Genel Başkanlığına getirildi.

alınan mahkumiyet kararının kaldırılması ve cezanın iptal edilmesi istendi. Bültende, İHD'nin tamamen sessizleştirilmek ve hırpalanmak için Birdal'a ceza verildiği kaydedilirken, Akın Birdal'ın ceza aldığı konuşmasında "Kürt halkı" ifadesini kullandığı anımsatıldı. Birdal'ı düşünce suçlusu olarak değerlendiren Af Örgütü, Ecevit'ten İHD'nin sivil topluma katkısının resmen tanınmasını istedi. Af Örgütü'nün Genel Sekreteri Pierre Sane, Akın Birdal'a gönderdiği mektupta "İnsan hakları savunucuları hiçbir zaman yasal faaliyetlerinden dolayı ve ifade özgürlüğü hakkını barışçıl nedenlerle kullanmalarından dolayı yargılanmamalıdır" dedi. Türkiye'nin altına imza attığı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10'uncu maddesini açık şekilde ihlal edildiğini söyleyen Sane, Birdal'ın tedavisi sürerken cezaevine gönderilmesinin de hukuk dışı olduğunu kaydetti.

Adli Tıp Kurumu'nun 2 Haziran günü Ankara İnfaz Savcılığı'na gönderdiği raporda Akın Birdal'ın tedavisinin yapılabilmesi için infazının 6 ay süreyle ertelenmesinin uygun olduğunu" belirtmesine rağmen savcılık cezaı "Akın Birdal'ın hayati tehlikesinin bulunmadığı" gerekçesiyle erteledi.

Birdal aldığı ceza nedeniyle 23 Haziran günü İHD Genel Başkanlığı görevinden ve dernek üyeliğinden istifa etti. Akın Birdal, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nden İHD Genel Yönetim Kurulu'na gönderdiği dilekçesinde şöyle dedi: "Türk Ceza Kanunu'nun 312/2. maddesi uyarınca cezalandırılmam nedeniyle söz konusu yasaya bağlı olarak İçişleri Bakanlığı'ndan gelen yazı üzerine dernek genel başkanlığından ve dernek üyeliğinden düşürülmem gerektiği istenmiştir. Bu bildirim dernek üyelerinin iradesi üzerine konulan bir ipotek ve hukuk dışı olduğunu bilmekle birlikte, örgütlü insan hakları mücadelemize ve derneğimiz İHD'ye yönelik yeni bir tertibi amacına ulaştırmamak ve bildirim gereğini yerine getirmek için dernek genel başkanlığından ve üyeliğinden ayrılıyorum."

Birdal'ın sağlık durumundaki kötüleşme nedeniyle cezasının ertelenmesi için, avukatları 21 Eylül günü Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na başvuruda bulundu. Başvuru sonucunda cezası 6 ay ertelenen Birdal 25 Eylül günü Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nden tahliye edildi.

Akın Birdal'a Suikast Davası

İHD Genel Başkanı Akın Birdal'a 12 Mayıs 1998 tarihinde düzenlenen silahlı saldırı nedeniyle 17 sanık² hakkında açılan davanın 20 Nisan günü yapılan duruşmasında sanık avukatları müvekkillerinin ifadelerinin dışında herhangi bir delil bulunmadığını, ifadelerin ise polis tarafından işkence altında alındığını, bu nedenle de delil sayılmayacağını öne sürdüler. Müdahil avukatların, Ankara DGM'de yargılanan ve beraat eden, Emniyet Genel Müdürlüğü

İstihbarat Dairesi eski Başkan Yardımcısı Hanefi Avcı'nın tanık olarak çağrılıp dinlenmesi talepleri mahkeme tarafından kabul edilmedi. Mahkeme Avcı'nın, Birdal suikastına ilişkin ifadesinin ve Avcı'nın ifadesinde belirttiği "Yeşil" kod isimli Mahmut Yıldırım'ın, Semih Tufan Gülaltay³, Cengiz Ersever ve Ahmet Fulin ile yaptığı telefon görüşmelerine ait tutanakların istenmesine karar verdi.

20 Mayıs günü yapılan duruşmada Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Mahmut Yıldırım'ın sanıklar Cengiz Ersever, Semih Tufan Gülaltay ve Ahmet Fulin ile yaptığı görüşmelere ait bir tutanağın olmadığına ilişkin yazısı okundu.

8 Haziran günü yapılan duruşmada DGM Savcısı, esas hakkındaki görüşünü açıkladı. Savcı, Kulaksızoğlu, Gülaltay ve Ersever'in PKK'ye karşı Türk İntikam Tugayı'nı (TİT) kurduklarını ve 1998 yılı başında Mahmut Yıldırım'la görüşmelerini söyledi. Savcı sanıkların İran Gizli Servisi aracılığıyla PKK'ye yardım ettiğini düşündükleri Birdal'ın cezalandırılması gerektiği konusunda karar aldıklarını, bu amaçla İstanbul'da silahlı eğitim çalışması yaptıklarını iddia etti. Savcı, Semih Tufan Gülaltay, Cengiz Ersever ve Hasan Hasanoğlu'nun "taammüden adam öldürmeye tam teşebbüs" ve "suç işlemek için teşekkül oluşturmak" suçlamasıyla cezalandırılmalarını istedi. Bahri Eken ve Kerem Deretarla'nın da "taammüden adam öldürmeye tam teşebbüs" suçlamasıyla cezalandırılması istendi.

3 Ağustos günü Ankara DGM'de devam eden duruşmada sanık avukatlarından Cahit Torun, "sanıkların İHD ve Birdal'ın hareketini durdurmak amacıyla bir defalık biraraya geldiğini" söyledi. Birdal'ın avukatlarından Yusuf Alataş ise, Torun'un "savunma sınırlarını aşmamasını" istedi. Yusuf Alataş'ın sözleri üzerine sanıklardan Hasan Hasanoğlu, "şerefsizler, PKK uşakları" diye bağırarak müdahil avukatların üzerine yürüdü. Hasanoğlu, görevliler tarafından salondan çıkarıldı. Duruşmada, Selçuk Gürz tahliye edildi. Bu arada MİT tarafından DGM'ye gönderilen yazıda, sanıklardan Mehmet Cemal Kulaksızoğlu'nun MİT'le herhangi bir ilişkisinin olmadığı belirtildi.

21 Ekim günü yapılan duruşmada, Semih Tufan Gülaltay, Hasan Hasanoğlu, Bahri Eken ve Demir Demirok'un "itirafçı olmak istediklerine ilişkin" dilekçeleri okundu.

Semih Tufan Gülaltay, Hasan Hasanoğlu, Bahri Eken ve Demir Demirok "itirafçı olmak istediklerine ilişkin"

² Cengiz Ersever, Kerem Deretarla, Hasan Hasanoğlu, Bahri Eken, Demir Demirok, Semih Tufan Gülaltay, Selçuk Gürz, Mehmet Cemal Kulaksızoğlu, Ekrem Santulu, Furkan Ek, Namık Zihni Ozansoy, Oya Kaya, Ayfer Çakar, Ahmet Fulin, Cengiz Kördeve, Cem Kadir Keçecioglu, Nejat Algan

³ Semih Tufan Gülaltay'ın babası Sırrı Gülaltay da nisan ayında "suç işlemek için çete oluşturduğu" gerekçesiyle 9 kişi ile birlikte gözaltına alındı.

dilekçelerini "Meclis'te görüşülen Af Yasası'ndan yararlanma olasılığı" nedeniyle 16 Kasım günü yapılan duruşmada geri çektiler.

Dava 29 Aralık günü sonuçlandı. Ankara DGM, "Türk İntikam Tugayı (TİT) adlı örgütün kurucusu olduğu, saldırganları Birdal'a düzenlenen saldırıya azmettirdiği" gerekçesiyle yargılanan Cengiz Ersever'i, 18 yıl 10 ay 20 gün, "saldırını organize ettiği" ileri sürülen Semih Tufan Gülaltay'ı 19 yıl 2 ay 3 gün hapis, 1 milyon 477 bin 777 lira para cezasına mahkum etti. Diğer sanıklara verilen cezalar şöyle: Hasan Hasanoğlu "yasadışı örgüt kurmak, adam öldürmeye tam teşebbüs ve sahte kimlik kullanmak" suçlarından 19 yıl 2 ay, suikastçı Bahri Eken 19 yıl 2 ay hapis ve 1 milyon 266 bin lira para, suikastçı Kerem Deretarla olay tarihinde 18 yaşından küçük olduğu için 12 yıl 2 ay 20 gün hapis, 1 milyon 844 bin lira para, Cemal Kulaksızoğlu "yasadışı örgüt kurmak, adam öldürmeye tam teşebbüs ve sahte kimlik kullanmak" suçlarından 19 yıl 2 ay, Demir Demirok 10 yıl 10 ay hapis, 1 milyon 266 bin lira para, Selçuk Gürz 9 yıl 2 ay hapis, 1 milyon 266 bin lira (Gürz hakkında giyabi tutuklama kararı verildi), Ekrem Santulu 1 yıl 8 ay. Ankara DGM, Mehmet Furkan Ek ve Namık Zihni Ozansoy hakkında "yasadışı örgüte üye oldukları ve saldırganlara yardım ettikleri" suçlamasından beraat kararı verdi. Ancak, Mehmet Furkan Ek "esrar bulundurmak", Namık Zihni Ozansoy da "ruhsatsız silah taşımak" suçlarından 10'ar ay hapis cezasına mahkum edildiler. Ek ve Ozansoy'un cezaları ertelendi. DGM, Ahmet Fulin, Cem Kadir Keçecioglu, Cengiz Kördeve, Oya Kaya, Ayfer Çakar ve Nejat Algan hakkında ise beraat kararı verdi.

Mahkeme kararını değerlendiren Akın Birdal, bu kararın beklendiğini söyledi. Dosyada kesin deliller ve belgeler bulunduğu dikkat çeken Birdal şöyle dedi:

"Bunların idamını elbette beklemiyordum. Hayatıma kast etmiş bile olsalar, ölümle cezalandırılmalarına karşıydım. Ama her ne yapılmak isteniyor ve yapılmışsa bunun bedeli vardır. İnsan haklarına yönelik saldırının karşılığı da bu olmalıdır. İnsan haklarına saldırılara karşı caydırıcı olacağını düşünüyorum. Umarım yeni bin yılda bu tür insan haklarına yönelik saldırılarla karşılaşılmaz. Karşılaşılsa da bu tür saldırıların insan hak ve özgürlükler mücadelesini engellemeyeceği anlaşılır."

Akın Birdal Hakkındaki Davalar

Akın Birdal hakkında, 25 Ekim 1997 tarihinde Flash TV'de yayımlanan bir televizyon programında yaptığı konuşmasında "orduya hakaret ettiği" iddiasıyla TCY'nin 159/1. maddesi uyarınca açılan dava 9 Şubat günü sonuçlandı. Bursa 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada Akın Birdal'ın beraatine karar verildi.

Akın Birdal ve İşçi Partisi Genel Başkanı Doğu Perinçek hakkında "PKK'ye yardım ettikleri" iddiasıyla

açılan dava 23 Aralık günü Ankara DGM'de sonuçlandı. Birdal ve Perinçek hakkında "delil yetersizliği" nedeniyle beraat kararı verildi. DGM, ifadeleriyle dava açılmasına neden olan itirafçı Sami Demirkıran hakkında da suç duyurusunda bulunulmasına karar verdi.

Akın Birdal, İHD Mardin Şube Başkanı Cemil Aydoğan ve İHD Diyarbakır Şube eski Başkanı Mahmut Şakar hakkında, İHD Mardin Şubesi'nin 1996 yılında yapılan kongresindeki konuşmaları nedeniyle açılan dava 9 Şubat günü Diyarbakır DGM'de başladı. Akın Birdal "İHD Mardin kongremizde gerek bölgede gerekse ülkemizde yaşanan hak ihlallerini ve hukuka aykırı eylemleri ifade ettik. Kongreden sonra yaptığımız basın açıklaması ise eleştiri niteliğindedir. O gün söylediklerimi bugün de tekrarlıyorum. Dolayısıyla suç niteliğini taşıyacak herhangi bir eylem yoktur" dedi. Davanın 9 Kasım günü görülen duruşmasında esas hakkındaki görüşünü açıklayan DGM Savcısı, sanıkların "bölücülük propagandası yaptıkları iddiasıyla TMY'nin 8/1. maddesi uyarınca 1 yıla 3 yıl arasında hapis cezasına mahkum edilmesini istedi. Dava, 14 Aralık günü beraatle sonuçlandı.

Akın Birdal, 24 Aralık 1995 genel seçimlerinde dört siyasi partinin oluşturduğu seçim ittifakının milletvekili adayı olarak Tarsus'ta yaptığı bir konuşmada "halkı bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa kışkırttığı" iddiasıyla yargılandığı dava nedeniyle 25 Mart günü Ankara DGM'de ifade verdi. Akın Birdal hakkında TCY'nin 312. maddesi uyarınca açılan dava Adana DGM'de sürüyor.

İHD tarafından 1996 yılı aralık ayında düzenlenen İnsan Hakları Haftası etkinliklerinde yaptıkları konuşmalar nedeniyle haklarında dava açılan Akın Birdal, EMEP Ankara İl eski Başkanı Haydar Kaya, HADEP PM eski Üyesi Recep Doğaner, gazeteci Ragıp Duran ve ÖDP MYK üyesi Mustafa Kahya'nın yargılanmalarına 1999 yılında devam edildi. 30 Aralık 1998 tarihinde Ankara DGM'de sonuçlanan davada Haydar Kaya 1 yıl hapis ve 600 milyon lira para cezasına mahkum olmuş, diğer sanıklar beraat etmişti. Karar, Yargıtay'da bozulmuştu.

İHD Şanlıurfa Şubesi'nin Mayıs ayındaki Genel Kurul toplantısında konuşma yapan Akın Birdal, Mazlum-Der Şanlıurfa Şube Başkanı Şehmus Ülek ve İHD Şanlıurfa Şube Başkanı Aziz Durmaz hakkında "TBMM'ye, adliyeye ve güvenlik güçlerine hakaret ettikleri" iddiasıyla dava açıldı.

10.2. İnsan Hakları Derneği

İHD Genel Merkezi

İHD Genel Merkezi 25 Kasım günü Yargıtay'ın Abdullah Öcalan hakkındaki kararını açıklanmasından sonra 30-35 kişilik bir grup tarafından basıldı. Öcalan davasının müdahil avukatlarından Şevket Can Özbay öncülüğünde, "siyah çelenk bırakma" gerekçesiyle

İHD Genel Merkezi'ne gelen saldırganlar, İHD Genel Başkanı Hüsnü Öndül'ü ve Yönetim Kurulu üyesi Avni Kalkan'ı dövdüler, genel merkezdeki eşyaları tahrip ettiler. Saldırganlar polislerin herhangi bir müdahalesi ile karşılaşmadan İHD Genel Merkezi'nden ayrıldılar. Akın Birdal'a düzenlenen silahlı saldırıdan sonra genel merkezin bulunduğu binanın önünde ve genel merkezde görevlendirilen polisler de saldırganları durdurmadı.

Hüsnü Öndül daha sonra yaptığı açıklamada, "Türkiye'de insan hakları için çalışmanın ne kadar büyük risk altında yapıldığını gördük. Benim şehit aileleriyle sorunum yok. Acı her yerde acıdır. Kışkırtıldıklarını düşünüyorum." dedi. Saldırının ardından İHD, Ankara Emniyet Müdürlüğü, Ankara Valiliği ve İçişleri Bakanlığı hakkında savcılığa suç duyurusunda bulundu. Soruşturma sonucunda takipsizlik kararı verildi.

Saldırının ardından Avrupa Birliği (AB) Siyasi İşler Danışmanı, Hüsnü Öndül'le görüşerek, saldırı hakkında bilgi aldı ve durumu Avrupa Birliği'ne üye ülkelere iletilmek üzere rapor edeceğini söyledi.

Uluslararası Af Örgütü de Başbakan Bülent Ecevit, İçişleri Bakanı Saadettin Tanttan ve İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı Mehmet Ali İrtemçelik'e birer acil mektup göndererek, saldırıyı kınadı. Mektuplarda, İHD başkanını korumayan sorumlular hakkında derhal yasal işlem başlatılması istendi.

Saldırıyı protesto etmek amacıyla 2 Aralık günü İHD İstanbul Şubesi önünde açıklama yapmak isteyen insan hakları savunucuların polis zor kullanarak dağıttı. İHD İstanbul Şube Yönetim Kurulu üyesi Şaban Dayanan ve Kıvanç Sert dövülerek gözaltına alındı. Polisler, İHD Genel Başkan Yardımcısı Suavi Saygan'ı da tartakladılar. Gözaltına alınanların hemen serbest bırakılması üzerine basın açıklaması dernek binasında yapıldı.

İHD Şanlıurfa Şubesi

29 Haziran 1997 tarihinde Şanlıurfa 1. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından "dernek tüzüğüne aykırı faaliyet gösterildiği" gerekçesiyle süresiz olarak kapatılan ancak, kapatma kararı 16 Haziran 1998 tarihinde Yargıtay tarafından bozulan İHD Şanlıurfa Şubesi, 13 Ocak günü açıldı.

İHD Bursa Şubesi

12 Kasım 1998 tarihinde Bursa Valiliği tarafından "yasak yayın bulunduğu ve İHD'ye yönelik baskıları protesto amacıyla açlık grevi yapıldığı" gerekçesiyle kapatılan İHD Bursa Şubesi 17 Haziran günü açıldı. Aynı nedenle dernek yöneticileri hakkında Bursa 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan dava ise beraatle sonuçlandı

İHD Gaziantep Şubesi

İHD Gaziantep Şubesi 8 Temmuz günü polisler

tarafından basıldı. İHD'nin ölüm cezasına karşı başlattığı imza kampanyası çerçevesinde imza toplayan Selda Torunoğlu ve Songül Tilkidağ adlı dernek üyelerinin 7 Temmuz günü gözaltına alınmasının ardından düzenlenen baskında, İHD Yönetim Kurulu üyesi Ali Şimşek gözaltına alındı. Aynı nedenle HADEP Şahinbey İlçe Başkanı Rıdvan Özer, Fatma Akın ve soyadı öğrenilemeyen Ercan adlı kişiler de gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar hakkında aynı gün "izinsiz imza topladıkları" gerekçesiyle dava açıldı. Baskının ardından şube Valilik tarafından "yasak yayın bulundurulduğu ve 'ölüm cezasına hayır' kampanyası düzenlendiği" gerekçesiyle 22 Temmuz günü 3 ay süreyle kapatıldı. Kapatma kararı üzerine İHD binası 25 Temmuz günü polisler tarafından mühürlendi. Şube 25 Ekim günü yeniden açıldı.

İHD İstanbul Şubesi

İHD İstanbul Şubesi, 29 Eylül günü polisler tarafından basıldı. Baskına, "cezaevlerindeki ve dışarıdaki protesto eylemlerinin İHD tarafından örgütlendiği" iddiası gerekçe gösterildi. Baskını haber aldıktan sonra dernek binası önüne gelen yönetici ve avukatlar bir süre içeri alınmazken polisler tarafından da tartaklandılar. Tartışmaların ardından bazı avukat ve yöneticiler içeri alındı. Yaklaşık 2 saat süren arama sırasında dernek binasını dağıtan polisler, İHD'nin eylemlerde kullandığı bazı pankart, döviz ve basın bültenlerine el koydu.

İHD Van Şubesi

1994 yılında kapanan İHD Van Şubesi 23 Ekim günü yeniden açıldı. 1989 yılı mart ayında faaliyetlerine başlayan şube, 1994 yılında şube başkanı Nazmi Gür ve yöneticilere yönelik baskı ve tehditler nedeniyle kapatılmak zorunda kalmıştı.

İHD Diyarbakır Şubesi

24 Mayıs 1997 tarihinde Diyarbakır Valiliği tarafından "devletin bütünlüğünü tehdit edecek faaliyetlerde bulunduğu" iddiasıyla süresiz kapatılan İHD Diyarbakır şube yöneticileri Mahmut Şakar, Osman Baydemir, Sinan Tanrıku, Vedat Çetin, Özlem Çetin, Pirozhan Doğrul, Mazhar Kara, Bülent Uçaman, Doğan Özdemir, Salih Tekin hakkında Diyarbakır DGM Savcılığı tarafından açılan dava 11 Mayıs günü beraatle sonuçlandı. DGM, şubenin açılması konusunda "görevli ve yetkili olmadığı" gerekçesiyle karar vermedi. 1999 yılında bu konuda bir gelişme olmadı.

Yönetici ve Üyelere Baskılar

İHD Denizli Şube Başkanı Sevgi Yamaç ve Şube saymanı Hacı Ahmet Akkaya 8 Ocak günü" yasadışı örgüt üyesi oldukları" iddiasıyla tutuklandı. Yamaç ve Akkaya'nın da aralarında bulunduğu 18 kişi hakkında "Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (DHKP-C) üyesi oldukları" iddiasıyla İzmir DGM'de dava açıldı.

Davanın 25 Mayıs günü yapılan duruşmasında Sevgi Yamaç tahliye edildi. Dava 1999 yılında sonuçlanmadı.

İHD İstanbul Şube Başkanı Avukat Eren Keskin'e 1995 yılında Medya Güneşi dergisinde yayımlanan bir yazısı nedeniyle verilen 1 yıl 1 ay 10 gün hapis cezası, nisan ayı içinde Yargıtay tarafından onaylandı. Keskin'in cezası Basın Affı uyarınca ertelendi.

Eren Keskin hakkında "izinsiz bildiri dağıttığı" gerekçesiyle açılan dava, 3 Şubat günü İstanbul 5. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı. Keskin duruşmada, hücre tipi cezaevlerine karşı basın açıklaması yaptıklarını, basın açıklamasının Dernekler Kanunu'na aykırı olmadığını vurguladı. Mahkeme, savcının istemi doğrultusunda beraat kararı verdi.

Keskin hakkında, temmuz ayında "yasanın suç saydığı fiili övdüğü" iddiasıyla TCY'nın 312. maddesi uyarınca 6 ay ile 2 yıl arasında hapis cezası istemiyle dava açıldı. Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, Keskin'in İHD İstanbul Şubesi'nde 21 Mart günü düzenlediği basın açıklaması sırasında kendisine yöneltilen bir soru üzerine, "Bize hayret edebilirsiniz ama gerillanın da hakkını koruyacağız" dediği belirtildi. Keskin, konuşmasının Öncü gazetesi tarafından çarpıtıldığını belirterek aslında "Mavi Çarşı olayını kınadığımız için bize bir kez daha hayret edebilirsiniz. Acıların ortak olduğunu düşünüyoruz. Mavi Çarşı'da yakınlarını kaybedenler ile Batman'daki ailelerin acılarını ortaklaşmazsanız demokrat olmazsınız." dediğini anlattı. Beyoğlu 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen dava 1999 yılında sonuçlanmadı.

Keskin hakkında 1 Eylül Dünya Barış Günü'nde dernek binası önünde yaptığı basın açıklaması nedeniyle "Dernekler Yasasına muhalefet ettiği" gerekçesiyle Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı tarafından dava açıldı. Beyoğlu 8. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen dava 1999 yılında sonuçlanmadı.

24 Temmuz 1996 tarihinde Buca Cezaevi önünde tutukluların durumunu dile getirmek amacıyla, aralarında İHD, TİHV, İzmir Barosu, İzmir Tabip Odası, ÇHD İzmir Şubesi'nin de bulunduğu "Acil Eylem Komitesi" tarafından yapılan basın açıklaması nedeniyle dönemin İHD İzmir Şube Başkanı Ercan Demir, İHD üyesi Alp Ayan, Derviş Altun ve Hacay Yılmaz hakkında "İzinsiz gösteri düzenledikleri" iddiasıyla açılan dava 9 Haziran günü sonuçlandı. İzmir 8. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen davada Alp Ayan ve Derviş Altun'a 1 yıl 6 ay, Hacay Yılmaz'a 1 yıl 8 ay hapis cezası verildi. Alp Ayan, Derviş Altun ve Hacay Yılmaz'a verilen cezalar "sanıkların geçmişi ve aynı suçu yeniden işleyebilecekleri" gerekçesiyle ertelenmedi. Avukat Ercan Demir'e verilen 4 ay hapis cezası ise paraya çevrildi.

İHD İzmir Şube Başkanı Ercan Demir, şube yöneticileri Aysel Çiçek, Suat Çetinkaya, Zeynel Kaya, Selahattin Ilgaz, Gani Oğuz ve Orhan Ağacıkoğulları hakkında "izinsiz bildiri dağıttıkları" gerekçesiyle açılan dava, İzmir 15. Asliye Ceza Mahkemesi'nde 27 Eylül günü yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı. Dava, İHD tarafından başlatılan "Düşünceye Özgürlük Kampanyası" çerçevesinde İzmir'de bildiri dağıtılmasına ve dernek binasına afiş asılmasına İzmir Valiliği'nin izin vermemesi üzerine Konak Meydanı'nda yapılan basın açıklamasında bildiri dağıtıldığı iddiasıyla açılmıştı.

İHD Balıkesir Şube Başkanı Bekir Ceylan, 14 Temmuz 1997 tarihinde İHD Balıkesir Şubesi'nde yapılan aramadan sonra Kurtuluş dergisi tarafından dağıtılan "Halk Anayasası Anket Formu'nu doldurduğu ve yasak yayın bulundurduğu" gerekçesiyle Balıkesir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan soruşturma nedeniyle Balıkesir Devlet Hastanesi'ndeki görevinden alındı. Cumhuriyet Savcılığı'nın takipsizlik kararına rağmen Sağlık Bakanlığı tarafından açılan soruşturmada Ceylan hakkında hazırlanan müfettiş raporları 11 Aralık 1998 tarihinde Sağlık Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu'nda ele alındı. Disiplin Kurulu kararının tebliğ edilmesinden sonra Bekir Ceylan'ın Balıkesir Devlet Hastanesi'ndeki Ruh Sağlığı ve Hastalıkları uzmanlığı görevine 27 Ocak günü son verildi. Emekliliğine 6 ay kala devlet hastanesindeki işine son verilen Bekir Ceylan, başından geçenleri şöyle anlattı:

"14 Temmuz 1997 günü İHD Balıkesir Şubesi polislerce basılmış ve derneğe protokol olarak gelen Kurtuluş gazetesine el konulmuştu. Bunun ardından başkanı bulunduğum İHD Balıkesir Şubesi hakkında kapatma davası açıldı. Aynı nedenle benim hakkımda da dava açıldı. Ancak daha sonra beraat ettim. Bu beraatin ardından beni Sağlık Bakanlığı'ndan aradığını bildiren bir yetkili, telefonda 'İHD Başkanlığı'ndan istifa edersen, seni devlet hastanesindeki görevinden atmayız. Aksi takdirde atılırsın' dedi."

Ceylan, bu telefonun ardından da İHD Başkanlığı görevini sürdürünce, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin "e" bendinin "b" fıkrasını ihlal ettiği gerekçesiyle devlet memurluğuna son verildiğini söyledi. Ceylan'ın görevden alınmasına gerekçe olarak gösterilen yasa, "her türlü yasadışı yayını veya ideolojik amaçlı her türlü bildiri, pankart veya benzerlerini basma, çoğaltma, dağıtma veya bunları kurumların herhangi bir yerine asma ve teşhir etme" karşılığında memuriyete son verilmesini öngörüyor. Bu maddenin Ceylan'ın memurluk sıfatıyla ilgili olmadığını belirten Avukat Ayhan Erkal ise, "Bu suç memurluk sıfatıyla işlenirse bu yasanın geçerli olacağını, Ceylan'ın böyle bir suç işlemediğini, bir aydın olarak bulunduğu İHD Balıkesir Şubesi'nde 14 Temmuz 1997 tarihinde yapılan bir aramada protokol olarak gelen Kurtuluş dergisinin yasadışı yayını olarak

değerlendirildiğini, ama daha sonra Balıkesir Savcılığı'nın 1997/2627 sayısında takipsizlik kararı verildiğini ifade ederek, Bursa 1. İdare Mahkemesi'ne yürütmeyi durdurma kararı ile dava açtıklarını söyledi. Bekir Ceylan, 28 Ağustos günü yürürlüğe giren "sicil affı"ndan yararlanmak için Sağlık Bakanlığı'na yaptığı başvurudan da olumsuz yanıt aldı.

Diyarbakır'ın Mermer beldesine bağlı Eryol köyünde bir korucunun tecavüzüne uğrayan R.K. adlı kız çocuğunun ailesine maddi yardım sağlamak amacıyla HADEP Kadın Komisyonu, Demokrasi Platformu Kadın Komisyonu, Roza dergisi, Jiyan Kadın Evi, Arya Kültür Merkezi Kadın Komisyonu, Eren Keskin ve Kürt Kadını ile Dayanışma ve Araştırma Vakfı tarafından, 1997 yılı nisan ayında başlatılan yardım kampanyasına destek veren İHD Diyarbakır Şubesi yöneticileri Osman Baydemir, Mahmut Şakar, Vedat Çetin, Sinan Tanrikulu, Özlem Çetin ve Pirozhan Doğrul hakkında "İzinsiz para topladıkları" gerekçesiyle haziran ayı içinde dava açıldı. Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı tarafından açılan davada, İHD tarafından 8 Nisan 1997 tarihinde yapılan açıklamayla kampanyayı desteklemek isteyenlerin Emlak Bankası'nda açılan hesaba para yatırmaya çağrıldığı belirtildi. Dava 1999 yılında sonuçlanmadı.

MED TV'de Mardin bölgesindeki hak ihlallerine ilişkin açıklamalarda bulunduğu için hakkında "halkı düşmanlığa kışkırttığı" iddiasıyla dava açılan İHD Mardin Şube Başkanı Cemil Aydoğan'ın yargılanmasına Diyarbakır DGM'de 27 Ağustos günü başlandı. Dava 1999 yılında sonuçlanmadı.

İHD Elazığ Şube Başkanı Avukat Kenan Çetin hakkında 10 Aralık 1998 tarihinde İnsan Hakları Günü nedeniyle yapılan basın açıklamasında "Dernekler Kanununa muhalefet ettiği" gerekçesiyle açılan dava şubat ayında beraatle sonuçlandı.

İHD Ankara Şubesi'ne 11 Mayıs günü gelen sivil polisler, DGM savcısının emrini gerekçe göstererek Şube Başkanı Lütfü Demirkapı'yı gözaltına aldılar. Demirkapı, savcılıkta ifadesi alındıktan sonra serbest bırakıldı. Demirkapı'nın gözaltına alınmasına gerekçe olarak İHD'nin her cumartesi günü Yüksel caddesinde yaptığı "Ülkeyi çetelerden, muhalifleri cezaevlerinden kurtaralım" eyleminin gösterildiği bildirildi.

İHD'nin Engellenen Etkinlikleri

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde 10 mahkumun güvenlik görevlileri tarafından öldürülmesi nedeniyle 29 Eylül günü İstanbul Sirkeci Postanesi'nden Cumhurbaşkanı, Başbakanlık ve Adalet Bakanlığı'na protesto telgrafi çeken 30 kadar İHD üyesi polisler tarafından zor kullanılarak engellendi. İHD Şube Yönetim Kurulu üyesi Şaban Dayanan'ı dövdükten sonra gözaltına alan polisler, diğer İHD üyelerini de döverek dağıttılar. 28 Eylül günü İstanbul Sultanahmet'te gözaltına alınan 102 kişiden İHD

İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin ile avukatlar Mihriban Kırdök, Muharrem Çöpür, Güzel Yayar ve Gül Altay, aynı gün gece saatlerinde serbest bırakıldı. Avukatlar, gözaltında tutulan diğer kişilerin, "susma hakkını" kullanarak ifade vermediklerini bildirdiler.

İHD İstanbul Şubesi tarafından cezaevlerinde hücre sistemine geçilmesine yönelik çalışmaları protesto etmek amacıyla 13 Şubat günü Sultanahmet Meydanında yapılması planlanan basın açıklaması polisler tarafından engellendi. Polislerin basın açıklamasına gerekçesiz izin vermemesi üzerine İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin açıklamayı yapmayacaklarını söyledi. Daha sonra dağılmaya başlayan tutuklu yakınları ve İHD yöneticileri polisler tarafından tartaklandılar.

İHD Ankara Şubesi Cezaevi Komisyonu tarafından, cezaevlerindeki sağlık sorunlarına dikkat çekmek amacıyla 19 Şubat günü Ankara Merkez Kapalı Cezaevi önünde düzenlenmek istenen basın açıklamasına "Abdullah Öcalan'ın tutuklanması ve cezaevlerinde başlatılan açlık grevleri" gerekçe gösterilerek izin verilmedi. Cezaevi önünde bekleyen İHD'liler polisler tarafından tartaklanarak uzaklaştırıldı. Bunun üzerine basın açıklaması Yüksel caddesindeki İnsan Hakları Anıtı önünde yapıldı

İHD tarafından düzenlenen 17-31 Mayıs "Kayıplar Haftası"nın basın açıklaması ile başlatılmak isteyen insan hakları savunucuları ve kayıp yakınları polisler tarafından engellendi.

İHD'nin düşünce özgürlüğü kampanyası çerçevesinde 30 Mayıs günü Ankara'da düzenlemeyi planladığı miting İçişleri Bakanlığı'nın yayımladığı genelge nedeniyle ertelendi. "Düşünceye Özgürlük Mitingi"nin Ankara Valiliği ve Emniyet Müdürlüğü'nün izin vermesine karşın, İçişleri Bakanlığı'nın Abdullah Öcalan'ın 31 Mayıs günü başlayacak davası öncesinde tüm ülkede toplantı ve gösterileri yasaklayan genelgesi nedeniyle 2 ay süreyle ertelendiği bildirildi.

Akın Birdal'a "Düşünce Özgürlüğü" kampanyası kapsamında kart göndermek isteyen İHD İstanbul Şube Yöneticileri 10 Haziran günü Galatasaray Postanesi önünde polisler tarafından engellendi. Etkinliğin amacına ilişkin açıklama yapmak isteyen Eren Keskin tartaklanarak postaneye sokuldu. Diğer dernek yöneticilerinin postaneye girmesine izin vermeyen polislerle dernek yöneticileri arasında tartışma çıktı. Keskin'in, sivil polislerin nezaretinde bir süre postane içinde tutulduktan sonra dışarı çıkmasına izin verildi.

13 Haziran günü İzmir Valiliği, İHD İzmir Şubesi'nin "Düşünceye Özgürlük Kampanyası" çerçevesinde bülten dağıtımını ve dernek binasına pankart asılmasını yasakladı. Valilik yasaklamaya gerekçe olarak, "Ülkenin içinde bulunduğu koşulları" gösterdi.

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ndeki siyasi mahkumların sayım vermemeleri ve görüş yasağı sürerken tutuklu yakınları ile ÇHD ve İHD yöneticilerinin 13 Eylül günü cezaevi önünde yapmayı planladıkları basın açıklaması polisler tarafından engellendi. Basın açıklaması cezaevi yakınlarındaki Ulucanlar Parkı'nda yapıldı.

Basın Yayın Kuruluşlarında İHD

13 Mart günü Göztepe'deki Mavi Çarşı'ya yapılan saldırıda 13 kişinin ölümünden sonra Hürriyet gazetesi, "İşte Eseriniz" başlığı ile manşetinden verdiği haberde İHD'yi saldırıyı gerçekleştirenlerin suç ortağı ilan etti. Diğer basın organları ve televizyonlar da benzer yönde haberler verdiler. İHD Genel Sekreteri

Hüsnü Öndül, insancıl hukukun en önemli kaynağının Cenevre sözleşmelerinin ortak 3. maddesi olduğuna dikkat çekerek, İHD'nin bu evrensel standardı esas alarak değerlendirmeler yaptığını söyledi. İHD'nin şiddeti, politik mücadelenin bir aracı olarak görmediğini belirten Hüsnü Öndül, son dönemlerde yaygınlaşan şiddet eylemlerine değindi. Hüsnü Öndül, Mavi Çarşı katliamı türü eylemleri "insanlığa karşı işlenmiş suç" olarak niteledi ve dünyadaki tüm insan hakları aktivistlerini bu konuda ortak tepki ve dayanışmaya çağırdı.

Saldırı üzerine İHD İstanbul Şubesi'nin yaptığı açıklama 15 Mart günü Hürriyet gazetesinde "Hayret! İHD kınadı" başlığıyla yer aldı.

Hayret! İHD kınadı

Bir terörist öldüğü zaman kıyametleri koparan ama masum insanların katledildiği eylemler konusunda çitını çıkarmayan İnsan Hakları Derneği, gördüğü büyük tepki üzerine bir açıklama yayınladı. İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi, 13 kişinin ölümüne yol açan molotof kokteyli katliamla ilgili olarak yayınladığı mesajda, hiçbir gerekçenin bu eylemin amacını açıklayamayacağını bildirdi. Dernek tarafından yapılan yazılı açıklamada, şiddetin sınır tanımadığı ifade edilerek, "Göztepe'de halkın alışveriş yaptığı bir mağazaya atılan patlayıcının ardındaki gerekçeyi anlamak mümkün değildir. Hiçbir gerekçe bu eylemin amacını açıklayamaz" denildi.

Hüsnü Öndül tarafından yapılan açıklamada, İHD'nin sivillere yönelik eylemleri hiçbir şekilde onaylamadığı vurgulanarak, "İHD bu kesin tutumundan hiç taviz vermedi ve vermeyecektir" denildi. İHD'nin 1992 yılı Genel Kurulu'nda sadece devletten kaynaklanan insan hakları ihlallerini değil, insancıl hukuku da ilgi alanına kattığı belirtilen açıklamada, "1992 yılından bu yana, kamu görevlilerinin insan hakları hukukuna aykırı eylem ve işlemleri yanında, silahlı politik grupların, örgütlerin, insancıl hukuka aykırı eylemleri de ilgi alanımızdadır. Sivillere yönelik ya da sivillerin zarar görmesine yol açan eylemler kınanmıştır. Sivillerin rehin alınması, öğretmen, mühendis, ya da mesleği ne olursa olsun sivil yurttaşlara yönelik eylemler, öldürme, yaralama, bombalama eylemleri kınanmıştır." denildi.

İHD Genel başkan Yardımcısı Osman Baydemir'in 29 Ekim 1998 tarihinde Adana-Ankara uçağını kaçıran Erdal Aksu'nun öldürülmesi üzerine yaptığı "insan hakları gereği sağ olarak yakalanmalıydı" açıklamasının Hürriyet gazetesinde "Manyağa Bak!" başlığıyla yayınlanması nedeniyle açtığı tazminat davası temmuz ayında sonuçlandı. Ankara 18. Asliye Hukuk Mahkemesi, Hürriyet gazetesinin Baydemir'e 500 milyon lira tazminat ödemesine karar verdi.

21 Kasım 1998 tarihli Yeni Yüzyıl gazetesinde yer alan Yağmur Atsız imzalı köşe yazısında Akın Birdal'ın "hain" olarak nitelendirilmesi nedeniyle Ankara 7. Asliye Hukuk Mahkemesi, "kişilik haklarına saldırıda bulunulduğu" gerekçesiyle 300 milyon lira tazminat ödenmesine karar verdi.

Emin Çölaşan / 'İnsan hakları'

Türkiye'de bütün kavramlar gibi insan hakları kavramının da maalesef belli marjinal kesimler tarafından yozlaştırıldığına tanık oluyoruz. Bunu yapanların başında da, adına "İnsan Hakları Derneği" denilen bir kuruluş geliyor.

İnsan haklarının gerçek anlamda savunulması gereken kesimler, bunlar için hiç yok. Ama ne zaman ve nerede PKK ve terör eylemlerine yandaşlık yapmak gerekirse, bunlar piyasaya çıkıp konuşmaya başlıyor.

Örneğin yurdumuz büyük bir deprem felaketi yaşadı. Yüz binlerce insanımız bu afette zor durumda kaldı.

Bizim İnsan Hakları Derneği'ni oralarda bir gün olsun göremedik, çok değerli görüşlerinden yararlanma olanağını elde edemedik!

Asıl insan hakları işte orada, felaket bölgesindeydi. Ama onların aklına insan hakları deyince gelen ilk ve tek şey, toplum düşmanlarını savunmak, onlara arka çıkmaktı.

*

Dünyanın neresinde olursanız olun, bir eylem yapıyorsanız, bir görüş açıklıyorsanız, inandığınız bir şeyi savunuyorsanız, toplumun belli kesimlerini arkanıza almak zorundasınız.

Bunu yapmazsanız, belki birkaç olayda tantana sergilersiniz ama tüm inandırıcılığınızı yitirir ve arkanızda birkaç yüz marjinal vatandaşı dışında hiç kimseyi bulamazsınız.

Bizim İnsan Hakları Derneği, uzun zamandan beri işte bu durumda. Tek başına kalmış, toplumdan ayrık otu gibi ayrılmış.

Bu kuruluşun genel başkanı olan Hüsnü Öndül, Anadolu Ajansı'nın haberine göre dün bakınız ne diyor:

"Cezaevlerinde koğuş sistemini terk edip oda sistemine geçilmesine karşıyız. Cezaevlerindeki sorunların kaynağı koğuş sistemi değildir."

İnsaf! Sen söyler misin bana, ilkelerini ve görüşlerini işine gelince savunduğun hangi Batı ülkesinde bu koğuş sistemi var? Afganistan, Sudan, Etiyopya, Tanzanya gibi ilkel ülkeler dışında bu sistem hangi ülkelerin cezaevlerinde kalmış?

Batı dünyası haklı olarak "İşkenceye son" deyince üzerine balıklama atlayacaksın, ama koğuşlarda binbir pislik, sağlıksızlık ve her türlü rezillik yaşanırken, koğuş sistemini savunacaksın!

O koğuşlar terör yuvası olacak, oralarda haracın, kumarın, uyuşturucunun, silahın, her türlü karanlık işin bini bir paraya gidecek, küçücük çocuklara, genç ve deneyimsiz mahkûmlara oralarda açıktan tecavüz edilecek ve sen kalkıp "Koğuş sistemi kalsın" diyeceksin.

Ayıptır, ayıptır.

Bu safsatalar mı "insan hakkı" oluyor?

*

Sağlıklı, mantıklı, suç ve suçluyu korumaya kalkışmayan bir zihniyetin böyle saçma sapan sözler söylemesi, kesinlikle art niyet göstergesidir. Sen mahkûmu, cezaevinde yatmanı koruyacaksın kuru ama suç ve suçluyu teşvik etme.

Bazıları da önceki gün yaptıkları bir açıklamada Ankara Cezaevi'nde son olaylarda ölenlerin kulaklarının kesildiğini iddia etti. Kanıt var mı? Yok! Herhangi bir belirti var mı? Yok!

Bu durumda siz toplumda nasıl inandırıcı olacaksınız?

İşin bir başka boyutu, ölenlere Adli Tıp tarafından yapılacak otopsi. Bazı avukatlar otopsiye girmek istiyor. İzin verilmeyince yine tantana yapılıyor.

Allah rızası için söylesinler, sanık avukatlarının, mağdur avukatlarının, ya da ilgisi olmayan diğer kişilerin otopsiye alındığı dünyanın neresinde görülmüştür?

Türkiye'de bu doğrultuda bir mevzuat var mıdır?

Yoktur. Tam tersine, yasa hükmü açıktır.

Otopsi 2 hekim tarafından savcı nezaretinde yapılır.

Ölüm olayında ceset gerekirse aile bireylerine veya öleni tanıyan birilerine gösterilir ve kimlik tespiti yapılır. Otopsi aşamasında ilgililer dışında kimse bulunmaz.

*

Adli Tıp "İşkence görmüştür" raporu verince alkışlayacaksın, verilen rapor işine gelmezse karşı çıkacaksın. Böyle şey olur mu?

Bu davranışların neresinde "insanlık" ve "insan hakları" var?

Bütün amaçları, bizim toplum mevzuatı falan bilmediği için kargaşa yaratıp kafaları bulandırmak... Ve bu amaçla "hukuk" gibi, "insan hakları" gibi unsurları piyasaya sürüp bu yüce kavramları yozlaştırmak.

Şimdi bir kez daha soruyorum. Dünyanın hangi ülkesinde cezaevlerinin böylesine yozlaşmasına izin verilir? Bu durumu sadece bugünkü hükümete de yükleyemeyiz. Bu utanç tablosundan gelmiş geçmiş bütün hükümetler, bütün partiler sorumludur. Şimdi hiçbir siyasetçi ağzını açıp da diğerlerini suçlamaya kalkışmasın.

Koğuşlarda insanlar üst üste yatıyor. Oralarda silah deposu. Ya teröristin, ya mafya babasının denetiminde. Hiçbir devlet görevlisi içeriye giremiyor...

Ve birileri ortaya çıkıp "Koğuş sistemi aynen kalsın" diyebiliyor. "Hukuk" adına ayıptır, "insanlık" adına ayıptır, "toplum" adına ayıptır.

Kutsal kavramları yozlaştıran, Türk milletine böylesine düşman olan, her olaya kendi kısır açısından bakan tipler bir başka ülkede olsa, sokağa çıkamazlar. Ama burası Türkiye! Bilinçsiz ve tepkisiz insanlar diyor.

Madem koğuş sistemi iyidir, birkaç gün önce Amerika'ya şirinlik olsun diye sağlık gerekçesiyle tahliye edilen İnsan Hakları Derneği eski başkanı Akın Birdal, Ankara Cezaevi'nde acaba niçin koğuştaki değil de özel bir odada kalmıştı? Niçin koğuş istememişti?

Cezaevi koğuşları başkaları, özel odalar ise bu beyler içindir!

İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin 30 Eylül günü yaptığı basın açıklamasında, Emin Çölaşan'ın 29 Eylül günü yayınlanan "İnsan Hakları" başlıklı yazısında İHD Genel Başkanı Hüsnü Öndül'ün "hücre sistemi"ne yönelik görüşlerini çarpıtarak eleştirdiğini ve yazının bir bölümünde de İHD'nin depremden sonra hiçbir şey yapmadığı gibi büyük bir yalana yer verdiğini bildirdi. Keskin, Çölaşan'ın bir gazeteci olduğunu ve her gazeteci gibi olayı objektif olarak değerlendirmesi gerektiğini belirtti. İHD'nin depremin ardından deprem bölgelerine hemen ulaştığını, Değirmendere, İzmit ve Sakarya'da çadır kurduğunu ve arama-kurtarma faaliyetlerinden, yardım toplama ve dağıtmaya dek her işi yapmaya çalıştığını kaydeden Keskin, Çölaşan'ın iddialarını şöyle yanıtladı:

"İHD tonlarca giysi, kuru gıda, temizlik eşyası, sakat

arabaları ve daha birçok eşyayı deprem bölgelerine ulaştırmıştır. Deprem bölgelerinde oluşturulan sivil inisiyatiflerde yer almış ve etkin olmuştur. İHD depremin sonrasında hiçbir işin 'reklamını yapmak' istememiş, kurulan çadırlara pankart dahi asmamıştır. Ancak İHD'nin deprem bölgelerindeki varlığını, bölge insanları, sivil inisiyatifler, belediyeler, valilikler ve hatta askeri yetkililer yakından bilmektedir."

Hürriyet gazetesinde 18 Mart günü yayınlanan bir haberde, Abdullah Öcalan'ın ifadelerinde "İHD için 'PKK'ye yakın teşkilat' dediği" ileri sürüldü. İHD Genel Sekreteri Hüsnü Öndül, aynı gün yaptığı yazılı açıklamada, gizli olduğu kabul edilen ifade tutanağının gazete sayfalarına yansımış olmasının, belgenin varlığını, nasıl düzenlendiğini ve içeriğinin doğruluğunu tartışmaya açık hale getirdiğini bildirdi.

Öndül, “Böyle bir belgenin varlığından ve içeriğinden habersiz kişilerin görüşlerine başvurulmadan yayın yapılmasının, yayın yapanlar açısından meslek ilkelerine; belgeyi verenler açısından ‘kamu görevlisi olma niteliğine’ ve genel olarak hukuk ilkelerine aykırılığı da açıktır” dedi. Hürriyet’in söz konusu yazısında, İHD yöneticilerinin “atanan şahıslar” olarak değerlendirildiğinin ortaya çıktığını da sözlerine ekleyen Öndül, İHD genel kurullarının devlet görevlilerinin gözetim ve denetiminde gerçekleştiğini vurgulayarak, yöneticilerin her kademedede atamayla değil seçilerek işbaşına geldiklerini hatırlattı.

10.3. Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV)

Ceyhan Cezaevi’nde 19 Ekim 1998 tarihinde gardiyanlar ile tutuklular arasında çıkan olaylardan sonra TİHV Adana Temsilcisi Mustafa Çinkılıç ve İstanbul Barosu avukatlarından Kemal Kılıç hakkında “kuryelik yaparak örgüte yardım ettikleri” iddiasıyla TCY’nin 169. maddesi uyarınca Adana DGM’de açılan dava 11 Mayıs günü sonuçlandı. Kemal Kılıç ve Mustafa Çinkılıç delil yetersizliğinden beraat etti. 19 Ekim 1998 tarihinde müvekkilleri ile görüşmek üzere cezaevine giden Mustafa Çinkılıç ve Kemal Kılıç cezaevinden ayrıldıktan sonra gardiyanlar ile tutuklular arasında olay çıkmıştı. Ceyhan Cumhuriyet Savcısı tarafından yürütülen soruşturma sonucunda da “olayların avukatlar tarafından başlatıldığı” iddia edilmişti. 14 tutuklu ile 2 gardiyan ve 1 jandarma erinin ağır yaralandığı olaylar nedeniyle, Mustafa Çinkılıç bir gece gözaltında kalmıştı.

TİHV İzmir Temsilciliği’nin gönüllü hekimlerinden Zeki Uzun, bir itiraflarının verdiği ifadeler sonucunda 19 Ekim gecesi evi basılarak gözaltına alındı. 25 Ekim günü serbest bırakılan Uzun hakkında İzmir Emniyet Müdürlüğü tarafından yapılan açıklamada “Alsancak semtindeki kliniğinde yasadışı örgüt üyelerini tedavi ettiği, kürtaj yaptığı ve iki oğlunun HADEP İzmir İl Örgütü ile yakın ilişki içinde olduğu” suçlamaları ileri sürüldü.

Zeki Uzun’un gözaltında tutulduğu 6 gün boyunca işkence gördüğü bildirildi. 17 Kasım günü Türk Tabipleri Birliği’nde (TTB) düzenlenen basın toplantısında bilgi veren TTB Merkez Konseyi üyesi Metin Bakkalçı, Zeki Uzun’a yapılan ayrıntılı muayeneler sonucunda işkenceye maruz kaldığının saptandığını bildirdi. Bakkalçı, İzmir Tabip Odası (İTO) Hekim Meclisi, İTO İnsan Hakları Muayene ve Rapor Komisyonu üyesi Zeki Uzun’un işkencenin belgelenmesi çalışmalarına katıldığı ve hekimlik yeminine uygun davrandığı için işkenceye maruz kaldığını kaydetti.

Uzun’a İzmir Tabip Odası tarafından verilen raporda ise şu bilgilere yer verildi: “Dr. Uzun sorguda kaldığı süre içerisinde sürekli gözü bağlı olarak çeşitli kereler kaba dayak, hakaret, tehdit, özellikle başa, göğüse yumruk vurma, testisleri sıkma ve tekme ile darbe,

başta torba geçirerek havasız bırakma gibi işkence uygulamalarına maruz kalmıştır.”

Zeki Uzun yaptığı açıklamada “Bir hafta boyunca hücrede tutuldum. Gözlerimi bağladılar. Ellerimi kelepçeleyerek, büromu ve evimi aradılar. Arama izinleri olmadığı halde bunu yaptılar. Muayenehanemdeki bilgisayarın programını alt-üst ettiler. Hastalarım ile ilgili bilgilerin tümü birbirine karıştırılmış” dedi.

Gözaltına alınmasının ardından, basın-yayın organlarında çıkan yersiz haberleri de kınadığını dile getiren Uzun, “Gazeteler, iki oğlumun HADEP’e gidiyor olmasını suç olarak gösterdi. Yasal bir partiye gidip-gelmek suç değildir. Üstelik HADEP’te faaliyet yürüttüğü iddia edilen oğullarımdan biri on yaşında. On yaşındaki çocuğun siyasi bir partiye ne işi olabilir. Yalan yanlış şeyler yazıyorlar. Özellikle bilgiyi birinci elden almadan haber yaptığı için Türkiye, Star, Milliyet ve Gözcü gazetelerini kınıyorum” dedi. Gözcü gazetesinin “SSK doktorunun PKK’nin jinekologu olduğu anlaşıldı” başlığıyla verdiği haberinde, kendisinin tutuklandığını yazdığını hatırlatan Uzun, “Mahkemeye çıkmadan gazetelerin tutuklanacağını yazması ilginçtir. Hakim yerine, gazeteler mi karar veriyor, yoksa başka kaynaklar mı?” dedi.

İşkence olayı nedeniyle TİHV tarafından yapılan açıklamada Uzun’un gözaltına alınmasının ve işkence görmesinin hekimlik onuruna yapılan bir saldırı olduğu belirtildi. İşkencenin, İzmir Tabip Odası tarafından hazırlanan alternatif Adli Tıp raporuyla belgelendiği anımsatılan açıklamada işkence yapanlar hakkında soruşturma açılması talep edildi.

İşkence yapan polisler hakkında açılan soruşturma takipsizlikle sonuçlanırken, İzmir DGM Savcılığı aralarında Zeki Uzun’un da bulunduğu 14 kişi hakkında TCY’nin 169. maddesi uyarınca dava açtı.

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi’nde 26 Eylül günü güvenlik görevlileri tarafından öldürülen Nevzat Çiftçi’nin İzmir’in Menemen ilçesine bağlı Helvacı beldesindeki cenaze töreninde jandarmalar tarafından gözaltına alınan 68 kişiden, aralarında TİHV İzmir Temsilciliği sekreteri Günseli Kaya ve TİHV İzmir Tedavi Merkezi psikiyatristi Dr. Alp Ayan ile İHD İzmir Şubesi yöneticileri Zeynel Kaya, Selahattin Ilgaz, Gani Oğuz, Aysel Çiçek ve Gülsüm Yaşar’ın da bulunduğu 14 kişi 3 Ekim günü tutuklandı. 68 kişi hakkında “izinsiz gösteri düzenledikleri” iddiasıyla dava açıldı. Dava 1999 yılında sonuçlanmadı.

10.4. İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği (Mazlum-Der)

Mazlum-Der Şanlıurfa Şubesi’nin bastırıldığı 1999 yılı takvimleri TCY’nin 312. maddesi uyarınca “halkın kin ve düşmanlığa kışkırtıldığı” iddiası ile toplatılırken, Mazlum-Der Şanlıurfa Şubesi de Şanlıurfa Valiliği’nin

isteği, 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin kararı ile davanın sonucuna kadar kapatıldı. Şube Başkanı Avukat Şehmus Ülek'in 2. Asliye Ceza Mahkemesi'ne başvurarak toplatma ve kapatma kararlarına itiraz etmesi üzerine takvimler 31 Aralık 1998 tarihinde iade edildi. Sekiz ay süren soruşturma sürecinin ardından Diyarbakır DGM Savcılığı Şube Başkanı Şehmus Ülek ve yönetim kurulu üyeleri hakkında TCY'nin 312/2. maddesi uyarınca dava açtı. Dava 13 Eylül günü Basın Affı uyarınca ertelendi. Ancak dağıtımı serbest bırakılan takvim gerekçesiyle faaliyeti durdurulan şubenin açılması kararı verilmedi.

Şehmus Ülek hakkında, başörtülü öğrencilerin "İnanca Saygı, Düşünceye Özgürlük İçin Bütün Türkiye Elele" eylemi nedeniyle düzenlediği basın toplantısında "halkı düşmanlığa kışkırttığı" iddiasıyla açılan dava 9 Aralık günü sonuçlandı. Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada Ülek beraat etti.

Mazlum-Der Malatya Şubesi, Malatya Valiliği'nin başvurusu üzerine Malatya 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin aldığı kararla 28 Mayıs günü mühürlendi. Karar "kamu düzeninin korunması" ve "suç işlenmesinin önlenmesi" gerekçeleriyle alındı.

Mazlum-Der Kocaeli Şubesi haziran ayı başında polislerce arandı. Aramada şubede bulunan dergi ve bültenlere el konuldu.

Nisan ayında Mazlum-Der İstanbul Şube Yönetim Kurulu üyeleri hakkında, "Kurban kampanyası" ve İstanbul'da yapılan "Başörtüsü Ormanı" etkinliklerinde, izinsiz yardım topladıkları gerekçesiyle dava açıldı. Dava beraatle sonuçlandı.

Mazlum-Der İstanbul Şube Başkanı Şadi Çarsancaklı hakkında bir röportajında "DGM'lerin hukuka aykırı olduğunu ve tarafsız yargılama yapamayacağını" söyleyerek "adliye hakaret ettiği" iddiasıyla açılan dava 16 Haziran günü sonuçlandı. İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada mahkeme heyeti Çarsancaklı'nın görüşlerinin "eleştiri mahiyetinde" olduğu gerekçesiyle beraat kararı verdi.

Mazlum-Der'in Ankara'daki Genel Merkezi ile 14 şubesi Ankara DGM Savcılığı'nın yürüttüğü soruşturma çerçevesinde 19 Haziran günü polisler tarafından basıldı. Mazlum-Der Genel Başkanı Yılmaz Ensaroğlu, 21 Haziran günü düzenlediği basın toplantısında, İçişleri Bakanlığı kanalıyla valiliklere gönderilen arama emrinde, "Mazlum-Der'in ülke bütünlüğü ve Cumhuriyet rejimi aleyhine faaliyet gösterdiğine dair bilgi ve delillerin mevcut olduğunun anlaşıldığı" ifadesinin kullanıldığına dikkat çekerek, Mazlum-Der'in "önce suçluluğuna karar verildiğini, ardından delil arandığını" bildirdi. Yılmaz Ensaroğlu, dernek binalarına ve dernek yöneticilerinin evlerine, işyerlerine yapılan baskınlarda polislerin tutanak vermediğini, Genel Merkez binasına yapılan baskında Genel Sekreter Yardımcısı Ömer Ekşi ve dernek çalışanlarının hakaretlere maruz kaldıklarını da

kaydetti.

Mazlum-Der Genel Başkanı Yılmaz Ensaroğlu, 28 Şubat günü düzenlediği basın toplantısında bazı gazetelerde "Apo'nun İtirafı" başlığı altında yapılan yayınlarda yer alan "Mazlum-Der'in PKK'ya yakın olduğu" iddiasına yanıt verdi. Ensaroğlu, bu yayınların, söz konusu kişi ve kurumlara yönelik resmi ve gayri resmi baskıları meşrulaştırmanın bir gerekçesi olarak kullanılmak istendiğini ve bu tür yayınlarla gösterilen hedeflere karşı gelecekte yöneltilecek şiddet eylemlerinin altyapısının oluşturulmaya çalışıldığını söyledi. Şemdin Sakık'a ait olduğu ileri sürülen, ancak yalan olduğu anlaşılan "ifadeler" in ardından İHD Genel Başkanı Akin Birdal'ın silahlı saldırıya uğradığını hatırlatan Ensaroğlu, "Bu yayınlarda göze çarpan en belirgin husus; ülkemizin çözmek zorunda olduğu temel sorunlara, özellikle de Kürt sorununa yaklaşımlarda, resmi devlet tezini benimsemeyen kişi ve kurumların neredeyse tümünün zan altında bırakılmış olduğu ve hedef haline getirilmek istendiğidir" dedi. Mazlum-Der'in sadece insan haklarına yakın olduğunu, bu yayınların hukuka ve yasalara aykırı olduğunu, doğruluk derecesinin de henüz bilinmediğini belirten Ensaroğlu, bu tür kışkırtıcı yayınların sonuçlarından, söz konusu basın organları kadar, bu yayınları yaptıranlar ve buna göz yuman yetkililerin de birinci dereceden sorumlu olduğunu söyledi.

10.5. Kayıp Yakınları (Cumartesi Anneleri)

Gözaltında kaybolan ya da kaybolduktan sonra ölü bulunanların akıbetlerinin ortaya çıkarılması için kayıp yakınlarının 1995 yılından bu yana her Cumartesi Galatasaray Lisesi önünde gerçekleştirdikleri oturma eylemleri 1999 yılında da polis engelleriyle karşılaştı. Kayıp yakınları polis tarafından tartaklanarak gözaltına alındı, basın açıklamalarını yapmaları engellendi. Polisin yıldırma operasyonları ilk kez HABİTAT II Konferansı döneminde 2000 kişinin gözaltına alınmasıyla başladı. HABİTAT II Konferansı sırasında 8 Ağustos 1996 tarihinde eylem yapılması yasaklanan Galatasaray Lisesi önünde oturma eylemi ve basın açıklaması yapmak isterken polisin saldırısına uğrayan ve haklarında dava açılan çoğunluğu KESK üyesi 668 kişinin yargılanmasına 1999 yılında da devam edildi.

Polisin yıldırma operasyonları 170. haftadan itibaren şiddetlenerek devam etti. Eylemin 200. haftasında kayıp yakınları oturma eylemlerine ara verme kararı aldı. Galatasaray Lisesi önünde yaptıkları oturma eylemi yaklaşık 30 haftadır polisler tarafından engellenen kayıp yakınları, 13 Mart günü, Uluslararası Af Örgütü İstanbul Grubu tarafından Okmeydanı Piyalepaşa Bulvarı'nda oluşturduğu "Kayıplar Ormanı"nda toplandılar. Kayıp yakınlarının basın açıklaması yapmasına izin vermeyen polisler, Fadime Ocak, Hanım Tosun ve Nimet Tanrıku'nun da aralarında bulunduğu 10 kişiyi gözaltına aldı.

Kayıp yakınları hakkında, 10 Ekim 1998 tarihinde gerçekleştirilen eylem nedeniyle açılan dava beraatle sonuçlandı. 13 Nisan günü İstanbul 5. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, 4'ü kayıp yakını 18 sanık hakkında beraat kararı verildiği açıklandı. Avukat Erhan Pekçe, eylem günü polisin "dağılın" uyarısına uyan kayıp yakınlarının, Galatasaray Lisesi önünden ayrılmaya başladıktan sonra tartaklanarak gözaltına alındığını ve bindirildikleri polis otobüsünde ağır bir biçimde dövüldüklerini söyledi. Erhan Pekçe, kayıp yakınları adına suç duyurusunda bulduklarını ancak, doktor raporlarına ve video görüntülerine karşın takipsizlik kararı verildiğini bildirdi.

26 Eylül 1998 tarihinde yapılan eylemde gözaltına alınan 31 kişiden Hanım Tosun, Besra Tosun, Necmiye Aydın ve İstanbul Üniversitesi öğrencisi Mehtap Yurtluk hakkında İstanbul Emniyet Müdürlüğü nezarethanesinde duvarlara "Mahir, Hüseyin, Ulaş Kurtuluşu Kadar Savaş. Kahrolsun Faşizm Genç Umut" şeklinde yazı yazdıkları iddiasıyla TCY'nin 312/1. ve

537. maddeleri uyarınca dava açıldı. 12 Mayıs günü Fatih 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada ifade veren sanıklar "okuma yazma bilmediklerini" söylediler. Yurtluk ise, gözaltında birkaç hücre değiştirdiğini ve nezarethaneye gönderilmeden önce yanlarında bulunan kalem ve benzeri eşyaların görevliler tarafından alındığını; duvarına slogan yazıldığı iddia edilen nezarete de hiç konulmadığını söyledi. Duruşma, tanık polislerin dinlenmesi için ertelendi.

29 Haziran günü yapılan duruşmada tanık olarak ifade veren polisler Sadi Yıldırım ve Aydın Sirek yargılanan kadınları tanımadıklarını, olay günü nezarete Cumartesi Anneleri adı altında bir grup kadının getirildiğini belirterek, "Nezarethane yeni boyanmıştı. Bu kadınlar çıktıktan sonra sloganların yazılı olduğunu gördük" dediler. Polisler kadınların sloganları "ayakkabı topuğu, saç tokası, göz kalemi, düğme" ile yazdıklarını iddia ettiler. Dava 1999 yılında sonuçlanmadı.

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI'NİN YAYINLARI

- 1- Türkiye İnsan Hakları Raporu 1991 (Türkçe-İngilizce)
- 2- Türkiye İnsan Hakları Raporu 1992 (Türkçe-İngilizce)
- 3- TİHV Tedavi Merkezleri Raporu 1990-1992 (Türkçe-İngilizce)
- 4- Türkiye İnsan Hakları Raporu 1993 (Türkçe-İngilizce)
- 5- İşkence Dosyası-12 Eylül 1980-1994 (Türkçe-İngilizce)
- 5/2 İşkence Dosyası-12 Eylül 1980-1995 (Genişletilmiş 2. Baskı)
- 6- TİHV Tedavi Merkezleri Raporu 1993 (Türkçe-İngilizce)
- 7- Abidin Dino-İşkence Desenleri (Yayın numarası verilmemiştir)
- 8- Güneydoğu'da Sağlık Hizmetleri ve Sağlık Personelinin Sorunları (Türkçe-İngilizce)
- 9- Emil Galip Sandalcı'ya Armağan
- 10- Türkiye İnsan Hakları Raporu 1994 (Türkçe-İngilizce)
- 11- TİHV Tedavi Merkezleri Raporu 1994 (Türkçe-İngilizce)
- 12- Düşünce Özgürlüğü ve Göç
- 13- TİHV Tedavi Merkezleri Raporu (Türkçe-İngilizce)
- 14- Türkiye İnsan Hakları Raporu 1995 (Türkçe-İngilizce)
- 15- TİHV Tedavi Merkezleri Raporu 1996 (Türkçe-İngilizce)
- 16- TİHV Yargıda (1998) (Türkçe-İngilizce)
- 17- TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 1997 (Türkçe-İngilizce)
- 18- Türkiye İnsan Hakları Raporu 1996 (Türkçe-İngilizce)
- 19- TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 1997 (Türkçe)
- 20- Türkiye İnsan Hakları Raporu 1997
- 21- Türkiye İnsan Hakları Raporu 1998
- 22- TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 1998 (İngilizce)
- 23- TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 1999
- 24- İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İçin El Kılavuzu-"İstanbul Protokolü"
- 25- TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 2000 (Türkçe-İngilizce)
- 26- Türkiye İnsan Hakları Hareketi 1. ve 2. Konferansları 1998-1999 Bildirileri
- 27- Tek Başına Orkestra "Mahmut Tali Öngören"
- 28- Türkiye İnsan Hakları Raporu 2001 (Türkçe)
- 29- TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 2001 (Türkçe)

TİHV GENEL MERKEZİ

Menekşe 2 Sokak No: 16/7 06440 Kızılay - ANKARA
Tel : 312 - 417 71 80 - 425 07 55 • Faks : 312 - 425 45 52
E-mail : tihv@tr.net web : www.tihv.org.tr

TİHV İSTANBUL TEMSİLCİLİĞİ

Hocazade Sokak No: 8 Siraselviler Cad.
Beyoğlu-İSTANBUL
Tel : 212 - 249 30 92 • Faks : 212 - 251 71 29
E-mail: ihvist@turk.net

TİHV İZMİR TEMSİLCİLİĞİ

Mimar Sinan Cad. 1432. Sokak Eser Apt. No : 5/10
35230 Alsancak/İZMİR
Tel - Faks : 232 - 463 46 46 - 463 91 47
E-mail : tihvizm@turk.net

TİHV ADANA TEMSİLCİLİĞİ

Reşatbey Mah. Cumhuriyet Cad. Kasımoğlu Apt. No: 51/3-ADANA
Tel : 322 - 458 85 66 • Faks : 322 457 65 99
E-mail : tihv-adana@superonline.com

TİHV DİYARBAKIR TEMSİLCİLİĞİ

Mimar Sinan Cad. Bineş Apt. A Blok Daire: 2 - DİYARBAKIR
Tel : 412 - 228 26 61 • Faks : 412 - 228 24 76
E-mail : tihvdbakir@tinet.net